T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Ḳutadġu Bilig'in Kahire Nüshası [98b-196b]

(İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)

DOKTORA TEZİ

Pınar VURSUN

İSTANBUL 2015

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Ḳutadġu Bilig'in Kahire Nüshası [98b-196b]

(İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)

DOKTORA TEZİ

Pınar VURSUN

TEZ DANIŞMANI:

Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK

İSTANBUL 2015

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Doktora öğrencisi Pınar VURSUN'un "Kutadgu Bilig'in Kahire Nüshası [vr. 98b-196b] (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı doktora tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR İstanbul Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Zuhal KÜLTÜRAL Marmara Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun .01.../..07../ 2015 tarih ve .2015/11-5..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **XII**

ÖZET ..... **XIV**

ABSTRACT ..... **XV**

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **XVI**

İŞARET VE KISALTMALAR ..... **XVIII**

1. İNCELEME **1**

1.1. Kutadgu Bilig **2**

1.1.1. Eserin Adı ve Muhtevası 2

1.1.2. Esere Başka Milletlerin Verdiği Adlar 3

1.1.3. Eserin Yazılış Amacı 4

1.1.4. Eserin İlim Âlemine Kazandırılması 5

1.1.5. Eser Hakkında Yapılan İlk Çalışmalar 10

1.1.6. Eserin Nüshaları 13

1.1.6.1. Avusturya (Viyana/Herat) Nüshası 14

1.1.6.2. Mısır (Kahire) Nüshası 15

1.1.6.3. Özbekistan (Taşkent/Fergana) Nüshası 16

1.1.7. Eserin Edebî Değeri 17

1.2. NÜSHA TAVSİFİ **18**

1.2.2. Nüshanın Muhtevası (98b-196b) 19

1.3. Eserin Sahası **52**

1.3.1. Kelime Hazinesi 53

1.4. İmla Hususiyetleri **53**

1.4.1. Harekeleme 54

1.4.2. Ünlülerin İmlası 55

1.4.2.1. a Ünlüsü 56

1.4.2.1.1. Ön seslerde 56

1.4.2.1.2. İç Seslerde 56

1.4.2.1.3. Son seslerde 56

1.4.2.2. e Ünlüsü 57

1.4.2.2.1. Ön seslerde 57

1.4.2.2.2. İç Seslerde 57

1.4.2.2.3. Son seslerde 57

1.4.2.3. é Ünlüsü 57
1.4.2.4. ı, i Ünlüleri 58
1.4.2.4.1. Ön seslerde 58
1.4.2.4.2. İç Seslerde 58
1.4.2.4.3. Son seslerde 59
1.4.2.5. o, ö, u, ü Ünlüleri 59
1.4.2.5.1. Ön seslerde 59
1.4.2.5.2. İç Seslerde 59
1.4.2.5.3. Son seslerde 60
1.4.3. Ünsüzlerin İmlası 60
1.4.3.1. p Ünsüzü 60
1.4.3.2. ç Ünsüzü 60
1.4.3.3. g, k Ünsüzleri 61
1.4.3.4. j Ünsüzü 61
1.4.3.5. ķ, ġ Ünsüzleri 61
1.4.3.6. n͡g Ünsüzü 61
1.4.3.7. h, ḥ, ḫ Ünsüzleri 62
1.4.3.8. d̲, z̲ Ünsüzleri 62
1.4.3.9. t, ṭ Ünsüzleri 62
1.4.3.10. s, ṣ, s̲ Ünsüzleri 62
1.4.4. İstisnai İmla Hususiyetleri 63
1.4.5. İsim İşletme Eklerinin İmlası 63
1.4.5.1. Datif Ekinin İmlası 63
1.4.5.2. Lokatif Ekinin İmlası 64
1.4.5.3. Ablatif Ekinin İmlası 64
1.4.5.4. Akkuzatif Ekinin İmlası 65
1.4.5.6. Genitif Ekinin İmlası 66
1.4.5.7. Eşitlik Ekinin İmlası 66
1.4.5.8. Çokluk Ekinin İmlası 66
1.4.5.9. İyelik Eklerinin İmlası 66
1.4.5.10. Bildirme 67
1.4.6. Fiil Çekim Eklerini İmlası 67
1.4.6.1. Bilinen Geçmiş Zaman Ekinin İmlası 67
1.4.6.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekinin İmlası 68
1.4.6.3. Gelecek Zaman Ekinin İmlası 68
1.4.6.4. Geniş Zaman Ekinin İmlası 69
1.4.6.5. Gereklilik Kipi Ekinin İmlası 69
1.4.6.6. Şart Kipi Ekinin İmlası 69

1.4.6.7. Emir Kipi Ekinin İmlası 69
1.4.7. Şahıs Eklerinin/Zamirlerinin Yazılışı 69
1.4.8. Yapım Eklerinin Yazılışı 70
1.4.9. Yabancı Kökenli Kelimelerin Yazılışı 71
1.4.9.1. Türkçe İşletme Eklerinin Arapça/Farsça Kelimelere Getirilişi 71

1.5. SES BİLGİSİ 71
1.5.1. Ünlüler 71
1.5.1.1. Ünlü Uyumları 72
1.5.1.1.1. Kalınlık – İncelik Uyumu 72
1.5.1.1.2. Düzlük – Yuvarlaklık Uyumu 73
1.5.1.2. Ünlü Değişmeleri 74
1.5.1.2.1. a > ı değişmesi 74
1.5.1.2.2. e > é değişmesi 74
1.5.1.2.3. é > i değişmesi 74
1.5.1.2.4. i > e değişmesi 75
1.5.1.2.5. i > é > e değişmesi 75
1.5.1.2.6. o > ö değişmesi 75
1.5.1.3. Yuvarlaklaşma 75
1.5.1.3.1. Dudak Ünsüzlerinde İlerleyici Yakın Benzeşme 75
1.5.1.3.2. İlerleyici Uzak Benzeşme 76
1.5.1.3.3. Diş Dudak Ünsüzlerinde Gerileyici Yakın Benzeşme 76
1.5.1.3.4. Dudak Ünlülerinde İlerleyici Benzeşme 76
1.5.1.3.5. Dudak Ünlülerinde Gerileyici Benzeşme 76
1.5.1.4. Düzleşme u > a; u > ı; ü > i 76
1.5.1.4.1. Diş ve Dişeti Ünsüzlerinde Gerileyici Yakın Benzeşme 76
1.5.1.4.2. Diş ve Dişeti Seslerinde İlerleyici Benzeşme 77
1.5.1.4.3. Dudak Sesi Olmayan Ünlülerde İlerleyici Benzeşme: 77
1.5.1.4.4. Ön ve Arka Damak Seslerinde İlerleyici Benzeşme 77
1.5.1.5. Ünlü düşmesi 77
1.5.1.6. Büzüşme 78
1.5.1.7. Öndamaksıllaşma 78
1.5.1.8. Artdamaksıllaşma 79
1.5.2. ÜNSÜZLER 79
1.5.2.1. Ünsüz Değişmeleri 79
1.5.2.1.1. b > m değişmesi 79
1.5.2.1.2. b > w değişmesi 79
1.5.2.1.3. d > ḏ değişmesi 79

1.5.2.1.4. ķ > ŋ değişmesi 79
1.5.2.1.5. Dudaksılaşma (ġ > w değişmesi) 80
1.5.2.1.6. d > y değişmesi 80
1.5.2.1.7. s > ş değişmesi 80
1.5.2.1.8. v > w değişmesi 80
1.5.2.1.9. w > f değişmesi 80
1.5.2.1.10. z > j değişmesi 80
1.5.2.1.11. z > r değişmesi 80
1.5.2.1.12. z > s değişmesi 80
1.5.2.2. Sedalılaşma 81
1.5.2.3. Sedasızlaşma 82
1.5.2.4. Ünsüz Düşmesi 82
1.5.2.4.1. -b > Ø 82
1.5.2.4.2. -r- > Ø 82
1.5.2.4.3. -g > Ø 83
1.5.2.4.4. -g- / -ġ- > Ø 83
1.5.2.4.5. -ķ- > Ø 83
1.5.2.4.6. y- > Ø 83
1.5.2.4.7. -z- > Ø 83
1.5.2.5. Göçüşme (Yer Değiştirme / Metatez) 83
1.5.2.6. Hece Düşmesi (Haploloji) 83

1.6. ŞEKİL BİLGİSİ 83
1.6.1. İSİMLER 83
1.6.1.1. İsim Çekimi 83
1.6.1.1.1. İsmin Hâlleri 83
1.6.1.1.1.1. Yalın Hâl 84
1.6.1.1.1.2. İlgi Hâli -n͡g; -nIn͡g ; nUn͡g 84
1.6.1.1.1.3. Yükleme Hâli 84
1.6.1.1.1.4. Yönelme Hâli -ke / -ķa; -ġa 86
1.6.1.1.1.5. Bulunma Hâli 86
1.6.1.1.1.6. Ayrılma Hâli 86
1.6.1.1.1.7. Eşitlik Hâli 87
1.6.1.1.1.8. Vasıta Hâli 87
1.6.1.1.1.9. Gösterme Hâli 87
1.6.1.1.2. İyelik Çekimi 87
1.6.1.1.2.1. 1. Tekil Şahıs: -m; -Im; -Um 87
1.6.1.1.2.2. 2. Tekil Şahıs: -In͡g ; -Un͡g 88

1.6.1.1.2.3. 3. Tekil Şahıs: -I; -sI 88
1.6.1.1.2.4. 1. Çoğul Şahıs: -mIz 88
1.6.1.1.2.5. 2. Çoğul Şahıs: 88
1.6.1.1.2.6. 3. Çoğul Şahıs: -lArI 88
1.6.1.1.3. İsimlerde Çokluk 89
1.6.1.1.4. İsimlerde Aitlik 89
1.6.1.2. İSİM YAPISI 89
1.6.1.2.1. Kök İsimler 89
1.6.1.2.2. Türemiş İsimler 89
1.6.1.2.2.1. İsimden Türemiş İsimler 90
1.6.1.2.2.1.1. +A 90
1.6.1.2.2.1.2. +(a)ç 90
1.6.1.2.2.1.3. +ağu 90
1.6.1.2.2.1.4. +(A)gU(n) 90
1.6.1.2.2.1.5. +ağut 90
1.6.1.2.2.1.6. +Ak 90
1.6.1.2.2.1.7. +(A)n 91
1.6.1.2.2.1.8. +ay 91
1.6.1.2.2.1.9. +çA 91
1.6.1.2.2.1.10. +çAḳ 91
1.6.1.2.2.1.11. +çI 92
1.6.1.2.2.1.12. +çil 92
1.6.1.2.2.1.13. +çin 93
1.6.1.2.2.1.14. +çuḳ 93
1.6.1.2.2.1.15. +daḳ 93
1.6.1.2.2.1.16. +dAş 93
1.6.1.2.2.1.17. +di 93
1.6.1.2.2.1.18. +dim / +Dem 93
1.6.1.2.2.1.19. +duḳ 94
1.6.1.2.2.1.20. +düz 94
1.6.1.2.2.1.21. +DXn 94
1.6.1.2.2.1.22. +er 94
1.6.1.2.2.1.23. +g 94
1.6.1.2.2.1.24. +ġa 94
1.6.1.2.2.1.25. +ġAk 94
1.6.1.2.2.1.26. +ġan 94
1.6.1.2.2.1.27. +ġaru 95
1.6.1.2.2.1.28. +gey 95

1.6.1.2.2.1.29. +ġıl 95
1.6.1.2.2.1.30. +gU 95
1.6.1.2.2.1.31. +gUk 95
1.6.1.2.2.1.32. +k 95
1.6.1.2.2.1.33. +ķa 96
1.6.1.2.2.1.34. +ken 96
1.6.1.2.2.1.35. +kI 96
1.6.1.2.2.1.36. +ķına 97
1.6.1.2.2.1.37. +ku 97
1.6.1.2.2.1.38. +l 97
1.6.1.2.2.1.39. +lA 97
1.6.1.2.2.1.40. +lan 97
1.6.1.2.2.1.41. +lAyU 97
1.6.1.2.2.1.42. +lI 98
1.6.1.2.2.1.43. +lXk 98
1.6.1.2.2.1.44. +lXg 98
1.6.1.2.2.1.45. +m 98
1.6.1.2.2.1.46. +me 99
1.6.1.2.2.1.47. +mış 99
1.6.1.2.2.1.48. +n 99
1.6.1.2.2.1.49. +nç 99
1.6.1.2.2.1.50. -n͡g 99
1.6.1.2.2.1.51. +n͡gku 99
1.6.1.2.2.1.52. +r 99
1.6.1.2.2.1.53. +rA 99
1.6.1.2.2.1.54. -raķ / -rek 100
1.6.1.2.2.1.55. +rtı 100
1.6.1.2.2.1.56. +rU 100
1.6.1.2.2.1.57. +sak 100
1.6.1.2.2.1.58. +(s)I 100
1.6.1.2.2.1.59. -sıġ / -sig 100
1.6.1.2.2.1.60. +suk 101
1.6.1.2.2.1.61. -sIz; -sUz 101
1.6.1.2.2.1.62. +sXzXn 101
1.6.1.2.2.1.63. +ş 101
1.6.1.2.2.1.64. +t 101
1.6.1.2.2.1.65. +te 102
1.6.1.2.2.2. Fiilden Türemiş İsimler 102

1.6.1.2.2.3. Fiilden İsim Türeten Ekler 102
1.6.1.2.2.3.1. –A 102
1.6.1.2.2.3.2. –Xr 102
1.6.1.2.2.3.3. -ç 103
1.6.1.2.2.3.4. –çı 103
1.6.1.2.2.3.5. –du 103
1.6.1.2.2.3.6. -g / -ġ 103
1.6.1.2.2.3.7. -ġa / -ge 103
1.6.1.2.2.3.8. -gAk 104
1.6.1.2.2.3.9. –gAn 104
1.6.1.2.2.3.10. –gçI 104
1.6.1.2.2.3.11. -GI 104
1.6.1.2.2.3.12. -GXn 104
1.6.1.2.2.3.13. –gır 104
1.6.1.2.2.3.14. –glXg 105
1.6.1.2.2.3.15. –gU 105
1.6.1.2.2.3.16. –gUçI 105
1.6.1.2.2.3.17. –gUk 105
1.6.1.2.2.3.18. –I 105
1.6.1.2.2.3.19. -k 105
1.6.1.2.2.3.20. -l 106
1.6.1.2.2.3.21. -m 106
1.6.1.2.2.3.22. -mA 106
1.6.1.2.2.3.23. –mAk 106
1.6.1.2.2.3.24. -mAn 106
1.6.1.2.2.3.25. –mIş 106
1.6.1.2.2.3.26. –mUr 107
1.6.1.2.2.3.27. -n 107
1.6.1.2.2.3.28. –nç 107
1.6.1.2.2.3.29. –nçig 107
1.6.1.2.2.3.30. –(n)dX 107
1.6.1.2.2.3.31. –n͡g 107
1.6.1.2.2.3.32. -ş 107
1.6.1.2.2.3.33. -t 108
1.6.1.2.2.3.34. –U 108
1.6.1.2.2.3.35. –yuk 108
1.6.1.2.2.3.36. -z 108
1.6.1.2.3. Birleşik İsimler 108

1.6.1.2.3.1. Ses ve Anlam Değişimine Uğrayarak Oluşan Birleşik İsimler 108
1.6.1.2.3.2. Anlam Değişimine Uğrayarak Oluşan Birleşik İsimler 109
1.6.2. İKİLEMELER 109
1.6.3. EDATLAR 110
1.6.3.1. Fiilden Türeyenler 111
1.6.3.1.1. oza 111
1.6.3.1.2. tapa 111
1.6.3.2. İsimden Türeyenler 111
1.6.3.2.1. üçün 111
1.6.3.2.2. birle 112
1.6.3.2.3. içre 112
1.6.3.3. Yapısı ve Kökeni Bilinmeyenler 112
1.6.3.3.1. ara 112
1.6.3.3.2. adın 112
1.6.3.3.3. oḳ / ök enklitiği 112
1.6.3.3.4. ma / me enklitiği 113
1.6.3.3.5. erki enklitiği 113
1.6.3.3.6. mu / mü enklitiği 113
1.6.3.4. Taklit Sözü Mahiyetinde Olanlar 114
1.6.3.4.1. ay 114
1.6.3.4.2. hay 114
1.6.3.5. Yabancı Asıllı Olanlar 114
1.6.3.5.1. eger 114
1.6.3.5.2. meger 114
1.6.3.2. Anlam ve Görevlerine Göre Edatların Tasnifi 115
1.6.3.2.1. Çekim Edatları 115
1.6.3.2.1.1. Başkalık, Farklılık İfade Edenler 115
1.6.3.2.1.1.1. adın 115
1.6.3.2.1.1.2. artuḳ 116
1.6.3.2.1.2. Benzerlik ve Miktar Bildirenler 116
1.6.3.2.1.2.1. anlayu 116
1.6.3.2.1.2.2. meng̀izlig 116
1.6.3.2.1.2.3. oḫşaġ 117
1.6.3.2.1.2.4. teg / tig 117
1.6.3.2.1.2.5. yang̀lıġ 117
1.6.3.2.1.3. Mekân ve Zaman İfade Edenler 117
1.6.3.2.1.3.1. ara 117
1.6.3.2.1.3.2. aşnu 117

1.6.3.2.1.3.3. basa 118
1.6.3.2.1.3.4. birü 118
1.6.3.2.1.3.5. hergiz 118
1.6.3.2.1.3.6. kidin 118
1.6.3.2.1.3.7. naru 118
1.6.3.2.1.3.8. oza 119
1.6.3.2.1.3.9. ön͡gin 119
1.6.3.2.1.3.10. tegi 119
1.6.3.2.1.3.11. tegre 119
1.6.3.2.1.3.12. üstün 119
1.6.3.2.1.4. Cihet Bildirenler 119
1.6.3.2.1.4.1. ḳarşu 119
1.6.3.2.1.4.2. sın͡gar 120
1.6.3.2.1.4.3. tapa 120
1.6.3.2.1.4.4. utru 120
1.6.3.2.1.5. Sebep ve Gaye Bildirenler 120
1.6.3.2.1.5.1. içün / üçün 120
1.6.3.2.1.5.2. ötrü 120
1.6.3.2.1.6. Tarz ve Mukayese Bildirenler 121
1.6.3.2.1.6.1. tüz 121
1.6.3.2.1.7. Birliktelik ve Vasıta Bildirenler 121
1.6.3.2.1.7.1. bile / birle 121
1.6.3.2.2. Bağlama Edatları 121
1.6.3.2.2.1. Cümle Başı Edatları 122
1.6.3.2.2.1.1. apan͡g 122
1.6.3.2.2.1.2. eger 122
1.6.3.2.2.1.3. ḳaçan 122
1.6.3.2.2.1.4. ḳalı 123
1.6.3.2.2.1.5. meger / meger kim 123
1.6.3.2.2.1.6. neteg kim 123
1.6.3.2.2.1.7. velīkin 123
1.6.3.2.2.2. Bağlama Edatları 124
1.6.3.2.2.2.1. kim 124
1.6.3.2.2.2.2. ve 124
1.6.3.2.2.2.3. ya 124
1.6.3.2.2.3. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları 124
1.6.3.2.2.3.1. ara…ara 125
1.6.3.2.2.3.2. kerek…kerek 125

1.6.3.2.2.3.3. kerek…kereksiz 125
1.6.3.2.2.3.4. kerek…kerek erse 125
1.6.3.2.2.3.5. kerek…ya 126
1.6.3.2.2.3.6. ne…ne 126
1.6.3.2.2.3.7. ya…ya 126
1.6.3.2.2.4. Kuvvetlendirme Edatları 126
1.6.3.2.2.4.1. çın 126
1.6.3.2.2.4.2. erinç enklitiği 127
1.6.3.2.2.4.3. erki / irki enklitiği 127
1.6.3.2.2.4.4. hem 127
1.6.3.2.2.4.5. ked 127
1.6.3.2.2.4.6. ma / me enklitiği 128
1.6.3.2.2.4.7. ne 128
1.6.3.2.2.4.8. neçe 128
1.6.3.2.2.4.9. neçeme 128
1.6.3.2.2.4.10. nigüke 128
1.6.3.2.2.4.11. oḳ / ök enklitiği 129
1.6.3.2.2.4.12. taḳı 129
1.6.3.2.2.4.13. yana 129
1.6.3.2.2.4.14. yime 129
1.6.3.2.2.5. Soru Edatları 130
1.6.3.2.2.5.1. ḳança 130
1.6.3.2.2.5.2. ḳanı 130
1.6.3.2.2.5.3. ḳayu 130
1.6.3.2.2.5.4. mu / mü enklitiği 130
1.6.3.2.2.5.5. neçe 130
1.6.3.2.2.5.6. nerek 131
1.6.3.2.2.5.7. neteg 131
1.6.3.2.2.5.8. nigü 131
1.6.3.2.2.5.9. nü / ni enklitiği 131
1.6.3.2.2.6. Çağırma-Hitap Edatları 131
1.6.3.2.2.6.1. ay 132
1.6.3.2.2.6.2. aya 132
1.6.3.2.2.7. Gösterme Edatları 132
1.6.3.2.2.7.1. uş 132
1.6.3.2.2.7.2. munu 133
1.6.3.2.2.8. Tekrar Edatları 133
1.6.3.2.2.8.1. ḳata 133

1.6.3.2.2.8.2. yana 133
1.6.3.2.2.9. Ünlemler 134

1.7. KAHİRE NÜSHASI'NIN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ ve NÜSHA İÇİN YENİ OKUMA ve ÇEVİRİ ÖNERİLERİ 135

KAYNAKÇA 185

2.METİN 212

3. DİZİN 520

4.TIPKIBASIM 824

ÖZGEÇMİŞ 1022

ÖN SÖZ

Bu çalışmada 98b-196b arasındaki bölümü incelenen eser, Yusuf Has Hacib'in kaleme aldığı *Kutadgu Bilig* adlı eserin dünya üzerinde bilinen üç nüshasından biri olan Kahire Nüshası'dır. XIV. asırda istinsah edildiği tahmin olunan nüsha, eserin aslının yazılmış olduğu Karahanlı Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Kahire Nüshası'nı incelediğimiz *Kutadgu Bilig*'in, Türk-İslam tarihinin ilk ürünü olması sebebiyle hem Türk kültür hazinesi hem de Türk dili açısından büyük bir öneme sahip olduğu tartışmasız bir hakikattir.

Bu çalışma, halen Mısır Milli Kütüphanesi 168 numarada muhafaza edilmekte olan *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası'nın 98b-196b varakları arasında yer alan bölümü üzerinde yapılan metin, dizin ve dil incelemesini kapsamaktadır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır: İnceleme–Metin–Dizin–Tıpkıbasım.

İnceleme bölümünde, *Kutadgu Bilig* hakkında bilgi verilmiş, eserin nüshaları ve eser üzerine yapılan önemli metin yayınları tanıtılmış, eserin içeriğinden ve şekil özelliklerinden bahsedilmiş, eserde tespit edilen bazı imla ve dil hususiyetleri ele alınmıştır. Dil özelliklerinin tespitinde metnin 1b-98a varakları arasındaki kısmını inceleyen Şahabettin GEDİK ile (isim ve fiil olmak üzere) işbölümü yapılmış, isimler bu çalışmanın konusu olarak belirlenmiştir. Yalnız her iki çalışmada da ele alınan konuların örneklendirilmesi için metnin bütünü esas alınmış, bu şekilde metnin tamamının isimlerle ilgili dil özellikleri bu çalışmada; fiillerle ilgili özellikleri de Şahabettin GEDİK'in çalışmasında toplanmıştır. Aynı durum imla özelliklerinin tespiti için de geçerlidir.

Metin bölümünde eserin 98b-196b varakları arasında kalan bölümün transkripsiyonu bulunmaktadır. Transkripsiyon için Titus Cyberbit Basic fontu tercih edilmiştir. Metnin transkripsiyonunda noktalama işareti kullanılmamıştır. Özel isimler ve mısra başları için büyük harf kullanılmıştır. Metinde yıpranma, kopma, lekelenme vb. sebeplerle okunamayan kısımlar için okunamayan kısım uzunluğunca nokta konmuştur. Metin numaralandırılırken başlıklara da numara verilmiş, böylece tüm kelimelerinin dizinde gösterilmesi sağlanmıştır.

Dizin bölümünde, *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası'nın 98b-196b varakları arasında geçen kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Kelimeler birden fazla anlama gelecek şekilde kullanılmışsa, her anlam tespit edilmiş ve aynı madde başının gerçek anlam ve yan anlamları numara verilerek birbirinden ayrılmıştır, eş sesli kelimeler için birden fazla madde başı yapılmıştır. Dizinde eş yahut yakın anlamlı sözcükler **bk.** kısaltmasıyla; aynı sözcüklerin ses bilgisi bakımından farklı yazımları **krş.** kısaltmalarıyla birbirine gönderilmiştir. Dizinde birleşik fiiller, isimler, deyimler vb. birden fazla kelimeden oluşan birleşikler, birleşiğin ilk kelimesine ait madde başında alt madde başı olarak gösterilmiştir. Alt madde başları, alt madde başı olan birleşiğin ilk kelimesinin tüm verileri listelendikten sonra alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

Bu çalışmanın dizininde 2.377 madde başı tespit edilmiştir. Birleşik fiil, deyim, ikileme ve kalıp sözlerin oluşturduğu iki ve daha fazla kelimeden oluşan 375 alt madde başı tespit edilmiştir. Madde başlarının köken bakımından % 87'sinin Türkçe, % 10'unun Arapça ve % 3'ünün Farsça olduğu görülmüştür.

Tıpkıbasım bölümünde eserin çalıştığımız kısmı olan 98b-196b yaprakları arasında kalan bölümünün renkli tıpkıbasımı bulunmaktadır.

Kahire nüshası 196 varaktan müteşekkil hacimli bir nüshadır. Nüshanın 98 varaklık ilk kısmı Şahabettin Gedik tarafından hazırlanmış doktora tezinin metin kısmının konusudur; 98b'den 196b'ye kadar olan ikinci kısım ise bu çalışmanın konusudur.

Tez konumu seçmemde ve tez çalışmalarımda üç yıl boyunca, yardım ve desteğini esirgemeyen aynı zamanda Yüksek Lisans tez danışmanım da olan Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA, yüksek lisans ve doktora aşamasında sevgi dolu yardımlarını benden esirgemeyen Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ'ye, çalışmalarımın son iki yılında tez danışmanlığımı yürüten, son ana kadar anlayış ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Pınar VURSUN

İstanbul, 2015

ÖZET

Bu tez, Yusuf Has Hacib'in 1069-1070 tarihinde kaleme aldığı *Kutadgu Bilig* adlı eserin Mısır Milli Kütüphanesi 168 numarada kayıtlı olan Kahire Nüshası'nın 98b-196b varakları arasında yer alan bölümü üzerinde yapılan bir dil çalışmasıdır. Nüshanın istinsah tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte XIV. asırda, 1367'den önce kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Yer yer Eski Türkçenin izlerini yansıtsa da umumiyetle Orta Türkçe dil özelliklerini taşıyan nüshanın müstensihi de bilinmemektedir.

Bu tez dört ana bölümden oluşmaktadır: İnceleme–Metin–Dizin–Tıpkıbasım.

İnceleme bölümünde *Kutadgu Bilig* ve eserin nüshaları, bu nüshalar üzerine yapılan dil çalışmaları ve bizim çalışmamıza konu olan Kahire nüshasının imla ve dil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Metin bölümünde; *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası'nın 98b-196b varakları arasındaki bölümün transkripsiyonlu metni ile eserin bu bölümünde geçen ayet, hadis ve diğer Arapça ibarelerin Arap harfleriyle yazılmış şekli yer almaktadır. Reşit Rahmeti Arat'ın okuyuşundan farklı olan kelime okunuşları ve farklı okuma sebepleri dipnotlarla yine bu bölümde gösterilmiştir.

Dizin bölümünde; metinde geçen kelime ve kelime gruplarının alfabetik sıralanmış şekli, bunların geçtiği varak ve beyit numaralarının listeleri ve kelimelerin metinde kullanılan anlamlarını ihtiva eden bir dizin yer almaktadır.

Tıpkıbasım bölümünde; metinle kıyaslama yapılabilmesini sağlamak adına üzerinde çalışılan 98b-196b arasındaki varakların tıpkıbasımı bulunmaktadır.

ABSTRACT

This thesis is a philological study which is done on specific part of Cairo Manuscript of *Kutadgu Bilig* written by Yusuf Has Hacib in 1069-1070 which is registered to National Egyptian Library with the number of 168. It consists of the pages between 98b and 196b. Exact time of authorship is unknown, however it is estimated that it was written in the 14th century before 1367. Although it partly reflects characteristics of Old Turkish, it generally carries Middle Turkish language characteristics. The identity of the person who typed the manuscript is unknown as well.

Thesis consists of four sections: Analysis, Text, Index, and Facsimile.

In the Analysis section firstly, some information has been given about *Kutadgu Bilig*, language works done on these manuscripts and punctuation and language characteristics of Cairo Manuscript that is subjected to our work.

In the Text section; there is transcription of the text between 98r and 196r of Cairo Manuscript of *Kutadgu Bilig*. Additionally, verses, hadiths and other Arabic phrases written in the Arabic Letters are included as well. The words that are read differently than Reşit Rahmeti Arat's reading and reasons to be read differently have been shown in this section with footnotes.

In the Index section; the alphabetic order of words and word phrases, the pages that are used and lists of number of verses and the meanings of the words as they are used in the text are provided.

In the Facsimile section there is a copy of the part between the folio 98r and 196r in order to make comparison with the text.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	’
ا	a, ā, e
اَيِ	é
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̱
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d, d̲
ذ	z̲
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ڤ	w

ق	ķ
ك	k, g
ل	l
م	m
ن	n
نك	n͡g
و	v, o, ö, u, ü
ه	h
ى	y, ı, i, ĭ

İŞARET ve KISALTMALAR

a Yazmanın ön yüzünü belirtir

A Kutadgu Bilig Viyana (Herat) Nüshası

a.g.b. Adı geçen bildiri

a.g.e. Adı geçen eser

a.g.m. Adı geçen makale

Ar. Arapça

b Yazmanın arka yüzünü belirtir

B Kutadgu Bilig Fergana Nüshası

bk. Bakınız

C Kutadgu Bilig Kahire Nüshası

C. Cilt

Çin. Çince

DİA Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Far. Farsça

H. Hicri

k.a. Kişi adı

krş. Karşılaştırınız

M. Miladi

mec. Mecaz

s. Sayfa

S. Sayı

Snskr. Sanskritçe

Soğd. Soğdça

y.a. Yer adı

Yun. Yunanca

+ İsim kök ve tabanına gelen eki gösterir

- Fiil kök ve tabanına gelen eki gösterir

‹ › Eksik yazılmış karakter

› ‹ Fazla yazılmış karakter

> Kelimenin sonraki şeklini gösterir

< Kelimenin önceki şeklini gösterir

/ ve / veya

// Nöbetleşme

Ø Ses düşmesi

[ ] Varak numaralarını gösterir

1. İNCELEME

1.1. Kutadgu Bilig

1.1.1. Eserin Adı ve Muhtevası

Her ne kadar bu çalışmaya konu olan *Kutadgu Bilig*'in Kahire Nüshası'nın (C) kapağında eserin başlığı için tezyin edilmiş kısımda *Oḳıġıl Silig* ibaresi yer almaktaysa da eserin asıl adının *Kutadgu Bilig* olduğu aşikârdır. Orta Türkçede oldukça yaygın olarak kullanılan *ḳut* "mutluluk, saadet, talih, baht" sözcüğüne *+ad-* ekinin gelmesiyle fiil şekline dönüşen kelime *-ġu* sıfat fiil ekiyle tamamlanmıştır. *Kutadgu Bilig* "*Devlet Olma Bilgisi*" anlamına gelen bir sözcük grubudur. Yusuf Has Hâcib, bu çalışmanın konusu olan Kahire Nüshası'nda mevcut olmayan 350. beyitte, eserine neden *Kutadgu Bilig* adı verdiğini başka bir izaha gerek kalmayacak şekilde şöyle açıklamaktadır:

Kitap atı urdum Ḳutadġu Bilig / Ḳutadsu oḳıġlıḳa tutsu elig.

"*Kitabın adını Kutadgu Bilig koydum, okuyana kutlu olsun ve onun elinden tutsun, ona yol göstersin*."

"*Kutadgu Bilig* dört esas (*neng͡* "*şey*") üzerine düzenlenmiş olup bunlardan doğru kanun "*köni törü*" Kün-Togdı (hakan), "s*aadet*" (kut) Ay-Toldı (vezir), akıl (ukuş) Ögdülmiş (vezirin oğlu), hayatın sonu (akıbet) Odgurmış (zahid) tarafından temsil edilmektedir. Bunların dışında Ay-Toldı'nın Hacib ile buluşmasını sağlayan Küsemiş, huzura kabulü sağlayan Hacib, arada hizmet gören Oğlan, haber getiren Yumuşçı ve zahidin yanında çalışan Kumaru da görevli olarak temsili mahiyet taşımaktadır. Bütün meziyet ve kusurları ile görülen bu şahıslar çok canlı bir biçimde süren buluşma, konuşma, münazara, münakaşa ve değişik tasvirleriyle bir dram havası içinde ele alınmaktadır. İnsanların her iki dünya için ele geçirmek istedikleri saadetle (Ay- Toldı) bütün kâinatın üzerine kurulduğu doğru kanun (Kün-Togdı) arasındaki konuşmalarda o devrin ferdî ve içtimai ahlak ilkelerine, bu sonuncunun akılla (Ögdülmiş) sürdürdüğü konuşmalarda da cemiyet hayatının, bilgi nazariyesinin ve hayat felsefesinin meselelerine temas edilmektedir."[1]

"*Kutadgu Bilig*, bütün İslami Devir eserleri gibi "tahmid" ve "tasliye"yi içine alan mensur bir ön sözle başlar; şairi olan Yusuf Has Hacib, mukaddimede

[1] DİA, "Kutadgu Bilig", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 26, s. 478.

insan melekelerini "adalet, iktidar, idrak ve kanaat"ten ibaret sayarak, bunları birer şahıs şeklinde canlandırır ve bunlar arasında uzun münazaralara yer verir. Eser, konusu bakımından, İranlıların siyaset-namelerine benzer. Dört melekeden *Kut*'un oğlu *Ögdilmiş*, hükümdara, o devirde Kaşgar'daki Türk cemiyetini teşkil eden bütün memurlardan, esnaftan bahsederek onların ne gibi vasıflar taşımaları gerektiğini, kendilerine nasıl muamele edilmesi icap ettiğini birer birer anlatır. *Tapukçu* "tapucu" yani mülkiye memuru ile *Subaşı* "askerî kumandan" nasıl olmalı, halka nasıl davranmalı, ekincilere, tüccarlara, hekimlere, efsunculara ne yapmalı, kadınlara karşı nasıl hareket etmeli, iyi bir zevcede bulunması lazım gelen meziyetler nedir, hanedan risalete nasıl hürmet etmeli, hülasa bütün bu gibi meseleler eser boyunca sürüp gitmektedir. Yine klasik mesnevi geleneğinde olduğu üzere eserde Buğra Han hakkında bir de kaside vardır; bununla beraber, gerek eserin konusu, yani çeşitli melekelerin birer şahıs hâlinde canlandırılarak ortaya çıkarılması, gerek mecaz ve istiarelerdeki sadelik ve hususiyet İran edebiyatında hiç bulunmayan bir şeydir. Bu cihetle eser Acem örneklerinden çok eski halk edebiyatı ürünlerine yakındır.

M. 1069-1070'te Kaşgar'da yazılmış olan bu eser, hiçbir zaman münferit bir mahsul gibi telakki edilmemelidir; esasen ön sözünde de bu ciheti açık olarak gösteren kayıtlara tesadüf olunuyor. Türklerin daha İslamiyet'ten önce yazıları ve o yazılar ile yazılmış kitapları olduğu düşünülünce, eski bir Türk medeniyet merkezi olan Kaşgar'da İslamiyet'in kabulünden sonra İslami eserler yazılacağı ve bunun için asırlarca beklenemeyeceği derhal anlaşılır."[2]

1.1.2. Esere Başka Milletlerin Verdiği Adlar

Eserin müellifi Yusuf Has Hacib'e ait olmadığı tahmin edilen mensur mukaddimeye göre adı gibi her okuyana mutluluk ve saadet kapılarını açan bu esere her millet kendi meşrebince farklı farklı isimler vermiştir. Çinliler *Edebü'l-Mülûk*, Maçinliler *Eminü'l-Memleke*, Maşrıklılar *Zeynü'l-Ümera* yahut *Zinetü'l-Ümera* adını vermişlerdir. İranlıların bir kısmı esere *Kutadgu Bilig* derken bir kısmı da *Pendnâme-i Mülûk* demiştir.

[2] M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1981s. 22-23.

"Bunlardan anlaşıldığına göre, önsözü yazan kişi ve dolayısıyla da onun çevresi *Kutadgu Bilig*'i daha çok bir tür siyasetname olarak değerlendirmektedir. Türklerin çeşitli zümrelerince esere verilmiş olduğu söylenilen diğer isimler de bunun bu şekilde anlaşıldığını göstermektedir. Böylece eserin asıl insani ve beşeri değeri ikinci plana atılarak kitapta çok tali bir yer işgal eden sorunların bazıları, örneğin askerlik işleri ön plana alınmıştır".[3]

Hakikaten *Kutadgu Bilig* ön sözde indirgendiği gibi tek bir alana has nasihatler manzumesi olarak telakki edilemez, günümüzde bile geçerliliğini yitirmemiş olan hayatın her alanına dair çok kıymetli tavsiyeler ihtiva etmektedir. Eserin kuru bir nasihatler manzumesi olarak değil de kavramların kişilerle sembolleştirilmesiyle oluşturulan alegorik bir üslupla teşkil edilmesi, onu okumayı ve tavsiyelerini dikkate almayı çok daha kolay hâle getirmiştir. Eser hükümdar ve saray görevlileri için tavsiyelerden oluşsa da bu tavsiyeler sıradan insanlar için de çok değerlidir. Bu tavsiyelere uyarak hayatını tanzim eden tüm insanlar başarılı, sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürebilirler. Eser bir hükümdarda bulunması gereken vasıfların yanı sıra sağlıklı bir insanın nasıl yiyip içmesi gerektiğini, kimlerle dost olunup kimlerle olunamayacağını, az yemenin faydalarını, çok yemenin ve içki içmenin zararlarını vb. da anlattığı için hâlihazırda tüm insanlara hitap eden bir adabımuaşeret kitabı özelliği de taşır.

1.1.3. Eserin Yazılış Amacı

Yusuf Has Hacib'in eserini hangi sebeplerin etkisiyle yazdığı bilinmiyor; ancak eseri dışarıdan bir emir veya istek doğrultusunda yazıldığını gösteren bir işarete de rastlanmamaktadır. Eserin şairlerden bahseden bir bölümünde, şairlerin makam ve mevki sahiplerini övmek veya yermekle görevli oldukları, hatırları kıldan ince, dilleri kılıçtan keskin olan şairlerin hatırlarının hoş tutulması, istediklerini vermek suretiyle onlarla hükümdarın arasını iyi tutması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak Yusuf Has Hacib'in bu zümreden değildir, eserini iltifat görmek veya kişisel çıkar elde etmek gibi bir amaçla yazmamıştır. Yazsaydı bu eser de bir methiye olurdu. Oysa Yusuf Has Hacib eserinde hem halktan hem de

[3] R.R. Arat, *Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacib*, Kabalcı Yayınları, s. 34, 2006.

mevki sahiplerinden erdem ve fedakârlık istemekte, mükemmel toplumu tasvir ederek kendi devrinin aksaklıklarını yermektedir.

"O devirde Orta Asya'daki hanedan mensuplarının birbirlerine karşı mücadelelerin güçlenmiş ve bu iç kargaşalık arasında gerek bireylerin konumunun gerekse toplum ve devlet esaslarının sarsılmış olduğu göz önünde tutulursa, toplumun temelini oluşturan ahlak prensiplerinin yeniden düzenlenmesinin bir zorunluluk hâline geldiği düşünülebilir."[4]

Hayatlarını kişisel çıkarları peşinde koşmakla geçiren insanlar arasında Yusuf Has Hacib'in bu eserde yerdiği ahlaki bozuklukları dile getirmesi hiç de kolay olmasa gerektir.

"Şairi zaman zaman acı şikâyetlere yönelten etrafındakilerin dikenleri de şairi rahat bırakmamıştır. Yalnızca nasıl olduğunu kolayca hayal edebileceğimiz böyle bir çevrede değil, bugün dahi böyle bir tezle ortaya çıkacak bir düşünürün karşılaşacağı zihniyet göz önüne getirilirse, eserin içten gelen bir duygu ve içinde bulunduğu topluma karşı derin bir sorumluluk hissiyle kaleme alındığı düşüncesi kuvvetlenir ve şair bir mücahit mertebesine yükselir."[5]

1.1.4. Eserin İlim Âlemine Kazandırılması

Yazıldıktan bir süre sonra unutulmuş olan veya en azından sınırlı bir çevreye mahsus olarak kalmış olduğu tahmin edilen *Kutadgu Bilig* iki kez gün yüzüne çıkarılmıştır. Bunu esere sonradan farklı müellifler tarafından ilave edilen biri manzum diğeri mensur iki mukaddimeden anlıyoruz. Bu mukaddimeler hem müelliflerinin fikir seviyelerini hem de mukaddime yazdıkları *Kutadgu Bilig* hakkındaki düşüncelerini yansıtmaktadır.

Kahire (C) Nüshası'nda ilk sırada yer alan mensur mukaddime manzum mukaddimenin özeti mahiyetindedir. Bu sebeple manzum mukaddimenin mensur mukaddimeden önce yazıldığı anlaşılmaktadır. Mensur mukaddimenin, manzum mukaddimenin kötü bir özeti olduğu görülmektedir. Burada Allah'a hamd ve peygambere selamdan sonra eserin mahiyeti ve içeriği ve değeri kısaca ele alınmaktadır. Esere çeşitli milletlerin verdiği isimler sıralanmakta ardından eserin

[4] R.R. Arat, *a.g.e.*, s. 30, 2006.

[5] R.R. Arat, *a.g.e.*, s. 30, 2006.

müellifi Yusuf Has Hacib hakkında birkaç cümle edilmekte, bu eseri kaleme alması karşılığında eserini ithaf ettiği Meşrik meliki Tavgaç Buğra Han'ın, müellifi has haciblik vazifesiyle ödüllendirdiği belirtilmektedir. Eserde kavramların kahramanlarla sembolleştirildiği ve eserin bu sembolleştirilmiş kavramlar arasında geçen münazaralar şeklinde tertip edildiği söylenmekte ve eseri her okuyanın müellife dua etmesi isteğiyle mensur mukaddime bitmektedir.

Manzum mukaddimenin ilk sekiz beytinde Allah'a hamd ve sena ile Peygamber'e (A.S.) övgü yer almaktadır. Bundan sonra Kutadgu Bilgi'in değeri, hikmet hazineleriyle dolu muhtevası ve her milletin meşrebine göre bu esere verdiği adlar sıralanmaktadır. Müellifin ifadesiyle "*Buğra Han zamanında ve han diliyle*" yazılmış olan eser sadece onu okuyup anlayabileceklere okutulmalı, değerini anlamayacaklara gösterilmemelidir. Bu sözlerden sonra 53. beyitte kendisi için de bu eseri okuyanlardan dua beklediğini belirten müellif eserin asıl müellifi Yusuf Has Hacib'i tanıtmakta ve bu eseri ithaf ettiği Tavgaç Kara Buğra Han tarafından has haciblik görevine getirildiği belirtilmektedir. Manzum mukaddime eserin üzerine kurulduğu dört kavram tanıtılarak ve dua kısmı ile bitirilmektedir. Mukaddimelerin, içinde geçen coğrafi tabirlerden hareketle Kaşgar'ın batısında, Semerkant'ta yazılmış olduğu söylenebilir.

"*Kutadgu Bilig*'in üslubunu benimsemiş olan bu şairin, eserin esas fikrini kavramamış olmasına rağmen terkip kudretine sahep bir sanatkâr olduğu görülüyor. Türk çevresinde daha sonraları genelleşen bazı terim ve deyimler dışında uyaklı ön sözün dili *Kutadgu Bilig*'in diline çok yakındır. Bu ön sözden artık bu çevrede birçok Türk'ün *Kutadgu Bilig*'in anlamını doğrudan doğruya anlayamadıkları ve açıklamaya gerek görüldüğü, eserin *Buğra Han vaktı* içinde ve *han dilince* söylenip *Kaşgar ili*nde tamamlandığı kaydının yanı sıra Arapça ve Farsçaya karşılık bizim dilimiz ve kendi şiiri için Türkçe tabirlerini kullanmasından da ön sözü yazan şairin Kaşgar dışından ve daha sonraki bir döneme mensup olduğu anlaşılıyor."[6]

Arapça ve Farsça yazılmış pek çok siyasetname mevcut olmasına rağmen manzum ön sözün müellifinin, doğu illerinde ve bütün Türk ve Çin illerinde buna

[6] R.R. Arat, *a.g.e.*, s. 33, 2006.

benzer bir kitabın yazılmamış olduğunu söylemesi, bu ön sözün yazıldığı çevrenin ve bizzat müellifin irfan açısından pek de iyi bir durumda olmadığının göstergesidir.

"*Kutadgu Bilig*'in üçüncü defa meydana çıkarılması daha sonraki bir döneme aittir. Bu defa esere uyaklı ön sözün eksik ve kötü bir özeti olan düzyazı bir ön söz eklenmiş, fakat bunun ne zaman ve nerede yazıldığı hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Dil ve üslup özellikleri bu ön sözün daha yeni bir döneme ait olduğunda hiçbir şüpheye yer bırakmıyor. Ön sözü yazan kişinin eser ve değeri hakkında kişisel bir görüşü de yoktur."[7]

Hammer adıyla meşhur olan Avusturyalı tarihçi Joseph von Hammer-Purgstall XVIII. yüzyılın sonunda İstanbul'dan dönerken beraberinde *Kutadgu Bilig*'in nüshalarından birini de götürmüştür. Bu nüsha hâlâ Viyana Saray Kütüphanesi'nde bulunan Herat Nüshası'dır. 1825'te Amedee Jaubert nüshanın tavsifi ve bir bölümünün tercümesini içeren bir tanıtım yazısı yazarak nüshayı ilim dünyasına duyurur.[8]

Bu tanıtım yazısından sonra epey uzun bir süre eser hakkında yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Eser hakkında yapılan ikinci çalışma 1870'te H. Vambery tarafından yapılmıştır. Vambery Uygur harfleriyle eserin çeşitli bölümlerinden seçtiği beyitleri ve bu beyitlerin transkripsiyonu ile Almanca tercümesini yayımlar.[9] Vambery'nin seçkisi 915 beyitten oluşmaktadır ve Vambery eserin metnini orijinal şekilde yayımlayabilmek için özel Uygur harfleri döktürmüştür. Müellif neşrettiği eserde Uygur Türkleri, memleketleri, sosyal hayat ve dil yadigârları ile bunların dilinden ve yazılarından söz etmekte ve *Kutadgu Bilig'in* menşei ve dili üzerinde durmaktadır. Vambery'nin bu eserde ele aldığı meseleler, son zamanlara kadar, eser üzerindeki araştırmaların kaynaklık etmiştir.

Eserde *Kutadgu Bilig*'in bablarından seçilmiş 915 beytin transkripbiyonu ve metnin çevirisi ile Uygur alfabesine göre sıralanmış bir sözlük

---

[7] R.R. Arat, *a.g.e.*, s. 35, 2006.

8 Amedee Jaubert, "Notice d'un Manuscript Turc en Caracteres Ouigoures Envoye par M. De Hammer a M Abel Remusat", *Journal Asiatique*. VI, 1825, s. 39-52.

[9] H. Vambery, *Uigurische Sprachmonumente und das Kudatku Bilik*, Innsbruck, 1870.

bulunmaktadır. Vambery'in çalışması, Türk dil bilgisinin bugünkü durumunda fazla bir değer ifade etmemekle birlikte, bu sahadaki araştırmalara bir başlangıç olması bakımından, çok mühim bir rol oynamıştır.

Kutadgu Bilig'in tamamı 1890'da W. Radloff tarafından neşredilir.[10] 1891'de W. Radloff, özel olarak döktürdüğü Uygur harfleriyle eseri tekrar neşreder.[11] Sonraki süreçte ise *Kutadgu Bilig*'in transkripsiyonu ve tercümesi üzerinde çalışmaya başlar.

Bütün bunlar olurken saha ile ilgili ilginç bir gelişme olur; 1893'te V. Thomsen Orhun yazıtlarını çözümler ve çalışmalarını 1896'da neşreder. Thomsen'in bu çalışması elbette bu alanda çalışanlar için yeni bir pencere açmıştır. 1896 yılı bu alanda ikinci bir gelişmeye daha zemin teşkil eden önemli bir yıldır. Çünkü yine 1896 yılında Kahire'deki Hidiv Kütüphanesi'nde kütüphane müdürü Moritz önderliğinde bir düzenleme yapılmaktadır ve bu düzenleme esnasında kütüphanenin bodrumunda birbirine karışmış hâlde olan kitap ve yapraklar arasında, kısa bir süre sonra *Kutadgu Bilig* olduğu anlaşılacak ikinci bir nüsha tespit edilmiştir. Bu nüsha, üzerindeki ferağ kayıtlarından 1367'den önce istinsah edilmiş olduğu anlaşılan ve bugün hâlâ aynı kütüphanede bulunan, Kahire Nüshası olarak adlandırılan Arap harfli nüshadır.

Hammer'in Avusturya'ya getirmiş olduğu Uygur harfli Herat Nüshası'nın Radloff tarafından başlatılan transkripsiyon neşri, Kahire'deki nüshanın bulunması üzerine yarım bırakılır. Daha sonra Radloff Kahire Nüshası ile Herat Nüshası'nı karşılaştırarak iki eserin mukayeseli neşrinin ilk fasikülünü yayımlar.[12] On yıl sonra çalışmasının ikinci fasikülünü yayımlayan Radloff; 1897'de 11. Müsteşrikler Kongresi'nde, Orhun Yazıtları'nı çözümleyen ve 1896'da yayımlayan Thomsen'in sunduğu *Uygur Dilinde Ünsüzler Sistemine Dair* başlıklı

[10] W. Radloff, *Kudatku Bilik, Facsimile der Uigurischen Handschrift der K. K. Hofbibliothek in Wien*, St. Petersburg, 1890.

[11] W. Radloff, *Das Kudatku Bilik des Jusuf Chass-Hadschib aus Balasagun, Theil I, Der Text in Transcription*, St. Petersburg, 1891.

[12] W. Radloff, *Das Kudatku Bilik des Jusuf Chass-Hadschib aus Balasagun, Theil II, Text und Übersetzung Nach den Handschriften von Wien und Kairo 1. Lieferung*, St. Petersburg, 1900.

tebliğine ve bu tebliğin 1901'de neşredilmesine[13] rağmen, çalışmasının her iki fasikülünde de büyük bir transkripsiyon hatası yapmıştır.

Hayatının sonlarına doğru kendisinin de yanlışlığını itiraf ettiği bu transkripsiyon usulü, dilin o devirdeki şeklini vermediği gibi ondan yararlanmak isteyenleri de yanıltacak şekildedir. Radloff'un transkripsiyonundaki başlıca kusurlar iki ünlü arasındaki sedasızların daima sedalı olarak ve kelime başlarındaki bütün b'lerin p olarak okunmasıdır. "*iki*" yerine "*igi*" "*oḳıġlıḳa*" yerine "*oġuḳlıġa*", "*kişi*" yerine "*kiji*", "*oḳısa açılġay*" yerine "*oğıza acılġay*"; "*bitidim*" yerine "*pididim*", "*bilse*" yerine "*pilze*", "*bu*" yerine "*pu*", "*bol-*" yerine "*pol-*" vb."[14]

Radlof 1910'da yaptığı karşılaştırmalı metin neşrinin ikinci fasikülünün[15] yayımlanmasında da aynı hatayı tekrarlamıştır.

"*Kutadgu Bilig*'in diğer nüshaları arasında, imla, okunuş ve anlayış açısından en değersiz nüshasının ilk önce bulunuşu ve dolayısıyla da ilk çalışmalara esas teşkil edişi Türk dilbilgisi için bir talihsizlik olmuştur. Bu ilerlemiş araştırmaların seyrini Mısır Nüshası'nın meydana çıkması da ne yazık ki değiştirememiştir."[16]

1913 yılında ilmî araştırmalar yapmak üzere Türkistan'ın Fergana vilayetine gönderilen Zeki Velidi Togan, Nemengân'da hususi bir kütüphanede *Kutadgu Bilig*'in üçüncü bir nüshası daha olduğunu keşfeder ve bunu neşrettiği bir yazıyla ilim âlemine duyurur.[17] Araya 1. Dünya Savaşı'nın girmesi, Rus İhtilali, Türkistan istiklal mücadeleleri gibi sebeplerle bu nüsha 1925'e kadar meçhul kalmaya devam eder. 1925'te Özbek âlimi Fıtrat, Fergana nüshasını ilim âlemine bir kez daha duyurur.[18] Fıtrat'ın yazısı bir yıl içinde Almanca ve Türkçeye çevrilerek neşredilir.[19] Fıtrat'ın yazısına *Kutadgu Bilig*'in bir sayfasının (B145) fotokopisi de ilave edilmiştir. Fıtrat bu nüshanın perişan olmuş

[13] V. Thomsen, "Sur le Systeme des Consonnes dans la Langue Ouigoure", *Keleti Szemle II*, S. 4, s. 241-259, 1901.
[14] A. Bican Ercilasun, *Kutadgu Bilig Grameri – Fiil*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara 1984, s. 1-2.
[15] W. Radloff, *Das Kudatku Bilik des Jusuf Chass-Hadschib aus Balasagun, Theil II, Text und Übersetzung Nach den Handschriften von Wien und Kairo 2. Lieferung*, St. Petersburg, 1910.
[16] R.R. Arat, *Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacib*, Kabalcı Yayınları, s. 38, 2006.
[17] Z. Velidî Togan, "Vostoçnie Rukopisi v Ferganskoy Oblasti", *ZVO*, XXII (1914), s. 312-313.
[18] Abdurauf Fıtrat, "Kutadgu Bilig", *Maarif ve Okutguvçı*, II, Taşkent (1925) s. 68-74.
[19] Abdurauf Fıtrat, *Türkiyat Mecmuası*, C. I, s. 344-347, İstanbul, 1925.

sayfalarının, onu o zamana kadar kütüphanesinde bulunduran Muhammed Hacı İşan Lalereş tarafından rast gele bir araya getirilip dikilmiş olduğunu belirtir. Bu makalede eserin daha çok şekil ve muhteva özellikleri üzerinde duran Fıtrat, Şehname vezniyle yazıldığını belirttiği *Kutadgu Bilig*'in vezin kusurlarına dikkat çeker; fakat bunların mazur görülebileceğini de ilave eder. Makalesinde eserin Kahire ve Viyana nüshalarına da değinen Fıtrat özellikle Uygur harfli Herat nüshasının okunuş zorluğundan ve Avrupalı Türkologların hatalı okuyuşlarından bahseder ve eserin adını dahi yanlış okuduklarını, doğrusunun "*Bahtlıklanış Bilimi*" olması gerektiğini açıklar.[20]

Hâlâ Taşkent'te bulunan bu nüshanın keşfiyle bugün elimizde bulunan *Kutadgu Bilig* nüshalarının keşfi tamamlanmış ve eserle ilgili çalışmalar 1940'lara kadar sadece eserden alıntı yapan birkaç çalışmayla sınırlı kalmıştır.

1.1.5. Eser Hakkında Yapılan İlk Çalışmalar

Son olarak 1925'te Fıtrat'ın yaptığı çalışmanın ardından *Kutadgu Bilig* ile ilgili çalışmaların eserden yapılan alıntılar ve bu alıntılar üzerine yapılan değerlendirmelerle sınırlı kaldığı görülmektedir.

S. E. Malov'un *Obraztsı drevneturetskoy pis'mennosti s predisloviem i slovarem* adlı 1926'da Taşkent'te yayımlanan çalışması bu alıntı yapan çalışmaların ilkidir. Eski Türk edebiyatına ait çeşitli parçaların bulunduğu bu eserde *Kutadgu Bilig*'den de sekiz sayfa iktibas edilmiştir. Diğer bir çalışma da Luigi Bonelli'nin *Del Kudatku Bilig* adlı çalışmasıdır. Bonelli bu çalışmada bazı beyitlerin metni, tercümesi ve sözlüğünü verir. Reşit Rahmeti Arat'ın 1936'da yayımlanan *Kutadgu Bilig'de Tabibler ve Efsuncularla Münasebet Hakkında Parçalar* adlı makalesi de o dönemde yapılan önemli çalışmalardandır.[21] Arat bu çalışmasında *Kutadgu Bilig*'in 4355-4365. beyitlerinin önce transkripsiyonunu sonra Türkiye Türkçesine çevirisini verir. Notlar bölümünde ise nüsha farklarından bahseder. Eserin gramer özellikleri ile nüshaların imla özellikleri hakkında bazı noktalara dikkat çeker ve çalışmasını, Süheyl Ünver'den temin ettiği eserin fotoğraflarının ilavesiyle bitirir.

---

[20] Emek Üşenmez, "Kutadgu Bilig (Nemengân/Fergana/Özbekistan) Nüshası", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri*, (2009), s. 565-579.

[21] R. Rahmeti Arat, "Kutadgu Bilig'de Tabibler ve Efsuncularla Münasebet Hakkında Parçalar", *Ülkü*, VIII, sayı: 46, (Birinci Kanun 1936), s. 285-298.

1940-50 arası, *Kutadgu Bilig* çalışmalarının oldukça hız kazandığı bir zaman dilimidir. 1934 yılında düzenlenen İkinci Türk Dil Kurultayı'na Sovyetler Birliğini temsilen katılan Samoyloviç, *Kutadgu Bilig*'in Fergana Nüshası'nın fotoğrafını kurultaya armağan eder. Bu olaydan sonra Türk Dil Kurumu, Kahire elçiliğimiz vasıtasıyla Mısır nüshasının da fotoğrafını temin eder. Türk Dil Kurumu 1942'de Radloff neşrine dayanarak *Kutadgu Bilig*'in Herat nüshasını; 1943'te de Fergana ve Mısır nüshalarını tıpkıbasım olarak yayımlar. Herat nüshasının tıpkıbasımında, Abdülkadir İnan tarafından hazırlanan ve *Kutadgu Bilig* hakkında geniş malumatı içeren bir giriş bölümü mevcuttur. Bu tıpkıbasımda eser hakkında yayımlanan belli başlı makaleler de listelenmiştir.

1947 yılına gelindiğinde Reşit Rahmeti Arat'ın eser üzerine yaptığı aşağı yukarı on beş yıllık bir çalışmanın ürünü olarak, eserin üç nüshasını mukayeseye tabi tutan ilk ve en mükemmel neşir gerçekleşir.[22] Arat yıllar süren titiz çalışmaları sonucu yayımladığı bu çalışmada üç nüshayı ayrıntılı bir şekilde mukayese etmiş, her sayfanın altında bu farkları belirtmiştir. Arat metnini tek bir nüshayı esas alarak oluşturmamış, kendi ifadesiyle: "*Asıl nüshanın metnine uygun olması lazım gelen şekiller tercih edilmiş ve böylece bu nüshaların verdiği malzeme çerçevesi içinde kalmak şartı ile, ayrı ayrı her birinden farklı, fakat asıl nüshaya mümkün mertebe yakın bir esas elde etmeye*"[23] çalışmıştır. Çalışmanın giriş kısmında Karahanlılar, *Kutadgu Bilig*'in ithaf edildiği Kaşgar hükümdarı Hasan bin Süleyman, eserin müellifi Yusuf Has Hacib'in hayat ve şahsiyeti, *Kutadgu Bilig*'in konusu, nüshaları ve faksimileleri hakkında geniş bilgi içeren bir inceleme mevcuttur.

Saadet Çağatay'ın *Türk Lehçeleri Örnekleri* adlı çalışmasında *Kutadgu Bilig*'den 122 beyit (462-584) iktibas edilmiştir.[24] Çağatay bu çalışmasında nüsha farklarını ve iktibas edilen beyitlerde geçen kelimelerin anlamlarını dipnotlarla verir. Metinden önce eser hakkında bilgi veren kısa bir giriş bölümü, sonunda da bibliyografya bölümü bulunmaktadır.

[22] R. Rahmeti Arat, *Kutadgu Bilig Metin* I, TDK Yayınları, Ankara 1947.
[23] R.R. Arat, *Kutadgu Bilig*, Kabalcı Yayınları, s. 7, İstanbul, 2006.
[24] Saadet Çağatay, *Türk Lehçeleri Örnekleri*, s. 71-88, Ankara, 1950.

1959 yılında Arat, daha önce neşrettiği mukayeseli metnin, Türkiye Türkçesine çevirisini yayımlar.[25] A. Dilaçar 1972'de *Kutadgu Bilig* neşrinin 908. yıldönümü münasebetiyle, eserden bazı bölümlerin iktibas edildiği ve bu bölümlerin Türkiye Türkçesine çevrildiği *Kutadgu Bilig İncelemesi*'ni yayımlar. Bu çalışmada iktibas edilen beyitler, bazı transkripsiyon işaretleri hariç Arat neşrinden aynen alınmıştır. Tercümeler ise müellifin özgün çalışmasıdır. Kelimelerin tek tek anlamları verilmiş fakat metin nesre çevrilmemiştir. Metinlerin sonunda tek tek anlam verdiği kelimelerin sözlüğünü vermiş olan Dilaçar, bu şekilde çalışma yapanların istifadesini kolaylaştırmıştır. Çalışmanın ilk iki bölümü ise *Kutadgu Bilig*'in ortaya çıkmasını hazırlayan tarihî şartlar, Yusuf Has Hacib'in şahsiyeti, *Kutadgu Bilig* yazmaları, Karahanlı Türkçesi gramer özelliklerinin anlatımına ayrılmıştır.

Reşit Rahmeti Arat'ın metnini ve çevirisini neşrettiği *Kutadgu Bilig*'in dizinini, ömrü vefa etmediği için, onun çalışma notları ve fişlerinden yararlanarak talebeleri Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya ve Nuri Yüce 1979 yılında yayımlamıştır. Böylelikle Türk kültür tarihinin en nadide örneklerinden olan *Kutadgu Bilig*'in söz varlığı araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Ancak bu çalışma, daha sonraki tarihlerde birçok âlim tarafından tenkit edilecek ve birçok kelimenin anlamı hatta okunuşu için farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Bunlardan 1979'da Dankoff tarafından yazılan ve *Journal of Turkish Studies*'in Ali Nihat Tarlan sayısında 89-99. Sayfalar arasında yayımlanan *Textual Problems in Kutadgu Bilig* adlı makalesi, Semih Tezcan'ın önce Belleten Nisan 1981 sayısında sonra da Türk Tarih Kurumu Yayınları'ndan yine 1981'de müstakil olarak çıkan *Kutadgu Bilig Dizini Üzerine* adlı uzun makalesi, yine Dankoff'un 1983'te *Wisdom of Glory (Kutadgu Bilig) A Turko-Islamic Mirror for Princes* adıyla yayımladığı *Kutadgu Bilig* tercümesi ilk akla gelen çalışmalardır. Elbette Sir Gerard Clauson tarafından 1972'de yayımlanan *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish* adlı sözlüğü de içerdiği *Kutadgu Bilig*'de geçen kelimelerle ilgili tespitlerle eser hakkında çalışma yapanların ilk başvurduğu kaynaklar arasındadır. Bunların dışında *Kutadgu Bilig*'i çeşitli açılardan ele alıp değerlendiren çalışmalar da mevcuttur.

[25] R.R. Arat, *Yusuf Has Hacib-Kutadgu Bilig II, Tercüme*, Ankara, 1959.

1.1.6. Eserin Nüshaları

Kutadgu Bilig'in şu ana kadar bilinen, biri Uygur, ikisi Arap harfleriyle yazılmış üç nüshası mevcuttur. Bu nüshalar aynı yazmanın farklı kişiler tarafından yapılmış istinsahlarıdır. Bu nüshalar arasındaki farklara bakılırsa bu metinlerin zaman içinde oldukça önemli değişikliklere uğradığı görülmektedir. Her üç nüshanın Türk Dil Kurumu tarafından tıpkıbasım olarak yayımının (1942-1943) ardından Reşit Rahmeti Arat'ın hazırladığı tenkitli metin 1947'de, tercümesi 1959'da basılmıştır. Arat'ın 1964'te vefatı üzerine bu çalışmanın devamı olarak düşündüğü dizini öğrencilerinden oluşan çalışma arkadaşları tamamlamıştır (1979).

Üç bin kadar madde başı içeren bu çalışma ilk olarak Semih Tezcan tarafından eleştirilmiştir. Bu çalışmanın ardından G. Doerfer, Aysu Ata, Zafer Önler ve Yon-Song Li tarafından yayınlar gerçekleştirilmiştir. Bu yayınlardan sonra eserin muhtemel kaynakları, dil özellikleri, eğitim, bilim ve ahlak anlayışı, devlet idaresi, sosyal yapı, dayandığı Kur' an, hadis ve diğer dini temeller gibi pek çok konuda Türkiye'de ve Türkiye dışında yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanmış, araştırmalar yapılmıştır. Eserin yazılışının 900. yılı münasebetiyle A. Dilaçar'ın incelemesi, Kafesoğlu'nun eseri Türk kültür tarihi bakımından değerlendirmesi, Ercilasun ve Kargı-ÖImez'in dil yönünden araştırmaları zikredilebilir. Eserin Doğu Türkçesi'ne çevirisi Pekin'de (1983), Özbekçe çevirisi Taşkent'te (1990), Kırgızca çevirisi Moskova'da (1993) yayımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti gevleti eserin yazılışının 900. yıl dönümü anısına 1969'da bir posta pulu yayımlamıştır.

"*Kutadgu Bilig*'e ait bazı parçalara bu üç nüsha dışında da tesadüf edilmektedir. 1139 ve 1476. beyitler Gazi bin Ali Kutluğ el-Cubatî tarafından tertip edilmiş bir mecmuada bulunmaktadır. Bu mecmuanın tertip tarihi kaydedilmiş olmakla beraber zedelenmiş olduğu için okunamamaktadır. Fakat mecmuadaki diğer kayıtlardan mecmuanın 1303-1317 yılları arasında yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yine *Kutadgu Bilig*'dekine benzer bir beyit de Altın-Ordu'nun payitahtı olan Saraycık harabelerinde bulunan bir vazo üzerine

yazılmıştır. Burada yazılı iki beyitten ilki *Kutadgu Bilig*'in 274. beytini hatırlatmaktaysa da başka bir eserden alınmış olması da mümkündür."[26]

1.1.6.1. Avusturya (Viyana/Herat) Nüshası

Kutadgu Bilig'in keşfedilen ilk nüshasıdır. Bozuk bir Uygur yazısıyla Herat şehrinde yazılmış olan bu nüsha, 17 Haziran 1439'da istinsah edilmiş olup 1474 yılında Abdürrezzak Şehzade Bahşı için Fenarî oğlu Kadı Ali tarafından mektupla Tokat'tan İstanbul'a getirtilmiştir. Arat'a göre "Bu nüsha Arap harfli bir nüshadan Uygur harfleriyle istinsah edilmiştir. *Kutadgu Bilig* üzerindeki çalışmalara esas teşkil eden bu nüsha itinasız bir şekilde sekli de bir müsvedde olarak yazılmıştır. Nüshanın müstensihi işlek olarak Uygur yazısına vakıf olmakla birlikte metni iyi okuyamamış ve Uygur harflerine çevirirken özellikle ünlülerin işaretsiz olarak yazıldığı kelimeleri çoğunlukla kendi düşüncesine göre okumuş veya onların sadece şekillerini nakletmiştir. Bazı kelimelerin altına kelimelerin anlamlarını kaydetme gereği duymasından ve bunu yaparken de zaman zaman hataya düşmesinden müstensihin metni iyice anlamadığı anlaşılmaktadır. Nüshada 197-228, 2739-3473, 6304-6351, 6521-6604 arasındaki beyitler eksiktir. 2739-3473 arasındaki beyitlerin bulunduğu yaprak eksiktir, diğer eksik kısımlar da ya esas metinde bulunmayan ya da istinsah edilirken yanlışlıkla atlanan beyitlerdir."[27]

Nüsha üç yüz yıldan fazla bir süreyle İstanbul'da kaldıktan sonra XVIII. asrın sonlarında diplomatik bir vazifeyle İstanbul'da bulunan Avusturyalı Joseph von Hammer-Purgstall tarafından satın alınıp Viyana'ya götürülmüş, Viyana Saray Kütüphanesine verilmiştir. Bu sebeple Viyana nüshası olarak bilinen Herat yazması, XV. yüzyılda Orta Asya ile Anadolu arasındaki kültür ilişkilerini göstermesi bakımından önemlidir. Eklenen bir kayıttan anlaşıldığına göre eser, Fatih Sultan Mehmed zamanında Orta Asya kaleminde çalışan Uygur kâtiplerinden Şehzade Abdürrezzak Bahşı için Fenari oğlu Kadı Ali tarafından 879'da (1474) Tokat'tan getirilmiştir. Buradaki Kadı Ali, Molla Fenari'nin torunu olup Herat, Buhara ve Semerkant'ta eğitim görmüş ve Fatih Sultan Mehmed devrinin başlarında Anadolu'ya dönmüş olan Alaeddin Ali Fenari'dir.

---

[26] R.R. Arat, "Kutadgu Bilig", *MEB İslam Ansiklopedisi*, C. VI, s. 1044.
[27] R.R. Arat, "Kutadgu Bilig", *a.g.m.*, s. 1043.

"Nüsha çok özensiz yazılmıştır ve belli başlı bir kütüphane ya da kişi için yazılmış olmaktan çok müsvedde olarak tasarlanmış olsa gerektir. Birçok defa beyitlerin, mısraların yerleri değiştirilmiş, sözcük ve satırlar atlanmış, bazen de birkaç satır tekrar edilmiş ve sonra yanlışların farkına varılarak mu'aḫḫar muḳaddem veya on͡g sol sözcüklerinin eklenmesiyle düzeltilmiş, eksik satırlar satır üstüne yazılmış ve fazladan yazılmış olan satırlarsa özensiz bir şekilde üzerinden çizilerek iptal edilmiştir… Arap harfleriyle yazılmış olan esas nüshada noktaların bulunmaması veya bunların karışık olmasından ileri gelen yanlışlar da Herat Nüshası'nda oldukça önemli bir toplam oluşturmaktadır. Yazmayı kopyalayan kişi herhâlde *Kutadgu Bilig*'in metnini pek iyi okuyamamış ve Uygur harflerine çevirirken anlamlarını bilmediği ve özellikle de vokal işaretsiz yazılan sözcükleri çoğunlukla kendi düşüncesine göre okumuş veya onların yalnızca şekillerini aktarmıştır. Bazı sözcüklerin altına anlamlarını kaydetmeye gerek görmesinden ve böyle yaparken bazen yanlışlıklara düşmüş olmasından da metnin artık kendisi tarafından da pek işi anlaşılmadığı görülmektedir"[28]

Pierre Amedee Emilien Jaubert tarafından 1825 yılında ilk defa bilim çevrelerine tanıtılmış olan *Kutadgu Bilig* Fergana Nüshasının orijinal şeklinin Arap alfabesiyle mi yoksa Uygur alfabesiyle mi yazıldığı hakkında muhtelif düşünceler mevcuttur. Arat bu nüshanın Arap harfli bir nüshadan Uygur harflerine çevrildiğini düşünür. A. Dilâçar kesin bir hükme varmaksızın bu nüshanın Uygur harfli bir nüshanın kötü bir kopyası olduğunu düşünür. Bu nüshanın tıpkıbasımı 1943'te Türk Dil Kurumu tarafından yapılmıştır.

1.1.6.2. Mısır (Kahire) Nüshası

1896 yılında Hidiv kütüphanesinde ortaya çıkmıtır. Arap harfleriyle yazılmış Kahire nüshası, Kölemen sultanlarından el-Melikü'n-Nasır'ın kölesi İzzeddin Ay-Demir ed-Devadar için (ö. 762/1361 veya 776/1374) hazırlanmıştır. Kim tarafından ve ne zaman istinsah edildiği bilinmemektedir. Nüshada 73-454, 478. ve 578. 587-646, 836-956, 1504-1562, 4579-4610, 6245-6303, 6352-6417, 6632-6645 arasındaki beyitler eksiktir. Hidiv kütüphanesi müdürü Alman asıllı Moritz tarafından bulunmuştur. Kütüphanenin bodrumunda dağınık sayfalar hâlinde bulunan nüshanın bazı kısımları kayıptır. Bu eksik nüshanın kopyası

[28] R.R. Arat, *Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacib*, Kabalcı Yayınları, s. 37-38, 2006.

Kahire büyükelçiliği aracılığıyla Türkiye'ye getirtilmiş ve 1943 yılında Türk Dil Kurumu tarafından neşredilmiştir.

Nüshanın bir kopyası Özbekistan (Taşkent) Nüshası'nın da bulunduğu Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde nadir yazma eserler arasında 6090, 6091, 6092, 6093 numaralarıyla dört cilt hâlinde muhafaza edilmektedir. Ciltler üzerinde Arap harfleriyle *Kutadgu Bilig*'in Mısır (Kahire) Nüshası'nın kopyası olduğu ve cilt numaraları yazılıdır. Bu kopyanın Taşkent'e ne zaman getirildiği hakkında bir kayda rastlanmamaktadır. *Kutadgu Bilig* üzerine çalışma yapan Özbek Türkolog Kayyum Kerimov bu kopyanın Mısır nüshasının doğrudan bir kopyası olmadığını belirtir.

1.1.6.3. Özbekistan (Taşkent/Fergana) Nüshası

Kutadgu Bilig'in en son bulunan nüshasıdır. Mevcut yazmaların en iyisi Arap harfleriyle yazılan Fergana nüshasıdır. Yazı özelliklerine göre istinsah tarihi XIII. yüzyıldan daha eski olmamalıdır. Nüshanın başında 1-14 ve sonunda da 6232-6266 arasındaki beyitler eksiktir. Arat'a göre sondaki 30 sayfalık eksik kısım zaten nüshada bulunmamaktadır. Bir iki sayfa dışında nüsha oldukça iyi muhafaza edilmiştir.[29] 1913 yılında ilmî araştırmalar yapmak üzere Türkistan'ın Fergana vilayetine gönderilen Zeki Velidi Togan tarafından, Nemengân'da hususi bir kütüphanede keşfedilmiştir. Kazan Üniversitesinin Arkeoloji, Tarih ve Etnografya Cemiyeti yetkilileri Zeki Velidi Togan'a Şark elyazmaları hakkında bilgi toplama görevi verdiler. Nemengân şehrinde incelemeler yapan Togan, Muhammed Hacı İşan Lalereş'in hususi kütüphanesinde *Kutadgu Bilig*'i görür. Eserin önemini anlamıştır; fakat almaya muvaffak olamaz. *Kutadgu Bilig* ibaresinin geçtiği üç beyitlik kısım ile eserin ithaf kısmına ait başlığı not eder. 1914 yılının Nisan ayında Kazan Üniversitesine yazdığı raporda *Kutadgu Bilig* hakkındaki malumatı da dile getirir. Araya I. Dünya Savaşı girer ve bu raporun haber verdiği *Kutadgu Bilig* nüshası 10 yıl için unutulur. 10 yıl sonra Buharalı araştırmacı Abdurauf Fıtrat, Togan'ın haber verdiği nüshanın peşine düşer. 1924'te Nemengân'a giderek kütüphanesinde *Kutadgu Bilig* yazması bulunan Muhammed Hacı İşan Lalereş'le görüşür ve nüshayı almayı başarır. Nüshayı

[29] R.R. Arat, "Kutadgu Bilig", *MEB İslam Ansiklopedisi*, C. VI, s. 1043.

Taşkent Esasi Kütüphanesine teslim eder. Esasi Kütüphanenin hemen yanında bugün nüshanın saklandığı kütüphane yer almaktadır. Nüsha bugün Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Biruni adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde nadir yazma eserler arasında 1809 numarada muhafaza edilmektedir.[30]

1.1.7. Eserin Edebî Değeri

Kutadgu Bilig klasik edebiyatımızın ilk eseridir. O birçok açıdan edebiyat tarihimizde ilklerin eseridir. Klasik eserlerde olduğu gibi Allah'a hamd, Peygamber'e ve onun dört sevgili dostuna selam ile başlanmış, devrin hükümdarına övgü yapılmış, yedi gezegen ve on iki burç anlatılmış, bilgi ve aklın değeri vurgulanmış, kitabın telif sebebi belirtilmiş ve eserin dört kahramanı tanıtılarak eser teşkil edilmiştir.

"Aruz vezni ile yazılan ilk eserimiz *Kutadgu Bilig*'dir ve bu eser Türk edebiyatının ilk mesnevisidir. Şair ayrıca dörtlüklere yer vermiştir. Sonunda ise üç kaside vardır. Bu nazım şekli de edebiyatımızda ilk defa Yusuf tarafından kullanılmıştır. Yine ilk rüya ve rüya tabiri de *Kutadgu Bilig*'de görülür. Ayrıca devrin bozukluğundan ve dostların eziyetlerinden yakınma da bir nevi şikâyetnamedir. Ölü için ilk taziyetname de bu eserde yer almıştır. Eser ata sözlerine yer vermesi ile de dikkat çeker. Ayrıca görgü kuralları bakımından ele alınırsa eserin bir adabımuaşeret yönü de vardır. Yusuf tarafından yazılmasalar bile, bu eser için biri nesir biri manzum olmak üzere yazılan iki ön söz, ilk tanıtım yazıları olarak, edebiyatımızda *Kutadgu Bilig*'de yer alır. Ayrıca *Kutadgu Bilig* siyasetname türünde yazılmıştır. Böylece İslami Türk edebiyatının başında yer alması ve ilk eser olması açısından Yusuf'un eseri bazı türlere öncülük etmiştir. Tevhit, naat, vasiyetname, yaşname, münazara yanında mektup türünün Türk edebiyatında ilk örnekleri bu eserde yer almıştır. Hatta eserde bir tiyatro havası da vardır…Bir başka açıdan bakarsak, eserin manzum büyük bir roman yapısında olduğunu da söyleyebiliriz. *Kutadgu Bilig* belki bir hatıraları anma kitabı da olabilir. Niçin, diye sorarsak, Aytoldı, hükümdar Kün Togdı'nın arkadaşı ve veziridir. Aytoldı'nın Yusuf Has Hacib'in babası olmak durumu kuvvetle

[30] Emek Üşenmez, "Kutadgu Bilig (Nemengân/Fergana/Özbekistan) Nüshası", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig*, s. 565-579, 2009.

muhtemeldir. Kün Togdı, Tavgaç Süleyman Han'dır. Bu iki kişi arasında olan ve geçen bütün hadiseler ve dersler Yusuf Has Hacib tarafından yazıldı. Ögdülmiş Yusuf Has Hacib'in bir başka yönüdür. Bütün olup bitenlere o şahit olduğu gibi Tavgaç Buğra Hasan Han'a bu tecrübeleri yazarak getirip sunan da odur…Aslında Yusuf Has Hacib Süleyman Han zamanında tahsil görmüş, sarayda olup bitenleri, hükümdarı ve babasını en iyi şekilde gözlemlemiştir. Odgurmış ise Yusuf'un tahsil tarafıdır. Yusuf hem Odgurmış hem Ögdülmiş'in özelliklerini şahsında toplayan bir kişidir. Zaten bütün siyasetnamelerde görüldüğü gibi *Kutadgu Bilig*'in de, ancak sarayda devlet hizmeti gören biri tarafından yazılması gerekir."[31]

Bir siyasetname olarak *Kutadgu Bilig* ilk ve en geniş hacimli eseridir. 1401'de Şeyhoğlu Mustafa tarafından yazılan Kenzü'l-küberâ ve daha sonraki dönemlerde yazılan siyasetnameler *Kutadgu Bilig* gibi bir büyük eser vasfı taşımaz. Yusuf Has Hacib'in bu eseri her devre ışık tutan ve elden düşmeyen bir kaynak eser olmaya devam etmektedir.

1.2. NÜSHA TAVSİFİ

Kölemen sultanlarından el-Melikü'n-Nasır'ın kölesi İzzeddin Ay-Demir ed-Devatdar için (ö. 762/1361 veya 776/1374) hazırlanmış olan *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası Arap harfleriyle yazılmış olup Mısır Milli Kütüphanesi 168 numarada kayıtlıdır. Diğer nüshalardan farklı olarak Kahire Nüshası'nın kapağı mevcuttur. Kapağın üzerinde süslü yuvarlak bir çerçeve içerisinde eserin adı değil "*Oḳıġıl Silig*" ifadesi bulunmaktadır. Başlığın hemen altında *İzzeddin Aydemir ed-Devadar en-Nâsırî* ifadesi altın rengiyle yazılmıştır.

Bir buçuk sayfalık mensur mukaddimeden sonra manzum mukaddime yer alır. Dört buçuk sayfa devam eden manzum mukaddimeden sonra yine dört buçuk sayfadan müteşekkil eserin bablarının fihristi gelmektedir. *Bab* kelimeleri bir satır koyu renkli mürekkeple bir satır da yeşil renkli mürekkeple kaleme alınmıştır. Eserin sonuna kadar da *bab* kelimeleri yeşil renkli mürekkeple yazılmıştır. Bablar fihristinin hemen bitiminde yer alan sayfanın büyük bir bölümü kopmuş olduğundan bu kısımda, hasar görmemiş alttaki üçer beyit dışında geri kalan

[31] Kemal Yavuz, "Yusuf Has Hacib ve Kutadgu Bilig Üzerine Bazı Dikkatler", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig* s. 629, 2009.

beyitlerin sadece ilk dizeleri okunabilmektedir, üst kısımda ilk üç beyit hiç okunmamaktadır. Bu çalışmaya konu olan 98-196. Varaklar arasında 130-140. arasında kalan varakların orta kısımları kötü koşullar -muhtemelen rutubet- yüzünden parçalanmıştır. Bu bölümlerde okunmayan kelimeler Metin bölümünde okunmayan kısmın uzunluğu nispetinde nokta işareti ile gösterilmiştir.

Eser genel itibariyle oldukça okunaklı, açık bir nesihle kaleme alınmıştır.

1.2.2. Nüshanın Muhtevası (98b-196b)

5800 beyitten oluşan *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası'nın çalışmamıza konu olan bölümüne kadar mensur ve manzum mukaddimeler, Allah'a, Peygamber'e ve dört sahabeye övgü, baharın ve devrin hükümdarının övgüsünün ardından eserin kahramanları hükümdar Kün Togdı ve veziri Ay Toldı arasında geçen muhavereler, Ay Toldı'nın vefatı ve vasiyeti, yerine oğlu Ögdülmiş'in vezir olması ve Ögdülmiş'in hükümdar Ay Toldı'ya tavsiyeleri, Kün Togdı'nın Odgurmış'a yazdığı mektup ve onu Ögdülmiş vasıtasıyla huzuruna çağırması anlatılmaktadır. Nüshanın bu çalışmaya konu olan kısmı hükümdar Kün Togdı'nın emri ile Odgurmış'ı huzura ve hükümdar hizmetine davet eden Ögdülmiş'in Odgurmış ile diyalogu ile başlamaktadır. Bundan sonraki bölümlerin her biri gerekli başlıklar adı altında ele alınacaktır.

Odgurmış'ın Ögdülmiş'e Dünyanın Kusurlarını Anlatması [98b/01-107a/12]

Bu bölüm hükümdarın emriyle Odgurmış'ı saraya davet eden ve onun hükümdarın hizmetine girmesini arzu eden Ögdülmiş'in Odgurmış ile olan diyalogunun devamıdır. Burada Odgurmış, kendini hükümdar hizmetine davet eden genç Ögdülmiş'e dünyanın kusurlarından bahsetmektedir. Ögdülmiş'in dünyaya çok bağlandığı için kusurlarını göremediğini hatta kusurlarını bile erdem olarak gördüğünü söyler. Bu dünyanın kusurlarını anlatmaya Hz. Adem'in hikâyesiyle başlar ve dünyanın, onun işlediği günahtan arınma yeri olduğunu belirtir. Odgurmış'a göre dünya şeytanın sevdiği Tanrı'nın yerdiği bir mekândır ve Tanrı seçtiği kullarına dünya malı vermeyerek onların yollarını temizler. Dünyada mutluluğu elde eden kişi şımarır, kibirlenir ve hiç ölmeyeceğini sanır, geldiği gibi çıplak olarak gideceğini, dünya saadetinin kısa süreli olduğunu unutur. Mal mülke heves eden insan, dünyaya iyice bağlanır ve dinini hakkıyla

yaşamayı ihmal eder. Dünya onun gözüne süslü bir gelin gibi görünür; oysa o kocasıyla üç ay bile geçinemeyecek kadar vefasız, dönek bir acuzedir. İnsan hayatını böyle bir vefasıza adayacağına kendisine verilen ömrü iyi değerlendirmeli, kendisine ebedi saadet kapısını açacak iyilikler yapmaya gayret etmelidir. Dünya önce kendisini çok sevdirir fakat sonra ondan çabucak bıkar ve kovar. Bu sebeple insanoğlu geçici olan dünya nimetleriyle oyalanıp ebedi olan ahret saadetini yitirmemelidir. Akıllı insan fani olana değil ebedi olana yatırım yapar, bu dünyada gördüğümüz nice zenginler görmeyi bilenler için aslında en fakirlerdir.

Bu dünyada asla tam bir saadet yoktur. Nerede bir zevk varsa ardından bir mihnet de gelir. Yeme içme bu dünyanın lezzetlerindendir; ama yenilen içilenlerin vücuttan çıkması mihnettir. Kadınlarla birlikte olmak dünya lezzetlerindendir hemen ardından soğuk su ile yıkanmak meşakkati vardır. Bir de bu birleşmeden oğullar kızlar dünyaya gelir ki onlar da insana zahmet verir. İnsan dünya hayatında lezzetlere gark olarak yaşasa bile sonunda onu bekleyen ölümün varlığını bilmek bu lezzetlerden sonsuz bir zevk almasını engeller. Dünya, vücut ve şeytan insanın üç büyük düşmanıdır, üçünden kurtulmak da zordur. Bu düşmanların en tehlikelisi vücuttur ve insan ancak ölümle ondan kurtulabilir. Vücut bir av köpeği gibidir, eğer semirirse sahibinin hakkını tanımaz, onu şımartmamak, ona her istediğini vermemek gerekir. Dünyada insanın sadece üç günü vardır: Dün, bugün ve yarın. Dün geçip gitmiştir, yarının gelip gelmeyeceği ise meçhuldür. İşte bu sebeple geçici olan dünya nimetlerine ulaşmak için zahmet çekmek beyhudedir ve akıl kârı değildir. Nefsinin arzularından uzaklaşan ve kendini ibadete veren kişi kârdadır.

Odgurmış bu sebepleri sıraladıktan sonra Ögdülmiş'e dünyanın heveslerinden vazgeçtiğini, nefsinin belini kırdığını, hükümdar hizmetine girmek için şehre giderse nefsinin tekrar kendisini esir edebileceğini ve kimsenin onu bu beladan kurtaramayacağını söyleyerek vazifeden affını diler.

Ögdülmiş'in Ahretin Dünya Aracılığıyla Kazanılacağını Anlatması [107a/13-109a/13]

Hükümdardan aldığı emri yerine getirmeden dönmek istemeyen Ögdülmiş, Odgurmış'a onun hikmetli sözlerini can kulağı ile dinlediğini, akıllı insanların bu

sözlerden dersler alması gerektiğini söyler ve biraz da onun kendisine kulak vermesini ister. İnsanın dünyayı kendisine dar etmesinin doğru olmadığını, Allah'ın gazabı kadar rahmeti de olduğunu hatırlatır. Ögdülmiş'e göre Allah'ın gazabından korkmak gerektiği gibi rahmetinden de ümit kesmemek gerekir. İnsan ibadetlerini yapar ve kulluk vazifelerini ihmal etmezse Allah'ın rahmetini umabilir. Eğer bütün insanlar Allah'ın gazabından korkup dağlara çekilselerdi her yer boş kalır, nesiller kesilir ve dünya bozulmuş olurdu. Allah insanlara iki göz, iki kulak, iki el, iki ayak vermiştir, o hâlde insana düşen bunların biriyle dünya diğeriyle de ahret saadetini temin etmeye çalışmaktır. Dünya hayatında insan helal olan nimetlerden faydalanmalı, helal kazançla iaşesini, giyim kuşamını temin etmeli fazlasını yoksullara vermelidir. İnsan dünyadan elini ayağını çekip ahrete yönelmemeli, korku ile ümit arasında yaşamalı, ibadetlerini aksatmamalı ve dünya nimetlerinden de ihtiyacı olduğu kadarıyla faydalanmalı, bunları elde etmek için helal daireden çıkmamalıdır.

Bu sözlere mukabil Odgurmış muhatabına teşekkür eder, kendisini ikna etmek için söylenen hak sözlere minnettar olduğunu; ancak kendisine teklif edilen görevin gönlüne hoş gelmediğini, gönüllü olarak yapılmayan işten hayır gelmeyeceğini söyler. Allah kulluğunu tercih edip dünyadan kaçan birinin hükümdar hizmetine giremeyeceğini belirterek kendisinin mazur görülmesini ister.

Ögdülmiş istemediği vazifeyi zorla yapmasının doğru olmayacağını söyler ve görevi kabul etmediğini hükümdara onun yaptığı gibi bir mektup yazarak beyan etmesini rica eder.

Odgurmış'ın Hükümdara Mektup Yazıp Yollaması [109a/14-115a/01]

Odgurmış kendisine tevdi edilmek istenen vazifeyi kabul edemeyeceğini anlatan bir mektup yazar. Mektubuna Allah'ın övgüsüyle başlayan Odgurmış, hükümdara selam ederek kendisine tevdi edilmek istenen vazife için müteşekkir olduğunu ancak bu vazifeyi yerine getirebilecek kabiliyette biri olmadığını, kendisinin Allah yolunu tuttuğunu, ona kulluk yaparak ömrünü tamamlamak istediğini ve bu sebeple hükümdarın buyurduğu işi yapamayacağını, bu vazifenin kendisine göre kula kulluk anlamına geldiğini ve kula kulluk etmeyi doğru bulmadığını beyan eder. Hükümdardan dört şey karşılığında kendisinin hizmetine

girebileceğini bu dört şeyin ölümsüz bir hayat, yaşlılığı olmayan bir gençlik, daima esen ve sağ olma garantisi, asla yoksulluğu olmayan bir zenginlik olduğunu söyler. Bu dört şeyi kendisine ihsan edebilirse hükümdarın hizmetine girebileceğini, edemezse kendisinden bir farkı olmadığı için ona hizmet edemeyeceğini söyler. Allah'ın koruduğu gibi hükümdarın kendisini koruyamayacağını; bilakis görevi kabul ederse kendisinin hükümdarı korumakla vazifeli olacağını, hükümdar doymadan kendisinin karnının doymayacağını; oysa Allah'ın yemekten münezzeh olduğu hâlde kendizine nimetler ihsan ettiğini, başı darda kaldığında aracıya gerek duymadan Allah'a niyazda bulunabileceğini, bir kusur işlerse hükümdarın aksine Allah'ın kendisini bağışlayacağını belirterek Rabb'i ile hükümdarı karşılaştırır. Bundan sonra hükümdara ebedi saadete ulaşmak için çeşitli tavsiyelerde bulunur ve kendisine tevdi edilmek istenen vazifeden affını diler, hükümdara duacı olduğunu, bu vazifeyi kendisine mektup getiren Ögdülmiş'in layıkıyla yerine getirebileceğini, vazifenin ona tevdi edilmesinin uygun olacağını belirtir ve mektubunu katlayıp bağlayarak Ögdülmiş'e verir. Mektuba yazması gerekenleri yazdığını, yazamadıklarını da kendisinin hükümdara iletmesi gerektiğini söyler. Ögdülmiş'in güvenilir bir elçi olduğundan, kendisine emanet edilen sözü eksiksiz olarak muhatabına götürmek için titiz davranacağına olan inancından ve bunun karşılığında hükümdar tarafından kendisine ihsanda bulunulacağından bahseder.

Ögdülmiş mektubu alır ve gitmeden önce hükümdarın Odgurmış'tan vazgeçmeyeceğini, tevdi edilmek istenen vazifeyi kabul etmesi hususunda ısrarcı olacağını, kendisinin muhakkak bir kere daha aynı istekle oraya gönderileceğini söyler.

Odgurmış da ona kendi cevabının değişmeyeceğini, hükümdarın dilemekle elde edemeyeceği bir şey için ısrarcı olmasının kendisi için kötü olacağını belirtir. Ögdülmiş kendisine emanet edilen yazılı ve yazılmamış sözlerle atına biner ve evine döner. Gece olmuştur, dinlenmek için yatıp uyur. Sabah olunca saraya gider ve hükümdarın huzuruna çıkmak için izin ister. Hükümdara mektubu verir. Hükümdar mektubu okur ve cevabın çok sert olduğunu düşünür. Doğru sözün sert olması gerektiğini söyleyerek Ögdülmiş'e mektup haricinde Odgurmış'la neler konuştuğunu sorar.

Ögdülmiş hükümdara aralarında geçen konuşmayı ayrıntısıyla anlatır ve hükümdar bu sözlerden çok etkilenir. Ögdülmiş'e kardeşi Odgurmış'ı çok beğendiğini ve böyle bir insanın kendi hizmetinde olması gerektiğini, bu isteğine ulaşması için Ögdülmiş'in kendisine yardım etmesi gerektiğini, çünkü bir hükümdarın istediği bir şeye ulaşamamasının yakışık almayacağını söyler. Ögdülmiş de hükümdara kendisinin Odgurmış'a hükümdarın ısrarcı olacağını ve kendisini ona tekrar göndereceğini, buna gerek kalmadan gidip hükümdarın emrine girmesi gerektiğini söylediğini; ancak Odgurmış'ın ümidini kırdığını, bir daha aynı istekle kendisine gelmesini istemediğini beyan edip hükümdardan kendisini bir daha ona göndermemesini rica eder.

Hükümdar Kün Togdı böyle bir şeyi boş yere dilememesini, bir hükümdarın isteğine muhakkak ulaşması gerektiğini, isteğine ulaşamayan bir hükümdarın halk nezdinde itibarsız duruma düşeceğini söyler, eğer Ögdülmiş kendisine yardımcı olmayacaksa bizzat kendisinin bu işin peşine düşeceğini belirtir.

Ögdülmiş söylediklerine pişman olur, hükümdardan af diler ve verdiği vazifeyi yerine getireceğini, bir mektup yazıp kendisine vermesi durumunda bu mektubu Odgurmış'a ileteceğini bildirir.

Hükümdar mektuba gerek olmadığını, Ögdülmiş'in ona mesajını şifahen iletebileceğini söyler. Ancak Ögdülmiş mektup hususunda ısrarcıdır; çünkü hükümdarın dileklerini sözle kendisine ifade etmesi durumunda kalpte şüphe kalabilecektir. Hükümdar bu ısrar karşısında bir mektup daha yazmaya karar verir.

Hükümdar Kün Togdı'nın Odgurmış'a İkinci Mektubu göndermesi [115a/02-117a10]

Kalemi kâğıdı alan hükümdar Allah adı ve övgüsü ile mektubuna başlar. Peygambere ve ashabına selamdan sonra Odgurmış'a selam vererek girizgâh yapar. Önceki mektubunu ve kardeşi Ögdülmiş'i dileğini iletmek üzere kendisine yolladığını; fakat onun kendisini görmek istemediğini hatırlatır. Kendisini ibadete verip insanlardan uzaklaşarak zahit adını almış olan Odgurmış'a asıl iyiliğin insanlara faydalı olmaktan geçtiğini, halkın değil de sadece kendisinin yararını düşünmenin doğru olmadığını, asıl cömertliğin mal dağıtmak değil tenini ve canını insanlar için feda etmek olduğunu, kendisinden Müslüman'lara faydalı

olacak işler beklendiğini söyler ve cevabını sorarak mektubunu bitirir. Mektubu emanet ettiği Ögdülmiş'e mektupla iktifa etmemesini, Odgurmış'ı huzuruna gelmeye ikna etmek için ne gerekiyorsa söylemesini tembihler. Ögdülmiş mektubu alır ve evine gelir, gece olup yatağına yattığında kardeşine söyleyeceği sözleri tasarlar ve bu sebeple iyi uyuyamaz, sabah namazını kılıp erkenden atına atlayıp yollara düşer.

Odgurmış'ın evine varıp onunla selamlaştıktan ve başköşeye buyur edildikten sonra Odgurmış'ın sitem dolu sözlerini dinler, Odgurmış daha önce kesin cevabını vermesine rağmen kardeşinin tekrar aynı şey için geri gelmesinden ve ısrarcı olmasından müteessir olmuştur. Hükümdarın hizmetinde olan birinin o ne emrederse onu yapmakla mükellef olduğunu ve kendisine sitem etmemesi gerektiğini bildiren Ögdülmiş, Odgurmış için yazılan hükümdar mektubunu ona verir.

Mektubu dikkatle okuyan Odgurmış, Ögdülmiş'e eğer onda bir eksik olmasa hükümdarın kendisine karşı bu kadar ısrarcı olmayacağını, bu vazifeyi Ögdülmiş'e tevdi edeceğini, etmediğine göre muhakkak onda bir eksik gördüğünü dile getirir.

Ögdülmiş'in Odgurmış'la İkinci Münazarası [117a/11-119a/09]

Ögdülmiş hükümdarın hizmeti için en iyi olanı aradığını, şehirde yaşamanın taat ve ibadete mani olmadığını, ibadetlerini aksatmadan insanlara faydalı olmanın mümkün olduğunu, mal sahibi olmanın ihtiyaç sahiplerine yardım eli uzatmayı mümkün kıldığını, hac ibadeti için ise zaten mal sahibi olmak gerektiğini belirtir, nice abitlerin son nefeste sapıttığını nice günahkârlarınsa hidayet üzre ahrete gittiğini hatırlatır, Allah rızasının ibadette olduğunu ancak hangi işlerin ibadet sayılacağının bilinemediğini söyler, hükümdara ve dolayısıyla halka hizmet etmenin de ibadet olduğunu ve bunu layıkıyla yerine getirip insanları mutlu etmesi hâlinde Allah'ın rızasını kazanacağını belirtir.

Odgurmış bu ısrar karşısında müteessir olarak hükümdar hizmetine girecek bir kimsenin kanun ve töreleri bilmesi gerektiğini, kendisinin ise uzun yıllardan beri insanlardan uzak yabani bir hayat yaşadığı için kanun ve töreleri unuttuğunu belirtir. Durum böyleyken kendisinin hükümdarın hizmetine girmesi hususunda neden böyle sıkıştırıldığını merak eder.

Ögdülmiş onu rahatlatmak için hükümdarın kendisinden teşrifat beklemediğini, isterse oturup isterse ayakta durabileceğini söyler.

Odgurmış töre bilmeden şaşkın bir hâlde dolaşmanın kendisine yakışmayacağını, halkın belli kanun ve törelere göre idare edildiğini, beylerin bu kanunlarla hareket ettiğini ve hizmetindekilerin de bu kanunlara uygun olarak işlerini yürütmeleri gerektiğini, töreyi bozmanın onlara yakışmayacağını söyler.

Odgurmış'ın söylediklerine ikna olan Ögdülmiş bu kez Odgurmış'a bu kanun ve töreyi kendisinin bildiğini ve ona kolayca öğretebileceğini, insanların bilmediklerini öğrenmeleri gerektiğini beyan eder.

Hizmetten kaçış olmadığını anlayan Odgurmış, canı sıkılsa da Ögdülmiş'ten bildiklerini kendisine öğretmesini rica eder. Ögdülmiş sevinerek bildiklerini ona öğretmeye hazırlanır.

Ögdülmiş'in Odgurmış'a Beylere Hizmet Töresini Anlatması [119a/10-123a/07]

Ögdülmiş kanunlar ve töreler hakkında bildiklerini Odgurmış'a ayrıntılı bir şekilde anlatır. Ögdülmiş'e göre hükümdara hizmet edecek biri küçük yaştan itibaren bu iş için eğitilmelidir ki töre ve usul bilsin, hâl ve tavırlarını kontrol etmekte zorlanmasın. Hükümdar hizmetinde bulunan kimse, hükümdar ne buyurursa vaktinde ve dikkatlice emrini yerine getirir. Kendinden büyüklere hizmet eder, dilini tutmasını bilir, uluorta konuşmaz, her hareketini usulünce yapar, bu merhaleye gelen hizmetkârı da hükümdar yeteneğine göre bir vazifeye tayin eder. Akıllı ve dürüstse dilekleri hükümdara arz etme vazifesine atanır, iyi nişancıysa okçu ve yaycı olur, doğru tabiatlıysa mühürdar, temiz tavırlı ve eli yüzü düzgünse saki, yazı ve hesap bilirse hazinedar, anlayışlı ve zekiyse kâtip olur. Hangi göreve atanırsa atansın çok dikkatli olmalı, işini iyi yapmalıdır.

Hükümdar huzurundayken gözler yerde, kulak başköşede olmalıdır. Eller ve ayaklar bitişik, sağ el sol elinin üzerinde olmalı. Kapıdan önce sağ ayağını atarak girmeli, bir şey istenirken diz üstü çökmeli, eller aşağı doğru sarkıtılmalı ve sükûnet muhafaza edilmelidir. İçki içilmemeli, gereksiz hareketlerden kaçınılmalıdır. İşitilenler işitilmemiş, görülenler görülmemiş gibi olmalıdır. Bu kurallara riayet ederek hizmette bulunanların ikbali artar, kumandanlık, haciblik, ilbaşılık, sır kâtipliği gibi hükümdara daha yakın vazifelere terfi ederler. Hatta kök

ayukluk, ögelik sıfatını alır inanç bey, çağrı bey, tigin bey, çavlı bey vb. en üst kademedeki görevlere atanırlar. Bu görevlere atananlar görevlerini layıkıyla yaparsa hükümdara büyük faydaları dokunur, görevlerini iyi yapmazlarsa hükümdara büyük zararları olur. Bu sebeple bu mevkilere liyakat sahibi olmayanlar getirilmemeli, hükümdar kendi çıkarını gözeterek bu mevkilere getireceği kişileri iyice sınamalı ve ölçüp tartmalıdır.

Bir memur, en üst rütbeye sahip olsa bile asla memur olduğunu unutmamalıdır. O, daima hükümdarın hizmetindedir ve her emri yerine getirmekle mükelleftir. İyi hizmetleri karşılığında aldığı taltiflerden dolayı mağrur olmamalı, en ufak bir kusurunda hükümdarın kaşlarını çatacağını unutmamalıdır. Hükümdarın kendisine yakınlık göstermesine güvenmemeli, onu arkadaşı gibi görmemelidir. Hükümdar öfkeliyken yanında bulunmamalı, sorduğunda cevap vermeli, çağırdığında yanına gitmelidir. Hükümdara başkalarının dedikodusunu yapmamalı, daima doğru söylemeli, doğruyu gizlememelidir. Hükümdar huzurunda ayrıca kibirli olmamalı, elini kolunu sallamamalı, laubali tavırlar sergilememeli, gürültüyle boğazını temizlememeli, tükürmemeli, bağdaş kurup yan yatmamalı, kahkaha atmamalı, tırnak kesmemeli, bacaklarını yayıp oturmamalıdır. Hükümdarın sözüne değer vermeli, dürüst olmalı, memleketine sadık kalmalı, uygunsuz işlerden kaçınmalıdır. Hükümdar çağırmadan huzura girmemeli, çağırdığında derhal huzura varmalı, soru sorulduğunda sözü uzatmadan cevap vermeli. Yemeğe davet edilirse edeple yeyip içmeli; sağ eliyle yemeli, besmele ile başlamalı, başkalarının önündeki yemeğe uzanmamalı, bıçak kullanmamalı, kemik sıyırmamalı, başkalarına yemek uzatmamalı, tıkanırcasına yememeli, çok da nazlanmamalıdır. Tok bile olsa ikbalin başlangıcı anlamına gelen hükümdar yemeğinden mutlaka yemelidir. Eğer kendisine beylik nasip olursa sadakatten ayrılmamalı, akıl ve bilgiyle işini yapmalıdır. Şayet ordu komutanlığına atanırsa mert, yiğit, cömert ve uyanık olmalıdır. Vezir olursa kötü kanunlar koymamalı, halim ve yumuşak olmalıdır. Ögelik nasip olursa hükümdar yanıldığında ona doğru yolu göstermeli, ordu veya eyaletin başına geçerse doğruluktan ayrılmamalı, hacib olursa rüşvet almamalı, dul ve yetimlerin dertlerini dinlemelidir. Hazinedar olursa doğruluktan ayrılmamalı, sır kâtibi olursa sır tutmayı bilmelidir. Aşçı, kuşçu, döşekçi gibi vazifeler huzuru az meşakkati çok olan vazifelerdir, bunlardan uzak durmak daha iyidir.

Odgurmış bunları iyice dinleyip anladıktan sonra Ögdülmiş'e hükümdar hizmetine girmek için şehre indiğinde diğer hizmetkârlarla nasıl ilişkiler kurması gerektiğini de sorar.

Ögdülmiş'in Kapıdaki Hizmetkârlarla Nasıl Geçinileceğini Anlatması [123a/08-128a/09]

Odgurmış'ın sorusu üzerine Ögdülmiş hükümdarın hizmetinde bulunan diğer görevlilerle ilişkilerin nasıl olması gerektiğini açıklar. Bu hizmetkârlar hayatını birlikte geçireceği insanlar olduğu için Odgurmış onlarla dost olmalı, bazılarını kardeş kabul etmelidir. Onlarla ilişkilerini sağlam tutmalı, geliş gidiş yapmalıdır. Hükümdara yakın olmak isteyen hizmetindekilere de yakın olmalıdır. Kendinden rütbece büyük olanlara saygı göstermeli, sözlerini dinlemeli, onlara hizmet etmelidir. Kendisiyle rütbece eşit olanlarla dost olmalı, onları kendinden uzaklaştırıp düşman etmemelidir. Rütbesi kendinden küçük olanlarla ağız dalaşına girmemeli, hizmette kusur ederlerse onları cezalandırmalı, daima denetim altında tutmalı, başıboş bırakmamalıdır. Ahbap edinmek iyidir, bilerek veya bilmeyerek düşman edinilmemelidir. Düşman az olsa bile zararı çoktur. Dost edinilecek kişiler kişiye denk olmalıdır. Kötüleri dost edinmemeli, çünkü onlar insana yolunu şaşırtır. Doğa gözlemlenecek olursa hayvanların bile kendilerine denk olanlarla gezdiği görülür. Birbirini Allah rızası için seven dostlar gerçek dosttur, çıkar için sevenler ise uzak durulması gereken, dostluğu hak etmeyen kimselerdir. Çıkar gözetmeksizin Allah rızası için birini dost edinen kimse dostunun yükünü yüklenmeli ve asla ona yüzünü ekşitmemelidir. Bu yaptığının karşılığını ise bu dünyada beklememeli, ahrete bırakmalıdır.

Çıkar için dost olanlardan uzaklaşılmalıdır. Bir insanın gerçek dost olduğunu anlamak için onu sıkıntılı hâllerde sınamak gerekir. Bu durumda bile dostluğunu kesmeyen kişiye sımsıkı yapışmalı onu asla bırakmamalıdır. Dostların sevgisini ölçmek için onlardan kendileri için çok değerli olan bir şey istenmeli, verirse onu can gibi aziz tutmalıdır. İftiracılardan ve çıkarcılardan köşe bucak kaçmalıdır. Çıkarcı insanı anlamak kolaydır; çünkü o umduğunu bulursa insana kardeş gibi davranır, bulamazsa ondan yüz çevirir, onu hiç görmemiş gibi davranır.

Dostlarının kendisini sevmesini isteyen kimse onlara ikramda bulunmalı, güler yüz göstermeli, onlara cömertçe yedirip içirmelidir.

Düşman edinmekten kaçınılmalı, bunun için hareketlere çok dikkat edilmelidir. Düşmanlık bir din düşmanlığı bir de çıkar düşmanlığı olmak üzere iki türlüdür. Din düşmanlarıyla gönüllü olarak amansız bir mücadele verilmelidir. Ancak çıkar düşmanı ile barışmaya çalışmalı, gerekirse kendi çıkarından vazgeçip düşmanlık edebilecek olanın çıkarı temin edilmelidir. Düşman edinmenin faydası değil zararı vardır, düşmanı dost yapmaya gayret edilmelidir.

İnsan kendine iyilerden dost edinmelidir; çünkü dostu kötü olan insan kötülüğe sürüklenir ve pişmanlık çeker. Dostlar iyi ve takva sahibi kimselerden seçilmelidir. Kötülerden uzak durulmalıdır; çünkü kötüler kendilerine yaklaşanları kendilerine benzetirler. İyi olarak tanınan nice insan kötülere karışınca işleri bozulmuş, adları lekelenerek bu dünyadan göçüp gitmişlerdir. Hükümdarın sarayında birbirini çekemeyenler çoktur, bu sebeple kavga da çoktur. Kişi kendini çekemeyen üst rütbeliler, hatta kendisiyle aynı rütbede olanlar yüzünden itibardan düşebilir. Küçük rütbeliler ise kıskançtır, kimsenin iyiliğini istemezler. Saray erkânı arasında insan kıskançlıktan sakınmalı ve daima doğru olmalıdır. Çekememezlik bir hastalıktır, bu hastalıktan uzak durulmalıdır, çekememezlik Allah'ın başkalarına nasip ettiği ikbali engellemez, insan gücü nispetinde diğerlerine yardım etmelidir, unutulmamalıdır ki iyilik daima iyilik doğurur. Düşman edinilmemeye çalışılmalıdır ama elde olmayan sebeplerle düşman edinilmişse daima tetikle olunmalı, ona gafil avlanmamalıdır. Düşman asla küçümsenmemeli ve tedbir elden bırakılmamalıdır.

Eş dostun daima gönlü hoş tutulmalı, onların düşmanlığını kazanacak bir şey yapmaktan titizlikle sakınılmalıdır; çünkü en tehlikeli düşman tüm sırlarına ortak olan dostun düşmanlığıdır. Dostluğu korumak dost edinmekten daha zordur. Düşman olmak kolay; fakat barışmak zordur. İkiyüzlü, çıkarcı kişilerden ve iftiracılardan dost edinilmemelidir. İçkiye düşkün kişiler de vefasız ve kırıcı oldukları için dost edinilmeye layık değildir.

İnsanların kendisine daima yakınlık göstermesini isteyen kişi, onlardan hiçbir talepte bulunmamaya özen göstermelidir. Huzurlu bir yaşam sürmek isteyen kıskançlığı bırakmalıdır. Düşmanlarını kendine kul yapmak isteyen onlara

bolca altın gümüş ihsan etmelidir. Kaba konuşan kişi etrafındakileri kendinden uzaklaştırır. Uzun yaşamak isteyen cömert olmalı, sofrasından misafir eksik etmemelidir. Sevilmek ve hürmet görmek isteyen tatlı dilli ve hürmetli olmalıdır. Birinin aslı öğrenilmek istendiğinde onun düşüncelerine, konuşma ve hareketlerine bakılmalıdır. Aslı temiz kişiden zarar gelmez, onunla dost olmakta beis yoktur; ancak adi insanlardan uzak durulmalı, onların şeref ve itibara zarar vereceği akıldan çıkarılmamalıdır. Aynı şekilde küstah ve öfkeli kişilerden de fayda gelmez, onlardan da uzak durulması menfaat icabıdır. Zahmet çekmek istemeyen gönül sırrını kimseye açmaz, nüfuzunun etkisini devam ettirmek isteyen her işe karışmaz, şerefini zedelemek istemeyen asla yalan söylemez, sözünün daima etkili olmasını isteyen az konuşur ve konuştuğunda doğru söyler, yükselmek isteyen büyüklerine saygı gösterir.

Kişi akranları ile gidiş geliş yapmalı, ilişkilerini sağlam tutmalı, kendine hürmet edenlere o da hürmet etmeli, saygısız davrananları o da saymamalıdır. Herkese ayniyle mukabele etmeli ve törelere uygun hareket etmelidir.

Odgurmış bu sözleri de dikkatle dinler ve bu kez de şehre inip hükümdarın hizmetkârı olduğunda halkla nasıl bir ilişki kurması gerektiğini öğrenmek ister. Ögdülmiş bu sorunun da önemli bir soru olduğunu ve cevabını dikkatle dinlemesi gerektiğini söyler.

Ögdülmiş'in Avamla Nasıl İlişki Kurulması Gerektiğini Anlatması [128a/10-136b/08]

Bu kısımda Ögdülmiş, kendisinden avamın özelliklerini ve onunla sağlıklı bir ilişkinin nasıl kurulacağını soran Odgurmış'a bu konuda bilgi verir.

Ögdülmiş'e göre avam töre, usul tanımaz, boğazlarını doyurmaktan başka kaygıları yoktur. Bütün gayreti karnını doyurabilmek içindir. Birçoğu boğaz uğruna canını verir. Karnı doyan avam ileri geri konuşmaya başlar, itaat altına alınmazlarsa onlar hükmetmeye kalkışır. Hükümdara hizmet edenler onlarla iyi geçinmeli, onların yiyecek ve içeceğini eksik etmemelidir. Sözünün halk arasında değerli olmasını isteyen çok konuşmamalıdır, çok söylenen sözün kıymeti kalmaz.

Peygamber soyundan gelen ehl-i beyti çok sevmeli, onlara iyi bakıp daima yardımcı olmalıdır. İlimleriyle halkın yolunu aydınlatan alimlere çok hürmet göstermeli, onların ilimlerinden istifade etmeye çalışmalıdır. Onlara iyilik ve

yardımda bulunmalı, asla dil uzatmamalıdır. Onlara mallardan hisse ayırmalı, güler yüz ve tatlı dille hizmetlerinde bulunulmalıdır. Onlarla istişare edilmeli ve bu doğrultuda hareket edilmelidir.

Hastalık ve ağrıları tedavi eden otacılar da çok önemli bir vazifeyi üstlenmişlerdir ve onlar da daima saygı ve hürmeti hak etmektedir. Akıllı kişi otacılara iyi davranır ve onları kendine yakın tutar, haklarını gözetir.

Cin ve perilerden gelen rahatsızlıkları tedavi eden efsuncularla da görüşmek tanışmak elzemdir. Otacılar efsuncuları beğenmez, efsuncular da otacıların sözünü beğenmez ama ikisi de başka yöntemlerle şifaya vesile olur.

Rüya tabircileri rüyaları tabirleriyle hayra tebdil eder. Güzel bir düş görenin düşünü hayırla yoran rüya tabircisinin dediği çıkar ve insan sevinir. Fakat kötü bir düş gördüğünde insan fakirlere sadaka verip vücudu onun şerrinden korumalıdır. İnsanın iyi ve kötü rüyalarını tabir eden rüya tabircileri de hoş tutulmalı, incitilmemelidir, dost veya kardeş kabul edilmeli ve onlara öyle samimi davranılmalıdır.

Yıl, ay ve günlerin hesabını tutan, matematik ve geometride uzman müneccimleri hoş tutmalı, bir iş yapılacağı zaman kutlu ve kutsuz işleri ondan sormalı, her işe bilgiyle başlayanın başarılı olacağı unutulmamalıdır. Müneccimlere iş hakkındaki fikirleri sorulmalı; ancak onların bilgisinin sınırlı olduğunu unutmamalıdar; her şeyi bilen yalnız Allah'tır.

İnsanları öven yahut yeren sözler dizen şairlerin dili kılıçtan keskindir. Bunlar tarafından övülmek insanın ününün dünyaya yayılmasına vesile olur, hicvedilmekse adının sonsuza kadar kötü hatırlanmasına sebep olur. Bunların diline düşmemeye gayret edilmeli ve bunlarla iyi geçinilmelidir. Bunun en iyi yolu onlardan hiçbir şey esirgememek, istedikleri her şeyi onlara vermektir.

Bir diğer önemli vazifeyi üstlenenler de çiftçilerdir. Çiftçilerle ilişkileri sağlam tutmak, kişinin karnını doyurması için elzemdir. İnsan yediğinin helal olmasına dikkat etmeli ve bu sebeple çiftçilerle ilişkilerini sıkı tutmalı, onlara tatlı dil ve güleryüzle muamele etmelidir.

Ticaretle uğraşan ve işleri gereği dünyayı dolaşan satıcılarla da iyi geçinmek gerekir. Dünyanın en iyi, en farklı metaları satıcılarda bulunur, arzu edilenleri müşteriye getirirler, samur kürkler, dizi dizi inciler, nadide ipekler,

hayalleri süsleyen her şey satıcılar vasıtasıyla ulaşılır hâle gelir. Bu mallara sahip olmak isteyen onlara kapısını daima açık tutmalıdır. Her yeri dolaştıkları için, insanların adlarının dünyanın dört bir yanına yayılmasına da vesile olurlar. İnsan adının iyi olarak dünyaya yayılmasını istiyorsa satıcılara iyi davranmalı, onların verdiği ufak tefek hediyelere kendisi de aynı şekilde ihsanlarla mukabele etmelidir.

Hayvan yetiştirip hayvan sürülerinin başında bulunan hayvan yetiştiricileri dürüst ve göründükleri gibi olan kimselerdir. Ordu için binek ve yük hayvanları yetiştirir, hayvanlardan elde edilen kımız, süt, yün, yoğurt, peynir vb. gıda maddelerini ve eyer, keçe gibi evde ve binek hayvanlarında kullanılan mefruşat malzemelerini imal eden bunlardır. Bu önemli işleri yapan meslek erbabını da hoş tutmak, onlarla iyi geçinmek gerekir. Hayvan yetiştiricileri işleri gereği rahat tavırlıdır, usulsüz ve kaba olabilirler. Onlara tatlı söz söylenmeli fakat arkadaş gibi davranmamalıdır.

Toplum içerisinde demircilik, dericilik, ayakkabıcılık, cilacılık, boyacılık, okçuluk, yaycılık vb. işlerle iştigal eden zanaat erbapları da bulunmaktadır. Bunları da hoş tutmalı, onlarla görüşülmeli, ısmarlanan bir işi yaptıklarında hizmetlerinin karşılığı hemen ödenmelidir, kişi iyi adla anılmak istiyorsa, onlara bol bol yedirip içirmelidir.

Memleketteki yoksullara karşılık beklemeden iyilik yapmalı, onlara bol bol yedirip içirmeli ve onların duası alınmalıdır. Yoksulların hayır duasını almak çok iyidir. İşlerini görürken merhametli davranılmalı ve yoksullara yakın olunmalıdır, insan ancak bu şekilde dünyaya iyi bir nam salabilir.

Evlenmek isteyenler dikkatli olmalı, evlenecek iyi bir kız aramalıdır. Soyu sopu belli, daha önce evlenmemiş ve güveyden daha aşağı derecede olan bir kız tercih edilmelidir. Güvey kendinden yüksek aileden kız alırsa onun esiri olur. Yüz güzelliği de iyidir ancak asıl önemli olan huy güzelliğidir, huyu güzel olan tercih edilmelidir. Evlenmek isteyen erkek, kadında dört özellikten birini arar. İlki zenginlik, ikincisi güzellik, üçüncüsü asil bir soy, dördüncüsü ise takvadır. Eğer takva sahibi olan kadın tercih edilirse diğer üç özelliğe de sahip olunur, doğru olan kadında takva aramaktır.

Çocuk sahibi olanlar çocuklarını kendileri eğitmeli, bu işi başkalarına bırakmamalıdır. Çocuğa sağlıklı ve uzun bir ömür sürmesi için iyi bir sütanne tutulmalıdır. Çocuklara iki dünyada faydalarına olacak edebi öğretmek gerekir. Evlenme çağına eriştiklerinde uygun birini bularak onları evlendirmelidir. Erkek evlada tüm erdemler öğretilmeli, başıboş bırakılarak istediğini yapmasına izin vermemelidir. Kız evladı uzun süre evde tutmamalı, pişman olup diz dövmemek için çabuk evlendirmelidir. Kızları evde terbiye edilmesi uygundur, sokağa çıkmasına izin verilmemeli, yabancılar eve sokulmamalıdır. Kadınlara saygı gösterilmeli, ne isterse almalıdır, evin kapısı kilitlenmeli, eve erkek sokulmamalıdır. Kadına karşı iştah ve ihtiras beslenmemeli, nice ay yüzlü erlerin kadınlara duyduğu ihtirasla ölüp toprak olduğu unutulmamalıdır.

Bir devlet görevlisi emrindeki hizmetçilere iyi davranmalı, yiyecek, içecek ve giyeceklerini eksik etmemelidir. Onlara takatlerinden fazla iş vererek eziyet etmemeli, bunun hesabının sorulacağı unutulmamalıdır. Büyükler küçüklere karşı daima şefkatli olmalıdır. Mutlu ve huzurlu olmak için evini daima temiz tutmalıdır. İnsanlara yedirip içirmeli, gelirine göre giderlerini ayarlamalı, eli dara düştüğünde insanlara bu konuda sızlanmamalıdır. Hisseli işlere mal yatırmamalı, evi işlek yollara, hükümdara veya taşan nehirlere yakın olmamalıdır. Ev alırken komşulara bakmalı, yer alırken o yerin suyuna bakmalıdır. Kötülerle düşüp kalkmamalı, dürüst, kanaatkâr, düşünceli ve cömert olmalıdır. İnsanların kendisinden tiksinmesini ve kendisine sövmesini istemiyorsa gururlu ve cimri olmamalıdır. Allah'a layıkıyla kulluk edebilmek isteyen kişi vücuda arzuladığı şeyleri vermekten kaçınmalıdır. Dilek ve arzularına kavuşan vücut sahibinin başını yer.

Kendisine söylenen sözleri can kulağı ile dinleyen Odgurmış, bu kez yeme içme adabını öğrenmek ister ve Ögdülmiş'ten bu konuda da kendisine bilgi vermesini ister.

Ögdülmiş'in Ziyafete Katılma Adabını Anlatması [135a/08-136b/08]

Ögdülmiş yemek yeme adabını soran Odgurmış'a öncelikle ziyafetlerin hangi sebeplerle tertip edildiğini ve bunlardan hangilerine gidilip hangilerine gidilmemesi gerektiğini anlatır. Buna göre ziyafetler düğün, doğum veya sünnet vesilesiyle verilebilir. Ölü için düzenlenen yog aşı yahut rütbe alan birinin

tertiplediği yemekler de ziyafet çeşitlerindendir. Bunlardan arkadaşların verdiği ziyafetlere gidilmesi gerekir. Komşusu veya arkadaşlarından biri kendisini ziyafete davet eden yahut bizzat kendisi onuruna ziyafet tertip edenlerin daveti geri çevrilmemeli, dostların gönlü kırılmamalıdır. Bunların dışındaki ziyafetlere gitmek insanın gönlünü yaralar, oralara gitmesi doğru olmaz. Gidilmemesi gereken ziyafetler sarhoş olunup kavga edilen türde yemeklerdir, insan yediğini sindiremez, canı sıkılır. Bu tür ziyafetlere gidip boğaz yüzünden itibardan düşeceğine en iyisi gitmemektir. Boğazının esiri olduğu için iflas edip yoksulluğa düşenlerden olmamak gerekir. Boğaz için kimsenin kulu olmamalıdır.

Gidilen ziyafetlerin türü ne olursa olsun yemek yerken edep dairesinden çıkılmamalıdır. Büyükler yemeye el uzatmadan küçükler başlamamalıdır. Yemek sağ elle yenmeli ve önce besmele çekilmelidir. Bu yemeğin bereketini artırır ve besmele çeken de zengin olur. Başkasının önünden değil kendi önünden yenmelidir. Sofrada bıçak çıkarılmamalı ve kemik sıyrılmamalıdır. Çok obur yahut çok sünepe olunmamalıdır. Tok olan bile kendisine ikram edilen yemeği geri çevirmemelidir.

Küçük lokmalar ısırılmalı, sıcak yemek üflenerek soğutulmaya çalışılmamalıdır. Sofra üzerindekilere sürünülmemeli, insanların huzurunu kaçırmamalıdır. Yemek haz ve arzuyla yenmeli, evin hanımı bu suretle memnun edilmelidir. Yemek ölçülü yenmeli, oburluk yapılmamalıdır. Çok yiyenlerin yediği hazmedilemez ve böyleleri hasta olurlar. Hastalıklar boğazdan gelir, hasta olmamak için az yemeli, az içilmelidir. İnsan hasta olmamaya dikkat etmeli, hastalanınca ölme riskinin olduğunu unutmamalıdır.

Yemek yerken soğuk sıcak dengesi korunmalı, aşırı sıcak yemekler soğuklarla dengelenmelidir. Soğuk tabiatlılar sıcak yemeklerle bunu dengelemelidir. Ilık tabiatlı olanlar sırasına göre sıcak sırasına göre soğuk gıdalarla beslenmelidir. İnsanların tabiatları kızıl, sarı, ak ve beyaz renkleriyle temsil edilir, kişi bunlardan hangisinin kendisi olduğunu bilmeli ve buna göre yiyip içmelidir. Kendi tabiatını bilmeyen ve gelişigüzel yaşayan insanın hayvanlardan farkı yoktur. Sağlıklı, neşeli ve huzurlu bir yaşam arzulayan kişi az yemelidir.

Ögdülmiş'in Ziyafete Davet Usulünü Anlatması [136b/09-139a/02]

Dostlarını ziyafete davet edecek kişi çok iyi bir hazırlık yapmalıdır. Evini barkını tertemiz yapmalı, seçkin yiyecek ve içecekler hazırlamalıdır. Davetlilerin arzuyla yiyebilmesi için yemeklerin temiz ve lezzetli olması gerekir. Ziyafete davet etmeyen kişi bir kusur işler; ederse davetliler sofrasında bin kusur bulur. Ziyafet tertipleyen davet edeceği kişileri iyi belirlemeli, uzak yakın dost ve komşuları unutmamalı, yemek yüzünden düşman kazanmamalıdır. Çağırdığın hâlde gelmeyenin hatrı kalmaz.

Sofrada herkese yiyecek ve içeceğin ulaştırılmasına, geç kalanların da yemeksiz kalmamasına dikkat edilmelidir. İçecek asla eksik edilmemelidir. İçeceğin bulunmadığı bir yemek yiyenlere zehrolur. Yemeğin biri bittiğinde diğeri hazır bulunmalıdır. Büyükler karınlarını doyurup kalktıktan sonra küçüklere yiyecek ve içecek verilmelidir. Kimsenin evine aç dönüp ev sahibine sövmediğinden emin olunmalıdır.

Yeme içme faslından sonra çerez ve meyve ikram edilmelidir. Ziyafete katılanlar çeşitli hediyelerle sevindirilmeli, onlara diş kirası verilmelidir. Bunlar bittikten sonra izin isteyip ayrılmak isteyen misafirlere izin verilir.

Ziyafete davet edenler de ziyafete misafir olarak gidenler de dört türlüdür: Biri ziyafetlere katıldığı hâlde kendisi evde yemeklerin yalnız yiyenlerdir. Biri hem ziyafete gider hem de gittiği ziyafetin sahibini kendi evine davet eder. Biri kendi ziyafete gitmediği gibi başkalarını da evine davet etmez. Bir diğeri de davetlere gitmez fakat kendisi hayvan keserek başkalarını ziyafete çağırır. Bu insanlardan en iyisi sonuncu grupta olanlardır.

Ziyafete katılan da katılmayan da az yiyip içmeli ve esen yaşamalıdır. Çok yiyen obur insanlar itibardan düşer ve daima hasta olurlar. Otacılar hastalıkların insana yemekle boğazdan geldiğini ve hastalığın insanı yaşlandırdığını söylemektedir.

Odgurmış'ın Dünyadan Yüz Çevirip Elindekiyle Yetindiğini Anlatması [139a/03-146b/17]

Ögdülmiş'in kendisine saatlerdir anlattığı malumatı dinleyen Odgrmış fani bir dünya ve onun fani nimetleri için bu kadar uğraşıp didinmenin ne manası olduğunu sorgular. İşte sadece anlatılanları dinlemek bile ibadetten oları alıkoymuştur. Tek bir insanla görüşmenin kendisini bunca ziyana sokmasından

hadeketle bir yığın insanla ilişki içine girmenin hesabını yapar ve Ögdülmiş'ten tekrar kendisini kendi hâline bırakmasını ister. Yaşlanmış ve dünyadan elini eteğini çekip taat ü ibadetle ahir ömrünü tamamlamak isteyen biri için Ögdülmiş'in anlattığı töre ve usuller hiçbir şey ifade etmemekte, o kuralların geçerli olduğu bir dünyada yaşamak ona hiç de cazip gelmemektedir.

Şayet bu kadar adabı töreyi öğrenip ebediyen bu dünyada bu kurallar üzre yaşayacak olsa tüm bunlar öğrenilmeye değer şeylerdir Odgurmış'a göre; ama sonunda iki parça bezle toprağın altına gireceğini bildiği hâlde iki günlük fani bir dünya için tüm bu eziyete katlanmak akıl kârı değildir. Talihli insan yaşlandıkça ahlakı bozulmayan, etrafındakileri kendinden soğutmayan insandır. Yaşlılığında nefsinin arzuları peşinde koşan insan ise pek talihsizdir. Efsanelerde anlatılan nice büyük işler başarmış kişiler ölüp gitmişken, bu dünyanın insan için sadece bir dinlenme yeri olduğunu bilen, burada ebediyen kalamayacağını bilen insan dünyanın peşinde koşmak yerine kulluk ve ibadetlerini eksiksiz yapmaya gayret eder.

Akıllı insan bu dünya nimetlerini değil ahreti ve oradaki ebedi nimetleri arzular. Ama en iyisi ne dünyanın ne de ahretin nimetlerine tamah etmeden sadece her şeyin yaratıcısı olan Allah'ı dilemektir. Bunu başaran azdır. Yaratan'ı bulan yaratılana sahip olur. Uzun süre devlet memuriyetinde bulunan bilge kişiler bu işte vefa olmadığını, daima beğenilen işler yaparken bir tane hoşa gitmeyen iş yapılsa hükümdar nezdinde itibardan düşüleceğini aktarmıştır. Odgurmış dünya nimetlerinden kendi hissesini aldığını düşünmekte ve ibadet ile zikir ile ömrünü tamamlamayı arzulamaktadır. Hükümdarın kendisi gibi bir adamdan arzu ettiği faydayı elde etmesi mümkün olmayacaktır. Eğer kendisini öteki dünya için yanına istiyorsa, onu görmeden doğru yola girmesi kâfi olacaktır. Odgurmış hükümdarın onu Allah'a bırakmasını ister ve Ögdülmiş'in bu isteğini hükümdara iletip onun peşini bırakmalarını, ikisine de duacı olacağını belirtir.

Ögdülmiş'in artık diyecek sözü kalmamıştır. Odgurmış'ın yolunun hak olduğunu, kendi tuttuğu yolun bir oyun olduğunu kabul eder, ondan dua isteyerek oradan ayrılır ve tekrar evine gelir. Yemeğini yedikten sonra Odgurmış'ın söyledikleri üzerine tefekkür eder. Yatsı namazının vakti girince abdestini alıp namaz kılar ve hükümdarın huzuruna çıkmadan önce biraz dinlenmek için yatıp uyur. Sabah olunca saraya gidip hükümdarın huzuruna çıkar.

Hükümdar merakla kardeşinin vazifeyi kabul edip etmediğini sorar. Ögdülmiş aralarında geçen konuşmaları teferruatıyla hükümdara aktarır. Anlatılanları işiten hükümdarın gönlü yaralanır ve gözlerine yaşlar hücum eder. Ögdülmiş'e kardeşinin hak söz söylediğini, asıl tutulması gerekenin onun tuttuğu yol olduğunu beyan eder, ne yaparlarsa yapsınlar Odgurmış'ı saraya getiremeyeceklerini anlar.

Hükümdar, Odgurmış'un kendisini iyiliğe sevk edeceğine inandığından hizmetine girmesi için ısrarcı davranmıştır. Onun iki kez kendisini reddetmesi üzerine tevekkül etmeye, artık bu hususta ısrarcı olmamaya karar verir. Belki de ısrarcılıktan vazgeçerse istediği kendiliğinden gerçekleşecektir, en azından hükümdar buna inanmaktadır.

Hükümdarın Odgurmış'ı Üçüncü Kez Davet Etmesi [147a/01-]

Hükümdar ikinci kez reddedildikten sonra bir müddet beklemeye karar vermiş ve Odgurmış'ın kendi isteği ile saraya gelip hizmetine gireceğini ummuş; ama umduğu olmamıştır. O da başka bir çare düşünür ve Ögdülmiş'i huzuruna çağırır. Odgurmış'ı muhakkak görmek istediğini, eğer saraya gelip hükümdarı görmeyecekse kendisinin onun yanına gitmek istediğini anlatır. Eğer saraya gelip kendisine nasihatlerde bulunabilirse çok memnun olacağını belirtir. Ögdülmiş sevinçle bir kez daha Odgurmış'a gidip hükümdarın bu arzusunu ileteceğini söyler. Hükümdardan yine bir mektup yazarak isteğini kendi cümleleriyle anlatmasını rica eder. Hükümdar mektuba gerek olmadığını, mesajını sözle iletmesini ve isteğinin sadece Odgurmış'ın gelip kendisine nasihatte bulunması olduğunu söyler ardından dönüp evine gidebilecektir.

Ögdülmiş hükümdarın emrini işitince mektup konusunda ısrarcı olmaz, evine döner ve yatıp uyur. Ertesi sabah tekrar Odgurmış'ın evine gider. Ögdülmiş'in bir kez daha kendisini ikna etmeye geldiğini düşünen Odgurmış, ona sitemde bulunur ve onu soğuk karşılar. Ögdülmiş bu kez onu hükümdarın hizmetine girmeye ikna etmek için gelmediğini, hükümdarın kendisini görmek istediğini ve onu ziyaret edip edemeyeceğini öğrenmeye geldiği söyler. Bunu duyunca içi rahatlayan Odgurmış hükümdarı ziyaret edeceğini söyler. Ögdülmiş'in kendisinden önce gidip hükümdara geleceğini bildirmesini ister. Gündüz vakti insanların peşine takılmasını önlemek için yola çıkmak

istememektedir, akşam olup karanlık çökünce Ögdülmiş'in evine gideceğini ve orada birlikte plan yapacaklarını söyler.

Defalarca geldiği hâlde hep eli boş dönen Ögdülmiş olumlu cevap alınca çok sevinir ve gidip hükümdara müjdeli haberi vereceğini, Odgurmış'ın da söz verdiği gibi vaktinde gelmesi gerektiğini söyleyip saraya doğru yola çıkar. Odgurmış'ın ziyaretine geleceğini duyan hükümdar çok mutlu olur ve Ögdülmiş'i evine yollar. Odgurmış geldiğinde kendisine haber yollamasını ister, böylelikle onları hemen huzura çağırabilecektir. Ögdülmiş görevini yerine getirmiş olmanın huzuruyla evine döner ve kardeşi Odgurmış'ı beklemeye başlar.

Odgurmış'ın Ögdülmiş'e Gelmesi [150a/03-150a/07]

Akşam olunca Odgurmış sözünü tutar ve Ögdülmiş'in evine gider. Ögdülmiş'le selamlaşıp eve girdikten sonra sofraya buyur edilir ve geldiğini hükümdara bildirmek için haberci yollanır.

Hükümdarın Odgurmış ile Görüşmesi [150a/08-163a/12]

Hükümdarın huzuruna çıkan Odgurmış hükümdarın selamını alıp elini sıkar. Hükümdar ona aşırı bir iltifat ve muhabbet gösterir, yol zahmetine katlanıp kendisini görmeye geldiği için ona teşekkür eder. Odgurmış oraya kendi isteğiyle geldiğini, bir işi istekle yapan için zahmetten söz edilemeyeceğini belirtir. Hükümdar huzuruna isteğiyle geldiğini söyleyen Odgurmış'a selam vermenin almaktan daha makbul bir iş olmasına rağmen selamı onun vermeyişinin sebebini sorar. Odgurmış bunu kasıtlı olarak yaptığını, selam vermenin muhatabına eman vermek demek olduğunu, daha önce kendisinin hükümdarın hizmetine girmeyi reddettiğini ve huzuruna gelince söz vermesine rağmen sözünden dönüp tekrar kendisine bu hususta ısrarcı olacağından endişe etteiğini; ancak kendisine selam verince artık bu endişeden kurtulduğunu anlatır. Hükümdar kendisine selam verdiği içir Odgurmış artık hükümdardan kendisine yalnızca iyilik geleceğine inanmıştır.

Hükümdar selam vermeyişinin hikmetini dinledikten sonra Odgurmış'a sözü üzre sabit olduğunu, söz verip de tutmayanın hükümdar olamayacağını söyler ve sözünü tutmayanların hükümdar olmaması için niyazda bulunur. Odgurmış da ona sözünün eri olduğu için hayır duada bulunur. Mutluluk ve

ikbalin ebedi olmadığını, halkın yükünü yüklenen hükümdarların bundan dolayı mükâfatlandırılacağını hatırlatır.

Hükümdar Odgurmış'a kendisini huzuruna ondan iyilik yolunu öğrenebilmek için çağırdığını, etrafında hizmet eden bir yığın hizmetkârı olduğunu; ama bunların hiçbirinin Odgurmış gibi doğru, dürüst, sadık ve cömert olmadıklarını söyler, bir hükümdarın her arzusuna ulaşabildiğini; ama gönlüne göre hizmetkârlar bulamadığından dem vurur. Odgurmış'ın mükemmel bir tabiata sahip olduğunu, o mükemmellikten kendisine de bir hisse ayırmasını, böylece nefsinin ölüp gönlünün dirilmesini arzuladığını söyler.

Odgurmış dış görünüşe aldanmanın yanlış olduğunu, şayet hükümdarın içini görebilse kendisini huzurundan kovacağını, başına ne geldiyse zahit unvanı yüzünden geldiğini, bu unvanın nefsinin kendisine hâkim olduğunu beyan eder. Hükümdar Odgurmış'a bilakis nefsinin arzularını yere çalarak dünyayı ve onun nimetlerini reddettiğini hatırlatır, oysa kendisi dünya işiyle meşgul olmaktan ibadetlerini layıkıyla yapamamaktadır ve bu sebeple Odgurmış'ın kendisine nasihatleriyle yol göstermesini ister.

Odgurmış kendisi de günaha batmış bir değersiz kul olmasına rağmen hükümdarın arzusunu yerine getireceğini ve ona yol göstereceğini belirtir. Odgurmış hükümdara şu nasihatleri verir: Aslında nasihat isteyen için en güzel nasihat ölümdür, kendinden önce babası hükümdardır şimdiyse ondan geriye bir şey kalmamıştır, hükümdarın hükümdarlığı da babası ve ondan öncekiler gibi bir gün bitecektir ve bir hükümdar bunu daima hatrında tutmalıdır. Bir gün öleceğini ve hayattayken yaptıklarının hesabını vereceğini bilen bir hükümdar daima memleketinin faydası için çalışır. Cömert davranır, halkına ve hizmetindekilere ihsanda bulunur. Asla doğruluktan ayrılmaz ve bu şekilde hükümdarlığının uzun sürmesini sağlar. Gurura kapılıp o mevkide ebediyen kalacağını zannedip halkına zulmetmez, adil olur. Etrafında dolaşan kurtlardan, hâkimiyeti altında olan kuzuları korur.

Bir hükümdar mezarının kendini beklediğini bir an bile unutmamalıdır. Dünya bir zindandır ve insan zindanda mutlu olamaz. Mutlu olunacak yer ancak cennettir. Bu dünyada yapılacak en akıllıca iş ebedi saadete kavuşmak için çalışmaktır. Allah'ın kendisine hükümdarlık lutfettiği birinin yükü ağırdır. Ebedi

saadete kavuşması için hükümdarlığı süresince insanlara iyi davranmalı, adil ve merhametli olmalıdır. Hükümdarlar baştır ve halk onlara tabidir. Hükümdar iyi olursa halkı da iyi olur, bozulmuş bir halkı hükümdar doğrultabilir; ama bozulmuş bir hükümdarı kimse doğrultamaz.

Hükümdar malına ve askerine bakıp mağrur olmamalıdır. Fesat ve küstah insanlarıdan ve içkiden uzak durmalı, öfkelendiğinde sakinleşene dek karar vermelidir. Cezalandırmakta ihtiyatlı, ihsanda aceleci olmalıdır. Asla gaflet ve rehavete kapılmamalıdır. Sevinç ve neşenin gafletin bir belirtisi olduğunu unutup zevk ve sefaya dalmamalıdır. Kötüleri cezalandırmakta tereddüt etmemeli, bu cezalarla hem kötüleri yola getirmeli hem de kötülük yapmak isteyenlere gözdağı vermelidir. Malını mülkünü ihsanda bulunarak tasarruf etmeli, iyileri daima mükâfatlandırmalı, ahret saadetini böylelikle satın almalıdır.

Her türlü işini bilgiyle yapmalı, bu fani dünyada insandan kalacak en iyi şeyin hayırla yad edilecek bir ad olduğunu unutmamalıdır. İyi bir ad bırakmak isteyen kötülerle birlikte olmamalıdır. Zalim davranmamalı, düşman kazanmamalı ve kan dökmemelidir. İnsanları geçici zevkleriyle avutan dünya nimetlerine kanıp gaflete düşmemelidir.

Açgözlü kimselere mevki vermemeli, dedikoducu ve iftiracıları çevresinde bulundurmamalıdır. Hükümdarın halifesi, veziri ve kadı kötü kişilerden seçilirse bütün halkın işi kötü olur, bu üç göreve doğru ve dürüst kişiler getirilmelidir. Bir hükümdar ne kadar kudretli ve ihtişamlı olursa olsun bir gün ölüp toprağın altına gireceğini bilmeli ve ona göre hareket etmelidir. Bu dünyanın bir sofra olduğu unutulmamalıdır. Bu sofrada dün yemek yeyip karınlarını doyuranlar bugün toprağın altında, yarın da bu sofradan bizler kalkacağız, bizden öncekilerin gittiği yere gideceğiz ve şu an anne karnında olanlar bu sofraya oturacak. Bu sofrada önemli olan helal olanı yemek, haram olandan uzak durmaktır. Bu sofrada yalnızca helal olanı yiyenin yarınki azığının da helal olacağı unutulmamalıdır.

Bir hükümdar kendi yararından çok halkının yararını gözetmeli, kendi yararının halkın yararı içinde olduğunu hatırlamalıdır. Devlet yönetimi, hükümdarlık bir insana Allah'ın emanetidir, bu emaneti gözetmek hükümdarın vazifesidir, bu emanet için hesaba çekilecektir.

Hükümdara öğütlerini bitiren Odgurmış nasihat dinlemenin faydası ile sözlerini noktalar.

Hükümdar bilge zahit Odgurmış'ın nasihatlerini gözyaşları içinde dinler ve onunla konuşana kadar yanlış yolda olduğunu idrak eder, kendisine doğruyu gösteren bu bilgeye minnetini ifade eder ve kendisi için dua etmesini söyler.

Hükümdara hayır duada bulunan Odgurmış ona tekrar ölümü ve dünyaya bağlanmaması gerektiğini hatırlatır. Sözlerini bitirdiğini ve artık gitmek istediğini söyleyince hükümdarın ricası üzerine kendisi için hazırlanan sofraya oturur ve birkaç lokma yedikten sonra müsaade isteyip hükümdarla vedalaşır ve Ögdülmiş'le yola çıkar. Her ikisi de kendi evlerine doğru yola çıkarlar, Ögdülmiş eve geldiğinde Odgurmış'tan ayrılmış olmanın hüznünü yaşamaktadır, içinde bir boşluk hisseder ve uyuyamaz. Ertesi sabah namazını kılıp erkenden sarayın yolunu tutar.

Hükümdarın Ögdülmiş'le Görüşmesi [163a/13-163b/07]

Odgurmış'ın kendisine verdiği nasihatlerden çok etkilenmiş olan hükümdar ertesi sabah huzuruna çıkan Ögdülmiş'e hükümdar olabilmek için çok mal sahibi olması gerektiğini, mal sahibi olmayanın hükümdar olamayacağını, ancak mal sahibi olmanın da insanı saptırabileceğini, ona ölümü unutturabileceğini, sadece kendi derdine yanmak dururken insanların yükünü üstlenmiş olmaktan korktuğunu beyan eder.

Ögdülmiş'in Hükümdara Memleketi Düzenleme Usulünü Anlatması [163b/08-168b/09]

Ögdülmiş, Odgurmış'ın nasihatlerinin tesirinde kalan ve bu sebeple hükümdarlık vazifesini üstlenmek istemeyen hükümdara, hükümdarlığın Allah'ın kendisine bir ihsanı olduğunu hatırlatır, buna isyan değil şükretmesi gerektiğini, halka merhametli davranarak bu vazifesini hakkıyla yerine getirmiş olacağını belirtir. Bir hükümdarın sahip olduğu mal varlığını emrindekileri memnun etmek için kullanması gerektiğini, şayet adamlarını ihsanlarda bulunarak memnun ederse adamlarının da onun emriyle fetihler gerçekleştireceğini, seve seve canlarını onunu için vereceklerini hatırlatır. Hükümdara sahip olduğu servetle cami yaptırmasını ve burada insanların ibadet etmelerine vesile olmasının kendisi için iyi bir ad bırakmaya vesile olacak hayırlı bir iş olduğunu söyler. Tebasını huzurlu

yaşatacak işler yapması, adil ve merhametli olması durumunda Allah'ın kendisini mükâfatlandıracağını hatırlatır.

Hükümdar, Ögdülmiş'e verdiği öğütlere kendisinin de uymak istediğini ancak buna takatinin olmadığını belirtir. Odgurmış'ın anlattıklarından sonra dünya işlerine dalıp ahreti ihmal etmekten endişe duymaktadır. Ögdülmiş ona devlite yönetirken zulmetmeyip adil olursa, emrindekilere ihsanda bulunursa, önemli vazifelere o vazifeye uygun kişileri getirirse hem dünyasını hem de ahretini kazanacağını hatırlatır.

Hükümdar bu sözleri işitince sevinir ve hayatın lezzetini yeniden keşfeder. Allah'ın kendisine Ögdülmiş gibi bir yardımcı vermesine şükreder, onun nasihatlerini dinlemeye karar verir. Ögdülmiş'e daima doğru bildiğini kendisine söyleyerek ve yanlış yaptığında kendisini adalete davet ederek düzeltmesini söyler. Ögdülmiş bunu memnuniyetle kabul eder ve izin isteyip hükümdarın huzurundan ayrılır. Hükümdar Odgurmış ve Ögdülmiş'in kendisine verdiği nasihatleri tutar, halkına adil bir hükümdar olur ve onun tebası mutlu bir hayat yaşarlar. Yardımcısı Ögdülmiş'e güvenerek ona birçok işini emanet eder, Ögdülmiş kendisine tevdi edilen işleri bir süre başarıyla yerine getirir; fakat bir zaman sonra gönlünde birtakım kaygı ve endişeler hisseder, gençliğinin boş yere geçtiğini düşünür ve pişmanlıkla günahlarına tevbe eder.

Ögdülmiş'in Geçen Hayatına Acıyıp Tevbe Etmesi [168b/10-171a/09]

Ögdülmiş gaflet içinde geçen ömrü, boşa geçen günleri farkına varmadan harcadığı gençliği için pişman olur ve tevbe eder. Ömrünün sonuna yaklaştığını ve artık boş işlerle uğraşmaması gerektiğini, günahları için feryat ederek af dilemesi gerektiğini düşünür. Elini eteğini dünya işlerinden çekmeye karar vermişken aklına Peygamber (A.S)'ın bir işi yapmadan önce birine danışmak gerektiği ile ilgili sözünü hatırlar ve ani karar vermekten çekinerek önce birine danışmaya karar verir. Ertesi gün hükümdarın huzuruna çıktığında ondan kardeşi Odgurmış'la görüşmek için izin ister. Hükümdar gidebileceğini söyler ve kendisinin de selamını ona iletmesini ister. Ögdülmiş o akşam evine gider ve düşüncelerle dolu bir gece geçirdikten sonra ertesi gün Odgurmış'ın evine doğru yola koyulur.

Odgurmış onu buyur ettikten sonra geliş sebebini merak eder, az vakit önce görüşmüş olmalarına rağmen bu kısa sürede kardeşinin renginin solduğunu görür ve başına bir şey gelip gelmediğini sorar. Ögdülmiş ömrünü gaflet içinde heba ettiğini, ölüme yaklaştığı hâlde hep dünya için çalıştığını bu sebeple ibadetlerini hakkıyla yapamadığını söyleyip Odgurmış'tan nasihat istemeye geldiğini belirtir. Ölüm yakalamadan gençliğinde işlediği kusurları giderebilmenin bir yolu olup olmadığı hakkında candan bağlı olduğu kardeşinden yardım ister.

Odgurmış'ın Ögdülmiş'e Tavsiyede Bulunması [171a/10-172b/04]

Odgurmış kardeşine düşüncelerinin doğru olduğunu, niyetinin samimi olduğunu; ancak hükümdarın ona halkın işini emanet etmiş olduğunu, bu vazifeyi yerine getirmenin Ögdülmiş için daha hayırlı olduğunu, memleketin kendisinden çok fayda gördüğünü, işini iyi yaptığı için halkın hayır duasını aldığını, onun sayesinde kötülerin halka zulmedemeyip ortadan kaybolduğunu; ama o elini eteğini bu işlerden çekip kendini ibadete adarsa bu durumun tersine döneceğini ve her şeyin kötüye gideceğini, kanun ve nizamın değişip bozulacağını söyler. Eğer Ögdülmiş riyazete çekilir de onun yerine kötü biri gelirse meydana gelecek tüm kötülüklerden dolayı Allah Ögdülmiş'e de hesap soracaktır.

Odgurmış ömür boyu dünyaya ve devlete bel bağlamadan altın ve gümüşe tamah etmeden, dilek ve arzularına kulak vermeden yaşadığı için devlet işlerini bilmediğini, devlet işini yapmaya kalkarsa bunu beceremeyip halka zulmetmiş olacaktır bu sebeple halktan elini eteğini çekip ibadetle uğraşması daha hayırlıdır; ancak devlet işlerini hakkıyla yapan ve halkın mutluluğuna vesile olan Ögdülmiş'in bu işe devam etmesi en doğru şey olacaktır. Yoksul biri servete kavuşursa ahlakı bozulur ve memlekete felaket getirir. Devlet idaresinde bulunmamış biri idareyi eline alırsa halka zulmeder. Oysa idareyi bilen biri olarak Ögdülmiş gözü tok ve nefsi arzularından arınmış bir şekilde işini hakkıyla yapabilmektedir, halkın iyiliği için, Allah'ın kendisine bahşettiği bu kabiliyeti kullanmak onun boynunun borcudur.

Doğruluğa Doğruluk ve İnsanlığa İnsanlık Gösterileceğini Anlatması [172b/05178b/06]

Kendisini artık ibadete ve riyazete adamak isteyen ve bu konuda Odgurmış'ın nasihatlerini almaya gelen Ögdülmiş'e bu bölümde de Odgurmış şu nasihatleri verir:

Bir insan kendisine iyilik yapan birine iyilikle mukabele etmelidir. Ögdülmiş hükümdardan birçok ihsan ve iyilik görmüştür, bu iyiliklerin karşılığında hükümdarın kendisine tevdi ettiği görevleri layıkıyla yapmaya çalışmalıdır. Küçük yaşta babası ölen Ögdülmiş'i hükümdar yanına almış ve ona türlü türlü iyiliklerde bulunmuştur. Onun sayesinde adı memlekete yayılmış, rütbe ve mal sahibi olmuştur. Bütün bunları unutup düşmanıymış gibi şimdi hükümdara yüz çevirmek, onu çok üzecektir ve bu davranış iyiliğe kötülükle cevap vermektir. Hükümdarın iyiliğine onun hizmetinde bulunarak iyilikle cevap verirse Allah da Ögdülmiş'e iyilikle muamele edecektir. Doğru olan, ekmeğini yediğin insana hizmet etmek ve ona bağlı olmaktır. Ögdülmiş'in yeri hükümdarın yanıdır, kendisine güvenen ve ona hayatı boyunca türlü iyilikler yapan hükümdarı yüzüstü bırakması ve kendini ibadete adaması doğru bir davranış olmayacaktır.

Ögdülmiş içine çöreklenen kötü duygulardan kurtulur ve kendisine hayrı tavsiye eden kardeşinden görevinde başarılı olması için dua ister ve sevinçle evine döner. Ertesi gün hükümdar Odgurmış'ın nasıl olduğunu, kendisi için dua edip etmediğini sorduğunda Ögdülmiş kardeşinin iyi olduğunu, gece gündüz hükümdarın iyiliği için dua ettiğini söyler. Böyle zahitler kendilerine hayır dua etmese, hayatlarını dünya işiyle geçiren ve ibadetlerine layıkıyla zaman ayıramayan insanların işlerinin yolunda gitmeyeceğini belirtir. Hükümdar kendi emrinde çalışan Ögdülmiş'in kendi gözü kulağı olduğunu, onun gibi bir danışmana sahip olduğu için çok mutlu olduğunu, kendisinin sarayda birçok şeyden habersiz olmasına rağmen Ögdülmiş'in dışarıda halkla temasta olduğunu, şayet eksik veya yanlış işler yapılmışsa bunları görüp düzeltebilecek tek kişi olduğunu söyler. Hükümdar Ögdülmiş'in kendisi için ne kadar önemli işler yaptığınını farkındadır ve ona kendi yardımına ihtiyacı oyduğunda kendisine başvurmasını; ama kendi yetkisi dahilinde olan işleri hiç hükümdara sorma gereği duymadan doğru bildiği şekilde yapmasını ister. Saray hizmetkârlarının işlerini kendisine sormadan yola koymasını, bu sayede kendisinin biraz rahat nefes almak istediğini belirtir.

Ögdülmiş kendisine gösterilen teveccühten memnundur fakat hükümdara içindeki bazı endişelerden bahseder. Hükümdara yakın olmaktan mutludur; ancak hükümdara yakın olanlar, diğer insanlar tarafından çekiştirilir ve daima onlara kötü fözle bakılır. Ögdülmiş hükümdardan, kendisi hakkında yapılan dedikodulara ve kendisine atılabilecek iftiralara karşı dikkatli olmasını ister. Ögdülmiş hükümdar için seve seve çalışmayı kabul etmektedir; ama hükümdardan kendisi hakkında gelebilecek dedikodulara kulak tıkamasını ister. Hükümdarın bu iftiralara inanmasından ve kendisinin yapmaya çalıştığı tüm hayırlı hizmetlerin heba olmasından endişelenmektedir. Hükümdardan kendisi hakkında bir şey duyduğunda muhakkak önce kendisiyle konuşmasını ve kararını bundan sonra vermesini arz eder.

Hükümdar Ögdülmiş'in iyi biri olduğunu, iyi ahlakın ona anasının sütüyle geçmiş olduğunu, ondan asla kötü bir iş sadır olamayacağını belirtir ve ona istediği gibi hakkında kötü bir söz işittiğinde önce ona sorarak kararını vereceğini belirtir.

Ögdülmiş hükümdardan bu sözleri işitince mutlu olur ve onun ömrüne ve beyliğine hayır duada bulunur. Hükümdara ardında iyi bir ad bırakmak istiyorsa şu dört şeye dikkat etmesi gerektiğini söyler:

1. Doğru sözlü olmak
2. Memleketi kanunlara göre yönetmek
3. Cömert olmak
4. Düşmanına boyun eğdirmek

Bu dört şeyi yerine getiremeyen bir hükümdarın ülkesinin çöküşe doğru gideceğini söyleyen Ögdülmiş hükümdarı bu hususta ikaz eder. İyi bir hükümdarın şu üç türlü insana çok değer vermesi gerektiğini belirtir:

1. Cesur insanlar
2. Bilge devlet adamları
3. Zeki ve usta kâtipler

Ögdülmiş'e göre bir hükümdar etrafında böyle insanlar bulundurmalı ve bu insanları el üstünde tutmalıdır. Böyle bir hükümdar herkesin yüzünü görmek istediği, çok sevilen bir hükümdar olur, öldükten sonra da adı nesilden nesile aktarılır. Kötü insan ise daha yaşarken ölmüş sayılır. Dünya dönek ve yalancıdır,

ondan yüz çevirenler ve tuzaklarına düşmeyenler bıraktıkları iyi adla daima anılmaya devam ederler. Dünya sadece bir oyundur ve insan için oyunun gereği yoktur. Akıllı insan Allah'ın emirlerini ve kendi kulluğunu yerine getirmeye bakar; bunu yapmazsa boynunun gitmesine hazırlanmalıdır.

Ögdülmiş'in hikmetle dolu sözlerini dikkatlice dinleyen hükümdar Allah'tan tüm bu öğütler doğrultusunda hareket edebilmek hususunda tevfik dilediğini, kendisinin göremediği kusurları Ögdülmiş'in bildirmesini istediğini, gücünün yettiği her şeyi yapmasını, gücünün yetmediği işlerde kendisinden yardım almasını söyler.

Hükümdarın bu sözlerini seesizce dinleyen Ögdülmiş hükümdar sözünü tamamladıktan sonra huzurundan çıkap evine gider ve sabah görevinin başına dönünceye kadar yatıp dinlenir. Hükümdar ile Ögdülmiş arasında geçen konuşmadan sonra Ögdülmiş hükümdarın kendisinden istediği gibi memleketi yönetir ve kanunlara uygun olarak adil bir şekilde yönetilen memlekette herkes huzurla yaşar. Hükümdar bu huzur için Allah'a hamd eder.

Odgurmış'ın Hastalanıp Ögdülmiş'i Çağırması [178b/07-180a/02]

Memlekette huzur hâkim olmuşken, herkes adaletle yönetilen memlekette huzurla yaşarken yatağında dinlenmekte olan Ögdülmiş birinin yüksek sesle bir şeyler söylediğini işitir ve hizmetçisini ne olduğunu öğrenmesi ve kendine haber getirmesi için sesin geldiği yere yollar. Hizmetçi bir adamın geldiğini ve Ögdülmiş'i görmek istediğini haber verir. Ögdülmiş bu kez de hizmetçisinden adamın kim olduğunu, ne istediğini öğrenmesini ister. Adam kendisini oraya Odgurmış'ın gönderdiğini ve Ögdülmiş'le görüşmesi gerektiğini söyler. Bunu duyan Ögdülmiş yerinden doğrulup derhal adamı huzuruna getirmelerini ister. Huzuruna gelen adama neden geldiğini, Odgurmış'tan ne haber getirdiğini sorar. Haberci Odgurmış'ın hastalanıp yatağa düştüğünü ve Ögdülmiş'i görmek istediğini söyler. Ögdülmiş iyi bir ev sahibi olarak, yorgun olan haberciye önce birlikte yemek yeyip sonra yola çıkmalarını teklif eder; ancak haberci Odgurmış'ın durumunun ağır olduğunu yemekle zaman kaybedemeyeceklerini belirtir. Kendisinin hemen onunu başına döneceğini, Ögdülmiş'in de sonradan gelmesini söyler ve aceleyle huzurdan çıkar.

Ne yapacağını şaşıran Ögdülmiş saraydan çıkıp evine gelir, uyumaya çalışır fakat başaramaz, sabah olur olmaz atına atlayıp kardeşinin yanına gider. Kardeşinin yatak döşek yattığını gören Ögdülmiş telaşa kapılır ve ona neden bu durumda olduğunu sorar. Ölümün kendisine yaklaştığını söyleyen Odgurmış son bir kez mardeşini görmek istediği için kendisini çağırttığını, kardeşine yol zahmetini bu yüzden çektirdiğini söyler.

Ögdülmiş kardeşine insanların hastalığa maruz kalmasının normal olduğunu, hastalık ve ağrıların kişinin günahlarına kefaret olduğunu, bu hastalık sayesinde günahlarından arınıp tertemiz olacağını ve iyileşip sağlığına kavuşacağını, gönlüne kötü şeyler getirmesinin yanlış olduğunu söyler.

Odgurmış rüyasında ölümü gördüğünü ve Allah'ın kendisine öleceğini bu şekilde haber verdiğini belirtir. Ögdülmiş her hastalığın ölümle sonuçlanmayacağını, rüyaların ise ancak iyi bir rüya tabircisi tarafından yorumlandığında bir anlam ifade ettiğini söyler.

Ögdülmiş'in Odgurmış'a Düş Yorumlamayı Anlatması [180a/03-181a/09]

Hastalanıp yatağa düşen ve rüyasında ölümü gören Odgurmış, bu rüya ile kendisine öleceğinin bildirildiğine inanmaktadır ve bu sebeple son bir kez kardeşi Ögdülmiş'i yanına çağırtmıştır. Ögdülmiş ona rüya yorumlamak hakkında kendi bildiklerini sıralar. Buna göre görülen rüya herkese yorumlatılmamalıdır, gündüz görülen rüya ile gece görülen rüyanın tabiri değişmektedir, insan bir rüya gördüğünde bu rüyayı ancak rüya yorumlamayı bilen kimselere anlatmalı ve tabir ettirmelidir. İnsan rüyasını gönlüne göre yormamalıdır, çünkü yorduğu şekilde rüyası gerçekleşir; kötüye yorulan rüya kötü olarak gerçekleşir. Rüyaların birçoğu yeme içmeyle ilgilidir, insan bünyesine yaramayan bir şey yediğinde uygunsuz rüyalar görür. Mevsimler de rüyalar üzerinde etkilidir, baharda, kışın ve yazın görülen rüyanın tabiri aynı olmaz. Şeytandan gelen bir rüya da vardır, insan böyle rüya gördüğünde gusül abdesti almalıdır. Rüya yorumuyla ilgili ilimlerden habersiz kişilere rüya tabiri yaptırılmamalıdır, çünkü tabirden anlamayan birinin kötüye yorduğu bir rüya kötü çıkar. Beylerin rüyalarıyla halkın rüyaları aynı yorumlanmaz, rüyasında keder gören sevince; sevinç gören de kedere düçar olur. Birini hasta eden bir rüya bir diğerine sıhhat verir. Kardeşine rüya tabiri hakkında

birçok malumat veren Ögdülmiş ondan gördüğü rüyayı kendisine anlatmasını ister.

Odgurmış'ın Ögdülmiş'e Rüyasını Anlatması [181a/10-181a16]

Rüyasında ölümü gördüğünü ve bu sebeple öleceğine inandığını kardeşi Ögdülmiş'e söyleyen Odgurmış, kardeşinin rüyasını ayrıntılı olarak anlatmasını istemesi üzerine ona rüyasını anlatır. Buna göre rüyasında enli ve elli basamaktan oluşan bir merdiven görmüştür, Odgurmış bu basamakları sayarak birer birer yukarı çıkmış, son basamakta kendisine su uzatan bir atlıdan suyu almış ve sonuna kadar içmiştir. Suya kandıktan sonra yükselerek göğe ağmış ve gözden kaybolmuştur.

Ögdülmiş'in Odgurmış'ın Rüyasını Tabir Etmesi [181b/01-181b/12]

Kardeşinin rüyasını dikkatle dinleyen Ögdülmiş, onun rüyasını neden kötüye yorduğunu sorar. Ögdülmiş'e göre rüya nasıl tabir edilirse ona göre gerçekleşir. Rüyada yükseldiğini görmek itibarın artacağına delalettir, merdiven çıkmak kişinin büyüklük ve şöhret bulacağına işarettir. Gördüğü rüya ölüme delalet etmemektedir. Kaptaki suyu alıp içmek ise hem kendisinin hem de ondan gelen nesillerin uzun hayata ulaşacaklarına işarettir. Göklere yükselmek de Allah'ın arzularını yerine getireceğine işarettir.

Odgurmış'ın Rüyasını Farklı Yorumlaması [181b/13-183a/06]

Odgurmış kardeşinin tabirini kabul etmez ve ona kendi rüyasını kendisi tabir eder. Odgurmış'a göre bu rüyayı kendisi gibi hayatını dünya işlerinden uzak kalıp ibadete adayan biri için bu rüyada merdiven çıkmanın anlamı hayatı tüketmektir. Kendisine su veren kişi de evlatları babasız bırakan atlıdır. Onun verdiği suyun tamamını içmek hayatın sonuna gelmektir, eğer suyun yarısını içilip yarısı bırakılsaydı, bunun anlamı Ögdülmiş'in tabirindeki gibi önünde yaşayacak uzun bir hayat olması olabilirdi. Oysa Odgurmış suyun hepsini içmiştir; bunun anlamı onun artık hayatını tüketmiş olduğu ve mezarının kazılmış olduğudur. Rüyanın sonunda gördüğü göğe yükselmenin anlamı da canın bedeni bir daha geri dönmemek üzere terk etmesidir. Rüyasını bu şekilde tabir eden Odgurmış, Ögdülmiş'e kendi rüyasını teselli için, uzun hayata ve ikbale yorduğunu; ama rüyasının hakiki yorumunun kendisinin yorumu gibi olduğunu belirterek artık ölüme hazırlanması gerektiğini söyler.

Rüyasının ölüm anlamına geldiğini bilen Odgurmış insanın doğduğu anda ölüme yaklaşmaya başladığını; ama bunu yaşarken bir türlü idrak edemediğini söyler. Odgurmış'a göre kimse ölümü kendine yakıştırmamaktadır; oysa o hayat kadar gerçektir. Odgurmış'ı asıl endişelendiren ölümden sonraki hâlinin nasıl olacağını bilememesidir. Odgurmış kendisinin yolcu olduğunu; kardeşinin de bir gün aynı yola çıkacağını söyler ve ona kendisinden sonra hatırlaması için bazı nasihatler vermek ister.

Odgurmış'ın Ögdülmiş'e Nasihat Etmesi [183a/07-187b/17]

Ölüm yolculuğuna çıkacağını bilen Odgurmış kendisini hasta yatağında ziyarete gelen kardeşi Ögdülmiş'e şu nasihatleri verir:

Dürüst, doğru, merhametli ol, ibadetlerini samimiyetle yap, ölümü daima hatırla, ölüme hazırlan, Allah'tan gelen her ne olursa sabret, halka faydalı ol, güler yüzlü ve tatlı dilli ol, cömert ol, sofran herkese açık olsun, başkalarının ayıplarını görmezden gel, ört, nefsine hâkim ol, kendi yararını değil halkın yararını düşün, malını mülkünü günahlarının kefareti olarak dağıt, insanlar için canını feda edecek kadar cömert ol, bu dünyanın sana cilve yapan bir kız gibi olduğunu, ona çok fazla bağlanırsan seni de diğerleri gibi yüzüstü bırakacağını unutma, dünyaya değil dinine kıymet ver, dünya nimetleriyle sarhoş olup kulluk vazifeni aksatma, kötülük yapma ve kötü insanlarla birlikte bulunma, ölümün bir gün seni almak için geleceğini aklından çıkarma.

Kardeşine birçok nasihatler veren Odgurmış daha sonra ona iki şey için üzüldüğünü söyler, bunlardan biri artık ibadet edemeyecek olması diğeri de dilinin Allah'ı zikredemeyecek olmasıdır. Öldükten sonra artık kendisinin de geride kalanların dualarına muhtaç olacağını belirtir, kardeşinden dualarında onu unutmamasını ister. Kendisinin ölüme çok yaklaştığını bildiren Odgurmış arkasından çok gözyaşı dökmemesini, ancak kendisine çok dua etmesini söyler. Sözlerini tamamladıktan sonra artık evine gitmesini ve hükümdara da son kez kendisinden selam söylemesini ister.

Kardeşinin öleceğini anlayan Ögdülmiş hüzünlenir ve kardeşini böyle hasta yatağında yapayalnız bırakıp gidemeyeceğini söyler. Odgurmış Allah'ın zikrinin kendisini teselli için kâfi olduğunu, kendisini yalnız bırakmasını söyler. Ögdülmiş kardeşine sarılır, onunla vedalaşır, onu son kez öper ve evine doğru

yola çıkar. Evine vardığında insanoğlunun ne kadar aciz bir varlık olduğunu düşünür. Kavuşmalarla mutlu olan insan ayrılıklarla üzülmektedir. Ayrılıklar üzücü olsa da insanın ayrıldığı insana kavuşması onu yine mutlu eder; oysa insanın ölüm yüzünden ayrıldığı kimseye kavuşması bir daha mümkün olamamaktadır. Ölümün verdiği ayrılık acısı Ögdülmiş'i ağlatır, bir süre bu konuda tefekkür ettikten sonra üzüntüsü hafifleyince kalkıp yemeğini yer, ibadetini eder ve uyumak için yatağına girer. Ağlamaktan ve kafasına üşüşen kederli düşüncelerden dolayı uykusuz bir gece geçirir, sabah olunca namazını kılıp vazifesini yapmak üzere saraya gider.

Hükümdar Ögdülmiş'in kederini görüp neden üzüldüğünü sorar. Ögdülmiş kardeşinin ölmek üzere olduğunu söyleyince hükümdar da hüzünlenip ağlar. Ögdülmiş'e, ölmek üzere olan Odgurmış'ı nasıl yalnız bırakıp geri döndüğünü sorar. Ögdülmiş yanında kalmak istediğini; ancak kendisinin buna izin vermediğini söyler. Hükümdar onun bir Allah dostu olduğunu söyler, Allah'ın dilerse ona şifa verip ayağa kaldırıracağını; dilerse ona zahmet vermeden emanetini alacağını belirtir. Ögdülmiş'i teselli eder ve ona Allah'ın abid kulunun ölümüne üzüleceğine kendi ölümünü düşünüp o güne hazırlanmasını tavsiye eder. Kendisinin halka adaletle hükmetmesine yardımcı olmasını ve bu suretle ölüme de hazırlanmış olmalarını ister. Çünkü halkı adaletle idare etmek ve onların hayır duasını almak ahretlerini kurtaracak iyi bir ameldir.

Ögdülmiş hükümdarın sözleriyle müteselli olup onunu nasihatleri doğrultusunda hareket edeceğini söyler ve ömrünün ve hükümdarlığının uzun olması için dua eder.

Birkaç gün endişe ve üzüntü içinde kıvranan Ögdülmiş hükümdardan tekrar kardeşini görmek için izin ister. Hükümdar da memnuniyetle izin verir ve kendisinden de ona selam götürmesini ister. Ögdülmiş hemen yola çıkar ve kardeşinin evine varır. Kapıya çıkan ve kendisini karşılayan müridi ona sabırlı olmasını, kardeşinin ahrete göçtüğünü söyler. Ona sabırlı olmasını ağlayıp inlemesinin doğru olmayacağını söylese de Ögdülmiş kardeşinin vefat haberini alınca feryat edip dövünmeye başlar.

Hükümdarın Ögdülmiş'e Başsağlığı Dilemesi [188a/01-193b/04]

Kardeşinin vefat ettiğini haber alan hükümdar yardımcısı Ögdülmiş'i teselli için onun evine gider. Üzüntü içinde olan Ögdülmiş'e başsağlığı diler ve kardeşi için Allah'tan rahmet diler. Kapısını kapatıp evine kapanmasının doğru olmadığını, ölümün Allah'ın emri olduğunu ve onun bu hareketiyle Allah'a isyan etmiş olacağını söyler. Kardeşinin ölümüne üzülüp duracağına ondan ibret almasını, ölüm kendisine gelinceye dek hazırlığını yapmasını tavsiye eder ona Odgurmış'ın nasıl öldüğünü sorar. Ögdülmiş kardeşinden kalan bir değnek ile bir çanağı hükümdarın önüne koyar ve bunların Odgurmış'ın kendisine bıraktığı miras olduğunu söyler. Bunlardan birini hükümdarın almasını, bunu yadigâr olarak saklamasının, bu yadigârın hükümdara uğur getireceğini söyler. Hükümdar değneği alır, çanağı da Ögdülmiş'e bırakır. Çanağı eline alan Ögdülmiş ağlamaya başlar. Hükümdar ona yine hayrı tavsiye eder ve bir süre daha yanında kaldıktan sonra sereyına geri döner.

Ögdülmiş birkaç gün daha yas tutar, sonra üzüntüsü hafiflemeye yine eskisi gibi yeyip içmeye başlar ve görevine geri döner. Hükümdar bir gün onu huzuruna çağırarak işlerinin yolunda olup olmadığını, halkın durumunun nasıl olduğunu sorar.

Arada bazı beyitler eksiktir. Bu beyitlerin bir kısmı A ve B nüshalarında mevcuttur. Kahire nüshası Ögdülmiş'in hükümdarla konuşmasını ihtiva eden ve şu konuları anlatan beyitlerle devam eder:

Vaktiyle dünya üzerinde gülüp eğlanan nice insanın an itibariyle toprak altında olduğunu belirten Ögdülmiş Allah'tan kendilerine verilen ömrü hayırla tamamlamaları için kendilerine tevfik vermesi huhusunda duacı olur. Hükümdara uzun ve mutlu bir ömre sahip olması için hayır duada bulunur. Sözlerini bitirdikten sonra huzurdan çıkıp evine gider ve ertesi sabah erkenden kalkıp işine gider, halkı adaletle yönetir ve memlekette hayır duası ve mutluluk günden güne artar.

Hikâyeyi bu şekilde bitiren sanatçı eseri ithaf ettiği hükümdara hitaben şunları söyler:

Bu hikâyesi anlatılan kişilerin hepsi dünyadan göçtü; ama ardında iyi isimler bıraktılar, onlar o kadar iyi idiler ki eğer biz insansak onlara melek demek gerekir. İnsan elindeki en büyük hazine olan zamanının kıymetini iyi bilmeli, onu

ibadetle geçirmelidir. Akıllı bir insan için en iyi nasihat ölümdür. O, herkesin öldüğünü; ama dünyada sahip olduğu sarayları, mal mülkü geride bıraktığını görüp bundan ibret alır. Mihnetlere sabrederek bu mihnetleri nimete çevirir. Nimetlere şükrederek de nimetlerin artmasına vesile olur.

Oysa artık kimse bilgiye değer vermiyor, akıllılar ağzını açmıyor, fena adamlar çoğaldı, iyi adamlar başlarını kaldıramıyor. Şarapla yüzlerini yıkayıp ibadeti terk edenlerin adı yiğit olmuş, fitneciler mert olmuş, şarap içmeyenler cimri kabul ediliyor, namaz ve oruca devam edenler ise münafık kabul ediliyor. Herkes haram yiyor, helalin sadece adı kaldı, halktan vefa gitti, yerine cefa çoğaldı, akrabalar arasındaki yakınlık kalktı, küçüklerde terbiye, büyüklerde bilgi kalmadı, insanlar doğruluk ve hakikat için değil para için biribirine yanaştı, emaneti koruyan, nasihat dinleyen kalmadı, doğruluk gitti, Allah rızası için iş yapan kalmadı, insanların hepsi paranın kulu oldu, gümüş kimdeyse ona boyun eğdi, eskiden cemaat çok camiler azdı; şimdi cami çok cemaat azaldı, Müslümanlar karıştı, birbirlerini yiyorlar; kâfirler ise huzur içinde yaşıyor, yoksul, dul ve yetimlere yardım eden yok. Bir alim doğru söylemiş, dünyanın sonu gelde, düzen bozuldu, iyiler de kötülere bakarak değişti. Akla kara birbirinden ayırt edilememektedir. Bütün bunlar kıyametin alametleridir, Allah sonumuzu hayreylesin, bu fitne ve belaları ortadan kaldırsın.

462 yılında bu eseri tamamladım, aklımın erdiğini okuyan ve anlayanlar hisse alsın diye yazdım, bunu okuyan beni hatırlar ve belki bana dua eder diye bu eseri yazdım. Ey bu eseri okuyan kişi, ben öldüğümde beni unutma ve bana hayır duada bulun.

Bundan sonraki kısım da müellifin dualarını ihtiva etmektedir.

Müellifin Gençliğine Acıyıp Yaşlılığı Anlatması [193b/05-194b/17]

Bu kısımda müellif çabucak ve değerini bilmeden gençlik nimetinin geçip gittiğini, doğru bir hayat yaşamış olsa üzüntü duymayacağını; ama hayatını boş işlerle geçirdiği için pişman olduğunu, gençliğindeki güzelliğini yitirdiğini, ömrünü boş ve yararsız işlerle tükettiğini, ölüm gelip Allah'ın huzuruna çıktığında ona nasıl hesap vereceğini bilmediğini belirtir. En meşhur hükümdarlar gibi yaşamış olsa da sıradan bir insan olarak yaşamış olsa da sonunun ölüm olduğunu ve götüreceği tek şeyin iki parça bez olduğunu bilmektedir. Dünyaya çıplak

geldiği gibi çıplak olarak da ondan ayrılacağını bildiği hâlde neden dünyaya o denli bağlandığını sorgular. Artık yaşlanmış ve ölüme yaklaşmıştır, bu sebeple Allah'ın huzuruna çıkabilmek için geceleri uyumak yerine ibadet etmesi, ömrü boyunca işlediği günahlardan tevbe etmesi gerektiğini düşünür.

Zamanenin Bozukluğu ve Dostların Cefası [195a/01-196a/07]

Müellif bu bölüme dünyada vefalı insan kalmadığından dem vurarak başlar. Kalkıp bütün dünyayı dolaşacağını ve bir tane bile vefalı insan bulabilirse onun yanında kalacağını açıklır, eğer aradığını bulamazsa yabani hayvanlarla yaşamanın daha iyi olduğunu söyler, yağmur suyu içerek ve ot kökleri yiyerek yaşamaya razıdır. Vefalı insanlar bulamayacaksa çölde vahşi bir hayat yaşamanın daha güzel olacağını belirtir. Çünkü kime dost nazarıyla bakıp bağlandıysa ona vefasızlık etmiştir, dostlarından hiç vefa göremeyen müellif sıkıntı içerisindedir. Allah'a iyi insanların neden hep dünyadan göçüp gittiğini sorar, etrafında bir tek vefalı dostu olmadığından şikâyet eder ve sonunda kendisi de dünyadan yüz çevirir, Allah'a Peygamber (AS) ve dört halifesine kavuşmak için dua eder.

Yusuf Has Hâcib'in Kendi Kendine Nasihat Etmesi [196a/08-196b/17]

Yusuf Has Hâcib kendi kendisine şu şekilde nasihatte bulunur: Bilgi insan için sağlam bir kalkandır, bilgi sahibi ol, bilgi ile su gibi herkese faydalı ol. Bildiğini sanıyorsan bilgiden uzaksın demektir, bilgi kocaman bir deniz gibidir bir serçe nasıl bu denizden küçük bir miktar içebilirse insan da o kadar küçük bir kısmına sahip olabilir. Bilgili insanlar genellikle çatık kaşlı ve düşüncelidir; daima sevinç içinde gülenler bilgisizlerdir. Ben bilgiye talip olduğum için sözü söze ekleyerek bir nazım dizdim. Türkçeyi yabani bir geyik iken aldatarak kendime yaklaştırdım, okşadım, ısındırdım ve bana gönül vermesini seğladım. Ara sıra ürkse de onun beni terk etmesine izin vermedim. Bazen sözü sert ve acı söyledim, doğru söze ancak akıllı insanlar tahammül edebilir. Ben bu sözleri uzun uzadıya herkesin anlayabileceği şekilde söylediğimde sene 462'ydi. Sözlerimi 18 ayda söyledim.

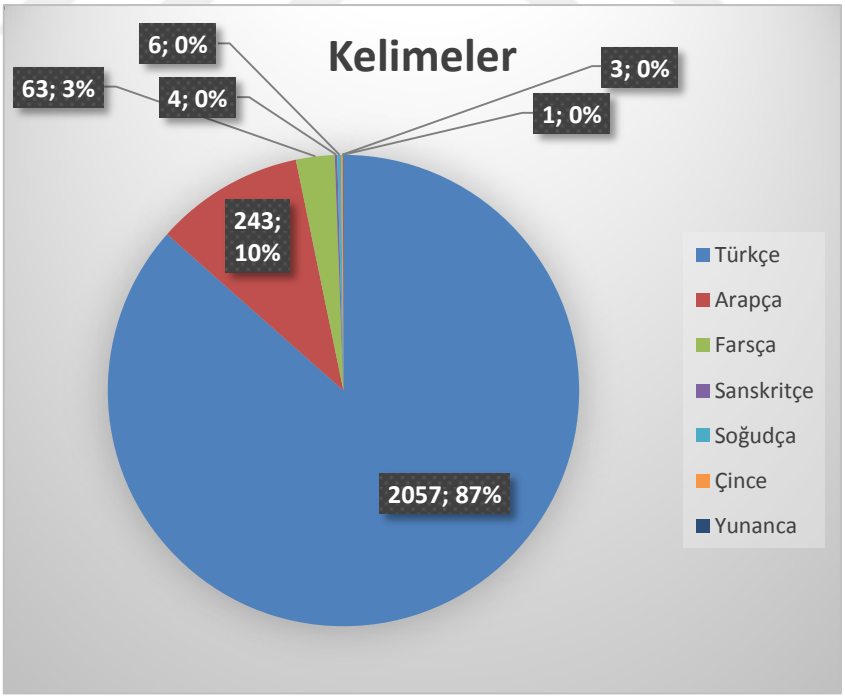
Kahire Nüshası diğer nüshalarda olan bundan sonraki beyitleri ihtiva etmemektedir. Dünyanın dönekliğini anlatan birkaç beyitten sonra bizim incelememize konu olan nüsha bitmektedir.

1.3. Eserin Sahası

Kutadgu Bilig Kahire Nüshası umumiyetle Orta Türkçenin dil hususiyetlerini yansıtmakla birlikte Eski Türkçenin kimi özelliklerini de devam ettirmektedir. Arat, edisyon kritik yöntemiyle yayımladığı *Kutadgu Bilig* neşrinde eserin genellikle Eski Türkçeyi yansıtan özelliklerini tercih etmiş olsa da[32] gerek eserin yazıldığı tarihin belli oluşu gerek çalıştığımız nüshanın ihtiva ettiği fonetik ve morfolojik özellikler eseri Orta Türkçenin ürünleri arasına dahil etmemizi mecburi kılmaktadır. Bu fonetik ve morfolojik özellikler ilerleyen bölümlerde yeri geldikçe ele alınacaktır.

1.3.1. Kelime Hazinesi

1.3.1.1. Kutadgu Bilig Kahire Nüshası 98b-196b arasındaki kelimelerin köken bakımından yüzdelik dağılım tablosu aşağıdaki gibidir. Üzerinde çalışılan metnin 98b-196b yaprakları arasında toplam 2.377 madde başı, 375 alt madde başı tespit edilmiştir. Bu madde başlarının 243'ü Arapça, 63'ü Farsça, 6'sı Soğdça, 4'ü Sanskritçe, 3'ü Çince ve 1'i Yunanca kökenlidir. Yabancı kökenli olup Türkçe ekler alarak gövde hâline gelmiş sözcükler Türkçe kabul edilmiştir. Bu sayılara özel isimler dahil edilmiştir.

1.4. İmla Hususiyetleri

[32] Marcel Erdal, Kutadgu Bilig Metni, Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri (2009), s. 204.

Kutadgu Bilig Kahire Nüshası Arap harfli bir metindir; ancak nüshanın imlası daha çok Uygur sahası imla geleneğini yansıtmaktadır. Bu durum en çok ünlülerin yazımında görülür; çünkü nüshada ünlüler çoğunlukla *elif* (a, e) *vav* (o,ö,u,ü) *ye* (ı,i) ile gösterilmiş, ünlüler için hareke nadiren kullanılmıştır. İkinci olarak da Uygur imla geleneğinin en bariz hususiyetlerinden biri olan eklerin eklendikleri kelimeden ayrı yazılmasının[33] çalıştığımız nüshada da sıkça rastlanan bir hususiyet olmasını zikredebiliriz. Türkçe kelimelerin imlasında, ses nöbetleşmelerinin de tesiriyle, tek şekillilikten ve istikrardan söz etmek mümkün değildir.

Öte yandan nüshada Arapça-Farsça kökenli kelimelerin imlasında kelimelerin orijinal imlalarına sadık kalındığını, bu durumun sadece ḥ ve ḫ seslerinin yazımında istisna teşkil ettiğini görüyoruz ki bu tür değişikliklerin kasti olmayıp müstensihin sehven nokta koymayı unutmasından kaynaklanması muhtemeldir. Arapça-Farsça kökenli kelimelerin orijinal imlasına riayet edilmemesi durumuna, nüshada Türkçe kelimelerde görülen nöbetleşmelerin bu kelimelere de yansıtıldığı örnekleri de dahil edebiliriz. Örneğin Türkçe kelimelerde görülen s // ş nöbetleşmesinin (*esid-* // *eşid-*) Farsça *pīşe* kelimesinin *pīsa* olarak, daima *nişān* şeklinde yazılan kelimenin bir yerde *nisān* (103a/13) yazılması örneğinde de rastlamaktayız. Ancak bu imla değişimleri birkaç örnekle mahdut olup Türkçe kelimelerde görülmeyen imla istikrarının Arapça-Farsça kökenli kelimelerde görüldüğünü söylememiz gerekir.

1.4.1. Harekeleme

Üzerinde çalışılan Kahire Nüshası genel itibariyle harekesizdir. Ünlüler umumiyetle *elif* (a, e) *vav* (o,ö,u,ü) *ye* (ı,i) ile gösterilmiştir. Bazı kelimelerin yazımında nadiren *elif* (a, e) *vav* (o,ö,u,ü) *ye* (ı,i) ile yazılmış ünlüler ayrıca harekelenmiştir. Yine nadir olarak ve sadece *o-u* ünlülerini göstermek için *vav* harfi yerine ötre kullanılan örnek mevcuttur. Ancak bu sonuncusu eserin geneli düşünüldüğünde dikkate alınmayacak kadar nadir bir durumdur.

[33] Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 173.

Metinde ünlülerin aynı anda hem hareke hem de harf (*elif vav ye*) ile gösterildiği ikili yazılışlara yer yer rastlanmaktadır:

telim تَلیم (19b/15), *tilim* تِلیم (19b/15), *bolmaġınça* بُولْمَاغینجا (52b/12), *yarumış* یَرومیش (22a/11), *yuwrıtur* یُوْریتور (20a/04), *körürde* کورُردَا (103b/12), *barır sen* بَریرْسًا (99a/04), *yerde* یَرْدَا (103a/05), *ṣaburdan* صَبُرْدًا (100b/14), *üzer* اُزَارْ (105a/12), *belgüsüz* بَلکوُسُوزْ (106b/10), *munça* موُنجا (147b/04), *sözke* سوُزکا (147b/04).

Hareke kullanılmadığında başka türlü okunması muhtemel olan sözcüklerde sık sık olmasa da doğru okumayı sağlamak üzere bazen hareke kullanıldığı örnekler de mevcuttur:

az اَز (16b/01), *ḳalıḳ* قَلیق (148a/02), *tilim* تِلیم (19b/15), *barça* برجَا (21a/16), *buldı* بُلدي (103b/06)

Doğru okunuşu sağlamak amacıyla tamamı yahut büyük kısmı harekeli olarak yazılan kelimelere nadiren rastlanmaktadır:

du‘ā دُعَا (45a/01), *abdal* ابْدَال (104b/08), *ay-* اَيْ (101a/10).

Şahıs zamirleri gerek bildirme fonksiyonuyla gerekse şahıs eki fonksiyonuyla kullanıldığında umumiyetle harekeli yazıldığı görülür:

idim sen ایدیم سًا (21b/04)

1.4.2. Ünlülerin İmlası

Metinde ünlüler hemen hemen daima *elif* (a, e) *vav* (o,ö,u,ü) *ye* (ı,i) ile gösterilmiştir. Uygur imla geleneğinin etkisi en çok da ünlülerin umumiyetle yazılmasında görülür. Ünlülerin harekeyle gösterildiği örneklere de sık olmamakla birlikte rastlanmaktadır:

üçün اوجون (21a/15), *buldı* بُلدي (103b/06); *körürde* کورُردَا (103b/12).

Metinde ünlüleri göstermek için harekenin de *elif vav ye*'nin kullanılmadığı nadir örnekler de mevcuttur:

ḳutluġ قتلغ (134b/07).

1.4.2.1. a Ünlüsü

Metnimizde a ünlüsü elif harfi ile gösterilmiştir. Daha sonraki dönemlerde Arap imlasının tesiriyle ortaya çıkacak olan medli elife metnimizde nadiren rastlanmaktadır.

1.4.2.1.1. Ön seslerde

A ünlüsüyle başlayan kelimelerin her zaman sadece elif ile yazıldığını, med işaretinin nadiren kullanıldığını görmekteyiz:

açа اجا (20b/06), *aysa* ايسَا (21a/01), *Ay Toldını* اى تولدى نى (21b/09), *abdal* ابْدَال (104b/08), *aç* اج (34a/03), *arıġ* اريغ (15a/17), *anadın* انادين (41a/01), *atasın* اتاسين (41a/09), *aḳıtsa* اقيتسا (19b/01), *apa* اپا (24b/03), *adaḳ* اداق (19b/03).

Medli elifle yazılan nadir örneklerden bazıları şunlardır:

Arttı آرتى (21b/17), *al* آل (132b/06), *al* آل (133b/13), *alçı* آل جى (151a/09).

Nadir de olsa ön sesteki a'ların fethalı elifle yazıldığı örnekler mevcuttur:

az اَز (16b/01), *ay-* اَيْ (101a/10), aṣlı أَصلى (103a/02).

1.4.2.1.2. İç Seslerde

İç ses olarak a ünlüsü bir kurala bağlı olmaksızın kimi zaman elif ile kimi zaman fetha ile kimi zaman da fethalı elifle yazılmıştır. Hiçbir harf ya da harekeyle gösterilmediği örneklere de sıkça rastlanmaktadır:

barça برجَا (21a/16), *yaŋ͡gṣaḳ* ينكشاق (21b/01), *bağırsaḳ* بغيرساق (21b/04), *baġ* باغ (44a/01), *yağı* يَغى (44a/01), *ḳadıttım* قديتيم (194a/08), *ḳattı* قتى (14b/17), *tutarça* توتارجَا (194a/17), *adaḳ* اداق (19b/03), *ḳatlıp* قتليب (21b/14), *yaş* ياش (22a/05), *ḳaldı* قالدى (22a/10), *yarumış* يَروميش (22a/11), *çaldı* جالدى (22a/15)

1.4.2.1.3. Son seslerde

Metinde son seslerde a için umumiyetle elif, nadiren de fethalı elif kullanılmıştır:

tutsa توتسا (20a/07), *aça* اجا (20b/06), *aysa* ايسَا (21a/01), *barça* برجَا (21a/16), *irse* ايرسَا (22a/09), *tutarça* توتارجَا (194a/17).

1.4.2.2. e Ünlüsü

1.4.2.2.1. Ön seslerde

Ön ses olarak e daima elif harfi kullanılarak gösterilmiştir:

egri اكرى (21a/17), *erkek* اركا ك (19b/09), *emgekleri* امكاكلارى (21b/14)

1.4.2.2.2. İç Seslerde

İç ses olarak e ya imlada gösterilmez; ya da elif ile gösterilir. Arap imla geleneğinin tesiriyle fetha ile yazıldığı örnekler de mevcuttur:

berü بارو (147b/07), *bilgeler* بلكا لار (19b/03), *kerek* كراك (19b/07), *erkek* اركا ك (19b/09), *telim* تَليم (19b/15), *sözlegü* سوزلاكو (20a/15), *sözlemese* سوزلاماسَا (21a/10), *küwenç* كوڤانج (21b/12), *emgekleri* امكاكلارى (21b/14), *iner* اينار (22a/08), *tükelke* توكال كا (22a/09), *tüketti* توكاتى (22a/10), *küçendi* كوجاندى (22a/12), *kelip* كاليب (22a/15), *töşekke* توشاك كا (22a/15)

İç seste e son sesteki kadar sık olmasa da fethalı elif ile de gösterilmiştir:

tükese توكَاسَا (22a/09)

1.4.2.2.3. Son seslerde

Son ses olarak e ünlüsü umumiyetle elif harfi ile nadiren de fethayla gösterilmiştir:

tilke تيلكا (19b/16), *irse* ايرسَا (21a/17), *sözlemese* سوزلاماسَا (21a/10), *tükese* توكَاسَا (22a/09), *tükelke* توكال كا (22a/09).

1.4.2.3. é Ünlüsü

Metnimizde fethalı *ye* ile gösterilen *é* sesinin azımsanmayacak kadar sık kullanıldığını görmekteyiz. Biz çalışmamızda, fonetik bir tercih olarak değil

metnin imlasını olduğu gibi yansıtmak amacıyla, müellifin *é* ile yazdığı kelimeleri metinde de dizinde de olduğu gibi gösterdik:

séni سَيني (15a/04), *yérke* يَير كا (22a/15), *élde* اَيلدَا (105a/05), *séni* سَينى (106a/16), *bérür* بَيرور (107a/10), *bérdi* بَيردى (107b/10), *bérdim* بَيرديم (108a/14), *sérin* سَيرين (114b/03), *yéme* يَيما (122a/14), *yér* يَير (128b/07), *téze* تَيزَا (132b/14), *yé* يَي (160a/03), *méni* مَينى (174b/01), *yérke* يَيركا (194b/04).

Metnin tamamında *i* ve *é* sesleri arasında nöbetleşmeler görülmektedir ama bunun bir insicama dayandığını söylemek mümükün değildir. Örneğin *yer* kelimesi 22 kez *i* (*yir*) ile; 6 kez *é* (*yér*) ile yazılmıştır. "*dahi, yine*" anlamına gelen *yime* kelimesi 52 kez *i* ile (*yime*); 25 kez *é* ile (*yéme*) yazılmıştır.

1.4.2.4. ı, i Ünlüleri

Umumiyetle ye harfi ile nadiren de hareke ile gösterilmiştir.

1.4.2.4.1. Ön seslerde

Ön seslerde ı, i ünlüleri umumiyetle elif-ye ile yazılmıştır:

irse ايرسَا (21a/17), *inigli* اينيكلى (22a/08)

Çok ender olarak sadece esre ile yazılmıştır:

iy اِى (159b/07).

1.4.2.4.2. İç Seslerde

Umumiyetle y harfi ile gösterilir:

tilim تِليم (19b/15), *tişike* تشى كا (19b/09), *tilindin* تيليندين (19b/16), *tilke* تيلكا (19b/16), *ḳılur* قيلوُر (20a/01), *kişiler* كشي لار (20a/04), *bağırsaḳ* بغيرساق (21b/04), *sindin* سيندين (21b/05), *kitti* كيتى (21b/14), *yıḳtı* ييقتى (22a/03), *inigli* اينيكلى (22a/08), *ḳışḳa* قيش قا (22a/11), *kelip* كاليب (22a/15), *tuttılar* توتي لار (22a/16), *birdiler* بيردي لار (22a/16), *kimingdin* كيمينك دين (20b/16).

Arap imlasının etkisiyle zaman zaman sadece esre ile gösterildiği örnekler mevcuttur:

yırttı يِرتى (148a/02), *tilim* تِلِيم (19b/15)

Zaman zaman *ı, i* ünlülerinin ne harf ne de hareke kullanılmadan yazıldığı görülür:

bilgeler بلكا لار (19b/03), *tişike* تشى كا (19b/09), *kişiler* كِشى لار (20a/04), *biligsizke* بِليك سيزكا (21a/01),

1.4.2.4.3. Son seslerde

Genellikle *ye* harfi ile gösterilmiştir:

tüpi توبي (20a/15), *egri* اكرى (21a/17), *Ay Toldını* اى تولدى نى (21b/09), *kitti* كيتى (21b/14), *inigli* اينيكلى (22a/08), *ḳaldı* قالدى (22a/10), *tüketti* توكاتى (22a/10).

1.4.2.5. o, ö, u, ü Ünlüleri

1.4.2.5.1. Ön seslerde

Daima elif-vav ile yazılmıştır:

üçün اوجون (21a/15), *üçin* اوجين (22a/12), *Ögdülmiş* اوكدولمش (147b/08),

1.4.2.5.2. İç Seslerde

İç seste yuvarlak ünlülerin istisnai örnekler dışında daima *vav* ile yazıldığı görülmektedir:

Ögdülmiş اوكدولمش (147b/08), *yanut* ينوت (147b/09), *sözlegen* سوزلاكان (19b/17), *bolur* بُولوِر (20a/01), *ḳulaḳdın* قولاق دين (20a/05), *tutsa* توتسا (20a/07), *tüpi* توبي (20a/15), *söznüng* سوزنونك (20b/06), *sözlemese* سوزلاماسَا (21a/10), *törütti* توروتى (21a/13), *küwenç* كوڤانج (21b/12), *tükese* توكَاسَا (22a/09), *tüketti* توكاتى (22a/10), *yarumış* يَروميش (22a/11), küçendi كوجاندى (22a/12), *töşekke* توشاكا (22a/15), *tuttılar* توتي لار (22a/16)

Bazı örneklerde yuvarlak ünlüler ötreli vav ile yazılmıştır:

ḳılur قيلوُر (20a/01), *bolur* بُولور (20a/01), *söz* سوُز (20a/17), *bulmış* بُلميش (21b/12).

Yuvarlak ünlülerin bazı örneklerde de sadece ötre ile gösterilmesine rastlanır:

yu̲wrıtur يُوْريتور (20a/04)

Yuvarlak ünlülerin harf ya da harekeyle gösterilmediği bazı örnekler de mevcuttur:

suw سۏ (19b/03)

1.4.2.5.3. Son seslerde

Son seslerde umumiyetle vav ile nadiren de ötreli vav ile yazılmıştır:

sözlegü سوزلاكو (20a/15), *bulġu* بلغو (3a/12), *köçgü* كوجكو (35a/06), *almaġu* الماغو (122b/09), *ḳutadsu* قوتادسُو (152b/16).

1.4.3. Ünsüzlerin İmlası

1.4.3.1. p Ünsüzü

Metnimizde büyük bir çoğunlukla b harfi ile gösterilmiş olan p sesi oldukça sınırlı birkaç örnekte p harfiyle yazılmıştır:

apa اپا (24b/03)

tapuġdın تبوغ دين (98a/14), *tüpi* توبي (20a/15), *ḳatlıp* قتليب (21b/14), *kelip* كاليب (22a/15), *arpa* ارْپَا (106a/07).

1.4.3.2. ç Ünsüzü

Metinde ç sesleri büyük bir ekseriyetle cim harfiyle yahut noktasız ç ile gösterilmiştir:

barça بارحا (20a/15), *aça* اجا (20b/06), *çını* حينى (20b/16), *üçün* اوجون (21a/15), *barça* برجَا (21a/16), *küwenç* كوڤانج (21b/12), *küçendi* كوجاندى

(22a/12), *üçin* اوجين (22a/12), *çaldı* جالدى (22a/15), *öldeçi* اولداجى (22b/09), *alçı* آل جى (151a/09), *tutarça* توتارجَا (194a/17)

1.4.3.3. g, k Ünsüzleri

Türkçe kelimelerde, bu dönemde, başta daima *k* sesi görülmektedir. Başta *g* sesi Arapça-Farsça kökenli kelimelerde görülür, :

kitti كيتى (21b/14), *küwenç* كوڤانج (21b/12), *küçendi* كوجاندى (22a/12), *kiñgeş* كينكاش (101b/16), *küjek* كوژاك (145a/15), *köñgülüg* كونكولوك (156b/03).

güvāriş كوارش (82b/01), *gür* كور (154b/17), *gülef* كلف (168b/15), *güher* كوهر (130b/16).

1.4.3.4. j Ünsüzü

Orta Türkçenin özelliklerinden biri olarak j sesinin kullanımına, sadece alıntı sözcüklerde, nadiren de olsa rastlanmaktadır:

ajunda اژون دَا (121b/04); *ereji* اراژي (122b/14); *küjek* كوژاك (145a/15).

1.4.3.5. ḳ, ġ Ünsüzleri

Türkçe kelimelerde kalın ünlülerin bulunduğu kelimelerde *ḳ* sesi *kaf* ile; *ġ* sesi ise *gayın* harfi ile yazılmıştır:

ḳulaḳdın قولاق دين (20a/05), *yañgşaḳ* ينكشاق (21b/01), *çıġaylıḳ turur* جيغاى ليق ترور (104a/15), *ḳulluḳın* قول لوقين (89b/02), *Odġurmışıġ* اودغورميشيغ (113a/13), *aġır* اغير (121a/16), *ḳatıġlan-* قتيغلان (121b/05), *yalġan* يلغان (121b/06), *arıġ* اريغ (121b/08); *yoḳluḳ* يوقلوق (121b/06), *ḳarılıḳta* قري ليق تا (139b/01), *yañgluḳ* ينكلوق (196b/14).

1.4.3.6. n̄g Ünsüzü

Karahanlı Türkçesi sahasında nun-kef ile yazılan n̄g sesi metinde sıkça görülmektedir:

yaŋgşaḳ ينكشاق (21b/01), yalŋguz يلنكوز (101b/11), *kiŋgeş* كينكاش (101b/16), *teŋgeş* تنكاش (102a/10), *muŋgıŋga* مونكينكا (102b/13), *köŋgülüg* كونكولوك (156b/03), *teŋgiz* تنكيز (196a/13), *yaŋgluḳ* ينكلوق (196b/14).

1.4.3.7. h, ḥ, ḫ Ünsüzleri

Bu ünsüzlerin genellikle Türkçe kökenli olmayan kelimelerde kullanıldığını görmekteyiz:

ḫıl'atı خلعتى (4a/01), *ḥaḳḳı* حقى (4a/01), *ḥürmeti* حرمتى (4a/01), *hergiz* هركز (22b/08), *ḫalḳḳa* خلق قا (53a/08), *güher* كوهر (130b/16).

Türkçe kelimelerde ḳ > ḫ değişmesi sonucu ortaya çıkan şekillerde de ḫ sesinin kullanıldığı görülmektedir:

oḫşar اوخشار (106b/06).

Metinde *ḳ* > *ḫ* değişmesiyle oluşan yaḫşı kelimesi hemen daima yaḥşı şeklinde yazılmıştır; ancak metinde bu kelime yaḫşı şeklinde okunmuştur:

yaḥşı يحشي (20b/12).

1.4.3.8. ḏ, ẕ Ünsüzleri

Eski Türkçedeki d seslerinin hâlâ kullanılmakla birlikte yer yer ḏ ile yazıldığı örnekler mevcuttur.

iḏi ايذى (20b/12), iḏike اذى كا (194b/10).

1.4.3.9. t, ṭ Ünsüzleri

Türkçe kelimelerde t harfi kullanılmıştır. Yalnız birkaç yerde hayvan cinsi olan at kelimesi için ṭ harfi de kullanılmıştır:

törüçe تروجا (3a/01), *atadan* اتادًا (7b/15), *tururda* توروردَا (18a/15), *tişike* تشى كا (19b/09), *töşekke* توشاك كا (22a/15), *tilekçe* تيلاكجا (23a/03), *aṭ* اط (61a/08), *atalıġ* اتاليغ (161a/02), *tükemez* توكاماز (161a/03).

1.4.3.10. s, ş, ṣ Ünsüzleri

Türkçe kelimelerde yalnızca sin (س), Arapça-Farsça kelimelerin yazımında ise kelimenin orijinaline sadık kalındığından *sad* (ص) ve *peltek se* (ث) de kullanılmıştır:

ṣıfatını صيفتى نى (5a/12), *suw* سۏ (19b/03), *asıġlıġ* اسيغ ليغ (19b/13), *söz* سوُز (20a/17), *sindin* سيندين (21b/05), *saḳındı* ساقندى (24a/08), *saḳ irse* سق ايرسَا (52a/16), *sançmış* سنجميش (194a/08), *basıttım* بسيتيم (194b/10),

1.4.4. İstisnai İmla Hususiyetleri

Metinde istisnai olarak ele alınabilecek imla özellikleri umumiyetle aynı kelimenin farklı iki yazılışının olmasıdır. *+lıġ* veya *+sız* eklerinin bazen kelimeye bitişik bazen de kelimeden ayrı yazılması; aynı kelimenin ünlülerinin bazen *elif – vav - ye* ile bazen hareke ile bazen de hem *elif – vav – ye* hem de hareke ile yazılması bu bahis için verilebilecek örneklerdendir.

Müstensihin kalem ustalığını kanıtlamak istercesine harflerin birleşme kurallarını dikkate almadan yazdığı bazı örnekler de mevcuttur, aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi elif harfi kendinden sonraki harfe birleşik yazılmıştır:

érse ḳam أُيرسقام (22a/08).

Çalıştığımız nüshada sonu *–t* sesiyle biten fiillere bilinen geçmiş zaman eki ulandığında şedde konmaksızın fiilin sonundaki *-t* sesi, görülen geçmiş zaman ekindeki -t sesini de karşılamaktadır: *yoḳattım* يوقاتيم (194b/12).

Ancak bir örnekte bilinen geçmiç zaman eki alan ve sonu *-t* sesiyle biten fiilin yazımında hem iki tane *-t-* sesi hem de şedde kullanılmıştır: *yitti* يَيتّتى (22b/05).

1.4.5. İsim İşletme Eklerinin İmlası

1.4.5.1. Datif Ekinin İmlası

Kahire Nüshası'nda Uygur imla geleneği tesirinin görüldüğü imla özelliklerinden biri datif ekinin yazımıyla ilgilidir. Metin boyunca datif eki umumiyetle kendinden önceki kelimeden ayrı yazılmıştır:

tişike تشى كا (19b/09), *kimke* كيم كا (20b/16), *biligsizke* بليك سيزكا (21a/01), *ḫalḳḳa* خلق قا (53a/08), *künke* كون كا (98a/12), *havaḳa* هوي قا (97b/11), *yalawaçḳa* يلاڤج قا (147b/01), *sözke* سوُزكا (147b/04), *inçke* اينج كا (22a/01), *tükelke* توكال كا (22a/09), *ḳışḳa* قيش قا (22a/11), *töşekke* توشاك كا (22a/15).

Datif ekinin kendinden önceki kelimeye bitişik yazıldığı örneklere nadiren rastlıyoruz: *tilke* تيلكا (19b/16).

1.4.5.2. Lokatif Ekinin İmlası

Metinde umumiyetle eklendiği kelimeden ayrı ve fethalı *dal* harfi ve *elif*'le yazılması yönüyle datif ekinin imlası da kendine has bir özellik gösterir:

ayada ايادَا (15a/07), *eligde* اليك دَا (16b/16), *tururda* تورورداَ (18a/15), *yerde* يردَا (19b/01), *kişide* كشى دَا (21b/02), *ajunda* اژون دَا (22a/01), *ajunda* اژون دَا (140b/07), *ilin͡gde* ايلينك دا (157b/10)

Bu ekin az da olsa Orta Türkçede yaygınlaşacağı gibi kendinden önceki kelimeye bitişik yazıldığı örneklere de rastlanmaktadır:

içinde ايجيندَا (160a/09), künde كوندَا (21b/15)

Metnimizde lokatif ekinin *-ta* şeklinde yazıldığı örneklere de rastlanmaktadır:

başta بش تا (46a/06), *aşta* اش تا (80b/06), *ḳarılıḳta* قري ليق تا (139b/01).

1.4.5.3. Ablatif Ekinin İmlası

Metinde *-dIn* / *-dAn* şeklinde tespit edilen ablatif ekinin yazılışı farklılık arz etmektedir. Bu fark iki şekilde görülür: Biri bu ekin de Uygur imlası geleneğinde olduğu gibi getirildiği isimden ayrı yazılması ikincisi ise *-dAn* ekinin umumiyetle dal üzeri tenvinle yazılmasıdır:

atadan اتادًا (7b/15), *anadan* انادًا (7b/15), *ḳulaḳdın* دين قولاق (20a/05) *ḳamuġdan* دًا قموغ (53a/06), *tapuġdın* دين تبوغ (98a/14), *ölümden* دًا اولوم (144a/11).

Ablatif ekinin eklendiği kelimeye bitişik yazıldığı örneklere de rastlanmaktadır:

tilindin تيلينديڹ (19b/16), *sindin* سيندين (21b/05), *edgüsindin* ادكوسيندين (66b/08),

Ablatif ekinin genitif eki üzerine geldiği örneklere de rastlanmaktadır:

kimiṉgdin كيمينك دين (20b/16), *munuṉgdın* مونونك دين (46b/07), *meniṉgdin* منينك دين (144a/13), *seniṉgdin* سنينك دين (157b/04), *biziṉgden* بيزينك دًا (159b/14)

1.4.5.4. Akkuzatif Ekinin İmlası

Yalın isimlerden sonra genellikle *-ġ / -g* akuzatifi zaman zaman da *-nI* akuzatifi kullanılmıştır. Metnimizde *–nI* akuzatifinin Uygur imla geleneğinde olduğu gibi eklendiği isimden ayrı yazıldığını görmekteyiz:

olarnı اولارنى (8b/05), *künüg* كونوك (18b/05), *işig* ايشيك (67a/01), *Ay Toldını* اى تولدى نى (21b/09), *yaġını* يغي ني (61b/02), *kümüşüg* كوموشوك (87a/14), *yigümni* ييكوم نى (112a/04), *Odġurmışıġ* اودغورميشيغ (113a/13), *olarıġ* اولاريغ (123b/10), *yüzini* يوزى نى (147b/07), *muyanıġ* مويانيغ (150b/11), *köṉgülüg* كونكولوك (156b/03), *barçanı* برجَانى (157b/16).

İyelik eki 3. tekil kişi ekinden sonra zaman zaman *-n* akuzatifini de görmekteyiz:

oḳımışın اوقيميشين (5b/10), *üçin* اوجين (22a/12), *ḳurın* قورين (38a/15), *ḳulluḳın* قول لوقين (89b/02).

İyelik ekinden sonra da *–nI* akkuzatifinin kullanıldığı örnekler de mevcuttur:

ögdisini اوكديسي نى (4a/05), *erdemini* اردامى نى (4b/11), *irsellikini* ايرسال لكى (4b/17), *özini* اوزنى (5a/01), *ṣıfatını* صيفتى نى (5a/12), *ṭab'ını* طبعى نى (137b/05).

1.4.5.6. Genitif Ekinin İmlası

bodunnıng بدون نينك (3a/16), *kişining* كيشى نينك (10b/13), *söznüng* سوزنونك (20b/06), *uḳuşnung* اوقوش نونك (47a/06), *ḳulnung* قول نونك (49a/07), *ajunnung* اژون نونك (87b/05), *kişing* كشينك (154b/04), *bodnung* بودنونك (155b/01), *tüşnüng* توش نونك (182b/02).

1.4.5.7. Eşitlik Ekinin İmlası

törüçe تروجا (3a/01), *yerinçe* يرينجا (20b/02), *tilekçe* تيلاكجا (23a/03), *kezigçe* كزيكجا (36a/07), *ança* انجا (38a/14), *barça* برجا (38b/06).

1.4.5.8. Çokluk Ekinin İmlası

Metinde çokluk ekinin umumiyetle kelimeden ayrı yazıldığı görülür. Buna paralel olarak fiillere gelen 3. çoğul şahıs eki de umumiyetle fiilden ayrı yazılmıştır:

bilgeler بلكا لار (19b/03), *kişiler* كشى لار (20a/04), *emgekleri* امكاكلارى (21b/14).

1.4.5.9. İyelik Eklerinin İmlası

idim ايديم (6b/08), *könglümi* كونكلومى (8a/05), *tilim* تِليم (19b/15), *idim* ايديم (21b/04), *ḥālım* حاليم (182b/11).

apang اپانك (2b/12), *közüng* كوزونك (4a/16), *birliking* بيرلكينك (6b/16), *sözüng* سوزونك (81a/09), *yüzüng* يوزونك (188a/05).

idisi ايديسى (2a/10), *yaḫşısı* يخشيسى (2b/09), *ilinde* ايلينداا (3a/03), *ḫıl'atı* خلعتى (4a/01), *ḥaḳḳı* حقى (4a/01), *ḥürmeti* حرمتى (4a/01), *'uẕrınnı* عذرين نى (4b/09), *erdemini* اردامى نى (4b/11), *ayyı* ايبى (22a/11), *özüni* اوزونى (82a/02).

yalawaçmız يلۏجميز (4b/03) *ḳullarımız* ميز لاري قول (110b/01), *kelgümizni* كلكوميزنى (143b/12), *özümizke* اوزوميزكا (146a/03).

eş'arları اشعارلارى (1b/07), *yigüsinlerini* ييكوسين لاريني (6a/06).

1.4.5.10. Bildirme

Metinde bildirme fonksiyonuyla kullanılan iki fiil mevcuttur: *er- tur-*

til turur تيل ترور (20a/07), *andaġ turur* انداغ ترور (98b/03), *tıldaġ turur* تيلداغ ترور (98b/03), *er turur* ارترور (100a/13), *sulṭan* سلطان ترور (101a/16), *bağırsaḳ turur* بغيرسَاق ترور (101a/16), *teng̃siz turur* تنكسيزترور (102b/04), *ḳız turur* قيزترور (104a/06), *çığaylıḳ turur* جيغاى ليق ترور (104a/15), *neng̃ turur* ننك ترور (105a/02).

yoḳ erse يوق ارسَا (15a/05), *egri irse* اكرى ايرسَا (21a/17), érse ḳam أُيرسقام (22a/08), *ḳayu erse* قايوارسَا (35a/14), *bar erse* بارارسَا (36b/02), *arḳuḳ erse* ارقوق ارسَا (40b/06), *köni irse* كونى ايرسَا (42b/06), *nigü irse* نيكوايرسَا (43a/02), *mundaġ irse* موندﺍغ ايرسَا (48b/12), *saḳ irse* سق ايرسَا (52a/16), *kimde irse* كيم داايرسَا (53a/10).

1.4.6. Fiil Çekim Eklerini İmlası

1.4.6.1. Bilinen Geçmiş Zaman Ekinin İmlası

Metnimizde bu ekin *t* ünsüzüyle biten fiiller dışında *-dI* şeklinde ve kelimeye bitişik olarak yazıldığı görülmektedir:

ḳaldı قالدى (22a/10), *küçendi* كوجاندى (22a/12), *çaldı* جالدى (22a/15), *birdiler* بيردي لار (22a/16), *yetildi* يتيلدي (23b/10), *boldı* بولدى (23b/14), *saḳındı* ساقندى (24a/08), *süzüldi* سوزولدى (44a/01), *bilding̃* بيلدينك (152b/03), bezedim بزاديم (152b/06), *ilindim* ايلينديم من (152b/14).

Sonu *-d* ile biten fiillere ekin *-tI* şeklinde sert ünsüzle eklendiği görülmektedir:

ıdtım ايدتيم (24a/12), *yoḳadtı* يوقادتى (125b/14), *igidtim* ايكيدتيم (194b/13), *ḳodtı* قودتى (44a/01).

Buna mukabil sonu sert ünsüzlerle biten fiillere zaman zaman ünsüz uyumuna uygun olarak geldiği de görülür:

çawıḳtım چَاۋيقتيم (194b/01), *ḳaçtı* قاجتى (44a/01).

Sonu *-t* ile biten fiillerde ekle fiilin *t* seslerinin birleştiği, fiilin şedde kullanılmadığı hâlde şeddeli gibi okunduğu görülmektedir. Bu imla hususiyeti metinde bu şartları taşıyan bütün fiiller için böyledir, istisnası bulunmamaktadır:

yırattı يِراتى (168b/01), *yırttı* يِرتى (148a/02), *ittim* ايتيم (194a/17), *yoḳattım* يوقاتيم (194b/12), *basıttım* بسيتيم (194b/10), *tağıttım* تغيتيم (194b/09), *yorıttı* يوريتى (11a/10), *ḳadıttım* قديتيم (194a/08), *ḳattı* قتى (14b/17), *törütti* تورتى (21a/13), *kitti* كيتى (21b/14), *tüketti* توكاتى (22a/10), *tuttılar* توتي لار (22a/16).

1.4.6.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekinin İmlası

üdürmiş اودورميش (2a/15), *unıtmış men* اونيتميش مًا (37a/16), *yitürmiş sen* ييتورميش سًا (93a/08), *beklemiş sen* بكلاميش سًا (188a/05), *kizlemiş sen* كيزلاميش سًا (188a/05), *kigürmiş* كيكورميش (1b/16), *aymış* ايميش (192b/05), *sançmış* سنجميش (194a/08), *yatmış* يتميش (194a/09).

1.4.6.3. Gelecek Zaman Ekinin İmlası

bulġu بلغو (3a/12), *baḳa turġa men* بقاتورغامن (11b/04), *itge men* ايتكامَن (11b/05), *kalġalır* قالغالير (22b/17), *kelgelir* كالكالير (22b/17), *köçgü* كوجكو (35a/06), *ḳodġa ol* قودغااول (112b/10), yıratġay ييراتغاى (124b/16), *tepsegeyler* تبسَاكاى لار (126a/01), *siwgeler* سيۋكلار (126a/10), *iwgeler* ايۋكلار (126a/10), *sürgey* سوركاى (152b/03), *bulġa sen* بلغاسن (171b/11), *körge sen* كوركاسن (168a/11), *tıŋ͡glaġay men* تينكلاغاى من (176b/01).

1.4.6.4. Geniş Zaman Ekinin İmlası

öger men اوكارمن (2b/16), *yorır men* يوريرمن (9a/14), *ḳadġurar sen* قدغورارسًا (28a/08), *yüder sen* يودارسًا (47b/01), *yıġlaturlar*ييغلاتورلار (121a/11) *ḳılurmız* قيلورميز (146a/03), *körür sen* كورورسًا (152b/02), *bolur* بولور (152b/05), *tir* تير (152b/10), *yaramaz* يَراماز (152b/11), *ḳalur* قالور (152b/11), *ayur* ايُور (152b/13), *tegümez* تكوماز (152b/05).

1.4.6.5. Gereklilik Kipi Ekinin İmlası

eşitgü kerek اشيتكوكراك (20b/16), içürgü kerek ايجوركوكراك (22b/02), *ötegü kerek men* اوتاكوكراك من (38a/03), *küdezgü kerek men* كودازكوكراك مَنْ (111a/01), *itingü kerek men* ايتينكوكراك من (170b/06), *almaġu* الماغو (122b/09)

1.4.6.6. Şart Kipi Ekinin İmlası

Metinde Şart kipi ekinin daima fiilden ayrı ve umumiyetle harekeli yazıldığı görülmektedir:

sözlese سوزلاسا (20a/01), *tutsa* توتسا (20a/07), *aysa* ايسَا (21a/01), *sözlemese* سوزلاماسَا (21a/10), *irse* ايرسَا (22a/09), *tükese* توكَاسَا (22a/09), *bolmasa* بولماسَا (152b/09).

1.4.6.7. Emir Kipi Ekinin İmlası

barayın براين (9a/14), *ḳılayın* قيلاين (9a/14), *oḳılım* اوقيليم (91b/07), *baralım* براليم (102a/16), *körüng͡* كورونك (125b/08), *ayıng͡lamasunlar* ايينكلاماسونلار (133a/08), *tutung͡lar* توتونك لار (144b/12), *körmegil sen* كورماكيل سَن (152b/07), *kör* كور (152b/07), *eşit* اشيت (152b/10), *tutunsu* توتونسو (152b/16), *ḳutadsu* قوتادسُو (152b/16), bilmegil sen بيلماكيل سن (153a/02), *ḳalsunı* قالسُونى (167b/17), *ölsüni* اولسونى (167b/17).

1.4.7. Şahıs Eklerinin/Zamirlerinin Yazılışı

öger men اوكارمن (2b/16), *yorır men* يوريرمن (9a/14), *baḳa turġa men* اونيتميش مًا بقاتورغامن (11b/04), *itge men* ايتكامَن (11b/05), *unıtmış men* تينكلاغاى من (37a/16), *itingü kerek men* ايتينكوكراك من (170b/06), *tın͡glaġay men* من (176b/01).

ḳadġurar sen قدغورارسًا (28a/08), *yüder sen* يودارسًا (47b/01), *yitürmiş sen* ييتورميش سًا (93a/08), *körge sen* كوركاسن (168a/11), *bulġa sen* بلغاسن (171b/11), *ḳalsunı* قالسُونى (167b/17), *beklemiş sen* بكلاميش سًا (188a/05), *kizlemiş sen* كيزلاميش سًا (188a/05).

kigürmiş كيكورميش (1b/16), *üdürmiş* اودورميش (2a/15), *ḳodġa ol* قودغااول (112b/10), yıratġay ييراتغاى (124b/16), *ölsüni* اولسونى (167b/17), *aymış* ايميش (192b/05), *sançmış* سنجميش (194a/08), *yatmış* يتميش (194a/09).

oḳılım اوقيليم (91b/07), *ḳılurmız* قيلورميز (146a/03), *baralım* برااليم (102a/16).

körün͡g كورونك (125b/08), *tutun͡glar* توتونك لار (144b/12).

yıġlaturlar ييغلاتورلار (121a/11), *tepsegeyler* تبسَاكاى لار (126a/01), *siwgeler* سيۋكلار (126a/10), *iwgeler* ايۋكلار (126a/10), *ayın͡glamasunlar* اييڭكلاماسونلار (133a/08).

Şahıs zamirleri fiillere getirilen şahıs eki fonksiyonuyla kullanıldığında daima fiilden ayrı yazılmasına rağmen bir örnekte bitişik yazıldığını görmekteyiz:

ḳatılsen قتيلسًا (164a/17).

1.4.8. Yapım Eklerinin Yazılışı

Metinde çekim ekleri gibi yapım ekleri de umumiyetle kelimeden ayrı yazılmıştır. Bu durumun zaman zaman istisnalarına rastlamak da mümkündür. Aynı ekin bazen kelimeye bitişik bazen de kelimeden ayrı yazılması, bu hususta bir istikrarın olmadığını düşündürmektedir:

asıġlıġ اسيغ ليغ (19b/13), *sözlegen* سوزلاكان (19b/17), *sözlese* سوزلاسا (20a/01), *sözlegü* سوزلاكو (20a/15), *biligsizke* بليك سيزكا (21a/01), *sözlemese* سوزلاماسَا (21a/10), biligsiz بيليك سيز (22a/06), *ḳarılıḳta* قري ليق تا (139b/01), *atalıġ* اتاليغ (161a/02).

1.4.9. Yabancı Kökenli Kelimelerin Yazılışı

Metinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yazımında Türkçe okunuşları esas alınmamıştır; kelimenin orijinal yazılışları muhafaza edilmiştir:

ṣıfatını صيفتى نى (5a/12), du'ā دُعَا (45a/01), *havaḳa* هوي قا (97b/11), *güvāriş* كوارش (82b/01), *gür* كور (154b/17), *gülef* كلف (168b/15), *güher* كوهر (130b/16), *hergiz* هركز (22b/08), *sulṭan* سلطان (101a/16), *ṣuḥbet* صُحبَتْ (105a/14).

1.4.9.1. Türkçe İşletme Eklerinin Arapça/Farsça Kelimelere Getirilişi

Yabancı kökenli kelimelere getirilen işletme eklerinin umumiyetle uyuma tabi olduğu görülmektedir:

'adlḳa عدل قا (2a/02), *'aḳlḳa* عقل قا (2a/04), bağḳa باغ قا (45a/06), cevābḳa جواب قا (48b/08), *ḥarāmḳa* حَرام قا (34b/09), *'ıyāldın* عيال دين (99a/08), *ṭab'ını* طبعى نى (137b/05), *faẓlıġ* فضليغ (150b/11), *fırāḳḳa* فراق قا (186b/15).

Bazen yabancı kökenli kelimelere getirilen eklerde de istikrarsızlık gözlenmektedir:

dünyāke دنَياكا (23b/04) // *dünyāḳa* دنياقا (26a/06)

1.5. SES BİLGİSİ

1.5.1. Ünlüler

Metnimizde tespit ettiğimiz ünlüleri şu şekilde tasnif edebiliriz:

Kalın Ünlüler: a, ı, o, u

İnce Ünlüler: e, é, i, ö, ü,

1.5.1.1. Ünlü Uyumları

Eski Türkçeden itibaren mevcut olan kalınlık-incelik uyumu *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası'nda da kendini kuvvetle hissettirmektedir. Aynı şeyi Eski Türkçeden beri kalınlık-incelik uyumu kadar katı kurallara bağlanmamış olan düzlük-yuvarlaklık uyumu için söylemek mümkün değildir. Metinden örneklerle bu iki ünlü uyumu bahsini irdelemek doğru olacaktır.

1.5.1.1.1. Kalınlık – İncelik Uyumu

Türkçenin bütün devirlerinde kalınlık–incelik uyumu ayırt edici bir özellik olagelmiştir. Bizim çalıştığımız metinde de bu uyumun, yabancı kökenli bazı kelimeler dışında, hem kelime köklerinde hem kelimelere getirilen eklerde sıkı bir şekilde korunduğu dikkat çekmektedir. Fillerden sonra gelen ve henüz ekleşmemiş olan şahıs zamirleri bile bu uyuma tabidir.

ana (33a/08), *biriktür-* (126b/16), *bulmasa men* (195a/07), *edgülük* (21b/05), *ḳoşuġlar* (4a/15), *könit-* (155b/08), *urunçaḳ* (111a/17), *tusuġlı* (39a/01).

Türkçeye Arapça veya Farsçadan girmiş kelimelere getirilen eklerde de umumiyetle kalınlık – incelik uyumu görülmektedir:

ʿadlḳa (2a/02), *ʿaḳlḳa* (2a/04), *ʿaẕābıġ* (97a/13), *baġḳa* (45a/06), *belāḳa* (174b/12), *cānıng͡ḳa* (126b/03), *cefālıġ* (82a/03), *cemāʿatlarıġ* (166a/15), *cevābḳa* (48b/08), *dostḳa* (126b/10), *duʿāḳa* (185b/10), *dünyāḳa* (26a/06), *emn̄ig* (165b/07), *emn̄lik* (195b/03), *imn̄lik* (150b/15), *fażlıġ* (150b/11), *firāḳḳa* (186b/15), *ḥālıġ* (111b/08), *ḥalālḳa* (104a/09), *ḫalāyıḳlarıġ* (21a/13), *ḫalḳıġ* (194b/14), *ḥarāmḳa* (34b/09), *ḫaṭıġ* (116a/14), *ḳanāʿatḳa* (2a/05).

Bununla birlikte Arapça, Farsça kökenli kelimelere getirilen eklerin umumiyetle kalın sıradan olması, Çağatay sahasında görülen Arapça / Farsça

kökenli kelimeleri kalın sıradan telaffuz etme temayülünün "Orta Asya Türkçesinde daha ilk dönemlerde mevcut olduğunun"[34] göstergesidir:

baytıġ (102a/04); *dīnḳa* (8a/13), *ġāzılıḳ* (117b/07), *ġarıbluḳ* (10a/12), *garıblıḳ* (9b/09), *gavharıġ* (160b/03), *ḫācıbluḳ* (68b/04), *ḫācıblıḳ* (1b/17), *ḫarıslıḳ* (140b/07), *ḫıradḳa* (4a/10), *hünerlıġ* (3b/11); *pend+i* (37a/04); *pīsalıġ* (132b/17).

Kalın sıradan yabancı kökenli sözcüklere ince sıradan ek getirilmesi de vakidir:

dünyāke (23b/04)

Türkçe kelimelere getirilen eklerin nadiren kalınlık-incelik- uyumuna aykırı olduğunu görüyoruz:

alımke birimke (79b/03); *idilıḳ* (193a/11).

1.5.1.1.2. Düzlük – Yuvarlaklık Uyumu

Kutadgu Bilig Kahire nüshasında gerek kelime kökleri gerek kelimeye getirilen eklerle kelimenin kendi ünlüleri arasında, düzlük-yuvarlaklık uyumuna, bu döneme ait diğer metinlerde olduğu gibi, kalınlık-incelik uyumu kadar riayet edilmemiştir.

belgüsüz (33b/01), *tüketmiş* (4a/12), *tözünlük* (25b/05), *uçuḳsa* (154b/04), *ulam* (2a/15) gibi örneklerde gözetilmiş olan düzlük-yuvarlaklık uyumunun aşağıdaki örneklerde gözetilmediğini görmekteyiz:

çökit- (194a/03), *tüpi* (26a/10), *tüsig* (18b/09), *udıdı* (113a/08), *udıtmasu* (157b/04), *ulı* (33a/13), *usayuḳ* (104b/10).

Metnimizde aynı kelimenin bazen düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan şeklini bazen de uymayan şeklini bir arada görmekteyiz. Bu sebeple bu uyumun

[34] Zühal Ölmez, "Karahanlı Türkçesinin Dil Bilgisi Üzerine Notlar", *Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri* (2009), s. 410.

bu dönemde tam olarak gerçekleştiğini ve oturduğunu söylemek mümkün görünmüyor:

berkit- (104b/14) // *berküt-* (17b/07); *bütünlük* (3b/13) // *bitünlük* (119a/16); *bütür-* (115b/13) // *bitür-* (119a/16); *udun-* (32b/02) // *udın-* (139b/02), *umunç* (32a/16) // *umınç* (79b/11).

1.5.1.2. Ünlü Değişmeleri

Metnimizde bazı ünlülerin, çeşitli seslerin tesiriyle, değişime uğradığı tespit edilmiştir. Bu değişimleri şu başlıklar altında toplayabiliriz:

1.5.1.2.1. a > ı değişmesi

Çalıştığımız metinde bu değişimin gerçekleştiği sınırlı sayıda kelime mevcuttur:

alımġa > *ılımġa* (5b/02)[35]; *yawrat-* (137a/06) // *yawrıt-* (20a/04).

1.5.1.2.2. e > é değişmesi

ber- (81b/06) > *bér-* (43b/03); *serim* (30b/09) > *sérim* (57b/03).

1.5.1.2.3. é > i değişmesi

Metnimizde é ve i sesleri belli bir kurala bağlı olmaksızın mütemadiyen birbirinin yerine kullanılmıştır. Aynı kelime kimi zaman é kimi zaman i vokali kullanılmak suretiyle yazılmıştır. Metin büyük ölçüde harekesiz yazılmış olmasına rağmen é vokali ye (ى) harfi üzeri fetha (üstün) ile yazılmış, bu şekilde é sesi verilmiştir. Metnimizde bu tür kelimelerin yazımında daha çok i sesi tercih edilmiş olmakla birlikte é sesi de azımsanmayacak miktardadır. Türk dilinin her döneminde görülen bu ünlü değişimi *Kutadgu Bilig* Kahire nüshasında da görülmektedir: *séni* سَيني (15a/04) // *sini* (29b/03); *yérke* يَير كا (22a/15) // *yirke*

[35] Tüm metinde 4 kez geçen bu kelime her defasında ايليمغا şeklinde yazılmış; bir kez bile Clauson'un teklif ettiği gibi é ile okunacak şekilde (*élımġa*) yazılmamıştır (Clauson 1972: 146). Metnimizde bol miktarda başta é sesi kullanılmış ve bunlar daima elif ve fethalı ye (ايَ) ile gösterilmiştir. Bu sebeple imlaya sadık kalınarak bu kelime için *ılımġa* okunuşu tercih edilmiştir.

(113a/07); *sézik* (23b/01) // *sizik* (126a/08); *yése* (24b/07) // *yise* (129b/14); *bérmegey* (28b/02) // *birme* (158b/10).

1.5.1.2.4. i > e değişmesi

Metnimizde en sık görülen ses değişimi e > i değişimidir. Çalışmamızın dayandığı *Kutadgu Bilig* Kahire nüshasında aynı kelimenin hem e hem de i'li yazılışları bol miktarda mevcuttur.

tilim (63a/14) // *telim* (61a/08); *tilwi* (19a/06) // *tilwe* (15b/15); *tiŋg* (86a/06) // *teŋg* (144a/03); *irse* (18a/14) // *erse* (112a/05); *kiç-* (155a/08) // *keç-* (2a/06); *kil-* (179a/06) // *kel-* (93a/11); *isit-* (70a/14) // *iset-* (137a/14); *sikiz* (196b/10) // *sekiz* (143a/11).

1.5.1.2.5. i > é > e değişmesi

birge (36b/08) // *bérge* (86a/03) *berge* (71b/05).

sirin- (12a/04) // *sérin-* (114b/03) // *serin-* (24a/03).

1.5.1.2.6. o > ö değişmesi

Bu ses değişimi sadece aşağıdaki tek bir örnekte görülmektedir ve bu örnek diğerleriyle birlikte Öndamaksıllaşma bahsinde verilmiştir. **bk. Öndamaksıllaşma**.

yor-ġuçı (130a/03) // *yör-düküm* (182a/03).

1.5.1.3. Yuvarlaklaşma

Çalıştığımız metinde görülen yuvarlaklaşma örneklerini sebeplerine göre şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

1.5.1.3.1. Dudak Ünsüzlerinde İlerleyici Yakın Benzeşme

awıçġa > *awuçġa* (39b/02); ewir- > *ewür-* (166a/07); *min-* (66b/08) // *mün* (34b/04); *sawıl-* (145b/02) // *sawul-* (145b/03); *sewit-* (48a/05) // *sewüt* (56a/14);

tamar (93b/09) // *tamur-ın* (121a/14); *tamız-* // *tamuz-* (76a/13); *tapın-* (29b/07) // *tapun-* (110b/07); *töben* (111b/16) // *töbün* (140a/04).

1.5.1.3.2. İlerleyici Uzak Benzeşme

amrıl- > *amrul-* (89a/12); ewlik > *ewlük* (6a/03); *eymenük* (59b/10); *çawluġ* (54b/06); *yumġı* (4a/13) // *yumġu* (2b/09).

1.5.1.3.3. Diş Dudak Ünsüzlerinde Gerileyici Yakın Benzeşme

yatup (142b/10); *bayup* (161a/10); *sewüp* (103b/03).

1.5.1.3.4. Dudak Ünlülerinde İlerleyici Benzeşme

körkit- (69b/03) // *körküt-* (8a/06); *tolı* (114b/10) // *tolu* (8a/16); *oḳı-* (36b/02) // *oḳuġlıḳa* (196b/07); *orta* (166b/04) // *ortu* (54b/10) // *ortuḳ* (86a/12); ötken > *ötkün* (183b/17); *soġıḳ* (137a/13) // *soġuḳ* (22b/03); süçig (74b/06) // süçüg (79b/03); *udın-* (34a/15) // *udun-* (32b/02).

1.5.1.3.5. Dudak Ünlülerinde Gerileyici Benzeşme

ewür- (166a/07) > *üwür-* (16a/17); *içün* (188a/04) > *üçün* (4a/03).

1.5.1.4. Düzleşme u > a; u > ı; ü > i

1.5.1.4.1. Diş ve Dişeti Ünsüzlerinde Gerileyici Yakın Benzeşme

köpürt- > köpirt- (64b/11); bütünlük > *bitünlük* (119a/16); yumut- > *yumıt-* (62b/10).

Metnimizde birçok yuvarlaklaşma hadisesinin nöbetleşme şeklinde (hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü şekillerin kullanılması) var olduğunu görmekteyiz:

umunç (32a/16) > *umınç* (79b/11); *sevünç* (136a/01) > *sewinç* (12b/04); *yünçü* (57a/01) > *yinçü* (130b/16); *udun* (32b/02) > *udın-* (34a/15); *üçün* (4a/03) > *içün* (7b/14); *yulduz* (4b/06) > *yılduz* (109b/10).

Metnimizde sıra sayı sıfatı yapan ekin yardımcı ünlüsünde de bu nöbetleşmenin örneği mevcuttur: *üç-ü-nç-i* (2a/02); *üç-i-nç-te* (93b/09).

1.5.1.4.2. Diş ve Dişeti Seslerinde İlerleyici Benzeşme

ḳarşu (64b/12) > *ḳarşı* (126a/03); süçüg > *süçig* (11b/10)

1.5.1.4.3. Dudak Sesi Olmayan Ünlülerde İlerleyici Benzeşme:

nelük (10b/01) > *nelik* (103b/09); *yaru-* (145a/01) > *yara-* (120a/02).

1.5.1.4.4. Ön ve Arka Damak Seslerinde İlerleyici Benzeşme

tolu (8a/16) > *tolı* (114b/10); *yumġu* (2b/09) > *yumġı* (4a/13).

1.5.1.5. Ünlü düşmesi

Türkçenin kuralı hâline gelmiş olan vurgusuz orta hecenin dar ünlüsünün düşmesi hadisesinin çalıştığımız metinde de çok sayıda örneği mevcuttur.

orun > *ornı* (15b/17); ḳatıl- > *ḳatlıp* (21b/14); osuġ > *osġı* (51b/07); ökün > *öknüp* (6b/03); örtül- > *örtlür* (178a/06); örtün- > *örtnür* (162a/13); tapuġ-ı > *tapġı* (29b/08); aḳur-u > *aḳru* (16b/13); bilig-i > *bilgi* (68a/06); kö͡ngül-ü > *kö͡ngli* (68a/06); *olduruġ* (13a/01) > *oldruġ* (145b/11); sewin- > *sewnür* (130a/03); uruş-u > *urşu* (99b/02); basın-u > *basnu* (121a/14); tapış-ur > *tapşur* (96b/07); tapun-ayın > *tapnayın* (110b/11); tatıġ-ı > *tatġı* (48a/02); tutul- > *tutlur* (76a/09); tutun- > *tutnup* (154b/08); tutus- > *tutsayın* (95b/05); tutuş- > *tutşu* (121b/10); yanıġ > *yanġı* (105a/10); ötüg > ötüg-i > *ötgi* (70a/09); uluġ+ad- > *ulġad-* (139b/17); yurun > *yurnın͡ga* (85b/15).

Metnimizde sınırlı sayıda geniş ünlülerin düştüğü örnek de tespit ettik:

küjek + üm > *küjküm* (180b/03); eder- eder- er > *edrer* (103b/15); *sandavaç* (147b/17) // *sandwaç* (179a/12).

Metnimizde bir örnekte başta ünlü düşmesi hadisesini görmekteyiz:

üyür (106a/08) // *yür* (106a/11).

1.5.1.6. Büzüşme

Ünlü ile başlayan bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek yahut kelime ilave edildiğinde ilk kelimenin sonundaki ünlü, bu kelimeye ilave edilen ek veya ikinci kelimenin ünlüsü ile birleşir. Büzüşme adı verilen bu ses hadisesi, bizim çalıştığımız metinde iki şekilde gerçekleşmiştir:

1. İktidari fiilin olumsuzu: bil-e + u-maz > *bilümez* (78b/15); *ḳılumaz* (152a/13); tanı-y-u u-maz > *tanumaz* (115b/11); *tutumaz* (190a/16).

2. Sayı isimlerine getirilerek bir arada bulunan nesnelerin sayısını gösteren isimler türeten +egü / +egün eki sayı adı iki'ye geldiğinde büzüşme hadisesi gerçekleşir: *ikigü* (29a/11), *ikigün* (30a/01).

3. Bazı birleşik sözcüklerin oluşumunda gözlemlenir:

nelik (103b/09) < *nelük* (10b/01) < ne+le+ök

1.5.1.7. Öndamaksıllaşma

Diş ünsüzlerinin tesiriyle damaksıllaşma bu dönemde görülmeye başlanmıştır. Bizim metnimizde bunun örneklerine rastlanmaktadır.

ış-ḳa (12a/02) // *iş-ig* (10a/15); *ız-ıġ* (55a/12) // *iz* (28b/06); *ıdış-ıġ* (181b/11) // *idiş-in* (83a/04); *tıl-ıġ* (21a/08) // *til-ig* (16b/05); *bıç-ġıl* (138b/02) // *biç-gil* (32b/12); *yor-ġuçı* (130a/03) // *yör-düküm* (182a/03).

1.5.1.8. Artdamaksıllaşma

Metnimizde çok rastlanmayan bir ses olayıdır. Sadece bir kelimede tespit edebiliyoruz:

Teŋ͡gri+ke (108b/16) // *Taŋ͡grı+ġ* (21a/13).

1.5.2. ÜNSÜZLER

Metnimizde 34 ünsüz kullanılmıştır, bunlar Karahanlı sahasında kullanılan şu ünsüzlerdir:

b, c, ç, d, ḏ, ḍ, f, g, ġ, h, ḥ, ḫ, j, k, ḳ, l, m, n, n͡g, p, r, s, ṣ, ş, ş, t, ṭ, v, w, y, z, ẓ, ż, ẕ.

1.5.2.1. Ünsüz Değişmeleri

1.5.2.1.1. b > m değişmesi

ben > *men* (2b/16); be͡nze- > *me͡ŋgze-* (30b/05); be͡nggü > *me͡nggü* (6b/13); bin- > *min-* (33a/09); bi͡ng > *mi͡ng* (6b/09); bu͡ng > *mu͡ng* (30b/01); bunça > *munça* (30a/02).

1.5.2.1.2. b > w değişmesi

ab > *aw* (56a/04); eb > *ew* (128b/12); öpke (<öbke) > *öwke* (34a/04); sab > *saw* (32a/08); yabız > *yawuz* (3b/06).

1.5.2.1.3. d > ḏ değişmesi

Metnimizde aynı kelimelerin hem d'li hem de ḏ'li şekillerini bir arada görmekteyiz:

edgü (2a/07) // *eḏgü-sindin* (1b/11); *idi* (2a/17) // *iḏi* (25b/01); *idi* (10a/05) // *iḏi* (39a/08); *öd* (6b/10) // *öḏ* (9a/01).

1.5.2.1.4. ḳ > ḫ değişmesi

uştmaḳ (8b/07) // *uştmaḫ* (174b/13); *vaḳt* (69b/04) // *vaḫt* (12a/05); *yaḳşı* (1b/08) // *yaḫşı* (10b/12); aḳsaḳ > *aḫsaḳ* (94a/12).

1.5.2.1.5. Dudaksılaşma (ġ > w değişmesi)

Öndeki veya sondaki yuvarlak ünlülerin sebep olduğu bu ses hadisesi metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

yaġuḳ (14a/13) // *yawuḳ* (13a/07); ḳulaġuz > *ḳulawuz* (109b/16).

1.5.2.1.6. d > y değişmesi

tod- (71a/14) // *toy-ġu* (107b/16); *kedik* (15a/02) // *keyik* (196b/03).

1.5.2.1.7. s > ş değişmesi

busuġ (64a/14) // *buşuġ* (143b/02); *küsüş* (21b/04) // *küşüş* (12a/11); pı̈şe > *pı̈sa* (180b/12); *saşı* (128a/15) // *şaşı* (136a/13); saḳışlıġ (78a/10) // şaḳışlıġ (42a/15).

1.5.2.1.8. v > w değişmesi

Metnimizde v'li ve w'li şekillerin aynı anda mevcut olduğunu ancak w'li şekillerin çok daha sık kullanıldığını görüyoruz:

küven- (13b/07) // *küwen-* (142b/07); *sev-* (8a/04) // *sew* (128b/16); *yavlaḳ* (75b/06) // *yawlaḳ* (1b/06).

1.5.2.1.9. w > f değişmesi

yuwġa (165a/15) // *yufḳa* (97b/17).

1.5.2.1.10. z > j değişmesi

oz > *oj-up* (63b/01)

1.5.2.1.11. z > r değişmesi

iste- < (izde) > *irte-* (176a/06).

1.5.2.1.12. z > s değişmesi

kögüz (59b/16) // *kögüs* (62b/11); *öztik-* (134a/03) // *üstik-* (127a/14); *tutuz-* (37b/01) // tutus-ayın > *tutsayın* (95b/05); *ötnümes men* (17b/03) // *tilemez men* (110a/05) // *tilemes* (71a/11); *yaz* (98a/04) // *yas* (57a/10); *yaz-* (17b/03) // *yas-* (56b/03).

1.5.2.2. Sedalılaşma

t, k, ḳ gibi sedasız ünsüzlerin çeşitli sebeplerle d, g, ġ sedalı ünsüzlerine dönüşmesine sedalılaşma (ötümlüleşme) denmektedir. Bizim metnimizde bazı kelimelerin hem sedalı hem de sedasız ünsüzle yazılmış şekilleri mevcuttur:

öd (6b/10) // *öt* (33b/02); *tud-* (174b/05) // *tut-* (3b/06); *tarıġlaġ* (33a/14) // *tarıġlaḳ* (140b/09); *turuġ* (70a/15) // *turuḳ* (52a/12); *uluġluġ* (1b/02) // *uluġluḳ* (6b/14); *yaŋ͡gluġ* (61b/05) // *yaŋ͡gluḳ* (10a/05); *yoḳad-* (125b/14) // *yoḳat-* (194b/12); *yumġı* (4a/13) // *yumḳı* (159a/03); *tut-* (3b/06) // *tud-tı* (174b/05) *yufḳa* (97b/17) // *yuwġa* (165a/15).

Bazı kelimelerde sebepsiz ilerleyici sedalılaşma tespit ediyoruz:

baltu > *baldu* (42b/12); emti > *emdi* (7b/13); kentü > *kendü* (19a/15); oltur- > *oldur-* (16b/12); ortu > *ordu* (2b/17); umtu > *umdu* (72b/14), *uluġluḳ* (6b/14) // *uluġluġ* (1b/02); *vezīrlıḳ* (21b/10) // *vezīrlıġ* (4a/09).

Metnimizde sebepsiz gerileyici sedalılaşma örnekleri de mevcuttur:

pış- > *bış-* (185b/03); tal > *dal* (83a/14).

Metnimizde görülen bazı sedalılaşma örneklerinin, kelimenin ünlüyle başlayan bir ek almasına bağlı olarak gerçekleştiği görülmektedir. Divanu Lügati't-Türk'te *sut-* "tükürmek" şeklinde geçen fiil, bizim çalıştığımız metinde de

bu anlamda geçmektedir; ancak bizim metnimizde bu fiilin, aldığı geniş zaman ekinin ünlüyle başlamasının da tesiriyle, sonundaki sedasız ünsüzün sedalılaştığı görülmektedir:

sut-ar > *sudar* (30a/12).

yaruḳ-u > *yarugu* (148a/01)

1.5.2.3. Sedasızlaşma

turug (70a/15) // *turuḳ* (52a/12); *urugluġ* (39a/02) // *urugluḳ* (58a/05); *yazuḳluġ* (16a/15) // *yazuḳluḳ* (21b/05); *yoḳad-tı* (125b/14) // *yoḳat-tım* (194b/12); *yumġı* (4a/13) // *yumḳı* (159a/03).

Metnimizde nadiren de olsa emir eki *–gIl* ve gelecek zaman eki *-ġa* eklerinin ilk ünsüzlerinin sedasızlaştığına rastlıyoruz: *yaḳ-ḳıl* (93b/13), *yuḳ-ḳa* (127b/08).

Şart kipi -s*A* tesiriyle nadiren de olsa sedasızlaşma hadisesi gerçekleşmiş örnekler tespit edebiliyoruz:

tot-sa (105b/16)

1.5.2.4. Ünsüz Düşmesi

Metnimizdeki ünsüz düşmelerini şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

1.5.2.4.1. -b > Ø

suw (13b/08) // *su* (33b/14)

1.5.2.4.2. -r- > Ø

arslan (18b/14) // *aslan* (62a/10); *berk* (130b/10) // *bek* (143a/17); *birle* (1b/07) // *bile* (2b/01); kirgür- > *kigür-* (64a/14).

1.5.2.4.3. -g > Ø

yitig (28b/11) > *yiti* (24b/14)

1.5.2.4.4. -g- / -ġ- > Ø

ḳulġaḳ (63a/13) // *ḳulaḳ* (52b/09).

1.5.2.4.5. -ḳ- > Ø

yaġuḳluḳ (96a/05) // *yaġuluḳ* (150b/03)

1.5.2.4.6. y- > Ø

yıpar (8b/08) > *ıpar* (8b/15).

1.5.2.4.7. -z- > Ø

siz > *siler+ning͡* (185b/09)

1.5.2.5. Göçüşme (Yer Değiştirme / Metatez)

Genellikle yan yana bulunan iki sesin yer değiştirmesi olarak karşımıza çıkan göçüşmeye metnimizden şu örnekler verilebilir:

badġaş > *baġdaş* (121b/13); ḳonşı > *ḳoşnı* "komşu" (195b/05); *orta* (166b/04) // *otra* (99a/05); örgen > *ögren-* (86b/10); yalın͡guḳ > yaln͡guḳ > *yan͡gluḳ* (107b/06).

1.5.2.6. Hece Düşmesi (Haploloji)

nerek (14a/10) < (ne kerek); *tarıġlaġ* (33a/14) // *tarlaġ* (194b/07).

1.6. ŞEKİL BİLGİSİ

1.6.1. İSİMLER

1.6.1.1. İsim Çekimi

İsim çekimleri bahsinde sırasıyla hâl ekleri, iyelik çekimi, çokluk, aitlik bahisleri üzerinde durulacak ve metinden örnekler verilecektir.

1.6.1.1.1. İsmin Hâlleri

1.6.1.1.1.1. Yalın Hâl

Bu hâl ismin, karşıladığı nesne ve kendisine tabi olan isim dışında hiçbir münasebet ifade etmeyen hâlidir. Demek ki isimlerin başka bir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik şekilleri de yalın hâlleridir.[36] Bu tanım doğrultusunda metnimizde tespit ettiğimiz yalın hâldeki isimlerin bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz:

tetig (9a/09), *ḳapuġ* (38b/01), *uḳuş* (67a/10), *tilek* (96b/08), *ögdi* (109b/02).

1.6.1.1.1.2. İlgi Hâli -n͡g; -nIn͡g ; nUn͡g

kişin͡g (154b/04); *kişinin͡g* (10b/13); *uḳuşnun͡g* (47a/06); *ḳulnun͡g* (49a/07); *ajunnun͡g* (87b/05); *bodunnın͡g* (3a/16); *bodnun͡g* (155b/01); *tüşnün͡g* (182b/02).

Zamirlerden sonra:

munun͡g (12a/10); *senin͡g* (93a/04); *minin͡g* (30b/08); *bizin͡g* (143b/12).

Eksiz:

atasın / *anasın* (99a/08)

Özellikle zamirlerin ilgi hâli ile çekimlenmiş şeklinin metnimizde zaman zaman ayrılma ve bulunma hâli ekini de aldığı örneklere rastlamaktayız:

munun͡gdın (46b/07), *munun͡gdın* (50b/11); *munun͡gda* (83a/13); *senin͡gde* (90a/08); *bizin͡gde* (175a/05); *bizin͡gke* (16a/12).

1.6.1.1.1.3. Yükleme Hâli

Metnimizde tespit ettiğimiz muhtelif yükleme hâli eklerini şu şekilde tasnif edebiliriz:

İsimlerden sonra: -g / -ġ

---

[36] Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, s. 227, Bayrak Yay. 1992, İstanbul.

ajunuġ (158a/02); *işig* (67a/01); *köngülüg* (156b/03); *künüg* (18b/05); *kümüşüg* (87a/14); *muyanıġ* (150b/11); *Odġurmışıġ* (113a/13).

Üçüncü çoğul kişi zamirinden sonra yükleme hâlinin bazen *–ıġ* bazen de *-nı* şeklinde olduğunu görüyoruz: *olarıġ* (123b/10); *olarnı* (8b/05).

1 ve 2. kişi iyelik ekinden ve zamirlerden sonra: -nı / -ni

yigümni (112a/04); *sözüngni* (10b/11); *barçanı* (157b/16); *munı* (4a/02).

3. kişi iyelik ekinden sonra: -n

ḳurın (38a/15); *ḳulluḳın* (89b/02); *yüzin* (113a/07); *oḳımışın* (5b/10)

3. tekil şahıs iyelik ekinden sonra yükleme hâli eki olarak *-ni* ekinin kullanıldığı örnekler de mevcuttur:

ögdisini (4b/05); *erdemini* (4b/11); *irsellikini* (4b/17); *özini* (5a/01); *ṣıfatını* (5a/12); *ḳıymetini* (9b/04).

Metnimizde yalın isimlerden sonra da *-ni* yükleme hâli ekinin kullanıldığı örnekler de mevcuttur:

dünyānı (6a/07); *Odġurmışnı* (6a/08), *bitigni* (117a/09), *uḳuşluġnı* (128b/12), *belānı* (130a/07), *felekni* (130b/01), *usallıḳnı* (136a/10), *aşnı* (138a/12), *dünyānı* (140b/13), *arzūnı* (149b/14), *unı* (158b/16), *uwutnı* (165b/03), *ḥaḳnı* (166b/16), *yangnı* (168a/12), *bornı* (184b/12), *ajunnı* (194a/11), *biligni* (196b/02).

Eksiz:

ḳılıḳıng / *ḳılınçıng* (155b/13); *közüng* / *ḳulġaḳıng* (157a10); *bilig* (157a/07); *ḳılkıng* / *yangıng* (93a/04).

Metnimizde bazı örneklerde kullanılan yükleme hâli ekinin bu sınıflandırmanın dışında istisnai bir durum teşkil ettiği örneklere de rastlamaktayız. Örneğin umumiyetle 1 ve 2. kişi iyelik ekinden ve zamirlerden

sonra yükleme hâli göreviyle kullanılan -nı/-ni ekinin türemiş yahut çekimlenmiş isimlerden sonra kullanıldığına da rastlıyoruz:

yaraġsızını (155b/09); *bulġanuḳnı* (155b/05); *işlerni* (13a/13); *tatıġnı* (14a/11).

1.6.1.1.1.4. Yönelme Hâli -ke / -ḳa; -ġa

saḳışḳa (109b/05); *ḫalḳḳa* (109b/12); *yirke* (113a/07); *iligke* (113a/12); *arzūġa* (30b/09).

Zamirlerin Yönelme Hâli:

manga (3b/10); *sanga* (111a/11); *anga* (32b/13); *bizke* (159b/15); *silerke* (144b/06); *olarḳa* (66b/01).

Metnimizde yükleme hâli ekinin yönelme fonksiyonuyla kullanıldığı örnekler de mevcuttur:

Bayat atı birle sözüg başladım (6b/08)

1.6.1.1.1.5. Bulunma Hâli

Metinde bulunma hâli eki *-DA* şeklindedir. Ünlü uyumu her zaman görülmektedir; ünsüz uyumu genellikle görülmekle birlikte ünsüz uyumuna uymayan örnekler de görmezden gelinemeyecek kadar çoktur.

ilingde (157b/10), *başta* (46a/06), *aşta* (80b/06), *ḳarılıḳta* (139b/01), *ḳayuda* (12a/16), *ayada* (15a/07), *eligde* (16b/16), *törüde* (18a/15).

Bulunma hâli ekinin yükleme eki göreviyle kullanıldığını da görmekteyiz:

ḳırḳta (137a/15) *Yaşıng ḳırḳta keçse*

1.6.1.1.1.6. Ayrılma Hâli

edgüsindin (66b/08), *ölümden* (144a/11).

Bulunma hâli ekinin metnimizde zaman zaman ayrılma fonksiyonuyla kullanıldığını görmekteyiz:

seninġde (111a/07), *ayaḳta* (17b/16), *saranlıḳta* (40b/10)

Ayrılma hâli ekinin bazı örneklerde ilgi hâli ekinin üzerine geldiği de görülmektedir:

Ayıtġay seninġdin bayat bir kün e (157b/14)

Ayrılma hâli ekinin bazen kişi zamirlerinin üzerine gelen ilgi hâli ekinin üzerine de geldiği görülmektedir:

munungdın (46b/07); *meninġdin* (144a13); *bizinġden* (159b/14).

Ayrılma hâli ekinin 3. Tekil şahıs iyelik eki almış kelimelere pronominal n olmadan ulandığı nadir örneklere de rastlanmaktadır:

şerridin (151a/04), *ẖayrıdın* (151a/04).

1.6.1.1.1.7. Eşitlik Hâli

köngülçe (157b/14), *törüçe* (3a/01), *yerinçe* (20b/02), *tilekçe* (23a/03), *kezigçe* (36a/07), *ança* (38a/14), *barça* (38b/06).

1.6.1.1.1.8. Vasıta Hâli

ḳılınçın sözün (66b/13), *munġluġun* (156b/13), *ikin* (46a/12), *awınçın / ḳutun* (47b/11), *erejin* (49b/02), *arala* (100a/12), *basala* (9b/15), *üzele* (17b/14).

1.6.1.1.1.9. Gösterme Hâli

yoḳaru (8b/16), *içre* (2b/14), *yandru* (11a/01), *taparu* (11a/01).

1.6.1.1.2. İyelik Çekimi

1.6.1.1.2.1. 1. Tekil Şahıs: -m; -Im; -Um

idim (6b/08)**,** *ẖālım* (182b/11)**,** *könglümi* (8a/05).

1.6.1.1.2.2. 2. Tekil Şahıs: -In͡g ; -Un͡g

Apan͡g dōstun͡g (2b/12), *közün͡g* (4a/16), *birlikin͡g* (6b/16), *sözün͡g* (81a/09), *barın͡ga* (7a/16), *yüzün͡g* (188a/05).

1.6.1.1.2.3. 3. Tekil Şahıs: -I; -sI

aṣlı, tili (3b/14), *ḥaḳḳı, ḥürmeti* (4a/01), *yaḫşısı* (2b/09), *idisi* (2a/10), *barçasın͡ga* (2b/02), *özin͡ge* (2b/05), *ilinde* (3a/03), *yüzini* (3b/04), *başın* (3b/07), *ʻuẕrınnı* (4b/09), *erdemini* (4b/11).

Bir yerde 3. tekil şahıs iyelik ekinin *-ü* olduğunu görülmektedir:

özüni (82a/02).

Bir yerde gerek olmadığı hâlde kaynaştırma harfi olarak *-y-* kullanıldığını görüyoruz:

ayyı (22a/11).

Bir yerde, muhtemelen vezin kaygısıyla, aynı ekin üst üste geldiğini görüyoruz:

aṣlısı (127a/03)

1.6.1.1.2.4. 1. Çoğul Şahıs: -mIz

yalawaçmız (4b/03), *ḳullarımız* (110b/01), *kelgümizni* (143b/12), *özümizke* (146a/03).

1.6.1.1.2.5. 2. Çoğul Şahıs:

Çalıştığımız metinde örneği bulunmamakla birlikte Karahanlı Türkçesine ait diğer eserlerde ikinci çoğul şahıs iyelik eki *-In͡gIz; -Un͡gUz* şeklindedir.

1.6.1.1.2.6. 3. Çoğul Şahıs: -lArI

eş ʻārları (1b/07), *yigüsinlerini* (6a/06).

1.6.1.1.3. İsimlerde Çokluk

Metnimizde isimlerin *-lAr* ekiyle çoğul yapıldığını görmekteyiz:

çıġaylar (21b/08), *tadular* (22a/12), *sawçılar* (27a/05), *baylar* (30a/05), *kişiler* (30b/09), *sözler* (31b/07).

1.6.1.1.4. İsimlerde Aitlik

Yalın isimlerin yahut hâl eki almış isimlerin üstüne gelerek aitlik ifade eden *-ḳı* / *-ki* eki metnimizde sık olarak kullanılmıştır, bu ekin kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

yazḳı (8b/09), *ozaḳı* (33b/11), *munuḳı* (35b/12), *ḳapuġdaḳı* (43b/12), *naruḳı* (76a/08), *basaḳı* (83a/13), *yarınḳı* (87a/05), *içindeki* (102b/10), *künki* (106a/15), *tünki* (106b/14), *araḳı* (108a/06), *köŋ͡güldeki* (142b/06).

1.6.1.2. İSİM YAPISI

1.6.1.2.1. Kök İsimler

Türkçede isim yahut fiil kökleri başlangıçta tek heceden ibaretti. Gramer çalışmalarının sağlıklı yapılabilmesi için öncelikle kök hâlindeki kelimelerin tespit edilmesinde fayda vardır. Mesela kö-z "göz" kelimesi –z eki ile genişlemiş bir gövdedir. Bunun sağlamasını yapmak için kö-r- fiilinin oluşumuna bakmamız yeterlidir. Karahanlı sahasında, tek heceye indirmenin mümkün olmadığı, birden fazla heceli birçok kelime mevcuttur. Bizim metnimizde bu tür kelimelere örnek olarak şunları verebiliriz:

kidiz (132b/03); *ḳuzġun* (169a/03); *kümüş* (9b/10); *saḳal* (23b/09); *toŋ͡guz* (62a/11); *toprak* (44b/03); *töpü* (145b/02); *ügi* (62a/14); *üŋ͡gür* (75a/11).

1.6.1.2.2. Türemiş İsimler

1.6.1.2.2.1. İsimden Türemiş İsimler

1.6.1.2.2.1.1. +A

Yönelme durumu eki metnimizde şu iki örnekte yer ve zaman zarfı türetme göreviyle kullanılmıştır:

kiçe “gece, akşam” (106a/12) <*kiç “geç, geç vakit” + e

üze “üstünde üzerinde” (100b/11)<*üz “üst, üst taraf + e

1.6.1.2.2.1.2. +(a)ç

otaçı “hekim” (129b/13) < *otaççı < otaç+çı < ot “ilaç”+aç

1.6.1.2.2.1.3. +ağu

oğlağu “nazik, kibar” (99a/14) < oğul “oğlan, çocuk, genç” + ağu

1.6.1.2.2.1.4. +(A)gU(n)

Metnimizde bu ekin topluluk adı ve bir örnekte de soru zarfı türettiği görülmektedir:

adnağu “başkaları, öbürleri” (158a/17) < ad̲ın “başka, diğer” + ağu

biregü “biri, birisi” (124b/02) < bir “sayı adı bir, tek” + egü

ikigü “her ikisi” (18a/15) < iki “sayı adı iki” + gü

ikigün “her ikisi” (164a/02) < iki “sayı adı iki” + gün

törtegü “her dördü” (134b/01) < tört “sayı adı dört” + egü

negü “ne” (116a/13) < ne “ne anlamına gelen soru zamiri” + gü

1.6.1.2.2.1.5. +ağut

bayat < bay+ağut “Allah’ın 99 isminden biri olan El-Ganî” (2a/09)

1.6.1.2.2.1.6. +Ak

Küçültme anlamı taşıyan kelimeler türeten bu ek zaman zaman da mecaz anlam katarak organ adı ve türetmiştir. Metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

erkek “erkek” (19b/08) < *irkek < *irk “koç” + ek

ḳulaḳ “kulak” (178a/07) < ḳul “kul, köle” + aḳ

kön͡glek “gömlek” (148a/02) < kön͡gül “gönül, yürek” + ek

1.6.1.2.2.1.7. +(A)n

İşlek olarak kullanılmayan bu ek metnimizde şu kelimelerde görülmektedir:

bodun “halk” (128a/12) < *boḏu “boy, kabile” + n

eren (31a/04); oġul+an > *oġlan* (9a/10).

1.6.1.2.2.1.8. +ay

Sadece şu sözcükte görülen bir ektir:

on͡gay “yumuşak huylu, munis” (174a/08) < on͡g “sağ taraf, doğru” + ay

1.6.1.2.2.1.9. +çA

İsmin hâl eklerinden eşitlik hâl eki -ça/-çe’nin bazı kelimeler üzerinde kalıplaşmasıyla oluşan bu ek, küçültme ve kuvvetlendirme anlamı ihtiva etmektedir. Millet isimlerinden dil ismi yapma görevi de vardır. Bizim metnimizde bu ekle teşkil edilen örnekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

barça “bütün, hep” (2b/09) < bar “var, mevcut” + ça

çıça ‘yeter, yetişir” (191b/18) < *çi/çı + ça

neçe “ne kadar, kaç” (84a/11) < ne “soru zamiri ne + çe

Arabça (4a/13), *Tejikçe* (4a/13), *Türkçe* (196b/03)

1.6.1.2.2.1.10. +çAḳ

Türkçenin küçültme eklerinden biridir. Karahanlı Türkçesinde bu eki bu fonksiyonla müşahede ediyoruz:

alçaḳ “alçak gönüllü, yumuşak huylu” (14b/09) < *al “alt, dip” + çaḳ

biçek “bıçak” (122a/13) < *bı̄ “bıçak” + çAk

ḳıwçaḳ < ḳıwı “boş, süreksiz” + çaḳ (99b/11)

ḳulçaḳ “kulak” < ḳul “kul, köle” + çak (167a/04)

urunçaḳ “emanet” (111a/17) < *urun + çAk

1.6.1.2.2.1.11. +çI

Türkçenin bilinen ilk dönemlerinden itibaren işlek bir şekilde kullanılan bu ek, herhangi bir işle uğraşma yahut kişinin mesleğini ifade eden isimler türettiği gibi bazen de günümüz Türkçesinde *-An*; *-acaḳ* /*-ecek* ekleriyle teşkil edilen sıfat-fiillerin anlamını veren isimler türetir:

ağıçı (5b/03), *alçı* (151a/09), *atçı* (181a/14); *awçı* (73b/06); *awsunçı* (129b/10); *basımçı* (42b/13); *basınççı* (90a/07); *basutçı* (168a/05); *başçı* (56a/03); *bitigçi* (68b/05); *borçı* (55a/04); *busuġçı* (23b/14); *cefāçı* (16a/15); *duāçı* (108b/16); *edertçi* (65a/07); *emçi* (129b/06); *etükçi* (133a/03); *élçi* (191a/06); *idişçi* (119b/11); *igdişçi* (132a/16); *işçi* (122b/13); *ḳapuġçı* (111a/04); *ḳaraḳçı* (167a/02); *kin͡geşçi* (60a/14); *ḳoyçı* (34a/02); *köçütçi* (111b/07); *ḳuşçı* (122b/13); *küçemçi* (18a/13); *küdezçi* (43a/01); *kütçi* (34a/02); *oḳçı* (64a/14); *oḳıtçı* (149b/10); *otaçı* <*otaççı <*otaç (156b/13); *ozunçı* (124b/12); *ölütçi* (42b/13); *saḳçı* (63b/02); *sawçı* (193b/03); *sekerçi* (167a/02) <*seker “haydut” + çi; *sözçi* (101a/14); *tamġaçı* (119b/10); *tapuġçı* (85a/12); *tarıġçı* (131b/06); *temürçi* (133a/03); *ten͡geşçi* (60a/14); *tilekçi* (142a/04); *ton͡gaġçı* (175b/11); *töşekçi* (122b/13); *tuġçı* (70b/10); *tuzaḳçı* (104b/13); *umduçı* (72b/11); *uşaḳçı* (158b/08); *yaçı* (133a/03); *yağıçı* (164a/07); *yaraġçı* (62b/01); *yolçı* (157a/05); *yumuşçı* (137a/09); *yükçi* (183b/02).

1.6.1.2.2.1.12. +çil

Eklendiği ismin sıfatını türetme fonksiyonuyla kullanılan ektir. İşlek bir ek değildir, metnimizdeki örneği şudur:

igçil (138b/11)

1.6.1.2.2.1.13. +çin

Benzerlik anlamı katan ve işlek olmayan bu ek metnimizde sadece şu örnekte görülmektedir:

kökçin (44b/13).

1.6.1.2.2.1.14. +çuḳ

Yalnız *sıġırçuḳ* "sığırcık kuşu" (124a/17) kelimesinde küçültme göreviyle kullanılmıştır.

1.6.1.2.2.1.15. +daḳ

Yalnız ḳowı+daḳ > *ḳowdaḳ* "obur" 138b/14 kelimesinde görülen bir ektir.

1.6.1.2.2.1.16. +dAş

Kalınlık-incelik uyumuna tabi olan ve aynı özelliklere sahip olma veya birbirine bağlı olma anlamı ihtiva eden bu ek, bizim metnimizde de görülmektedir:

ad-daş > *adaş* (10a/16); *ardaş* (41b/06); *ḳadaş* (143a/15); *ḳarındaş* (2a/05); *ḳoldaş* (41b/06); *kön͡güldeş* (96a/08); *tüdeş* (102a/11).

1.6.1.2.2.1.17. +di

ön͡gdi (35b/05).

1.6.1.2.2.1.18. +dim / +Dem

Soyut isim türetmiştir:

irdim (9a/12); *erdem* (26b/06).

Şu örnekte ise eylemin kesinliğini gösteren bir zarf türetmiştir:

birtem (129a/12).

1.6.1.2.2.1.19. +duḳ

Araç adı türetmiştir: *burunduḳ* (159b/10).

1.6.1.2.2.1.20. +düz

Zaman zarfı türetmiştir: *kündüz* (149a/08).

1.6.1.2.2.1.21. +DXn

Ayrılma durumu ekinin yer zarfları oluşturduğu örnekler şunlardır:

kidin "arka, sonra" (106a/14) < *kė "arka geri" + din

ön͡gdün "önden, önceden" < ön͡g "ön" + dün

taştın "dışta, dışarıda" (175a/15)

üstün "üstte, yukarıda" (144a/05) < *üz "üst, üst taraf" < *üz+tün > üstün

1.6.1.2.2.1.22. +er

Üleştirme sayıları türetir: *birer* (168b/16); *min͡ger* (100a/09).

1.6.1.2.2.1.23. +g

ülüg (106a/13) "hisse, nasip, pay" < *ül "pay, hisse + üg; aynı anlama gelen *ülüş* "hisse, nasip pay" (135b/12) de bu kökten türemiş olmalıdır.

1.6.1.2.2.1.24. +ġa

awuççġa "yaşlı ihtiyar" (122b/17) < *awıç "ihtiyar" + ġa

ḳurtġa "kocakarı" (104a/03) < *ḳūrt "kurt" + ġa

1.6.1.2.2.1.25. +ġAk

ernek "parmak" (105a/07) < **ern͡gek* < **erengek* < *eren* "insan, insanlar" + gek

ḳulġaḳ "kulak" (157b/10) < ḳul "kul, köle" + ġaḳ

1.6.1.2.2.1.26. +ġan

Bitki ismi türetmiştir:

azġan "kuşburnu, yaban gülü" (71a/12) < *az + ġan

1.6.1.2.2.1.27. +ġaru

Yönelme durum eki olduğu hâlde şu kelimede yer zarfı türettiği görülmektedir:

yoḳaru “yukarı” (170a/02) < *yoḳġaru < *yoḳ “yokuş yer” + ġaru

1.6.1.2.2.1.28. +gey

küçgey “zalim, zorba” (100b/05) < küç “zor, zuluüm” + gey

özgey “sadık, vefalı” (59b/10) < öz “kendi, nefis, can, ruh, gönül” + gey

1.6.1.2.2.1.29. +ġıl

Renk tonu gösteren bir sıfat türetmiştir: *ḳırġıl* “kırçıl” (64a/15) < *ḳīr “gri, boz” + ġıl

1.6.1.2.2.1.30. +gU

Nitelik adları türetmiştir:

eḏgü (1b/11) < *eḏ “mal, değerli şey” + gü

ḳaraġu “kör” (29b/12) < ḳara “renk adı” + ġu

Şu sözcükte ise ayırt edici karakter özelliği belirten isim türetmiştir:

belgü “işaret, alamet, nişan” (115b/07) < *bel “belgi, iz” + gü

Şu örnekte de soyut bir ölçüm aracı adı türetmiştir:

ülgü “ölçü, tartı, terazi” < *ül “pay, hisse” + gü

1.6.1.2.2.1.31. +gUk

Kuş türü adı türeten bir ek olup metinde bir örnekte geçmektedir:

semürgük “serçe” (196a/13) < *semir “semiz” + gük

1.6.1.2.2.1.32. +k

Küçültme göreviyle kullanılan bir ektir:

topıḳ “top” (13a/16) < *top + ık

ḳaraḳ “gözbebeği” (186b/14) < ḳara “renk adı” + ḳ

Şu örnekte de bu ek bir bütünün kollarını ifade etme göreviyle kullanılmıştır:

butıḳ “budak, dal” < but “but, bacak” + ıḳ

Şu örnekte de ekin eşya adı türettiğini görmekteyiz:

börk “başlık” (35a/04) < böri “kurt” < * böri “takke” + k

Şu örnekte de bu ek görülmektedir:

yaraşıḳ “uygun münasip” (137b/08) < yaraşı “uyuşarak, uygun” + ḳ

1.6.1.2.2.1.33. +ḳa

Verme-bulunma durumu eki olan bu ekin sadece şu sözcükte yer bildiren zarf türetmiştir:

arḳa “arka taraf, art” (64b/06) < *ar + ḳa; *art* “dağ geçidi” (42b/11) sözcüğünün kökü de bu *ar kökü olmalıdır.

1.6.1.2.2.1.34. +ken

Unvan ve özel ad türeten bir ektir, metinde bir örnekte görülmektedir:

yitiken “yedi kardeşler, büyük ayı burcu” (187a/09) < yėti “sayı adı yedi” + ken

1.6.1.2.2.1.35. +kI

Bu ekle teşkil edilen kelimeleri şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. İlişkinlik sıfat ve zamirleri türetir: *araḳı* “arasındaki” (102b/09); *asraḳı* “alttaki, aşağıdaki” (135a/10); *aşnuḳı* “önceki” (151a/12); *basaḳı* “sonra, sonraki” (133a/15); *ḳanıḳı* “hangisi” (164b/05); *kiçeki* “geceki” (180a/06); *kiçki* “eski” (153b/02); *künki* “günlük, güne ait” (106a/15); *munuḳı* “işte, işte bu” (107a/12); *naruḳı* “sonrası, başkası” (106a/03); *ozaḳı* “önceki, evvelki” (148b/05); *tünki* “geceki” (106b/14); *utruḳı* “önündeki” (122a/12); *yarınḳı* “yarınki” (156b/06); *yazḳı* “ilkbahar, yaza ait” (168b/15).

2. Kalıcı isimler türetir: yılḳı “hayvan sürüsü” (124a/15).

1.6.1.2.2.1.36. +ḳına

Eski Türkçede küçültme fonksiyonuyla kullanılmış olan bu ek bizim metnimizde bir örnekte görülmektedir:

azḳına (117a/04).

1.6.1.2.2.1.37. +ku

Yansıma ismi türeten bu ek metnimizde bir örnekte görülmektedir:

yan͡gḳu “yankı” (127b/16) < *yan͡g “yansıma” +ḳu

1.6.1.2.2.1.38. +l

Renk adı türetir:

ḳızıl “kızıl, kırmızı” 127a/16) < *ḳız “kızıl, kırmızı”

yaşıl “yeşil” (109b/03) < *yāş “yaş, taze, yeşil”

1.6.1.2.2.1.39. +lA

Zarf türeten bir ektir. Metinde şu kelimelerde görülmektedir:

arala “arasında” (100a/12) < ara “ara, arasında” + la

bile “ile, beraber” (150a/10) < bir “sayı adı bir” + le

ikile “tekrar, yeniden” (169b/15) < iki “sayı adı iki” + le

tünle “geceleyin” (129a/10) < tün “gece” + le

üzele “üstünde, üzerinde” (132b/05) < üze “üstünde, üzerinde” + le

1.6.1.2.2.1.40. +lan

Metnimizde bu ekin hayvan isimleri yapma fonksiyonuyla kullanıldığını görmekteyiz: *arslan* (18b/14); *yılan* (162a/12).

1.6.1.2.2.1.41. +lAyU

Eklendiği sözcüğe “gibi” anlamı katan zarflar türetir:

adıġlayu “ayı gibi” (62a/11); *Rüstemleyü* “Rüstem gibi” (194b/01); *udlayu* “sığır gibi” (194b/01); (141b/13).

1.6.1.2.2.1.42. +lI

Eş görevli sözcükleri bağlama görevinde kullanılan bir ektir: *adaşlı ḳadaşlı* “arkadaş ve kardeş” (102a/11); *isigli soġıḳlı* “sıcak ve soğuk” (137b/01); *sarıġlı örüng͡li* “sarı ve beyaz” (137b/05); *ḳaralı örüng͡li* “siyah ve beyaz” (192b/10).

1.6.1.2.2.1.43. +lXk

Genellikle soyut isimler bazen de somut isimler yahut yer isimleri türeten bu ek bizim metnimizde de bu fonksiyonlarıyla sıkça kullanılmıştır:

oġrılıḳ (172b/12); *saḳlıḳ* (50b/05); *saranlıḳ* (78a/07); *tapılıḳ* (57a/08); *usallıḳ* (24a/13); *yigitlik* (23a/05); *yiglik* (34b/08); *artuḳluḳ* (110b/13); *uwutsuzluḳ* (40a/13); *boşluḳ* (72b/14); *ḳonuḳluḳ* (136b/11); *toḳluḳ* (72b/13); *meng͡gülük* (153b/16); *tözünlük* (25b/05); *üküşlük* (188b/14).

Bizim metnimizde bu ekin aynı görevde olduğu hâlde zaman zaman *+lXġ* olarak kullanıldığı görülmektedir:

bışıġlıġ (119a/16); *uluġluġ* (1b/02); *ajunluġ* (167b/12); *ḫācıbluġ* (68b/03).

1.6.1.2.2.1.44. +lXg

Aidiyet ve bir şeye sahip olma, o şeyi bünyesinde barındırma anlamları ifade eder. Bizim metnimizde oldukça sık rastladığımız bir ektir:

aġırlıġ (1b/05); *hünerlıġ* (3b/11); *ıdışlıġ* (182a/08); *ınançlıġ* (62b/06); *ökünçlüg* (169a/12); *sewünçlüg* (195b/13); *yaslıġ* (158b/09); *zuhdlıġ* (3b/13).

1.6.1.2.2.1.45. +m

Metnimizde 1. tekil kişi iyelik ekiyle türetilmiş bir örnek mevcuttur: *isizim* “yazık” (193b/07) < *isiz “yazık” + im

1.6.1.2.2.1.46. +me

Pekiştirme anlamı katarak yeni sözcükler türeten bu ek metnimizde bir örnekte görülmektedir: *neçeme* "ne kadar" (101a/15).

1.6.1.2.2.1.47. +mış

Sadece *altmış* (137a/16) sözcüğünde görülür:

altı + mış > altmış

1.6.1.2.2.1.48. +n

Vasıta ekinin kalıplaşmasıyla oluşan yapım ekidir. Metinde kullanıldığı bazı sözcükler şunlardır:

ançan "öylece" (146b/12) < ança+n

tekin "boşuna" (116b/16) < tek "tek, yalnız" + i+n

terkin "çabucak" (178b/15) < terk "çabuk" + i+n

yadaġın "yaya" (150a/12) < yadaġ+ı+n

1.6.1.2.2.1.49. +nç

Sıra sayı isimleri türetir: *bişinç* (53b/16), *ikinç* (185b/08); *üçinç* (93b/09), *törtünç* (62b/12).

1.6.1.2.2.1.50. -n͡g

ne+n̄g > *nen͡g* (4a/12).

1.6.1.2.2.1.51. +n͡gku

ḳaran͡gḳu "karanlık" (162a/14).

1.6.1.2.2.1.52. +r

türlüg "türlü" (189b/03) < tü "tüy, kıl, renk, türlü, her şey" + r

uġur "zaman, uygun zaman" (68b/08) < *uġ "uygun zaman" +u+r

1.6.1.2.2.1.53. +rA

asraḳı "alttaki, aşağıdaki" (135a/10) < *as "aşağı, alt" + ra

içre “içinde, içerisinde” (175a/15) < iç+re

1.6.1.2.2.1.54. -raḳ / -rek

Mukayese ve üstünlük anlamı katan ve Eski Türkçede oldukça işlek olan bu ek bizim metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

azraḳ (56b/13); *ʻazı̈zraḳ* (81a/09); *ḳatıġraḳ* (25a/02); *ḳızraḳ* (42a/17); *oduġraḳ* (70a/02); *sewügrek* (115b/11); *süçigrek* (115b/04); *telimrek* (56b/12).

Şu iki sözcükte bu ekin zarf türettiği görülmektedir:

bütrürek “bütünüyle” (10b/04); *yetrürek* “tamamıyla” (10b/04).

1.6.1.2.2.1.55. +rtı

Bir sözcükte yer zarfı türetmiştir: *taşırtı* “dışarıda” (178a/07).

1.6.1.2.2.1.56. +rU

Yer zarfları türetir:

berü “beri” (189a/09); *kirü* (65a/14); *naru* “bir yana, sonra, başka” (189b/09); *taparu* “+a doğru” (174b/10).

1.6.1.2.2.1.57. +sak

bağırsaḳ “merhametli” (195a/13); *tuġsaḳ* “dul kadın” (94a/12).

1.6.1.2.2.1.58. +(s)I

Üçüncü tekil kişi iyelik ekinin kalıplaşmasıyla oluşmuştur, metinde şu sözcüklerde görülür:

barı “hepsi, tamamı” (106b/11), *tapı* “razı olma” (139a/03), *teng͡i* “gibi, kadar” (128a/11), *tuşı* “gibi, kadar” (115a/09)

1.6.1.2.2.1.59. -sıġ / -sig

Eski Türkçede -çıġ/-çig şekli de bulunan bu ek eklendiği isimlere “benzer, gibi” anlamları katar. Metnimizde şu kelimelerde bu eki görmekteyiz:

begsig “bey soyundan gelen, asil” (18a/06), ersig “erkek, yiğit, cesir” (191a/04); *ḳulsıġ* “kul soylu, kul soyundan” (18a/06), *titigsig* “çamurdan yapılmış, balçık (109b/09).

1.6.1.2.2.1.60. +suk

tan͡gsuḳ “acayip” (160b/07) < tan͡g “şaşılacak acayip şey + suḳ.

1.6.1.2.2.1.61. -sIz; -sUz

Yokluk anlamı katan ektir. Metnimizde işlek olarak kullanıldığı görülmektedir:

atasız (161a/02); *biligsiz* (74a/05); *bitigsiz* (78b/05); *ınançsız* (13b/09); *ḳanatsız* (86b/05); *körksüz* (23a/09); *yaraġsız* (40a/02); *tatıġsız* (83b/04); *ten͡gsiz* (15a/16); *umunçsuz* (24a/11); *uwutsuz* (30a/14).

1.6.1.2.2.1.62. +sXzXn

Yokluk anlamına gelen zarflar türetir: begsizin “beysiz, kocasız” (134b/10), *erksizin* “elde olmadan, istemeden” (136a/16), *mun͡gsuzun* “sıkıntısız olarak” (142a/03).

1.6.1.2.2.1.63. +ş

Küçültme anlamı katan sözcük türetir: *küsüş* “makbul, değerli, nadide” (121b/04).

1.6.1.2.2.1.64. +t

Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan bu ekin *Kutadgu Bilig*’de bir örnek dışında çokluk anlamını yitirdiğini, tekil isimler türettiğini görmekteyiz:

tigit “prensler” (47a/10) bu örnek dışında tekil isimler türetmiştir:

bayat “Tanrı” (99b/08) < * bāya “zengin”

ḳanat “kanat” (108a/08) < * ḳāna “kanat tüyü”

sıġıt “ağlama, ağlayış” (188a/09) < *sıġı “ağıt”

1.6.1.2.2.1.65. +te

Bulunma hâli ekinin kalıplaşması sonucu oluşmuştur, zaman zarfı türetir:

erte “erte, erken, sabah” (190a/05) < *ér “erken”

1.6.1.2.2.2. Fiilden Türemiş İsimler

Metnimizdeki fiilden türemiş isimleri tespit ettiğimizde şöyle bir tasnif yapmanın mümkün olduğunu görmekteyiz:

1. Fiil gerçekleştikten sonra meydana gelen sonuç anlamı veren fiilden isim yapım ekleri:

i-ş (43a/10); *i-z* (28b/06); *o-t* (13a/09); *ıd-u-ḳ* (31a/17); *sa-n* (148b/04); *to-ḳ* (26b/11).

2. Fiilin gerçekleşmesine vesile olan uzuv, organ, meleke; sebep, vasıta ismi türeten fiilden isim yapım ekleri:

ö-g (16b/05); *u-l* (10b/03); *kö-z* (2a/16); *uḳ-u-ş* (4a/01).

1.6.1.2.2.3. Fiilden İsim Türeten Ekler

Metnimizde geçen fiilden isim yapım ekleri ve bu eklerle türetilmiş isimleri şu şekilde listeleyebiliriz:

1.6.1.2.2.3.1. –A

Eylem zarfı türetir:

ara “ara, arasında, bazen” (100a/13) < *āar “arasından geçmek, çapraz geçmek” – a

basa “sonra, +den sonra” (100b/13) “< bas- “basmak” – a

ḳata “defa” (117a/11) < ḳat “katmak” – a

kese “kesin, açık” (109b/15) < kes “kesmek” – e

oza “önce, +den önce” (143a/08) < ōz “başkasını ileri geçirmek” – a

1.6.1.2.2.3.2. –Xr

Eylem sıfatı, bazen de kalıcı isim yapar:

ölürüg “öleni” (104b04), *teprenürke* “canlıya” (115a/09), *toġardın* “doğudan” (109a/09), *batarḳa* “batıya” (109a/09), *tawar* “davar, mal, eşya” (117b/07) < *taw- “tasarruf etmek”

1.6.1.2.2.3.3. -ç

basın-ç (43b/15); *ḳılın-ç* (28b/14); *küwen-ç* (88a/09); *ögün-ç* (61b/06); *ökün-ç* (32a/16); *saḳın-ç* (13b/16); *sewin-ç* (12b/04); *umun-ç* (32a/16).

1.6.1.2.2.3.4. –çı

ḳamçılıġ “kamçılı” (63b/11) < *ḳam- “ölesiye dövmek”.

1.6.1.2.2.3.5. –du

Soyut isim türetir: *umdu* “dilek, istek, tamah” (124b/15).

1.6.1.2.2.3.6. -g / -ġ

Yer isimleri ve soyut isimler yapan yahut yapılan iş sonucu ortaya çıkan şeyi gösteren isimler türeten bu eke metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

açı-ġ (26a/05); *aġrı-ġ* (47b/08); *arı-ġ* (18b/11); *ası-ġ* (21a/16); *ata-ġ* (98a/06); *ayt-ı-ġ* (115a/14); *ba-ġ* (140b/11); *bal-ı-ġ* (13b/09); *bus-u-ġ* (64a/14); *er-si-g* (8a/16); *isi-g* (11a/02); *odu-ġ* (31a/05); *oḫşa-ġ* (109b/06); *ö-g* (16b/05); *saḳ-ı-ġ* (162a/16); *tarıġ* (167a/15); *tıd-ı-ġ* (20a/15); *ül-ü-g* (18b/12); *yan-ı-ġ* (87a/05).

1.6.1.2.2.3.7. -ġa / -ge

Somut isimler türeten ve pek işlek olmayan bu ek metnimizde de fazlaca görülmemektedir. Bizim metnimizde bu ekle türetilmiş kelimelerden bazıları şunlardır:

bil-ge (9b/01); berge “değnek, kamçı” (157b/17) <*ber- “yaralamak”; *ḳıs-ġa* (54b/13); *köl-i-ge* (33b/15); *ö-ge* (43a/14); *yorı-ġa* (34b/04).

1.6.1.2.2.3.8. -gAk

turġaḳ (70a/04); *ḳulġaḳ* (63a/13) <*ḳul- “işitmek”; *kujek* “perçem” (145a/15) <*küj- “örmek, bükmek”; *tirnek* “dernek, topluluk” (143b/06); *tutġaḳ* “öncü” (22b/10); *yatġaḳ* (38a/16).

1.6.1.2.2.3.9. –gAn

igidgen “besleyen, rızıklandıran Tanrı” (109b/01), *törütgen* “yaratan Tanrı” (109b/01); *uġan* “kadir Tanrı” (109b/07).

1.6.1.2.2.3.10. –gçI

bitigçi “kâtip” (122b/11); *busuġçı* “pusu kuran” (23b/14); *satıġçı* “satıcı, tacir” (132a/01); *tarıġçı* “çiftçi” (131b/06).

1.6.1.2.2.3.11. -GI

Eski Türkçeden beri oldukça işlek olarak kullanılan bu ek bizim metnimizde de birçok kelimede görülmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

belgü (39b/12); *içgü* (11a/04); *ḳadġu* (22b/17); *ḳaraġu* (10a/07); *keçgü* (135a/01); *kedgü* (29a/08); *ḳoltġu* (126b/11); köz-ü-n-gü > *közn͡gü* “ayna” (168a/11); *küdegü* “güvey, damat” (8a/09); *oġlaġu* (34b/02); *terki* “sofra” (138a/02); *yigü* (10a/09).

1.6.1.2.2.3.12. -GXn

köçkün “göç eden, göçebe” (183b/15); *ötkün* “geçen, geçmiş” (183b/17); *yadġun* “yaygın, taşan” (135b/14).

1.6.1.2.2.3.13. –gır

Bir sözcükte görülür: adġır “aygır” (120a/12) < *aḏıġır < *aḏı- “ayırmak”.

1.6.1.2.2.3.14. –glXg

ölüglig “ölümlü” (111b/04); *örüglüg* “örgü” (174b/05); *uruġluġ* “vurulmuş” (181a/12); *yadıġlıġ* “yayılı, yayılmış” (105b/02).

1.6.1.2.2.3.15. –gU

arıngu “arınacak yer” (103b/02); *bitigü* “kalem” (31b/09); *ölgü* “ölecek olan, ölümlü” (107a/04); *üzegnü* “üzengi” (183b/14).

1.6.1.2.2.3.16. –gUçI

alġuçı “alıcı” (151a/01); *ayġuçı* “söyleyen” (105a/12); *birgüçi* “verici” (108a/04); *köksegüçi* “göğe yükselmek isteyen, kibirli” (143b/07).

1.6.1.2.2.3.17. –gUk

Tirgük “direk” (163b/06); yalın͡guḳ > yaln͡guḳ > *yan͡gluḳ* (104b/10).

1.6.1.2.2.3.18. –I

ḳonuş- “birlikte yerleşmek” > ḳonşı “komşu” > *ḳoşnı* “komşu” (195b/05); kön “doğrulmak” > *köni* “doğru” (101b/02); *oġur- “çalmak” > *oġrı* “hırsız” (166a/05); *ten͡ir- “döndürmek, çevirmek” > *Ten͡gri* (105b/03).

1.6.1.2.2.3.19. -k

Fillerden sıfat, soyut isim, alet ve eşya isimleri türeten bu işlek ek bizim metnimizde de oldukça sık rastlanan bir ektir. Bu ekin geçtiği örneklerden bir kısmı şunlardır:

açuḳ (14a/13); adır-u-ḳ > *adruḳ* (54a/06); *aḫsaḳ* (94a/12); *anuḳ* (11a/14); *artaḳ* (63a/11); *artuḳ* (3a/08); *bağırsaḳ* (8a/01); *barḳ* (135b/13); *bedük* (8b/01); *bulġaḳ* (122a/03); *bulġanuḳ* (46b/12); *eksük* (110a/12); *emgek* (7b/13); *esrük* (184b/11); *eşük* (8a/13); *eymenük* (59b/10); *ıduḳ* “Tanrı tarafından gönderilmiş, kutlu, aziz” (31a/17); *ḳaraḳ* (58b/09); *kesük* (8b/04); *kedik* (15a/02); *ḳılıḳ* (45b/08); *ḳılḳ* (17a/05); *ḳonuḳ* (18a/14); *saḳ* (35a/13); *saḳınuḳ* (3b/13); *sezik* (23b/01); *sınuḳ* (46b/14); *sin͡gik* (174a/03); *soġuḳ* (22b/03); *süzük* (51b/02); *tanuḳ* (11a/14); *tawraḳ* (178b/09); *tayaḳ* (168b/09); *tilek* (7b/11); *toḳ* (26b/11); *toruḳ* (89b/05); *töşek* (95b/11); *tügük* (24a/07); *tünek* (89a/12); *tüzük* (89a/13); *uzaḳ* (79b/12); *ükük* (186b/03); *üyük* (19b/03); *üzük* (51b/02); *yaġuḳ* (14a/13).

1.6.1.2.2.3.20. -l

amul (9a/10); *til* (4b/08); *tükel* (1b/02); *usal* (25a/08).

1.6.1.2.2.3.21. -m

Soyut ve somut isimler yapan bu ekin bizim metnimizdeki örnekleri şunlardır:

alım (135b/07); *atım* (50a/08); *birim* (38a/02); *ḳalım* (141a/14); *kedim* (61a/08); *ḳonum* (31b/14); *mangım* (33a/10); *oldurum* (94a/12); *ölüm* (22b/10); *örüm* (141b/11); *saḳım* (106b/07); *tegim* (41b/07); *tıldam* (89a/05); *tildem* (169a/10); *titim* (50b/06); *tügüm* (132a/10); *ulam* (2a/15); *üdrüm* (8a/09); *yadım* (132b/03); *yarım* (93b/16); *yazım* (68b/08); *yim* (92b/12).

1.6.1.2.2.3.22. -mA

-maḳ / *-mek* ekinin hafifletilmişi kabul edilen bu ek, fiillerin ismini yapar. Bazı durumlarda sıfat-fiil anlamını karşıladığı da vakidir:

ḳarma "yağma" (191a/08); kesme "perçem" (174b/04).

1.6.1.2.2.3.23. –mAk

Fiil isimleri türeten oldukça işlek bir ektir:

bekütmek "sağlamlaştırmak" (154b/09); *bilmek* (124b/09); *birikmek* (158b/18); *iglemek* (126a/07).

1.6.1.2.2.3.24. -mAn

Bizim çalışmamızda sadece *tuman* "duman, sis" (51a/11) kelimesinde görülmektedir.

1.6.1.2.2.3.25. –mIş

Geçmiş zaman eylem sıfatı türeten bu ekin metnimizde özellikle kişi adlarında kullanıldığını görmekteyiz:

Ögdülmiş (98b/01); *Odġurmış* (98b/11); *Küsemiş* (10b/03).

1.6.1.2.2.3.26. –mUr

kömür (113a/08); *tamur* "damar" (121a/14); *yaġmur* (159a/02).

1.6.1.2.2.3.27. -n

Oldukça işlek olan bu ek, fiilin yapılmasından sonra ortaya çıkan ürün anlamına gelen isimler yapar, bazen de bu ekle teşkil edilmiş isimler edat, sıfat olarak da kullanılabilir. Metnimizde bu ekle teşkil edilmiş kelimelerden bazıları şunlardır:

aḳın (25b/11); *bütün* (16b/06); *esin* "rüzgâr" (8b/09); *oyun* (106b/09); *san* (148b/04); *yaḳın* (3b/05); *yan* (121b/13).

1.6.1.2.2.3.28. –nç

awınç "avunma" (111a/09); *basınç* "baskı, zulüm" (43b/15); *ḳorḳınç* "korku, tehlike" (185a/08); *sewinç* (12b/04); *tayanç* "dayanak, teselli" (111a/09).

1.6.1.2.2.3.29. –nçig

irinçig "can sıkıcı" (116a/11); *yirinçig* "tiksinti verici" (14a/09).

1.6.1.2.2.3.30. –(n)dX

ögdi "övgü" (1b/02); *süründi* "serseri" (159a/16); *üdründü* (72a/09).

1.6.1.2.2.3.31. –n͡g

üsten͡g "galip" (44b/11); *yalın͡g* "çıplak" (61b/03).

1.6.1.2.2.3.32. -ş

Soyut kavramlar ve fiilin ifade ettiği hareketi gösteren isimler yapan bir ektir. Metnimizde bu ekle türetilmiş eklere şu örnekleri vermek mümkündür:

aġış (23a/15); *alḳış* (16b/03); *baġdaş* (121b/13); *baḳış* (46b/11); *ḳapuş* (191b/17); *kin͡geş* (101b/16); *kiriş* (78b/01); *saḳış* (59a/07); *toḳış* (3b/01); *uḳuş* (4a/01); *üküş* (2a/09); *ülüş* (21b/17); *yuluş* (24a/09).

1.6.1.2.2.3.33. -t

adırt (46a/16); *basut* “yardım” (29a/11); *ḳonut* (133b/01); *köçüt* (41b/13); *öt* (4b/10); *yaşut* “gizli” (172b/12).

1.6.1.2.2.3.34. –U

Eylem zarfı ekidir: *aḳru* “yavaş” (196b/03); *aşnu* “önce” (150b/09); *azu* “yahut veya” (195b/11); *bütrü* “bütünüyle” (194a/17); *talu* “seçme” (184b/02).

1.6.1.2.2.3.35. –yuk

usayuḳ “gafil” (185a/13).

1.6.1.2.2.3.36. -z

Eski Türkçede mevcut olan bu ek, özellikle tek heceli kelimelerde görülmekte ve müstakil isimler türetmektedir. Umumiyetle tek heceli kelimelerde nadiren tek heceden fazla heceli kelimelerde görülen ve umumiyetle organ / uzuv ismi türeten bu ek metnimizde şu kelimelerde görülmektedir:

aġız (34b/07); *boğuz* (20a/07); *iz* (28b/06); *köz* (2a/16).

1.6.1.2.3. Birleşik İsimler

Yeni bir kavramı ifade etmek üzere en az iki ismin birleşmesiyle oluşan sözcüklerdir. Metnimizdeki birleşik isimlerin bir kısmının birleşme sırasında ses ve anlam değişikliğine, bir kısmının ise sadece anlam değişikliğine uğradığını görüyoruz. Bu sebeple metnimizdeki birleşik isimleri oluşumu bakımından şu şekilde tasnif edebiliriz:

1.6.1.2.3.1. Ses ve Anlam Değişimine Uğrayarak Oluşan Birleşik İsimler

ne+le+ök > *nelük* (10b/01); ne+re+ök > *nerek* “ne, neye, ne gerek” (14a/10).

1.6.1.2.3.2. Anlam Değişimine Uğrayarak Oluşan Birleşik İsimler

aḳılar başı "cömertlerin başı" (117b/03); *aşçı başı* "aşçıbaşı" (82a/04); *baş aġrıġ* "dert, sıkıntı, zahmet" (47b/08); *idişçi başı* "içkicibaşı" (83a/11); *ḳara baş* "hizmetçi" (38b/12); *ḳara budun* "halk" (6a/01); *ḳara ḳuş* "kartal" (116b/05); *kök ayuḳluḳ* "Türkmen büyüklerine verilen ad" (120a/15); *sü başı* "ordu komutanı" (122b/08).

1.6.2. İKİLEMELER

Birbirinin aynı olan yahut birbirine yakın veya zıt anlamlı olan iki kelimenin art arda kullanılmasıyla oluşan ve yeni bir kavram meydana getiren, cümle içindeki kullanımına göre bir ismi nitelemişse pekiştirme sıfatı; bir zarfı, sıfatı yahut fiili nitelemişse zarf olabilen kelime grubuna ikileme denmektedir.

"İkilemeyi kuran sözcüklerin genel özelliklerinin başında ses benzerliği gelir. Ses benzerliği, anlatım zorunluluğu ile birlikte, ikilemeyi kuran en büyük etkendir. İkilemeleri kuran sözcüklerin çoğunda ön seste veya son seste ses benzerliği vardır. Kısaca Türk düşüncesi, ikilemeleri kurarken bir çeşit kafiye arar. İkilemelerde kalıplaşma söz konusudur, ikilemelerde kullanılan bazı sözcüklerin sırası değiştirilemez, bazıları da tek başına yaşayamaz, kullanılamaz. İkilemeye kalıplaştıran etkenlerin başında tek heceli ya da az heceli sözcüğün, çok heceli sözcükten önce gelmesidir. İkilemelerde ünlüyle başlayan sözcük de ünsüzle başlayan sözcükten önce gelir. Eğer sözcüklerden biri Türkçe kökenli değilse, ikilemede önce Türkçe kökenli sözcük gelir."[37]

Çalıştığımız metinde bu kategoriye dahil edebileceğimiz örneklerin umumiyetle kalıcı isim oluşturduğunu görmekteyiz. Türk dilinin her döneminde büyük bir çeşitlilik arz eden ikilemelerin metnimizdeki örneklerini şu şekilde listeleyebiliriz:

alp atım "cesur, kahraman" (165a/11); *az üküş* "az çok" (179b/08); *bod sın* "boy bos" (38b/12); *bütün çın* "doğru dürüst" (42a/17); *çaw at* "ad, şöhret, nam"

[37] Vecihe Hatipoğlu, *İkileme*, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 13-17, 1971, Ankara.

(62b/05); *çaw ün* "şöhret, nam" (89b/06); *çawluġ külüg* "namlı, şöhretli" (121a/07); *çıġay bay* "zengin fakir" (172a/16); *egri köni* "eğrisi doğrusu" (143b/17); *öd kün* "hayat, ömür" (141a/06); *il kün* "il, ülke, halk, memleket" (50a/11); *ig toġa* "hasta" (129b/04); *iş küdüg* "iş güç" (130b/05); *ḳap ḳadaş* "akraba, kardeş" (136b/13); *kiçe tan͡g* "gece gündüz" (76b/16); *ḳut ḳıw* "kut, saadet, baht, devlet" (55a/14); *ḳıwçaḳ ḳowı* "kof, boş" (73b/10); *iş tuş* "eş dost" (41b/03); *saḳınç ḳadġu* "endişe, kaygı" (104a/11); *tüpi yil* "kasırga, tipi, fırtına" (26a/10); *uluş kend* "kasaba şehir" (107b/03); *yaḳa yin͡g* (104a/03); *yel büke* "ejderha, cin" (27a/07) *yil yek* "cin, peri" (129b/10); *kü çaw* "şan şöhret, ün" (42a/05); *yat baz* "yabancı" (68b/06); *yigü içgü* "yiyecek içicek" (99b/08); *yirli kökli* "yer gök" (1b/03); *yir suw* "yer yurt" (61a/06); *yoḳ çıġay* "fakir, yoksul" (143a/12); *edgü isiz* "iyi kötü" (110a/15), *öd ödlek* "zaman" (6b/10).

"Fiil hendiadyoinları (ikileme) 3 türlüdür. a) Aynı zamana ve aynı şekle ait olanlar b) Birisi gerundium şeklinde olup diğeri çekimli fiil olanlar c) İkisi de gerundium şeklinde olanlar."[38]

açıġlı toduġlı (107b/14); *ḳatılsa ḳarılsa* (99b/09); *yitürse içürse* (100b/16); adra aça (102b/10); *sawup salmışı* (103b/03); *sewnü küle* (148a/05);

Metnimizde üç kelimeyle yapılan tekrarlara da rastlamaktayız: *at ton tulum* (61a/05), *uḳuş ög bilig* (101b/08), *yıl ay kün* (105a/01), *öt saw erig* (108a/04), *çoġı ün urı* (144a/02).

1.6.3. EDATLAR

Tek başına bir anlamı olmayıp cümle içinde diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli anlam ilgileri kuran kelime/eklerdir. Zaten Arapça asıllı

[38] Saadet Şakir Çağatay, "Uygurcada Hendiadyoinlar", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yıllık Çalışmaları Dergisinin 1. Sayısından ayrı basım*, s. 110, 1940-41, Ankara.

bir kelime olan edat da “alet, vasıta” anlamına gelen bir kelimedir. Cümle içinde anlam kazanıp kelimeleri bu anlam ilgisiyle birbirine bağlaması yönüyle edatları çekim eklerine benzetmek mümkündür. Öte yandan çekime girmeyen, donmuş ve kalıplaşmış kelimeler olmaları bakımından da çekimeklerinden ayrılırlar. Türkçede, başka dillerdeki edatlara muadil olan hâl eklerinin yanı sıra edatlar da mevcuttur. Bu özelliği sebebiyle edatlar, Türkçede isim ve fiiller yanında, onlardan farklı bir mahiyet arz eden üçüncü türde bir kelime kategorisini teşkil eder. Aslında edatlar isim veya fiillerin uzun süre aynı görevde kullanılması sonucu kalıplaşmış yahut anlamca aşınmış sözcüklerdir.

Edatlar cümle içinde tek başına anlam taşımamaları ve çekime girmemeleri yönüyle isim ve fiillerden farklılaşır. Bu sebeple aslı ne olursa olsun bu özelliğini yitirmiş olan kelimeler edat olarak kabul edilemez. Bununla birlikte edatları ilk ve asli şekilleri bakımından ya bir isme ya da bir fiil köküne dayandırmak mümkündür. Metnimizde tespit ettiğimiz edatları yapı, köken ve mahiyet itibariyle şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

1.6.3.1. Fiilden Türeyenler

1.6.3.1.1. oza

Munun͡gdan oza barmadım men an͡gar (148b/13)

Köçün͡gni özün͡gden oza ıd burun (154b/15)

Ölümden oza yan özün͡gni yıġa (171a/04)

1.6.3.1.2. tapa

Bāb Ögdülmiş Odġurmış tapa barmışın ayur (5b/08)

Ḳadaşı tapa bardı ewdin turup (95b/15)

Ḳadaşı tapa bardı sewnü küle (148a/05)

1.6.3.2. İsimden Türeyenler

1.6.3.2.1. üçün

Bu maʿnā üçün ol ay bilgi tamām (151a/07)

Bu atım üçün nefs maŋ͡ga beg bolur (152b/05)

Könilik üçün Teŋ͡gri tikti séni (155a/16)

1.6.3.2.2. birle

Bodun birle ḳatlıp sınap bilgüçi (132b/10)

Bodun birle ḳatlıp sınap bilgüçi (132b/12)

1.6.3.2.3. içre

İl içre nigü bar yaraġsız yawuz (89b/11)

Tilek uçmaḳ içre bolur ḳut yölek (103b/01)

Üçünç ḳarşı içre köni tutsa öz (122a/04)

Ajun içre bulġa tükel arzūlar (139a/05)

1.6.3.3. Yapısı ve Kökeni Bilinmeyenler

1.6.3.3.1. ara

Kiçig ḳur uluġlar ara kirmese (71b/12)

Bu iki ara kim erejke tegir (159b/17)

Ozunçı ara kirse sernü umaz (175b/14)

1.6.3.3.2. adın

Taḳı ma uzatıp adın asġı yoḳ (108a/16)

Seniŋ͡gde bağırsaḳ adın bulmadım (111a/07)

Töben birsü dünyā adın asġı yoḳ (111b/16)

Bu söz tap ḳıl emdi adın sözleme (116a/12)

1.6.3.3.3. oḳ / ök enklitiği

Yime bu kitāb ol idi ök ‘azı̄z (2a/17)

İlāhı̄ sen ök sen tüzü yarlıḳa (4a/17)

Yana oḳ ma͡nga sen tekin kelmedi͡ng (116b/16)

Nigü aysa begler anı oḳ ḳılur (117a/06)

Yaraşıḳ ne erse anı oḳ yise (137b/07)

1.6.3.3.4. ma / me enklitiği

Yana ma ayıttı tileki͡ng ne ol (11a/05)

Ya͡ngı ne͡ng talular ma özke begim (14a/08)

Kör Ay Toldı ma bu aġırlıḳ bulup (16b/06)

İlig sözlemedi me bir ança turu (16b/11)

Meni͡ng me ḳılınçım a͡ngar oḫşadı (18b/06)

1.6.3.3.5. erki enklitiği

Nelük toġdum erki yana ölgeli (25a/01)

İlengey mü erki ma͡nga ol köni (91b/13)

Esen bar mu erki öz inçlikin (93a/03)

Nelük keldi͡ng erki olarnı ḳodup (96a/15)

1.6.3.3.6. mu / mü enklitiği

Kişi tapġı ḳılmaḳ yarar mu tüzüm (108b/15)

Adınsıġ bolur mu ay ilçi başı (110b/16)

Yana mu mini ıdġay erki ilig (112b/09)

Tileki͡ng bolur mu kelir mü işi͡ng (113a/14)

Öz asġı tilegli kişi mü bolur (116a/05)

1.6.3.4. Taklit Sözü Mahiyetinde Olanlar

Seslenme, ünleme, cevap ve hayret ifade eden edatlar umumiyetle bu gruba girer.

1.6.3.4.1. ay

Ay kö͡ngli süzük er ay bilgi üküş (116a/09)

Yana aydı ilig ay Ögdülmiş e (116a/16)

Ayur ay ḳadaşım nelük emgedi͡ng (116b/16)

1.6.3.4.2. hay

Ölüm buzdı barça turu ḳaldı hay (182b/05)

1.6.3.5. Yabancı Asıllı Olanlar

1.6.3.5.1. eger

Sunup tutsa elgi͡ng eger kök közi (185a/03)

1.6.3.5.2. meger

Sözü͡ng sözlemegil meger öz te͡ngi͡ng (31a/07)

Sözin sözlemegil meger ked körüp (120b/17)

Sa͡nga teggüsi yoḳ meger iki böz (139b/08)

Edatların bazıları çekim eki alarak isimleşebilir. Böylece cümlede bir isim vazifesi görür. Bunlar ya henüz tam edatlaşmamış kelimelerdir yahut da uzun süredir edat olarak kullanıldıkları için tersine bir inkişaf göstererek isimleşmiş kelimelerdir. Çekim edatlarını bir kısmı böyle edatlardır. Bir kısım edatlar ise

çekime girmez, bunlar tamamiyle donmuş asıl edatlardır. Kuvvetlendirme, soru, gösterme, seslenme ve bağlama edatları bu tür edatlardandır.

1.6.3.2. Anlam ve Görevlerine Göre Edatların Tasnifi

1. Çekim edatları
2. Bağlama edatları
3. Kuvvetlendirme edatları
4. Karşılaştırma-denkleştirme edatları
5. Soru edatları
6. Çağırma-hitap edatları
7. Gösterme edatları
8. Tekrar edatları
9. Ünlemler

1.6.3.2.1. Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında çeşitli anlam ilgileri kuran edatlardır. İsimlerden sonra geldikleri ve ancak o isim sayesinde anlam kazandıkları için hâl eklerine benzerler. Bu edatlar hâl eklerinden, müstakil birer kelime olmaları ve uyuma girmemeleri ve birlikte kullanıldıkları isimlerden ayrı yazılmaları yönüyle ayrılırlar.

Metnimizde tespit ettiğimiz çekim edatlarını anlamlarına göre şu şekilde tasnif edebiliriz:

1.6.3.2.1.1. Başkalık, Farklılık İfade Edenler

1.6.3.2.1.1.1. adın

Yalın Hâl

Sen ök sen adın yoḳ sa͡nga tüş te͡nge (6b/14)

Töben birsü dünyā adın asġı yoḳ (111b/16)

Bizi͡ngden usalraḳ adın kim bolur (175a/02)

İsimlerin -da/-de ayrılma hâli ile

Keserde adın bulmaġay ol mini (18a/15)

Bu üçde adın yoḳ bu dünyā neñgi (104a/08)

İsimlerin -dan/-den; -dın/-din ayrılma hâli ile

Ṣabırdan adın ḥīle bulmas turur (100b/14)

Baralım timekden adın yoḳ sözüm (102a/16)

Vefāda vefādın adın bilmedim (193b/01)

İdim raḥmetidin adın yoḳ umunç (32a/16)

Zamirlerin -da/-de ayrılma hâli ile

Munuñgda adın ma taḳı bar sözüm (128a/04)

Zamirlerin -dan/-den; -dın/-din Ayrılma Hâli ile

Seniñgden adın men iḍim bilmedim (25b/01)

Anıñgdan adın yoḳ saña küç bile (29b/09)

1.6.3.2.1.1.2. artuḳ

İsimlerin -da/-de ayrılma hâli ile

Ol er erdemi erden artuḳ bilin (100a/05)

1.6.3.2.1.2. Benzerlik ve Miktar Bildirenler

1.6.3.2.1.2.1. anlayu

Neteg yörse tüşni bolur anlayu (180b/16)

1.6.3.2.1.2.2. meñgizlig

Açıġ su meñgizlig bu dünyā neñgi (33b/14)

1.6.3.2.1.2.3. oḫşaġ

Köŋ͡gülde yıraḳ tutġu oḫşaġ meŋ͡giz (109b/06)

1.6.3.2.1.2.4. teg / tig

Yaġıḳa yalıŋ͡g teg neŋ͡giŋ͡g almasu (64a/13)

Tişin tırŋ͡gaḳın teg yaḳa tut iliş (64b/05)

Anıŋ͡g yormışı teg sözi kelse tuş (73b/03)

Keziglig kişi tig közin yummadı (145b/04)

Bu begler teŋ͡giz tig tüpi yünçülüg (160a/12)

1.6.3.2.1.2.5. yaŋ͡glıġ

Ayur körmişim yoḳ bu yaŋ͡glıġ kişi (12a/09)

Bu yaŋ͡glıġ kişike muŋ͡gadur özüm (12b/01)

Tirildi bu yaŋ͡glıġ sewünçün kün ay (44a/16)

1.6.3.2.1.3. Mekân ve Zaman İfade Edenler

1.6.3.2.1.3.1. ara

Kiçig ḳur uluġlar ara kirmese (71b/12)

Keçürdüŋ͡g keçigli ara bir tınım (106b/15)

Aġızdın ara ot ara suw çıḳar (75a/13)

Ara küldürür bu ara yıġlatur (105b/08)

1.6.3.2.1.3.2. aşnu

Köŋ͡gül birle aşnu kiŋ͡geşgil sözüŋ͡g (108b/07)

Ḳapuġdan kirürde oŋ͡gun aşnu maŋ͡g (120a/05)

Bayat atı aşnu aytıp yi yigü (122a/11)

1.6.3.2.1.3.3. basa

Beginde basa ilke elgi uzun (58a/12)

Anıŋ͡gda basa kör oġul ḳız turur (105a/11)

Taḳı bir seniŋ͡gde basa ol kiçig (124a/01)

1.6.3.2.1.3.4. birü

Maŋ͡ga kelmişiŋ͡gde birü men bu kün (98a/14)

1.6.3.2.1.3.5. hergiz

Zinā ḳılma hergiz ḳatıġlan usa (131a/15)

Çıḳa tuşsa hergiz unıtmaz ulum (162a/05)

1.6.3.2.1.3.6. kidin

Nigü teg bolur sen meniŋ͡gdin kidin (27b/08)

Özüŋ͡gden kidin ḳodma ḳaznaḳ yorı (158a/16)

Seniŋ͡gden kidin ḳalġa atıŋ͡g sözüŋ͡g (165b/16)

1.6.3.2.1.3.7. naru

Köŋ͡gül tüzdi ilig kör anda naru (89b/04)

Anıŋ͡gda naru barça yılḳı tuşı (92a/01)

İkide naru barça yılḳı sanı (93b/07)

1.6.3.2.1.3.8. oza

Telim dünyā yigli seniŋ͡gden oza (28a/10)

Ajun begleri öldi bizden oza (47b/10)

Munuŋ͡gdan oza barmadım men aŋ͡gar (148b/13)

1.6.3.2.1.3.9. öŋ͡gin

Erattan öŋ͡gin beg kişisinde taş (128b/14)

1.6.3.2.1.3.10. tegi

Ḳanı ol toġardın batarḳa tegi (140a/06)

Ediz ʻarşta mundın ş̱erāke tegi (142a/02)

Başıŋ͡ga tegi baġna sadım neçe (181a/13)

1.6.3.2.1.3.11. tegre

Fesād tegre turma yorıma (131b/04)

Ajun tegre yügrü özümni kürettim (194a/10)

1.6.3.2.1.3.12. üstün

Yaşıl kökten üstün yorıtur sözin (24b/05)

Uḳuş ornı üstün meŋ͡gide turur (46a/06)

1.6.3.2.1.4. Cihet Bildirenler

1.6.3.2.1.4.1. ḳarşu

Ḳalıḳ ḳarşu keldi izin izledi (186b/17)

1.6.3.2.1.4.2. sın͡gar

Özün͡gni arıġ tut ḳamuġdın sın͡gar (121b/08)

Bayat ol san͡ga ḥaṣmı andın sın͡gar (135a/12)

1.6.3.2.1.4.3. tapa

Turup bardı andın yana taġ tapa (163a/04)

Barayın men emdi ḳadaşım tapa (169a/13)

Atın tuttı ilig tapa bardı kör (169b/03)

1.6.3.2.1.4.4. utru

İlig utru turdı adaḳın örü (16b/11)

Anı utru tutġıl ay bilge tetig (26b/08)

Yüz utru turur bu uzun yol sefer (34a/07)

Siziksiz kelir utru men͡ggü ajun (146a/05)

1.6.3.2.1.5. Sebep ve Gaye Bildirenler

1.6.3.2.1.5.1. içün / üçün

Bu ma‘nı̄ üçün kör aġırlar anı (4a/03)

Atı tepremezi üçün artamaz (18b/14)

Ḳamuġ ḳadġusı irdi ümmet içün (7b/14)

Bu ḳadġu içün birsü Ten͡gri muyan (188a/04)

1.6.3.2.1.5.2. ötrü

Oġul ḳızdın ötrü atanır atın (26a/01)

Bedük işke ötrü bu bolsa titim (50b/06)

1.6.3.2.1.6. Tarz ve Mukayese Bildirenler

1.6.3.2.1.6.1. tüz

Melikniŋ ḫaḳḳı ma bodundın tüze (3a/16)

1.6.3.2.1.7. Birliktelik ve Vasıta Bildirenler

1.6.3.2.1.7.1. bile / birle

Esenlik bile men ḳawuştum saŋa (96b/09)

Havā nefs bile kör yaġı ol uluġ (97b/10)

Çıġaylıḳ bile ol köŋül ḳotḳısı (103b/07)

Saḳınç ḳadġu birle yana yawrıtur (104a/11)

Erej birle miŋ yıl tirilse ḳutun (104b/15)

1.6.3.2.2. Bağlama Edatları

Cümleleri, kelime yahut kelime gruplarını anlam bakımından veya şekil itibariyle birbirine bağlayan edatlardır. Eski Türkçede oḳ / ök; ma / me; taḳı; erki gibi kuvvetlendirme edatları ve cümle başında kullanılan ḳalı, ulayu, ançula vb. sözler bir dereceye kadar bağlama fonksiyonu üstlenmiş gibi görünse de cümlenin bünyesine sonradan girmiş çok çeşitli bağlama edatları ile kıyaslandığında Eski Türkçedeki bu edatların bağlama fonksiyonlarını zayıf olduğu anlaşılır. Türkçede bağlama edatlarının teşekkülü Karahanlı devresinden itibaren kendini belli etmektedir. Eski Türkçede olmadığı hâlde çok sayıda bağlama edatının sonradan başka dillerden alınması veya dilin kendi imkânlarıyla teşekkül etmesini yabancı dillerin ama özellikle Arapça ve Farsçanın tesiriyle izahı, özellikle Batı Türkçesindeki birçok bağlama edatının yabancı kökenli olmasından hareketle, akla yakın görünmektedir. Ancak birçok bağlama edatının da Türkçenin kendi bünyesindeki kelimelerin hatta kelime gruplarının kalıplaşması suretiyle oluşması da bağlama edatlarının teşekkülünün sadece yabancı dillerin tesiriyle

açıklanmasını engellemektedir. Bağlama edatlarının teşekkülünde, Türkçenin asırlar içinde işlenerek gelişmiş bir dil olmasının tesiri de vardır.

Çalıştığımız metinde karşılaştığımız bağlama edatlarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Cümle başı edatları

2. Bağlama edatları

3. Karşılaştırma-Denkleştirme edatları

1.6.3.2.2.1. Cümle Başı Edatları

1.6.3.2.2.1.1. apan͡g

Apan͡g irse devlet yapulsa ḳamuġ (31a/03)

Apan͡g kelmese bolġa yarlıġ uçuz (91b/12)

Apan͡g ilig edgü tir erse mini (112a/08)

1.6.3.2.2.1.2. eger

Eger sözleyü bilse asġı bolur (20a/01)

Eger ḥīle çāre yoḳ irse adın (26b/09)

Eger barmasa sen kön͡gül ḳodġa ol (112b/10)

Bu edatın metnimizde cümle içinde de kullanıldığı görülmektedir:

Sunup tutsa elgin͡g eger kök közi (185a/03)

1.6.3.2.2.1.3. ḳaçan

Ḳaçan söz ḳatar erse begler san͡ga / Uzatma sözün͡gni ay ersig ton͡ga (122a/08)

Ḳaçan kel tise sen kelir ol san͡ga (149b/07)

Ḳaçan tıŋ͡glaġay men olarnıŋ͡g sözin / Apaŋ͡g sözleseler üküşin azın (176b/01)

1.6.3.2.2.1.4. ḳalı

Ḳalı kim şukur ol ḳanā‘at tile (2b/01)

Ḳalın yat ara kirse yaŋ͡gluḳ işi (10a/05)

Ḳalı bardıŋ͡g irse küyürmek anuḳ (13a/07)

Ḳalı bulsa tutmaz ḳılur terk yawa (14b/05)

1.6.3.2.2.1.5. meger / meger kim

Meger iki türlüg kişi ol tilin / Birisi biligsiz birisi aġın (19a/14)

Ḳamuġ niŋ͡gke ḥīle aŋ͡gar çāre bar / Meger bu ölümke ölüm ḥīlesiz (26b/03)

Meger bu uḳuş ol tadudın önür (45b/09)

Meger kim ölüm tutsa ölse ḳalur (105b/06)

1.6.3.2.2.1.6. neteg kim

Neteg kim tiledi me boldı ḳamuġ (2a/14)

Neteg kim biligsiz bilümez munı / Uḳuşluġ uḳuban közetür tını (2b/13)

Neteg kim sewindi seniŋ͡gdin köŋ͡gül / Bayat birsü andaġ sewinç ay oġul (88b/08)

1.6.3.2.2.1.7. velīkin

Velīkin yayıġ sen özüŋ͡g bī-vefā (15a/06)

Velīkin ewürdi bu dünyādan yüz (91a/16)

Velīkin sizikim bu ol ay ḳadaş / İlig ḳılmaġa kör séni özden taş (112b/08)

1.6.3.2.2.2. Bağlama Edatları

1.6.3.2.2.2.1. kim

Bu söz kim sen aydıŋ̄ bağırsaḳlıḳ ol (97b/01)

Ḳalı edgü bolsa oġul ḳız silig / Anıŋ̄ teg bolur kim yorıttıŋ̄ tiliŋ̄ (98b/13)

Bir ol bir idim kim törütti iki (109b/05)

1.6.3.2.2.2.2. ve

Ḥamd u sıpās u minnet ve ögdi Teŋ̄ri ‘azze ve celleḳa (1b/02)

Māçīn ‘ālimleri ve ḥakīmleri (1b/09)

Taḳı ḳolsa cebr ve muḳabel oḳı (130b/02)

1.6.3.2.2.2.3. ya

Tözün irdi alçaḳ ya ḳılḳı silig (8a/01)

Kelip ḳayda tüştüŋ̄ ya ornuŋ̄ ne teg (11a/03)

Ayu birmedi mü apaŋ̄ ya anaŋ̄ (13a/05)

Kerek oğlum irse yaḳın ya yaġuḳ (18a/14)

Toġar kün arıġ ya arıġsız times (18b/11)

1.6.3.2.2.3. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

Bağlama edatlarının bir türü olan karşılaştırma edatları karşılaştırılan unsurları karşılaştırmak suretiyle birbirine bağlar ve bağladıkları unsurlardan umumiyetle önce gelirler.

1.6.3.2.2.3.1. ara…ara

Ara ḳılḳım ildi ara yoḳladı (16a/03)

Aġızdın ara ot ara suw çıḳar (75a/13)

Ara küldürür bu ara yıġlatur (105b/08)

Ara aç ara toḳ yügürgü kerek (141a/08)

Ara bar bolur men ara yoḳ bolur (15b/08)

1.6.3.2.2.3.2. kerek…kerek

Kerek oġlum irse yaḳın ya yaġuḳ / Kerek barḳın irse keçigli ḳonuḳ (18a/14)

Kerek ḳat şelī̈şe kerek tiryāḳ it (22b/07)

Kerek beg kerek ḳul barır ḳalġusuz (33b/01)

Kerek yat kerek dünyā tezgin yügür (43a/02)

Kerek dünyā işi kerek ʻuḳbā tut (130b/03)

1.6.3.2.2.3.3. kerek…kereksiz

Kerek elgi berk saḳ kereksiz aḳı (79a/12)

Oduġ saḳ kerek ked kereksiz azaḳ (79b/12)

1.6.3.2.2.3.4. kerek…kerek erse

Kerek tut otaçı kerek érse ḳam (22b/08)

Kerek erse oldur kerek tur örü (118a/16)

Kerek erse beg bol kerek erse ḳul (143a/10)

Kerek erse bay bol kerek yoḳ çıġay (143a/12)

1.6.3.2.2.3.5. kerek…ya

Kerek maṭrıduş ḳat ya çurnı ögit (22b/07)

Saḳınuḳ kerek beg ya ḳılḳı arıġ (51a/15)

1.6.3.2.2.3.6. ne…ne

Ne olduruġ ne kürsi yiri ol sa͡nga (13a/01)

İligke tusulġu yoḳ erdemlerim / Ne ḳılḳım ḳılınçım ne sözüm sawım (108b/13)

Eşitmegüm erdi anın͡g sözlerin / Ne ḳılḳı ḳılınçı ne bilgi barın (113b/13)

Ne taż‘ı̈f ne tanṣı̈f özün͡g yetrü bil (130a/16)

Ne begke ḳılur yüz ne ḳul bay seçer (144a/01)

1.6.3.2.2.3.7. ya…ya

Usal er ya türkür ya ödsüz ölür (61b/11)

Sekirtür ya öldürür ya ḳarşu ölür (64b/12)

Ya ḳuşḳa çögenke ya il körgüke (71b/06)

Ḳamuġ türlüg otlar idişçi tutar / Güvāriş ya ma‘cūn ya çurnı ḳatar (82b/01)

Ya toy tut ya yügdik ya todlıç ya ḳaḳ (160b/16)

1.6.3.2.2.4. Kuvvetlendirme Edatları

1.6.3.2.2.4.1. çın

Tüzülse tadu çın tiriglik bolur (8b/03)

Bu cān ülgi çın söz ḳulaḳdın kirür (20a/05)

Ölümke özün͡g çın anuḳlap yorı (36a/07)

Kişilik bolur çın kişi belgüsi (173a/16)

1.6.3.2.2.4.2. erinç enklitiği

Bişinçi yaraġsız bu yalġan erinç (53b/16)

Bu artuḳ ḳılınçlıġ ne mun͡gluġ erinç (54a/02)

Törüsüz tapuġçı yaramas erinç (110a/08)

1.6.3.2.2.4.3. erki / irki enklitiği

Nelük ḳodtum irki bu edgü işig (24b/11)

Bu iki yolun͡gda ḳayu irki yol (33a/12)

Tusulġa mu erki san͡ga ötlerim (153a/04)

Neçe birge erki yigü kedgümi (159b/15)

1.6.3.2.2.4.4. hem

Bāb devlet ṣıfatı hem ḳılḳı irsellikini ayur (4b/17)

Yuluġ ḳıldı mālı teni hem cānı (8a/11)

Fidā ḳıldı barı nen͡gin hem özin (8a/15)

Bular irdi dī̇n hem şerī̇‘at köki (8b/02)

1.6.3.2.2.4.5. ked

Ḳapuġ ked küdezgil ay ilig ḳutı (34a/03)

Uḳuşluġ bu yolḳa azuḳ ked iter (34a/07)

Ḳoḳuz tolġuḳa kördüm oġlı ked uz (39a/05)

1.6.3.2.2.4.6. ma / me enklitiği

Aŋ͡gar ma bu kün ḳılġu edgü yanut (41a/12)

Adın ma bu biş neŋ͡g yıraḳ tutġu beg (53b/14)

Üküş me eşittim bu til başlamış (69a/13)

Ḳayu türlüg er me tilin sözlese (73b/13)

1.6.3.2.2.4.7. ne

Ne ḳutluġ ḳut ol irke idgü atı (9a/02)

Ne edgü bilig birdi bilgi ögüz (139a/15)

Ne edgü bolur kör tiriglik ödün (139b/03)

1.6.3.2.2.4.8. neçe

Yalawaç işi kör neçe söz bolur (74b/07)

Neçe beg ḥaḳı erse ḳullar üze (84b/11)

Neçe tuttum erse anı men ḳatıġ / Ol ança tirendi iletti tatıġ (114b/06)

1.6.3.2.2.4.9. neçeme

Neçeme aġır kelse barġu kerek / İligke tegip bir körüngü kerek (101a/15)

Bu üçde birini ḳılıġlı kişi / Neçeme bedük erse keslür başı (122a/05)

Neçeme mini edgü tutsa özüŋ͡g / Yoŋ͡gaġçı yoŋ͡gasa tügülge yüzüŋ͡g (175b/11)

1.6.3.2.2.4.10. nigüke

Nigüke ökündi ölürde olar / Sen andın yıraḳ tur tile edgüler (153b/10)

1.6.3.2.2.4.11. oḳ / ök enklitiği

Sa͡ŋga oḳ törütmedi Te͡ŋgri tamuġ (97a/13)

Tilekim bu oḳ men bile bolsa men (114b/07)

Bitig orna͡ŋga sen sen ök it itig (114b/11)

Bir ök bil tilin ög bütürgil kö͡ŋgül (115a/07)

1.6.3.2.2.4.12. taḳı

Ḳatıġlan yaraġı ne erse taḳı (116a/17)

Bir ança yime bar taḳı işçiler (122b/13)

Munu͡ŋgda adın ma taḳı bar sözüm (128a/04)

1.6.3.2.2.4.13. yana

Ḳılıçdan yitigrek bularnı͡ŋg tili / Yana ḳıldan yinçge bu ḫātır yolı (130b/14)

Usanma tiriglik barır belgüsüz / Keçer uş bu öd kün yana yaṅgusuz (143b/08)

Metnimizde yana “yine, gene, tekrar” anlamıyla tekrar edatı olarak kullanıldığı örnekler de vardır.

1.6.3.2.2.4.14. yime

Dürūd ol üdürmiş Rasūlḳa selām / Yime işlerike selām hem ulam (2a/15)

Bilişti yime ol kişiler bile / Barıştı kelişti yorıdı küle (10a/13)

Yime sözledi͡ŋg söz yime sözledim / Sewe baḳtı͡ŋg irse yüzüm kizledim (13b/04)

1.6.3.2.2.5. Soru Edatları

1.6.3.2.2.5.1. ḳança

Közün ḳança baḳsa uçar yüzde ol (102a/06)

Begi ḳança barsa udu ḳul yolı (113b/10)

Bu begler baş ol ḳança barsa başı (155b/06)

1.6.3.2.2.5.2. ḳanı

İrig söz köni ol köni söz ḳanı (173a/07)

Kerek pend tutunsa ḳanı tutġuçı (188a/12)

Ḳanı ol müsülmān ḳanı tökgüçi / Nelük kirdi yirke ḳanı ol küçi (190b/06)

1.6.3.2.2.5.3. ḳayu

Köni tip ayurlar ḳayu ol köni (42b/05)

Kişide ḳayu ol kişi öggüsi (42b/07)

Yaraġlıġ ḳayu ol asıġlıġ ḳayu / Boluġluġ ḳayu ol tusuluġ ḳayu (70a/12)

1.6.3.2.2.5.4. mu / mü enklitiği

Yime ḳul ḥaḳı yoḳ mu begler üze (84b/11)

Tile bar mu körgil ḳadaşlar ara (91a/03)

Bitig mü kerek ya söz ıdsa tilin (91b/08)

Kelir mü ya kelmez açılmaz sözüm (91b/11)

1.6.3.2.2.5.5. neçe

Uluş kend içindeki edgü neçe (102b10)

1.6.3.2.2.5.6. nerek

Ḫazi̇̄ne nerek köp er at çoḳ kerek (87b/02)

Nerek bu ḳaran͡gḳu tünerig orun (89a/11)

Boġuzḳa eginke barım yetgey ök / Nerek anda naru man͡ga bolġa yük (110a/11)

1.6.3.2.2.5.7. neteg

Neteg tutsa begler kör ön͡gdi turu (55b/04)

Neteg yörse tüşni bolur anlayu (180b/16)

1.6.3.2.2.5.8. nigü

Taşırtı nigü tuşsa yan͡gluḳ yazuḳ / Munu men yügürdeçi ḳul men anuḳ (90a/12)

Nigü ḳolsa ḳıldı bu ḳılsa ḳılur (93a/01)

Nigü aysa begler anı oḳ ḳılur (117a/06)

1.6.3.2.2.5.9. nü / ni enklitiği

Törütügli ḫālıḳ ni ḳılsa ḳılur (14a/15)

Oġul ḳız yaġı ol yaġı nü kerek (98b/15)

Nü ḳılsun er at birle ikindi bile (175b/01)

Ayıttı nü boldı özün͡g ay ḳadaş (179a/15)

1.6.3.2.2.6. Çağırma-Hitap Edatları

İsim yahut unvanlardan önce kullanılan ve hitap anlamı ifade eden çağırma-hitap edatlarından bizim metnimizde geçen örnekler şunlardır:

1.6.3.2.2.6.1. ay

An͡gar sözledim men ay bilgi ön͡güz (187b/16)

İlig aydı öglen ay Ögdülmiş e (188a/02)

Yanut birdi Ögdülmiş aydı ay beg (189a/17)

1.6.3.2.2.6.2. aya

Eşitgil munı sen aya edgü öz (23b/15)

Munı yaḫşı tın͡gla aya kön͡gli tüz (191a/12)

Aya men͡ggü mun͡gsuz idim sen uluġ (193a/09)

1.6.3.2.2.7. Gösterme Edatları

Fiillerin bildirdiği hareketi işaret eden kelimelere gösterme edatı denmektedir. Bizim metnimizde sadece bir örneği mevcuttur:

1.6.3.2.2.7.1. uş

İdişçi başı kör uş andaġ kerek (83b/12)

Anundı ölüm uş ödin͡ge küdür (103b/10)

Köçütçi kelir uş itingil ḳalın (111b/07)

Metnimizde bu edatın işaret sıfatı ve zamirlerinden önce kuvvetlendirme fonksiyonuyla kullanıldığı örnekler çok daha fazladır:

Kitābdın işitgen bilür uş anı (2b/07)

Ḳayu nen͡g ḳız irse uş ol nen͡g küşüş (12a/11)

Küremiş kürek uş bu özüm (24a/14)

Kiçig erdi yaşı uş ol oġlının͡g (25b/09)

1.6.3.2.2.7.2. munu

Kümüş ḳur baġuçı munu men tiyü (36a/08)

Munu men barır men ay ilig ḳutı (36a/13)

Munu men atası ölür men bu kün (36b/01)

Bu erdi munu emdi aytur özüm (49a/10)

Bu sözke yanutı munu bu söz ol (55b/05)

1.6.3.2.2.8. Tekrar Edatları

Umumiyetle fiillerden önce gelen ve fiilin bildirdiği işin miktarını yahut tekerrür adedini ifade eden edatlardır. Bu tür kelimeleri, tek başlarına bir anlamı olmayan, cümle içinde kullanıldıklarında bir anlam yüklenen kelimeler oldukları için, miktar zarfı değil de edat olarak mütalaa etmek daha doğru olacaktır. Metnimizde geçen tekrar edatlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1.6.3.2.2.8.1. ḳata

Başın yirke çalsa ulıp miṅg ḳata(27a/13)

Ḳılur men munuṅg şukrı yüz miṅg ḳata (88a/14)

Bāb Ögdülmiş Odġurmış Birle İkinç Ḳata Munāẓara Ḳılmışın Ayur (117a/11)

1.6.3.2.2.8.2. yana

Yana kördi Ülker sawulmış başı (145b/03)

Yana yattı ança usı kelmedi (145b/04)

Oḳıdı yana bir kün Ögdülmişig (147a/02)

yana edatı metnimizde “dahi, da / de” anlamıyla da kullanılmış olduğundan bu anlamla kullanıldığı örnekler kuvvetlendirme edatları arasında gösterilmiştir. **bk. Kuvvetlendirme Edatları yana “dahi, da / de”**.

1.6.3.2.2.9. Ünlemler

Beğenme, dua, hayret, üzüntü, pişmanlık vb. duyguları ifade etmek için kullanılan ünlem edatları umumiyetle tabiat seslerini taklit yoluyla teşkil edilmiş kelimelerdir. Bizim metnimizde tespit edebildiğimiz tek örnek Farsçadan dilimize giren ve üzüntü bildiren *dirīġā* edatıdır:

Ayur ay dirīġā ol erde eri (37a/13)

Dirīġā bu yan͡glıġ kişiler ölür (57b/06)

Ayur ay dirīġā ol edgü kişi (187b/10).

1.7. KAHİRE NÜSHASI'NIN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ ve NÜSHA İÇİN YENİ OKUMA ve ÇEVİRİ ÖNERİLERİ

Kutadgu Bilig'in Kahire Nüshası'nı hem eserin diğer nüshalarından hem de muasır olduğu diğer eserlerden farklı kılan bazı özellikler mevcuttur, bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Diğer nüshalarda *negü* şeklinde geçen kelime Kahire Nüshası'nda çoğunlukla *i* ile yazılmıştır. 98b-196b arasında Arat'ın *negü* okuduğu kelime C'de sadece 2 kez *negü* şeklindedir.

Öte yandan eserin diğer nüshalarında *yir* "*yer*" şeklinde geçen kelime Kahire Nüshası'nda daha çok *yer* şeklinde geçmektedir. Aynı durum *ilet-* "*iletmek, götürmek*" fiili için de geçerlidir. Arat'ın da tercih ettiği *ilt-*, *ilet-* yerine Kahire Nüshası'nda *elet-* şekli daha yaygındır. Diğer nüshalarda *tirki* "*sofra*" şeklindeki kelime C'de yine *terki* şeklinde geçmektedir. Diğer nüshalarda *yig* "*yeğ, daha iyi*" şeklinde olan kelime, C Nüshası'nda bir kez hariç daima *yeg* şeklindedir.

Nüshada düzlük-yuvarlaklık uyumu konusunda tam bir istikrarsızlık söz konusudur; ancak kalınlık-incelik uyumu oldukça sağlamdır. Nadiren karşılaşılan birkaç örnek dışında kalınlık-incelik uyumu açısından nüshada büyük bir sorun görülmemektedir. Buna genellikle, yabancı kökenli kelimelere getirilen ekler de dahildir.

Nüshada ünlü düşmeleri oldukça yaygındır. Genellikle ikinci hecedeki dar ünlülerin düşmesiyle birlikte zaman zaman geniş ünlülerin düştüğü de görülür: *sewnür, tapnur, örtnür, tutsayın, ötgi, küjküm* vb.

Ses nöbetleşmeleri en çok görülen hadisedir. Aynı kelimenin istikrarsız bir şekilde hem düz hem yuvarlak ünlüyle yazılması da en sık rastlanan nöbetleşme örneğidir: *yumġı* // *yumġu*; *soġıḳ* // *soġuḳ*; *ḳarşı* // *ḳarşu*; *sewinç* // *sewünç*; *körkit* // *körküt*; *ewlik* // *ewlük*; *nelik* // *nelük*; *yinçü* // *yünçü* vb.

Ünlüler arasında ses nöbetleşmesi sadece düzlük yuvarlaklık açısından değil düz ünlüler arasında da geçerlidir:

bir- // *bér-*; *yir* // *yér* // *yer*; *yime* // *yéme*; *yi-* // *yé*; *yig* // *yeg*; *il* // *él* vb.

Eski Türkçedeki *d*'lerin bu dönem metinlerinde *d̲* veya *z̲* şeklinde olduğu örneklere sıkça rastlanır, henüz *y*'ye geçiş sözkonusu değildir; oysa Kahire Nüshası'nda *tod-* "*doymak*" fiilini hem *tod-* hem *toy-* şekliyle görmekteyiz. Bu veri bize bu nüshanın diğer nüshalardan daha geç dönemde istinsah edildiğini göstermektedir. Aynı durum *kedik* (15a/02) > *keyik* (196b/03) örneği için de geçerlidir.

Bazı kelimeler sadece Kahire Nüshası'na mahsustur. Diğer nüshalarda *saḳınuḳ* "*takva sahibi kimse*" şeklinde geçen kelime C'de daima *saḳıyuḳ* şeklinde yazılmıştır. Zaman zaman noktasız yazılmış olsa da noktalı yazıldığı her seferinde kelime *saḳıyuḳ* şeklinde yazılmıştır. Aynı şekilde diğer nüshalarda *yo͡ngaġ* "*iftira*", *yo͡ngaġçı* "*müfteri*" şeklinde geçen kelime C'de *to͡ngaġ*, *to͡ngaġçı* şeklinde; yalnız bir kez *yo͡ngaġçı* şeklinde geçmektedir.

Görülen geçmiş zaman eki, *-t* ünsüzüyle biten fiillerde, daha sonra Doğu Türkçesi sahasında artarak devam edecek olan bir imla özelliğiyle *at(t)ı, kit(t)i, ıt(t)ı, it(t)im, tut(t)ılar, ḳat(t)ı, tağıt(t)ım* vb. şeklinde şedde kullanılmaksızın tek *te* harfiyle yazılmıştır.

Emir kipi ekinin 3. tekil kişilerde *-sU, -sUn, -sUnI* şeklinde olduğu görülmektedir.

Olumsuz geniş zaman ekinin 3. tekil kişilerde genellikle *-mAz*, nadiren de *-mAs* şeklinde olduğu görülür.

Nüshada yükleme hâli ekinin isimlerden sonra *+g*, zamirlerden sonra *+nI*, iyelik ekinden sonra *+n* zaman zaman da eksiz kullanıldığı görülmektedir.

Eski Türkçede olduğu gibi bu döneme ait metinlerde de ikilemeler açısından metinlerin hayli zengin olduğunu *Kutadgu Bilig*'in Kahire Nüshası da doğrulamaktadır. Nüshada genellikle ikili, zaman zaman da üçlü tekrarlara rastlanmaktadır: *çaw at, ḳut ḳıw, iş küdüg, yel büke, yel yek, öd ödlek, uḳuşög bilig, çoġı ün urı* vb.

Kutadgu Bilig müstakil bir eser olarak ilk kez Reşit Rahmeti Arat tarafından 1947'de neşredilmiştir. Edisyon kritik şeklinde neşredilen bu metnin Türkiye Türkçesine çevirisi de yine Reşit Rahmeti Arat tarafından yapılmış ve bu çeviri 1959'da neşredilmiştir. Eserin, dil çalışmaları açısından belki de en önemli kısmı olan dizinini neşretmeye ise Reşit Rahmeti Arat'ın maalesef ömrü vefa

etmemiştir. Onun yıllarını vererek hazırladığı notlar talebeleri Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya ve Nuri Yüce tarafından derlenerek 1979'da neşredilmiştir.

Bunu müteakip birçok biliminsanı Türk Edebiyatının en temel eserlerinden biri olan *Kutadgu Bilig*'in gerek okunuş ve çevirisinde gerek dizininde, çoğu zaman haklı olarak, düzeltme tekliflerinde bulundular. Bu çalışma için, öncelikle ve temel olarak Gerard Clauson'un 1972'de neşredilen *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish* adlı sözlüğü, Robert Dankoff'un 1979'da neşredilen *Textual Problems in Kutadgu Bilig* adlı makalesi ve 1983'te neşdedilen *Wisdom of Royal Glory* adlı eseri, Semih Tezcan'ın 1981'de müstakil olarak da neşredilen *Kutadgu Bilig Dizini Üzerine* adlı uzun makalesi, Marcel Erdal'ın 1991'de neşredilen *Old Turkic Word Formation* adlı eseri, İbrahim Taş'ın *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı* adlı eseri elimizin altından eksik etmediğimiz kaynaklar oldu.

Bunlara ilaveten, kaynakçada belirtildiği için burada isimleri tekrar etmeye gerek görülmeyen, müstakil olarak *Kutadgu Bilig*'de değişiklik teklif etmek için yazılmış makale; tebliğ edilmiş bildiri; *Kutadgu Bilig*'e yakın dönemlere ait eserler üzerine yapılan tez çalışmaları da tetkik edilmiştir.

İncelenen tüm bu çalışmalarda dikkati çeken en önemli husus, hemen hemen tamamının, Arat'ın edisyon kritikli metnini ve talebeleri tarafından neşre hazırlanan dizinini esas alarak yapılan çalışmalar olmalarıdır. Salt bu çalışmanın konusu olan Kahire Nüshası (C) ile ilgili yahut salt diğer nüshalarla ilgili çalışmalara oldukça az rastlanmaktadır ve bu sınırlı sayıda çalışmaların tamamının da *Kutadgu Bilig* gibi bir eserin nüshalarının müstakil olarak ele alınmasının öneminin anlaşılmaya başlandığı son yıllarda neşredilmiş çalışmalar olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmacıların, özellikle dil malzemesi üzerinde çalışma yapan araştırmacıların, Arat'ın tenkitli metnini esas almaları, sadece nüshalarda görülen birtakım gramer özelliklerinin ve dahası Clauson'un *hapax legomenon* adını verdiği sadece bir kez geçen ve diğer kaynak eserlerde de rastlanmayan kelimelerin gün yüzüne çıkarılamaması sonucunu doğurmuştur. Bu çalışma, bu sahada hissedilen eksikliğin *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası açısından giderilmesi amacı ile yapılmıştır.

Arat tenkitli metninde dipnotlarla nüsha farklarını belirtmiştir; ancak dipnotlarda belirtilen kelimeler, metnin çevirisinde yer almayan kelimeler olduğu için, çoğu zaman anlaşılamamakta, etimolojik olarak da çözümlenmeyi beklemektedir. Çünkü Arat, başka metinlerde yahut *Kutadgu Bilig*'in başka beyitlerinde geçmeyen ve dipnotlarda belirtilen bu kelimelere sadece okuma teklifi getirmekte, bunların anlam ve etimoloji açısından özelliklerine değinmemektedir. Hâliyle bu kelimeler, Arat'ın çevirisinden hareketle hazırlanmış olan Arat dizininde de yer almamaktadır. Şimdiye dek bu kelimelerin ele alınıp incelenmemesi büyük bir eksikliktir.

Bu bölümde, yalnız *Kutadgu Bilig* Kahire Nüshası 98b-196b varakları arasında geçen ve başka metinlerde rastlanmayan kelimeler ile Arat'ın tenkitli metninde geçtiği hâlde farklı okunuş yahut çeviri teklif edilen kelimeler üzerinde durulacaktır. Bu kelimelerin bu çalışmada geçtiği varak ve beyit numaraları esas alınmakla birlikte karşılaştırma açısından kolaylık sağlamak amacıyla kelimelerin geçtiği beyte Arat'ın verdiği numaralar da parantez içinde belirtilmiştir.

1. Aruz ölçüsüyle kaleme alınan *Kutadgu Bilig*'in birçok beytinde ve hemen her zaman vezin kaygısıyla kullanıldığı müşahede edilen *e* / *a* seslenme edatı Arat dizininde madde başı olarak gösterilmediği gibi metinde de kelimeye bitişik bir ek gibi gösterilmiştir. Arap harfli olan Kahire Nüshası'nda bu seslenme edatı, geldiği kelimenin sonundaki harf eğer bitişen bir harfse daima kelimeye ulanan bir *elif* ile yazılmıştır. Arat metninde bu nida seslerinin Arap harfli metinde olduğu gibi daima kelimeye bitişik yazıldığı görülmektedir: *Ögdülmişe* اوكدولميشا , *Odġurmışa* اودغورميشا , *bilmişe* بيل ميشا , *körmişe* كورميشا vb. Bu çalışmanın *Metin* bölümünde bu seslenme edatları *Ögdülmiş e, Odġurmış a, bilmiş e, körmiş e* vb. kelimeden ayrı gösterilmiş ve dizinde de *e* ve *a* seslenme edatları madde başı yapılarak hangi beyitlerde geçtiği gösterilmiştir.

2. 98b/07 (3372)'de Arat metninde *kisi* şeklinde geçen kelime, Arat tarafından "*kadın*" şeklinde çevrilmiş ve Arat dizininde de *kisi* "*kadın, karı*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. C Nüshası'nda bu kelime *kişi* olarak yazılmıştır, bu sebeple bu çalışmanın dizininde *kişi* kelimesinini anlamlarına, Arat'ın *kisi* kelimesine verdiği "*kadın*" anlamı ilave edilmiştir.

3. 99a/10 (3391)'da Arat metninde *körer* şeklinde geçen kelime bu çalışmada, hem kelimenin beyit içindeki anlamı hem de fiile geniş zaman ekinin *-er* şeklinde gelmesinin mümkün olamayacağı göz önünde bulundurularak *küder* şeklinde okunmuştur. (Tezcan 1981: 51).

4. 99b/16 (3412)'da geçen *tuy-* fiiline Arat tarafından "*ağzını açmayıp gizlerler*" anlamı verilmiştir. Ancak bu kelime Arat dizininde mevcut değildir. C nüshasında sadece 99b/16 (3412)'da geçen bu fiil Clauson'un *tuy-* fiiline verdiği "*farkına varmak, idrak etmek*" anlamından hareketle *tuy-* şekliyle dizinde madde başı yapılmış ve bu fiile beytin anlamına da uygun gelecek şekilde "*farkında olmak, idrak etmek, anlamak*" anlamı verilmiştir. C Nüshası'nda bu beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Yadar erdemin barça ḫalḳḳa ayur
Müni körse kizler til açmaz tuyur

Çeviri: *Onun erdemini herkese söyleyip yayarlar, kusurunu görünce de idrak eder ve gizlerler.*

5. 160b/01 (5362)'de geçen *tuyu-* fiili, Arat dizininde "*bitmek*" anlamı verilerek madde başı yapılmıştır. Bu fiile bu anlamıyla kaynaklarda rastlayamıyoruz, demek ki bu anlam Arat'ın bu beyitte bu fiile "*arkası kesilmez*" anlamını vermesinden hareketle tercih edilmiştir. Bu kelime C Nüshası'nda *yetümez* şeklinde olduğundan bu çalışmada, Arat dizininde "*bitmek*" anlamıyla madde başı yapılmış olan bu kelime mevcut değildir.

6. 100a/07 (3420)'de Arat'ın okuduğu gibi *kör-* değil *kür* olmalı. Aynı durum 122b/07 (4142) için de geçerlidir:

Nigü tir eşitgil kür erdemlüg er

Bu erdem bile er tilek arzū yir

"*Erdemli ve yürekli insan ne der dinle, bu erdemle insan dilek ve arzularına ulaşır*."

7. 100a/03 (3416) ve 162a/13 (5422)'te *ağı* kelimesi *hazine* anlamında değil bu anlamdan hareketle mecaz anlam kazanarak insana ait bir sıfatı karşılamak üzere "*asil*" anlamında kullanılmıştır. Arat 100a/03 (3416)'te kelimeye "*asil*" anlamını vermiş; 162a/13 (5422)'te de kelimeyi "*hazineler kadar*

değerli" şeklinde çevirmiştir. Ancak Arat dizininde bu iki veri de *ağı* "*hazine*" verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmada bu iki veri *ağı* maddesine ikinci bir anlam ilave edilerek diğerlerinden ayrılmıştır.

8. 101a/02 (3447)'de *bütü-* şeklinde geçen fiilin *bütür-* "*iyileştirmek, sağaltmak*" (Clauson 1972: 308) fiiliyle ilgili olduğu açıktır. Fiilin sonundaki *r* sesinin düşmesi yahut sehven yazılmamış olması muhtemeldir. Bu sebeple bu fiil metindeki orijinal şekliyle muhafaza edilmiş, dizinde "*iyileştirmek, sağaltmak*" anlamıyla karşılanmıştır. Kelime Arat metninde *tutunsa* şeklinde geçmektedir.

9. 101b/06 (3465)'da geçen ve Arat dizininde "*kurtulmak*" anlamı verilen *yul-* fiiline "*temizlenmek, yıkanmak*" anlamı verilmiştir. Çünkü bu fiilin *yu-* "*yıkamak*" fiilinin edilgenlik ekini almış şekli olduğu açıktır. Eğer *yul-* "*kurtarmak, bırakmak*" anlamına gelen fiil olsaydı geçişli olduğu için geniş zaman ekini *-ar* şeklinde alması gerekirdi. (Tezcan 1981: 77). Oysa fiil metinde *yulur* şeklinde geçmektedir ve anlam olarak "*kurtulmak*"tan çok "*temizlenmek*" ifade etmektedir:

Köni beg yüzi körse ḳutluġ bolur

Muyanḳa tegir hem yazuḳı yulur

"*Adil bir beyin yüzünü gören kutlu olur, sevaba girer ve günahları temizlenir*."

10. 101b/10 (3469)'da Arat'ın *beglik* "*beylik, hükümdarlık*" şeklinde okumuş olduğu kelime Dankoff'un teklif ettiği gibi *beklig* "*sağlam, çetin*" şeklinde okunmuştur. (Dankoff 1983: 263):

Sini me tiler emdi ilig bu kün

Elig bir ḳılıp yazsa beklig tügün

"*El ele verip bu çetin düğümü çözmek için hükümdar bugün seni de istiyor*."

11. Arat dizininde *tun-* "*kapanmak, bulutlanmak, sönmek*" fiilinin verileri arasında gösterilen 101b/13 (3472)'teki *tunup* fiili Arat tarafından "*endişeli olmak, düşünceli olmak*" anlamıyla çevrilmiştir. Bu çalışmada bu fiil Clauson'un teklif ettiği gibi (Clauson 1972: 514) *ton-* şeklinde okunmuş dizinde de Arat'ın *tun-* fiiline verdiği gibi "*düşünceli olmak*" anlamıyla açıklanmıştır.

12. Arat dizininde "*Tanrılık*" anlamı ile karşılanmış olan *teng͡rilik* maddesine, Tezcan'ın teklifi (Tezcan 1981: 63) uygun bulunarak "*Allah rızası için, Allah için*" anlamları da ilave edilmiştir.

Biregü tutar iş kişig Teng͡rilik

Bu işlik içinde yoḳ ol ergilik

"*Bir insan birini Allah rızası için dost edinirse, bu dostlukta hiçbir kötülük olmaz.*" 124b/02 (4202).

13. Arat dizininde *terk* "tez, çabuk" maddesi içinde gösterilmiş olan *terkin* verileri için, "*çabucak*" anlamıyla ayrı bir madde başı yapılmıştır. Çünkü burada kelimenin aldığı ekin vasıta eki olmadığı yahut kalıplaşarak kelimeye yeni bir anlam kattığı açıktır. (Tezcan 1981: 63).

Sewitse kimi dünyā āḫır sürer

Awıtsa erej birle terkin irer

"*Dünya insana önce kendini sevdirir sonra onu kovar; bir süre huzurla avutsa bile ondan çabucak bıkar*."

14. Bu çalışmanın dizininde *tiriglik yi-* deyimi "*hayat sürmek, yaşamak, ömür tükenmek*" anlamıyla *tiriglik* maddesinin verileri arasında alt madde başı yapılmıştır.

15. Arat metninde ve dizininde *tudaş* olarak geçen kelime, bu çalışmada, Clauson'daki (Clauson 1972: 461) *tüdeş* okunuşu doğru bulunarak *tüdeş* şeklinde okunmuş ve kelimeye Arat dizinindeki ve Clauson'un çalışmasındaki gibi "*eş, birbirine benzeyen*" anlamı verilmiştir.

16. 102b/03 (3493)'te beytin ikinci dizesi Arat metninden farklı olduğuu için, Arat metnindekinden farklı olarak şu şekilde çevrilmelidir: "*Kendi faydasını dışarıda bırakan, hariç tutan insanlarla istişare et*!" (bk. dipnot 39)

17. 103b/03 (3523)'te Arat tarafından *sevüp* şeklinde okunan ve "*sevip*" anlamı verilen fiil bu çalışmada, anlam olarak beyti daha iyi tamamladığı için *sawup* şeklinde okunmuş, dizinde *saw-* madde başı yapılmış ve fiile Clauson'un verdiği (Clauson 1972: 789) "*kovmak, def etmek*" anlamı verilmiştir. (bk. dipnot 42)

18. 103b/04 (3524)'te Arat metninde *arıtur* "*temizler*" şeklinde geçen kelime C Nüshası'nda *azıtur* "*yolunu şaşırmak, yoldan çıkmak*" şeklindedir. Bu durumda C Nüshası için beytin çevirisi şu şekilde olmalıdır: "*Tanrı dilediği birini seçerse, yolunu şaşırmaması için ona dünya malı vermez*." (bk. dipnot 44)

19. 103b/05 (3525) beyti Arat'ın tercih ettiği okunuştan farklı olarak şu şekildedir: *Ayı edgü ermez bu dünyā fāni* / *Bayatdın yıratur bu dünyā anı*. Arat'ın metninde bu beyit şu şekildedir: *Ayı edgü ermez bu dünyā ḳutı* / *Bayatdın yıratur bu ol din yutı*. Bu durumda Kahire Nüshası'nda geçen bu beytin çevirisi de şu şekildedir: "*Bu fani dünya hiç de iyi bir şey değildir; insanı Allah'tan uzaklaştırır*."

20. 103b/06 (3526)'da Arat tarafından *ḫaş+ı* şeklinde okunmuş olan ve "*böbürlenen kişi*" şeklinde çevrilen kelimeye, Arat dizininde, Arat çevirisinden bağımsız olarak "*şiddet, kırgınlık*" anlamı verilmiştir. Çalıştığımız nüshada ilk harfi esreyle harekelenmiş olan bu kelime *ḫışi* şeklinde okunmuş ve dizinde Steingass'ın bu kelimeye verdiği "*fearing, dreading: korkunç, kötü, berbat*" (Steingass 1998: 463) anlamı tercih edilmiştir; kelimenin sonundaki *+i* Arat dizininde gösterildiği gibi iyelik eki değil, Arapça asıllı olan kelimenin kökünde olan bir sestir. bk. dipnot 45

21. 103b/7 (3527)'de geçen *yuwġası* kelimesi A Nüshası'nda *ḳıwḳısı*, B Nüshası'nda *kötkisi* şeklindedir. Arat tarafından *kötkisi* şekli tercih edilmiş ve "*aşağılık*" şeklinde çevrilmiştir. C Nüshası'nda kelimenin ilk harfi üzerindeki çizgi fetha değil yanlışlıkla konmuş olduğu aşikâr olan noktaları iptal anlamında çizilmiş bir çizgi olmalıdır. Sadece C Nüshası'nda geçen *yuwġa* kelimesine Clauson "*bastard, adopted son, base-born people*" (Clauson 1972: 874) anlamı vermiştir, bu sebeple bu kelime çalışmamızın dizininde "*köksüz, soysuz, mendebur, hergele*" şeklinde açıklanmıştır. bk. dipnot 46

22. 103b/12 (3532)'de şair "*körürde*" ifadesini kullandığı için çeviri Arat'ın dediği gibi "*bile bile*" yerine "*göz göre göre*" olmalıdır.

23. Arat metninde 104a/16 (3554)'da geçen *etin* kelimesi Kahire Nüshası'nda *adın* şeklindedir. Bu durumda Kahire Nüshası için çeviri de şu şekilde olmalıdır: "*Seni kim yerse sonunda tersine sen onu yersin*."

24. Arat'ın C Nüshası için dipnotta belirttiğine göre 104b/16 (3570)'da geçen ifade *ölügle(r) toyı* olmalıdır. Bu çalışmada Arat'ın teklifinden farklı olarak bu ifade *ülügle topı* şeklinde okunmuştur, bu durumda bir önceki beytin çevirisiyle birlikte çeviri de şu şekilde olmalıdır: "*Bütün dünya malını toplayıp huzur içinde bin yıl yaşasa da ne fayda, sonunda gideceği yer toprağın altıdır, mallarının hepsini geride kalanlara dağıt*."

25. Arat dizininde "*düş, rüya*" verileri arasında bulunan 104b/17 (3571)'de geçen *tüş* kelimesi için, Tezcan'ın teklifi ve Clauson'un *tüş* kelimesine verdiği *'fruit', that is 'the consequence' of some act, or if it has been a good act, 'the reward' for it.*' şeklindeki anlam dikkate alınarak *tüş* kelimesi için ayrı bir madde başı daha yapılmış ve bu madde başı "*karşılık, ürün, meyve*" şeklinde anlamlandırılmıştır.

Keçürmiş tiriglik sa͡nga bolġa tüş

Nigü ḳıldı͡ng erse yanut kelge tuş

"*Geçirdiğin hayat sana bir ürün olacak; ne yaptıysan onun karşılığını bulacaksın*."

26. Arat metninde sadece *tod-* "*doymak*" şeklinde görülen fiil, C Nüshası'nda *tot-* ve *toy-* şekliyle de geçmektedir. 105b/16 (3603)'da *totsa* şeklinde ve 107b/16 (3665)'da *toyġu* şeklinde geçen fiil, *tod-* fiiline gönderme yapılarak ayrı bir madde başı yapılmıştır. Metinde *tod-* fiilinin *toy-* şekliyle de görülmesi, metnin diğer nüshalardan daha sonra yazılmış olduğunu göstermektedir.

27. Arat'ın 106a/13 (3616)'te C Nüshası için verdiği dipnotla *ölüg* şeklinde okunması gerektiğini belirttiği kelime *ülüg* olmalıdır. Bu durumda beyit ve çevirisi şu şekilde olmaktadır:

Ajunuġ neçe tirse āḫır ülüg

İki böz tegir ol sa͡nga belgülüg

"*Dünya malını ne kadar toplarsan topla sonunda payına düşen ancak iki bez parçasıdır*."

28. 106b/09 (3629)'da diğer nüshalardan farklı olarak *ıḳa bir-* "*baskın vermek, yağmalamak*" şeklinde geçen ifade sebebiyle beytin çevirisi bir önceki beyitle de ilişkili olarak şu şekilde olmalıdır:

Et özke ıḳa birse egmez boyun

Awınçı sewinç ol tileki oyun

"*Avuntusu sevinç, dileği oyun olan, dilek ve arzular vücuduna baskın verse de onlara boyun eğmez*."

29. 107a/16 (3649) ve 186a/04 (6183)'te geçen *tar* "*dar*" kelimesi için Arat dizininde bir madde başı mevcut değildir. Oysa çeviride Arat bu kelimeyi "*dar*" şeklinde kullanmıştır. Bu çalışmanın dizininde bu sözcükler *tar* maddesinde gösterilmiştir.

30. C Nüshası'nda 107b/07 (3656)'de ilk mısra Arat'ın tercih ettiği gibi *tamuġ* değil *ḳuruġ* kelimesiyle bittiği için beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Tapuġ ḳodsa dünyā tilese ḳuruġ

Nime ḳalġay erdi bu uçmaḳ ḳuruġ

"*İbadeti bırakıp faydasız dünya mevkileri dileseler de cennet boş kalmaz*."

31. 108a/01 (3667)'de geçen ve Arat tarafından *önmezi* şeklinde okunan fiil Arat dizininde *ön-* "*bitmek, yetişmek*" verileri arasında gösterilmiştir. Oysa Arat çeviride bu fiile "*vazgeçemediği*" anlamını vermiştir. Clauson'un (Clauson 1972: 169) *ün-* fiili için verdiği "*evtin barktın üntiler*" "*they left their homes*." örneğinden hareketle bu çalışmada bu fiil *ünmesi* şeklinde okunmuş ve dizinde fiile "*bırakmak, vazgeçmek*" anlamı verilmiştir. bk. dipnot 52.

32. 109a/09 (3706)'da Arat'ın *örlem* şeklinde okuduğu, dizinde "*bir tepe aşılınca ulaşılacak kadar yakın mesafe*" anlamı verilen kelime, Semih Tezcan'ın teklifi dikkate alınarak *orlam* okunmuştur. Arat, kelimeyi *örle-* "*yüksel*" anlamına gelen fiilden hareketle *örlem* okumuştur. Aynı açıklama Clauson'da da görülmektedir. Bu çalışmada, Tezcan'ın ifade ettiği gibi Çag. *çaġırum*, Kazan Tatar., Teleüt *çaḳırım*, Kazak. *şaḳırım*, Çuvaş. *s uxram* şeklinde olan ve "*verst, kilometre*" anlamına gelen kelime *çaġır-*/*çaḳır-* fiilinden türediği gibi *orla-* "*bağır-*" fiilinden de bağıranın sesinin duyulacağı kadar yakın mesafeyi anlatan

bir mesafe birimi adı türettiği düşünülerek kelimeye "(*yakınlık ifade etmek için*) *mesafe birimi*" anlamı verilmiştir. (Tezcan 1981: 56).

33. 109a/12 (3709)'de beytin ilk dizesinin son kısmı C Nüshası'nda farklı olduğu için beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Kesildi sözüm sen turu irme ḳal

İligke bitig bir yüzüm ḳılġıl al

"*Sözlerim bitti, sen şaşırma, bıkıp usanma, hükümdara mektup yazarak beni mutlu et*!"

34. 110b/01 (3749)'de geçen Arat tarafından "*aynı*" anlamıyla çevrilmiş olan *tüz* kelimesi, Arat dizininde "*bütün, hep, hepsi*" maddesinin verilerine dahil edilmiştir. C nüshasında aynı beyitte iki kez geçen *tüz* kelimesi "*düz, düzgün, doğru, aynı, uygun*" anlamı verilen *tüz* maddesine dahil edilmiştir:

İkigü Bayat ḳullarımız tüz ök

Bu ḳulluḳ içinde ḳurumız tüz ök

"*İkimiz de aynı Allah'ın kullarıyız ve kullukta aynı mertebesindeyiz*.

35. 111a/17 (3781)'de Arat'ın "*orunçaḳ turur bu sewüg cān revān* / *orunçaḳ yana bir kötürmez bu can*" şeklinde okuduğu beyit bu çalışmada "orunçaḳ turur bu sewüg cān revān / *orunçaḳ yana birgü turmaz bu cān*" şeklinde okunmuştur. Bu durumda çeviri de şu şekilde olmaktadır: "*Bu gidecek olan sevgili can emanettir; emanet başkasına verilecek bir şey değildir*."

36. 111b/03 (3784)'te geçen *içi* "*kardeş*" kelimesi Arat dizininde *iç* maddesinin *iç+i* verileri arasında gösterilmiştir, bu çalışmada bu kelime için ayrı bir madde başı yapılmıştır.

Ata bardı iş tuş içi yā ini

Ana bardı oġlun͡g ḳızın͡g kör ḳanı

37. 112a/17 (3815)'de geçen ve Arat dizininde "*ikrar etmek, beyan etmek, kabul ve ifade etmek*" anlamı verilen *yan͡gza-* fiili için Clauson'da gösterilen "*yankılanmak*" anlamı (Clauson 1972: 953) tercih edilmiştir:

Nigü tir eşitgil uç ordu ḫānı

Tözü ilke yan͡gzap söz aymış köni

"*Birer hakikat olan sözleri memleketin her tarafında yankılanan Uç-Ordu hanı ne der, dinle*!"

38. 113a/05 (3834)'te geçen ve Arat tarafından *ömiş* şeklinde okunan ve "*şifahen beyan ettiği fikirler*..." şeklinde çevrilen kelime buna rağmen Arat dizininde *ö-* "*düşünmek*" verileri arasında gösterilmiştir. C Nüshası'nda bu kelimenin *ömiş* şeklinde okunması imkânsızdır; çünkü noktaları konmamış olsa da *elif-vav*'dan sonra *mim*'den önce bir harf daha vardır. Bu sebeple kelime için *öt-* okuyuşu ve Clauson'un kelime için verdiği (Clauson 1972: 39) …*penetrate*… "*idrak etmek, anlamak*" anlamı tercih edilmiştir. Bu şekliyle beyit ve çevirisi şöyledir:

Ḳadaşı uzattı kör Ögdülmişig

Tutuzdı taḳı söz ötmiş bilmişig

"*Kardeşi Ögdülmiş'i uğurladı ve ona bilip idrak ettiği sözleri emanet etti*."

39. 113a/15 (3844)'te geçen ve Arat tarafından *ḳorup* şeklinde okunan, "*dikkatle*" şeklinde çevrilen, Arat dizininde ise *ḳoru-* "*korumak*" maddesi açılıp o maddeye dahil edilen bu kelimeyi Dankoff *körüp* şeklinde okumayı (Dankoff 1983: 263) teklif etmektedir. Ancak C Nüshası'nda ilk harf *kaf* olduğu için bu teklif pek makul görünmemektedir. Bu çalışmada ilk dizenin son kelimesi olan *turup* ile en iyi kafiyeyi oluşturan ve anlam olarak da Arat'ın *ḳoru-* "*korumak*" tercihine nazaran beyti daha iyi tamamlayan *ḳur-* okuyuşu tercih edilmiş ve dizinde kelimeye Clauson'un teklif ettiği (Clauson 1972: 643) "*to untie, open*" "*çözmek, açmak*" anlamları verilmiştir. Bu durumda beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Bitig birdi Ögdülmiş aşnu turup

İlig aldı açtı oḳıdı ḳurup

"*Ögdülmiş ilk önce mektubu verdi, hükümdar aldı, mührünü çözdü ve okudu.*" bk. dipnot 50

40. 114a/10 (3872)'da geçen ve Arat dizininde *toḳ* "*tok*" verileri arasında verilen *toḳ* için Tezcan'ın teklifi uygun görülerek (Tezcan 1981: 64) ayrı bir

madde başı yapılmış ve bu madde Arat'ın çevirisine de uyacak şekilde "*dayanak, destek*" olarak anlamlandırılmıştır. Ayrıca aynı kelimenin iyelik ekli şekilleri olan ve Arat dizininde "*dayanak, destek*" anlamıyla madde başı yapılan 101b/07 (3466), 142b/02 (4794), 152a/05 (5093)'te geçen *toḳum* verileri de bu *toḳ* maddesi içinde gösterilmiştir.

41. 115a/06 (3899)'da geçen *ḳarıġsız* kelimesi için Arat dizininde *ḳarı* "*yaşlı*" maddesine gönderme yapılarak *ḳarıġ* '*yaşlı*' şeklinde ayrı bir madde başı yapılmıştır. Bu çalışmanın dizininde *ḳarıġ* madde başı için Arat çevirisinden ve Tezcan'ın teklifinden hareketle "*engel*" anlamı tercih edilmiştir. (Tezcan 1981: 46):

Bir ol bir ḳatıḳsız ḳarıġsız arıġ

Yoḳuġ bar ḳılur ol ḳılur yoḳ barıġ

"*O; katışıksız ve tertemiz olan, engel tanımayan, yoğu var eden, varı yok edendir*. "

42. 115b/11 (3920)'de Arat'ın *tilin* şeklinde okumuş olduğu kelime C Nüshası'nda *yılın* şeklindedir. Bu okuyuş hem beytin kafiyesi hem de anlamı açısından daha uygundur. Bu şekliyle beyit ve çevirisi de şu şekilde olmalıdır:

Bayat kizledi kör sewügrek ḳulın

Bu ḳullar ara ḫalḳ tanımaz yılın

"*Tanrı sevdiği kullarını gizlemiştir, halk bu kullar arasında yıllarca da yaşasa onları tanıyamaz*."

43. 116b/05 (3949)'te iki kez geçen *ḳara ḳuş* "*kartal*" ifadesi, Arat dizininde sadece bir kez gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu verilerin ikisi de *ḳara ḳuş* madde başında gösterilmiştir.

44. 116b/10 (3954)'te Arat'ın "*yıkandı*" anlamı ile karşıladığı *yundı* fiili bu beyitte "*abdest aldı*" anlamı ile kullanılmıştır. Arat daha sonraki beyitlerde de gerektiği zaman bu fiili "*abdest aldı*" şeklinde çevirmiştir, bu beyitte de fiile bu anlam verilmelidir. Dizinde de sadece "*yıkanmak*" anlamı ile karşılanmış olan *yun-* fiilinin anlamına "*abdest almak*" anlamı da ilave edilmelidir.

Ḳopup yundı ḳıldı yana tan͡g namāz
Yéme turdı ança du'ā ḳıldı rāz

"*Kalkıp abdest aldı, sabah namazını kıldı, namazdan sonra bir süre durup dua etti*."

45. 117b/10 (3985) Arat tarafından şu şekilde çevrilmiştir: "*İbadete nasıl inansan da olur; kişi ibadet ettiğini kabul ederse bütün yaptıkları boşa gider*." Oysa beytin çevirisi şu şekilde olmalıdır: "*İbadetlerine güvenen, ben ibadetlerimi yerine getirdim, diyebilenin bütün yaptıkları boşa gider*."

46. Arat metninde 118a/05 (3997)'te geçen *tüz* kelimesi Arat tarafından "*uygun*" anlamıyla çevrilmiş olmasına rağmen bu kelime Arat dizininde "*bütün, hep, hepsi*" anlamı ile karşılanan *tüz* maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu veri bu çalışmanın dizininde Arat çevirisi dikkate alınarak "*düz, düzgün, doğru, aynı, uygun*" anlamı verilen *tüz* maddesine dahil edilmiştir.

47. Arat dizininde "*yer*" anlamıyla karşılanan 118a/06 (3998)'da geçen *turuġ* kelimesi Tezcan'ın teklifi uygun bulunarak *oldruġ turuġ* deyimi içinde gösterilmiş ve bu deyime "*oturuş kalkış, davranış, davranış adabı*" anlamı verilmiştir. *turuġ* madde başı yapılmış ancak bu kelime bizim metnimizde "*duru, durulmuş, temiz*" anlamıyla hiç kullanılmamış olduğu için, dizinde bu madde başına anlam verilmemiş, burada *oldruġ turuġ* deyimine gönderme yapılmakla iktifa edilmiştir.

48. 119a/15 (4035)'te iki kez fethalı *ye* ve *kef* harfiyle yazılmış olan kelime, bu çalışmada, Arat'ın okuduğu gibi *yeg* değil beytin anlamını daha iyi tamamlayan *yek* "*şeytan; kötü, aşağılık, iğrenç*" (Clauson 1972: 910) şeklinde okunmuştur:

Sözüg örte tutsa son͡gı yek bolur

Ḳayu nen͡g yek erse tüpi ig bolur

"*Sözü kapalı tutarsan sonu kötü olur; kötü olan her şeyin altında zarar vardır*."

49. 119b/11 (4047)'de geçen *kön͡gli yazı* ifadesindeki *yazı* kelimesi Arat dizininde de Clauson'da geçtiği gibi "*kır, ova*" anlamıyla karşılanmıştır. Fakat beytin bağlamı göz önünde bulundurulduğunda açıkça görülmektedir ki kelime bu anlamından hareketle "*açık, geniş*" şeklinde mecaz anlam kazanmıştır. Aynı

kelime 138b/12 (4673) ve 157b/06 (5269)'da da aynı mecaz anlamı kazanmıştır. Bu çalışmada bu kelimenin anlamlarına "*açık, geniş*" de ilave edilmiştir.

Ḳılınçı arıġ erse körklüg yüzi

İdişçi ḳılur beg ay kön͡gli yazı

"*Tavır ve hareketleri temiz, güler yüzlüyse, bey onu sâkî yapar ey gönlü geniş*"

50. 119b/13 (4049)'te geçen *ḳorḳu aynu* ifadesi Arat tarafından "*çok dikkatli ve ihtiyatlı*" şeklinde çevrilmiş, Arat dizininde ise *ḳorḳ* fiilinin gerundiumu olan bu ifade *ḳorḳu* "*korḳu*" maddesinin verileri arasında; *ayın-* fiilinin gerundiumu olan *aynu* ifadesi ise *ayın-* "*söylemek, sormak*" maddesi açılarak bu maddede gösterilmiştir. Metinlerde genellikle *ḳorḳmak ayınmaḳ* şeklinde ikileme olarak kullanılan bu ifade bu çalışmanın dizininde hem *ḳorḳ-* fiilinin verileri arasında hem de *ayın-* madde başı açılarak burada gösterilmiştir. Ancak beytin anlam bütünlüğü dikkate alınarak kelimeye 'Arat'ın çevirisinde kullandığı gibi '*ihtiyatlı olmak*' anlamı da ilave edilmiştir.

51. 120a/06 (4058)'da Arat'ın *sök-* versiyonunu tercih ettiği ve dipnotta C Nüshası için bu fiilin *şök-* şeklinde olduğunu belirttiği kelime bu çalışmanın dizininde *sök-* fiili gibi "*çökmek*" şeklinde anlamlandırılmıştır.

52. 121a/08 (4093)'de Arat'ın *on͡gın* okuduğu ve dizinde de *on͡g* '*sağ*' madde başının verileri arasında gösterilen kelime bu şekliyle anlam bakımından metne uymadığı için bu kelime *ön͡gin* '*başka, başkası*' şeklinde okunmuştur.

Ḳatıġlanġu begke tapuġ yazmasa

Tapuġçı yolından ön͡gin azmasa

"*Gayret etmeli, beye karşı hizmette kusur etmemeli, hizmet yolundan başkasına sapmamalıdır*."

53. Bu çalışmanın dizininde, Semih Tezcan'ın ikazı dikkate alınarak, *sal-* fiili için Arat'ın verdiği "*atmak, bırakmak*" anlamlarına 121b/10 (4111)'da geçen *elgin sala kirmegil* ifadesinde bu fiilin kazandığı anlamdan hareketle "*sallamak*" anlamı da ilave edilmiştir.

54. Arat'ın bir kez "*itibar*" anlamıyla çevirdiği, diğer beyitlerde ise "*devamlı, sürekli*" anlamıyla çevirdiği *ulam* kelimesi Arat dizininde sadece "*saygı*" anlamıyla karşılanmıştır. Tezcan ise bu kelimenin "*sürekli, kesiksiz, ebediyen*" anlamıyla karşılanması gerektiğini teklif eder. Bu çalışmada, Tezcan'ın teklif ettiği bu anlama ilaveten "*kesin, kalıcı, geri alınamaz, değiştirilemez*" anlamları ve Arat'ın "*itibar*" çevirisiyle bağlantılı olarak "*selam*" anlamı da kelimenin anlamlarına ilave edilmiştir. Kelime, 150b/13 (6520), 193b/04 (6520)'te *selam* kelimesiyle eş anlamlı bir kelime olarak kullanılmıştır. 115a/13 (5054) ve 164a/17 (5490)'de kelime "*sürekli, ebediyen, kesiksiz*" anlamıyla kullanılmıştır. 109a/16 (3714)'da ise *ulam* kelimesinin, Clauson'un verdiği "*kesin, kalıcı, geri alınamaz değiştirilemez*" anlamıyla kullanılmış olduğu görülmektedir. 109a/16 (3714)'da Arat, kelimenin anlamını çeviriye dahil etmemiştir. Bu çalışmada, bu iki beyitte kelimenin Clauson'un verdiği "*kesin, geri alınamaz, değiştirilemez*" anlamıyla kullanılmış olduğu kabul edilerek, kelimenin anlamına bu anlamlar da ilave edilmiştir. Bu durumda bu iki beytin çevirisini şu şekilde değiştirmek doğru olacaktır: "*İşte kalıcı, değiştirilemeyecek şekilde yazıyla sözümü söyledim; sözümü bitirdim ve kalemimi sildim*."

"*Hokka ve kâğıt istedi, kalemi eline aldı, hükümdara sözleri kalıcı ve değiştirilemez bir mektup yazmaya başladı*."

55. 121b/05 (4106)'te geçen *usa* kelimesi Arat dizinine dahil edilmemiştir. *u-* '*muktedir olmak*' fiilinin şart çekimi olan bu fiil bu çalışmanın dizininde *u-* madde başının verileri arasında gösterilmiştir.

56. 121b/14 (4115)'te geçen *tırn͡gaḳ al-* ifadesi Arat tarafından '*tırnak kesmek*' olarak çevrilmiştir; beytin bağlamı düşünüldüğünde bu ifadeyi '*tırnak yemek*' olarak çevirmek daha uygundur:

Yana alma tırn͡gaḳ adışma butun͡g

Uçuzluḳ tegürgey eletgey ḳutun͡g

"*Bir de tırnak yeme, bacaklarını ayırma, bu insanı itibardan düşürür ve ikbali engeller*."

57. 123a/06 (4165)'da Arat'ın *aysama* şeklinde okuduğu kelime Arat dizininde *ay-* "*demek, söylemek*" fiili verileri arasında gösterilmiştir. Bu

çalışmanın dizininde *aysa-* şeklinde bir fiil bilinmediğinden fiil *aysa ma* şeklinde okunmuş ve dizinde de *ay-* fiili verileri arasında gösterilmiştir.

58. 124a/17 (4198) ve 160b/16 (5377)'da geçen *ḳaḳ* kelimesi Arat dizininde "*kaz*" anlamıyla karşılanmıştır. Bu çalışmada bu kelime için Clauson'un kelimeye verdiği '*bir kuş adı*' anlamı tercih edilmiştir. (Clauson 1972: 608).

59. 124b/06 (4206)'da geçen, Arat metninde *seşiş* şeklinde okunmuş olan kelime C nüshasında *şiş-* olarak yazılmıştır. Bu fiil Clauson'da (Clauson 1972: 857) *seş-/şeş-* "*çözmek, ayırmak*" şeklinde geçen fiilden hareketle *şiş-* şeklinde madde başı yapılmış ve fiile "*çözmek, ayırmak*" anlamı verilmiştir:

Apaṅ͡g dünyā asġı üçün erse iş

Bu işke ḳatılma ḳatılsa sen şiş

"*Eğer dünya çıkarı için arkadaş edinmişsen, bu arkadaşla birlikte olma, olduysan ayrıl.*"

60. 124b/11 (4211)'de geçen *tüz* kelimesi Arat tarafından "*gibi, aynı*" anlamıyla çevrilmiş olmasına rağmen bu kelime dizinde "*bütün, hep, hepsi*" anlamı ile karşılanan *tüz* maddesinde gösterilmiştir. Bu veri bu çalışmanın dizininde, Arat çevirisi dikkate alınarak, "*düz, düzgün, doğru, aynı, uygun*" anlamı verilen *tüz* maddesine dahil edilmiştir:

Ḳaşı tügmese ol bu iki yerig

Bu cān birle tüz tutġu uş bu irig

"*Bu iki yerde kaş çatıp gücenmiyorsa, sen bu insanı canın gibi aziz tut*."

61. 125b/01 (4232)'de Arat'ın *öz ḳılın-* şeklinde okuduğu kısım, bu çalışmada, anlam açısından daha uygun olduğu için *uz ḳılın-* şeklinde okunmuştur:

Tapuġ uz ḳılın ḳılma özke yaġı

Yaġılıġ kişike ḳopar miṅ͡g çoġı

"*Hizmetini en iyi şekilde yerine getir, kendine düşman edinme, düşmanı olan kişinin başı bin türlü derde girer.*"

62. 125b/01 (4232)'de geçen ve Arat tarafından *özge* şeklinde okunmuş olan kelimeye çeviride "*kendine*" anlamı verilmiş; dizinde de bu kelime *öz+ke* verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelime *özke* şeklinde

okunmuş, dizinde de Arat dizininde olduğu gibi *öz+ke* verileri arasında gösterilmiştir.

63. 125b/09 (4240)'da geçen ve Arat metninde *ög-* "*övmek methetmek*" şeklinde okunan fiil bu çalışmada *ük-* "*yığmak*" şeklinde okunmuştur. Bununla aynı kökten gelmiş olan 186b/03 (6198)'te geçen ve Arat'ın *ügük* şeklinde okuduğu kelime de *ükük* şeklinde okunmuştur.

Ne edgü bilig bérdi bilge öge

Körü birse güher töker teg üke

"*Dikkatle bakarsan, bilge danışman, cevher yığar gibi ne güzel bilgi vermiş*."

64. 126a/01 (4249)'de Arat tarafından C Nüshası için dipnot şeklinde düşülen "*tutarsa (düzeltilmiş)*" kelimesi diğer nüshalarda mevcut değildir. Ancak kelime Arat'ın okuduğu şekliyle nüshada geçiyor olamaz; çünkü nüshanın istinsah edildiği dönemde bu ifadenin *tutarsa* değil *tutar erse* şeklinde olması gerekirdi. Bu çalışmada bu kelime totarsa şeklinde okunmuş ve beytin anlamına da uyacak şekilde bu fiil, bu çalışmanın dizininde "*kötülemek, itibarını sarsmaya çalışmak*" şeklinde açıklanmıştır. Sadece C Nüshası'nda geçen *totar-* fiili Clauson'un *tota-* "*kötülemek, itibarını sarsmaya çalışmak*" anlamını verdiği (Clauson 1972: 452) fiilden türemiş aynı anlama gelen bir fiil olmalıdır. Bu beyit ve çevirisi şu şekildedir:

Yime tepsegeyler sanga teng tuşung
Körülmege edgüng totarsa tuşung

"*Rütbece sana denk olanlar seni çekemezler, senin itibarını sarsmaya çalışırlarsa yaptığın iyilikler görülmez*!"

65. 126a/02 (4250)'de geçen *tapsul-* fiiline Clauson yer vermemiştir. Tezcan C Nüshasında bu fiilin *ḳapsul-* okunması gerektiğini belirtir. (Tezcan 1981: 61-62) Arat beyit içinde bu fiile '*kıskanmak*' anlamı vermiştir. Fiil kendinden önce *sanga* zamirini aldığı için Arat'ın çevirdiği gibi geçişli bir fiil olmasa gerektir. Bu sebeple bu çalışmanın dizininde bu fiile '*haset etmek*' anlamı verilmiştir.

Siningden kiçiging sanga tapsula

Tilemegey edgün͡g tepizlik bile

"*Senden küçükler haset eder, çekememzlik yüzünden senin iyiliğini istemezler.*"

66. 126a/13 (4261)'te Arat'ın '*yağısı üzele elig bulmış er*' şeklinde okuduğu kısım bu çalışmada anlamca daha doğru olduğu için '*yağısı üzele elig bolmış er*' şeklinde okunmuştur.

Nigü tir eşitgil yağılamış er

Yağısı üzele elig bolmış er

"*Düşmanla savaşıp onu mağlup etmiş olan insan ne der, dinle*!"

67. 126a/15 (4262)'te geçen *torḳa yit-* ifadesi "*tuzağa düşürmek*" anlamına gelmektedir. Arat dizininde bu ifadede geçen *yit-* fiili, *yit-* "*yetmek, yedeğinde götürmek*" fiilinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu fiilin *it-* fiilinin *y-* proteziyle genişletilmiş şekli olduğu açıktır. Bu sebeple bu çalışmada, bu fiil için ayrı bir madde başı yapılmış, beytin bağlamına göre fiile "*itmek, düşürmek*" anlamı verilmiştir.

Usanma yaġıḳa yaḳın turma kit

Yaġıġ sen usandur anı torḳa yit

"*Gaflete düşüp de düşmanına yakın durma, uzaklaş; sen düşmanını gafil avla, onu tuzağa düşür*."

68. 126a/16 (4263)'da geçen *tayaḳlıḳ* ifadesi Arat tarafından '*elinde sopa olan*' şeklinde çevrilmiştir. Bu ifadeyi beytin anlam bütünlüğü düşünüldüğünde '*dayaklık, sopa atmaya layık adam*' şeklinde çevirmek daha uygun olacaktır. Bu durumda beytin çevirisi şu şekilde olmalıdır: "*Düşmanını asla küçük görme, sadece dayakla uslanması mümkün olacak bir düşmansa sen demir kalkanı hazır tut*."

69. 126b/03 (4267)'te Arat'ın '*isterse canını ilik ile besler*' şeklinde çevirdiği *cānın͡gḳa yitürgey yilig* ifadesindeki *cānın͡gḳa yitür-*'ün bir önceki beyitle birlikte ele alındığında '*canına yetmek, canına tak demek*' anlamını taşımakta olduğu açıktır. Bu durumda bu beytin son kelimesi için Arat'ın tercih ettiği *yilig* kelimesi yerine C Nüshası'ndaki *bilig* kelimesi tercih edilmelidir.

Çünkü bir önceki beyitte kişinin içini dışını ancak dostunun bileceği anlatılmaktadır, bu beyitte de kişinin dostunun bu bilgiyle isterse kişinin malına el süreceğini isterse canına tak dedirtecek kadar ileri gidebileceği vurgulanmaktadır:

Tilese nen͡ging͡e tegürgey elig

Tilese yitürgey cānın͡gḳa bilig

"*O isterse senin malına el uzatır, isterse sahip olduğu bilgi ile canına tak dedirtir.*"

70. 127a/13 (4293)'te Arat'ın *emgeke* şeklinde okuduğu kelime *emgege* okunmalıdır. Bu kelime isim değil; gelecek zaman eki almış bir fiildir:

Kön͡gül sırrı açma sözün͡g tegmeke

Ḳalı açtın͡g erse özün͡g emgege

"*Gönül sırrını ve sözünü herkese açma, eğer açtıysan kendin sıkıntı çekersin.*"

71. 127a/14 (4294)'te Arat tarafından *üstigü* şeklinde okunmuş olan kelime, Arat dizininde *üstik* "*istemek*" verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmada bu fiil, Tezcan'ın teklifi makul bulunarak (Tezcan 1981: 69) *üstikü* şeklinde okunmuş ve "*üstüne düşmek, istemek*" şeklinde anlamlandırılmıştır. Tezcan'a göre bu fiil iç+ik- gibi üst+ik- şeklinde oluşmuş bir fiildir.

72. 127a/14 (4294)'te Arat tarafından *bügü* şeklinde okunan ve "*engel ol*" şeklinde çevrilen kelimeyi Clauson *bög-* şeklinde okumuştur. (Clauson 1972: 324a) Aynı fiil Erdal tarafından "(*insan veya nesneler için*) *toplamak, biriktirmek,* (suyu) *durdurmak*" şeklinde açıklanmıştır. (Erdal 1991: 325). Bu fiil *Divanü Lügati't-Türk*'te *büg-* şeklinde okunmuş ve "*durdurmak, hareketine mani olmak, set çekilmek, toplamak, bükülmek*" anlamı ile çevrilmiştir. (Atalay 1943: 122). Bu çalışmada bu kelime *bög-* şeklinde okunmuş ve "*engel olmak*" anlamıyla çevrilmiştir. Bu kelime için İbrahim Taş'ın "*Kutadgu Bilig'de İndekste Yer Almayan İki Sözcük Üzerine*" adlı bildirisinden faydalanılmıştır. (Taş 2009: 493-504).

73. Arat ve Clauson tarafından "*itibarlı, saygın*" şeklinde çevrilen 127b/02 (4297)'de geçen *suwluġ* kelimesi Arat dizininde *suw* maddesinin verileri arasında

gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelime, Arat'ın çevirisindeki gibi "*itibarlı, saygın*" anlamı verilerek ayrı bir madde başı yapılmıştır.

74. 127b/04 (4299)'te Arat'ın *yaraşsa* şeklinde okuduğu ve dipnotta da C Nüshası için fark belirtmediği kelime, C Nüshası'nda *yaraşmasa* şeklinde geçmektedir. Bu şekliyle de beytin anlamı Arat'ın çevirisine daha uygundur:

Öçeşme bu devlet bile sen .....

Yaraşmasa devlet aġu ḳılġa aş

"*Sen bu devletle mücadeleye kalkma, onunla anlaşmazsan, o sana yediğini zehir eder*."

75. 130a/09 (4374)'da geçen *edgüler* kelimesini Arat '*iyilik eder*' şeklinde çevirmiştir; ancak Arat dizininde bu kelime, *edgü* meddesinin çokluk eki almış şekli olarak gösterilmiştir. Bu çalışmada *edgüle-* madde başı yapılmış ve bu veri, bu maddenin verisi olarak gösterilmiştir.

76. Arat dizininde "*kin, öç, hınç*" anlamı verilen ve birbirine gönderme yapılan *kek* ve *keg* şeklinde iki ayrı madde başı bulunmaktadır. Arat muhtemelen kafiye için kelimeyi *keg* şeklinde de okumuştur. Bizim çalışmamızda kelime *kek* "*kin, öç, hınç*" şeklinde okunmuş ve dizinde sadece *kek* şeklinde madde başı yapılmıştır.

77. Arat metninde *yon͡gaġ* / *yon͡gaġçı* şeklinde geçen kelime C Nüshası'nda *ton͡gaġ* / *ton͡gaġçı* şeklinde geçmektedir. Sadece bir kez noktasız yazıldığı için *yon͡gaġçı* şeklinde okunan bu kelime, metindeki orijinal şekliyle okunmuş, Arat'ın verdiği anlam ile karşılanmış, *yon͡gaġçı* ve *ton͡gaġçı* maddeleri birbirine gönderilmiştir.

78. Arat metninde *saḳınuḳ* şeklinde geçen kelime C Nüshası'nda daima *saḳıyuḳ* şeklinde geçmektedir. Bazen *ye* harfi noktasız yazılmış ancak çoğu zaman noktası açıkça belirgin şekilde konmuştur. Bu sebeple kelime metindeki orijinal şekliyle okunmuş, Arat'ın verdiği anlam ile karşılanmıştır.

79. Arat metninde 130b/02 (4382)'de geçen *yetrü* "*iyice*" kelimesi C Nüshası'nda *ḳodru* şeklinde geçmektedir. Bu kelimenin, Clauson'da *ḳoḏuru* "*tamamen, iyice*" anlamıyla geçen kelime (Clauson 1972: 606) olduğu düşünülerek kelime buradaki anlamıyla madde başı yapılmıştır.

80. Arat dizininde 131a/03 (4398)'te geçen *ögdi* kelimesi, "*alkış, sena*" anlamı verilen *ögdi* maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Oysa bu beytin çevirisinde kelimeye Arat tarafından *övgü* anlamı verildiği görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın dizininde, bu kelime "*övgü*" anlamı verilen *ögdi* maddesinin verileri arasında gösterilmiştir.

81. 132b/03 (4442)'te Kahire ve Fergana nüshalarında ezer şekliyle mevcut olan kelimeyi Clauson *azar* olarak okur ve "*...a little of each*…" anlamını verir (Clauson 1972: 289). Oysa ne *Divanü Lügat'it-Türk*'te ne de *Kutadgu Bilig* nüshalarında bu kelimeye bu şekliyle rastlanmamaktadır. Farsçadan ödünçlenen *āzar* kelimesi ise konumuzun dışındadır. Bu kelime yine Clauson'un *eḏer* maddesinde açıkladığı "*heybe"* yahut "*eyer"* anlamını verdiği ve *eẕer* şeklinin de olduğunu söylediği (Clauson 1972: 63) kelime olmalıdır. Beytin anlamına baktığımızda bu daha iyi anlaşılmaktadır: İlk dizede evde bulunması gereken gıda maddeleri, ikinci dizede de döşek, keçe, eyer/heybe gibi mefruşat malzemeleri sıralanmıştır. "*Kımız, süt ya yün yağ ya* (*yoğurt ve peynir*) *ev için bulundurulan keçe, heybe bunlardan gelir*."

82. 132b/15 (4454)'te geçen ve Arat dizininde *yolçı* maddesinin *+lar* çokluk eki almış verileri adasında gösterilen kelime, *yolçıla-* "*kılavuzluk etmek, yol göstermek*" fiili olduğu için bu çalışmanın dizininde bu kelime için yolçıla- şeklinde ayrı bir madde başı yapılmış ve bu veri bu maddeye dahil edilmiştir. (Tezcan 1981: 76).

83. 133b/01 (4471)'de geçen ve Arat dizininde "*konut*" anlamı verilen *ḳonut* kelimesine, bu çalışmanın dizininde S. Tezcan'ın ikazı doğru bulunarak (Tezcan 1981: 50) "*birlikte yaşayan insanlar, akrabalar*" anlamı verilmiştir:

Olardın tawar sen tileme yanut

Yanutı Bayat bérge edgü ḳonut

"*Onlardan karşılık olarak mal bekleme, buna karşılık Tanrı sana iyi komşular verir*."

84. Arat dizininde *keç-* "*geçmek, ölmek*" maddesinin verileri arasında gösterilen 135a/01 (4517)'de geçen *keçgüde* kelimesi, beytin anlam bütünlüğü dikkate alınarak *keçgü* "*ölçü, sınır*" şeklinde ayrı bir madde başının verisi olarak gösterilmiştir. (Tezcan 1981: 48).

Tişig ḳatma erke yigü içgüde

Ḳalı ḳattın͡g erse keçer keçgüde

"*Yiyip içerken kadınları erkeklerin arasına katma, eğer kattıysan, ölçüyü kaçırırlar*."

85. Arat dizininde *ḳız-* "*kızarmak, gülmek*" maddesinin verileri arasında gösterilen 135b/12 (4544), 139b/15 (4707), 147a/06 (4938)'da geçen *ḳızġu* verileri *en͡g* kelimesi ile birleşerek "*pembe yanaklı, mutlu*" deyimini oluşturduğu için bu veriler bu çalışmanın dizininde *ḳız-* maddebaşında *ḳızġu en͡g* "*pembe yanaklı, mutlu*" şeklinde alt madde olarak gösterilmiştir.

86. 137b/06 (4633)'da geçen *adrar* < adır-ar fiili Arat metninde sonundaki a seslenme edatıyla bitişik gösterilmiştir, bu da kelimenin datif eki almış bir partisip olduğunu düşündürmektedir. Ancak beytin bağlamına göre bu kelimenin bir partisip değil fiil olması gerekir. Bu sebeple bu çalışmada bu fiil seslenme edatından ayrı okunmuş ve dizinde de bu doğrultuda gösterilmiştir.

Bularda birisi birin͡ge yaġı

Yaġusa yaġıḳa yaġı adrar a

"*Bunlardan her biri diğerine düşmandır, düşman düşmana yaklaşınca (bu renklerle) ayırt edilir*."

87. 137b/09 (4636)'da geçen ve Arat dizininde ve metninde "*yaşlı adam*" anlamı verilen *ḳal* kelimesi için, Semih Tezcan Uygurcada mevcut olan *ḳal* kelimesine verilen "*vahşi, yabani, kuduz, deli*" anlamlarını teklif etmektedir. (Tezcan 1981: 45). Bu dikkate alınarak ve beytin anlamı göz önünde bulundurularak bu çalışmanın dizininde bu kelimeye "*şaşkın, deli*" anlamı verilmiştir:

Nigü tir eşitgil bu kökçin saḳal

Uḳa bir munı sen turu ḳalma ḳal

"*Şimdi bu ak sakal ne der, dinle, Bunu anlamaya çalış ve şaşkın hâlde kalıverme*."

88. 138b/01 (4660)'de geçer Arapça *nuḳul* kelimesi Arat tarafından '*meyve*' olarak çevrilmiş olmasına rağmen dizinde bu kelime '*nakiller*' anlamıyla

karşılanmıştır. Bu çalışmanın dizininde bu kelime, Arat ve Steingass'ın verdiği anlamla yani '*meyve, şekerleme*' ile karşılanmıştır.

89. 138b/01 (4660)'de geçen ve Arat'ın *simiş* olarak okuduğu kelime, bu çalışmada *sımış* olarak okunmuştur. Arat'ın verdiği '*simiş, çekirdek*' anlamının Tezcan'ın da belirttiği gibi Anadolu ağızlarına Rusça bir sözcük olan *semeçko*'dan ödünçleme olan *simişka~sımışka*'ya göre verildiğine hükmedilmiş, bunun yerine yine Tezcan'ın teklifiyle Türkmen Türkçesinde kullanılan *sımışla-* '*atıştırmak, tıkıştırmak, aç gözlülükle sürekli yemek*' anlamına gelen fiilden hareketle bu kelimenin *sımış* şeklinde okunmasına ve kelimeye '*çerez*' anlamı verilmesine karar verilmiştir.

90. 138b/02 (4661)'de geçen *usa* kelimesini Arat *u-* "*muktedir olmak*" fiilinden şart olarak kabul etmiştir. Bu fiil *us-* "*farz etmek, var saymak*" fiili olmalıdır. Bu çalışmanın dizininde fiile bu anlam verilmiş ve ayrı bir madde başı yapılmıştır. Bu şekliyle beytin çevirisi de şöyle olmaktadır:

Bıçış ḳıl küçüng͡ yitse bıçġıl aġı

Usa tiş teri bir kesilsü çoġı

"*Diş kirası farz ederek gelenlere hediye ver, gücün yetiyorsa ipekli kumaşlar ver ki sesleri kesilsin*."

91. Arat dizininde "*sakınmak, sanmak*" anlamı verilen *saḳın-* fiilinin anlamlarına, Arat'ın gerektiği zaman kelimeyi "*düşünmek*" anlamıyla da çevirmesi dikkate alınarak, bu çalışmanın dizininde "*düşünmek*" anlamı ilave edilmiştir.

92. Arat dizininde sadece "*çekiştirmek*" anlamı verilen *son͡gda-* fiiline, bu çalışmanın dizininde, Arat'ın çevirisi ve Clauson'un bu fiile verdiği anlamlar (Clauson 1972: 836) göz önünde bulundurularak "*takip etmek; eziyet etmek; çekiştirmek*" anlamı verilmiştir.

93. Metinde geçen ve "*sövmek*" anlamı taşıyan Arat'ın ise *sök-* şeklinde okuduğu fiiller *sög-* olarak değiştirilmiştir.

94. Kahire Nüshası'nda *teg-* "*değmek, dokunmak, ulaşmak*" fiili *tig-* şeklinde de yazıldığı için bu çalışmanın dizininde her ikisi için ayrı birer madde

başı yapılmışve bunlar birbirine gönderme yapılarak belirtilmiştir. Aynı işlem *tegür-* / *tigür-* fiili için de uygulanmıştır.

95. 138b/10 (4669)'da geçen ve Arat dizininde gösterilmeyen *toḳım toḳı-* "*kesimlik hayvan kesmek*" deyimi *toḳı-* maddesinin verileri içinde alt madde başı yapılmıştır.

96. 138b/11 (4672)'de Arat tarafından *ḳovdaḳ* şeklinde okunmuş olan ve çeviride "*cılız*" anlamıyla karşılanmıtır. Beyitte konu olarak çok yiyen insandan bahsedilmesi dikkate alınarak, kelimenin "*cılız*" anlamına gelmesi mantıksızdır. Clauson tarafından *ḳowdaş* kelimesine teklif edilen "*obur*" anlamı bu kelime için de tercih edilmelidir, bu iki kelimenin "*boş, kof*" anlamına gelen *ḳowı* kelimesinin türevleri olması akla daha yakındır: ḳowı+da-ş (?) / ḳowı+da-k (?). Bu kelimeye bu çalışmanın dizininde "*obur*" anlamı verilmiştir. bk. dipnot 97. Bu şekliyle beytin çevirisi şöyle olmalıdır: "*Çok yiyen insan her zaman hastalıklı olur, yüzü sararır ve memlekette adı obura çıkar*."

97. 138b/15 (4675)'te Arat'ın *yişin* şeklinde okuduğu kelime S. Tezcan'ın teklifi doğrultusunda (Tezcan 1981: 75) *yışın* olarak okunmuş; ancak kelimeye Arat'ın verdiği "*çökük, çökmüş*" anlamı verilmemiş *ış* "*sis*" kelimesinin *y-* protezli hâlinden türemiş bir kelime olduğu kabul edilerek "*is, kara*" anlamıyla madde başı yapılmıştır. Dankoff da kelimeyi *ışın* şeklinde okumayı ve "*sis, is*" anlamıyla çevirmeyi teklif etmektedir. (Dankoff 1983: 263). Bu durumda beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır:

Boġuzuġ küdez tutçı igsiz yüzi

Ḳılur ig kişiniṉg yüzini yışın

"*Boğazı gözet ki yüzün daima sağlıklı görünsün; hastalık insanın yüzünü lekeler*."

98. Arat dizininde sadece "*yürümek, varmak*" anlamı verilmiş olan *yorı-* fiilinin anlamlarına, Arat'ın muhtelif beyitlerde fiile verdiği anlamlar dikkate alınarak "*yaşamak, ömür sürmek, davranmak*" da ilave edilmiştir.

99. 139b/03 (4695)'te geçen ve Arat'ın *edgüdün* şeklinde okuduğu ifadenin *edgü* kelimesinin ablatif hâli olmaktan ziyade *edgü dün* '*iyi kötü*' ikilemesi olması daha mantıklı görünmektedir. Ablatif ekinin bu kelimeye düz

olarak *edgü+din* veya *edgü+den* şeklinde gelmesi gerekirdi. Bu çalışmada bu ifade *edgü dūn* olarak okunmuş ve dizin de buna göre tanzim edilmiştir:

Ne edgü bolur kör tiriglik ödün

Ülüg alsa özke Ḳamuġ edgü dūn

"*Gençlik çağında bütün iyi ve kötülerden insanın kendine bir hisse alması ne iyi olur*."

100. Arat çevirisinde ve dizininde "*artmak*" şeklinde anlam verilmiş olan ve 139b/13 (4705)'te geçen *yiged-* fiiline bu çalışmanın dizininde "*üstünleşmek*" anlamı verilmiştir.

101. Arat dizininde "*kalkan*" anlamı verilmiş olan *tura* kelimesine, bu çalışmada, Arat'ın çevirisi ve Tezcan'ın teklifi doğrultusunda '*kale, sığınak*' anlamı verilmiştir.

102. Arat dizininde *uluġad-* şeklinde madde başı yapılan 139b/17 (4708)'de geçen *ulġadu* kelimesi, *ulġad-* şeklinde madde başı yapılmıştır. (Tezcan 1981: 68)

103. Arat dizininde "*iftira, iftira edilen*" şeklinde anlamlandırılan *yoduġ* kelimesine bu çalışmanın dizininde, Arat'ın muhtelif beyitlerde kelimeye verdiği anlam dikkate alınarak "*afet, felaket, zarar*" anlamı verilmiştir. (Tezcan 1981: 76).

104. Arat dizininde "*yolcu*" anlamı verilmiş olan *yolçı* kelimesine, bu çalışmanın dizininde "*kılavuz*" anlamı verilmiştir. (Tezcan 1981: 76).

105. 140a/03 (4711)'te geçen *söndi* kelimesi Semih Tezcan'ın teklifi makul bulunarak *sundı* şeklinde okunmuş, dolayısıyla kelime dizinde '*uzanmak*' anlamı verilen fiile dahil edilmiştir:

Ḳanı ol otun ıt bu dünyā bulup

Yaşıl köke sundı ḳara ḳuş münüp

"*Bu dünyayı bulan ve kartala binerek mavi göğe çıkan o küstah köpek nerede*?"

106. C Nüshası'nın bu çalışmaya dahil olmayan 70b/02 (2549) ve 81b/02 (2861)'de harekeli olarak yazıldığı için *terki* şeklinde okunan kelimenin diğer tüm verileri harekesiz yazılmış olmakla birlikte hiçbiri Arat metni ve dizininde

gösterildiği gibi *tirki* okunacak şekilde yazılmamıştır. Bu sebeple bu kelimenin okunuşu için metin esas alınmış ve bu kelime *terki* "*sofra*" şeklinde okunmuştur.

107. Semih Tezcan, 141a/15'te (4756) geçen *sasıt-* fiiline '*azarlamak*' anlamını teklif etmiş ve bu fiilin Uygurcadan bildiğimiz *sarsı-* fiilinden *r* düşmesiyle ortaya çıkmış bir fiil olduğunu belirtmiştir. *Divanü Lugati't-Türk*'te bu fiile '*sert ve kaba muamele yaptırmak*' anlamı verilmiştir. Arat, çeviride bu fiile, '*ortalığı berbat etmek*' şeklinde anlam verdiği için Arat dizininde de bu fiile '*berbat etmek*' anlamı verilmiştir. Tarama Sözlüğü'nde *sasımak* fiiline '*bozulup kokmak, fena kokmak*' anlamı verilmiştir. Metinde sadece 141a/15 (4756)'te geçen bu fiil *sög-* '*sövmek*' fiiliyle birlikte kullanılmıştır. Bu çalışmanın dizininde, Tarama Sözlüğü'ndeki *sasımak* fiilinin "*bozulmak*" anlamından hareketle, ettirgenlik eki almış olan *sasıt-* fiilinin, Arat'ın verdiği '*berbat etmek*' anlamına da uygun olarak, mecaz anlam kazandığına kanaat getirilerek '*bozmak, bir kimseyi beklemediği bir davranış karşısında bırakarak küçük düşürmek*' anlamı verilmiştir.

108. 143b/12 (4835)'de Arat tarafından *tul-* olarak okunan ve "*tıkanmak, kapanmak*" şeklinde anlam verilen kelime, Tezcan'ın teklifi dikkate alınarak "*dolmak*" anlamı verilen *tol-* maddesine dahil edilmiştir. (Tezcan 1981: 65).

Neçe miṅg tirig öldi tolup yatur

Biziṅg kelgümizni küdezip yatur

"*Yaşayan binlerce insan öldü, yerin altına dolup bizim de oraya gitmemizi bekleyerek yatıyorlar*."

109. 144a/02 (4842)'de geçen urı kelimesini Arat '*ey oğul*' şeklinde çevirmiştir. Bu beytin bağlamına göre bu kelimenin '*gürültü*' anlamına gelen *urı* olması daha mantıklıdır. Esasen *çoġı ün urı* şeklinde kullanılan bu ifade, metinde görülen *öt saw erig, uḳuş ög bilig, at ton tulum* gibi üçlü tekrar gruplarından biridir.

110. Arat dizininde '*müfteri*' anlamıyla yer alan *satġaġ* kelimesine, bu çalışmada, hem Arat'ın çevirisi hem de Semih Tezcan'ın teklifi dikkate alınarak '*mağdur, düşkün, incitilmiş*' anlamı verilmiştir. Buna paralel olarak *satġa-* fiiline '*incitmek, kötülük etmek*'; *satġaġuçı* kelimesine de '*inciten, gaddar*' anlamının verilmesi uygun görülmüştür.

111. Arat metninde "*yer, mekân, mevki*" anlamıyla mevcut olan *olduruġ* kelimesi bu çalışmanın konusu olan C Nüshası'nın 98b-196b varakları arasında 145b/11 ve 118a/06'da iki kez *oldruġ* şeklinde geçmektedir, bu sebeple kelime metindeki şekliyle okunmuş, dizinde ise kelimeye Arat'ın verdiği "*yer, mekân, mevki*" anlamı verilmiştir.

112. C Nüshasında Arat metninden farklı olan 146a/06 (4907) beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Meng̃ilik ol ol ıda bulsa arır

Bolur edgü ornı bolur edgü ir

"*Huzur, dağ başında bile bulunsa hem bulunduğu yeri hem de onu bulan insanı temizleyen, arıtan bir şeydir*."

113. Diğer nüshalarda geçmeyen sadece C Nüshası'nda bulunan 146a/09 (4910)'daki *tagżı* kelimesi çalışmamızda madde başı olarak yer almaktadır. Bu kelimenin metindeki yazılışı oldukça problemli olduğu için Arat tarafından dipnotta bu kelime *nagżı* olarak okunmuştur. Kelimenin ilk harfi tek noktayla, ikinci harfi *gayın* ise noktasız yazılmıştır. Bu yazılışı esas alarak okunursa kelimeyi okumak da ona anlam verebilmek de imkânsızdır. Clauson'da geçen *tağsu* "*şiir*" (Clauson 1972: 473) kelimesi bu beytin anlamına uygun görünmektedir. Bu sebeple beyitte geçen *tagżı* kelimesinin Clauson'da geçen *tağsu* kelimesinin bir versiyonu olduğuna hükmedilmiş ve kelime bu şekilde okunmuş, dizinde ise beytin bağlamı göz önünde bulundurularak kelimeye "*öğüt veren didaktik şiir*" anlamı verilmiştir. Bu okuyuşa göre beytin okunuşu ve anlamı şöyledir:

Nigü tir eşit emdi kön̄gli tirig

San̄ga tagżı sözlep birür öt erig

"*Dinle, şimdi gönlü diri olan insan ne der, sana şiir söyleyip öğüt ve nasihat verir.*"

114. Metinde geçen *büke* kelimesinin asıl anlamı olan '*şeytan, ejderha, büyük yılan*' anlamı dışında bu anlamından hareketle kazandığı mecaz bir anlam daha vardır: *Pehlivan*. Çalışılan metinde kelime sadece bu mecaz anlamıyla geçtiği için kelime, dizinde de sadece bu anlam ile karşılanmıştır.

115. 150a/05 (5033)'te Arat tarafından diğer nüshalardaki *uḳturu* şekli tercih edilen ve "*haber vermek*" şeklinde çevrilen fiil; C Nüshası'nda *oḳıru* şeklinde geçmektedir. Bu çalışmada bu fiilin, *oḳı-* "*çağır-*" fiilinin *–r* ettirgenlik eki almış hâli olduğuna karar verilmiş ve fiil çalışmanın dizininde "*çağırtmak*" şeklinde açıklanmıştır:

Aş içgü çıḳardı yitürdi körü

Kişi ıdtı ilig tapa oḳıru

"*Yiyecek ve içecek çıkardı, dikkatle ağırladı, hükümdarı çağırtmak üzere adam gönderdi.*"

116. Arat'ın 151a/09 (5067)'da C Nüshası için dipnotta belirttiği *özün bulmadım* ifadesi B Nüshası'nda da olduğu gibi *uzun bolmadım* şeklinde düzeltilmelidir. Arat A Nüshası'ndaki *özün bütmedim* şeklini tercih etmiştir. B ve C Nüshalarındaki *uzun bolmadım* ifadesi '*hâkim olmak, hükmetmek*' anlamı ile beyit için daha mantıklı bir tercih gibi görünmektedir. Bu çalışmada bu sebeple *uzun bolmadım* ifadesi tercih edilmiştir:

Bolu birmedim men sözüng̑ tutmadım

Bu alçı ajunḳa uzun bolmadım

"*Ben destek vermedim, sözünü dinlemedim, bu hileci dünyaya hakim olmadım.*"

117. Arat dizininde *kiç* "*geç, uzun*" maddesinde verileri arasında gösterilen 153b/02 (5133) ve 194b/14 (6562)'te geçen *kiçki* kelimesi Arat tarafından "*eski*" anlamıyla çevrildiği için bu kelime bu çalışmanın dizininde bu anlamıyla madde başı yapılmıştır.

118. 154a/14 (4782)'te geçen *titip* kelimesi, Arat metninde *yetip* şeklinde okunmuş ve '*yetişmek, erişmek, kâfi gelmek*' anlamına gelen *yet-* madde başının verileri arasında gösterilmiştir. C Nüshası'nda *tit-* olarak yazılan bu kelime aslı gibi okunmuş ve *tit-* '*vazgeçmek*' şeklinde ayrı bir madde başı yapılmıştır.

119. 151b/09 (5081)'da geçen *elig boldı* ifadesini Arat '*vasıta oldu*' şeklinde çevirmiş. Bu ifade *elig buldı* şeklinde okunmalı ve '*yönetmek, idarede bulunmak*' şeklinde çevrilmelidir. 172b/01 (5758)'de de geçen aynı ifade Arat tarafından *elig bul-* şeklinde okunmuş ve '*yönetmek*' şeklinde çevrilmiştir.

120. Bu çalışmada Arat dizininde '*yaban sığırı, dağ keçisi*' olarak anlamlandırılmış olan *sıġun* kelimesine, kelime Clauson'da '*erkek geyik*' anlamıyla geçtiği için bu anlamın verilmesi uygun görülmüştür.

121. Arat dizininde "*düş, rüya*" anlamına gelen *tüş* verileri arasında gösterilen 154b/14 (5177)'te geçen *tüşde* kelimesi için, Arat tercümesi dikkate alınarak "*konak yeri, menzil*" anlamı verilen ayrı bir *tüş* madde başı yapılmıştır:

Seninḡden ozaḳı tüşüp keçtiler

Yirikmedi tüşde udu köçtiler

"*Senden öncekiler oraya uğrayıp geçtiler, menzilde yerleşmeyip öncekileri takip ederek göçtüler*."

122. 155b/01 (5197)'de geçen *tüz* ifadesi Arat dizininde "*düz ova*" maddesinde gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelime "*düzgün, doğru, aynı, dengeli*" anlamına gelen *tüz* maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Sonuna ulanmış olan *e* seslenme edatıdır:

Bağırsaḳ bolun barça bodnuṅg üze
Törü ḳıl uluġḳa kiçigke tüz e

"*Bütün halka karşı merhametli ol, büyüğe küçüğe dengeli muamele et*!"

123. Arat metninde *yaru-* şeklinde yazılmış olan fiil C Nüshası'nda *yara-* şeklinde yazıldığı için dizinde hem "*ışımak, parlamak*" anlamına gelen hem de "*yaramak, uygun gelmek*" anlamına gelen iki ayrı *yara-* madde başı yapılmış; "*ışımak, parlamak*" anlamına gelen *yara-* maddesiyle aynı anlama gelen *yaru-* maddesinde birbirine gönderme yapılmıştır.

124. Arat dizininde *yürek* "*yürek*" madde başının verileri arasında gösterilen *yüreklig* "*yürekli, cesur*" kelimesi müstakil bir anlam kazanmış olduğu için ayrı bir madde başı yapılmıştır.

125. 156a/02 (5215)'de geçen *alın* kelimesi, Arat kelimeye ayrıca anlam vermediği için olsa gerek, Arat dizininde bulunmamaktadır. Bu çalışmanın dizininde bu kelime *alın-* "*elde etmek, almak, alınmak*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu beyitte Firavun'un bir sineğe çare bulamayıp helak oluşundan ibret alınması gerektiği anlatılmaktadır, *alın-* fiili de okura bundan kendi hissesine düşeni alması gerektiğini anlatmaktadır:

Küçin͡ge küwenip kögüz kirgüçi
Yorıtumadı bir çıbunḳa alın

"*Gücüne güvenerek kibirlenen kişinin bir sineğe çare bulamayışından ders al*!"

126. 156b/15 (5243) ve 196a/05 (6602)'te geçen, Arat dizininde, çeviriden hareketle "*usanmak*" anlamı verilen *ulın*- fiiline, Tezcan'ın teklifi sözkonusu beyitler için daha uygun bulunarak (Tezcan 1981: 68) "*kıvranmak*" anlamı verilmiştir.

127. Arat dizininde *toḳın*- "*dokunmak*" madde başı eksiktir. Bu çalışmanın dizininde, 157a/12 (5257) ve 184a/05 (6119)'te geçen *toḳın*- fiili için madde başı yapılmıştır.

128. 158a/01 (5280)'de Arat tarafından B Nüshası'ndaki *isme* "*eksik etme*" şekli tercih edilen kelime, yine Arat tarafından dipnotla A Nüshası'nda *edme*; C Nüshası'nda *alsma* şeklinde gösterilmiştir. Arat tarafından dipnotta *alsma* şeklinde okunmuş olan bu kelimeye bu şekliyle anlam vermek mümkün görünmemektedir. Beytin anlamı göz önünde bulundurularak bu kelimenin Clauson'un "*to make peace*" (Clauson 1972: 153) anlamını verdiği *eleş*- fiili olduğuna hükmedilmiştir. Bu dönem metinlerinde geniş ünlülerin de dar ünlüler kadar düşme temayülü vardır. Fiilin geniş ünlüsünün düşmesinin asıl sebebi vezin kaygısı olmalıdır. Bu durumda C Nüshası için bu beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır:

İsizler isizliklerin kesmese
Sen elşme ḳıyın berge tutġıl basa

"*Kötüler, kötülüklerini bırakmadığı sürece sen de onlarla barış yapma, elinde sopan hazır bulunsun*."

129. Arat dizininde *yan͡g* "*merkez, âdet, kaide, tarz*" maddesi verileri arasında geçen 158a/10 (5289)'daki *yan͡gı* kelimesi, Tezcan'ın ikazı haklı bulunarak *yan͡gı* "*yeni*" verilerine dahil edilmiştir. (Tezcan 1981: 70).

Ḳalı tuşsa taḳṣır yana 'uẕrı ḳol
Tilin künde tevbe ḳılınġıl yan͡gı

"*Bir kusur işlersen Allah'tan af dile, her gün yeniden tevbe et*."

130. 158b/01 (5296)'de Arat tarafından *ḳoḳuz ḳıl-* şeklinde okunmuş olan kelime C nüshasında *ḳoḳuzġıl* şeklinde yazılmıştır. 140a/10 (4718) ve 163a/06 (5448)'da "*Boş, boşluk, eksiklik*" anlamıyla isim şeklinde kullanılmış olan *ḳoḳuz* kelimesi dışında bu çalışmada "(*para için*) *harcamak, harcayıp bitirmek*" anlamı ile ayrı bir *ḳoḳuz-* madde başı yapılmıştır. Fiil için verilen bu anlam, hem beytin anlam bütünlüğü hem de Clauson'un *ḳoḳuz* (*ḳoḳoz*) kelimesine verdiği "*beş parasız*" anlamı (Clauson 1972: 614) dikkate alınarak tercih edilmiştir:

Aya bay boluġlı bodunda talu
Ḳoḳuzġıl bu baylıḳ muyan al tolu

"*Ey zengin ve halkın seçkini, bol bol sevap almak istersen bu servetini sonuna kuruşuna kadar dağıt*."

131. 158b/17 (5311)'de geçen ve Arat dizininde "*kesmek*" anlamı verilmiş olan *yarşı* kelimesine bu çalışmanın dizininde, Clauson'un verdiği "*ayrılmış, birbirine karşı*" (Clauson 1972: 972) anlamı verilmiştir. arat bu beyitte "yaklaşmak" anlamına gelen yağuş- fiiline de "yakışmak" anlamı vermiştir. Beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Bu dı̄n dalı dünyā dalı ḳarşı ol
Yağuşmaz ikigün yolı yarşı ol

"*Din ile dünya dalı birbirine karşıdır, birbirinden ayrılmış oldukları için birbirlerine yaklaşmazlar*."

132. Arat dizininde *yirin-* "*iğrenmek*" verileri arasında yer alan 159a/16 (5327)'da yer alan *yirin-di*, C Nüshası'nda *yarındı* şeklinde yazılmıştır. *Drevnetyurksky Slovar*'da "*utanmaz*" anlamıyla geçen bir *yarıntı* kelimesi mevcuttur. Bu kelime, bu beyit için anlam bakımından uygun bulunarak bu çalışmada *yarındı* kelimesi "*utanmaz*" anlamıyla madde başı yapılmıştır:

Yarındı ajunuġ süründike ḳod
Bayat birge anda bu ni'met yegin

"*Bu utanmaz dünyayı sür at, Allah sana orada bu nimetten daha iyisini ihsan edecek*."

133. Arat dizininde sadece "*yeşil*" anlamı verilen *yaşıl* kelimesine, metnin bu çalışmaya dahil olan tüm verilerinde, *kök* kelimesinin sıfatı olarak "*mavi*"

anlamında kullanılmış olduğundan, bu çalışmanın dizininde sadece "*mavi*" anlamı verilmiştir.

134. Arat dizininde "*sürünen*" anlamı verilerek madde başı yapılmış olan 159a/16 (5327)'da geçen *süründi* kelimesi, Arat'ın çevirisi göz önünde bulunduruluarak *süründike ḳod-* şeklinde deyim olarak alt madde başı yapılmış ve "*bırakmak, atmak*" şeklinde anlamlandırılmıştır.

135. 160a/13 (5357)'te biri yalın hâlde diğeri iyelik ekiyle olmak üzere iki kez geçen Farsça kökenli *kān* "*maden*" kelimesi Arat dizininde sadece iyelik ekli şekliyle tek veri olarak gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelime hem yalın hâli hem de iyelik ekli hâliyle *kān* maddesinin verileri arasında gösterilmiştir.

136. Bu çalışmanın dizininde, *tüke-* fiili için "*tükenmek, bitmek*" anlamının yanı sıra, 160b/01 (5362)'de fiil "*yeterli olmak, kâfi gelmek*" anlamında kullanıldığı için, "*yeterli olmak, kâfi gelmek*" şeklinde ikinci bir anlam ilave edilmiştir.

137. 160b/07 (5368)'de geçen *Rūmī* kelimesi Semih Tezcan'ın açıklamalarına uygun olarak Arapça Rûmî anlamıyla dizine alınan maddeden ayrı olarak madde başı yapılmıştır. Bu kelimeye Tezcan'ın kaydettiği, Clauson'un *A Late Uygur Family Archive* s. 177'de geçen *urum böz* (Anadolu bezi, Bizans bezi?) bilgisi referans alınarak "*bir kumaş türü*" anlamı verilmiştir:

Ḳaṣab tozī rūmī ajun tan͡gsuḳı

San͡ga kelse tolmaz aġı ḳaznaḳı

"*Kasap. Tûzî ve Rûmî kumaşları gibi dünyanın en değerli şeyleri sana gelse de hazine ambarların yine de dolmaz*."

138. 160b/07 (5368)'de *tozı* olarak geçen ve Arat dizininde, muhtemelen beytin bir önceki kelimesinin *kasap* olmasının da yanıltmasıyla, "*kasap, hayvan kesicisi*" anlamı verilen kelime bu çalışmanın dizininde, Steingass s. 335'te geçen *tozī* "*a light summer garment, manufactured at Toz*" bilgisi doğrultusunda *tozī* olarak okunmuş ve dizinde '*bir tür kumaş, Toz kumaşı*' olarak açıklanmıştır.

139. 160b/09 (5370)'da beytin ilk dizesinin son kelimesi *titir*, ikinci dizenin *aḳurda* "*ahırda*" kelimesinin hemen ardından gelen son kelimesi ise *ẖatın* okunacak şekilde yazılmıştır. Bu kelime, hem beytin kafiyesi hem de anlamı göz önünde bulundurularak *ẖatır* şeklinde okunmuştur:

Tirildi tümen min͡g talu köp titir
Yazıda ḳalın yund aḳurda ẖatır

"*Binlerce seçme dişi deve, ovada büyük at sürüsü, ahırda katırlar toplandı*."

140. 160b/12-14 (3573-3575)'te geçen ve Arat dizininde "*geyik*" anlamı verilmiş olan *teke* kelimesi için bu çalışmada, Clauson'un verdiği "*erkek dağ keçisi*" anlamı tercih edilmiştir.

141. Arat dizininde *yorı-* fiilinin verileri arasında gösterilen 160b/17 (5378)'deki *yorı* kelimesi, ayrı bir madde başı yapılmış ve beyitteki anlamına da uyacak şekilde "*kuzukapan, kartal*" anlamı ile açıklanmıştır. (Tezcan 1981: 76-77).

142. 167a/16 (5591)'da geçen Arat tarafından "*karşı koymak*" şeklinde çevrilmiş olan, Arat dizininde ise "*bir işe başlamak üzere yürümek*" anlamı verilen *yort-* fiiline, beytin bağlamına uygun olarak "*at sürmek, atla gitmek, sefer etmek*" anlamı verilmiştir. (Tezcan 1981: 77).

Er at ḳaldı emdi san͡ga tapuġçı
Yaġıḳa böriḳa bu ol yortġuçı

"*Şimdi senin hizmetinde bulunan, düşmanların ve kurtların peşine at koşturan askerler kaldı*."

143. Bu çalışmanın dizininde, *kökçin saḳal* ve *saḳal tut-* deyimleri madde başı yapılmış; *kökçin sakal* "*orta yaşlı, sakalına kır düşmüş (kişi)*", *saḳal tut-* ise Türkiye Türkçesindeki *saḳalı ele ver-* "*başkasının buyruğuna girmek*" deyiminden hareketle "*birisini kendine bağlı kılmak, ele geçirmek*" şeklinde açıklanmıştır.

144. Arat metninde 161a/02 (5380)'de geçen *ögsüzün* kelimesi "*öksüz*" anlamında kullanılmış ve Arat tarafından böyle çevrilmiş olduğu hâlde Arat dizininde bu kelime *ög* "*akıl, anlayış*" maddesinin verileri arasında gösterilmiş ve

ögsüz "*öksüz*" madde başı açılmamıştır. Bu çalışmanın dizininde, bu veri için *ögsüz* madde başı açılarak kelimeye "*öksüz*" anlamı verilmiştir.

145. Arat dizininde *oḳ* "*ok*" verileri arasında gösterilen 162a/12 (5421)'deki *oḳ* kelimesi kuvvetlendirme edatı olan *oḳ* anlamıyla kullanıldığı için bu çalışmanın dizininde *oḳ* "*kuvvetlendirme edatı*" maddesinin verilerine dahil edilmiştir:

Tünek ol bu dünya içi oḳ yılan
Munı ḳod yaruḳ çın ajunḳa ulan

"*Bu dünya içi yılanla dolu bir zindandır, onu bırak hakiki aydınlık olan dünyaya kavuş*."

146. Arat dizininde sadece "*çağırmak*" anlamı verilen *oḳı-* fiiline bu çalışmanın dizininde, Arat'ın çeviride bu fiile verdiği anlamlar göz önünde bulundurularak, "*çağırmak, ulaşmak, huzura çıkmak*" anlamı verilmiştir.

147. 162b/11 (5436) ve 196b/14 (6628)'te geçen *suwı* kelimeleri düşüm (ellipse) ile *yüz suwı* yerine kullanıldıkları için dizinde *suw+ı* maddesinde gösterilmemiş; *yüz* madde başının verileri arasında *yüz* [↓] *suwı* alt başlığında gösterilmiştir. Beyitte *yüz* kelimesi geçmediği hâlde *suwı* ifadesiyle kastedilen *yüz suwı* olduğu için düşmüş olan *yüz* kelimesini göstermek üzere [↓] işareti kullanılmıştır.

148. 164b/09 (5498)'da geçen *maḥal* kelimesi Arat tarafından *muḥal* şeklinde okunmuş; fakat çeviride *yer* anlamıyla karşılanmıştır. Bu çalışmada bu kelime *maḥal* olarak okunmuş ve dizinde bu şekilde bir madde başı açılmıştır.

149. 165a/02 (5510)'de sadece C Nüshası'nda geçen *bar* kelimesi diğer iki nüshada *tar* şeklindedir ve Arat *tar* okuyuşunu tercih etmiştir. Bu çalışmada *bar* şeklinde geçen kelime Türkçe "*var*" kelimesi olmasa gerektir. Bu kelime *yük* anlamına gelen Farsça *bār* kelimesidir. Bu durumda beytit ve çevirisi de şu şekilde olmalıdır:

İsizke ḳatılma yorıġıl köni
Köni egri birle küni bār küni

"*Kötüyle beraber olma doğru yaşa, doğru eğriyle beraber olursa güneş bile ona yük olur*."

150. Bu çalışmanın dizininde 165a/08 (5516), 165a/10 (5518), 181b/05 (6040) ve 183b/12 (6108)'de geçen *yüz suwı* deyimi "*saygınlık, itibar*" anlamı verilerek yüz maddesinin verileri içinde alt madde başı yapılmıştır.

151. Arat dizininde *ḳıwı* "*boş, süreksiz, kısa*" maddesinde gösterilen 165a/08 (5516) ve 181b/05 (6040)'taki *ḳıw-ı* verileri, bu çalışmanın dizininde, Arat çevirisi de dikkate alınarak *ḳıw* "*kut, devlet, mutluluk*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir.

152. 165b/05 (5530)'te Arat'ın *yalın-* "*ateş gibi ol-*" şeklinde okuduğu kelime C Nüshası'nda *yılın-* okunacak şekilde ilk harfi esreli olarak yazılmıştır. Bu fiil Clauson'un verdiği yılı- "*sıcaklaşmak, sıcak olmak*" fiilinin –n dönüşlülük eki almış şekli olmalıdır. Bu sebeple bu çalışmada *yılın-* fiili madde başı yapılmış ve beyit içerisinde bu kelime insan için kullanıldığından "*kızmak, haşin olmak*" anlamıyla karşılanmıştır. Bu fiil günümüz Türkiye Türkçesinde anlam genişlemesiyle sıcakken soğuk olmak; soğukken sıcak olmak anlamını kazanmış olan *ılı-* / *ılın-* fiilinin *y-* protezli şekli olmalıdır.

153. 165b/06 (5531)'da geçen *sewinç* kelimesi günümüz Türkiye Türkçesindeki sevinç anlamını değil "*rıza*" anlamını taşımaktadır. Arat bu beytin çevirisinde kelimeye *sevinç* anlamını vermiştir. Metinde *Bayatım sewinçi* (111b/13) "*Allah rızası*" şeklinde de geçen *sewinç* kelimesine Arat dizininde sadece "*sevinç*" anlamı verilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelimenin anlamına "*rıza*" da dahil edilmiştir.

Yıraḳ tut sewünçüng̑ tilemez kişig

Sewünme ang̑ar birme ḳılġu işing̑

"Senin rızanı gözetmeyen kişiyi kendinden uzak tut, ona rıza gösterme, yapılması gereken hiçbir işi ona verme!"

154. 165b/12 (5537)'de Arat B Nüshası'ndaki *buzma* şeklini tercih edip C Nüshası'nda dipnotla bu kelimenin *turma* şeklinde geçtiğini belirtmiştir. Bu çalışmada beytin anlamına daha uygun olan ve *buzma* "*bozmak, kötü duruma düşmek*" kelimesiyle de anlam yakınlığı taşıyan *torma* "*zayıflamak, kötü duruma düşmek*" okuyuşu tercih edilmiştir:

Kişi köng̑li körme ol asġı üçün

İl asġı tile özni torma küçün

"*İnsanın gönlünden geçeni düşünme, herkes kendi yaranını kollar, sen memleket yararını ara, kendini zorla kötü duruma düşürme*."

155. 166a/03 (5544)'te geçen *küni toġdı* ifadesini Arat "*başına gün doğar*" şeklinde çevirmiştir. Bu çalışmada bu ifade günümüz Türkiye Türkçesinde de kullanılan ve "*isteklerini gerçekleştirmek için iyi bir duruma erişmek, eline olağanüstü bir fırsat geçmek*" anlamına gelen "*gün doğmak*" deyimi olduğu düşünülerek *küni toġ-* şeklinde *kün* "*güneş*" maddesinin içinde alt madde başı yapılmıştır.

156. 166a/08 (5549)'de geçen *oru* kelimesine bu çalışmanın dizininde "*çukur mezar*" anlamı verilmiştir. Arat çeviride kelimeye "*zindan*" anlamını vermiştir. Fakat bu beyitte geçen *ya* bağlama edatı ifadeye alternatif anlamı katmaktadır, bu edatla bağlanan nesnelerin veya kavramların birbirinden farklı olmaları gerekir. *İsizig ya çoġda oruda kerek* şeklindeki ifade "*Kötü ya zincirde (esir) olmalı yahut da mezarda (ölü) olmalı*." şeklinde çevrilmelidir.

157. 166a/15 (5556)'te Arat metninde ve dizininde *mescid* olarak geçen kelime B ve C Nüshası'nda *mezgit* olarak yazıldığından bu kelime aslına uygun olarak okunmuş bu şekliyle ve "*mescit*" anlamı ile dizinde madde başı yapılmıştır.

158. Arat dizininde *yula* "*kandil*" verileri arasında gösterilen 167a/17 (5592)'de geçen *yula* kelimesi Tezcan'ın açıklaması haklı bulunarak *yul-* "*kurtarmak, bırakmak*" fiili verileri arasına dahil edilmiş ve buradaki okuyuş *yul a* şeklinde değiştirilmiştir.

159. 167b/10 (5601)'da beytin ilk kelimesi için Arat'ın dipnotta belirttiği *yılma* şeklindeki kelime bu çalışmada hem metnin imlası hem de beytin anlam bütünlüğü düşünülerek *yilme* şeklinde okunmuştur:

Yilme köni tur kön͡gül tut köni

Köni iki ajun könilik bulur

"*Acele hareket etme, doğru dur, içini temiz tut; doğru olan iki dünyada da doğruluk bulur*."

160. Arat dizininde "*kastetmek, ikrar ettirmek, söyletmek*" anlamı verilmiş olan 167b/15 (5606)'te geçen *yan͡gzat-* fiilinin anlamı için, beytin anlam bütünlüğü de dikkate alınarak, Clauson'un verdiği "*benzetmek, yakıştırmak*" anlamı (Clauson 1972: 953) tercih edilmiştir:

Bilig yaḫşı sözler mun͡gar men͡gzetü

Sözi ma'nā birle an͡gar yan͡gzatu

"*Bilge insan bununla kıyaslayarak, buna benzeyen anlamlı bir söz söylemiştir*."

161. Arat dizininde "*renk, güzel koku, rayiha*" anlamı verilerek madde başı yapılan *tüs* kelimesinin yanlış hece bölmesi sonucu ortaya çıktığı düşünülerek iptal edilmiş, 168b/15 (5639), 169a/03 (5643) ve 170b/05 (5682)'te geçen *tü+si* verileri Tezcan'ın teklifi doğrultusunda (Tezcan 1981: 67) "*tüy*" anlamı verilen *tü* maddesine ilave edilmiştir. Bu çalışmanın dizininde *tü* maddesine "*türlü, çok*" şeklinde ikinci bir anlam daha ilave edilmiş ve Arat dizininde *tü* "*renk, at rengi, türlü, her şey*" maddesinde gösterilmiş olan *tü* verileri bu anlama dahil edilmiştir.

162. 169b/05 (5663)'te geçen ve Arat'ın *örtügün* okuduğu ve çeviride "*şöyle bir*" anlamıyla karşıladığı, Arat dizinindeyse *örtüg* "*örtülü, gizli*" maddesinin verileri arasında gösterilmiş olan kelime yerine bu çalışmada Clauson'da geçen ve "*yerden yüksek platform, harman yeri, balkon, eşik*" anlamlarıyla karşılanan *örtgün* kelimesi tercih edilmiştir. (Clauson 1972: 206). Beyitte kelimeye vezin gereği bir hece daha ilave edilmiş, kelime *örtgün* değil *örtügün* şeklinde kullanılmıştır. Bu durumda bu beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır:

İligke ötündi ayur men bu kün
Ḳadaşımḳa barġum kelir örtügün

"*Hükümdardan rica etti. Ben bu gün kardeşimin eşiğine gitmek istiyorum, dedi*.

163. 172a/09 (5749)'da Arat'ın *özüm dünyā devlet bolup körmedi* şeklinde okuduğu ifade bu çalışmada *özüm dünyā devlet bulup körmedi* şeklinde

okunmuştur. Çeviride şu şekilde olmalıdır: "*Ben dünya devletine kavuşup ne olduğunu görmedim*…"

164. 172b/12 (5768)'de geçen *suw* kelimesi düşüm ile *arḳa suwı* anlamına gelecek şekilde kullanılmış olduğundan *arḳa* madde başının altında bu ifade için ayrı bir alt başlık açılmıştır. Beyitte *arḳa* kelimesi geçmediği için bu alt başlıkta *arḳa* kelimesinden sonra bu kelimenin düşmüş olduğunu göstermek için [↓] işareti kullanılmıştır.

165. 173b/12 (5799)'de Arat çevirisinde ve dizininde "*kıskanan, kıskanç*" anlamıyla geçen *yan͡gsaġuçı* kelimesine bu çalışmanın dizininde, Orçun Ünal'ın *Kutadgu Bilig'de Geçen yan͡gsaġuçı Kelimesi Üzerine* adlı makalesi dikkate alınarak "*dalkavuk*" anlamı verilmiştir.

166. 173b/12 (5799)'de Arat tarafından *ḫarir* şeklinde okunan "*sırma, ipek*" anlamıyla çevrilen kelime, bu çalışmada anlam açısından daha uygun olduğu için *ḫaz-baz* şeklinde okunmuş ve dizinde "*ipek elbise*" şeklinde açıklanmıştır. (Dankoff 1983: 263)

167. 173b/13 (5800)'te geçen *kedür-* fiilini Arat "*kazandırmak*" şeklinde çevirmiştir. Arat dizininde ise kelime "*giydirmek*" anlamıyla açıklanmıştır. Clauson bu örneği çalışmasına almadan *kedür-* fiiline "*giydirmek*" anlamını vermiştir. (Clauson 1972: 705). Bu çalışmanın dizininde bu kelime, beytin bağlamından ve fiilin "*giydirmek*" anlamından hareketle mecaz bir anlam kazanmış olduğu kanaatine varılarak fiil "*kuşandırmak, (nam) kazandırmak*" anlamıyla açıklanmıştır:

Sen emdi iligke kedür edgü at

Körüp sızsu düşman boyun egsü yat

"*Şimdi sen hükümdarı iyi bir adla kuşandır, düşmanlar görüp sinsin, yabancılar boyun eğsin*."

168. 174a/01 (5805)'de Arat'ın *yinçrünüp* şeklinde okuyup "*baş eğmek*" şeklinde çevirdiği kelime C Nüshası'nda *tunçrunup* şeklinde geçmektedir. Clauson'un "*bozulmak, kötü kokmak*" anlamını verdiği *tınçı-* fiilinin *tunçı-* versiyonu *Divanü Lügati't-Türk*'te de aynı anlamıyla mevcuttur. C Nüshası'ndaki *tunçrun-* fiili bu kökten gelmiş bir fiil olmalıdır. Bu fiilin *tunçı-* fiilinin *-r* eki ile

genişletildikten sonra -*n* dönüşlülük ekini almasıyla oluşmuş bir fiil (tunçı-r-u-n> tunçrun-) olduğu kanaatine varılarak bu çalışmada bu fiil "*bozulmak, kokuşmak, çürümek*" anlamıyla madde başı yapılmıştır.

İlig taḫtḳa münsü bu kün inçrünüp
Yağısı yer öpsü yıraḳ tunçrunup

"*Hükümdar bugün huzur içinde tahta çıksın, düşmanları ise yer öpsün uzakta çürüyüp gitsinler*."

169. 174b/07 (5827)'de geçen ve Arat tarafından *yirişti* şeklinde okunmuş olan fiil bu çalışmada Tezcan'ın teklifi doğrultusunda *yırıştı* olarak okunmuştur. Dizinde de *yırış-* şeklinde madde başı yapılan fiile Arat dizininde *yiriş-* fiiline verildiği gibi "*gülümsemek*" anlamı verilmiştir. Tezcan bu kelimenin Türkmence *yırşar-* (*yırşart-*, *yırşarıl-*) "*gülümsemek*" ve belki de Türkiye Türkçesindeki *yılış-* (-l-<-r-?) ile karşılaştırıp *yırış-* okunması gerektiğini belirtir. (Tezcan 1981: 75).

170. Arat'ın 174b/10 (5830)'da *oḳa* şeklinde okuyup C Nüshası'nda da *oḳa* olması gerektiğini belirttiği kelime bu çalışmada *aḳa* şeklinde okunmuştur. Hem ilk harfi *o* okutacak bir *vav* harfi olmadığından hem de beytin anlamına *aḳ-* fiilinin "*süzülmek, süzülürcesine yürümek*" anlamıyla daha uygun olduğu düşünülerek bu şekilde okunmuştur. Bu sebeple *aḳ-* fiilinin anlamlarına "*süzülmek*" de ilave edilmiştir. Bu durumda beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Atın mündi bardı yana ḳarşıḳa
Tüşüp kirdi ilig taparu aḳa

"*Atına binip tekrar saraya gitti, atından inip süzülürcesine hükümdara doğru yürüdü.*"

171. Arat'ın 175b/01 (5851)'de B Nüshası'ndaki *ikindi* okuyuşunu tercih ettiği kelime C Nüshası'nda *tegindi* şeklindedir. Arat C Nüshası için verdiği dinotta bu kelimeyi *tekindi* şeklinde okumuş ve bir istinsah yanlışı olabileceğini belirtmiştir. Bu çalışmada bu kelimenin *tegindi* şeklinde okunması gerektiği kanaatine varılmıştır. Clauson çalışmasında *tegin-* fiilini açıklarken verdiği örnekler arasında saraya ulaşan kişilerin hükümdara "*ol tegindi*" ifadesiyle haber verildiğini belirtmektedir. (Clauson 1972: 484). *Divanü Lugati't-Türk*'te de *tegin-* fiili "*bir büyük adamın yanına gelmek veya oradan gitmek*" şeklinde açıklanmaktadır. Bütün bu veriler göz önünde bulundurularak C Nüshası'ndaki

tegindi kelimesinin *-di* geçmiş zaman eki kalıplaşmasıyla oluşmuş bir kelime olduğuna karar verilmiş ve kelime dizinde beyit içerisindeki yeri de düşünülerek "*saraya ulaşmış olan kimse, konuk*" şeklinde anlamlandırılmıştır. Bu durumda beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır:

Nü ḳılsun er at birle tegindi bile
Yawa ḳılma mini sewünçüm tile

"*Hizmetkârlar saraya gelen konuklarla ilgilensin, beni boş yere bu işlerle uğraştırma, rızamı kazan*."

172. Diğer nüshalarda *yonga-* / *yongaġçı* / *yongaġlı* şeklinde geçen ve "*iftira etmek; şikâyet etmek, gammazlamak*" anlamları ile çevrilen kelime C Nüshası'nda *tonga-* / *tongaġçı* / *tongaġlı* şeklinde geçmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın dizininde *tonga-* ve türevleri şeklinde mevcut olan sözcükler metinde olduğu şekliyle alınmıştır. 175b/11 (5860) ve 176a/03 (5869) beyitlerinin altına müstensih tarafından düşülen "*ġammaz*" açıklaması sebebiyle dizinde kelimeye bu doğrultuda anlam verilmiştir.

173. 176b/03 (5885)'te Arat'ın B Nüshası'ndaki *ögi* versiyonunu kabul ettiği kelime A ve C Nüshası'nda *öngi* şeklindedir. Bu beyitte bu kelime "*renk*" anlamına gelen *öng* kelimesinin 3. tekil şahıs iyelik eki almış hâlidir. Bu durumda beyit ve çevirisi de şu şekilde olmalıdır:

Neteg beg bolur ol bodun erkligi
Köni egrini adra tutmaz öngi

"*Doğru ile eğrinin rengini ayırt edemeyen kişi nasıl bey ve halk üzerinde hâkim olur*?"

174. 177a/12 (5909) numaralı beyit Arat metninden oldukç farklı olarak şu şekildedir: *Ḳayu beg bu yol tutsa ḳodsa öngin* / *Tüzer beglikin ol ulumas ongın.* C Nüshası'ndaki bu beytin çevirisi de şu şekildedir: "*Hangi bey bu yolu tutup başkalarını terk ederse beyliğini düzene koyar, doğrusu bozulmaz*." Bu beytin ikinci dizesinin son kelimesi Arat tarafından *ong+ın* şeklinde okunmuş olmasına rağmen "*nasibini*" şeklinde çevrilmiştir. Arat dizininde ise Arat'ın okuyuşundan hareketle beytin anlamı göz önünde bulundurulmadan bu veri *ong* "*sağ, sağ taraf; doğru*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir.

175. 178b/05 (5951)'te Arat'ın çeviride "*ruh*" anlamını verdiği fakat Arat dizininde "*armağan*" anlamıyla karşılanmış olan *tan͡guḳ* kelimesi bu çalışmanın dizininde Clauson'un '*parcel, bundle*' anlamını verdiği (Clauson 1972: 519) *tan͡g-* fiilinden türemiş olduğu düşünülerek "*paket, bohça*" anlamıyla karşılanmıştır. Bu anlama gelen kelime beytin anlam bütünlüğü açısından da uygundur. Bu durumda beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Tuman toz arıdı açıldı tan͡guḳ

Tüzüldi süzüldi ḳamuġ bulġanuḳ

"*Toz duman çekildi, paket açıldı, her türlü bulanık iş açık seçik ortaya çıktı ve yoluna girdi*."

176. Arat dizininde "*uyumak üzere olmak*" anlamıyla madde başı yapılan *yatġal-* bu çalışmada madde başı yapılmamış; *-ġalır/-gelir* yapısının "*yapmak üzere olmak*" anlamı veren bir ek biçimbirimi olması sebebiyle Tezcan'ın belirttiği gibi (Tezcan 1981: 28) bu madde başında yer alan ve 178b/08 (5953)'de geçen tek veri *yat-* maddesinin verilerine dahil edilmiştir.

177. Arat dizininde aynı anlama geldiği düşünülerek birbirine gönderme yapılan *yem* ve *yim* maddeleri aynı anlama gelmediği için, bu çalışmanın dizininde aralarında gönderme yapılmaksızın *yem* "*güzel kokulu ot, yem*" anlamıyla; *yim* "*yiyecek*" anlamıyla madde başı yapılmıştır.

178. Arat dizininde *tüz* "*düz ova*" maddesine dahil edilmiş olan 179a/06 (5966) ve 140a/08 (4716)'de geçen *tüze* kelimeleri, anlamca uygun oldukları için *tüz* "*düz, düzgün, doğru, aynı, uygun*" maddesine dahil edilmiştir.

179. 179a/10 (5971)'da Arat tarafından *ön͡dürdi ya* şeklinde okunmuş ve "*yayını kurdu*" şeklinde çevrilmiştir. Dankoff bu kısmın *ön͡dürdi-e* şeklinde okunması gerektiğini teklif etmektedir (Dankoff 1983: 263). Clauson *ön͡dürdi* okuyuşunun problemli olduğunu kelimenin ya *on͡durdı* yahut *ündürdi* olması gerektiğini belirtir (Clauson 1972: 181). S. Tezcan da fiilin *on͡durdı* okunması gerektiğini ve dizinde yeni bir madde başı yapılarak bu fiile "*soldurmak*" anlamı verilmesi gerektiğini belirtir (Tezcan 1981: 56). Bu çalışmada Tezcan'ın görüşü kabul edilmiştir. Bu şekliyle beytin çevirisi şöyledir:

"*Tekrar kalkıp bir parça oturdu, sarı tan atmaya ve her şeyi soldurmaya başladı*."

180. 179a/12 (5972)'de Arat tarafından *yaln͡gudı* şeklinde okunan kelime "*tutuştu*" şeklinde çevrilmiştir. Clauson'a göre bu fiilin *yalın-* "*yanmak*" fiiliyle

bir ilgisi olamaz. *Yalın͡g-* "*soyunmak, çıplak olmak*" fiiliyle ilgili olması da beytin bağlamına uymamaktadır. (Clauson 1972: 931). S. Tezcan fiili *yilgü-* şeklinde okur, "*çırpınmak, heyecanlanmak*" olarak çevirir ve *yilgür-*, *yilgüt-* fiillerini de bu fiilden türetir (Tezcan 1981: 74). Bu bilgiye M. Erdal'da da rastlıyoruz (Erdal 1991: 772). Bu çalışmada fiil bu doğrultuda okunmuş ve anlamlandırılmıştır; ancak bu çalışmaya konu olan nüshada *i-e* sesleri arasında sık görülen nöbetleşme bu fiil için de geçerlidir, bu fiil metinde yazıldığı gibi *yilgüdi* değil *yelgüdi* şeklinde okunmuştur. Bu şekliyle beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır:

Çeçeklikde sandwaç ünün sumlıdı

Üdiklig eşitti kön͡gül yelgüdi

"*Bahçede bülbül yabancı bir dille bir şeyler söyledi, bunu duyan sevdalının yüreği çırpındı*."

181. 180a/05 (5995)'te geçen *kiçe* kelimesi Arat tarafından "*geç*" şeklinde çevrilmiştir. Fakat kelimeyi "*gece*" şeklinde çevirmek beyte daha uygundur. Nitekim Arat kelimeyi "*geç*" olarak çevirmesine rağmen Arat dizininde kelime *kiçe* "*gece*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmada da bu kelime *kiçe* "*gece*" olarak kabul edilmiş ve dizinde buna göre hareket edilmiştir.

182. 180b/04 (6010)'te Arat'ın "*midesini*" şeklinde çevirdiği *özini* kelimesi Arat dizininde *öz* "*kendi*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Arat'ın çevirisi ve beytin anlam bütünlüğü göz önünde bulundurularak bu çalışmanın dizininde *öz* maddesinin anlamlarına ikinci bir madde olarak "*mide*" de ilave edilmiştir.

183. Arat çevirisinde genellikle "*saray, padişah kapısı*" anlamı ile karşılanmış olan *ḳapuġ* kelimesine Arat dizininde sadece "*kapı*" anlamı verilmiştir. Bu çalışmanın dizininde Arat çevirisi göz önünde bulundurularak bu kelimeye "*kapı; saray, padişah kapısı*" anlamı verilmiştir.

184. Hem Arat'ın çevirisi hem de Tezcan'ın teklifi dikkate alınarak *sarıġ* maddesine "*öd, safra*" anlamları da ilave edilmiştir. Çünkü 180b/04 (6010)'te *sarıġı küçenmiş bolur* ifadesinde geçen *sarıġ* safra anlamında kullanılmıştır.

185. Arat metninde *yan͡gı* şeklinde okunmuş olan ve dizininde *yan͡g* "*merkez, âdet, kaide, tarz*" verileri arasında gösterilen 105a/10 (3581) ve 180b/10 (6016)'da geçen *yangı* verileri Tezcan'ın ikazı haklı bulunarak *yanıġ* "*cevap, karşılık*" verileri arasında gösterilmiş ve metinde de *yangı* şeklinde okunmuştur.

186. Arat dizininde "*tohum, nesil, soy sop*" anlamı verilen *uruġ* verileri arasında gösterilen 181a/12 (6033)'de geçen *uruġluġ* kelimesi Tezcan'ın ikazı haklı bulunarak (Tezcan 1981: 68) "*vurulmuş, konmuş*" anlamıyla ayrı bir madde başı yapılmıştır.

187. Arat dizininde *yas* "zarar" verileri arasında *yas+ı* şeklinde gösterilen 181a/12 (6033)'de geçen kelime, Arat tercümesinden anlaşıldığı üzere "*enli*" anlamına gelen başka bir kelimedir. Bu çalışmanın dizininde, kelimenin beyit içindeki anlamından ve Tezcan'ın açıklamasından hareketle "*enli*" anlamıyla ayrı bir madde başı yapılması (Tezcan 1981: 71) uygun görülmüştür.

188. Arat metninde 182a/15 (6063)'te *ḳırım* şeklinde okunmuş olan ve buna bağlı olarak dizinde de *ḳır* "*kır, sahra, mezar*" maddesinin verileri arasında gösterilen kelime, bizim çalışmamızda Clauson'un verdiği bilgiye dayanarak *ḳarım* şeklinde okunmuş, bu şeklide ayrı bir madde başı yapılmış ve kelimeye yine Clauson'un verdiği "*hendek*" anlamından hareketle (Clauson 1972: 659) beytin bağlamına uygun olarak "*mezar*" anlamı verilmiştir.

189. 182b/08 (6073)'de Arat'ın *ölümke turur* şeklinde okuyup "*ölmeye mahkûmdur*" şeklinde çevirdiği ifade bu çalışmada, Tezcan'ın teklifi göz önünde bulundurularak *ölümke törür* şeklinde okunmuştur. Bu durumda bu beyit ve çevirisi şöyle olmalıdır.

Tan͡g ermez ölüm toġsa yan͡gluḳ ölür

Ḳamuġ tın toḳıġlı ölümke törür

"Ölüm şaşılacak bir şey değildir, doğan insan ölür, bütün canlılar ölmek için doğar."

190. 183a/12 (6092)'de geçen ve Arat dizininde "*karartmak*" anlamı verilmiş olan *ḳarağur-* fiiline bu çalışmanın dizininde "*körleşmek*" anlamı verilmiştir. Semih Tezcan'a göre bu fiil *ḳarağu* "*kör*" kelimesinden *+r-* ekiyle fiil yapılmıştır. (Tezcan 1981: 46).

191. Arat dizininde "*suç, günah*" anlamıyla madde başı yapılmış olan *yazuḳ* verileri arasında gösterilen 183b/17 (6114)'de geçen *yazuḳ* kelimesi *yazuḳ ḳılma ḳaş* şeklinde kullanıldığı için "*çözük, açılmış*" anlamıyla başka bir madde başı yapılmıştır.

192. Arat metninde 183b/17 (6114)'de *ötgen* "*geçmiş, geçen*" şekli tercih edilen kelime C Nüshası'nda *ötkün* şeklindedir. Bu sebeple Arat dizininde

olmayan *ötkün* madde başı bu çalışmanın dizininde mevcuttur. Beytin anlamına uyacak şekilde kelimeye "*geçen, geçmiş*" anlamı verilmiştir.

193. 185a/02 (6148)'de geçen *tiriglik suwı* "*âb-ı hayat, bengisu*" anlamı verilerek madde başı yapılmıştır.

194. 185a/03 (4149)'te Arat'ın *kök közin* okuyup "*gökteki yıldızlar*" anlamını verdiği ifadedeki *köz* kelimesi Arat dizininde *köz* "*göz*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde *kök* "*gökyüzü*" maddesinin içinde "*yıldız*" anlamı verilerek *kök közi* şeklinde bir alt madde başı yapılmış ve bu beyitte geçen *köz* kelimesi bu maddede gösterilmiştir.

195. Bu çalışmanın dizininde *yan-* fiili için iki ayrı madde başı yapılmıştır. "*dönmek, geri dönmek; geri tepmek*" anlamına gelen *yan-* verileri bu madde başına; "*tehdit etmek*" anlamına gelen *yan-* fiiline ait 185b/05 (6168)'da geçen *yan-* verisi bu maddede gösterilmiştir.

196. Arat dizininde ve çevirisinde "*dağıtıp yaymak, ifrata gitmek*" olarak geçen *yas-* fiili için Clauson'un verdiği "*gevşetmek, azaltmak*" anlamı (Clauson 1972: 973) tercih edilmiştir.

197. 185b/16 (6178)'da Arat tarafından B Nüshası'ndaki versiyon tercih edilerek *ölür* şeklinde okunmuş olan kelimenin A ve C Nüshası'nda *ölir* şeklinde olduğu belirtilmiştir. A ve C nüshasında bu kelime *ulır* olmalıdır. Bu şekliyle beyit ve çevirisi şöyledir:

Ulır men ökünçün aḳar köz yulum

Tatıġlar tatıġsız ḳılur bu ölüm

"*Pişmanlık içinde inlerim, gözlerimden yaş akar, tatlıları tatsız yapar bu ölüm*."

198. 187a/17 (6229)'de geçen ve Arat'ın "*başka*" anlamıyla çevirdiği *öng͡i* kelimesi Arat dizininde *öng͡* "*renk*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir. Bu çalışmanın dizininde bu kelime *öng͡i* "*başka, başkası*" maddesinin verileri arasında gösterilmiştir.

199. Arat dizininde *tur-* fiilinin gerundiumu olarak gösterilen 141b/13 (4770) ve 188b/16 (6335)'da geçen *turu* kelimesi *toru* olarak okunmuş ve dizinde "*zayıflamak*" anlamı ile madde başı yapılan *tor-* fiilinin gerundiumu olarak gösterilmiştir.

200. 190a/07 (6424)'de beytin ikinci dizesinde Arat'ın *edgü* okuduğu kelime Dankoff'un ikazı haklı bulunarak *ed kü* şeklinde okunmuştur. (Dankoff 1983: 263)

201. Metinde deyim olarak geçen *ḳaş tüg-* "*kaş çatmak*"; *ḳaş köz tüg-* "*kaş çatmak, somurtmak*"; *ḳaş köz yaz-* "*yüzü gülmek*"; *ḳaş yaz-* "*yüzü gülmek*" *ḳaş yazuḳ kıl-* "*kaşını gevşetmek, yüzü gülmek*" deyimleri bu çalışmanın dizininde deyimin ilk kelimesinin verileri arasında gösterilen alt madde başı yapılmıştır. Örneğin *ḳaş tüg-* deyimi ḳaş maddesinde alt madde başı yapılmıştır.

202. Arat dizininde *kiñge* "geniş" şeklinde madde başı yapılmış olan kelime *kiñg* "*geniş*" kelimesinin vokatif hâli ekiyle çekimlenmiş şeklidir. Bu sebeple bu çalışmanın dizininde *kiñge* şeklinde bir madde başı mevcut değildir, bu veriler *kiñg* maddesinin verilerine ilave edilmiştir.

203. Arat dizininde '*eskimiş, çürümüş, yıpranmış*' anlamı ile karşılanmış olan *oprаḳ* kelimesi, Özcan Tabaklar'ın ihtarı dikkate alınarak '*giyecek*' ile karşılanmıştır; çünkü Arat'ın çevirisinde kelimeye '*eskimiş, çürümüş, yıpranmış*' anlamı verilmemiştir.

204. Arat metninde *sıta* şeklinde okunmuş olan ve dizinde, metnin çevirisi de dikkate alınarak "*mızrak*" şeklinde anlamlandırılmış olan kelime, C Nüshası'nda fethalı sin ile yazılmıştır. Bu sebeple bu kelimenin *Divanü Lugati't-Türk*'te yer alan ve "*mercan*" anlamı verilen *sata* kelimesiyle aynı kelime olduğu kanaatine varılarak kelime *sata* şeklinde okunmuştur. Semih Tezcan'ın da belirttiği gibi Uygur Türkçesinde bulunan ve "*mercan*" anlamına gelen sözcük de bu kelimeyle ilgili olmalıdır. Bu çalışmada bu kelime için, kelimenin metin içindeki anlamı düşünülerek, "*mercan; tan kızıllığı*" anlamını tercih edilmiştir. Metinde 4 kez geçen bu kelimenin bu anlamla beyti daha iyi tamamladığını görülmektedir:

Butaḳlandı yérden yoḳaru sata

Ḳalıḳ meñzi boldı yalın teg ot a

"*Yerden yukarı doğru tan kızıllığı budaklandı; gökyüzü alav ve ateş hâline geldi*." 170a/03 (5679).

205. Arat dizininde "*yabani*" anlamı verilmiş olan *tagı* kelimesine Clauson tarafından "*dişi yabaneşeği*" anlamı verilmiştir. (Clauson 1972: 466). Beyitlerde bu anlamıyla geçmesi daha doğru olduğu düşünülerek bu çalışmanın dizininde

kelimeye "*dişi yabaneşeği*" anlamı verilmiştir. Bu kelimenin geçtiği beyitlerden birini örnek vermek duruma açıklık kazandırmak için yararlı olacaktır:

Kulan ya tağı tut taḳı kök teke

Tutup keldirirler sanga ay büke

"*İster yabaneşeği veya dişi yabaneşeği ister boz geyik olsun, bunları yakalayıh hep sana getirirler, ey pehlivan*!" 160b/14 (5375).

206. Metinde bir kez geçen ve +*siz* eki almış olan *tegim* kelimesine Tezcan'ın ikazı dikkate alınarak, Arat dizininde verilen "*layık*" anlamı verilmemiştir. "*payına düşmek, (birisine) ait olmak*" anlamına gelen *teg*- fiilinden türemiş olduğu düşünülen bu kelime tegimsiz olarak madde başı yapılmış ve beytin anlamını tamamlayacak şekilde "*edep ve bilgiden payına düşeni almamış kişi*" anlamı verilmiştir. Bu beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

İdi yaḫşı aymış uḳuşluġ bügü

Tegimsiz kişike bu ḳur birmegü

"*Akıllı, hikmet sahibi insan çok güzel söylemiş, edep ve bilgiden payına düşeni almamış kişiye bu mevki verilmemeli*." 120b/05 (4074).

207. Arat dizininde '*havaya yükselmek, gözden kaybolmak*' anlamı verilen *tengi*- fiili, bu çalışmanın dizininde, metinde geçen 182a/16 (6064) verisinin *tengdüki* şeklinde olması sebebiyle, aynı anlamla fakat *teng*- şeklinde madde başı yapılmıştır.

208. 190a/16 (6433) ve 190b/02 (6436)'da Arat tarafından *bend* şeklinde okunmuş olan kelime bu çalışmada *pend* "*nasihat*" olarak okunmuştur. Çünkü bu iki beyitte de *pend tut*- "*öğüt almak, nasihate uymak*" anlamına gelen bir birleşik fiil kullanıldığı görülmektedir. Bu iki beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Ḳalır ḳarşı ordu sarāylar ḳamuġ

Anı pend tutumaz bu öz ay uluġ

"*Saray, köşk ve konakların hepsi kalır, ey büyük, insan bundan öğüt alamaz*."

Ḳalır ḳarşı ordu sarāy pāk sanga

Alıp sen tutar sen bu pend tip manga

"*Saray, köşk ve konaklar boşalır, sana kalır, sen bu bana bir öğüttür deyip bundan öğüt alırsın*."

209. Arat dizininde *yüz* "*yüz, çehre*" verileri arasında gösterilen 191a/14 (6463)'te geçen *yüz*, "*sayı olan yüz*" anlamı taşıdığı için, bu çalışmanın dizininde, "*yüz, doksan dokuzdan bir artık*" maddesinin verileri arasına dahil edilmiştir.

210. 192b/11 (6493)'de Arat tarafından yapılan çeviride "*kıyamet günü*" olarak geçen *ulug kün*, Özcan Tabaklar'ın teklifi doğrultusunda uluġ maddesinin içinde alt madde başı yapılmıştır.

211. 192b/11 (5023)'de "*uğur saymak*" anlamıyla bir deyim olarak kullanılan *ziyāret ḳıl-* ifadesi *ziyāret* maddesinin verileri içinde alt madde başı yapılmıştır. (Tabaklar 2009: 491).

212. Arat dizininde "*sarsılmak; gücenmek, hiddetlenmek; tahammül etmek*" anlamı verilmiş olan *seril-* fiilinin metin içerisinde sadece "*gücenmek*" anlamıyla kullanılmış olması sebebiyle, *ser-* "*sabretmek*" fiilinin dönüşlü şekli olması muhtemel olan *seril-* fiilinin "*tahammül etmek*" anlamı metne yansımamış olduğundan dizine alınmamış, kelimeye sadece "*gücenmek*" anlamı verilmiştir.

213. 194a/03 (6534)'te geçen ve Arat tarafından *çeliledim* şeklinde okunan fiil "*karartmak*" anlamıyla çevrilmiştir. Bu fiil sadece C Nüshası'nda bu çalışmanın konusu olmayan 33b/06 (1400)'da bir kez daha kullanılmıştır. Arat bu beyit için A ve B Nüshası'ndaki *keçürdüng͡* okuyuşunu tercih etmiş, C Nüshası için de dipnotla *çelepledim* okuyuşunu teklif etmiştir. 194a/03 (6534)'te geçen fiil bu çalışmada Arat'ın okuduğu gibi *çeliledim* değil *çalpladım* şeklinde okunmuştur. Drevnetyurksky Slovar'da kelime bu beyit örnek verilerek *çalpla-* şeklinde okunmuş ve Arat'ın çevirisi dikkate alınanarak "*karalamak; harcamak, yakmak* vd." şeklinde açıklanmıştır. (s.137). C Nüshası'nda iki yerde de *çalpla-/çelple-* şeklinde yazılmış olan bu fiili açıklamak için beyitlerin açıklaması üzerinde durulmalıdır. 33b/06 beyit şu şekildedir:

Kününg͡ çalpladıng͡ tilek arzūḳa
Tiriglik tükedi ökünç ol yoduġ

"*Hayatını dilek ve arzularına ulaşmak için harcadın, hayatın tükendi, asıl felaket pişmanlıktır*." 194a/03 (6534)'te geçen kelimeyi açıklamak için de beyti ve çevirisini ele alalım:

Kiçiglik keçürdüm yigitlik yitürdüm
Künüm çalpladım özümni çökittim

"*Çocukluğu geçirdim, gençliği yitirdim, günlerimi harcadım kendimi çökerttim.*"

Kıpçakçada, günümüz Türkiye Türkçesi halk ağzında ve bazı çağdaş Türk lehçelerinde (Az. *cälab*, Özb. *cällàb*, Trkm. *cellāp*, YUyg. *callap*) "*hayvan ticareti yapan kişi*" anlamındaki *celep* kelimesinden türemiş bir fiil olmalıdır. *Celeb* kelimesinin Arapça *celeb* "*davar*" kelimesiyle ilgisi olduğu açıktır. Metnimizde kullanılmış olan *çelple/çalpla-* fiiline beytin bağlamına uygun olarak "*satmak, harcamak, takas etmek*" anlamı verilmiştir. Kelime bu iki beyitte de maddi bir alışverişi değil hayatı boş şeyler için harcamayı ifade etmektedir.

214. 195b/10 (6590)'da geçen *meng̑im* kelimesi Arat tarafından "*aklım*" olarak çevrilmiş olmasına rağmen Arat dizininde bu kelime *meng̑* "*yem, kuş yemi*" verileri arasında gösterilmiştir. Bu kelime bu sebeple bu çalışmada *meng̑e / meng̑i* "*beyin, akıl*" madde başının verileri arasına dahil edilmiştir.

215. 196a/13 (6609)'te geçen ve Arat dizininde "*serçe*" anlamı verilmiş olan *semürgük* kelimesine, bu çalışmada, Türkmen Türkçesinde *serçe* için *çıpçak, çıpçık, serçe* kelimelerinin mevcudiyeti, *Divanü Lugati't-Türk*'te serçe anlamını veren *seçe* kelimesinin mevcudiyeti ve *Drevnetyurkskiy Slovar*'da *Altun Yaruk*'ta geçen *semürgük* kelimesinin "*simurg*" ile karşılaştırılması göz önünde bulundurularak, *Divanü Lugati't-Türk*'te yer alan "*bülbüle benzer bir kuş*" anlamı uygun görülmüştür. (Tezcan 1891: 58).

216. 196b/02 (6616)'de geçen *şaşur-* fiiline, Arat dizininde verilen "*karıştırmak*" anlamı değil *Divanü Lugati't-Türk*'te geçen "*mücevheratı dizerken arasını ayırmak*" anlamı verilmiştir. Ancak bu beyitte mücevher değil şairin mücevher kadar değerli bulduğu kelimeleri birbirinden ayırması, düzenlemesi söz konusudur:

Elig sundum uş men biligni tilep

Sözüg sözke tizdim şaşurdum ura

"*İşte ben bilgiye talip olarak ona elimi uzattım, sözü söze bağladım, mücevher dizer gibi aralarını ayırdım*." 196b/02 (6616).

217. 196b/11 (6625)'de Arat tarafından *tura* olarak okunan ve Arat dizininde de "*kalkan*" anlamı verilen *tura* maddesinin verileri arasında gösterilen kelimeyi, Tezcan (Tezcan 1981: 65) *türe* okumuş ve "*dürerek*" anlamı verilmesi

ve fiilin dizinde *tür-* fiili verileri arasında gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu çalışmada bu kelime Arat'ın okuduğu gibi *tura* şeklinde okunmuş, dizinde de anlam açısından beyte uygun olan *tur-* fiilinin "*kalkmak, bir işe başlamak üzere harekete geçmek*" maddesinin verileri arasına dahil edilmiştir. Beyit ve çevirisi şu şekilde olmalıdır:

Yadım tü çeçek teg yadı kin burar

Ötündüm men itnü tükettim tura

"*Çeşit çeşit çiçeklerin bulunduğu bir yaygı gibidir mis gibi kokular saçar; ben bu işe başladım, eseri düzenleyip tamamladım ve herkesin yararına sundum*." 196b/11 (6625).

218. Arat dizininde *ḳor* "*zarar, ziyan*" ve *ḳora* "*zarar, ziyan*" maddeleri bu çalışmanın dizininde sadece *ḳor* "*zarar, ziyan*" şeklinde tek madde başında toplanmıştır. Arat dizininde *ḳora* madde başının verisi olarak gösterilen 196b/13 (6627)'te geçen *ḳor* kelimesi +*a* vokatif hâl eki ile çekimlenmiştir.

219. 196b/14 (6628)'te geçen *suwı* kelimesi Arat tarafından "*tazeliği*" şeklinde çevrilmiştir, oysa bu beyitte kelime "*itibar*" anlamında kullanılmıştır. Bu çalışmanın dizininde *suw* kelimesinin anlamına "*itibar*" anlamı da ilave edilmiştir.

Üküş sözleding̑ söz suwı barmasu

Üküş sözke yalḳar bu yan̑gluḳ ir e

"*Sözü çok söyledin, dikkat et itibarını kaybetmesin, bu insanoğlu çok sözden usanır*."

KAYNAKÇA

ABİK, A., Deniz, (1997). "İki Yeni Nüshası Sebebiyle Halilname ve Müellif Abdülvasi Üzerine", *Türkoloji* C.XII, S.1, s. 139-175.

----------, (2003). "Kutadgu Bilig'de Zamirlerin Ayrılma Hali", *Dil ve Edebiyat araştırmaları Sempozyumu* 2003, Mustafa Canpolat Armağanı, Yayımlayanlar: Aysu Ata, Mehmet Ölmez, s.25-39, Ankara.

----------, (2005). *Meyveler Münazarası - Doğu Türkçesi*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

----------, (2009). "Kutadgu Bilig'in Mısır Nüshasında İki Yazım Özelliği", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 25-30.

----------, (2010). "(İsim1 + Li/+Lu) (İsim2 +Li/+Lu) Kuruluşundaki İkilemeler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih–Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 17/2, s. 1-20, Ankara.

AĞCA, Ferruh, (2012). "Eski Türkçe Metinlerde /ŋ/ ~ /g/ Değişkenliği Üzerine", *Türkbilig*, 23, s. 69-82.

AKALIN, Mehmet, 1988 Tarihi Türk Şiveleri, Ankara, TKAE Yayınları, Ankara.

AKALIN, Sükrü H., (22-23 Ekim 1993). "+lA- Ekinin Çatı Ekleriyle Kullanılışı Konusundaki Görüşler ve Ekin Yabancı Kaynaklı Kelimelere Getirilişi Üzerine", *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*, Türk Dil Kurumu, s.92-105, Ankara, 1995.

----------, (1989). "Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine", *TDAY Belleten* 1971, TDK Yayını, Ankara, s. 253-262

----------, (1994). "Eşanlamlılık Sorunu ve Türk Yazı Dilinin Eskiliğinden Eşanlamlılardan Yararlanma", *TÖMER Dil Dergisi Doğan Aksan Özel Sayısı*, S. 16 (Şubat), Ankara.

----------, (1999), Anlambilim, Anlam Bilim Konuları ve Türkçenin Anlam Bilimi, Engin Yayınları, Ankara.

ALKIM, V. Bahadır vb. (red.), (1988). Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük İstanbul. (10th edition).

ARAN, M. Sadık, (1944). *Türk'ün Altın Kitabı Kutadgu Bilig*, İstanbul.

ARAT, Reşid Rahmeti, (1951). Atebetü'l-Hakayık, İstanbul.

----------, (1991). *Kutadgu Bilig I Metin*, TDK Yayınları, Ankara.

----------, (1991a). *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

----------, (1994). *Kutadgu Bilig II (Çeviri)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

----------, (1979). *Kutadgu Bilig III (İndeks)*, İndeks'i neşre hazırlayanlar: Kemal Eraslan - Osman F.Sertkaya - Nuri Yüce, Türk Kültürünü Araş. Enst., İstanbul.

----------, (1979). *Kutadgu Bilig I Metin*, Tıpkıçekimle Yapılmış İkinci Baskı, Ankara.

----------, (1991). Eski Türk Şiiri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

----------, (1992). *Atebetü'l-Hakayık*, TDK Yayınları, Ankara.

----------, *Kutadgu Bilig* (*İndeks*) TKAE İstanbul.

----------, (2006). *Kutadgu Bilig*, Kabalcı Yayınları, İstanbul.

ARGUNŞAH, Mustafa, (2009). "Karahanlı Türkçesindeki Emir Ekleri Üzerine", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 45-60.

ARSLAN EROL, Hülya, (2008), Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

ARSLAN, Mahmud, (1987). *Kutadgu Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 3414, İstanbul.

ASLAN, Mahmut, (1987). *Kutadgu Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı*, İstanbul Ü. Ed. Fak. Yay: 3414, İstanbul.

ATA, Aysu, (1997). Kısasü'l-Enbiya II Dizin, Türk Dil Kurumu Yayınları 681-2, Ankara.

----------, (1998). Nehcü'l-Feradis III Dizin-Sözlük, Türk Dil Kurumu yayınları 518, Ankara.

----------, (2004). Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş- Metin- Notlar- Dizin), Türk Dil Kurumu Yayınları: 854, Ankara.

----------, (2012). Rylands Nüshası Satırarası Türkçe Kur'an Tercümesi'nde Hapax, *Ankara Universitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakultesi Turkoloji Dergisi* 19, 1 (2012) s. 1-12.

ATALAY, Besim, (1941) *Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine Bir Deneme:* İstanbul.

----------, (1988), Divânu Lügati't-Türk Tercümesi I-III, Ankara.

----------, (1992). *Divânü Lügâti't-Türk I, II, III, IV,* TDK Yayınları, Ankara.

AWGALIY, Erkin, (2009). "Türkler Çinlilere Neden 'Tabgaç' Derler", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 69-78.

AYDEMİR, Adem, (2013). "Kutadgu Bilig ve Divanü Lügati't-Türk'te Kuşlar", *International Journal of Social Science*-January, vol. 6, Is. 1, p. 271-297.

AYDIN, Mehmet, (2007). *Dilbilim El Kitabı*, 3F Yayınevi, İstanbul.

----------, (2009). "Kutadgu Bİlig'deki Ay-, Ayıt-, Sözle- ve Ti- Fiilleri Bağlamında Eş Anlamlılık Sorunu", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 79-86.

BANARLI, Nihat Sami, (1971). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., s.230-240, İstanbul.

BANARLI, Nihad Sami, (1987). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Basımevi, İstanbul.

BANG-KAUP, Willi (1925-1934). *Berlindeki Macar Enstitüsünden Türkoloji Mektupları* (Çev. Ş. TEKİN), Erzurum 1980.

BANG, W. - ARAT, R. Rahmeti, (1936). *Oğuz Kağan Destanı*, İstanbul.

BANGUOĞLU, Tahsin (1995). *Türkçenin Grameri*, 4. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BAŞER, Sait, (1990). *Kutadgu Bilig'de Kut ve Töre*, Kültür Bakanlığı Yay., 1153, Ankara.

----------, "Kutadgu Bilig'de Bulunma Hâli Ekinin Fonksiyonları", *TDAY Belleten* 1999 [2003] s. 9-25, S. 42, C. I-II.

BAYRAKTAR, Nesrin, (2004). *Türkçede Fiilimsiler*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

BAYRAKTAR, Sibel, (1999). "Kutadgu Bilig'de Bulunma Hâli Ekinin Fonksiyonları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s. 9-25.

BERGİL, M. Suat, (1999). "Kutadgu Bilig'deki Hint Etkisi" *Bilim ve Ütopya*, Eylül (s.72-73), 1998. Ocak, (s. 64-65) Mayıs (s. 58-59), Temmuz (s.54-55) 1999.

BLASING, Uwe, (2009). "Qıl Adına Namaz: Bir Gün Adının Tarihçesi", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 137-172.

BOESCHOTEN, Hendrik, (2009). "Karahanlı Türkçesinden Harezm Türkçesine Geçiş Sır İçinde mi Kalacak?" *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 173-180.

BOMBACI, Alessio, (1953). "Kutadgu Bilig Hakkında Bazı Mülahazalar", *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Neşri, İstanbul.

BOROVKOV, A. K., (2002). Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII. - XIII. Yüzyıllar), (Rusçadan Çeviren: USTA, Halil İbrahim, AMANOĞLU Ebülfez), Ankara,TDK, 2002.

BOZ, Erdoğan, (2006). "Kutadgu Bilig'de Kü", *Journal Of Turkish World Studies,* C. VI, S. 2, s. 289-296.

BOZKAPLAN, Şerif Ali, (2007). "Divanu Lügati't-Türk'te +LA-", *Turkish Studies,* vol. 2/2, s. 109-120.

----------, (2007). "Kutadgu Bilig'deki Hayvan Adları Üzerine Bir İnceleme", *Turkish Studies*, vol. 2/4, s. 1110-1118.

BROCKELMANN, Carl, (1954). *Osttürkische Grammatik der İslamischen Litteratursprachen Mittelasiens*, Leiden.

CAFEROĞLU, Ahmet, (1984). Türk Dili Tarihi, (I-II), Enderun Kitabevi.

----------, (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul.

CANPOLAT, Mustafa, (1992). "Eski Anadolu Türkçesinde belirtme durumu (Accusative) ekinin kökeni üzerine" *Türkoloji Dergisi* C.X, S.1, s.9-11

CEMİLOĞLU, İsmet, (1994). 14. Yüzyıla Ait Bir Kısasü'l-Enbiya Nüshası Üzerine Sentaks İncelemesi.

CİN, Ali (2004). "Türkçede *+sIz +sUz* Eki Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2004/I-II, s. 19-44, Ankara.

CLAUSON, S. Gerard, (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Great Britain.

COŞKUN, Volkan, (2000). Özbek Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara.

ÇAĞATAY, Saadet, (1940-41). "Uygurcada Hendiadyoinlar" *Türk Dili ve Edebiyatı araştırmaları, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yıllık Çalışmaları dergisinin 1. Sayısından ayrı basım*, Ankara.

----------, (1954). "Türkçede ŋ~ġ sesine dair" *TDAY-Belleten* 1988, s. 15-30, Ankara.

----------, (1977). *Türk Lehçeleri Örnekleri 1,* Ankara.

ÇAĞBAYIR, Yaşar, (2001). *Kutadgu Bilig-Yusuf Has Hacip*, Diyanet Vakfı Yay. Ankara 2001.

----------, (2007). Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Yayınları, İstanbul.

ÇENGEL, Hülya Kasapoglu, (2005). Kırgız Türkçesi Grameri, Akçag Yay., Ankara.

ÇETİN, Engin (2005). "Divanü Lugat-it-Türk'teki Yiyecek Adları ve Bu Adların Türkiye Türkçesindeki Görünümleri", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 14, Sayı 2, s. 185-200.

----------, "Kutadgu Bİlig'de ne Soru Sözcüğü ve Kullanımları", ecetin@cu.edu.tr

ÇETİNKAYA, Bayram, (2001). *Kutadgu Bilig'deki Deyimlerin Semantik ve Sentaktik İncelemesi*, Afyon Kocatepe Ü. Sos. Bil. Ens. Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalı , Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÇULHA, Tülay, (2006). *Karaycanın Kısa Sözvarlığı*, İstanbul.

DANKOFF, Robert; KELLY, James, (1982). Compendium of the Turkic Dialects I, Harvard University.

DANKOFF, Robert - KELLY, James, (1982, 1984, 1985). Mahmûd al – Kaşgarî: Compendium of the Turkic Dialects (Dîvân lugât at-Turk) I-III, Harvard Üniversitesi Basımevi, Washington.

DANKOFF, Robert, (1979). "Textual Problems in Kutadgu Bilig", *Journal of Turkish Studies, in Memorian Ali Nihat Tarlan*, s. 89-99, The University of Chicago.

----------, (1983). Wisdom of Royal Glory A Turko-Islamic Mirror for Princes, Chicago – London.

DEMİRBİLEK, Salih. (2008). "Tegi Edatı ve Türevleri", *The Journal Of International Social Research,* Vol. 1/2, Winter, s. 94-101.

DENY, Jean (1945). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çev. Ali Ulvi ELÖVE, İstanbul.

Derleme Sözlüğü I-XI, (1963-1979), TDK Yayınları, Ankara.

DİA, (2002). "Kutadgu Bilig", C. 26, Diyanet Vakfı Neşriyatı, Ankara.

DİLAÇAR, A., (1962). "Bize Manevi Cihazlanmayı Öğreten Kutadgu Bilig", Ankara 1962, 12 s. (Konferans özetidir.)

----------, (2003), *Kutadgu Bilig İncelemesi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DİLÇİN, Cem, (1991). Süheyl ü Nev-bahar İnceleme- Metin- Sözlük, Atatürk Kültür Merkezi Yayını- Sayı:51, Ankara.

----------, (2009). Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara.

DOERFER, Gerhard, (1963-1967).Türkische und Mongolische, Elemente im Neupersichen I-III, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden.

----------, (1967-1975). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen II*, Wiesbaden.

----------, (1983). "Türkolojide Eleştiri Sorunları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1980-1981, s. 87-99.

DOERFER, G. - TEZCAN, S. (1980). *Wörterbuch des Chaladsch* (Dialekt von Charrab), Budapest.

DOĞAN, Nejat, (2002). "Kutadgu Bilig'in Devlet Felsefesi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 12 (Bahar 2002), s. 127-158.

----------, (2004). "Ölüm Düşüncesinin Kutadgu Bilig'in Liderlik Etiği ve Dış Politika Kurgusu İçindeki Yeri", Türk Kültüründe Ölüm Kavramı, Marmara Ü. Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, 25-26 Kasım 2004, İstanbul.

ECKMANN, J., (1959). "Das Chwarezmtürkische". *Philologiae Turcicae Fundamenta* I: 113-137

----------, (1969). "Sadî Gülistan'ının Bilinmeyen Çağatayca Bir Çevirisi", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1968, s. 17-29, Ankara.

ECKMANN, J. (çeviriyazı), S. Tezcan ve H. Zülfikar (yayınlayanlar), (1984). Nehcül'-Ferâdîs. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

----------, (1988). *Çağatayca El Kitabı*, (Çev. Günay Karaağaç), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

----------, (1995). (Yayınlayanlar: Semih Tezcan – Hamza Zülfikar), Nehcü'l-Feradis, Türk Dil Kurumu Yayınları: 518, Ankara.

----------, (1996). *Harezm-Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, (Haz. Osman F. Sertkaya), Türk Dil, Kurumu Yayınları, Ankara.

EKER, Süer, 2006: "Altayca Gezgin Bir Kelime: Kır", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 4, s. 17-37.

ELİZADE, Semet, (1987). Oguz-name, Bakı, Samed ALİZADE, (1992), Oğuznâme (Emsâl-i Mehmedali) XVI. yy.da Yazılmış Türk Atasözleri Kitabı, (Eklerle Yayınlayan: Ali Haydar BAYAT), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.

ERASLAN, K.-SERTKAYA O.F.-YÜCE N., (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, İstanbul.

ERASLAN, Kemal, (1980). *Eski Türkçe'de İsim-Fiiller:* İstanbul.

ERCİLASUN, Ahmet B., (1984). *Kutadgu Bilig Grameri - Fiil,* Ankara.

----------, (1996). "Köktürkçe ile Tatar Türkçesi Arasındaki Benzerlikler", *Türk Kültürü Arastırmaları* C. XXXII S.1-2 Zeynep Korkmaz'a Armağan, s.143-149.

----------, (2003). "İlk Müslüman Türk Devletlerinde Dil ve Edebiyat", *Türkler*, C. 5, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

----------, (2009). "La Enklitiği ve Türkçede Bir 'Pekiştirme Enklitiği' Teorisi", *Dil Araştırmaları Dergisi*, S. 2, c. 35-56.

ERCİLASUN, A. Bican vd., (1991). Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bakanlığı, Ankara.

ERDAL, Marcel, (1978). "Irk Bitig Üzerine Yeni Notlar", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1977, s. 87-119.

----------, (1985). "Kutadgu Bilig'de Değişken Ekler ve Kelimeler", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi* , İstanbul, 23- 28 Eylül 1985, Tebliğler I, Türk Dili, Cilt 1, s. 79-88, İstanbul.

----------, (1982). "Early Turkish Names for the Muslim God and the Title çelebi" *Asian and African Studies* 16.

----------, (1984). "The Turkish Yarkand Dokuments", Bullettin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Vol. XLVII, Part 2 1984, pp. 260-301

----------, (1986) "Constraints on Poetic Licence in the Qutadgu Bilig: The Converb and Aorist Vowels", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* XXIV-XXV: 205-14.

----------, (1991). *Old Turksih Word Formation*, A Functional Approach to the Lexicon, Vol. I-II, Wiesbaden.

----------, (2004). *A Grammar of Old Turkic*, Leiden-Boston.

ERDOĞAN, Recep, (1997). *Kutadgu Bilig'den Seçmeler*, Yusuf Has Hacip, Marmara Kitabevi Yay., İstanbul.

EREN, Hasan. vd., (1988). Türkçe Sözlük 1-2, Ankara.

ERGİN, Muahrrem, (1971). Dede Korkut Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

----------, (1985). Türk Dil Bilgisi, İstanbul.

----------, (1989). Dede Korkut Kitabı I (giriş-Metin-Faksimile), Türk Dil Kurumu Yayınları:169, Ankara.

----------, (1991). Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), Türk Dil Kurumu Yayıları, Ankara.

----------, (2003). Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Ankara.

----------, (2006) Orhun Abideleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

ERSOYLU, Halil, (2000). "Eski Türkiye Türkçesi Metinlerinde Kullanılan Elifli Vav" Hasan Eren Armağanı, Türk Dil Kurumu Yayınları 773, Ankara, s.135-139.

FINDIKOĞLU, Fahri Z., (1938). XI. Asırda Bir Türk Mütefekkiri ve Ahlaki Düşünceleri, Ankara.

GANIEV, Fuat vd., (1997). Tatarca-Türkçe Sözlük, İnsan Yayınevi, Moskova-Kazan.

GABAİN, A. Von, (1988). Eski Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara.

GAYDARÇİ, G. A., (1991). *Gagauz Türkçesi Sözlüğü*, (Aktaranlar: A. Doğru-İ. Kaynak), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

GİLES, H. A., (1912). Chineese-English Dictionary, London.

GRUNİNA, Elvira A., (2000). "Fiil Çatısı Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1997, s. 195-213.

GRÖNBECH, K., (1992). *Kuman Lehçesi Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

----------, (1995). *Türkçenin Yapısı*, Çev. Mehmet Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

GÖKYAY, Orhan Şaik, (1995). Dede Korkut Hikâyeleri, Dergâh Yayınları, İstanbul.

----------, (2000). Dedem Korkudun Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

GÜLENSOY, Tuncer, (1998). 'Türkçe Üzerine Notlar: Yoğurt", *Türk Dili* 554, s. 138- 40.

----------, (2000). "Kutadgu Bilig Bibliyografyası", *Tük Dili*, S. 586, s. 371-377.

----------, (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü – Etimolojik Sözlük Denemesi I-II*. Türk Dil Kurumu, Ankara.

GÜLSEVİN, Gürer, (1977). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

----------, (2003). "Oğuzca Olmayan Tarihi Metinlerde Oğuzca Unsurlar ve 'Nehcü'l-Feradis' Örneği", *46th Meeting of Permanent International Altaistic Conference* , s. 22-27, Ankara.

----------, (2004). "Eski Türk Yazı Dilinde Oguz Lehçesinin Ses, Şekil ve Sözvarlıgı Unsurları", Amancolovskie Çiteniya, 7-8 Ekim 2004, *Öskemen/Kazakistan* (*Bildiri kitabı, Kazakistan/Özkemen* 2004, s.119-125).

----------, (2006). "Kutadgu Bilig Türkçesinden Anadolu Ağızlarına", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 20, Yıl: 2006/1, s. 109-121.

----------, (2006). "Yusuf Has Hacib'in Dilinde Oguzca Unsurlar", *Günümüz Dünyasında Yusuf Has Hacip ve Fikirleri- II*, 8-9 Haziran 2006, Bişkek/Kırgızistan: Elaralık Atatürk-Alatoo Üniversitesi.

----------, (2007). "Kutadgu Bilig'in Dilinde Lehçelerin Özellikleri: 'denk çiftler', *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/2 (Spring 2007), s. 276-299.

GÜRSOY-NASKALİ, Emine, Muvaffak DURANLI, (1999). *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınlan: 725.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1974). *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Basımevi, 2. Basılış, İstanbul.

----------, (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara.

----------, (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.

HAMILTON, James [Russell], (1997). "Tokuz-Oğuz ve On-Uyğur", *Türk Dilleri Araştırmaları* 1, s. 187-232.

----------, (1998). Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası, (Çev. Ece Korkut-İsmet Birkan), Simurg Yayınları, Ankara.

HARTMANN, Martin, (1942). "Kutadgu Bilig'in Şekline Dair", (Çev.: Sabit Paylı), *Kutadgu Bilig* Tıpkıbasım I, Viyana nüshası, TDK, İstanbul, s. 124-126. *Martin Hartmann, "Zur Metrischen Form des Kutadgu Bilik", Keleti Szemle* , c. 3,1902, s. 141-153.

HATİBOĞLU, Vecihe, (1971). *İkileme*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

----------, (1981). *Türkçenin Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

HAZAI, György, (1988). "*Türkçenin Tarihî Gramerinin Hazırlanmasında Yeni Metotlar*", Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988, TDK Yay., s. 129-133, Ankara.

HUANG, Chi-Huei, (1985). "Kutadgu Bilig ve Çin Askeri Taktiği", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi İstanbul, 23-28 Eylül 1985, Tebliğler III*, Türk Tarihi, Cilt. 1, İstanbul 1986, s. 295vd.

İBN MÜHENNÂ, (1934). [Camâlu 'd-dîn al-'Ubaydilî], *Kitâ-bu Hilyatu'l-İnsân ve Halbatu'l-Lisân:* İstanbul 1338-1340 [= 1922], Müstensihi Kilisli Muallim [Ahmet] Rıfat [BİLGE] - [TAYMAS], Aptullah Battal: *İbnü-Mühennâ Lügati* (İstanbul nüshasının türkçe bölüğünün endeksidir.) İstanbul.

İNALCIK, Halil, (2000). *Kutadgu Bilig'de Türk ve İran Siyaset Nazariye ve Gelenekleri, Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*, Eren Yayınları, İstanbul.

İNAYET, Alimcan, (2007). "Divanü Lügat-it-Türk'te Geçen Çin ve Maçin Adı Üzerine", *Turkish Studies,* vol. 2/4, s. 1174-1184.

İPEK, Birol, (2009). "Divanü Lugati't-Türk'te Geçen Enklitik Edatları", *Turkish Studies,* Vol. 4/3, s. 1199-1212.

KABATAŞ, Orhan, (2001). "Divanü Lügati't-Türk'ten Türkiye Türkçesine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s.147-161

KAÇALİN, Mustafa S[inan], (2003). "Abuşka Sözlüğü Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları* 13, s. 23-28.

----------, (2004). "Dede Korkut Kitabı'nda Okuma Önerileri", *Türk D ili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1998/1, s. 93-100.

----------, 2006: Dedem Korkut 'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi Hikâyet-i Oğuz-nâme-i Kazan Beg ve Gayrı -Metin ve Açıklamalar-: İstanbul: Kitabevi 288.

KAFESOĞLU, İbrahim, (1980). *Kutadgu Bilig ve Kültür Tarihimizdeki Yeri*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 368, İstanbul.

KAHRAMAN, Tahir (2011). "Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ad Çekim Eklerinin Kullanım Özellikleri ve İşlevleri", *Türk Gramerinin Sorunları*, Birleştirilmiş 1. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 390-425, Ankara.

KARA, Mehmet, (1998). *Bir Başka Açıdan Kutadgu Bilig*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2031, Ankara.

KARA, Mehmet, (2001). Türkmence (Giriş-Gramer-Metinler-Sözlük), Akçağ Yay., Ankara.

KARA Ömer Tuğrul-GÜN Mesut, (2014). "Kutadgu Bilig'de ve Divanu Lugati't-Türk'te Oyunla İlgili Kavramlar ve Terimler", *International Journal of Academy*, Vol. 2/4, s. 49-67.

KARAAĞAÇ, Günay, (1997). Lutfi Divanı İnceleme –Metin-Dizin-Tıpkıbasım, Türk Dil Kurumu Yayınları 687, Ankara.

KARABACAK, Esra, (1994). *An Inter-Linear Translation Of The Qur'an Into Old Anatolian Turkish = Eski Anadolu Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi*: Introduction and Text I, Sources Of Oriental Languages and Literatures 22, Turkish Sources XX, Harvard University The Department Of Near Eastern Languages and Civilizations. 1994; (Part II: Glossary: Section one, p. 1-384. Section Two, p. 385-786), 1995; (Part III: Facsimilie of the MS Manisa İl Halk Library No. 931, Section one: 1a-224a.1997; (Part III: Facsimilie of the MS Manisa İl Halk Library No. 931, Section two: 224b-451a, 1999.

KARAGÖZ, İlknur, (2009). "Kutadgu Bilig'in Sözvarlığındaki (Bazı) Hapax Legomenon (Tek Kullanımlıklar)", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 267-274.

KARAHAN, Leyla, (2009). "Kutadgu Bilig'in Fergana Nüshasındaki Satır Altı Notlara Dair", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 287-296.

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1978). *Gülistan Tercümesi*, TDK Yay., Ankara.

----------, (1994). Kıpçak Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara.

KARASOY, Yakup, (1998). Şiban Han Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),Türk Dil Kurumu Yayınları 614, Ankara.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KARTALLIOĞLU, Yavuz, (2009). "Kutadgu Bilig'de Uzunluklar", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 297-306.

---------- (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

KÂŞGARLI MAHMUD [1008-1105]: Dîvânü Lûgati't-Türk: (Millet Ktp. Arabî Kit. 4189. s.'dan] Tıpkıbasım/Facsmile:Ankara 1990, 1a-319byr. Kültür Bakanlığı Yayınları/1205. Klasik Eserler Dizisi/11.

[KÂŞGARLI MAHMUD] [1008-1105], (1939). Dîvânü Lûgati't-Türk Tercümesi, (Çeviren: Besim ATALAY), I, XXXVI+530 s.; 1940, II, 366s.; 1941, III, 452 s. T.D.K. [Yayın sayısı 43,46, 60], Ankara

KAYA, Ceval, (1994). *Uygurca Altun Yaruk. Giriş, Metin ve Dizin*, TDK Yayınları, Ankara.

----------, (2009). "Kutadgu Bilig'den Kaynaklanan Okan Adı Hakkında", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 317-324.

KAYA, Nesrin, (2004). "Kutadgu Bilig'de Ölüm Kavramı", *Türk Kültüründe Ölüm Kavramı*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, 25-26 Kasım 2004 İstanbul.

KAYMAZ, Zeki, (2009). "Kutadgu Bilig Hakkında Türkiye'de Yapılan Yayınlar Üzerine Bir Deneme", *Turkish Studies*, vol. 4/3, s. 1408-1422.

KAZMAZ, Süleyman, (2000). *Hukuk ve Devlet Yönetimi Açısından Kutadgu Bilig (Kutadgu Bilig Üzerine Hukuki Bir İnceleme)*, Türk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yay., Ankara.

KILIÇ, Atabey, (2008). "Aruz İmlası Üzerine Notlar", Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, C. 3, S. 6 (fall 2008), s. 471-487.

KİRİŞÇİOĞLU, M. Fatih, (1994). Saha (Yakut) Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara.

KOCAOĞLU, Timur, (2003). "Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi", *Türk Kültürü*, S. 483-484, s. 266-281.

KOÇ, KENAN, Ayabek BAYNİYAZOV ve Vehbi BAŞKAPAN, (2003). Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü: Ankara 2003: Akçağ Yayınları / 489, Sözlük / 13.

KORKMAZ, Zeynep, (1954). "-sa/-se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?" , *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yay., Ankara.

----------, (1959). " Türkiye Türkçesinde "iktidar" ve "imkân" gösteren yardımcı fiiller ve gelişmeleri", TDAY Belleten 1959, Ankara 1988, s.107-124.

----------, (1959). "Türkçede -acak / -ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XVII/1-2, s. 159, Ankara.

----------, (Ekim 1972). "Kâşkarlı Mahmud ve Oğuz Türkçesi" *Türk Dili*, S. 253 Divanü Lûgat-it-Türk Özel Sayısı.

----------, (1989). "Eski Osmanlı Kaynaklrının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler", Türkoloji Dergisi, C. VIII, Ankara, s. 72-73.

----------, (1991). "Eski Türk Yazı Dilinden Yeni Yazı Dillerine Geçiş Devri Özellikleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s. 55-64.

----------, (1995). "Köktürkçede İsimden Fiil Türeten Ekler ve Köken Yapıları Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar* 1, s. 188-94.

----------, (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDK Yay., Ankara.

KORMUŞİN, İgor (2007). "'Semiz Buka Turuk Buka Teyin Bilmez Ermiş' Sözünde Tonyukuk Kimi ve Neyi Kastetmiştir?", *46. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı (PIAC) Bildirileri (22–27 Haziran 2003),* Altay Dünyasında Gündelik Hayat, Yayına Haz. Gülzemin Özrenk AYDIN, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 263-269, Ankara.

KÖK, Abdullah, (2004). Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 lV-235 v / 2), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

----------, (2004). "İlk Türkçe Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Çevirilerinde Özel Adlar", Türk Dil Kurumu V/ Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Ankara.

----------, (2004). "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Metonimli Kullanımlar Üzerine" Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Çağdaş Türklük Sempozyumu Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, (1981). Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken, İstanbul.

Kudatku Bilik, (1890). Facsimile der uigurischen Handschrift der K. K. Hofbibliothek in Wien, St. Petersburg.

Kutadgu Bilig, (1942). *Tıpkıbasım I*, Viyana Nüshası, İstanbul.

Kutadgu Bilig, (1942). *Tıpkı Basım II*, Fergana Nüshası, Alâeddin Kıral Basımevi, İstanbul.

Kutadgu Bilig, (1943). *Tıpkıbasım III*, Mısır Nüshası, İstanbul.

Kutadgu Bilig (Kahire Nüshası), (1993). Kültür Bakanlığı Yayınları 1341, Ankara.

KÜLEKÇİ, Numan, (1980). *Yusuf Has Hacip ve Kutadgu Bilig*, Toker Yayınları, İstanbul.

LESSİNG, Ferdinand D., (2003), Moğolca Türkçe Sözlük, (Çev. G. Karaağaç), TDK Yayınları, Ankara.

LEWIS, Geoffrey L. (1967). *Turkish Grammar*, Oxford–New York: Oxford University Press.

Lİ, Yong-Song, (1997). "Kutatgu Bilig'de Gözden Kaçan İki Sontakı: körü ve sayu Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları* 7, s. 233-60.

----------, (2009). “Türk Dillerinde ‘Güneş doğ-’ ve ‘Güneş Bat-’ İfadeleri Üzerine”, *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s.335-378.

MANSUROĞLU, Mecdut, (1953). “Türkçe'de -gu Ekinin Fonksiyonları”, *Türkiyat Mecmuası*, c. X, s. 341-348, İstanbul.

----------, (1979). “Karahanlıca”, (Çev. Mehmet Akalın), *Tarihi Türk Şiveleri*,s. 141-182, Ankara.

MERHAN, Aziz, (2009). “Atabetü’l-Hakayık’ta Birleşik Eylemler”, *Bilig*, S. 49, s. 101-112.

----------, (2009). “Kutadgu Bilig’de Yeterlilik Eylemleri”, *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 391-398.

MERT, Osman, (2002). *Kutadgu Bilig’de Hal Kategorisi*, Atatürk Ü. Sos. Bil. Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Programı Doktora Tezi, Erzurum.

NADELYAEV,V.M.-NASİLOV,D. M. - TENİŞEV, E. R. - ŞÇERBAK, T. M., (1969). *Drevnetyurskiy Slovar*, İzdatelstvo Nauka, Leningrad.

NALBANT, Bilge Özkan, (1999). *Kutadgu Bilig’deki Özne ve Nesnelerin Yapısal İncelemesi*, Pamukkale Ü. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

NALBANT, Mehmet Vefa, (1999*). Kutadgu Bilig’de Zarf Tamlayanları ve Bunların Derin Yapısı*, Pamukkale Ü. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

----------, (2002). “Kutadgu Bilig’de Kısaltma Grupları”, *Türkbilig*, Türkoloji Araştırmaları, 2002/3, s.53-62.

----------, (2013). “Eski Türk Mektuplaşma Geleneği Üzerine Kutadgu Bilig Açısından Bir Değerlendirme”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*-Eylül, C. 10, S. 3, s. 6-30.

NECMİ, İbrahim, (1942). “Kutadgu Bilig’in Vezni Meselesi”, *Kutadgu Bilig* Tıpkıbasım l, Viyana nüshası, TDK, İstanbul, s. 127-129. (Makalenin daha önceki neşri:

Necmi, İbrahim, "Kutadgu Bilig'in Vezni Meselesi", Yarın Mecmuası, S. 5, İstanbul 10 teşrinisani 1337.

NİŞANYAN, Sevan, (2007). Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Adam Yayınları, İstanbul.

ORKUN, H. Namık, (1940). "Kutadgu Bilig Hakkında", *Varlık* S. 117, s. 196-197, Ankara.

OTURAKÇI, Nigar, (2006). 15. Yüzyıl Kadar Tarihî Türk Lehçelerinde +sIz / +sUz, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

ÖLMEZ, Mehmet, (2004). "Çağdaş Türk Dillerinde Kutadgu Bilig Çevirileri", *Kebikeç*, 1995 Yıl: 1, Sayı: 1, s. 43-52.ve Türk Dilleri araştırmaları C.14, s.103-126, İstanbul 2004.

----------, (2009). "Kutadgu Bilig'in Sözvarlığı ve Adaḳşu 'Birlikti, Beraber, Yan Yana' Üzerine", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 399-406.

ÖLMEZ, Zuhal, (1991). "Şecere-i Terakime'deki Manzum Parçalar Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları*, s. 80-97.

----------, (1996). Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime (Türkmenlerin Soykütüğü): Ankara: Simurg, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 3.

----------, (1997). "Kutadgu Bilig'de İkilemeler(1)", *Türk Dilleri Araştırmaları* 7, s. 19-40.

----------, (1998). "Kutadgu Bilig'de İkilemeler(2)", *Bahşı Ögdisi* 60. Doğum Yılı Dolayısıyla Klaus Röhrborn Armağanı (Yayıma Hazırlayanlar: Jens Peter Laut / Mehmet Ölmez): 235-60. Freiburg-İstanbul: Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 21.

----------, (2009). "Karahanlı Türkçesinin Dilbilgisi Üzerine Notlar", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 407-414.

ÖNER, Mustafa, (2007). "Yarlık Söz Hakkında", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 2004/II: 117-22.

ÖNLER, Zafer, (1993). "Kutadgu Bilig'de "Ekçek" Kelimesi Üzerine", *Türk Dili* 497, s. 342-44.

----------, (1999). "Kutadgu Bilig'de Yer Alan Deyimler", *Türk Dili Araştırmaları* 9, s. 119-86.

----------, (1999). "Kutadgu Bilig'de Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler", *3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*, s. 841-862, Ankara.

----------, (1999). "Kutadgu Bilig'de Küntogdı ve Aytoldı Karakterleri", *Milletler Arası Türkoloji Kongresi,* İstanbul Ü. Türkiyat Enstitüsü, 8-12 Kasım 1999, İstanbul.

----------, (2002). "Kutadgu Bilig'de İktidar Kavramı ve Siyaset Anlayışı, Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, C.5, s. 174-186, Ankara.

----------, (2003). "Kutadgu Bilig'de Ög ve Ukuş Kavramları", Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu - 2003, Mustafa Canpolat Armağanı, Yayımlayanlar: Aysu Ata, Mehmet Ölmez, Ankara 2003, s.153-160.

----------, (2004). "Türkçede *+lX* Eki", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı 2004*, C. II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 2003–2208.

----------, (2004). "Kutadgu Bilig Üzerine Notlar", *Türk Dilleri Araştırmaları*, C.14, 2004, s.79-94.

ÖZ, Şaban, (2011). "Kutadgu Bilig'de Türk Cihan Hakimiyeti Düşüncesi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 11, S. 1, s. 19-35.

ÖZÇELİK, Sadettin, (2005). *Dede Korkut Araştırmalar, Notlar-Dizin-Metin*, Gazi Kitabevi, Ankara.

----------,(2006). *Dede Korkut Üzerine Yeni Notlar*, Gaz Kitabevi, Ankara.

----------, (2009). "Kutadgu Bilig ve Dede Korkut'ta Ortak Bir Kelime ve Dizinlerde İşlenişi Üzerine", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 425-432.

ÖZDEN, Hilmi, (2007). *Kutadgu Bilig'de Ahlak Kavramı ve Tıp Etiğine Katkısı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

ÖZKAN, Nevzat, (1996). *Gagavuz Türkçesi Grameri* (Giriş-Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi-Cümle-Sözlük-Metin Örnekleri), TDK Yay., Ankara.

----------, (2009). "Kutadgu Bİlig'den Günümüze Türkçe Kelimelerde Anlam Olayları", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 433-460.

ÖZMEN, Mehmet, (2004). "Divanü Lugati't-Türk ve Kutadgu Bilig'de 'aymak' Fiiliyle Kurulan Dolaysız Anlatım Cümleleri Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları*, C.14, 2004, s.67-77.

ÖZTEKTEN, Özkan, (2007). "Türk Dilinde Güne Bağlı Zaman Sözleri", *46. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri* 22-27 Haziran 2003 "Altay Dünyasında Gündelik Hayat": 347-58. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 880.

ÖZTÜRK, Rıdvan, (2001). "Uygur Türkçesinde Arap ve Fars Menşeli Kelimelerdeki Ünsüz Değişmeleri", *Türk Dili araştırmaları Yıllığı Belleten*, s. 213-222.

PEKOLCAY, Necla, (2002). "Kutadgu Bilig Işığında Türk Düşüncesi", Yeni Türkiye-Dosya: Türkoloji Özel Sayısı, Ocak-Ağustos 2002, Düşünce/Bilim/Sanat, Yıl: 8, S. 43-46, C. 46, s.9- 15.

RAUHANKIZI, Bakıtgül Kulcanova, (26-27 Eylül 2006). "Kutadgu Bilig ve Atebetü'l Hakayık'ta İsim", *Büyük Türk Dili Kurultayı* Bilkent Ü., Ankara.

RÄSÄNEN, Martti, (1957). Materialien zur Morphologie der türkischen Sprachen: Helsinki: Studio Orientalia Edidit Societas Orientalis Fennica XXI.

----------, (1969). *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*, Suomalais- Ugrilainen Seura, Helsinki.

RIFAT, S.S., (1932). "Karahanlı Edebiyatı, Kutadgu Bilig, Türkçenin Kendi Muhiti Şartları İçinde İnkişafı" 1932 Türk Dil Kurultayı, s.185-200.

RÖHRBORN, Klaus, (1979). *Uigurisches Worterbuch. Lieferung 2*, Wiesbaden.

RYUMİNA, L. T., (2000). *Teleüt Ağzı Sözlüğ*ü, (Çev. Ş. H. Akalın, C. Turgunbayev), TDK Yayınları, Ankara.

SAĞOL-YÜKSEKKAYA, Gülden, (1993). Old Turkish and Persian Inter-Linear Quróan Translations II: An Inter-Linear Translation of the Qur'an into

Khawarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile (Part I: Introduction and Text), Harvard, (410 pages), 1993; (Part II: Glossary) Harvard, 1995, (310 pages); (Part III Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No.2 Section One: 1b-300b), Harvard, 1996; (Part III: Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No.2 Section Two:301a-587b), Harvard,1999.

----------, (1995). *Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi II. Kısım Sözlük*, Harvard Üniversitesi.

SAĞINDIKOGLU, Bezikbay, (2006). "Kutadgu Bilig'de Arkaik Kelimeler", *Büyük Türk Dili Kurultayı* (26-27 Eylül 2006) Bilkent Ü., Ankara.

SARICA, Bedri, (1987). *Kutadgu Bilig'de İsim Yapım ve Çekim Ekleri*, Yüzüncü Yıl Ü. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Van.

SERTKAYA, Osman Fikri, (2004). "Kutadgu Bilig'deki Dörtlükler Üzerine", *Türk Dilleri Araştırmaları*, C.14, s.57-66.

SEYHAN-ALIŞIK, Gülşen, (2000). "Birkaç Sözcük Üzerine Köken Bilgisi İncelemesi", *IV. Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, s. 89-100.

----------, (2002). "Dede Korkut Kitabını Anlamaya Katkılar", *Türkoloji Dergisi* C. 15, S. 1, s.145-162.

SİLAHDAROĞLU, Fikri, (1996). *Günümüz Türkçesi ile Kutadgu Bilig*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

SOYDANER, İnayet, (2002). Kur'an'da Cehennem Kavramı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

SUGAHARA, Mutsumi, (2009). "Kutadgu Bilig'in Herat (Viyana) Nüshası ve XV. Yüzyıl Türk Dili", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 471-478.

ŞAHİN, Hatice, (1997). "Kutadgu Bilig'de Şimdiki Zaman", Türk Dili, S. 545, Mayıs 1997, s. 464-471.

----------, (2001). "Kutadgu Bilig'de Tasviri Filler", *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/2, s. 95-105.

----------, (2009). "Kaşgarlı'dan Günümüze Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimler", *Turkish Studies*, vol. 4/3, s. 2020-2036.

ŞEN, Serkan, (2007). "İğdiş Sözcüğü Nereden Geliyor", *İlmî Araştırmalar,* S. 23, s. 123-130.

----------, (2009). "Kutadgu Bilig'de Geçen Çomak 'Müslüman' Sözü Üzerine", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 479-484.

TABAKLAR, Özcan, (2009). "Kutadgu Bilig İndeksinde Bazı Düzeltme Önerileri", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bilig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 485-492.

TAŞ, İbrahim, (2009). *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

----------, (2009). *Süheyl ü Nev-bahar'da Eskicil Öğeler*, Palet Yayınları, Konya.

----------, (2009). Kutadgu Bilig'de İndekste Yer Almayan İki Sözcük Üzerine", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 493-504.

TATS GANİEV, Fuat vd., (1997). Tatarca-Türkçe Sözlük, İnsan Yayınevi, Moskova-Kazan.

TAVKUL, Ufuk, (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.

Şeyh Süleyman Efendi-i Buhâri, (1298). *Lügat-i Çağatay ve Türki-i Osmani*. Mehran Matbaası.

TEKİN, Şinasi, (1976). *Uygurca Metinler II*: Maytrısimit, Ankara.

----------, (1976). "Eski Türkçe", *Türk Dünyası El Kitabı*, s. 142-192, Ankara.

TEKİN, Talat, (1968). *A Grammar of Orkhon Turkic*, Bloomington: Indiana University.

----------, (1986). "Karahanlı dönemi Türk Şiiri", Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I (Eski Türk Şiiri) Yıl: 36, Cilt:I, Sayı: 409, Ocak 1986, s. 81-157.

----------, (1991). "A New Classification of the Turkic Languages", *Türk Dilleri Araştırmaları* 1, s. 5-18.

----------, (1991). “The Comitative Case in Orkhon Turkic”, *Altaica Osloensia:Proceedings from the 32nd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference* (Oslo, June 12–16, 1989), Edited by Bernt BRENDEMOEN, Norwegian University Press, Oslo: 355–359.

----------, (1998). *Orhon Yazıtları*, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk, 2. Baskı, İstanbul: Simurg Yayınları.

----------, (1994). *Tunyukuk Yazıtı*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 5, Ankara.

----------, (1995). Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Ankara.

----------, (1997). Türkoloji Eleştirileri, Simurg Yayınları, Ankara.

----------, (2003). Orhon Türkçesi Grameri, İstanbul.

----------, (2006). Orhon Yazıtları, Ankara.

TENIŞEV, E. R., (2002). “Kutadgu Bilig ve Altun Yaruk” (Çev. Hüseyin Hacıoğlu), *İlmi Araştırmalar* 14, s.221-230, İstanbul.

TERES, Ersin, (2007). “Karahanlı Türkçesinde Askerlikle İlgili Bazı Terimler Üzerine 2”, *Turkish Studies*, vol. 2/4, s. 1185-1192.

----------, (2008). "ertüt - belek Sözcükleri Üzerine", *Turkish Studies*, C. 3, s. 1 (Winter 2008), s.367-370.

TEZCAN, Semih, (1981). “Kutadgu Bilig Dizini Üzerine”, *Türk Tarih Kurumu Belleten* 1981, C.XLV/2, S. 178, s.23-78.

----------, (1981). “Kutadgu Bilig Dizini Üzerine”, Belleten, C.XLV/2,Nisan, S.178’den Ayrıbasım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

----------, (1983). “Uygurca”, *Türk Ansiklopedisi*, C. XXXIII, Millî Eğitim Basımevi, 141b–148a, Ankara.

----------, (2001). *Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar*, Yapı Kredi Yayınları: 1457, İstanbul.

----------, (2009). “Kutadgu Bilig’de Yeni Düzeltmeler”, *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 523-534.

TEZCAN, Semih; BOESCHOTEN, Hendrik, (2001). Dede Korkut Oğuznameleri, Yapı Kredi Yayınları: 1441, İstanbul.

THURY, Jozsef, "Ondördüncü Asır Sonlarına Kadar Türk Dili Yadigârları, (Çeviren: Ragıp Hulusi) Milli Tetebbular Mecmuası, S. 2, s. 81-133. (Kutadgu Bilig'le ilgili bölüm s. 89-91 arasındadır.)

TİETZE, Andreas (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı I. Cilt A-E*, Wien: Simurg Yay. İstanbul.

TOHLİYEV, Bakican, (1996). " Kutadgu Bilig Poetikası (Kızıl Renk Remzine Dair)", 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı, s. 1151-1156, Ankara 1999.

TOPAL, Erol (2012). *Karahanlı Türkçesi Kur'ân Tercümesi ile Yeni Uygur Türkçesi Kur'ân Tercümesinde Dinî Söz Varlığı –Karşılaştırmalı İnceleme-*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

----------, (2014). "Yeni Uygur Türkçesiyle Yapılmış Kur'an-ı Kerim Tercümesinde Esmaü'l-Hüsna", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, s. 49-74.

TOPALOĞLU, Ahmet, (1978). Muhammed Bin Hamza, XV/ Yüzyıl Başlarında Yapılmış "Satır Arası Kur'an Tercümesi, I Giriş ve Metin, İstanbul,1976; II, Sözlük, İstanbul.

----------, (1989). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü,* Ötüken Yayınları, İstanbul.

TOPARLI, Recep, (1988). Mu'înü'l-Mürîd, Atatürk Üniversitesi Fen-Ed. Fakültesi Yayınları:15, Erzurum.

----------, (1992). İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn, Türk Dil Kurumu Yayınları: 555, Ankara.

----------, (2003). *Ed-Düreetü'l-Mudiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye*,Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

TOPARLI, Recep - ÇÖGENLİ, Sadi - YANIK,Nevzat H. (2000). Kitab-ı Mecmu-ı Tercüman-ı Türki ve Acemi ve Mugali, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

TOPARLI, Recep - VURAL, H. - KARAATLI, R. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.

TOPARLI, Recep - ARGUNŞAH, Mustafa, (2008). Muinül-Mürid, Türk Dil Kurumu Yayınları 925, Ankara.

TÜRK, Vahit – Uluhan ÖZALAN, (2014). "Kutadgu Bilig'deki sanı Edatı Üzerine, *Bilig* 71, s. 233-246.

TÜRK, Vahit, (2004). "Kutadgu Bilig Örneği İle Ana Yardımcı Fiil (er-)", *V. uluslararsı Türk dili Kurultayı Bildirileri* II (20-26 Eylül 2004), TDK. Yay., s.2993-3006, Ankara.

TÜRKAY, Kaya, (1983). *Kutadgu Bilig'de Terimler*, Ankara Ü. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 9+132 s.

----------, (2003). "Kutadgu Bilig'deki Terimler", 730. Yılında Kutadgu Bilig ve Divanu Lugati't-Türk Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul.

TÜRKER-KÜYEL, Mübahat, (1990). " Kutadgu Bilig ve Farabi", Uluslar Arası İbn Türk, Harezmi, Farabi ve İbn Sina Sempozyumu Bildirileri, 9-12 Eylül 1985, Ankara 1990.

----------, (1991). "Farabi, Hikmet ve Kutadgu Bilig", *Erdem*, Cilt 7, Sayı: 20, 1991.

----------, (1996). "Kutadgu Bilig İle Kenzü'l Kübera Arasında Bir Karşılaştırma, Uluslar Arası Türk Dili Kongresi, 26 Eylül-1 Ekim1992, Ankara 1996, s.175-188.

TÜRKER, Sadık, (2002). "Fikri Muhtevası İçerisinde Kutadgu Bilig'in Kültür ve Medeniyet Tarihimizdeki Yeri" Kutadgu Bilig: Felsefe-Bilim Araştırmaları, İstanbul Ocak 2002, S. 1, s. 14-28.

Türkçe Sözlük, (2005). Türk Dil Kurumu, Ankara.

"Türkiye Haberleri", *Türkiyat Mecmuası* 1925, 1. Cilt, s. 343-347, İstanbul.

UÇAR, Erdem, (2012). "Eski Türkçe +LI Eki Üzerine", *Karadeniz Araştırmaları*, S. 34, s. 135-145.

UĞUR, Ahmet, (Tarihsiz). Osmanlı Siyaset-nameleri, Kültür ve Sanat Yayınları.

USTA, Halil İbrahim, (1989). "XIII. Yüzyıl Doğu Türkçesiyle Yazılmış Anonim Kurøan Tefsirinin Söz ve Şekil Varlığı." Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

UYDU, Mualla, (1992). "Yusuf Has Hacip'in Kutadgu Bilig'i ile Nizamü'l Mülk'ün Siyasetname'sinin Karşılaştırılması", Türk Kültürü, yıl XXX, S. 351 (Temmuz 1992), s. 428-436.

UYGUR, Vedat Ceyhan (2001). *Karakalpak Türkçesi Grameri (Fonetik, Morfoloji,Sentaks),* Denizli.

UYĞUR, Sinan, (2003). *Ali'nin Kıssa-i Yusuf'u (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

----------, (2007). –(y)IsAr Gelecek Zaman Ekinin Yapısı Üzerine, *Turkish Studies,* vol. 2/4, s. 1193-1196.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir, (1970). "Yusuf Has Hacip ve Kutadgu Bilig Üzerine Küçük Bir Araştırma", TK, IX/98, Aralık 1970, (23-26), s. 91-94.

ÜNAL, Orçun, (2010). "Kutadgu Bilig'de Geçen Yaṅgsaġuçı Kelimesi Üzerine", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 28, s. 159-170.

ÜNLÜ, Suat (2004). Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 235v/3-450r7), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

---------- (2007). *"İlk Türkçe Kur'ân Tercümelerine Göre Esmâ-i Hüsnâ"*, Bursa: Uludağ Ünv. İlahiyat Fak. Dergisi. C. 16, S. 2: 215-285.

----------, (2011). İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Uhrevi Yer Adları", *Turkish Studies,* vol. 6/2, s. 985-1032.

ÜSTÜNER, Ahat, "Kutadgu Bilig'de Atasözleri", Fırat Ü. Dergisi (Sosyal Bilimler), 1991, C. 5, S. 1, s. 391-428.

ÜŞENMEZ, Emek – UÇAR, Erdem, (2014). *İslami Dönem Türk Edebiyatının İlk Eseri Kutadgu Bilig Kahire Nüshası Tıpkıbasım*, Akademik Kitaplar, İstanbul.

ÜŞENMEZ, Emek, (2009). "Kutadgu Bilig (Nemengan/Fergana/Özbekistan) Nüshası", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 565-580.

VARDAR, Berke (2002). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul.

YAVUZ, Kemal, (2009). "Yusuf Has Hacib ve Kutadgu Bilig Üzerine Bazı Dikkatler", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig Bildirileri*, Ekim 2009, s. 615-632.

YAVUZ, Nuri, "Kutadgu Bilig'e Göre Elçi", GEF Dergisi, S. 1, C. 1, 1985.

----------, (1991). "Kutadgu Bilig ve Bürokrasi", *Kamu Çalışanları Dergisi*, Yıl: 1, S. 12, Aralık 1991.

----------, (1991). "Kutadgu Bilig ve Bürokrasi" *Kamu Çalışanları Dergisi*, Yıl: 1, S. 9, Aralık 1991.

----------, (1992). "Kutadgu Bilig ve Bürokrasi" *Kamu Çalışanları Dergisi* 2, S. 19, Aralık 1992.

YILDIRIM, Talip, *Kutadgu Bilig'de İsim Çekim ve Yapım Ekleri*, Niğde Ü. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

YILMAZ, Bahar, (2004). *Kutadgu Bilig'den Seçmeler*, Karanfil Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, Gökhan, (2002). "Yusuf Has Hacip ve Kutadgu Bilig Hakkında Ön Bilgi", Kutadgu Bilig, Felsefe- Bilim Araştırmaları Dergisi, S. 1(Ocak 2002), s. 9-13.

YUDAHIN, K, K., (1994). *Kırgız Sözlüğü I, II*, TDK Yayınları, Ankara.

YURTSEVER, Serap-Tuba-Seçkin ERDİ, (2007). (Robert Dankoff'un James Kelly'nin katkılarıyla yaptığı çeviri ve notları temel alarak Türkçe çeviri ve düzenleme), Mahmud el-Kaşgari, Divanü Lugati't-Türk, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

[YUSUF HAS HACİB] [1017-1069]: *Kutadgu Bilig Metin*: [İşleyen:] Reşid Rahmeti ARAT, İstanbul 1947, I, LIX+656 s. T.D.K.C. II. 29 [Yayın nu.118].

YÜCE, Nuri (1993). "*Mukaddimetü'l-Edeb* (Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks)," TDK Yayınları, Ankara.

YÜCEL, Bilâl, (1995). Bâbür Dîvânı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 81, Ankara.

ZIEME, Peter, (2009). "Kutadgu Bilig ve Eski Uygurcada Yazıl- Fiiline Dair Birkaç Not", *Doğumunun 990. Yılında Yusuf Has Hacib ve Eseri Kutadgu Bİlig*, Ekim 2009, s. 641-646.

http://en.wikipedia.org/wiki/Kutadgu_Bilig

http://en.wikipedia.org/wiki/Yusuf_Has_Hajib

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kutadgu_Bilig

http://tr.wikipedia.org/wiki/Yusuf_Has_Hacib

2.METİN

[98b]

01. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

02. Yanut birdi Ögdülmiş aydı sözüng͡
Eşittim[39] eşit sen ewürme yüzüng͡

03. Sen aymış bu söz barça andaġ turur
Ḥaḳīḳat körü barça tıldaġ turur

04. Kişike tusulġu kerek bu tirig
Tirig tutsa anın ḳopursa erig

05. Tiriglik nişānı ne ol belgüsi
Kişi körmese bir anıng͡ edgüsi

06. Kişi alġu toġsa oġul ḳız üküş
Oġulsuz tise erke körksüz sögüş

07. Nigü tir eşitgil kişi üdrümi
Uruġ kesmegüke kişi[40] ol emi

08. Oġulsuz ölürde ökündi tilin
Aya kin keligli oġul ḳız ḳılın

09. Kimiṅg͡ oġlı ḳalsa atadan kidin
Atama anı sen tirigde adın

10. Uruġsuz kişi ölse kesti uruġ

[39] *Eşittim* sözcüğünde görülen geçmiş zaman eki için ayrı bir *t* harfi veya şedde kullanılmamış; metin boyunca bu yazım tercih edilmiştir, metnimizde bundan sonra -*t* sesiyle biten ve görülen geçmiş zaman eki almış hiçbir fiil için bu dipnot düşülmeyecektir.

[40] Bu kelime diğer nüshalarda *kisi* şeklinde yazılmıştır, Arat tarafından "*kadın*" şeklinde çevrilmiştir. Bizim çalıştığımız metinde bu kelime *kişi* olarak yazılmıştır, dizinde Arat'ın verdiği "*kadın*" anlamı, *kişi* kelimesinin anlamlarına ilave edilmiştir.

Ajunda atı yitti ornı ḳuruġ

11. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

12. Yanut birdi Odġurmış aydı bu çın
Munuŋda adınsıġ yéme bar adın

13. Ḳalı edgü bolsa oġul ḳız silig
Anıŋ teg bolur kim yorıttıŋ tiliŋ

14. Ḳalı bolsa isiz ulıtġa sini
Özüŋ ölse tirkin unıtġa séni

15. Oġul ḳız yaġı ol yaġı nü kerek
Yaġısız tiriglik taḳı edgürek

16. Yaġıdın nigü teg yaruḳluḳ bolur
Yaġı atı yasḳa tanuḳluḳ birür

17. Ne edgü bilig birdi bilgi ḳoyuġ
Oġul ḳız atı erke kitmez oyuġ

[99a]

01. Muŋgar meŋzer emdi biliglig sözi
Köni sözlemiş körse köŋgli yazı

02. Şi‘r

03. Özüŋ sızġurur sen oġul ḳız tiyü
Bu emgek biligli oġul ḳız ḳayu

04. Tirer sen ḥarāmıġ barır sen ḳalır
Sen ınçıḳ yiyür sen ol arzū yir

05. Kime mündi saḳın kişi alġuçı
Teñiz otra kirdi kime müngüçi

06. Oġul ḳız törüse kimisi sınur
Kimi sınsa suwda tirig kim ḳalur

07. Oġul ḳız atasın suyurḳaġu ol
Oġul ḳız atası yimi aġu ol

08. Oġul ḳız isizi atadan kidin
Atamaz atasın anasın adın

09. Bu yañlıġ ‘ıyāldın ḳaçan bar vefā
Ḳılıḳı yawuz ol ḳılınçı cefā

10. Oġul ḳız atası tü emgek küder[41]
Belā miḥnet erse yañan teg yüder

11. Adaş ḳoldaş ardaş tutunġu tidiñ
Bu edgü idi ters yüki yüdmekiñ

12. Yime yaḫşı aymış bügü bilgi yarp
Kişi köñli yufḳa küdezmeki sarp

13. Sırınçḳa saḳışı turur bu köñül
İdi ked küdez sınmasu ay oġul

14. Köñül oġlaġu ol sınaġı muñar
İsigke erir terk soġuḳḳa toñar

[41] Metinde *körer* şeklinde yazılmış olan bu kelime, hem beyit içerisindeki anlamı hem de geniş zaman ekinin *-er* şeklinde gelmesinin mümkün olmayacağı düşünülerek, Semih Tezcan'ın teklifi doğrultusunda *küder* şeklinde okunmuştur (Tezcan 1981: 51).

15. Adaş kö͡ngli sınsa bolur ol yaġı
Yaġı ḳayda bolsa bolur mi͡ng çoġı

16. Yaġıdın tiriglik tatıġsız bolur
Yaġı ḳayda erse yaraġsız bolur

17. Neçe me kiçig erse düşman sa͡nga
Anı sen uluġ tut ay ersig to͡nga

[99b]

01. Çıbun boldı düşman ya͡nganḳa bedük
Isırsa ya͡nganıġ suçıtur ked ök

02. Nigü tir eşitgil yaġılıġ kişi
Yaġı birle urşu tükemiş yaşı

03. Şi‘r

04. Kiçig düşmanım tép usanma özün
Nelük ḳorḳayın tép küwenme sözün

05. Yaġı͡ng boldı erse usal bolmaġıl
Yaġıḳa yaġı bol tözünke tözün

06. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

07. Yanut birdi Ögdülmiş açtı tilin
Ayur söz eşitgil kö͡ngülke alın

08. Törütti bayat bu ajunuġ bilip
Yigü içgü ıdtı ḥalāldın alıp

09. Ḳatılsa ḳarılsa tutup edgü iş
İşi edgü bolsa ḳılur edgü iş

10. Kişi asġı bolsa kişike ḳatıl
Kişike tusulmaḳ kişi asġı bil

11. Bu yaṅgluz yorıġlı kişi ḳıwçaḳı
Kişike tusulmaz bolur ay aḳı

12. Kişike tusulmaz kişi ol ölüg
Tusulġıl ölüg bolma ersig külüg

13. Telim bolsa erke adaş ḳoldaşı
Yadıldı atı ilke itti işi

14. Bu dünyā içinde bulur bu tilek
Ḳalı ʻuḳbā ḳolsa bu ol hem yölek

15. Saḳınç ḳadġu bolsa yuluġlar özüg
Sewinç bolsa sewinür yarutur közüg

16. Yadar erdemin barça ḫalḳḳa ayur
Müni körse kizler til açmaz tuyur

17. Yaġı ol erig yatsa odġurġuçı
Müni erdemi ilke bildürgüçi

[100a]

01. Yaġı bolmaġınça er ersigliki
Ḳaçan bilgürer ilde atı köki

02. Üküş bolsa emdi bu erdem kimiṅg
Üküş boldı teṅgsiz yaġısı anıṅg

03. Kimiŋ erdemi bolsa aṣlı aġı
Yetiz il kişisi ol erke yaġı

04. Ked erke bolur kör yaġı belgülüg
Yawuzḳa yaġı yoḳ yawuz er ölüg

05. Ḳayu erke düşman yumıtsa ḳalın
Ol er erdemi erden artuḳ bilin

06. Yaġı birle yüksep er atı bidür
Yaġısız kişi atı ḳopmaz yatur

07. Nigü tir eşitgil kür[42] erdemlüg er
Bu erdem bile er tilek arzu yir

08. Şi'r

09. Nigü er bolur kör miŋ er düşmanı
Miŋer sözlemese küniŋe anı

10. Böri mü bolur körgil ıttan ḳayar
Udula eşitse miŋ ıtlar üni

11. Kişig soŋdamaz men tidiŋ yalŋuzun
Ḳuruġ sözlemes men tidiŋ til sözün

12. Kimi sözlegey sen kişi bolmasa
Kişiler arala özüŋ turmasa

13. Er ol er turur kör kişiler ara

[42] Arat tarafından *kör* şeklinde okunan bu kelime için, metnin bağlamına daha uygun olan ve "*yiğit, yürekli*" anlamına gelen *kür* okunuşu tercih edilmiştir.

Yorıp til küdezse bu bulsa tör e

14. İrig sözke yumşaḳ yanut ḳılsa öz
Açıġ sözleseler süçig tutsa söz

15. Kişi yüki yüdse yüdürmese yük
Cefā ḳılsalar bu vefā ḳılsa şük

16. Kön̄gülde kiterse kör öç keklerin
Tilide yorıtsa kön̄gülde barın

17. Nigü tir eşitgil kişi edgüsi
Bu edgü bile yadmış atı küsi

[100b]

01. İrig sözlemegil kişike tilin
İrig sözke aġırır kön̄gül kiç yılın

02. Sini kim söger erse öggil anı
Otun ol bolur sen tözünler sanı

03. Cefā ḳılġuçıḳa ḳılur tüz[43] vefā
Vefā er ḳılur ol isizler cefā

04. Kesilse senin̄gdin yaḳın ḳa ḳadaş
Yaḳınlıḳ ula sen an̄gar ay adaş

05. San̄ga küç ḳılur erse küçgey ḳalı
Keçürgil anı sen bu ol dı̄n yolı

[43] Diğer nüshalarda *ḳılu tur* şeklinde; ancak bizim nüshamızda *ḳıl-* fiili *-ur* geniş zaman çekimiyle yazılmıştır; *tüz* kelimesi ise *z* ile yazıldığından *tüz* olarak okunmuş, *tüz* kelimesine dizinde "*hep*, *her zaman*" anlamı verilmiştir.

06. Yazuḳ ḳılsa ḳul küñg keçür ol yazuḳ
Bu yazuḳ keçürmiş muyan ḳıl azuḳ

07. Bu ol erlik anın eren yük yüdüp
Yorır ṣabrı birle ölümüg küdüp

08. Bu kün sen bir iwke kirip yalñguzun
Ne edgü bulur sen ay ḳılḳı tözün

09. Erej[44] arzu ni'met közün körmediñg
Kümüş gavhar altun baḳır bulmadıñg

10. Saray ḳarşı yir suw siniñg birle yoḳ
At üstem ḳız oġlan neñgiñg birle yoḳ

11. Kişiler üze yoḳ sañga erk elig
Özüñg yıġsa sen bolsa atıñg silig

12. Ḳayu neñg bulup ḳodtuñg emdi anı
Ḳayu tilwe zāhıd atadı séni

13. Üküşüg ḳodup er azıġ taplasa
Bu er ötrü zāhıd bolur ḳur basa

14. Tilep bulmasa barça zāhıd bolur
Ṣaburdan adın ḥīle bulmas turur

15. Er ol er bolur kör miñg arzu bulup
Añgar yüz iwürse eren teg bolup

[44] Kelimenin *re* harfi de üç nokta ile yazılmıştır.

16. Yitürse içürse çıġayḳa ülep
Bayatḳa tapuġ ḳılsa köŋ͡lin ulap

[101a]

01. Kelir bolsa dünyā köŋ͡gül bamasa
Barır erse aġrıp ḳaşın tügmese

02. Ḳalı üstese elgi arzu üze
Özini bütüse[45] köŋ͡gül til tüze

03. Bu sözke baḳa körse ma'nā bu söz
Eşit işke tutġıl aya köŋ͡gli tüz

04. Şi'r

05. Erende eri ol ḳamuġ neŋ͡gke erk
Bulup ḳılġu yerde[46] özin tutsa berk

06. Taḳı erde yegrek eren ol turur
Miŋ͡g arzu bulup bu özin tıdsa terk

07. Odġurmış cevābı Ögdülmişke

08. Yanut birdi Odġurmış aydı çın ay
Nigü ol tilekiŋ͡g aya körki ay

09. Nigü sözlese men sözümni yerip
Cevābı ḳılur sen özümni sirip

[45] Beytin bağlamı içerisinde bu kelimenin *bütür-* "*İyileştirmek, sağaltmak*" (Clauson 1972: 308) fiiliyle ilgili olduğu açıktır. Fiilin sonundaki *r* sesinin düşmesi yahut sehven yazılmamış olması muhtemeldir. Kelime Arat metninde *tutunsa* şeklindedir.

[46] Metinde bu kelimenin tüm harfleri *yerde* okunacak şekilde harekeli yazılmıştır.

10. Açuḳluġ maṅga ay tileḳiṅ ne ol
Nigü ḳolġu erse aça sözle ḳol

11. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

12. Yanut birdi Ögdülmiş aydı özüm
Tilek birle keldi açayın sözüm

13. Bu Kün Toġdı ilig eşitti séni
Özinge kereklep kör ıdtı mini

14. Ḳatıġ arzuladı séni körgüke
Mini sözçi ıdtı oḳıp iltgüke

15. Neçeme aġır kelse barġu kerek
İligke tegip bir körüngü kerek

16. İlig me idi edgü sulṭān turur
Bodunḳa sewüg cān baġırsaḳ turur

17. Kim ilig yüzin körse ḳutluġ bolur
İkigü ajunda tükel ḳut bulur

[101b]

01. Nigü tir eşitgil bu il kend begi
Ajun başlap ilke yetilmiş ögi

02. Törülüg köni beg ḳut ol belgülüg
Ḳutı birle tegrür tözüke ülüg

03. Ḳayuda çawıḳsa köni beg atı
Aṅgar barġu andın bulur er ḳutı

04. Bu kök tirgüki ol könilik törü
Törü artasa kök turumaz örü

05. Törülüg bu begler yoḳ erse tirig
Bayat buzġay erdi yiti ḳat yirig

06. Köni beg yüzi körse ḳutluġ bolur
Muyanḳa tegir hem yazuḳı yulur

07. Bilir sen bu kün men kişi bolduḳum
Sebeb ilig erdi yölekim toḳum

08. Bayat birdi erdi uḳuş ög bilig
Tözü edgülükke tegürdüm elig

09. Bayat birdi tevfīḳ ḳamuġ edgüke
Bodun asġın͡ga hem yüki yüdgüke

10. Sini me tiler emdi ilig bu kün
Elig bir ḳılıp yazsa beklig[47] tügün

11. Oḳıtçı mini ıdtı emdi san͡ga
Mini yaln͡guz ıdma ay ersig ton͡ga

12. Bitig ıttı ilig öz elgin bitip
Nigü sözledi erse körgil oḳıp

13. Çıḳardı bitig birdi elgin sunup
Bitig aldı Odġurmış açtı tonup

14. Oḳıdı bitig kiç saḳındı uzun

[47] Arat bu kelimeyi *beglig* şeklinde okumuş ve *beglig tügün* tamlamasını "*beylik düğümü*" şeklinde çevirmiştir. Bu kelime bu çalışmada, Dankoff'un teklifi (Dankoff 1983: 263) isabetli bulunarak *beklig* şeklinde okunmuştur, bu durumda çeviri de "*sağlam, sıkı düğüm*" şeklinde olmalıdır.

Ayur ked bilig birmiş ilig sözün

15. Oḳımış ilig emdi kelgil tiyü
Ḳamuġ edgülükni atamış sayu

16. Bedük iş turur kör bu işler maṉga
Neteg ḳılġu ayġıl kiṉgeş bir maṉga

17. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

[102a]

01. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ilig
Sini sözleyü şük ḳurıtmaz tilig

02. Tili teprese sözde atıṉg çıḳar
Sini körgüke ol köz açtı baḳar

03. Kimi sewse ermiş köṉgül arzulap
Tilin sözde atı yorır söz ulap

04. Sewütmiş nigü tir bu baytıġ oḳı
Sewüglüg yüzi ol köṉgül toḳluḳı

05. Şi‘r

06. Köṉgül kimni sewse körür közde ol
Közün ḳança baḳsa uçar yüzde ol

07. Köṉgülde nigü erse arzu tilek
Aġız açsa barça tilin sözde ol

08. Yanut birdi Odġurmış aydı maṉga
Kiṉgeş bir yaraġı ne ol ay toṉga

09. Baġırsaḳ ḳadaşım sen ök sen yaḳın
Kiñgeş bir ötegil ḳadaşlıḳ ḥaḳın

10. Seniñgdin ḳolur men bu işke kiñgeş
Bilig birle sen bu kiñgeşke teñgeş

11. Ḳadaş sen yime tut tilese adaş
Adaşlı ḳadaşlı ikigü tüdeş

12. Baġırsaḳ sen ök sen bu kün çın mañga
Nigü ḳılġu aygıl büter men sañga

13. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

14. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Ayıtma mañga sen aya ḳutluġ öz

15. Mini ıdtı ilig oḳıtçı sañga
Nigü teg kiñgeşür sen emdi mañga

16. Baralım timekden adın yoḳ sözüm
Neteg aygu barma tiyü ay yüzüm

17. Seniñg birle bolsam kör asġı üküş
Öz asġı tilerke kiñgeşmez uḳuş

[102b]

01. Nigü tir eşitgil biliglig çigil
Biligsiz eşitgil boyun bir egil

02. Öz asġı tilerke kiñgeşmegü söz
Sañga asġı bolmaz aya ḳutluġ öz

03. Kiñgeş ol kişike kiñgeş ay ḳadaş
Ol er ḳılsa anda özi asġı taş[48]

04. Öz asġı tilegli öz ülgi üçün
Yaraġlıġnı teñgsiz turur tir küçün

05. Neçe iş kişike kiñgeşgü kerek
Köñgül taplamış işni ḳılġu kerek

06. Özüñgke bağırsaḳ saña öz özüñg
Kişike ınanma kesildi sözüm

07. Sen ök bil nigü ḳılġu erse bu iş
Tileme meniñgdin bu işke kiñgiş

08. Sini alġalı keldim andın turup
Kiñgeş bu yorı barġıl emdi ḳopup

09. Kişiler araḳı muyan edgülük
Bu yerde bulunmas munu belgülüg

10. Uluş kend içindeki edgü neçe
Saña sözledim emdi adra aça

11. Bilir sen bu sözler köni sözledim
Saña edgü ḳoldum bilir ol idim

12. Kişidin ḳaçar sen ne ḳıldı kişi
Kişike ḳatıl it kişiler işi

[48] Bu dize Arat metninde *Ol er ḳolmaz erse öz asġın adaş* şeklinde olup "*Kendi faydasını düşünmeyen kişiyle istişare et!*" şeklinde çevrilmiştir. Bizim nüshamızda yukarıdaki gibi olan dize ilk dizeyle de bağlantılı olarak "*Kendi faydasını dışarıda bırakan insanla istişare et ey kardeş!*" şeklinde çevrilmelidir.

13. Müsülmān işi it mun͡gın͡ga yara
Bayat bérge uçmaḳ kör ornun͡g tör e

14. Kön͡gül til köni tut ḳılınçın͡g bütün
Ḳayuda tilese yorıġıl ḳutun

15. Kişisiz tiriglik kişiler ara
Kişi ʻaybı körme özün͡gni kör e

16. Mun͡gar men͡gzer emdi bu beyt ay bügü
Oḳıġu munı utru işke baġu

[103a]

01. Şiʻr

02. Ḳayuda tilese yorı edgü bol
Tüpi aṣlı ḳolma özün͡g aṣlı ḳol

03. Kişi edgüsi kör unıtmas özin
Ḳayuda tilese tiler edgü yol

04. Er edgü kerek tutsa edgü[49] ḳılınç
Ḳayuda tilese bulur min͡g sewinç

05. Bu edgü neçe yerde edgü bolur
Ol edgü yanutı hem edgü bulur

06. Sen edgü ḳılınç tut isiz bolmaġıl
Ḳayuda tilese yorı ḳorḳmaġıl

[49] Kelimenin *kef* harfinin üst çizgisi yok.

07. Bāb Odġurmış Ögdülmişke Dünyānıŋ ʻAybların Ḫaber Birmekin Aytur

08. Yanut birdi Odġurmış aydı özüm
Sözüŋni eşitti eşitgil sözüm

09. Bu dünyā özin ked sewitmiş saŋa
Ḳamuġ ʻaybı erdem körünmiş saŋa

10. Taŋ ermez siniŋdin meşelde kelir
Ḳayu neŋ sewüg bolsa ʻaybı arır

11. Sewitmiş üçün dünyā ʻaybı ḳamuġ
Saŋa bolmış erdem ay ilde uluġ

12. Nigü tir eşitgil sewütmiş kişi
Sevügke sewüg ʻaybı erdem başı

13. Sewüglüg nişānı[50] bu ol belgülüg
Sewüg ʻaybı erdem bolur ay külüg

14. Özüŋ dünyā sewmiş nişānı bu ol
Ḳamuġ ʻaybın erdemke tutmış köŋül

15. Nigü teg öger sen bu dünyā maŋa
Anıŋ ʻaybını men ayayın saŋa

16. Apa yazdı erse bayat ḳınadı
Bu dünyā tünek ḳıldı erklig idi

[103b]

[50] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

01. Tünekte ne arzu tilerse tilek
Tilek uçmaḳ içre bolur ḳut yölek

02. Apa uçmaḳ içre yidi kör ewin
Arıngu ḳılındı bu dünyā ewin

03. Bayat yirmişi ol bu yek sewmişi
Taḳı artuḳı bu sawup[51] salmışı

04. Kötürse bayat bir üdürmiş ḳulın
An͡gar dünyā bérmez[52] azıtur[53] yolın

05. Ayı edgü ermez bu dünyā fān̄ī
Bayatdın yıratur bu dünyā anı

06. Bayat men tigüçi kişide ẖışi[54]
Ajun buldı bardı uş ol ıt işi

07. Bayusa bolur ol bodun yuwġası[55]
Çıġaylıḳ bile ol kön͡gül ḳotḳısı

08. Yalın͡g toġmış er kör yalın͡g barġu ol
Nelük dünyā tirmek yana ḳodġu ol

---

[51] Bu kelime Arat tarafından *sewüp* şeklinde okunmuştur. Ancak Clauson'un "*kovmak, def etmek*" anlamını verdiği (Clauson 1972: 789) *saw* fiili beytin anlamına daha uygun olduğu için bu fiil *sawup* şeklinde okunmuştur.

[52] *Be* harfinden sonra *ye* harfi var ve üzeri fethalı; *mim*'den sonra hem *elif* harfi hem fetha var. (بَيرْماَز)

[53] Bu kelime Arat metninde *arıtur* şeklindedir ve bu dize "*ona dünya malı vermez; böylece yolunu temizler*" şeklinde çevrilmiştir. Çalıştığımız nüshada *azıtur* şeklinde geçen bu kelime sebebiyle dizenin çevirisi şu şekilde olmalıdır: "*yolunu şaşırmaması için ona dünya malı vermez*."

[54] Bu kelime Arat tarafından *ẖaş+ı* şeklinde okunmuş ve "*böbürlenen kişi*" şeklinde çevrilmiştir. Oysa dizinde Arat çevirisinden bağımsız olarak kelimeye "*şiddet, kırgınlık*" anlamı verilmiştir. Çalıştığımız nüshada ilk harfi esreyle harekelenmiş olan kelime *ẖışi* şeklinde okunmuş ve dizinde Steingass'ın bu kelimeye verdiği "*fearing, dreading: korkunç, kötü, berbat*" (Steingass 1998: 463) anlamı tercih edilmiştir; kelimenin sonundaki *+i* Arat dizininde gösterildiği gibi iyelik eki değil, Arapça asıllı olan kelimenin kökünde olan bir sestir.

[55] A nüshasında *ḳıwḳısı*, B nüshasında *kötkisi* olan bu kelime Arat metninde *kötkisi* şeklindedir. Arat tarafından "*aşağılık*" şeklinde çevrilmiştir. Kelime C nüshasında yuwġası şeklindedir. İlk harf üzerindeki çizgi fetha değil yanlışlıkla konmuş noktalar üzerine çekilmiş bir çizgi olmalıdır. Bu kelimeye Clauson "*bastard, adopted son, base-born people*" (Clauson 1972: 874) anlamını vermiştir, bu sebeple bu kelime çalışmamızın dizininde "köksüz, soysuz, *mendebur, hergele*" şeklinde açıklanmıştır.

09. Nelik arsıḳar sen aya öldeçi
Özün͡g iki künlük ḳonuḳ boldaçı

10. Bilir sen tiriglik ölümke turur
Anundı ölüm uş ödin͡ge küdür

11. Ḳapuġ açtı dünyā taḳı bir ḳapuġ
Ölüm ḳapġı açlur kirür ḫalḳ ḳamuġ

12. Özün͡g iki künlük awınġu üçün
Körürde küyürme özün͡gni küçün

13. Yayıġ dünyā irsel ḳutı ewrülür
Nigü birdi erse yana terk alur

14. Birig beglenür kör taḳı bir begin
Oḳıtu turur tegme künde ön͡gin

15. Körü barsa dünyā kölige sanı
Ederse ḳaçar ḳaçsa edrer sini

16. Mun͡gar men͡gzer emdi körü bar bu söz
Munun͡g ma‘nāsı uḳ aya kön͡gli tüz

17. Bu dünyā ḳaçar kim ederse anı
Ḳalı ḳaçsa andın ederür sini

[104a]

01. Yana dı̄nḳa öçlüg bu dünyā nen͡gi
Yise dünyā dı̄n yir baḳa kör munı

02. Bezenip bu dünyā özin körkitür

İtinmiş kelin teg kön͡gül yelgütür

03. Kön͡gül birse ḳurtġa bolur yir turı
Yaḳa yin͡g tutar künde kesmez urı

04. Yana ḳılḳı irsel ḳılınçı yayıġ
Begi birle turmaz tükel üç ayıġ

05. Kim erse kön͡gül badı erse an͡gar
Yawa ḳıldı isiz tiriglik mun͡gar

06. İdi ḳız turur bu tiriglik küni
Yawa işke işletse bolmaz müni

07. Tiriglik mun ol kör ḳamuġ edgüke
Yawa ḳılmaġıl sen anı ay büke

08. Bu üçde adın yoḳ bu dünyā nen͡gi
Ḥalāl ol ya şübhet ḥarām ol ön͡gi

09. Ḥalālḳa saḳış ol ḥarāmḳa bu ḳın
Ḳalı şübhet erse yime ked saḳın

10. Sewitse kimi dünyā āḫır sürer
Awıtsa erej birle terkin irer

11. Sewinç birle igdip tükel semritür
Saḳınç ḳadġu birle yana yawrıtur

12. Sewinçin körü barsa āḫır saḳınç
Saḳınçın tirilse bolur kin sewinç

13. Uçı miḥnet erse tüpi niʿmet ol
Başı niʿmet erse son͡gı miḥnet ol

14. Nigü tir eşitgil saḳıyuḳ oduġ
Iraḳ tur ay dünyā tegürme yoduġ

15. Seniṉg baylıḳıṉg kör çıġaylıḳ turur
Saṉga kim çıġay bolsa baylıḳ turur

16. Sini kim yise yir sen aḫırda adın
Öçüṉgni alır sen ḳara yir ḳatın

17. Buzulġu turur bu itilmişleriṉg
Saçılġu turur bu yumıtmışlarıṉg

[104b]

01. Barıġlı turur bu ajun terk ödün
Keligli turur ol ajun baḳ odun

02. Barıġlı turur künde sindin yırar
Keligli kelir terk saṉga öz ular

03. Barıġlıḳa bérmez biliglig köṉgül
Keliglike itnür uḳuşluġ amul

04. Ölümüg biligli sewinmez özün
Ölürüg körügli awınmaz uzun

05. Yorıġlı kişi yolda itmez ewin
Köçügli kişi iwde tutmaz neṉgin

06. Ḳonuḳ sen bu dünyā saṉga bir tüşün
Tüşünde saḳınç tutma artuḳ uzun

07. Atı ḳutluġ ermez bu dünyā neṉgi

Kimiŋ bolsa iwrer ḳılınçı yaŋı

08. Bedel boldı abdāl yitürdi yolı
Yıḳa bérdi zāhıdıḳa zuhdı ulı

09. Körünmez teg ol kör tuzaḳçı saŋa
Bu dünyā neŋi ol saçılmış meŋ e

10. Usayuḳ bu yaŋgluḳ idi suḳ közi
Ḳalı torḳa kirmez bu yaŋgluḳ özi

11. Nigü tir eşitgil saḳıyuḳ başı
Bu dünyā işindin saḳınmış kişi

12. Şi'r

13. Tuzaḳçı körünmez meŋin körkitür
Bezenmiş kelin teg köŋül yelgütür

14. Közi suḳ serimsüz usayuḳ özüŋ
Meŋin tattıŋ erse adaḳ berkitür

15. Ḳamuġ dünyā bérge yumıtsa bütün
Erej birle miŋ yıl tirilse ḳutun

16. Nigü asġı āḫır ḳara yer ḳotı
Anıŋ tüşneki ol ülügle topı[56]

17. Keçürmiş tiriglik saŋa bolġa tüş
Nigü ḳıldıŋ erse yanut kelge tuş

[56] Bu iki kelime Arat tarafından dipnotta "*ölügle‹r› toyı*" şeklinde okunmuş, toy kelimesi için de "*ye yerine be ile*" şerhi düşülmüştür. Bu iki kelime bir önceki beyitle bağlantılı olarak düşünüldüğünde "*ülügle topı*" şeklinde okunmuştur. Bu durumda birbirine bağlı olan bu iki beytin çevirisi de şu şekilde olmalıdır:
"*Bir insana bütün dünya nimetleri verilse, dünya nimetleri onda toplansa huzur ve mutluluk içinde bin yıl yaşasa; sonu kara toprağın altındaki mezar olduktan sonra ne faydası var, hepsini dağıt.*"

[105a]

01. Uş ol[57] kün ökünse ökünç asġı yoḳ
Nigü ḳıldın͡g erse yıl ay kün tanuḳ

02. Ajun tatġı barça bu üç ne͡ng turur
Üçegü tatıġları tap te͡ng turur

03. Yimek içmek ol kör bu üçte biri
Taḳı bir tişi ol awıtsa eri

04. Üçünçi esenin tiriglik turur
Bu üçte bu bir ked kereklig turur

05. Bu üç ne͡ng sewinçleri tatġı ḳamuġ
Adın üçke tegmez ay élde uluġ

06. Yimek içmek ol bir tatıġ ay ḳadaş
Yanutı çıḳarda yawuz ay adaş

07. Bu tatġın͡g üç ernek boġuzḳa turur
Anın͡gdan naru barsa ḳarnın͡g tolur

08. Ḳalı sin͡gmese aş tadu artatur
Tadu artasa er kör iglep yatur

09. İg ol aşnu erke ölüm tutġaḳı
Ölümde tatıġ yoḳ aya er saḳı

10. Taḳı bir tatıġ bu tişi tatgı ol
Soġuḳ suwḳa yunmaḳ anın͡g yanġı ol

[57] *Uş o*l sözcükleri bitişik yazılmıştır.

11. Anın͡gda basa kör oġul ḳız turur
Oġul ḳız yüki barça emgek bolur

12. Nigü tir eşitgil bu beyt ayġuçı
Tişi hem oġul ḳız üzer er küçi

13. Şi‘r

14. Tişi birle suḥbet idi ked tatıġ
Soġuḳ suwḳa yunmaḳ yanutı ḳatıġ

15. Tatıġ ḳayda erse tatıġsız bile
Süçig ḳayda erse son͡gında açıġ

16. Tiriglikke tatġı bu erse ḳalı
Tatıġsız turur dünyā miḥnet yolı

17. Süçig bu tatıġlıġ tiriglik künüm
Tatıġsız ḳılur āḫır açıġ ölüm

[105b]

01. Bu üç ne͡ng turur dünyā tatġı bütün
Yanutı eşitti͡ng[58] ay ḳılḳı tözün

02. Bu dünyā yaġı ol et öz bir yaġı
Bu iki yaġını͡ng yadıġlıġ aġı

03. Üçünçi yaġı yek bu dīn oġrısı
Tegürmesü Te͡ngri bularını͡ng yası

[58] *Eşitti͡ng* kelimesi tek *te* harfi ile ve şeddesiz yazılmıştır.

04. Bularda anı sarp bu yawlaḳ yaġı
Et özdin tegir ol üküşrek çoġı

05. Bayat atı aysa tezer yek barır
Ḳodu birse dünyā sinin͡gdin ḳalır

06. Et özni nigü teg kiterse bolur
Meger kim ölüm tutsa ölse ḳalur

07. İdi yaḫşı aymış biliglig bügü
Biliglig bügüler sözin tın͡glaġu

08. Mini mun͡gke tegrür et öz emgetür
Ara küldürür bu ara yıġlatur

09. Ajun tizginür men tilekim udu
Ara aç turur men ara toḳ todu

10. Bir arzū yitürse taḳı bir ḳolur
Taḳı biri bulsa tükel beg bolur

11. Basumaz özüm bu et özni utup
Basa bir bağırsaḳ edim sen tutup

12. Bu yawlaḳ osuġluġ turur bu et öz
Semüz tutsa artuḳ bolur bu yawuz

13. Bulaḳ semrise munar hem azar
Edisin çalar yerke andın tezer

14. Tükel awçı ıt teg et özke baḳın
Semüz bolsa bilmez edisi ḫaḳın

15. Ḳarın todsa awḳa yügürmez bolur
Edisi tilekinçe barmas turur

16. Uşaḳ oġlan özlüg et öz meṉgzegi
Boġuz totsa yügrür tiler öz teṉgi

17. Ḳarın todsa et öz bolur ermegü
Tilekçe tilese tilek birmegü

[106a]

01. Tiriglik tükeli tükel üç kün ol
Anıṉgda narusı neçe tüş tün ol

02. Birisi yarın ol biri keçti tün
Yarınḳa tegir mü tiriglik bu kün

03. Anıṉgda naruḳı tiriglik neçe
Tiriglikke bütme söz aydım açа

04. Tişi ṣuḥbeti me bu erklig otın
Öçürmek üçün ol birer sā‘atın

05. Bu otuġ nigüke öçürse öçer
Kerek erse körklüg ya körksüz ḳuçar

06. Boġuz tatġı barça ḳarın todmaḳ ol
Ḳarın todsa artuḳ asıġ ḳodmaḳ ol

07. Boġuz todsa ḥalva ya arpa bir ol
Ḳalır barça artıp tulur kirgü yol

08. Şeker ḥalva yigli ya arpa üyür
Kiçe todsa taṉgda yana aç turur

09. Nigü tir eşitgil saḳınuḳ çıġay
Çıġay erse neṉgke közi köṉgli bay

10. Şi‘r

11. Şekerlig yidiṉg sen ajun ni‘meti
Ḳawuḳ yür yidim men özüm ṭāḳatı

12. İkigü todup kör kiçe yattımız
Keçip bardı kelmiş künüm sā‘atı

13. Ajunuġ neçe tirse āḫır ülüg
İki böz tegir ol saṉga belgülüg

14. Çıġay bay ikigü ölümde kidin
Yana tüz bolurlar ḳara yer ḳatın

15. İki künki erter erejke bolup
Nelük arsıḳar sen tiriglik bulup

16. Özüṉg suḳlanur sen bu neṉg tirgeli
Ölüm suḳlanur kör séni tutġalı

17. Tiriglik barır künde sindin ḳaçar
Yawuz bu ölüm kör uluṉgnı bıçar

[106b]

01. Siziksiz ölür kör tirig boldaçı
Ḳayu kün ölürüg yoḳ ol bildeçi

02. Kiçig erse umnur saḳal üngüke
Saḳal bolsa umnur örüṉg bolġuḳa

03. Saḳalın͡g örün͡g boldı keldi ölüm
Ölümke asıġ ḳılmaz oḳ ya tulum

04. Körürde özün͡gni küyürme küçün
Özün͡g otḳa atma bu dünyā üçün

05. Açıġ suw teg ol kör bu dünyā nen͡gi
Neçe içse ḳanmaz ölimez en͡gi

06. Ḳuruġ ḳumḳa oḫşar bu yan͡gluḳ özi
Ögüz kirse todmaz bu suḳluḳ közi

07. Saḳım al bu dünyā közün͡gde uçar
Neçe öz ederse ol ança ḳaçar

08. Et öz arzu sürgen tapuġḳa tezig
Körünmez yaġıḳa bu birmez kezig

09. Et özke ıḳa birse egmez boyun
Awınçı sewinç ol tileki oyun

10. Keçürmiş tiriglik barır belgüsüz
Neçe ol bu ḳalmış yime belgüsüz

11. Bu bulmış künün͡g barı ḳılma yawa
Ölümke itingil tapuġḳa iwe

12. Nigü tir eşitgil odunmış kişi
Ḳamuġ bulġanuḳdın süzülmiş kişi

13. Şi'r

14. Keçürdün͡g keçigli bu tünki tünün͡g

Keçer mü siziklig keligli künün͡g

15. Keçürdün͡g keçigli ara bir tınım
Tiriglikke munça bedütme ünün͡g

16. Büte boldı munda tiriglik yidim
Öd ödlek ıdıp nefs butını sıdım

[107a]

01. Bu kün kend uluşḳa oḳır sen mini
Bolun ḳılsa nefsim yuluġlı ḳanı

02. Et öz bir yaġı ol anı sarp yaġı
Ḳamuġ yerde ıdmış tuzaḳı aġı

03. Tilekinçe ıdma ḳatıġlan tiren[59]
Et öz ülgi birmez uḳuşluġ eren

04. Taḳı munda yegrek ayur öt erig
Kön͡gülke alınġıl ay ölgü tirig

05. Bilig ḳadrını ma biliglig bilir
Biligsiz güher tapsa taş birle sır

06. Nigü tir eşitgil özin basmış er
Havā boynı yençip bilig uḳmış er

07. Et özke bolun bolma bilgi uluġ
Et öz bolnasa kör ḳolur dn̄ yuluġ

08. Biliglig tise bolmaġay ol kişig

[59] *Te* harfinden sonra gelen *ye* harfi tek noktalı yazılmıştır.

Havāsı udu ḳılsa barça işig

09. Uḳuşluġ tise bolmaġay ol erig
Et öz bolnı bolsa ay kö͡ngli tirig

10. Biligsiz kişiler ol ol belgülüg
Et özke bérür bolsa tutçı ülüg

11. Uḳuşsuz kişiler ol ol ay ḳadaş
Havā arzūlarḳā özin ḳılsa baş

12. Munuḳı bu ya͡nglıġ turur bu ajun
Müni erdemin aydım uḳġıl özün

13 Ögdülmiş Odġurmışḳa Dünyā Birle ʻUḳbā Ḳazġanusın Ayur

14. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Eşittim sen aydın͡g aya ḳutluġ öz

15. Neçe andaġ irse bu dünyā ḥālı
Açıġ ḳılma özke tiriglik yolı

16. Bu kin͡g dünyā özke[60] küçün ḳılma tar
Yazuḳluġ ḳulın͡ga bayat fażlı bar

[107b]

01. ʻAẕābı telim erse raḥmet üküş
Yazuḳluġ üçün boldı raḥmet küsüş

02. ʻAẕābḳa ḳatıġ ḳorḳ umunç raḥmeti
Tapuġ ḳıl yetür özke ḳulluḳ atı

[60] Bu kelimenin *ze* harfi fethalı olsa da kelimenin anlamlı olması için bu hareke dikkate alınmamıştır.

03. Ajun budnı barça uluş kend ḳodup
Turup taġḳa kirse aġır yük yüdüp

04. Buzulġay ajun barça ḳalġay ḳuruġ
Apa oġlanı özde kesgey uruġ

05. İki iw yarattı bu ḫalḳḳa ḳamuġ
Biri atı uçmaḳ birisi tamuġ

06. Yana barça yaŋ͡gluḳ bu dünyā tilep
Yügürse tüni barça künke ulap

07. Tapuġ ḳodsa dünyā tilese ḳuruġ
Nime ḳalġay erdi bu uçmaḳ ḳuruġ

08. Bayat birdi ḳulḳa iki köz ḳulaḳ
Biri dünyā baḳsa biri ‘uḳbā baḳ

09. Elig birdi iki sunup tutġuḳa
Biri dünyāḳa tut biri ‘uḳbāḳa

10. Adaḳ bérdi iki yorıġu üçün
Berü maŋ͡gsa biri naru maŋ͡g küçün

11. Yime yaḫşı aymış bügü bilgi kiŋ͡g
Ajunda çawıḳmış aḳı elgi kiŋ͡g

12. Aya ḳul boluġlı uḳuşluġ oduġ
Usal bolma saḳlan toḳıġay yoduġ

13. Törütti bayat bu ikigün ajun
Munı bulsa tawrat anı ḳol özün

14. Apa oġlanıḳa beriglig bayat
Açıġlı toduġlı törütti bu at

15. Eginke kedim ya boġuzḳa yimi
Kerek ay ḳadaş bu tiriglik emi

16. Tirigke munuŋ͡gdın keçiş yoḳ ḳadaş
Egin bütgü ton hem ḳarın toyġu aş

17. Ḥalāl dünyā bulsa yise ḳazġanıp
Çıġayḳa ülese anıŋ͡gdın alıp

[108a]

01. Kişi aġruḳı bolmasa bu boġuz
Kişi ünmesi[61] ol bu aġruḳ boġuz

02. Bayat ‘adlıŋ͡ga tutçı ḳorḳu yorı
Umun faẓlıŋ͡ga tutçı tapnu yorı

03. Bu iki ara boldı ḳulluḳ bilin
Bu ol yol yaŋ͡gılma bu ḳulluḳ yolın

04. İdi yaḫşı sözler bilig birgüçi
Biligsizke öt saw erig birgüçi

05. Şi‘r

06. Recā birle ḥavfnı ḳanat sen ḳılın
Bu iki araḳı yoluġ sen alın

[61] Bu kelime Arat tarafından *önmezi* şeklinde okunmuştur. Clauson’un (Clauson 1972: 169) *ün-* fiili için verdiği “*evtin barktın üntiler*” “*they left their homes*.” örneğinden hareketle bu çalışmanın dizininde bu fiile “*bırakmak, vazgeçmek*” anlamı verilmiştir. Arat metni için hazırlanmış olan dizinde bu fiil *ön-* “bitmek, yetişmek” verileri arasında gösterilmiştir. Oysa Arat çeviride bu fiile “*vazgeçemediği*” anlamını vermiştir.

07. Bayat yarlıġı ḳıl özüṉg ḳulluḳı
Uçup kir sarāyḳa erejin salın

08. Recā ḫavf bu iki ḳanat sanı ol
Bu ikin uçuġlı[62] bulur kökke yol

09. Yazuḳum üküş tip umunç kesmegü
Tapuġḳa ınanıp tapuġ yasmaġu

10. Tapuġ ḳıl tapuġ boldı ḳulluḳ ḳamuġ
Kimiṉg atı ḳul bolsa ḳılḳı tapuġ

11. Aġır tutsa yarlıġ uçuz ḳılsa öz
Uçuzluḳdın ötrü aġır bolsa öz

12. Tapuġḳa özüṉgni çıġay bil çıġay
Tapuġḳa çıġay bil yazuḳlarḳa bay

13. Kişide yawuzı özüṉg bil özüṉg
Meger edgü bolġay özüṉg kes sözüṉg

14. Munu bilmişimni ayu bérdim uş
Sözüm işke tutġıl yarın kelge tuş

15. Ḳalı tutmasa sen bu aymışlarım
Cevāb ḳıl yanayın ay ersig erim

16. Uzun boldı sözler neṉgi asġı yoḳ
Taḳı ma uzatıp adın asġı yoḳ

[62] Bu kelimenin *gayın* harfi ötre ile harekelenmiş; ancak *uçuġulu* okuyuşu bu beyte uymadığı için kelime hareke dikkate alınmadan okunmuştur.

17. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

[108b]

01. Elig başḳa urdı kör Odġurmış a
Saḳındı uzun kiç kötürdi baş a

02. Ayur ay ḳadaş tegdi emgek sa͡ng͡a
Ḳadaşlıḳ ḳılıp sözledi͡ng͡ sen ma͡ng͡a

03. Ma͡ng͡a edgü saḳnıp bu söz sözledi͡ng͡
Muyan birsü Te͡ng͡ri saḳınçım yidi͡ng͡

04. Baḳa kördüm emdi bu işte ma͡ng͡a
Ṣalāḥı körünmez ay bilgi ki͡ng͡ e

05. Kö͡ng͡ül taplamadı bu işdin ḳaçar
Kö͡ng͡ül taplamaz işke yaḳsa ḫaṭar

06. Ne edgü bilig birdi bilgi bedük
Sewinmiş sewüglerke kö͡ng͡li süzük

07. Ḳayu işni ḳılmaḳ tilese özü͡ng͡
Kö͡ng͡ül birle aşnu ki͡ng͡eşgil sözü͡ng͡

08. Kişike ki͡ng͡eşgil ayıt barça söz
Kö͡ng͡ül taplamasa yıraḳ tutġıl öz

09. Ḳamuġda baġırsaḳ sa͡ng͡a öz kö͡ng͡ül
Kö͡ng͡ül taplamaz işke yaḳma oġul

10. Kö͡ng͡ül taplamasa ḳayu işlerig
Asıġ bolmaz anda ay kö͡ng͡li tirig

11. Kön͡gül taplamadı bu işni sewe
Özüm yandı emdi bu sözdin iwe

12. Senin͡gdin ḳolur men munu ʻuẕrumı
Ḳodu bir mini ay kişi ködrümi

13. İligke tusulġu yoḳ erdemlerim
Ne ḳılḳım ḳılınçım ne sözüm sawım

14. Özüm dünyādın ḳaçtı keldi berü
Yana men nigü teg barayın naru

15. Bayat tapġın͡ga bu ulanmış özüm
Kişi tapġı ḳılmaḳ yarar mu tüzüm

16. Ḳodu birgil emdi mini Ten͡grike
Duʻāçı bolayın san͡ga edgüke

17. İki öz körüşmek tilese küsep
Man͡ga kelme sen men barayın tilep

[109a]

01. Man͡ga tegsü emgek sen inçin tiril
İlig tapġı yasma bodun asġı ḳıl

02. Nigü tir eşitgil bağırsaḳ kişi
Yaḳınlıḳ ḳılıġlı tapuġsaḳ kişi

03. Ḳomıtsa[63] kön͡gül kör yorısa kişig
Yaḳın boldı saḳın tilemiş işig

[63] Kelimenin ilk hecesi *yu-* okunacak şekilde yazılmış; ancak sonra ilk hecenin üstüne *ḳo-* şeklinde düzeltme ilave edilmiştir, bu nedenle bu kelime düzeltilmiş şekliyle okunmuştur.

04. Tilekke barıp erse yaŋgluḳ yorıp
Bulur ol tileki bu ḳalmaz arıp

05. Tilek birle maŋgsa kişi arzulap
Arıp yolda ḳalmaz tilekin tilep

06. Taḳı yaḫşı aymış sewitmiş kişi
Vefā ḳa çawıḳmış sewügler başı

07. Şi'r

08. Yaḳın bolsa köŋgli yıraḳ yer yaḳın
Yaḳınlıḳ vefā sı köŋgülke yaḳın

09. Toġardın batarḳa bir orlam yer ol
Vefā birle bilse yaḳınlıḳ ḥaḳın

10. Yanut birdi Ögdülmiş aydı sözüm
Eşitgil eşittim sözüŋg ay tüzüm

11. Tilekiŋg bu erse ay köŋgli süzük
Küçemez men emdi bu köŋglüm tüzük

12. Kesildi sözüm sen turu irme ḳal
İligke bitig bir yüzüm ḳılġıl al

13. Bitig ıdtı ilig öz elgin bitip
Özüŋg barmasa sen bir itip

14. Bāb Odġurmış İligke Bitig Idmışnı Ayur

15. Yanut birdi Odġurmış aydı bitig
Bitiyin kör ança ay bilge tetig

16. Devāt ḳoldı kāġad kötürdi ḳalem
İligke bitig başladı söz ulam

[109b]

01. Bayat atı birle sözüg başladı
Törütgen igidgen keçürgen tidi

02. Üküş ögdi birle şenā bu tilin
Ḳılur men bayatḳa ayın hem yılın

03. Yaġız yer yaşıl kök yarattı kün ay
Ḳarañgḳu yaruḳ hem çıġay tut yā bay

04. Törütti ḳalın bod bu sansız tirig
Tirilgü bérür ḳodmaz açın birig[64]

05. Bir ol bir idim kim törütti iki
Saḳışḳa ḳatılmaz anıñg birliki

06. Bir ol bar siziksiz ḳalı ḳançasız
Köñgülde yıraḳ tutġu oḫşaġ meñgiz

07. Uluġluġ añgar ol bedüklük añgar
Uġan erklig ol bir ḳamuġdın sıñgar

08. Törütti tümen miñg ḫalāyıḳ kotuġ
Tilemişke bérdi uluġluġḳa tuġ

09. Ḳarañgḳu titigsig bu börk iw içi
Yaruttı yaşıḳ birle erklig küçi

[64] Bu kelimenin ilk harfi noktasız yazılmıştır.

10. Yaşıl kök törütti kötürdi ediz
Kün ay itti yılduz bezedi bediz

11. Ḳodısı yaġız yer yaşıl suw bile
Arası süzük yel üze ot ula

12. İsig tumlıġıġ hem ḳuruġ ya ölüg
Yarışturdı ḫalḳḳa tegürdi ülüg

13. Törütti tilek teg tilemiş tilek
Kerek bolmadı anda arḳa yölek

14. Tilese aġırlar tapuġsuz ḳuluġ
Tilese uçuzlar tusulmaz tapuġ

15. Tilemiş tileki bolur bol tise
Yorıtur ne erse ḳażāsı kese

16. Üküş miñg selāmım tegür sawçıḳa
Ol edgü ḳulawuz köni yolçıḳa

17. İligke du'āçı bitidim bitig
Selāmın esenlik üze ay tetig

[110a]

01. İlig yarlıḳamış bitig birle söz
Oḳıdım bitigin yaruḳ boldı köz

02. Üküş edgü yarlıġ tümen öt erig
Mañga yarlıḳamış ḳamuġ sözlerig

03. Yime va'de ḳılmış üküş edgülük

Aġırlıġ açıġ hem yigü kedgülük

04. Yorıġlı bu yaŋ̄lıġ bu arzu üze
Yorırlar tileyü ajunuġ keze

05. Tapuġsuz özüm bulsa edgü açıġ
Ḳalı tilemez men bu devlet tatıġ

06. Velī̈kin bu bir ḳaç müni bar adın
Özüm barsa men yası kelgey adın

07. Olarda biri bu tapuġ bilmez öz
Barıp tapnumasa yaramaġa yüz

08. Törü yoḳ toḳu yoḳ yime ḳılḳ ḳılınç
Törüsüz tapuġçı yaramas erinç

09. İkinçi cefāçı bu dünyāġ bilip
Cefā ḳıldım aşnu cefā ḳılġa tip

10. Bayatḳa sıġındım özüg bekledim
Bu dī̈n birle ī̈mān küdezsü idim

11. Boġuzḳa eginke barım yetgey ök
Nerek anda naru maŋ̄a bolġa yük

12. Boġuzḳa yimimçe eginke kedim
Maŋ̄a ḳılmaz eksük yaratġan idim

13. Törütti igidti bu ödke tegi
Taḳı ma igidgey ay bilge begi

14. Saŋ̄a bérdi dünyā esirkemedi
Maŋ̄a bérmegey mü birigli idi

15. Ḳamuġ edgü isiz çıġay baylıḳım
Bayatdın körür men ay bilge akım

16. Bayat ḳapġı tuttum ḳılur men tapuġ
Ḳamuġ ḫalḳ yumıtur bu ol çın ḳapuġ

17. Sa͡nga ya seni͡ng ḳapġu͡nga men barıp
Negüni tileyin tiriglik ıdıp

[110b]

01. İkigü bayat ḳullarımız tüz ök
Bu ḳulluḳ içinde ḳurumız tüz ök

02. Bu ḳul ḳulḳa ḳulluḳ yaraġsız bolur
Tapuġçıḳa tapsa uçuzluḳ bulur

03. Kişi himmeti bolsa mundaġ kerek
Bayat tapġı ḳılsa urunsa yürek

04. İdi yaḫşı aymış süzülmiş kö͡ngül
Eşitgil ay bilge uḳuşluġ amul

05. Şi‘r

06. Açıġlı toduġlıḳa ḳılma tapuġ
Nigülük ḳılur sen tapuġḳa butuġ

07. Tapun bir bayatḳa idi bir turur
Tünün kündüzün bul açıġlıġ ḳapuġ

08. Ay ilig bu tört ḫācetim ḳıl revā
Sa͡nga tapnayın men ilig yüz owa

09. Tiriglik ḳolur men özüm ölgüsüz
Yigitlik tiler men ḳarı bolġusuz

10. Esen tut mini sen tuçı igsizin
Bayutġıl çıġay ḳılmaġıl neŋ̄sizin

11. Bu tört niŋ̄ maŋ̄a bir saŋ̄a tapnayın
Sewüg cān yuluġlap özüm itneyin

12. Bu niŋ̄ler maŋ̄a birse sen ay külüg
Özüm ḳul bolayın saŋ̄a belgülüg

13. Munı birgüke bir küçüŋ̄ yetmese
Ne artuḳluḳuŋ̄ bar maŋ̄a ay kese

14. Yigü içgü erse yigüm bar kidim
Taḳı ma kerek bolsa birgey idim

15. Aġırlıġ uçuzluḳ bayatdın turur
Ölüm ya tiriglik hem andın irür

16. Munı çın biligli uḳuşluġ kişi
Adınsıġ bolur mu ay ilçi başı

17. Mini bir bayatım küdezmişi teg
Küdezümegey sen aya aṣlı beg

[111a]

01. Sini men küdezgü kerek men kiçe
Mini ol küdezür söz aydım aça

02. Özüŋ̄ todmaġınça maŋ̄a tegmez aş

Mini todrup igdür özi yimez aş

03. Ötügçi kereksiz mun͡gadsa özüm
Tilim tepremedin eşitür sözüm

04. Ḳapuġçı tıdumaz ne ol ḳılġuçı
Tegürmez man͡ga bir küwez kür küçi

05. San͡ga yazsa men sen keçürmege sen
Keçürgey idim min͡g yazuḳ ḳılsa men

06. Nigü tir eşitgil yazuḳluġ ḳulı
Kön͡gül sırrı açtı kör ötnür tili

07. Aya çın vefā lıġ baġırsaḳ idim
Senin͡gde baġırsaḳ adın bulmadım

08. Mun͡gadmış özümke birür se‹n› belek
Yawuz arḳasızḳa sen arḳa yölek

09. İgimke şifā sen saḳınçḳa sewinç
Mun͡gadsa tayançım irikse awınç

10. Küwençim awınçım sewinçim ḳamuġ
Sewinçin͡g içinde yarur ay uluġ

11. Üküş ḳıldım emdi san͡ga men yazuḳ
Senin͡g raḥmetin͡gde bu yazuḳ az oḳ

12. Keçür ol yazuḳum san͡ga yası yoḳ
Ḳınama mini sen san͡ga asġı yoḳ

13. Yazuḳum telim erse raḥmet me bar
Anı ḳıl menin͡g birle sindin yarar

14. Eger ḳınasa sen yaraġlıġ men men
Keçürse keçürgil yaraġlıġ sen sen

15. Bilir sen bilir men sini bir edim
Bilir men bilir sen séni bir tidim

16. Otun men otunluḳ bile öz ulır
Tözün sen tözünlük me sindin kelir

17. Urunçaḳ turur bu sewüg cān revān
Urunçaḳ yana birgü turmaz bu cān

[111b]

01. Ay ilig bu dünyā keçimlig turur
Tiriglik küniṉge tüker alḳınur

02. Nigüke ınanıp saḳınġu uzun
Nigüke awınġu süçinip özün

03. Ata bardı iş tuş içi ya ini
Ana bardı oġluṉg ḳızıṉg kör ḳanı

04. Ölüglig körür sen ölüg sen tirig
Sizik tutma[65] bir kün eşüngey yerig

05. Usanma ay ilig udıma odun
Özüṉgden kidin edgü atlar ḳodun

06. Yawa ḳıldıṉg erse keçürmiş künüṉg
Yawa ḳılma barı keligli tünüṉg

[65] "*Tirig time*" ifadesinin altına "*sizik tutma*" düzeltmesi yapılmıştır.

07. Keçer kün içinde kereki͡ng alın
Köçütçi kelir uş itingil ḳalın

08. Bu ḥālıġ körürde meni͡ng bu közüm
Nigü teg baruġay sa͡nga bu özüm

09. Cefālıġ ajundın kötürdüm kö͡ngül
Vefā lıġ edimke sıġındım amul

10. Ḳodu bir ay ilig mini sen ma͡nga
Du'āçı bolayın bu yerde sa͡nga

11. Nigüke tusulġay sa͡nga bu özüm
Özü͡ngke özü͡ng ök tusul tut sözüm[66]

12. Kişidin tü͡ngüldüm tü͡ngül sen yime
Kişidin asıġ yoḳ sa͡nga ya ma͡nga

13. Men emdi bu ḳalmış tiriglik ıdıp
Bayatım sewinçi tiler men tapıp

14. Barı tap kereksiz adın artuḳum
Bu dünyā tüpi ked üyük ol suḳum

15. Tüpi yel keçer teg tiriglik keçip
Özüm buzdı fermān küyer men açıp

16. Egin bütti boġzum yime boldı toḳ
Töben birsü dünyā adın asġı yoḳ

17. Nigü tir eşit boġzı egni bütün

[66] "*Sözüm*" kelimesi satırın bitiminde dikey olarak yazılmıştır.

Barım tip tise er bolur beg ḳutun

[112a]

01. Taḳı yaḫşı aymış tapı bolmış er
Tapılıḳ içinde ḳutı bulmış er

02. Şi‘r

03. Boġuzḳa yigüçe ajunda yimim tap
Eginke kedimçe nen͡ginde kedim tap

04. Tiriglik bolurça yigümni bulur men
Kerek bolsa birgey man͡ga bir idim tap

05. Tusulmaḳ üçün ünder erse ilig
Meniṉ͡gde tusulġu uḳuş yoḳ bilig

06. Ḳalı il işiṉ͡ge tusulsu tise
Tusulġu yeri yoḳ söz aydım kese

07. Ḳalı iş küdügdin tir erse man͡ga
Miṉ͡g er işi ḳılġay ḳadaşım san͡ga

08. Apaṉ͡g ilig edgü tir erse mini
Özüṉ͡g edgü bolsu yarutġay sini

09. Ajunda çawıḳmış ne türlüg eren
İligde yumıtmış turur miṉ͡g tümen

10. Nigü bolġa mindin iligke asıġ
Asıġsız işiṉ͡g ḳılsa bolmaz tatıġ

11. Özüm ‘uẕrumı ḳoldum emdi san͡ga

Ḳodu bir mini sen sarılma maṅga

12. Taḳı ma nigü söz yorımışlıḳın
Ḳadaşım eşitti ötüngey tilin

13. Tüketti sözin türdi badı bitig
Sunup birdi aldı ḳadaşı tetig

14. Ayur men bitidim tilekim sözüm
Tilin sözlemiş söz eşittiṅg tüzüm

15. Tilin me ötüngil eşitsün ilig
Ḳodu birsü mindin kitersü ilig

16. Yalawaç söz iltür yanutı ḳolur
Yanut söz eşittiṅg tegür ay unur

17. Nigü tir eşitgil uç ordu ḫānı
Tözü ilke yaṅgzap söz aymış köni

[112b]

01. Yalawaçta mün yoḳ sözin ḳıymasa
Tutuzmış sözüg çın tükel sözlese

02. Taḳı mundan yegrek ayur Türk ḫānı
Müneme yalawaç söz aysa köni

03. Yalawaçḳa bolmaz ölüm ya ḳıyın
Eşitmiş sözin çın tegürse tilin

04. Yalawaç tidüküm bu ilçi turur
Bu ilçi sözin aysa ölmez ḳalur

05. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

06. Yanut birdi Ögdülmiş aydı sözüṉg
Eşittim nigü sözledi söz özüṉg

07. Bitidiṉg bitigke yanutı bitig
Maṉga bir béreyin ay bilge tetig

08. Velīkin sizikim bu ol ay ḳadaş
İlig ḳılmaġa kör séni özden taş

09. Yana mu mini ıdġay erki ilig
Oḳıġalı yandru ay ḳılḳı silig

10. Yana yandru terkin mini ıdġa ol
Eger barmasa sen köṉgül ḳodġa ol

11. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

12. Yanut birdi Odġurmış aydı ḳadaş
Bu söz sözlemegil köṉgül bolġa baş

13. Özüm barġu ermez bu yerdin naru
Özüṉg emgetip kelme yandru berü

14. Tilep bolmaġu neṉg tilese yawuz
Yorımaġu söz sözlese sen uçuz

15. Nigü tir eşit emdi bilgi ḳoyuġ
Sınap bilgüçi edgü isiz ḳamuġ

[113a]

01. Ḳolup bolmaġu neṉgni ḳolma küçün

Tilep bolmaġu neŋ tileme küçün

02. Yorıp tegmegü yerke barma yadaġ
Ḳalı bardıŋ erse öz emger küçün

03. Yana aydı Odġurmış emdi yorı
Yana ewre kelme ay ersig urı

04. Örü turdı Ögdülmiş aydı sözüm
Kesildi seniŋgdin barayın özüm

05. Ḳadaşı[67] uzattı kör Ögdülmişig
Tutuzdı taḳı söz ötmiş[68] bilmişig

06. Atın mündi Ögdülmiş ewre yanıp
Ewiŋge kelip tüşti[69] yattı tınıp

07. Yaşıḳ yerke yandı yüzin kizledi
Ḳalıḳ meŋzi kiş teg bolup örledi

08. Ajun türtti yerke kömür teg boduġ
Körür köz yumuldı udıdı oduġ

09. Töşek ḳoldı yattı kör Ögdülmiş e
Udıdı bir azraḳ kötürdi baş a

10. Toġardın butaḳlandı ot teg yalın
Yarudı yaŋı yüz açar teg kelin

---

[67] Kelimenin *şe* harfi noktasız yazılmıştır.

[68] Bu kelime Arat metninde "*ömiş*" şeklindedir ve Arat çeviride bu kısım için "*şifahen beyan ettiği*…" anlamını vermiştir. Dizinde ise *ö-* "*düşünmek*" verileri arasında gösterilmiştir. Bizim çalıştığımız nüshada bu kelimenin *ömiş* okunması imkânsızdır; çünkü noktaları konmamış olsa da *elif-vav*'dan sonra *mim*'den önce bir harf daha vardır. Bu sebeple kelime için *öt-* okuyuşu ve Clauson'un kelime için verdiği (Clauson 1972: 39) …*penetrate*… "*idrak etmek, anlamak*" anlamı tercih edilmiştir.

[69] Kelimenin *ş* harfi noktasız yazılmıştır.

11. Ḳopa keldi örlep sata ḳalḳanı
Ajun me͡ngzi boldı örü͡ng erdini

12. Yunup ḳarşıḳa bardı ewdin turup
İligke köründi kirip yol bolup

13. Ayıttı ilig aşnu Odġurmışıġ
Yana aydı sözle sözü͡ngni bışıġ

14. Nigü söz yorıdı ne boldı işi͡ng
Tileki͡ng bolur mu kelir mü işi͡ng

15. Bitig birdi Ögdülmiş aşnu turup
İlig aldı açtı oḳıdı ḳurup[70]

16. Yüzi ḳızdı o͡ngdı yana külçirip
Saḳındı bir ança uzun kiç erip

17. Ayur bu ḳadaşı͡ng irig sözlemiş
A͡ngar torḳu ıdtım tike‹n› çiknemiş

[113b]

01. Müni yoḳ bu sözke köni sözlemiş
Köni söz irig ol irig çoġlamış

02. Nigü erdi sözler tilin sözlemiş
Ma͡nga ayġıl emdi eşitmiş ömiş

[70] Dankoff, Arat'ın *ḳorup* şeklinde okuduğu bu kelimeyi *körüp* okumayı (Dankoff 1983: 263) teklif etmektedir; ancak bizim metnimizde ilk harf *kaf* olduğu için bu teklif pek makul görünmemektedir. Bizim çalışmamızda ilk dizenin son kelimesi olan turup ile en iyi kafiyeyi oluşturan ve anlam olarak da Arat'ın *ḳoru-* tercihine nazaran beyti daha iyi tamamlayan *ḳur-* okuyuşu tercih edilmiş ve dizinde kelimeye Clauson'un teklif ettiği (Clauson 1972: 643) "*to untie, open*" "*çözmek, açmak*" anlamları verilmiştir.

03. Ötündi iligke eşitmiş sözin
Ne yan͡glıġ yorıdı ḳamuġ tüp tözin

04. Ayur söz yorıdı ḳamuġ türlügün
Ol aydı men aydım uḳuşun ögün

05. Menin͡g sözke barça yanut ḳıldı söz
Taḳı tuttum erse ḳatıġ yumdı köz

06. Kese sözledi söz kön͡gül birmedi
Nigü ḳıldım erse birü kelmedi

07. Eşitti anın͡g sözlerin kör ilig
Sözi erdi barça uḳuş ög bilig

08. Taḳı arzuladı ḳomıdı kön͡gül
Ḳomısa kön͡gül ol kişike mun͡g ol

09. Körü bérse yaḫşı ayur er başı
Kön͡gül bolnasa boldı erksiz kişi

10. Beg ol bu kön͡gül kör ḳamuġ öz ḳulı
Begi ḳança barsa udu ḳul yolı

11. Ḳomısa kön͡gül kör tilese tilek
Tilek bolmaġınça et özke tünek

12. Yana aydı ilig ay Ögdülmiş e
Ḳadaşın͡g tükel ök kişi ermiş e

13. Eşitmegüm erdi anın͡g sözlerin
Ne ḳılḳı ḳılınçı ne bilgi barın

14. Eşittim kön͡gülke sıġurdum anı
Ḳatıġlan tilekke tegürgil mini

15. Meniñ͡g öz ilimde tilekim bolup
Yaraġsız bolur bulmasa men ḳolup

16. Ögdülmiş Cevābı İligke

17. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ilig
Bodunda talu beg ay ḳılḳı silig

18. Yanarda ḳadaşımḳa aydım bu söz
Yana ıdġay ilig san͡ga kelgey öz

[114a]

01. Ḳodu birmegey aḫır iltgey sini
Özüm barġu ermez unıtsu mini

02. Tüñ͡gültürdi aydı yana kelme tip
Özüm barġu ermez kön͡gül tutma tip

03. İlig Cevābı Ögdülmişke

04. İlig aydı uḳtum eşittim sözüñ͡g
Bu söz işke kirmez yobatma özüñ͡g

05. Nigü beg bolur ol tilekin tilep
Anı bulmasa ol tuçı arzūlap

06. Ne erklig bolur ol bodun uluġı
Yorıtmasa ilde özi yarlıġı

07. Bedüklük nişānı bu ol belgülüg

Tilemiş tilekdin bu bulsa ülüg

08. Nigü arzū ḳolsa ne erse anı
Emi ol tilekke tegürse anı

09. Yana ma bu arzū maṅga boldı ig
Munı emlemese özüṅg bolġa yig

10. Nigü tir eşitgil bu baytıġ oḳı
Anıṅg ma'nāsı uḳ ay köṅglüm toḳı

11. Şi'r

12. Ḳamuġ igke ot ol emi belgülüg[71]
Ol ig emlegüçi ḳamı belgülüg

13. Ḳalı arzū birle köṅgül iglese
Tilek bulsa oṅglur igi belgülüg

14. Yana aydı Ögdülmiş ilig ḳutı
Ajunda nigü bar anıṅg yoḳ otı

15. İlig inç esenin tirilsün uzun
Saṅga men bolayın yuluġ bu özün

16. Bu söz men ötündüm iligke tilin
Asıġ yoḳ bu kün öz ökünse yılın

17. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ saṅga
Sözüg saḳnu sözle ay ersig toṅga

[114b]

[71] Kelime metinde *bellülüg* okunacak şekilde yazılmış, ilk *kef* harfinin üst çizgisi gösterilmemiştir.

01. Tilin sözlemese söz asġı telim
Ökündürdi sözler mini bu tilim

02. Sözüg sözlemese sa͡nga ḳul bolur
Ḳalı sözlese sen sini ḳul ḳılur

03. Sözüg saḳnu sözle sen iwme sérin
İwek sözlemiş söz ökünçi yarın

04. Sizinmedim[72] erdi kör Odġurmışıġ
Oḳıp kelmegüsin er erdi bışıġ

05. İlig bir tilese tiler men men on
Tusulġa ma͡nga munda tegme künün

06. Neçe tuttum erse anı men ḳatıġ
Ol ança tirendi eletti tatıġ

07. Tilekim bu oḳ men bile bolsa men
Elig bir ḳılıp ked tapuġ ḳılsa men

08. Yana barġu erse barayın özüm
Nigü ayġu erse ayayın sözüm

09. İlig me yana bir bitig birsüni
Oḳısu bitig ol ma͡nga bütsüni

10. İlig aydı ıdtım bitig bir yolı
Bitigke cevāb ḳıldı taş teg tolı

11. Yana ök nigü teg bitiyin bitig

[72] Kelimenin *ze* harfi noktasız yazılmıştır.

Bitig ornın͡ga sen sen ök it itig

12. Ögdülmiş Cevābı İligke

13. Yanut birdi Ögdülmiş ilig ḳutı
Neçe andaġ irse bitig me biti

14. Yalawaç neçe çın ked erse amul
Bitig bolmasa sözke bütmez kön͡gül

15. Tanıġlı kişike tanuḳ ol bitig
Tanuḳ bolsa ḫ̄ile yorımaz itig

16. İlig aydı arzūn͡g bu erse ḳalı
Bitig me bitiyin açıp söz yolı

17. Bitig me bitiyin munuḳı sözün
Bitigke işenme ḳatıġlan özün

[115a]

01. Nigü sözlegü erse sözle tilin
Anı keldürü birgil man͡ga sen alın

02. Bab Kün Toġdı İlig Odġurmışnı Bitig Birle Ündemiş‹in› Ayur

03. Devāt ḳoldı kāġad yana oḳ ilig
Ḳalem aldı elgi bitidi bitig

04. Bayat atı birle sözüg başladı
Törütgen igidgen keçürgen tidi

05. Ayur min͡g şenā ol uġan Ten͡grike
Ezel ḫükmi tegrür köni egrike

06. Bir ol bir ḳatıḳsız ḳarıġsız arıġ
Yoḳuġ bar ḳılur ol ḳılur yoḳ barıġ

07. Bir ök bil tilin ög bütürgil kö͡ngül
Tapuġ ḳıl kö͡ngül til köni tut amul

08. Nigüg ḳolsa ḳolmış tileki bulur
Nigüg bol tise ol tilemiş bolur

09. Tözü teprenürke tilekin berür
Tiriglik tuşı bu ölüm ol ıdur

10. Aġırlıḳ uçuzluḳ anın͡g ḥükmi ol
Uluġḳa kiçigke yéme açsa yol

11. Tilemiş tilekin biliglisi yoḳ
Yorıtur ḳażāsın tıdıġlısı yoḳ

12. Tümen min͡g selāmım sewüg sawçıḳa
Tegür sen bayatım köni yolçıḳa

13. Tözü işleri͡ngе yime ök selām
Tegürsü bayat ol kesüksüz ulam

14. İligdin üküş ögdi aytıġ selām
Idur men sa͡ngа ay uḳuşı tamām

15. Kö͡ngül aytu ıdtım bitidim bitig
Nigü teg irür sen ay bilge tetig

16. Sa͡ngа ıdtım erdi ḳadaşın͡gnı men
Tilekim ol erdi ma͡ngа kelse sen

[115b]

01. Özüŋ taplamaduḳ maŋga kelmekiŋ
Maŋga kelmekiŋ hem yüzüm körmekiŋ

02. Bitigke yanut söz bitimiş özüŋ
Tilin me ḳadaşıŋ tegürdi sözüŋ

03. Oḳıdım bitigiŋ uḳuldı bu söz
Sözümni eşitgil ḳaçurmaġıl öz

04. Şekerden süçigrek söz ıdtım saŋga
Aġudan açıġ keldi yanġı maŋga

05. Eşitgil yana ök meniŋ sözlerim
Köŋgülke alın ay bağırsaḳ erim

06. Özüŋ ḳoldı erse bu zāhıd atın
Atıŋ boldı zāhıd özüŋ taġ ḳatın

07. Kü çaw birle atıŋ yadıldı kör e
Bedük belgü bolduŋ kişiler ara

08. Tapuġ ḳılmışıŋ barça atıŋ üçün
Yawa ḳılmaġıl sen öz emgek küçün

09. Bodun közi tegse tapuġḳa ḳalı
Buzuldı bu tapġuŋ yıḳıldı ulı

10. Bayat tapġı barça kerek örtügün
Açılmasa ḥalḳḳa bu örtüg bu kün

11. Bayat kizledi kör sewügrek ḳulın
Bu ḳullar ara ḫalḳ tanumaz yılın

12. Berü kel uluş kend içinde tiril
Sini bilmesü ḫalḳ ḳatıl hem ḳarıl

13. Ḥalāl dünyā ḳazġan özüñg yi yitür
Tegür aç yalıñgḳa hem opraḳ bütür

14. Ḥalāl dünyā bulsa kişi edgüsi
Bulur iki ajun yigü kedgüsi

15. Bu sözni eşit ay mañga kelmedük
Nigü tir arıġ bilge baġı bedük

16. Şi'r

17. Tuşar erse dünyā ḳalı edgüke
Yarar iki ajun yigü kedgüke

[116a]

01. Bulur dünyā mālın yiyü bilmese
Saḳış tegdi ülgi aġır yüdgüke

02. Bayat ḳullarıñga tusul ay bügü
Kişike tusulur erig er tégü

03. Sini men müsülmān tususı üçün
Oḳır men bu yérke ay zāhıd küçün

04. Berü kel tusulġıl kişike yara
Tusulmaz ölüg ol tirigler ara

05. Öz asġı tilegli kişi mü bolur
Kişi ol bolur asġı ilke tolur

06. Aḳılıḳ ol ermez ülese neṅgin
Aḳı ol yuluġ ḳılsa erke cānın

07. Baġırsaḳ ol ermez özin beklese
Baġırsaḳ kişi ol kişig edlese

08. Kişig edgü tirler bu edgü kim ol
Bu edgü kişiler igiṅge em ol

09. Ay köṅgli süzük er ay bilgi üküş
Baḳa kör bu sözke yetürgil uḳuş

10. Bu aymış sözüm çın irür mü kör e
Çın erse havā bas berü kel tur a

11. Uzun sözlese söz irinçig bolur
Uḳuşluġ kişiler sözin az ḳılur

12. Bu söz tap ḳıl emdi adın sözleme
Uḳuşḳa biligke tilin özneme

13. Taḳı ma negü erse ḳalmış sözüm
Ḳadaşıṅg tegürgey tutuzdı özüm

14. Tüketti bitig türdi badı ḳatıġ
Ḳalıḳ tanı esti ḳurıttı ḥaṭıġ

15. Kötürdi bitig kör üze tamġalap
Sunup aldı Ögdülmiş ilig ulap

16. Yana aydı ilig ay Ögdülmiş e
Bitig bir yime ay tilin bilmiş e

17. Ḳatıġlan yaraġı ne erse taḳı
Anı ḳıl anı kend uluşḳa oḳı

[116b]

01. Tileki ne erse bu yerke kelip
Anı men béreyin itigin ḳılıp

02. İle‹l› tip turup çıḳtı Ögdülmişi
Yorıp keldi ewke ol edgü kişi

03. Kelip tüşti oldurdı ewke kirip
Yidi içti tındı bir ança serip

04. Yüzin kizledi yerke rūmī ḳızı
Ajun ḳırtışı boldı zengi yüzi

05. Ḳalıḳ bütrü tuttı ḳara ḳuş öng̃i
Ajun barça boldı ḳara ḳuş mung̃ı

06. Töşek ḳoldı yattı saḳındı özün
Nigü sözlegüsi ḳadaşı közün

07. Udıp bardı azraḳ[73] odundı yana
Uçuḳmış kömür teg ḳarang̃ḳu tün e

08. Usın uçtı ḳoptı adaḳın örü
Ḳara tün kötürdi etekin kirü

09. Yaşıḳ ḳoptı yerdin kötürdi egin
Yaruḳ yüz açar teg yüzi örtügin

[73] Kelimedeki *ze* harfi noktasız; *re* harfi ise noktalı yazılmıştır.

10. Ḳopup yundı ḳıldı yana tañg namāz
Yéme turdı ança du'ā ḳıldı rāz

11. Atın tuttı tirkin bir oġlan bile
Turup çıḳtı ewdin sewünçün küle

12. Barıp tegdi erse ḳadaşḳa yaḳın
Yıraḳ tüşti atdan küdezdi ḥaḳın

13. Yorıp bardı aḳru toḳıdı ḳapuġ
Ḳadaşı örü turdı yastı tapuġ

14. Ḳapuġ açtı terkin ol utru çıḳıp
Selām ḳıldı yitti kör elgin alıp

15. Yana kirdi Ögdülmiş elgin tutup
Orun ḳıldı törde aġırlap öpüp

16. Ayur ay ḳadaşım nelük emgediñg
Yana oḳ mañga sen tekin kelmediñg

17. Kese sözledim söz eşittiñg anı
Nelük emgetür sen küçeyü mini

[117a]

01. Nigü tir eşitgil bilig birgüçi
Sınap edgü isiz kişig bilgüçi

02. Şi'r

03. Kişike sınaġı bir ök körse tap
Tilek bilgüke bir tilin yörse tap

04. Baḳır altunuġ er körüp bilmese
Alıp azḳına bér taşıġ sürse tap

05. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ḳadaş
Maṅga buşmaġıl sen köṅgül ḳılma baş

06. Tapuġçı köz açsa begini körür
Nigü aysa begler anı oḳ ḳılur

07. İligke bitigin tegürdüm sözüṅg
Tilin me nigü aydı erse özüṅg

08. Sözüṅgke yanut ḳıldı ıdtı bitig
Çıḳardı bitig birdi elgin tetig

09. Bitig aldı Odġurmış açtı turup
Oḳıdı bitigni saḳındı körüp

10. Ayur ay ḳadaşım ne erki igiṅg
Mini ança yavlaḳ ederdi begiṅg

11. Bāb Ögdülmiş Odġurmış Birle İkinç Ḳata Munāẓara Ḳılmışın Aytur

12. Yanut birdi Ögdülmiş aydı tilin
Ayur ay ḳadaşım eşit sen bilin

13. İligniṅg tileki saṅga edgü ol
Bu edgü içinde tiler edgü yol

14. Bilür sen bu yirden bu ṭā‘at tapuġ
Ḳıluruṅg neçe edgü açġay ḳapuġ

15. Yana kend uluşda men aymışlarım
Neçe türlüg edgü turur ay eri›y‹m

16. Yawuz ermez emdi bu dünyā ḳutın
Bulup tirlü bilse ḳopursa atın

[117b]

01. Özüñg ʻuḳbā ḳolsa ay zāhıd bulur
Muyan edgü mundın eletse bolur

02. Yawuz tise bolmaz bu dünyā neñgin
Yise birse ḫalḳḳa ḳızartıp eñgin

03. Yime yaḫşı aymış aḳılar başı
Eşitgil munı sen ay edgü kişi

04. Ḳamuġ edgülükke neñg ol yolçısı
Ḳamuġ ig toġaḳa neñg ol emçisi

05. Neñgi bolsa yañgluḳ bulur ög bilig
Ḳamuġ edgülükke uzatur ilig

06. Bu neñg birle yañgluḳ tilese tilek
Yaşıl kökke yoḳlar neñg ol ked yölek

07. Ḥac erse tilekiñg kerek neñg tawar
Ġāzılıḳ tilese yime bu yarar

08. Neñgi bolmasa er alıp birgüke
Elig ḳısġa boldı ḳamuġ edgüke

09. Nigülük ḳodur sen bu edgülerig
Nelük tıñglamaz sen bu öt saw erig

10. Tapuġḳa nigü teg ınansa bolur

Tapundum tiyü bilse müflis ḳalur

11. Bayatıġ tapuġ birle bulmaz ḳulı
Aydı yinçge yol bu tapuġçı yolı

12. Neçe miñg tapuġsuz yazuḳluġ ḳulı
Aḫır tın keserde oñgardı yolı

13. Bilir men bayatım sewinçi ḳamuġ
Tapuġ ṭā'at içre turur ay uluġ

14. Bilümez men emdi bu ṭā'at çını
Ḳayu ṭā'at erki uḳulmaz munı

15. Ḳalı mundaġ erse ḳamuġ ṭā'atıġ
Tükel ḳılġu bulsa bu aymışlarıġ

16. Baḳa kör bu sözler kim aydım sañga
Bu yañglıġ erür mü ayu bir mañga

17. Ḳalı mundaġ erse kim aydım bu söz
Tilin kön sözüm tut aya köñgli tüz

[118a]

01. Havāḳa bolun bolma köndür yoluñg
Kişike ḳatılġıl kötürgil ḳoluñg

02. Odġurmış Cevābı İlig[74] Ögdülmişke

03. Yanut birdi Odġurmış aydı ḳadaş
Muñgadturduñg emdi aġu ḳıldıñg aş

[74] Bu kelimenin üstü çizilmiştir.

04. Büteyin sen aymış sözüg tın͡gladım
İligke barıp men tapuġ başladım

05. Tapuġḳa en͡g aşnu törü bilgü öz
Yime ḳılḳ ḳılınçı sözi sözke tüz

06. Kirü hem çıḳa bilse olduruġ turuġ
Tapuġ bilmese er teg emger ḳuruġ

07. Nigü tir eşitgil tapuġ ḳılġuçı
Sınap bilmişin aydı azraḳ üçi

08. Şi'r

09. Bu beglerke tapmaḳ tilese özün͡g
Kön͡gül til köni tut küdezgil közün͡g

10. Törü hem toḳu birle ögren tapuġ
Tapuġ bildin͡g erse yaradı yüzün͡g

11. Kişike yaramaz turur bu özüm
Törü yoḳ[75] toḳu yoḳ ne ḳılḳım sözüm

12. Nigü teg ḳılur men begin͡gke tapuġ
Yapulmış turur kör man͡ga bu ḳapuġ

13. Nigüke küçer sen mini sen tutup
İligke tapın tip sözümni utup

14. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

[75] Bu kelime satır bittikten sonra satırın sonuna ilave edilmiştir.

15. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Yime edgü ermez aya kö͡ngli tüz

16. Seni͡ngdin kötürgey ilig bu törü
Kerek erse oldur kerek tur örü

17. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

[118b]

01. Yanut birdi Odġurmış aydı bu söz
İdi yaḫşı ermez aya bilge öz

02. Nigü teg yaraşur sa͡nga ya ma͡nga
Törü bilmese öz yorısa a͡ng a

03. Bu il itgü yapġu bodun tüzgüke
Bu begler tikildi ajun süzgüke

04. Bu il kün itigli bu begler işi
Törü hem toḳu birle itti kişi

05. Anın ötrü begler uzattı elig
Uḳuş utru tuttı yorıttı tilig

06. İdi yaḫşı[76] aymış ajun ilçisi
Biliglig uḳuşluġ bodun başçısı

07. Ajun tutġuçı er uḳuşluġ kerek
Bodun basġuçıḳa kerek ked yürek

08. Bu iki bolup hem basa tutġuçı

[76] Bu kelime satırın sağ kenarına ilave edilmiştir.

Tüzüldi uḳuşluġ kerek bilgüçi

09. Anın ötrü begler bedütür küçin
Yaġı boynı yençip alır öz öçin

10. Biz emdi bu öñgdi törü üzsemiz
Nigü teg yaraşur tüzülse bu iz

11. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

12. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu ma
Ayı ters iş ermez bolur ḳılsa ma

13. Munu men bilir men bu öñgdi tapuġ
Ayayın sañga men sen ögren ḳamuġ

14. Kişi bilmese ögrenür kör bilir
Bilip ötrü yañgluḳ tilekke tegir

15. Muñgar meñgzep aymış biligli açuḳ
Bu söz işke tutmasa erke açuḳ

16. Şi'r

17. Toġa bilge bolmaz kişi ögrenür
Toġup sözlemez til turu sözlenür

[119a]

01. Kişi ögrenip ötrü bilge bolur
Bilig bilge ötrü ḳamuġ iş unur

02. Yanut birdi Odġurmış aydı seniñg
Tilekiñg bilir sen tilek yoḳ meniñg

03. Anı muṅg̱ḳarur sen bu kün sen mini
Nigü teg bolur ay bu tapġuṅg̱ ḳanı

04. Köṅg̱ülke kirür mü sözüṅg̱ tıṅg̱layın
Özüm ögrenür mü yime teṅg̱leyin

05. Ögdülmiş Cevābı Odġurmış‹ḳa›

06. Yanut birdi Ögdülmiş aydı tükel
Köni sözledіṅg̱ söz aya edgü fal

07. Uḳuşḳa yıraḳ erdi aşnu yoluṅg̱
Könilikke urduṅg̱ sen emdi uluṅg̱

08. Men emdi ayayın eşitgil ögün
Sen ögren yazılsu saṅg̱a bu tügün

09. Ḳalı ögrenür erse emdi özüṅg̱
Tilin tıldama emdi kesgil sözüṅg̱

10. Bāb Ögdülmiş Odġurmışḳa Beglerke Tapunmaḳ Törüsin Toḳusın Aytur

11. İki türlüg ol bu tapuġçı kişi
Tapuġ ḳılsa itlür bu düşvār işi

12. Biri oġlan erken tapuġḳa kirür
Taḳı bir bidük bolsa ötrü ḳılur

13. İkide talu edgüreki ol ol
Kiçigde tapuġ ḳılsa bassa köṅg̱ül

14. Neçeme bu kün söz saṅg̱a aysa öz
Kiçiglerke başlap ayayın bu söz

15. Sözüg örte tutsa son͡gı yek bolur
Ḳayu nen͡g yek erse tüpi ig bolur

16. Bışıġlıġ tilese yaşurġu sözüg
Bitünlük tilese bitürgü özüg

[119b]

01. Tapuġḳa açayın tise er ḳapuġ
Kiçig oġlan erken ḳılınġu tapuġ

02. Törü hem toḳu bilse tüzse yorıḳ
Kirü hem çıḳa bilse itse ḳılıḳ

03. Tapuġḳa irig bolsa erte turup
Kön͡gül til kiçig tutsa ḳotḳı bolup

04. Yumuşḳa irig bolsa yügrü turu
Ḳulaḳ köz yeti tutsa aşru körü

05. Özinden uluġḳa tapuġ ḳılsa öz
Tilin beklese ked ḳatıġ tutsa söz

06. Tapuġuġ on͡garsa bu yan͡glıġ kiçig
Begin͡ge yaġudı on͡gardı keçig

07. Kirür hem çıḳar bolsa anda naru
Ötünse ötüg saw törüçe kirü

08. Kiçig ḳur bu yerke tege türçise
Nigüke yarayın seçer teg basa

09. Tapuġçı tetig erse ḳılḳı bütün

Ötügke yarar bu ḳopar terk ḳutun

10. Atım erse ersig bolur oḳ yaçı
Köni erse ḳılḳı bolur tamġaçı

11. Ḳılınçı arıġ erse körklüg yüzi
İdişçi ḳılur beg ay kö͡ŋgli yazı

12. Bitig bilse saḳış aġıçı bolur
Uḳuşög ked erse bitigçi bolur

13. Bularda ḳayuḳa ulansa bu öz
İdi ḳorḳu aynu tapuġ ḳılġu uz

14. Nigü tir eşitgil tapuġ ḳılġuçı
Tapuġ yetrüp ötrü tilek ḳolġuçı

15. Şi‘r

16. Yüz utru turur bolsa begke özü͡ŋg
İdi ḳorḳu turġıl küdezgil közü͡ŋg

17. Ḳılınç it yorıḳ tüz özü͡ŋgni küdez
Kö͡ŋgül til köni tut ḳısurġıl sözü͡ŋg

[120a]

01. Tapuġ birle itlür ḳamuġ türlüg iş
Tapuġ birle ḳawşur sa͡ŋga edgü iş

02. Nigü edgü ḳolsa sa͡ŋga bu özü͡ŋg
Tapuġ ḳıl tapuġu͡ŋg yaraġay yüzü͡ŋg

03. Ḳalı begke utru turur bolsa sen

Közün͡g yerde tutġıl ḳulaḳ törde sen

04. İlig ḳarşu tut sen adaḳın͡g tüze
Bu on͡g elgin͡gi ur sol elgin͡g üze

05. Ḳapuġdan kirürde on͡gun aşnu man͡g
Tilin yarlıḳarda ögün͡g birle an͡g

06. Ötüg ötnür erken köni tut elig
İki tiz bile şök tözün bol silig

07. Ḳıya baḳma anda solun ya on͡gun
Özün͡g eymenü tur eşit söz ögün

08. San͡ga söz ayıtsa ayıt söz çını
Cevāb birse yarlıġ tegürgil köni

09. Süçig içme boşlaġ yorıma yawa
Yaraġsız yawuz işten ḳaçġıl iwe

10. Eşitmiş sözüg sen eşitmedük it
Közün körmiş erse körünmedük it

11. Bu yan͡glıġ tapunsa bu samış kişi
Ḳutı künde artar kör itlür işi

12. Ḳayusı alır ḫıl bolur ḫıl başı
Ḳayusı at adġır üze il başı

13. Ḳayu suw başı kör ḳayusı ḥācıb
Ḳayusı ılımġa[77] bolur söz açıp

[77] Tüm metinde 4 kez geçen bu kelime her defasında ايليمغا şeklinde yazılmış; bir kez bile Clauson'un teklif ettiği gibi (Clauson 1972: 146) é ile okunacak şekilde (*élımġa*) yazılmamıştır. Metnimizde bol miktarda başta *é* sesi

14. Bu ḳurḳa tegip uz tapunsa bu er
Uluġluḳḳa yetlür tükel arzū yir

15. Ḳayuḳa ögelik tegir ög bolur
Ḳayu kök ayuḳluḳ üze at alur

16. Ḳayusı ınanç-beg ḳayu çaġrı-beg
Ḳayusı kök irken ḳayu çawlı-beg

17. Ḳayu yawġu yuġruş bolur il begi
Ḳayu atı teñgsiz bolur er ögi

[120b]

01. Bu yerke tegi ol tapuġçı ḳurı
Munuñgda naru yoḳ aġırlıḳ ḳurı

02. Bu ḳurḳa tegürse tapuġçıġ bu beg
Ötedi tapuġçıġ ḥaḳın öggü teg

03. Bu ḳurḳa tegip öz tapunsa bu er
İdi ked tusulur begi arzū yir

04. Ḳalı ornasa bu otun er ili
İdi ök uluġ baş[78] ḳılur bu ḳulı

05. İdi yaḫşı aymış uḳuşluġ bügü
Tegimsiz kişike bu ḳur birmegü

kullanılmış ve bunlar daima elif ve fethalı ye (ایَ) ile gösterilmiştir. Bu sebeple imlaya sadık kalınarak bu kelime için *ılımġa* okunuşu tercih edilmiştir.

[78] Kelimenin ilk harfi noktasız yazılmıştır.

06. Taḳı mundan yegrek tutuzdı bilig
Biligsizke birme aya beg elig

07. Uḳuşsuz kişiler bilig artatur
Biligsiz kişiler bodun yawrıtur

08. Biligsizke birse begi ḳur orun
Begiṅge yazıġlı munı bil burun

09. Uluġluḳḳa tegse biligsiz[79] kişi
Edisi başın yir ay ilçi başı

10. Kerek emdi begler tapuġçı ḳulın
Biligi teṅginçe bedütse ulın

11. Ḳuluġ ked sınaġu ḳılınçı yaṅgı[80]
Uḳuşı teṅginçe tegürgü öṅgi

12. Baġırsaḳ kerek ḳul begiṅge açır
Anı ötrü begler açınsa tegir

13. Nigü tir eşitgil törü birgüçi
Törü birle beglik isiz[81] itgüçi

14. Neçe ḳul bedüse ḳul atı ḳul oḳ
Bedütmiş begiṅge tapuġçı ol oḳ

15. Neçe beg kiçig erse atı beg ök
Tapuġçı atında beg atı yeg ök

[79] Kelimede *kef* harfinin çizgisi lam harfinin üstüne çizilmiş; *bigilsiz* şeklinde okunamayacağı için biligsiz şekli tercih edilmiştir.
[80] Kelimenin ilk harfi olan *ye* noktasız yazılmıştır.
[81] Kelime anlam bakımından beyte uygun değilse de metinde yazıldığı gibi okunmuştur.

16. Ay begler aġırlap bedük bolmış er
Basınma begiñni bedük tut aġır

17. Öçeşme bu begler bile sen bolup
Sözin sözlemegil meger ked körüp

[121a]

01. Olar ḳut tururlar ḳut elgi uzun
Küyer ot tururlar küyürgey özün

02. Zamāne tururlar zamāne bile
Yaraşıḳ kerek er sewünse küle

03. Taḳı yaḫşı sözler sınap bilmiş er
Tapuġ birle ḳopmış tilek bulmış er

04. Şi'r

05. Küle baḳsa begler sañga öz közün
Sewinme añgar sen küwenme özün

06. Tapuġḳa tayanma kötürme köñgül
Tapuġ tigey ol yeg tügülse tözün[82]

07. Kiçig ya uluġ tut ne çawluġ külüg
Tapuġçı tapuġçı turur belgülüg

08. Ḳatıġlanġu begke tapuġ yazmasa
Tapuġçı yolından öñgin azmasa

[82] Diğer nüshalarda *yüzün* şeklinde olan bu kelime sadece Kahire Nüshası'nda *tözün* olarak geçmektedir. Kelime beytin anlamına uygun değildir.

09. Neçeme yaḳın tutsa begler séni
Özüñgni unıtma yorıġıl köni

10. Neçe edgü tutsa özüñg ḳorḳu tur
İşimsinmegil sen ḳıya baḳnu tur

11. Ara ot bolurlar ara suw bolur
Ara yıġlaturlar ara küldürür

12. Bu üç neñgke bolmaz yaḳın ḳoşnısı
Küyer ot aḳar suw bu begler küsi

13. Kür arslanḳa oḫşar körü tursa beg
Öge tegse yumşar bolur torḳu teg

14. Ḳalı basnu tegse basar baş keser
Tamurın teşer kör sorup ḳan içer

15. Buşar ödte barma begingke yaġuḳ
Ḳalı bardıñg erse uçuzluḳ anuḳ

16. Ayıttuḳta sözle oḳıduḳta kir
Selāmat tirilgil tuçı bol aġır

17. Telim sözni eşitip sen eşitmez itin
Közün körmişiñgni yetürgil ḳatın

[121b]

01. Nigü tir eşitgil özüg tutnur er
Ödinde kirigli ötüg ötnür er

02. Şi‘r

03. Kirü tur tiseler aġırlıḳ üküş
Çıḳa tur tise kör yüzüñke sögüş

04. Özüñni tutunġıl sawuñnı küdez
Özin tutġuçı er ajunda küşüş

05. Üç işten yıraḳ tur ḳatıġlan usa
Biri ḳılma yiglik söz aydım kese

06. Taḳı biri yalġan biri suḳluḳ ol
Bu üç iş üçegü tüpi yoḳluḳ ol

07. Toñgama kişig sen uşaḳ sözleme
Köni sözlegil söz barın kizleme

08. Özüñni arıġ tut ḳamuġdın sıñar
Arıġ ol bu begler arıġ neñ sewer

09. Özüñ ḳarşıḳa kirse baḳnu yorı
Sini kim aġırlar aġırla anı

10. Küwezlenme elgiñ sala kirmegil
Elig alşu tutşu yéme turmaġıl

11. Özüñ oldurur erse öz[83] ornuñ bilin
Kişig sıtġamaġıl siliglik ḳılın

12. Ḳaḳırma sen anda ya sudma[84] ḳatıġ
Otunluḳ bolur bu kiterür tatıġ

13. Yana baġdaş ilme yanın yatmaġıl

[83] Bu kelime yazıldıktan sonra üstü çizilmiştir.
[84] Kelimenin ilk harfi üstün ile harekelenmiş; ancak bu hareke anlamı bozacağı için dikkate alınmamıştır.

Ünün ḳatġura sen ḳatıġ külmegil

14. Yana alma tırn͡gaḳ adışma butun͡g
Uçuzluḳ tegürgey eletgey ḳutun͡g

15. Senin͡gden uluġraḳ sözin sözlese
Sözün͡g barça ḳodġu anı tın͡glasa

16. Köni sözle bilmiş ḳızarġa en͡gin͡g
Sözün͡g sözlemegil meger öz ten͡gin͡g

17. İçip ḳarşıḳa kirme özni tutun
Yaraġsız bolur oḳ içigli otun

[122a]

01. Bu üç nen͡g turur er küdezmese öz
Başın alsıḳar terk eşit uş bu söz

02. Birisi bu begler sözi tutġu bek
Küdezgü anı öz sewüg cānı teg

03. İkinç yazmasa ilke tursa köni
Özin ked küdezse bu bulġaḳ küni

04. Üçünç ḳarşı içre köni tutsa öz
Yıraḳ tutsa ten͡gsiz yaraġsızda köz

05. Bu üçde birini ḳılıġlı kişi
Neçeme bedük erse keslür başı

06. Adaḳın turuġlı ay ḳılḳı tözün
Ödi bolmaġınça körünme özün

07. Ḳalı oldurur bolsa öz ḳur bulup
Oḳıp başlasa ötrü kirgil turup

08. Ḳaçan söz ḳatar erse begler sa͡ŋga
Uzatma sözü͡ŋgni ay ersig to͡ŋga

09. Ayıtsa ötüngil bilirig özü͡ŋg
Sözin kesse ḳopġıl uzatma sözü͡ŋg

10. Ḳalı aşḳa begler oḳısa séni
Edeb birle aş yi ked ögren munı

11. O͡ŋg elgi͡ŋg bile sen kötürgil tigü
Bayat atı aşnu aytıp yi yégü

12. Kişi utruḳı aşḳa sunma ilig
Özü͡ŋg utruḳı yi ay ḳılḳı silig

13. Biçek tartma anda sü͡ŋgük kimdime
Aşıġ tartmaġıl sen kişig ündeme

14. Tişi teg yéme aş ay torlaḳ baḳın
Silig bolma artuḳ tişi teg saḳın

15. Neçe me toḳ erse yigü beg aşı
Bu begler aşı ol aġırlıḳ başı

16. Ḳayu türlüg işke tegir erse sen
Baġırsaḳlıḳın teg bilir erse sen

17. İdi yaẖşı aymış biliglig kişi
Bu söz tutsa asġı saw altun tuşı

[122b]

01. Ḳalı tegse beglik sa͡ngа belgülüg
Bilig birle işle işi͡ng ay külüg

02. Ḳalı yawġu te͡ngsiz[85] bolur erse sen
Vefā ḳıl neçe küç bulur erse sen

03. Apa͡ng tegse emdi sü erki sa͡ngа
Aḳı bol oduġ tur ay ersig to͡ngа

04. Tegir erse ḫıl ya sa͡ngа on-otaġ
Elig yazġu mālın ḳılınç tutġu[86] yaġ

05. Vezīrlıḳ tegip bolsa elgi͡ng uzun
Törü urma isiz silig bol tözün

06. Ögelik tegir erse öglengü ol
Ya͡ngılsa begi bu ayu birse yol

07. Ḳalı kök ayuḳluḳ tegir erse kür
Özin ked küdezgü ḳutı badı ḳur

08. Sü başı ya il başı bolsa özü͡ng
Köni yol yeti tut ḳulaḳın͡g közü͡ng

09. Özü͡ng bolsa ḥācıb urunç almaġu
Çıġay tul yetimler sözin tın͡glaġu

10. Aġılıḳḳa ḳılsa aġıçı sini
Bütün çın bolup sen yorıġıl köni

[85] Kelimenin sonundaki *ze* harfi dışındaki noktalı hiçbir harfin noktası yazılmamıştır.
[86] Kelimenin ikinci *te* harfi noktasız yazılmıştır.

11. Bitigçi ılımġa bolunsa özüṉg
Köṉgül sırrı bek tut çıḳarma sözüṉg

12. Bu ol atḳa tegmiş[87] tapuġ ḳılġuçı
Munuṉgda narusı uda birgüçi

13. Bir ança yime bar taḳı işçiler
Töşekçi ya ḳuşçı yime aşçılar

14. Bu yaṉglıġ tapuġdın yıraḳ tur[88] saṉga
Ereji bir az ol kör emgek miṉg e

15. Aġırlıḳ tilesenṉg özüṉgke tuçı
Aġırla kişig sen aya ḳoptaçı

16. Uluġuġ uluġla küdez ḥürmeti
Saṉga kelge devlet uluġluḳ ḳutı

17. Nigü tir eşitgil awuççġa sözi
Awuççġa sözi tutsa açlur yüzi

[123a]

01. Şi'r

02. Uluġ ḥürmeti bar ajunda törü
Uluġ kelse ḳopġıl adaḳın örü

03. Yaraşur uluġḳa kiçig ḥürmeti
Uluġ ma kiçigke ḳılur oḳ körü

[87] Kelimenin ilk harfi olan *te* noktasız yazılmıştır.
[88] Kelimenin ilk harfi olan *te* noktasız yazılmıştır.

04. Sözin kesti Ögdülmiş aydı munu
Bu yaṅglıġ bolur beg tapuġçı unu

05. Men aydım eşitti‍ṅg sen ögrendi‍ṅg ul
Nigü teg tapunġu tükel bildi‍ṅg ul

06. Bu yaṅglıġ turup ḳılġu begke tapuġ
Tapuġ siṅgse ötrü açar ḳut ḳapuġ

07. Tusulġu tapuġ bu munı bilgü tap
Ḳalı bildi‍ṅg erse özü‍ṅg begke sap

08. Bāb ḳapuġdaḳı er at birle nigü teg tirilgüsi ögretür

09. Yanut birdi Odġurmış aydı bu söz
Eşittim men emdi aya edgü öz

10. Taḳı bir sözüm bar ayıtġu saṅga
Anı ma ayu birgil emdi maṅga

11. Özüm kendke kirse ilig tapġıṅga
Baru turġu künde anı‍ṅg ḳapġıṅga

12. Nigü teg yorıḳın bilingü adaş
Tiriglik olarnı‍ṅg bile ol ḳadaş

13. Er at birle şeksiz ḳatılġu kerek
Olarḳa yaraşı tirilgü kerek

14. Munı ma ayu bir maṅga sen bu kün
Nigü teg ḳatılġu uḳayın ögün

15. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

16. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu ma
Kereklig turur ay ḳadaş aysa ma

[123b]

01. Munı ma saŋ͡ga emdi ögretgü ol
Nigü teg yorıġu anı bilgü ol

02. Tiriglik olarnıŋ͡g bile ol ḳadaş
Ḳayusın ḳadaş tut ḳayusın adaş

03. Ḳapuġdaḳı birle yaraşġu kerek
Ḳatılġu kelişgü barışġu kerek

04. Nigü tir eşitgil tapuġ ḳılġuçı
Törü birle başlap ḳapuġ tüzgüçi

05. Yaḳınlıḳ tilese özüŋ͡g beg bile
Ḳapuġdaḳı birle yaḳınlıḳ ula

06. Uluġluḳ tapay tip tise sen özün
Er at birle yaḫşı yorı ay tözün

07. Neçe me yaḳın tutsa begler séni
Yaraşġıl er at birle turġıl köni

08. Tükel üç ḳotu ol ḳapuġda kişi
Bularnıŋ͡g bile ol tiriglik işi

09. Bularda biri özden ulġuŋ͡g turur
Uruġḳa tapunsa özüŋ͡g ḳut bulur

10. Uluġla olarıġ aġırla sözin
Sini edgü tutġa yarutġa yüzin

11. İdi yaḫşı aymış biliglig bügü
Bügüler sözini uçuz tutmaġu

12. Şi‘r

13. Kiçigke uluġluḳ uluġdın tegir
Uluġḳa tapunsa kiçig ḳut alır

14. Uluġlar sözin tut yumuş ḳıl yügür
Uluġ sözi tutsa tilekke tegir

15. Uluġlar ḳut ol kör tilese ḳutuġ
Tapunġıl tapuġḳa turup ḳut ḳamuġ

16. Taḳı bir sa͡ngga te͡ng tuş ol ay ḳadaş
Yıratsa yaġı ol yaġutsa adaş

17. İşi͡ng hem tuşu͡ng bu ḳatılġu kişi
Yanutḳa yanut ḳıl işi͡nge tuşı

[124a]

01. Taḳı bir seni͡ngde basa ol kiçig
Bularnı͡ng bile ol açıġ ya süçig

02. Basıtma ḳatıġlan kiçigke özüg
Tilin oynamaġıl tıda tut sözüg

03. Tapuġ ḳılsa bir ne͡ng yazuḳ ḳılsa ur
Yawa ıdma boşlaġ işin aytu tur

04. Adaş ḳoldaş ardaş ḳalın tut ḳatıl
Ḳalın bolsa ḳoldaş öger tegme til

05. Yaġı ḳılma özke kişig bilmedi
Yaġılıġ kişiler sewinç bilmedi

06. Neçe az yaġı erse yası telim
Yaġıda asıġ bar tip aymaz tilim

07. Nigü tir eşitgil ay kön͡gli oduġ
Yaġı yası tegrüp toḳımış yoduġ

08. Şi'r

09. Bir ök erse düşman min͡g ol ……..
Min͡gin dostun͡g erse bir ol azlıḳı

10. Kişi düşmanından asıġ ḳılmadı
Ḳalı ḳıldı erse özi uzluḳı

11. Nigü teg ḳılınsa san͡ga ḳoldaşın͡g
Sen andaġ ḳılınġıl sewünsü işin͡g

12. Özün͡gke ten͡geşi tutunġıl adaş
Ten͡geşlig ten͡geşi bile ol tüdeş

13. İsiz iş tutunma yıraḳ tur teze
İsiz iş azıtur sini yol üze

14. Özün͡g edgü atlıġ bolayın tise
İsizke ḳatılma ḳatıġlan usa

15. Ḳamuġ nen͡gni kördüm öz ügrün yorır
Kişi yılḳı ḳuş ḳurt öz ügrin bilir

16. Nigü tir eşitgil ay ilçi başı

Sınap edgü isiz keçürmiş kişi[89]

17. Sıġırçuḳnı kördüm uçar ḳaḳ ara
Teŋ͡gin baḳtım erse ikigün ḳara

18. Ḳuġuḳa ḳatılmaz körü tur yuġaḳ[90]
Ḳara ḳuş örüŋ͡g ḳuş bile ked yıraḳ

19. Uçar ḳuş işin bildi tuttı ügür
Kişi sen ḳatılġu kişiŋ͡gni üdür

[124b]

01. İki türlüg ol bu yaḳınlıḳ işi
Bu iki üçün dost tutar ol kişi

02. Biregü tutar iş kişig Teŋ͡grilik
Bu işlik içinde yoḳ ol egrilik

03. Taḳı bir tutar iş bu dünyā üçün
Bu işlik bütükmez[91] bolur ol küçün

04. Ḳalı Teŋ͡grilik iş tutunsa özüŋ͡g
Yükin yüd açıġ ḳılma tügme yüzüŋ͡g

05. Munuŋ͡g asġı munda tileme serin
Bu asġıŋ͡g bayat bérge anda yarın

[89] 15 ve16. Beyitler bir işaretle belirtilerek sayfanın yan tarafına ilave edilmiştir.

[90] Kelimenin ilk harfi *ye* ile değil *te* ile yazılmıştır. Bir kuş çeşidi anlamı taşıyan bu kelime metnimizde bir kez daha *yuġaḳ* şeklinde geçmektedir (160b/16); bu sebeple *tuġaḳ* şeklinde yazılmış olmasına rağmen *yuġaḳ* şeklinde okunmuştur.

[91] Fergana Nüshası'nda *büdükmez*, *tüpükmez* şeklinde geçen bu kelime için Arat Herat nüshası'ndaki *tüpükmez* okunuşunu tercih etmiş ve "*esaslı olmak*"şeklinde çevirmiştir. Kahire ve Fergana nüshalarında *bütükmez/büdükmez* şeklinde yazılmış olan bu kelimeye diğer kaynaklarda rastlanmamaktadır. Beyit içindeki bağlamına göre bu fiilin Clauson'un "*bitişmek, birleşmek, bağlanmak* vd." anlamlarını verdiği bütüş- fiili (Clauson 1972: 309) ile aynı menşeden gelen bir fiil olmalıdır.

06. Apan͡g dünyā asġı üçün erse iş
Bu işke ḳatılma ḳatılsa sen şiş

07. Nigü tir eşitgil adaş tutmış ir
Adaş asġı yası sınap bilmiş ir

08. Adaşıġ asıġ yas içinde sına
Bu yerde adaḳ tikse bek tut sin e

09. Adaş kön͡gli bilmek tilese özün͡g
Buşurġıl[92] sözün sen yime tüg yüzün͡g

10. Sewer sewmezin sen bileyin tise
Sewügrek nen͡gin ḳol uḳulġa basa

11. Ḳaşı tügmese ol bu iki yerig
Bu cān birle tüz tutġu uş bu irig

12. Ozunçı kişike ḳatılma yıra
Ozunçı tilinde küyer ot kör e

13. Ozundın ḳopar ol ajun bulġaḳı
Ozunçı başın kes ay elgi aḳı

14. Yime umduçı birle bolma yaġuḳ
Siziksiz san͡ga bu yaġı bolġay oḳ

15. Ḳalı umdusı bulsa bu umduçı
Ataġay sini ol ini ya içi

[92] Metindeki hasar sebebiyle kelimenin ilk üç harfinin okunmasında Reşit Rahmeti Arat'ın okuyuşundan faydalanılmıştır.

16. Ḳalı bulmasa ol ewürgey yüzin
Toġup körmedük teg yıratġay özin

17. Adaş ḳoldaş ardaş tutun umdusuz
Inanġıl a‿ngar sen tiril ḳadġusuz

[125a]

01. Adaş ḳoldaş ardaş sewinç ḳadġuda
Tusulur kişike isiz edgüde

02. Sewügli üküşrek tilese özü‿ng
Tuz ötmek yitürgil açuḳ tut yüzü‿ng

03. Bu iki ḳılıḳḳa isinür kişi
İsiz edgüde bu ḳılur ḳul işi

04. Mu‿ngar me‿ngzetü sözlemiş söz bilig
Bu söz işke tutġıl ay ḳılḳı silig

05. Su’āl ḳıldı Luḳman ḥakīmke bir er
Ḳayu iş ḳılıp er murādḳa teger

06. Cevāb yarlıḳadı ḥakīm mu‘tabar
Hüner ol hüner ol hüner ol hüner

07. Şi‘r

08. Tuz ötmek yitürgil kişike küle
Yüzü‿ngni yaruḳ tut süçig söz bile

09. Kişig ḳul ḳılıġlı bu iki ḳılınç
Adın bulmadım men bulunsa tile

10. İki türlüg ol kör yéme ol yaġı
Yaġı bolsa erke yadıldı aġı

11. Biri Teŋ͡grilik[93] ol yaġı boldaçı
Bu kāfir yaġılar yaġı ol tuçı

12. Taḳı bir yaġılıḳ asıġ yas üçün
Bolur bu yaġılıḳ ḳılur er öçün

13. Yaġılaġu kāfir yaġısın ḳatıġ
Yuluġlar bu işke et öz ḳıl satıġ

14. Asıġ yas üçün bolsa emdi yaġı
Aŋ͡gar ḳod ol asġıŋ͡g yaraş ay aġı

15. Yaġıḳa asıġ ḳılsa boldı yaġuḳ
Yaġı yası ḳılġay kör asġı anuḳ

16. Ḳatıġlan yaġıŋ͡gnı yaḳın ḳıl yaraş
Selāmat tiriglik esen bolġa baş

17. Yaġıda asıġ yoḳ yitürgil bilig
Asıġ bolmaz işke tegürme ilig

[125b]

01. Tapuġ uz ḳılın ḳılma özke yaġı
Yaġılıġ kişike ḳopar miŋ͡g çoġı

02. Adaş tut kişide talusın kedin
Yawuz bolsa iş tuş ökünç yir kidin

[93] Bu kelimenin *-g-* (*kef*) harfinin üst kısımındaki çizgisi görünmemektedir.

03. Talu er tilese yaḳın tutġuḳa
İki türlüg ol bu tilek bulġuḳa

04. Biri aṣlı edgü kişi[94] üdrümi
Bulunsa adaş tut ay er ködrümi

05. Taḳı bir saḳıyuḳ[95] bayatıġ bilir
Kişi ol kişilik munuñgdın kelir

06. Yaḳınlıḳ bu iki kişi birle tut
Bulardın sañga tegge edgü yanut

07. İsizke çawıḳmış kişidin yıra
Bu yañglıġ kişiler ḳılınçı ḳara

08. Ḳaraḳa yaġuma ay ḳılḳı örüñg
Örüñgke ḳara terk yuḳar körüñg

09. Ne edgü bilig bérdi bilge öge
Körü birse güher töker teg üke

10. İsizke ḳatılma ay edgü kişi
İsiz bolġa ḳılḳıñg ol isiz işi

11. Yawuzḳa yaġuma ay üdrüm talu
Yawuz bolġa atıñg irilge tolu

12. Yaraġsız kişike yorıma yaḳa
Yaraġsız sañga kelge tutġa yaḳa

13. Üküş kördüm edgü atanmış kişi

[94] Kelimenin *şe* harfi noktasız yazılmıştır.
[95] Kelimenin *ye* harfi noktasız yazılmıştır.

İsizke ḳatıldı buzuldı işi

14. Telim kördüm edgüg isiz iş üçün
Yoduġ̇ḳa ilindi yoḳadtı küçün

15. Bu begler ewi atı ḳarşı turur
Bu ḳarşı içindeki ḳarşı turur

16. Tepizlik[96] bolur bu ḳapuġ̇da üküş
Tepiz[97] ḳayda bolsa tütüş ol uruş

17. Seniṉgden uluġuṉg sini tepsegey
Uçuz bolġ̇a özüṉg ökünçler yigey

[126a]

01. Yime tepsegeyler saṉga teṉg tuşuṉg
Körülmege edgüṉg totarsa tuşuṉg

02. Siniṉgden kiçigiṉg saṉga tapsula
Tilemegey edgüṉg tepizlik[98] bile

03. Bu yaṉglıġ̇ üçün ḳarşı ḳarşı bolur
İkigün ḳarışsa birisi ölür

04. Ḳatığlan sen emdi ay köṉglüm küni
Kişig tepsemegil yorıġ̇ıl köni

05. Tepizlik[99] ig ol bir otatġ̇u[100] uzun

[96] Kelimenin -*p*- harfi noktasız yazılmıştır.
[97] Kelimenin -*p*- ve -*y*- harfleri noktasız yazılmıştır.
[98] Kelimenin -*p*- harfi noktasız yazılmıştır.
[99] Kelimenin -*p*- harfi noktasız yazılmıştır.
[100] Bu kelimenin ikinci *te* harfi noktasız yazılmıştır.

Yimiş anı yir sızar bu özün

06. Bayat ḥukmi ol barça edgü isiz
Bayat bérse tepsep todumaz tepiz[101]

07. Nigü asġı ötrü kişig tepsemek
Kişig tepsegüçi soñgı iglemek

08. Uġınça ḳamuġḳa özüñg edgü ḳıl
Saṅga edgü bolġay sizik tutmaġıl

09. Sewinç bolsa kimke özüñg sewnü bir
Saḳınç ḳadġu tegse yéme saḳnu bir

10. Atıñg edgü bolġa sini siwgeler
Saṅga ḳatlayın tip tözü iwgeler

11. Yaġı ḳılma özke ḳatıġlan ḳadaş
Neçe tutġıl[102] emdi ḳadaş ya adaş

12. Ḳalı bolsa emdi saṅga bir yaġı
Usal bolmaġıl sen anuḳ tut aġı

13. Nigü tir eşitgil yaġılamış er
Yaġısı üzele elig bolmış er

14. Şi‘r

15. Usanma yaġıḳa yaḳın turma kit
Yaġıġ sen usandur anı torḳa yit

[101] Kelimenin *pe* harfi noktasız yazılmıştır.
[102] Kelimenin her iki *te* harfi de de noktasız yazılmıştır.

16. Sınama yaġıġ sen bedük bil uluġ
Tayaḳlıḳ yaġıḳa temür ḳalḳan[103] it

17. Bu iş tuş yüki yüd sıma köŋ͡glini
Sözümni unıtma küdezgil munı

[126b]

01. Yaġı bolsa işiŋ͡g öŋ͡ger cānıŋ͡ga
Ya tirmiş yumıtmış anuḳ mālıŋ͡ga

02. İçiŋ͡gni taşıŋ͡gnı adaşıŋ͡g bilir
Bu iç taş biligli kişi neŋ͡g alır

03. Tilese neŋ͡giŋ͡gke tegürgey elig
Tilese yitürgey cānıŋ͡gḳa bilig

04. Özüŋ͡gni nigü teg küdezse özüŋ͡g
İşiŋ͡gni anı teg küdez kes sözüŋ͡g

05. Adaş tutmaḳ āsān küdezmeki sarp
Yaġı bolmaḳ asān yaraşmaḳı sarp

06. Yaġıŋ͡g boldı erse et öz cān küdez
Yaġılıḳ kişiler ḳutulmaḳı az

07. İki türlüg irke ḳatılma yıra
Ḳatıldıŋ͡g mu bulġaḳ ḳopurġa kör e

08. Birisi ozunçı yoŋ͡gaġ ḳılġuçı
…… iki yüzlüg kişi umduçı

[103] Metinde bu kelime *ḳalḳang͡* şeklinde yazılmıştır, kelime bu şekliyle anlam açısından beyte uymadığı için *ḳalḳan* okunuşu tercih edilmiştir.

09. Yime tutma borçı kişig sen adaş
…..ḳılmaġay ol kön͡gül ḳılġa baş

10. Öz asġı tiler dostḳa birme kön͡gül
Asıġ bulmasa boldı düşman kön͡gül

11. Yaḳınlıḳ ḳılu›r‹ tursu tise özün
Bolup ḳoltġu ḳolma bolu bir sözün

12. Sewinçin tiriglik bulayın tise
Kişig tepsemegil ḳatıġlan usa

13. Yaġıġ ḳul ḳılayın tise sen tükel
Töküp ıd saw altun sunup tut saḳal

14. Yaḳınıġ[104] yıratmaḳ tilese özün͡g
Nigü ḳolsa birme irig tut sözün͡g

15. Tiriglik uzunın tiler erse sen
Aḳı bol tuz ötmek yitür usa sen

16. Ḳamuġḳa sewütmek tilese özün͡g
Kön͡gül til biriktür süçig tut sözün͡g

17. Aġırlıġ bulayın tise sen özün
Aġırla kişi sen ay ḳılḳı tözün

[127a]

01. Tükel bay bolayın tise belgülüg

[104] Kelimenin *kaf* harfi noktasız yazılmıştır.

Barın͡ga tapı bol kötürdün͡g ülüg

02. Kişi tutçı ögmek tilese özün͡g
Ḳılınç edgü tutġıl yaruḳ tut yüzün͡g

03. Bu yan͡glıġ bolur ol kişi aṣlısı
Kişike kişilik kişi belgüsi

04. Kişi aṣlı bilmek tilese özün͡g
….çında körgil açılġa sözün͡g

05. İdi yaḫşı aymış bu beyt aytġuçı
Sözin ma'nā birle tanuḳ ḳılġuçı

06. Şi'r

07. Kişi aṣlı bilmek tilese……
……til ḳılınçı bu işke tanuḳ

08. Ḳılınç edgü bolsa kön͡gül til….
Tüpi aṣlın͡ga bu tanuḳ ol anuḳ

09. Otunḳa ḳatılma ay aṣlı arıġ
Yüzün͡g suwı iltgey senin͡gdin arıġ

10. Nigü tir eşitgil törülüg kişi
Otundan yıramış uḳuşluġ başı

11. Otunḳa ḳatılma silig bol amul
Tütüş aṣlı barça otundın oġul

12. Buşı birle bolma yime ked yaḳın
Ḳalı buşsa buzġay yaḳınlıḳ ḥaḳın

13. Kön͡gül sırrı açma sözün͡g tegmeke
Ḳalı açtın͡g erse özün͡g emgege

14. Yaḳınlıḳ tilese özün͡g üstikü
Kötürgil ṭama'nı tirilgil bögü[105]

15. Ḳalı ḳolsa sen söz yorıḳ bolġusın
Ayıttuḳta sözle köni bolsu çın

16. Ḳalı ḳolsa sen tutçı men͡gzin͡g ḳızıl
Köni bol ḳutuldun͡g sen inçin tiril

[127b]

01. Uzunluḳ tilesen͡g tilin͡g hem sözün͡g
Elig ḳısġa tutġıl ḳutuldı özün͡g

02. Yüzün͡g tutçı suwluġ tutayın tise
Tilin sözleme sözni yalġan usa

03. Ḳayu yerde devlet kötürse başı
Bolu bir an͡gar sen ay edgü kişi

04. Öçeşme bu devlet bile sen ……
Yaraşmasa devlet aġu ḳılġa aş

05. Ḳuruġ sözleme sen kişig son͡gdama
……söz ederme yime kikneme

105 Bu kelime Arat tarafından "*engel ol*" şeklinde çevrilmiştir. Clauson bu fiili *bög-* şeklinde okumuştur. (Clauson 1972: 324a) Aynı fiil Erdal tarafından "(insan veya nesneler için) *toplamak, biriktirmek*, (suyu) *durdurmak*" şeklinde açıklanmıştır. (Erdal 1991: 325). Bu fiil Divanu Lugati't-Türk'te *büg-* şeklinde okunmuş ve "*durdurmak, hareketine mani olmak, set çekilmek, toplamak, bükülmek*" anlamı ile çevrilmiştir. (Atalay 1943: 122) Bu kelime için İbrahim Taş'ın "*Kutadgu Bilig'de İndekste Yer Almayan İki Sözcük Üzerine*" adlı bildirisinden faydalanılmıştır (Taş 2009: 493-504).

06. Tüpi yel turur söz kön͡gül aġrıtur
Kön͡gül aġrısa er sini yawrıtur

07. Özün͡gden uluġḳa tilin……..
…… yerde irig sözleme

08. Uluġuġ aġırla küdez……
…… san͡ga kelge yuḳḳa ḳutı

09. San͡ga ten͡g tuşun͡g birle ….. biriş
……..ḳarılġıl alış hem biriş

10. Aġırla séni ol aġırlasa çın
Uçuzla uçuzlasa barma yaḳın

11. Nigü teg ḳılınsa sen andaġ ḳılın
Süçig sözlese söz süçig bol tilin

12. Ḳamuġ edgüke bol sen edgü kişi
İsizke isiz bol ol isiz tuşı

13. İdi yaḫşı aymış törü bilmiş ir
Törü ön͡gdi birle bodun tüzmiş er

14. Şi‘r

15. Sini siz tiseler anı siz tigil
Taḳı andan yegrek yanut sözlegil

16. Ḳaya yan͡gḳusındın ḳodı bolmaġıl
Sini sen tigenni anı sen tigil

17. Bu yan͡glıġ bolur kör er at ṣuḥbeti
Ḳatılmaḳ tilese emi ol otı

[128a]

01. Ayu birdim emdi eşitti özüñg
Köñgülke alınġıl uzatma sözüñg

02. Odġurmış Su'ālı Ögdülmişke

03. Yanut birdi Odġurmış aydı bu söz
Eşittim[106] men emdi aya köñgli tüz

04. Munuñgda adın ma taḳı bar sözüm
…ma ayu bér ay körklüg yüzüm

05. Bu kün bu özüm kend uluşḳa barıp
Ḳatılġu bodunḳa buḳunḳa yorıp

06. Nigü teg yorıġu olarnıñg bile
Munı ma ayu bir mañga söz ula

07. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

08. Yanut bérdi Ögdülmiş ay…….
Kereklig turur çın aya ḳılḳı tüz

09. Kerek bolġu sözni ayıttıñg mañga
Ayayın eşitgil ḳulaḳ tut mañga

10. Bāb Ḳara 'Ām Bodun Birle Neteg Ḳatılġu Kerekini Ayur

11. Ḳara 'ām bodun barça ḳılḳı öñgi
Biligi uḳuşı ḳılınçı teñgi

[106] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

12. Ḳılıḳsız bolurlar ḳara ʿām bodun
Törü yoḳ toḳu yoḳ ḳatılmış ödün

13. Velīkin bularsız yéme bolmaz iş
Tilin edgü sözle a͡ngar bolma iş

14. Ḳara ḳılḳı barça bolur ḳap ḳara
Ḳara ḳılma özni küdezü tura

15. Ḳara ḳılḳı başsız ḳılınçı sası
İşi küdgi barça ḳılınçı tuşı

16. Yimekig bilirler ḳarın todġusı
Boġuzdan adın yoḳ olar ḳadġusı

[128b]

01. Nigü tir eşitgil ḳara ḳılḳını
Sınap sözlegüçi kişi barḳını[107]

02. Şiʿr

03. Ḳara ḳadġusı barça ḳarnı üçün
Bodun tewşigi barça boġzı üçün

04. Telim ḫalḳlar öldi bu boġzı üçün
Ḳara yer ḳınında yiyür ot öçün

05. Ḳara ḳarnı todsa tili tüşsirer
Basa tutmasa beg özi erk sürer

[107] Kelimenin ilk harfi iki noktayla yazılmıştır.

06. Olarḳa yéme ök ḳatıl ay ḳadaş
Bérü tur olarḳa yigü içgü aş

07. Tilin sözle yumşaḳ nigü ḳolsa bér
……alır kör anın͡g asġı yér

08. Üküş sözleme söz sirin til……
……sözlemiş söz suwı ḳaldı az

09. Nigü tir eşitgil özin…….
…… tutuġlı bilig bilmiş er

10. Şi'r

11. Sözüg barça söz tip çıḳarma tilin
Körü saḳnu sözle kerekin bilin

12. Uḳuşluġnı kördüm kör az[108] sözledi
Üküş sözledim tip ökündi tilin

13. Bāb 'Alevīler Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

14. Er attan ön͡gin beg kişisinde taş
Ḳatılġu kişiler bu ol ay ḳadaş

15. Olarda[109] biri sawçı urġı turur
Bularnı aġır tutsa ḳut ḳıw bulur

16. Bularıġ ḳatıġ sew kön͡gülde berü
Nen͡gin edgülük ḳıl ḳıya tur körü

[108] Metinde bu iki kelime *köz ew* şeklinde yazılmış; ancak bu şekliyle metne bir anlam vermek mümkün görünmediği için anlamı daha iyi tamamlayan diğer nüshalardaki *kör az* okunuşu tercih edilmiştir.
[109] Metinde bulunma hâli eki daima dal ve fethalı elifle yazılmış olmasına rağmen burada fethalı elif yoktur.

[129a]

01. Bular ehl-i beyt ol ḥabī̆bḳa ḳadaş
Ḥabī̆b sawçı ḥaḳḳı üçün sew adaş

02. İçin irtemegil ya ḳılḳın tözün
Meger tilde teñgsiz yorıtsa sözin

03. Bāb Bir Ḳotu Bilge ʻĀlimler Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

04. Taḳı bir ḳotu bilge ʻālimler ol
…… ḥalḳḳa yaru‹t›taçı yol

05. Olarnı ḳatıġ sew aġırla sözin
Biliglerin ögren üküş ya azın

06. Bular ol yarar ya yaramazlarıġ
……. adra tutġan köni yol arıġ

07. Usa ʻilmi ögren biligleri bil
……edgülük ḳıl küdez tegrü til

08. Bular ol ḫaḳī̆ḳat bu dī̆n ……..
……bilgi ol çın şerī̆ʻat köki

09. Yoḳ erse ajunda bu ʻālim bügü
Tikip ünmegey irdi yerde yegü

10. Olar ʻilmi boldı bodunḳa yula
Yarusa yula tünle azmaz yol a

11. Neñgiñgden ülüg ḳıl süçig söz bile
Aş içgü yitürgil tapuġ ḳıl küle

12. Tilin serme irme bolun eymenük
Aġu ol olarnıng iti birtem ök

13. Tilin serme irme tuz ötmek yitür
Aġır tut olarıġ aġırla kötür

14. Eşit ‘ilmi işlet tilin songdama
Ya ḳılḳın ḳılınçın yawuz tip time

15. Olardın kereki sanga ‘ilmi ol
Könilikke tise ayu bérse yol

16. Bular ol sürüg ḳoyḳa erkeç sanı
Ḳoyuġ başlasa yolça sürse köni

[129b]

01. Ḳatılġıl bularnıng bile edgüleş
Ḳutadġay sanga iki ajun ulaş

02. Bularda basa ḳaç ḳotu bar adın
Baḳa körse bilgi biligden öngin

03. Bāb Otaçılar Birle Ḳatılmaḳ Neteg Kerekin Ögretür

04. Olarda birisi otaçı turur
Ḳamuġ ig toġaḳa bu emçi turur

05. Yime ök kereklig sanga bu kişi
Anıngsız ongulmaz tiriglik işi

06. Tirig bolsa yangluḳ yéme igler ök
İgin emçi körse otun emler ök

07. İg ol kör kişike ölüm……..
Ölüm ol kişike tiriglik tuşı

08. Bularnı yéme edgü tutġıl yaḳın
Kereklig kişi bu küdezgil ḥaḳın

09. Bāb Mu‘azzimler Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

10. Bularda basa keldi awsunçılar
Bu yel yeklig igke bu ol emçiler

11. Bularḳa yéme ök ḳatılġu kerek
Bu yel yekligke oḳıġu kerek

12. Ḳalı asġı tegsü tise sen saṉga
Yime edgü tutġıl ay ersig toṉga

13. Otaçı unamas mu‘azzim sözin
Mu‘azzim otaçıḳa ewrer yüzin

14. Ol aymış otuġ yise igke yarar
Bu aymış bitig tutsa yekke yarar

15. Bāb Tüş Yorġuçılar Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

[130a]

01. Taḳı bir bilig kör bu tüş ‘ilmi ol
Tüşese yoruġlı açar edgü yol

02. Udısa bu yaṉgluḳ tüşer ök bu tüş
Yöre bilse terkin kelir aġzı tuş

03. Tüşüg edgü yörse bu tüş yorġuçı

Ol edgü kelir kör bu sewnür tuçı

04. Ḳalı teñgsiz erse tüşi ked yawuz
Çıġayḳa birip neñg küdezgü et öz

05. Bu tüş ʻilmi körgil baġırsaḳ bayat
Ḳulı edgüsi ḳoldı birdi āyat

06. Tüşi edgü bolsa sewünse körüp
İsiz körse Rabḳa sıġınsa turup

07. Çıġayḳa ülese kümüş neñg tawar
……. ḳolsa andın belānı yıġar

08. Yörü‹g›ke barır tüş tüşüg yaḫşı yör
…… tüş yörügli tüşüg yinçge kör

09. Bu yañglıġ tüşüg uz yörügli….
Biliglig baġırsaḳ bolup edgüler

10. Bularıġ yime edgü tutġıl ḳadaş
Tilese ḳadaş tut tilese adaş

11. Bāb Yılduzçılar Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

12. Munuñgdan basa emdi yılduzçı ol
Baḳa körse emdi bular yinçge yol

13. Yıl ay kün saḳışı bularda bolur
Kereklig turur bu saḳış ay unur

14. Bileyin tise sen oḳı hendese
Açılġa saḳış ḳapġı mundan basa

15. Oḳı ḍarb u ḳısmet tükel bil küsūr
Tükelke tükel imtiḥan aytur

16. Ne taż‘īf ne tanṣīf özüñg yetrü bil
Ḳalı bildiñg erse ‘aded ceḏri ḳıl

[130b]

01. Yana cem‘-u tefrīḳ misāḥatḳa öt
Yiti ḳat felekni yatur yamça tut

02. Taḳı ḳolsa cebr ve muḳābel oḳı
Yime Oḳlidis ḳapġı ḳodru toḳı

03. Kerek dünyā işi kerek ‘uḳbā tut
Saḳış birle adra tutar bilge büt

04. Saḳış artasa dünyā ‘uḳbā işi
Neçe birle artar ay edgü kişi

05. Ḳılayın tise sen özüñg iş küdüg
Ayıtġu kerek edgü isiz ödüg

06. Kün ay ḳutluġı bar yéme ḳutsuzı
…… ḳutluġın tut ay yañgluḳ tüzi

07. İdi yaḫşı aymış biliglig ḳarı
Biligligke aytıp işiñg ḳıl urı

08. Bilig birle yañgluḳ işiñg ……
…….boldı saḳış nigü işlese

09. Tükel işte aşnu tusulur……
…… bilig işke yetmez elig

10. Ayıt söz olarḳa yime bütme terk
Biligli bayat ol munı tutġu berk

11. Bularıġ yime edgü tutġıl yaraş
Tilin serme ıdma köŋ͡gül ḳılma baş

12. Bāb Şā'irler Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

13. Basa keldi şā'ir bu söz tirgüçi
Kişig öggüçiler yime yergüçi

14. Ḳılıçdan yitigrek bularnıŋ͡g tili
Yana ḳıldan yinçge bu ḫātır yolı

15. Batıġ yinçge sözler uḳayın tise
Bulardın eşit söz uḳulġa basa

16. Teŋ͡gizke kirür sözke köŋ͡glün tükel
Güher yinçü yāḳut çıḳarur meşel

[131a]

01. Olar ögseler ögdi ilke barır
Ḳalı sögseler atı artap ḳalır

02. Usa edgü tutġıl bularnı ḳadaş
Bularnıŋ͡g tiliŋ͡ge ilinme adaş

03. Ḳalı edgü ögdi tilese özüŋ͡g
Bularıġ sewündür kesildi sözüŋ͡g

04. Nigü ḳolsa birgil bularḳa tükel
…….. tilindin özüŋ͡g satġın al

05. Bāb Tarıġçılar Birle …… Ögretür

06. Tarıġçı turur kör taḳı bir ……
……kişiler turur bu botu

07. Bularnın͡g bile sen ḳatıl ……
…… sın͡gar sen saḳınçsız tiril

08. Ḳamuġ teprenürke bulardın asıġ
…… yim içimdin tatıġ

09. Tözü tın toḳıġlı açıp todġuçı
Mun͡gar boldı mun͡gluġ tirig bolġuçı

10. San͡ga ma siziksiz kerek bu kişi
İtilse anın ötrü boġzun͡g işi

11. Bularnın͡g bile me ḳatıl ay ḳadaş
Arıġ bolġa boġzun͡g ḥalāl bolġa aş

12. Nigü tir eşitgil saḳıyuḳ[110] başı
Ḳamuġ türlüg işdin sewinmiş kişi

13. Köni yol tutayın tise yinçgelig
Boġuzuġ arıtġu ay ḳılḳı silig

14. Saḳıyuḳ bolayın tise belgülüg
Boġuzḳa eginke ḥalāl bir ülüg

15. Çıġay bolmayın bay bolayın tise
Zinā ḳılma hergi̇̄z ḳatıġlan usa

[110] Kelimenin *ye* harfi noktasız yazılmıştır.

16. Aġırlıġ bulayın tise sen özün
Fesādḳa ḳatılma ay ḳılḳı tözün

[131b]

01. Fesād ol buzuġlı tüpüg yıldızıġ
Fesād ol buzuġlı bu edgü ızıġ

02. Fesāddın tezer ol bulunmış ḳutuġ
Fesād tamdurur ol odunmış otuġ

03. İdi yaḫşı aymış ḳılınçı silig
Bilig birle işke yetürmiş elig

04. Fesād tegre turma yorıma yaġuḳ
…… bolsa uçuzluḳ anuḳ

05. Fesād birle devlet turumaz ….
……. taṉg yoḳ tünerçe ḳonuḳ

06. Tarıġçı kişiler bolur elgi kiṉg
……. tutar köṉgli kiṉg

07. Ḳamuġ teprenigli tözü yer…….
…….. aşı ol uçuġlı meṉgi

08. Bularḳa ḳatılġıl ……..
…….. yaḫşı sözle açuḳ tut yüzüṉg

09. Bāb Satıġçılar Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

10. Munuṉgda basası satıġçı turur
Satıġ birle tınmaz asıġçı turur

11. Ajun tezginürler tirilgü tilep
Ögi kön͡gli bütrü bayatḳa ulap

12. Olarḳa ḳatılġıl keliş hem barış
Nigü ḳolsa birgil alış hem biriş

13. Olarda bolur bu ajun arzūsı
Bodun körki üdrüm talu edgüsi

14. Toġardın batarḳa yorıp tizginür
Tilemiş tileki͡ng sa͡nga keldürür

15. Tümen tü aġılar ajun ta͡ngsuḳı
Olarda bolur ay biliglig aḳı

[132a]

01. Satıġçı yoḳ erse ajun kezgüçi
Ḳaçan kedgey erdi͡ng ḳara kiş içi

02. Ḫıṭay arḳışı kesse arḳış toġı
Ḳayu kelgey erdi tümen tü aġı

03. Satıġçı yorımadı erse kezip
…… kim körür erdi yünçü tizip

04. Saḳa barsa mundaġ bu ya͡nglıg ……
……. söz tip tirildi tilim

05. Bu ya͡nglıġ bolur kör satıġçı ..…..
…… olarḳa açuḳ tut ḳapuġ

06. Ḳatıġlan olarıġ idi edgü …….

…… atın͡g edgün yıraḳ barġa[111] tut

07. Bular ol ajunda …….
……. erse anı yadġuçı

08. Sa͡nga az üküş ne͡ng törü ..…….
……..ötrü sewinç bulsalar

09. Asıġ yazta yinçge bolur ……
……ked küdezip yorı

10. Nigü tir eşitgil ajun kizmiş er
Başında keçürmiş tügüm yazmış er

11. Ajunda atın͡gnı yadayın tise
Ümeg edgü tutġıl ḳatıġlan usa

12. Çawıḳmaḳ tilese özün͡g belgülüg
Satıġçıḳa edgü yanut ḳıl ülüg

13. At edgü tilese özün͡g ay urı
Ümeg arḳışıġ edgü tutġıl yorı

14. Bu ya͡nglıġ ḳatılġıl satıġçı bile
Tiril edgü atın sewünçin küle

15. Bāb İ‹g›dişçiler Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

16. Munun͡gdan basa ol bu igdişçiler
Ḳamuġ yılḳılarḳa bular başçılar

[111] Metinde bu kelime noktasız yazılmış olmakla birlikte *yırġa* okunacak şekilde yazılmış fakat beytin anlamı düşünülerek diğer nüshalardaki gibi *barġa* şeklinde okunmuştur.

[132b]

01. Bütün çın bolurlar ḳatı yoḳ büki
Kişilerke tegmes bularnıng̃ yüki

02. Yigü kedgü mingü at adġır sülük
Bulardın çıḳar hem yüdürgü kölük

03. Ḳımız süt ya yüng̃ yaġ ya ……
Yadım ya kediz[112] hem ezer[113] ewke tut

04. Asıġlıġ kişiler bolur …….
…… yime edgü tut ay botu

05. Ḳatılġıl ḳarılġıl yitür hem ……
…… üzele tiriglik keçür

06. Nigü ḳolsa birgil kerek ……
……. uş bu ḳotu bilmez al

07. Bularda tileme törü ……..
……kıng̃rü bolur ay silig

08. Bularḳa ḳatılsa …….
……toḳusuz bolurlar otun

09. Tilin edgü sözle …….
…….. bolurlar biligsiz çigil

---

[112] Kelimenin *ze* harfi noktasız yazılmış.

[113] Kahire ve Fergana nüshalarında bu şekliyle mevcut olan kelimeyi Clauson *azar* olarak okur ve "*...a little of each*…" anlamını verir (Clauson 1972: 289). Oysa ne *Divanü Lügat'it-Türk*'te ne de *Kutadgu Bilig* nüshalarında bu kelimeye bu şekliyle rastlanmamaktadır. Farsçadan ödünçlenen *āzar* kelimesi ise konumuzun dışındadır. Bu kelime yine Clauson'un *eḏer* maddesinde açıkladığı "*heybe"* yahut "*eyer"* anlamını verdiği ve *ezer* versiyonunun da olduğunu söylediği (Clauson 1972: 63) kelime olmalıdır. Beytin anlamına baktığımızda bu daha iyi anlaşılmaktadır: İlk dizede evde bulunması gereken gıda maddeleri, ikinci dizede de döşek, keçe, eyer/heybe gibi mefruşat malzemeleri sıralanmıştır.

10. İdi yaḫşı aymış törü birgüçi
Bodun birle ḳatlıp sınap bilgüçi

11. Biligsizni artuḳ yaḳın tutmaġu
Yaḳın tutsa şeksiz ḳılur ḳılmaġu

12. Taḳı mundan yaḫşı ayur kör bilig
Bilig birle işke tegürgü ilig

13. Biligsizke yaḳma özüṉgni tutun
Özin tutġu er kör tirildi ḳutun

14. Biligsiz kişiden yıraḳ tur téze
Biligsiz sözi ḳılḳı barça buza

15. Bu yaṉglıġ bolur emdi igdişçiler
Ḳatılmaḳ tilese sözüm yolçılar

16. Ayu birdim emdi saṉga belgülüg
Nigü teg tirilgü alınġıl ülüg

17. Bāb P̈iselıġ Uzlar Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

[133a]

01. Taḳı bir ḳotusı bu uzlar turur
Tirilgü tilep özke uzluḳ ḳılur

02. Kereklig kişiler yéme bu saṉga
…….. bularıġ tusulġay saṉga

03. Temürçi etükçi yıġaççı …..
……. oḳçı yaçı

04. Bu dünyā itigi bularnıŋ̄ ……
……. işler bulardın törür

05. Telim bar bu yaŋ̄lıġ sasa …….
…….. uḳa bar özüm söz üzer

06. Bularnı bile me ḳatıl ……
……... sevünçün tiril

07. İşiŋ̄ ḳılsalar terk…..……
…….. aşın kiŋ̄rü bir

08. Ayıŋ̄lamasunlar sini ..……..
…….. munı ked kör e

09. Yime yaḫşı aymış biliglig süzük
Bodunḳa bağırsaḳ ne köŋ̄li tüzük

10. Tiriglik tileme at edgü tile
At edgü kerek bu tiriglik bile

11. Özüŋ̄ ölgü aḫır bu atıŋ̄ ḳalır
Atıŋ̄ edgü bolsa tiriglik tatır

12. Kimiŋ̄ atı isiz bolup artasa
Aŋ̄gar yegreki ol tirig turmasa

13. Munı ol tiriglik tile edgü at
İsiz ḳılma edgü ḳılın meŋ̄gü at

14. Bāb Çıġaylar Birle Ḳatılmaḳnı Ögretür

15. Bularda basaḳı çıġaylar turur

Neŋ͡gin edgülük ḳıl içür hem yetür

16. Duʻāçı tururlar saŋ͡ga ay ḳadaş
İdi edgü neŋ͡g bu duʻā ay ḳadaş

[133b]

01. Olardın tawar sen tileme yanut
Yanutı bayat bérge edgü ḳonut

02. Bu ol ilde türlüg ḳatıl…….
Saŋ͡ga tüşse iş ya olarḳa işi

03. Törü bir işinde……
…… bolġa barça kişiler yaḳın

04. Özüŋ͡g bulġa iki …….
…….. edgü bolġa yadılġay küsi

05. Bāb Evlük…… Aytur

06. Ḳalı ewlük almaḳ tilese …….
…….ked yeti ḳıl közüŋ͡g

07. Köki edgü bolsun …….
…… saḳıyuḳ tilegil arıġ

08. Usa iw ḳızı al ……..
…… adın er yüzi körmedük

09. Sini sewge sinden adın bilmegey
Yaraġsız ya teŋ͡gsiz ḳılıḳ kelmegey

10. Özüŋ͡gden ḳodı al kişi alsa sen

Bedük tüpke yaḳma bolun bolġa sen

11. Nigü tir eşitgil sınamış kişi
Sınamış kişiniŋ bışıġ ol işi

12. Şi‘r

13. Kişi alsa özden ḳodı al köni
Sewünçün keçürgey sen ödlek küni

14. Yüzi körki ḳolma ḳılınç edgü ḳol
Ḳılınç edgü bolsa yarutġa séni

15. Kişi alma alsa özüŋke ḳurı
Sen alġıl saḳıyuḳ erenler eri

16. Yüzi körki ḳolma ḳılınç edgü ḳol
Ḳılınç edgü bolsa tükel bolġa ol

[134a]

01. Ay körklüg ḳoluġlı munı ḳolmaġıl
Ḳızıl meŋgziŋgi sen sarıġ ḳılmaġıl

02. Kim ewlük alayın tise törtten taş
…….. almaz ewlük aya erde baş

03. Bir edgü bay ewlük tiler öztikip
…….. körklüg tiler köz tikip

04. Taḳı bir uruġluġ tüp aşlı ……
…….. küwenür bolur

05. Taḳı biri yinçge saḳıyuḳ ……

……..a͡ngar öz ular

06. Bularda talusın ayayın …….
…….. erse ḳulaḳ tut ma͡nga

07. Aya bay tilegli sen ……..
……sen ay bilgi tolu

08. Bedütgey tilin kö͡ngli ……
…… tilese ḳolup

09. Aya körk tilegli kişi …….
……. bodun külgüsi

10. Tözü ḫalḳ sewer ol kişi körkini
Meger Te͡ngri faẓlı küdezse anı

11. Aya tüp tilegli bedüklük bile
Uçuz ḳılmaġu öz bedük tüp bile

12. Uruġluġ tarıġlıġ bedükler tili
Bedükrek bolur bolma epçi ḳulı

13. Ay yinçge saḳıyuḳ tilegli ınal
Munı bulsa buldu͡ng bu tört ne͡ng tükel

14. Ḳalı bulsa edgü saḳıyuḳ tişi
Yawa ḳılma alġıl ay edgü kişi

15. Tilek baylıḳ erse tire birge ne͡ng
Bayutġa séni ol ḳızıl bolġa e͡ng

16. Ḳılınçı köni erse körki kelir
Tişi körki ḳılḳ ol biligli bilir

17. Saḳıyuḳ arıġ bolsa aṣlı bolur
Ol üç neṉg bu yérde bolur ay unur

[134b]

01. Saḳıyuḳ tile sen tişi ay bügü
Saḳıyuḳ bolunsa bolur törtegü

02. Munı teg bulur erse sen bir tişi
Ḳatıġlan yawa ıdma ersig kişi

03. Bāb Oġul Ḳız Toġ…… İgidgüsin Aytur

04. Oġul ḳız törüse …….
…… igidgil igidme öṉgin

05. Awurtası edgü kişi tut …….
……. ḳopġa turġa fārıġ

06. Oġul ḳızḳa ögret ……
……. anıṉg asġı tap

07. Oġulḳa tişi …….
……. tirilgil aya ḳutluġ er

08. Ḳamuġ erdem ögret ……
…… bile bu tire birge māl

09. Süre ıdma boşlaġ oġuluġ yawa
Yawa bolġa boşlaġ yügürgey iwe

10. Ḳızıġ iwde tutma uzun begsizin
Ökünç birle ölgey özüṉg igsizin

11. Aya ḳoldaş ardaş söz aydım kese
Bu ḳız toġmasa yeg tirig turmasa

12. Ḳalı toġsa yegrek a͡ngar yir ḳotı
Ewi bolsa ḳoşnı ölügler toyı

13. Tişilerni iwde küdezgil tuçı
Tişini͡ng taşı teg bolumaz içi

14. Yatıġ ewke ıdma çıḳarma tişig
Körüp yoldan alġan köz ol bu kişig

15. Közün körmese arzū ḳolmaz kö͡ngül
Közü͡ng körse kö͡nglü͡ng ḳolur ay oġul

16. Közü͡ngni küdezgil kö͡ngül ḳolmaġay
Kö͡ngül ḳolmasa öz bolun bolmaġay

[135a]

01. Tişig ḳatma erke yigü içgüde
Ḳalı ḳattı͡ng erse keçer keçgüde

02. Tişig ıdma iwde ö͡ngin çıḳġalı
Ḳalı çıḳsa yitürür könilik yolı

03. Tişi aşlı et ol küdezgü etig
…… küdezmese bolmaz itig

04. Aġır tut tişig sen nigü ḳolsa ….
…… yıraḳ tutġıl er

05. Neçe mi͡ng arıġlıġ eren ……..

……. üzüldi köki

06. Neçe ḳızġu eṉglig yüzi ……
……... boldı yer

07. Tümen miṉg külüg …….
…… tirig

08. Nigü teg küdezgü olarıġ ..…..
…….. küdezsü utup

09. Bāb İlig …… Aytur

10. Yime edgü tutġıl elig asraḳıġ
Yigü içgü birgil bütür opraḳıġ

11. Küçiṉge teṉgeşi yüdürgil yükin
Ayıtġa seniṉgdin bayat erkligin

12. Anı artuḳ emgek tegürme aṉgar
Bayat ol saṉga ḥaşmı andın sıṉgar

13. Olar ma bayat ḳulları ol ḳamuġ
Aṉgar küç ḳılıp özke alma tamuġ

14. Uluġ sen olar boldı sinden kiçig
Kiçigke uluġ boldı açıġ süçig

15. Uluġ boldunṉg erse kiçig tut köṉgül
Uluġḳa kiçiglik yaraşur oġul

16. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ saṉga
Bu söz işke tutġıl ay bilgi kiṉg e

[135b]

01. Şi‘r

02. Ḳalı bolsa sen beg bodunḳa uluġ
Kö͡ngül til kiçig tut özü͡ngke yuluġ

03. Özü͡ngni unıtma …….
…… ḳutḳa yapma[114] selāmat yoluġ

04. Ewü͡ng barḳın͡gı ked ……
…….. devlet aḳı kin͡g elig

05. Aş içgü tuz ……..
……. bolġay kelü bérge ḳut

06. Kirişke …….
…… tirkin kirişke baḳın[115]

07. Alımḳa birimḳa …….
……..….. açuḳ bolġa yol

08. Elig tar ……
…… ay ersig to͡nga

09. Sewerin͡g eşitge ……
…… küle tınmaġa

10. Uçuz tutġa ḳoldaş adaş yā ḳadaş
Anın͡g aġrıġında kö͡ngül bolġa baş

[114] Kelimenin hiçbir harfine gerekli noktalar konmamıştır.
[115] Kelimenin ilk harfi noktasız yazılmıştır.

11. Kişi edgüsin͡ge ḳatılġıl ḳarıl
Kişi bol kişiler arala tiril

12. Ülüşlerde turma ya tutma nen͡gin͡g
Ökünçün͡g sarıġ bolġa ḳızġu en͡gin͡g

13. Uluġ yolḳa tutma sen ew barḳ yaḳın
Toḳıġay yoduġ sen munı ked saḳın

14. Begin͡g ḳoşnı ḳılma ya yadġun ögüz
Ḥişārḳa yaḳın turma ay kön͡gli tüz

15. Bu üç ḳoşnılıḳdın san͡ga asġı yoḳ
Anın͡g yası tegse an͡gar osġı yoḳ

16. Ew almaḳ tilesen͡g anıt ḳoşnısın
Yir almaḳ tilesen͡g ayıtġıl saḳın

17. İsizke ḳatılma selāmat yorı
Ḳılınçın͡g köni tut kewel teg küri

[136a]

01. Barıġ tap ḳıl emdi beg atı alın
Saḳınç ḳısġa tutġıl sevünçün salın

02. Ölümüg unıtma odulġa ..……..
…… unıtma açılġa közün͡g

03. Sözün͡g saḳnu sözle saḳınç……..
…… kün ökünç bolmaġay

04. Küwezlenme artuḳ ……..
…… sögüş bulġa sen

05. Nigü tir eşit kön͡gli …….
…… kişike tuşı

06. Özün͡g edgü ……
…… ḳatıġlan usa

07. Boşuġ ḳul ……..
…….. kötürdün͡g ülüg

08. Başım kökke tegsü ……
……. iş küdüp

09. Ajunḳa yadılmaḳ…….
……yügürdi atın͡g

10. Erejlik bolayın tise sen özün
Usallıḳnı ḳodġıl ay ḳılḳı tözün

11. Ḳılayın tise sen bayatḳa tapuġ
Et özke ömiş bérme yapġıl ḳapuġ

12. Ḳamuġ edgülükke tigeyin tise
Et özni ḳısa tut havānı basa

13. İdi yaḫşı aymış saḳıyuḳ kişi
Bu söz işke tutġıl ay ḳılḳı şaşı

14. Şi‘r

15. Bu et özke birme tilek arzusın
Tilek bulsa yiyür edisi başın

16. Mun͡gar edgü ḳılsa bu isiz ḳılur

İsiz ḳılsa boynı iger erksizin

17. Sözin kesti Ögdülmiş aydı ḳadaş
Bu yan͡glıġ turur ʻām yorıḳı adaş

[136b]

01. Ayu birdim emdi eşitti özün͡g
Munı …… kesildi sözün͡g

02. …….Ögdülmişke

03. Yanut birdi ……
…….. men aya ḳılḳı tüz

04. Taḳı bir sözüm……
…….. açа sen man͡ga

05. Ḳatılsa …….
…….. kerek men küle

06. Siziksiz mini …….
……. man͡ga kelgeler

07. Neteg barġu ……..
…….. oḳıġu adaş

08. Munı ma ayu bir man͡ga……
……ök alayın ülüg

09. Bāb Ögdülmiş Odġurmışḳa Aşḳa Oḳımaḳ Barmaḳ Törüsin Ögretür

10. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu ma
Kereklig turur ay ḳadaş aysa ma

11. Üküş türlüg ol bu oḳıġlı kişi
Telim türlüg ol bu ḳonuḳluḳ işi

12. Olarda birisi küdenke aş ol
Ya sünnet aşı ya toġursa oġul

13. Ya iş tuş oḳıġlı ya ḳoldaş adaş
Uluġ ya kiçig tut yaḳın ḳap ḳadaş

14. Ya yoġḳa bolur aş ölüg atın͡ga
Ya ol at bulup aş birür yatın͡ga

15. Bularda ḳayu erse aş suw yégü
Anı ten͡gle barġu azu barmaġu

[137a]

01. Sirilse kişi kön͡gli kitti tatıġ
Yaḳınlıḳ kesildi yıradı asıġ

02. Yaḳınlıḳ tilese küdezgil kön͡gül
Kön͡gül sınsa andın yaḳınlıḳ tün͡gül

03. Aşıġ ten͡gleyü yi yime aş üküş
Man͡ga mundaġ aydı uḳuşluġ küsüş

04. Üküş yiglilerniṉ͡g aşı yig bolur
Aşı yig kişi tutçı iglig bolur

05. Boġuzdın kirür ig boġuzuġ küdez
Aşıġ ten͡gleyü yi yigü içgü az

06. Bu ig tutsa şeksiz kişig yawrıtur

Anı emlemese ölüm yawratur

07. Yime yaḫşı aymış otaçı ḥakīm
Ḥakīmler sözini yawuz tigli kim

08. Şi‘r

09. Ölümdin yumuşçı ig ol aşnusı
Kişi igledi mü ölüm ḳoşnısı

10. Belā miḫnet ol ig ölüm tutġaḳı
Ölümde tatıġ yoḳ azu yaḫşısı

11. Kişi men tégüçi apa oġlanı
İsig tumlıġıġ bilgü adra anı

12. Tadu bilgü aşnu yaraşıḳ yise
Taduḳa yaraşmaznı ḳodġu usa

13. İsig artsa terkin soġıḳ iç üze
Soġıḳ artar erse isigin tüz e

14. Yigit erse yaşın͡g yaz erse yılın͡g
Soġuḳ işke tutġıl isetür ḳanın͡g

15. Yaşın͡g ḳırḳta keçse kün ay érse küz
İsig ne͡n͡g bile sen özü͡n͡g ṭab‘ı tüz

16. Yaşın͡g altmış erse ödü͡n͡g erse ḳış
İsig işke tutġıl soġıḳ ḳılma iş

17. Ḳuruġ tumluġ artsa isig öl anut
Bu iki a͡n͡gar ḳılġa ewre yanut

18. Bu öl tumlıġ erse isigin küçe
İsig erse tumlıġ yiyü tur içe

[137b]

01. Ḳalı samduy erse tadun͡g belgülüg
İsigli soġıḳlı ara bir ülüg

02. Bu yan͡glıġ küdezgil tadun͡gnı köni
Esen bolġa inçin tiriglik küni

03. Nigü tir eşitgil otaçı sözi
Munun͡g ma‘nāsı uḳ tirilgil ḳuzı

04. Şi‘r

05. Özün͡g ṭab‘ını men ayayın yora
Ḳızıllı sarıġlı örün͡gli ḳara

06. Bularda birisi birin͡ge yaġı
Yaġusa yaġıḳa yaġı adrar a

07. Uḳuşluġ kerek öz taduġ ten͡glese
Yaraşıḳ ne erse anı oḳ yise

08. Kişi yılḳı birle adırtı bu ol
Taduḳa yaraşıḳ yise ay oġul

09. Nigü tir eşitgil bu kökçin saḳal
Uḳa bir munı sen turu ḳalma ḳal

10. Kişi ḳırḳ yaşap öz tadu bilmese
Tükel yılḳı ol bu neçe sözlese

11. Sınayu körü bilmese er bilig
Kişike samaġu anı ay silig

12. Başından keçip er yorıḳ tüzmese
Köni sözlemiş boldı yılḳı tise

13. Öd ödlek keçip bolmasa er bügü
Kişi tip atamaġu yılḳı tigü

14. Körü barsa yaḫşı ayur emçiler
Aşıġ az yise er esenin küler

15. Esenlik tilese kör igsizlikin
Az atlıġ otuġ yi tiril ay tigin

16. Öz inçlik tilese ereji uzun
Til atlıġ etig yi tiril ay tözün

17. Bāb Aşḳa Oḳımaḳ Törüsin Aytur

[138a]

01. Ḳalı sen oḳıyın tise sen kişig
Oḳıġıl velīkin ked itgil işig

02. Ayaḳ terki ew barḳ arıġ tut töşek
Töşegil aş içgü yime ked kerek

03. Arıġ it aş içgü tatıġlıg silig
Yisü arzū birle sunuġlı elig

04. Oḳımasa aş suw müni bir bolur
Oḳısa körügli birig yüz ḳılur

05. Usa edgü itgil sen aş suw arıġ
Todup ḳopsu barsu keligli arıġ

06. Adaşıġ ḳadaşıġ yıraḳ ya yaḳın
Tözüg aşḳa ünde küdezgil ḥaḳın

07. Keliglisi kelgey ḳalı kelmese
Kö͡ngül ḳalmaġay kör anı͡ngda basa

08. Boġuz öwkesi bolsa yawlaḳ bolur
Öçep kek sürer ölse ötrü ḳalur

09. Körü bar tözüke aş içgü tigür
Kinikmiş bar erse yéme aş yitür

10. Kişi aş yise sen üze içgü tut
Anı içse içgü yéme ök anut

11. Ḳayuda yigü bolsa içgü kerek
Yigü içgü birle te͡ngeşgü kerek

12. Yigü bolsa içgü anuḳ bolmasa
Aġu boldı saḳın ol aşnı yése

13. Tilese fuḳī‘ bir tilese mi̇̄zāb
Tilese cülengbin tilese cülāb

14. Munu͡ngda naruḳı nigü birgü͡ngi
Ma͡nga sen ayıtma ayıtġıl ö͡ngi

15. Uluġlar yise aş tükese tigü
Kiçiglerke birgü aş içgü yigü

16. Tözüke tigür aş körü ḳodmaġıl

Söge barmasunlar açın ıdmaġıl

[138b]

01. Aş içgü yiseler nuḳul ur yimiş
Ḳuruġ öl yimiş ur bir ança sımış

02. Bıçış ḳıl küçün͡g yitse[116] bıçġıl aġı
Usa tiş[117] teri bir kesilsü çoġı

03. Tükel boldı emdi aş içgü işi
Aça bir ḳapuġ tıdma barsa kişi

04. Bu aşḳa oḳıġlı bolur tört ḳotu
Barıġlı yime tört bolur ay botu

05. Biregü barır aşḳa ündeseler
Aş içgü içer yir nigü birseler

06. Yana öz ewin͡ge oḳımas kişi
Başı bürnü yir ewde yan͡gluz aşı

07. Taḳı bir kişi körse aşḳa barır
Aşın yir anı yandru aşḳa oḳır

08. Taḳı bir kişi aşḳa barmaz bolup
Kişig me ewin͡ge oḳımaz körüp

09. Ölüg ol munı sen tirigke sama

---

[116] Metinde bu kelimedeki *ye* ve *te* harfinin noktaları ters yazılmış, *tise* şeklinde okunabiliyor; ancak bu şekilde beytin anlamı bozulduğu için *yetse* okuyuşu tercih edilmiştir.

[117] Bu kelimenin ilk harfi *mim* harfine benzemekle birlikte noktaları konmamış *te* harfi olmalıdır; *mim* olarak kabul edildiğinde kendinden önceki kelimenin eki olarak *usa-mış* okunmalı ve bu şekliyle de kelime bir anlam ifade etmemektedir.

Ḳatılma muṉgar sen tiriglik yéme

10. Taḳı bir ḳotu aşḳa barmaz oḳıp
Kişig aşḳa ünder toḳımlar toḳıp

11. Üküş yigli yaṉgluḳ kör igçil bolur
Sarıġ meṉgzi ḳowdaḳ[118] atı il bolur

12. Muṉgar meṉgzetür kör otaçı sözi
Tadu bilgüçi bilgi köṉgli yazı

13. Şi'r

14. Boġuzdın kirür ig kişike aşın
Kişig ig ḳarıtur tükemez yaşın

15. Boġuzuġ küdez tutçı igsiz yüzi
Ḳılur ig kişiniṉg yüzini yışın[119]

16. Bu yaṉglıġ bolur kör aş içgü işi
Oḳıġlıḳa barsa ya kelse kişi

17. Munu sözledim söz eşitti özüṉg
Munı tap ḳıl emdi uzatma sözüṉg

[139a]

[118] Arat çevirisinde kelime "*cılız*" anlamıyla karşılanmıştır; ancak beyitte çok yiyen insandan bahsedilmesi dikkate alındığında kelimenin "cılız" anlamına gelmediği açıktır. Clauson tarafından kowdaş kelimesine teklif edilen "*obur*" anlamı bu kelime için de tercih edilmelidir, bu iki kelime "*boş, kof*" anlamına gelen *ḳowı* kelimesinin türevleri olması akla daha yakındır: ḳowı+da-ş (?) / ḳowı+da-k (?). Bu kelimeye bizim çalışmamızın dizininde "*obur*" anlamı verilmiştir.

[119] Arat'ın *yişin* şeklinde okuduğu bu kelime S. Tezcan'ın teklifi doğrultusunda *yışın* olarak okunmuş; ancak kelimeye Arat'ın verdiği "çökük, çökmüş" anlamı verilmemiş *ış* "sis" kelimesinin *y-* protezli hâli olduğu kabul edilerek ve "is, kara" anlamıyla madde başı yapılmıştır. Dankoff da kelimeyi *ışın* şeklinde okumayı ve "*sis, is*" anlamıyla çevirmeyi teklif etmektedir.

01. Bu ol dünyā ḥālı yorıḳı yolı
Kişike ḳatılmaḳ tilese ḳalı

02. Ay kön͡glüm yaruḳı ḥaḳīḳat yaḳın
Sözüm ma‘nāsı uḳ yime ked saḳın

03. Bāb Dünyādın Yüz Ewrüp Barın͡ga Tapı Bolmaḳın Aytur

04. Yanut birdi Odġurmış aydı bu söz
Eşitim men emdi eşit ewre söz

05. Sen aymış bu sözler kim ögrenseler
Ajun içre bulġa tükel arzūlar

06. Velīkin tiriglik bolur mu yigü
Munı bilgü aşnu ay bilge bügü

07. Kişi munça emgek bile ḳazġanıp
Uzun ḳalmaz erse nerek nen͡g yıġıp

08. Bu dünyā tileyü yügürse kişi
Yatu ḳaldı ṭā‘at tapuġlar işi

09. Bu kün sen man͡ga kelmişin͡gden berü
Baḳa kör tapuġ barça ḳaldı turu

10. Ḳamuġ bir kişike ḳatılmış üçün
Yası munça erse küçeme öçün

11. Uluş kendke kirse menin͡g bu özüm
Kişi birle bolġay işim hem sözüm

12. Nigü teg ḳılur men bu ṭā‘at tapuġ
Yapulġa man͡ga bu sın͡gardın ḳapuġ

13. Kiçiglikden yandım ḳarıdım bu kün
Bayat tapġı birle tirildim ögün

14. Yana yandru yanmaḳ yawalıḳ tapa
Yarar mu man͡ga ay bağırsaḳ apa

15. Ne edgü bilig birdi bilgi ögüz
Eşitgil munı sen aya kön͡gli tüz

16. Yigitlikde ḳılġıl ḳarılıḳ işi
Ḳarısa barır küç yetilmez kişi

[139b]

01. Yigitlikden tawrat bayat tapġı ḳıl
Ḳarılıḳta bolmaz munı yetrü bil

02. Kiçig oġlan erken ḳılınç edgü tut
Uluġluġḳa tegse udınur bu ot

03. Ne edgü bolur kör tiriglik ödün
Ülüg alsa özke ḳamuġ edgü dün

04. Ne ten͡gsiz bolur kör ḳarımış kişi
Yawa bolsa ḳılsa yigitler işi

05. Yigitlik üçün boldı dünyā nen͡gi
Tiriglik tükese tüker nen͡g mun͡gı

06. Tiriglik uçuḳtı tirip bu nen͡ging͡g
Anuḳ kimke ḳodġu kesilse tınıng͡

07. Tutayın sen aymış ilig tapġını

Tükel bildim iş tuş bodun ḳılḳını

08. Nigü asġı aḫır ölür erse öz
Sa͡ŋga teggüsi yoḳ meger iki böz

09. Bu munça isinmek azu tumlımaḳ
Tilek iki boldı ay ersig çomaḳ

10. Biri dünyā mālın bedüse özü͡ŋg
Taḳı bir yorıḳ bolsa ilde sözü͡ŋg

11. İdi edgü erdi bu iki bulup
Ölüm tutmasa ḳalsa me͡ŋggü bolup

12. Ölüm aldı mindin bu iki tatıġ
Nerek emdi dünyā ay bilgi ḳatıġ

13. Kişi ḳutluġını͡ŋg bolur belgüsi
Küni͡ŋge yigedür anı͡ŋg edgüsi

14. Ḳalı ḳutsuz erse kişig tü͡ŋglitür
Ḳarılıḳ ödinde ḳılınç artatur

15. İdi yaḫşı aymış bügü bilgi ki͡ŋg
Eşitgil munı sen aya ḳızġu e͡ŋg

16. Şi‘r

17. Kişi ḳutluġı ol neçe ulġadu
Baru edgü bolsa isizlik ḳodu

[140a]

01. Tükel belgülüg bil kişi ḳutsuzı

Ḳarıp yügrür erse havāsı udu

02. Ḳanı ol bu dünyā tilep tutġuçı
Özi͡ngge temür kend tura yapġuçı

03. Ḳanı ol otun ıt bu dünyā bulup
Yaşıl kökke sundı ḳara ḳuş münüp

04. Ḳanı ol bayat men tigüçi otun
Te͡ngizde ḳodı ıdtı Te͡ngri töbün

05. Ḳanı ol bu dünyā ne͡ngin tirgüçi
Ne͡ngi birle yerde ḳodı barġuçı

06. Ḳanı ol toġardın batarḳa tegi
Yorıp il tutuġlı bu dünyā begi

07. Ḳanı ol tayaḳı yılan bolġuçı
Te͡ngiz yarlıp ötrü yorıp keçgüçi

08. Ḳanı yek perī̈ ḳuş bu ya͡ngluḳ üze
Uluġluḳ ḳılıġlı ḳılınçı tüz e

09. Ḳanı ol ölüg tirgürügli kişi
Ölümke tutuġ boldı aḫır işi

10. Ḳanı ol kişide üdürmiş talu
Ḳoḳuz ḳaldı dünyā irildi tolu

11. Ölüm tuttı eltti bu samışlarıġ
Sini mü ḳodur ol ay ḳılḳı arıġ

12. Bu ya͡nglıġ turur bu ajun ö͡ngdisi
Kerek ö͡ngdisi tut kerek tö͡ngdisi

13. Baḳa körgil emdi yaġız yer ḳodı
Ne yan͡glıġ kişi kirdi tolmaz üti

14. Açıp körse erdin͡g ḳara yir ḳatın
Ne üdrüm talular yatur ınçıḳın

15. Ne begler yaturlar ḳara yer bolup
Ne bilge bügü sızdı yerde ölüp

16. Begin ḳuldan adra bilümes özüm
Çıġayıġ bayından seçümez özüm

17. Neçe kür küwezler bir ig iglemez
Ḳara yerke kirdi ḳanı tepremez

[140b]

01. Bu yan͡glıġ kişiler töşendi yerig
Yā sen mü ḳalır sen yā men mü tirig

02. Yorıġlı turuġlı bu barḳın kişi
Uluġ yolda itmez kör iw barḳ işi

03. Özümdin kötürdüm bu arzū tilek
Ḳodu bir bayatım man͡ga tap yölek

04. Kişig ḳul ḳılıġlı bu suḳluḳ turur
Kiterdim bu suḳluḳ közüm toḳ turur

05. Nigü tir eşit dünyā ḳodmış kişi
Yayıġ dünyāke kön͡gli todmış kişi

06. Şi‘r

07. Ajunda tileki bulundı özüm
Ḥarışlıḳ özindin kiterdi közüm

08. Özüm ḳodtı dünyā tilek arzusın
Tilekim tükedi kesildi sözüm

09. Bu dünyā içi bir tarıġlaḳ turur
Nigü ekse munda yarın ol üner

10. Uruġ edgü ekse üner edgülük
Ol edgü bolur ol yigü kedgülük

11. Uruġ isiz ekse isiz ök ünür
Ol isiz boyunḳa yarın baġ bolur

12. Bu kün ḳodmaġınça havā arzūlar
Yarın bulġu ermez özüm edgüler

13. Sini ḳodmaz erken bu dünyānı ḳod
Sa͡ngga ermez erken sen ir aşnu tod

14. Anı ḳodmasa sen sini ḳodġa oḳ
A͡ngar todmasa sen sa͡ngga todġa oḳ

15. Bolup ḳalġu erse nerek bu ajun
Sini ḳodġu erse anı ḳod özün

16. Munı ḳod tile ol ajunuġ turup
Erejin tiril anda me͡nggü bolup

17. Taḳı mundan yegrek tileyin tise
İkigün ajunuġ tileme usa

[141a]

01. Yorı iki ajun edisin tile
Nerek dünyā ʻuḳbā ikigün bile

02. Törütgenni bulsa törümiş seniṉg
Yaratġannı bulsa yaratmış seniṉg

03. Törümişke ḳorḳma tileme tilek
Törütgenke ḳorḳġıl anı tut yölek

04. Törütgen idi tapġı ewre ḳodup
Törümişke tapmaḳ bolur mu udup

05. İkiden adın yoḳ tapuġçı işi
Ya tapġı yaraġay kötürgey başı

06. Ya tapġı yaramaġa emgekleri
Yawa bolġa öd kün tiriglik barı

07. Yarasa tapuġ beg kötürse anı
Bolur özke erksiz bu bulmış küni

08. Ara aç ara toḳ yügürgü kerek
Begi yatsa emgek bu körgü kerek

09. Ḳalı siṉgmese kör bu ḳılmış tapuġ
Yawa boldı isiz tiriglik ḳamuġ

10. Ḳayu ol tapuġçıḳa ayġıl asıġ
Bu tapġı içinde nigü ol tatıġ

11. Nigü tir eşitgil ıla erkini
Tapuġçı törüsin ayur kör anı

12. Baḳa barsa ters iş bu begler işi
Tapunsa telim terk yaranmaz kişi

13. Yarasa tapuġ özke erksiz bolur
Yaramasa tapġı küniṅ͡ge ilür

14. Tapuġḳa ınanma ay tapġı telim
Tapuġ ḳılġa aḫır başıṅ͡gnı ḳalım

15. Sewündi tidükte sasıtu söger
Yazıldı tidükte buşup ḳaş tüger

16. Tükel bilse bolmaz ḳılıḳlarını
Yime alsa bolmaz alıḳlarını

17. Tüpi yil turur bu ajun kör ogul
Kölige turur kör ḳararı yoḳ ol

[141b]

01. Saḳım ol körü barsa körnü turur
Tutayın tidükte yiter yoḳ bolur

02. Kezigçe kelir kör bu devlet ḳurı
Tezig ol yayıġ hem bolur terk ḳarı

03. Kerek bolmaz emdi bu dünyā maṅ͡ga
Ya devlet kezigi kezig ay toṅ͡ga

04. Edim yādı iş tap sewüngü sewinç
Anıṅ͡g yarlıġı tap awınġu awınç

05. Sewüg bolmasa tap edim sewmişi

Yaġım yek turur öz yaġılamışı

06. Tilekim anın͡gdın umınçım an͡gar
Sıġın̈ġu edim ol küwengüm an͡gar

07. Tonum ḳoy yün͡gi tap yigüm arpa aş
Tükel boldı dünyā man͡ga ay ḳadaş

08. Nigü tir eşitgil baġırsaḳ sözi
Ün͡gürde turuġlı saḳıyuḳ özi

09. Şi'r

10. Ajunda ilindim[120] özümke ön͡gi
Ḳawuḳ sökti yim tap tonum ḳoy yün͡gi

11. Şekerden tatıġlıġ ḳawuḳ yür[121] man͡ga
Çal ol bu örüm ton ağılar ten͡gi

12. Ḳarın todġuça yi ḳamuġ yim içim
Kerek arpa yür tut todurġu açım

13. Toru ölmegüçe yigil ay ḳadaş
Yime udlayu sen tadun͡g bolġa baş

14. Tatıġ sürme tatıġ ḳını ked ḳatıġ
Tatıġḳa yanut ornı ten͡gsiz batıġ

15. Açıġ süçig aşlar boġuz tatġı ol
Boġuz tatġı sürgen kişi yılḳı ol

---

[120] Diğer nüshalarda *alındım* şeklinde geçen bu kelime C nüshasında *ilindim* "*yakalamak, tutmak*" geçmektedir.

[121] Kelimenin *re* harfi noktalı yazılmıştır.

16. Aġı çuz kedim ton kişi kedgüsi
Et öz örtgü tap ḳıl ay er edgüsi

17. Boġuz bir todunsa iki kün barır
Egin kedse bir ton iki yıl ḳalır

[142a]

01. Bu iki üçün men özüm ḳul ḳılıp
Kişi tapġı ḳılmaḳ yarar mu bilip

02. Ediz ‘arşta mundın şerāke tegi
Tözü barça mun͡gluġ turur bir ten͡gi

03. Meger bir bayat ol tükel mun͡gsuzun
Mun͡guġ bildeçi ol baġırsaḳ tözün

04. Kön͡gül bir bayatḳa uladım köni
Tilekçi bolup men tiler men anı

05. Barı boldı şeksiz man͡ga belgülüg
Kön͡gül bütti yırlar tilim ülgülüg

06. Barın͡ga muḳır men tiler men usuz
Ḳayuda tilegü özüm bellüsüz

07. Edimni tiler men özüm usı yoḳ
Nişānı bulur men körüglisi yoḳ

08. Tile tutçı tınma tilep yetgü yoḳ
Tilep bulmadım tip yanın yatġu yoḳ

09. Tilegli udımaz tile tınmaġıl

Tilep bulmadım tip yetip yanmaġıl

10. Tilegli yügürgü kerek tınmadı
Tınıp yatġuçılar tilek bulmadı

11. Tilep tınmadaçı ne bulmas bolur
Tınıp yatsa arzū tilek kim bulur

12. Mini ol tiledi eŋg aşnu sewip
Anı men tiler boldum emdi iwip

13. Mini aşnu ol ḳoldı erdi ezel
Anın men ḳolur boldum emdi tükel

14. Bu mundaġ idimni ḳalı sewmeyin
Tilep bulġuḳa öz ḳalı iwmeyin

15. Muŋguma yaḳıma maŋga ol yarar
Belā ḳadġu tegse mini ol yular

16. Mini ol üdürdi eŋg aşnu tilep
Anın öz tiler boldı köŋglin ulap

17. Mini ol törütti bu ol çın sözüm
Mini ol igidti bedüdi özüm

[142b]

01. Tüŋgüldüm bu ẖalḳdın sıġındım aŋgar
Küdezge mini ol ḳamuġdın sıŋgar

02. Awınġum sewingüm yölekim toḳum
Ol ol bir idi todġu açım toḳum

03. Özüm ḳalsa yaṉgluz edim yādı tap
Özüm sözlegüke idim atı tap

04. Nigü tir eşitgil süzülmiş kişi
Edisi bile çın tüzülmiş kişi

05. Şi‘r

06. Köṉgüldeki sırrım açar men saṉga
Tilek arzu birle uçar men saṉga

07. Küwengü awınġu sıġınġu idim
Ḳamuġdın üzüldüm ḳaçar men saṉga

08. Ol ajunḳa ornuṉg bu ajun turur
Munı ḳodmaġınça anı kim bulur

09. Yüz utru kitergü bu dünyā salıp
Anın bulsa ‘uḳbā bululġay alıp

10. Yayıġ dünya bekrü eligde tutup
Nigü teg bulur meṉggü ajun yatup

11. Ḫaṭarlıġ turur dünya tuşı aġu
Arıġın bile barça içgü yigü

12. Ḳodu birgü dünyā tilek arzūsın
Anın bulsa ‘uḳbā orun edgüsin

13. Ḥaḳīḳat munı bil ay Ögdülmişim
Ayayın saṉga men özüm bilmişim

14. Bu tört neṉg tükel ḳodmaġınça kişi
Adın tört ḳılumas kişi uz işi

15. Bu dünyā işi ḳodmaġınça tükel
Ḳılumaz bu ʻuḳbā işin ay ınal

16. Kişiden yıraḳ bolmaġınça ḳadaş
Bayat tapġıng̃a tegse bolmaz adaş

17. Havā arzu boynı sımaġınça öz
Könilik yolıng̃a kirümez et öz

[143a]

01. Köng̃üldin çıḳarġu ḳamuġ dünyāsın
Ang̃ar ötrü kirse bayat sewgi çın

02. Tünek ol bu dünyā müsülmān üze
Tünekde erej ḳolma köng̃lüng̃ tüz e

03. Et öz ülgi birme ḳatıġlan usa
Özüng̃ yolġa köngey anıng̃dan basa

04. Yawa ḳılmaġıl bu keçer öd kününg̃
Yana bulġu ermez keçigli tününg̃

05. Keçer kün yawa bolsa öknür kidin
Tiriglik yawa ḳılsa bulmaz adın

06. Nigü tir eşit kör ay bilgi teng̃iz
Özi ḳotḳı alçaḳ ne köng̃li ediz

07. Uluşdın uluşḳa köçügli kişi
Köçin öng̃dün ıdsa iter uz işi

08. Köçürmezden aşnu köç ıdsa oza

Köçüp barsa asġı yarutur köz e

09. Kerek ıd köçün͡gni kerek ıdmaġıl
Özün͡g köçgü āḫır usal bolmaġıl

10. Kerek erse beg bol kerek erse ḳul
Uzun ḳalġu ermez ölüm tuttı yol

11. Kerek min͡g yaşaġıl kerek on sikiz
Özün͡g ölgü edgü atın͡g ḳodġıl iz

12. Kerek erse bay bol kerek yoḳ çıġay
Tiriglikni yir bu keçer yıl kün ay

13. Başın͡g kökke tegse bedüklük atın
Yenit yanġu ornun͡g ḳara yir ḳatın

14. Tiriglik bulup er yawa ḳılsa öd
Özin otḳa attı uş ol yılḳı ud

15. Esenlik bulup er yawa ḳılsa yaş
Bu körksüz tiriglik bolur ay ḳadaş

16. Menin͡g ḳadġumı sen yime ay ḳadaş
Sen öz ḳadġun͡gı yi tökün közde yaş

17. Bu dünyā işi bek tuzaḳçı turur
Tuzaḳḳa ilinme sini berkitür

[143b]

01. Bu kün keldi devlet tilekçe yorır
Inanma an͡gar sen yana terk barır

02. Usanma ölümke saḳınma uzun
Buşuġdın çıḳar teg çıḳar ödsüzün

03. Üküş m›i‹iŋ͡g usalıġ ölüm basmış ol
Telim yumḳılarıġ ölüm yasmış ol

04. Nigü tir eşit emdi köŋ͡gli oduġ
Ölümke usal bolma tegge yoduġ

05. Şi‘r

06. Üküş tirnekig kör taradı ölüm
Ölümüg saḳınsa aḳar köz yulum

07. Menin köksegüçi mini ḳalmadı
Asıġ ḳılmadı sü itiglig tulum

08. Usanma tiriglik barır belgüsüz
Keçer uş bu öd kün yana yanġusuz

09. Erejke awınma yawa bolġa kün
Bu ḳutḳa ınanma yayıġ ol otun

10. Bedük men tigüçini buzdı ölüm
Uluġ men tigüçini udtı ölüm

11. Ölüm buzdı ordu telim kend uluş
Ölüm buzdı ḳarşı sarāy iw üküş

12. Neçe miŋ͡g tirig öldi tolup yatur
Biziŋ͡g kelgümizni küdezip yatur

13. Baḳa kör olarıġ sen açġıl közüŋ͡g
Begiŋ͡g ḳuldan adra bilir mü özüŋ͡g

14. Uluġluḳ ölümke asıġ ḳılmadı
Ölümdin ḳaçıġlı keçig bulmadı

15. Aġır sawçılarıġ eletti ölüm
Adın kim itügey ot im ya tulum

16. Inançsız turur bu cefāçı ajun
Yayıġ ḳılḳı irsel ḳılınçı otun

17. Nigü teg keçürse keçer terk küni
Barır edgü isiz ne egri köni

[144a]

01. Toḳun ma keçer hem açın ma keçer
Ne begke ḳılur yüz ne ḳul bay seçer

02. Ereji uzamaz ne emgekleri
Nerek munça ötrü çoġı ün urı

03. İdi yaḫşı aymış bügü bilgi kiñg
Ḳılıḳı yorıḳı bile köñgli teñg

04. Şi‘r

05. Az edgüke yañgluḳ unıtur özin
Yaşıl kökten üstün yorıtur sözin

06. Neçe kür kögüzlüg küwenür erig
Ölüm yençti kögsin saçıttı közin

07. Bu erdi sañga çın baġırsaḳlıḳım
Munu sözledim men sañga ay aḳım

08. Kim erse bu ḥālıġ bilir erse çın
Aṉgar bolġu ermez bu dünyā yaḳın

09. Yitürdüm yigitlik yetildi yaşım
Yıpar kitti kāfūr aşundı başım

10. Siziksiz ölümke anunġu ödi
Bu künde naru ma ay yaṉgluḳ kedi

11. Ölüm ḳadġusı tuttı kitti sewinç
Ölümden kidin iş nigü teg erinç

12. Bu ḳadġu saḳınç birle erken özüm
Nigü teg iligke barır men tüzüm

13. İligke meniṉgdin asıġ bolmaġay
Tusulsu tise hem tusu bulmaġay

14. Ḳalı ol ajunluḳ tilese mini
Mini bardı saḳın yorısu köni

15. Apa oġlını emdi erklig bayat
Törütti iki iş üçün birdi at

16. Tamuġḳa ya uçmaḳ begi bolġuḳa
Aġırlıḳ üçün ya uçuz ḳılġuḳa

[144b]

01. Aġırlıḳ tilese ayu birdi yol
Uçuzluḳ yolın ma seçe birdi ol

02. Kerek emdi ḳulḳa özi ḳulluḳın

Tükel ḳılġu bulsa bayat tevfīḳın

03. Ḳalı bulsa tevfīḳ bayatdın ḳulı
Ḳamuġ edgülükke açıldı yolı

04. Ḳatıġlanġu ötrü yetürgü tapuġ
Tümen edgülükke açılġay ḳapuġ

05. Bu erdi munuḳı meniñg bilmişim
Sañga sözledim men ay edgü işim

06. Silerke meniñgdin asıġ söz kerek
Özümden körü bu sözüm edgürek

07. Ḳalı ʻuḵbā ḳolsa yorıḳı bu ḥāl
Ḳalı dünya ḳolsa bilir sen tükel

08. Bolu birdi iwren kelü birdi ḳut
Nigü ḳolsa arzu kelü bérge büt

09. Meniñgde nigü bar adın edgü iş
Silerke asıġ ḳılsa ay edgü iş

10. Ḳodu birsü ilig mini Teñgrike
Duʻāçı bolayın añgar edgüke

11. Bilig aytur erse unu bilmişim
Eşittiñg ayu bir nigü aymışım

12. Sözümni tutuñglar ḳalı tutmasa
Yarın kelgey barça bu kün bütmese

13. Bu söz yaḫşı aymış ay bilgi teñgiz
Munı işke tutsa ḳızartur meñgiz

14. Şi‘r

15. Bu kün bu sözüm kör sa͡ngа tuş bolur
Yarın anda körgil sa͡ngа tuş bolur

16. Usanma ḳatıġlan sözüm işke tut
Ḳalı tutmasa sen munu uş bolur

17. İligdin ḳolu bir meni͡ng ‘uẕrumı
Yaraġı ne erse otı ḳıl imi

[145a]

01. Sa͡ngа tegdi emgek kelü hem baru
Yanutı bayat birsü kün teg yaru

02. Aġır ḳılma kö͡nglü͡ng ma͡ngа ay ḳadaş
Yaḳınlıḳ içinde mini tutma taş

03. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

04. Yanut birdi Ögdülmiş aydı tilin
Özüm uḳtı emdi könilik yolın

05. Eşittim sözü͡ngni ögün tı͡ngladım
Sözüm kestim emdi sözüm bekledim

06. Köni sözledi͡ng söz bütünlük bu ol
Munu͡ngda naruḳı neçe egri yol

07. Seni͡ngden turur çın meni͡ngde oyun
Oyun ḳaldı ḥaḳḳa birür men boyun

08. Barayın men emdi esen edgü ḳal
İkigü ajunluḳ aya edgü fal

09. Bayat birsü tevfīḳ sa͡nga küç ḳadaş
Du‘āda unıtma kö͡ngül tutma taş

10. Mini me bayatdın ḳolu bir turup
Aça bérsü kö͡nglüm bayat odġurup

11. Sözin kesti ḳoptı adaḳın örü
Esenleşti ewke yüz urdı körü

12. Atın mündi iwre iwi͡nge kelip
Tüşüp kirdi turdı bir ança tınıp

13. Yidi içti ança saḳındı özün
Eşitmiş sözini bışurdı uzun

14. Yaşıḳ badı yüzke ḳara yüz bağı
Ajun toldı bütrü ḳara yer toġı

15. Küjek yazdı rūmī ḳızı örtti yüz
Ḳara saç boduġı ajun toldı tüz

16. Tükel zengi yüzi urundı ḳalıḳ
Uçar tındı ḳodtı yorıġlı yorıḳ

[145b]

01. Yunup ḳıldı yatġu namāzın turup
Töşek ḳoldı yattı yaraġın körüp

02. Udıp bardı azraḳ odundı yana
Töpüdin sawılmış Baḳırsuḳına

03. Yana kördi Ülker sawulmış başı
Toġardın Çadan ḳopmış örlep tuşı

04. Yana yattı ança usı kelmedi
Keziglig kişi tig közin yummadı

05. Usuz yattı saḳnu bir ança oduġ
Ḳalıḳ ḳırtışı tuttı kāfūr boduġ

06. ‘Abīr bürkirer teg tünerdi ḳalıḳ
Sata ḳoptı yirdin yadıldı butıḳ

07. Yaşıḳ örledi yerde ḳoptı toġı
Yaḳa keldi aşnu toḳuz al tuġı

08. Turup ḳoptı yundı kör Ögdülmiş e
Namāzın yetürdi oḳıp bilmiş e

09. Ḳıza baḳtı yerdin sata ḳalḳanı
Turup ḳarşıḳa bardı kirdi köni

10. Eşitti ilig kör a͡ngar ḳıldı yol
Bu kirdi iligke ḳawuşturdı ḳol

11. İlig imledi birdi oldruġ orun
Bu keçti orunḳa siliglik ḳurun

12. Bir ança turup söz ayıttı ilig
Ayur sözle keldür ay ḳılḳı silig

13. Nigü tir ḳadaşın͡g ne boldı işin͡g
Ne boldı tilekin͡g kelir mü işin͡g

14. Ögdülmiş Cevābı İligke

15. Yanut birdi Ögdülmiş aydı sözi
Nigü teg yorımış sözi tüp tözi

16. İkigün arala yorımış sözüg
Ötündi iligke ḳamuġ tüp tözüg

[146a]

01. İlig turdı ança saḳındı özün
Kön͡gül bertti yaşı yuwuldı közün

02. Ayur ol ḳadaşın͡g köni sözlemiş
Söz ol söz turur kim ol aymış timiş

03. Bu kün biz ḳılurmız özümizke küç
An͡gar ma taḳı küç ḳılurmız hem öç

04. Keçigli turur bu ajun ḳalġusuz
Bu ḳalmış tiriglik yime belgüsüz

05. Siziksiz kelir utru men͡ggü ajun
Erej erse emgek uzalmaz uzun

06. Men͡g›l‹ilik ol ol ıda bulsa arır
Bolur edgü ornı bolur edgü ir

07. Odunmış turur ol ḳadaşın͡g tükel
Anı biz oḳımaḳ idi ked muḥāl

08. Bizin͡g bu özümiz havāḳa bolun
Yawalıḳḳa ödlek keçip bardı kün

09. Nigü tir eşit emdi kön͡gli tirig
Sa͡nga taġzı[122] sözlep birür öt erig

10. Havā nefs yaġı ol ḳalı bulsa küç
Yetürgey siziksiz sa͡nga eski öç

11. Havā nefs tirilse ölür bu kön͡gül
Kön͡gül ölse ṭā'at ḳalur ay oġul

12. Bizi͡ng kön͡glümiz öldi bolġa bu kün
Havā nefs me ḳıldı boyun ked yoġun

13. Uluġluḳ bedüklük bu devlet küni
Uzun turġu ermes ay kön͡gli köni

14. Ereji az ol körse emgek üküş
Baş aġrıġ telim bar ma ḳarġış sögüş

15. İdi yaẖşı aymış biliglig kişi
Ajunuġ sınamış yetilmiş yaşı

16. Şi'r

17. Uluġluḳḳa artuḳ küwenme küle
Uluġ bolduṉg erse baş aġrıġ bile

[146b]

01. Sewinç ḳayda erse so͡ngında belā
Erej ḳayda erse mi͡ng emgek bile

02. İlig Su'ālı Ögdülmişke

[122] Kelimenin ilk harfi tek noktayla yazılmıştır.

03. Yana aydı ilig ay Ögdülmişim
Tilekim bu erdi anı ḳolmışım

04. Sebeb boldı erse maṅga edgüke
Tirilge mü erdi köṅgül ay büke

05. Tirendi unamas berü kelgeli
Ya iş tuş ḳadaşlar yüzin körgeli

06. Ol aymış sözüg körse barça köni
Küçese yime bolmaz emdi anı

07. Saṅga ma üküş tegdi emgek yorıp
Tilin sözlediṅg hem yügürdüṅg arıp

08. Küdelim körelim yime ay aḳı
Nigü ol aḫır ḥāl öd ödlek taḳı

09. Ḳara tün içinde turur kelgü iş
Yarutur yaruḳ kün aya edgü iş

10. Ḳuruġluġ turur bu zamāne yası
Ara asġı tegrür arala yası

11. Bayat ḥükmiṅge ḳod ḳamuġ işlerig
Ödi kelse itlür açar ay tirig

12. Ḳayu iş ḳılıp bulmasa ol tatıġ
Ḳodu birgü ançan ay bilgi batıġ

13. Bu dünyā yaṅgı bu ederse ḳaçar
Ḳodu birse ewre saṅga yol açar

14. Küdelim bir ança sınalım anı
Nigü teg aḫır ḥāl zamāne küni

15. Yana bolġa bizni tilegey turup
Özi öz neṉgin ḳılġa yetrü körüp

16. Muṉgar tegdi kesti sözini ilig
Turup çıḳtı Ögdülmiş aḳru silig

17. Yime keçti ḳaç kün bu sözke adın
Saḳındı ilig baḳtı öṉgdün kidin

[147a]

01. Bāb Kün Toġdı İlig Odġurmışnı Üçünç Yolı Ündeyü Idmışın Aytur

02. Oḳıdı yana bir kün Ögdülmişig
Ayur ḳılġu boldı saṉga bir işig

03. Oḳıdım ḳadaşıṉg maṉga kelmedi
Ol arzū tilekni tilep bulmadı

04. Kötürdüm men uş bu tilemiş tilek
Adın boldı emdi tilekke yölek

05. Bu ol kör bu künki tilekim meniṉg
Özüm bir yüzini köreyin anıṉg

06. Aṉgar men barayın ya kelsü maṉga
Ziyāret üçüni ay ḳızġu eṉg e

07. Maṉga tuşsu birsü bir öt saw erig
Yana yansu ḳılsu ḳılur işlerig

08. Maṅga asġı tigsü aṅgar yası yoḳ
Süzülsü özümdin ḳamuġ bulġanuḳ

09. Ögdülmiş Cevābı İligke

10. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Osuġluġ turur çın aya ḳutluġ öz

11. Bu iş ḳılġa ilig tilese anı
Oḳıyın yana yarlıḳasa mini

12. Barayın bu sözni aṅgar sözleyin
İlig barmasu men anı keldreyin

13. Yana bir bitig yarlıḳasun ilig
Oḳıp tutsu kelsü saṅga ol silig

14. İlig aydı emdi nerek bu bitig
Bitigden bütünrek bütün sen tetig

15. Bitig bütmegü teg kişike bolur
Seniṅgden adın kim bütünrek bolur

16. Nigü tir eşit yaḫşı Yaġma begi
Ḳamuġ iş içinde yetilmiş ögi

17. Şi‘r

[147b]

01. Yalawaçḳa bütse bitig ne kerek
Bütünlük bulunsa itig ne kerek

02. Sözüṅgni tilin ay tilini eşit

Taḳı bir bitigin itig ne kerek

03. Bu ança iş ermez aġır kelgü teg
Bu işdin beliṉglep yıraḳ turġu teg

04. Nerek munça sözke bitig ya itig
Bütün sen bitig sen maṉga ay tetig

05. Maṉga kelsü tuşsu yana barsu terk
Küçün tıdmaġay men aṉgar birdim erk

06. Idur men sini kör bu ḥācet üçün
Oḳı edgü birle oḳıma küçün

07. Berü kelmese›y‹ men barayın naru
Yüzini köreyin yanayın berü

08. Ögdülmiş Cevābı İligke

09. Yanut birdi Ögdülmiş aydı tilek
Tükel bolġa bolsa bayatdın yölek

10. Özümdin yana ök ḳatıġlanġa m‹en›
Bu arzū tilekiṉg tükel ḳılġa men

11. İlig altunı inç esen bolsunı
Bayat birge barça tilek ḳolsunı

12. Turup çıḳtı atlandı keldi yana
Tüşüp kirdi ewke suçuldı ton a

13. Ḳızıl yüz öṉgi oṉgdı boldı sarıġ
Ajun boldı altun öṉgi teg arıġ

14. Yaşıḳ türtti yüzke sarıġ zaʿferān
Özin ḳıldı mı̄nā öñgi teg cihān

15. Ḳalıḳ bütrü tuttı sewügler ḳaşı
Ajun boldı zengi Ḥabeş ḳırtışı

16. Yidi içti yundı yetürdi namāz
Töşek ḳoldı yattı udıp bardı az

17. Sarıġ sandavaç at ünün sayradı
Beliñglep odundı usı kelmedi

[148a]

01. Usı yitti artuḳ uzadı tüni
Küsüş boldı arzun yaruġu küni

02. Ḳalıḳ yırttı kedmiş ḳara köñglekin
Açıldı yaruḳ yüz kötürdi egin

03. Küle baḳtı örlep talu ḳız yüzi
Yarudı bu dünyā iri hem ḳuzı

04. Yana ḳoptı yundı tonandı tükel
Namāz ḳıldı özke yörüp edgü fāl

05. Atın tuttı mündi bir oġlan bile
Ḳadaşı tapa bardı sewnü küle

06. Baḳa körgü erse anıñg üskiñge
Tüşüp kirdi aḳru yorıp ḳapġıñga

07. Toḳıdı ḳapuġ aḳru elgin tutup
Turup çıḳtı terkin ḳadaşı uḳup

08. Közün kördi erse kör Ögdülmişig
Ayur ay ḳadaşım uzattın͡g işig

09. Nelük emgetür sen özün͡gni küçün
Nigüke ḳarışın͡g ma͡nga bu öçün

10. Yorı kel kirelim ma͡nga ay sözün͡g
Nelük ewre keldi͡n͡g yana bu özün͡g

11. Turup ewke kirdi bu iki ḳadaş
Ḳadaşın͡ga zāhıd alın tügdi ḳaş

12. Keligli ḳadaşı ayur ay tüzüm
Ḳaşın͡g tügme aşnu eşitgil sözüm

13. Sen aymış sözüg barça eksüksüzün
İligke tegürdüm ötündüm özüm

14. Eşitti ilig söz tükel tın͡gladı
Sözün͡gni eşitti turup tan͡gladı

15. Ḳodu birdi emdi sini ay ḳadaş
Munun͡gdan adın bir tilek ḳoldı taş

16. Mini sözçi ıdtı bu işke san͡ga
Uwut ḳılmaġıl sen mini ay ton͡ga

17. Ḳamuġ nen͡gke ḥad ol ten͡gi[123] belgülüg
Ten͡ginde keçürme işin͡g ay külüg

[148b]

[123] Kelimenin ilk harfi tek noktayla yazılmıştır.

01. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ tili
Ḳamuġ neŋke yaŋzaġ bu ol söz ulı

02. Şi‘r

03. Teŋginden keçürme ḳamuġ işni sen
Ḳamuġ neŋ teŋi birle boldı esen

04. Ḳamuġ neŋke yaŋzaġ teŋi ol yaŋı
Teŋi birle işle ḳamuġ neŋni san

05. İlig ḳodtı emdi ozaḳı tilek
Oḳır bir ziyāretḳa bolġıl yölek

06. Barıp sen aŋa tuş ya kelsü saŋa
Yüzüŋ körsüni bir ay bilgi kiŋ e

07. Munuŋda yası yoḳ saŋa ay ḳadaş
Bolu bir maŋa sen aya baġrı baş

08. İlig me idi edgü sulṭān turur
Çıġayḳa yawuzḳa sewüg cān turur

09. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

10. Yanut birdi Odġurmış aydı bu söz
Uḳuşḳa yaḳın ol aya köŋli tüz

11. Müsülmān ḳadaşḳa müsülmān ḳadaş
Ziyāret ḳılur oḳ ay köŋli tüdeş

12. Bu sözke egildim birür men boyun
Ziyāret ḳılayın aŋar men bu kün

13. Munun͡gdan oza barmadım men an͡gar
Öz asġı tiler erdi mindin sın͡ga‹r›

14. Anı ḳodtı tuttı könilik yolın
Kirür men könilikke köndüm bilin

15. Barayın iligke ilig kelmesü
Man͡ga tegsü emgek an͡gar tegmesü

16. İlig il begi ol bodunḳa uluġ
An͡gar ḳılġu ḥurmet aġırlıġ ḳamuġ

17. Yorıḳ tüzse[124] ötrü könitse sözi
Arıtsa ilinden isizler izi

[149a]

01. Nigü tir eşitgil ay bilgi ten͡giz
Uḳuşluġ amul kön͡gli yüksek ediz

02. Şi‘r

03. Ra‘ıyyatḳa vācib begi yarlıġı
Aġır tutsa eştip kiçig uluġı

04. Aġırlaġu begler özin hem sözin
Kerek hindū bolsun kümüş yuluġı

05. Aġırlar men emdi ilig yarlıġın
Ziyāret ḳılur men bolur men yaḳın

[124] Kelimenin ze harfi noktasız yazılmıştır.

06. Yorı yanġıl emdi iligke sözüm
Tegürgil kelür tip munu bu özüm

07. Yaruḳ dünyā yüzke eşünse eşük
Men ötrü barayın ay eski tüşük

08. Kişi körse kündüz mini soŋ͡gdaġa
Özin otḳa atġa mini sözlege

09. Yorı barġıl emdi sen ewde küdez
Saŋ͡ga kelge men anda yatma sen az

10. Eŋ͡g aşnu saŋ͡ga men tuşayın barıp
Neteg ḳılġu andın tilekim yorıp

11. Sewündi kör Ögdülmiş aydı cevāb
İdi körklüg ol bu yime ked ṣavāb

12. Barayın men emdi iligke turup
Ayayın bu sözler sewünsü uḳup

13. Meniŋ͡gden basa sen yetürgil sözüŋ͡g
Umunç ḳılmış ödte bütürgil özüŋ͡g

14. İki›e‹gü sözi tındı bir söz üze
Sewünçin turup çıḳtı ḳaşın yaza

15. Yana oḳ tutuzdı ayur ay ḳadaş
Sözüŋ͡g ḳıyma kelgil ay köŋ͡gli tüdeş

16. Yaşıḳ yerke yansa yüzin kizlese
Kömür ḳırtışı dünyā yüzke basa

17. Sini küdge men ewde kelgil maŋ͡ga

Yaraġı körüp iş ḳılayın sa͡nga

[149b]

01. Atın mündi keldi iligke turup
Tüşüp kirdi ilig tapa yol ḳolup

02. Tegürdi iligke uḳulmış sözin
Sewündi ilig yazdı ḳaşın közin

03. Ayur edgü boldı bu bir iş barı
Sözü͡ng teg çın erse ol aymışları

04. Yana aydı ilig ne ödte kelir
Ḳayuda tuşar men a͡ngar ay bilir

05. Ögdülmiş Cevābı İligke

06. Yanut birdi Ögdülmiş aydı kiçe
Yaruḳ dünya me͡ngzi tünerse çiçe

07. Meni͡ng ewke kelmek turur ol ma͡nga
Ḳaçan kel tise sen kelir ol sa͡nga

08. İlig aydı emgep yügürdü͡ng üküş
Yanut birsü Te͡ngri ol emgekke tuş

09. Bu erdi meni͡ng bu igimke emi
Sewündürdi emdi meni͡ng kö͡nglümi

10. Sen ewde küdez kilse eştür[125] ma͡nga
Kişi barġa mindin oḳıtçı sa͡nga

[125] *Şın* yerine *sin* ile yazılmıştır.

11. Ḳadaşın͡gnı alġıl man͡ga kel turup
Ziyāret ḳılayın yüzini körüp

12. Mun͡gar men͡gzetü emdi bilge sözin
Nigü tir eşitgil bu tüpi tözin

13. Şi‘r

14. Kişi kön͡gli tuşı tiler arzūnı
Awıtur tilek bulġuḳa arzūnı

15. Ḳalı bulsa arzū tilekin tükel
Kön͡gül kötrür anda keser sözini

16. İlel tip turup çıḳtı Ögdülmiş e
Ewin͡ge kelip kirdi ḳıldı tüş[126] e

17. Yaşıḳ yerke indi yüzin kizledi
Ḳararıp tuman tozdı[127] dünyā tudı

[150a]

01. Ajun tul tonın kedti ḳaşın tügüp
Ḳalıḳ yek yüzi teg ḳarardı on͡gup

02. Ḳamuġ teprenür tındı yumdı közi
Çoġı ün kesildi tirigler sözi

03. Turup aḳru keldi kör Ögdülmiş e
Barur erdi kör anda Odġurmış a

[126] *Şın* yerine *sin* ile yazılmıştır.
[127] Kelimenin *ze* harfi noktasız yazılmıştır.

04. Selām ḳıldı ötrü alıştı ilig
Turup ewke kirdi bu iki silig

05. Aş içgü çıḳardı yitürdi körü
Kişi ıdtı ilig tapa oḳıru[128]

06. Eşitti ilig ḳıldı yandru cevāb
Oḳıdı olarıġ yaḳınlıḳ ulap

07. İkigü turup bardı ilig tapa
Körü aldı ilig yorıdı ḳopa

08. Bāb Kün Toġdı İlig Odġurmış Birle Körüşmişin Aytur

09. Selām ḳıldı ilig en͡g aşnu körüp
‘Aleyk birdi zāhıd selāmḳa turup

10. Eligleşti ilig bu zāhıd bile
Ayıttı ilig yazlu sewnü küle

11. Orun ḳıldı artuḳ özin͡ge yaḳın
Aġırladı aşru baġırsaḳlıḳın

12. Ayur emgedin͡g sen ay Odġurmış a
Yadaġın bu yérke özün͡g kelmiş e

13. Odġurmış Cevābı İligke

14. Yanut birdi Odġurmış aydı közüm
Séni kördi emgek unıttı özüm

[128] Diğer nüshalarda *uḳturu* şeklinde olan bu kelime *oḳıru* şeklinde okunmuş ve beytin anlamı dikkate alınarak dizinde “*çağırtmak*” anlamı verilmiştir.

15. Özüm arzulap keldi emdi saŋ͡ga
Nelük teggey emgek ay ilig maŋ͡ga

16. Kişi öz tilekin yorısa barıp
Tegir terk tilekke bu ḳalmaz arıp

[150b]

01. Nigü tir eşitgil büke yawġusı
Uḳuş birle yadmış ajunḳa küsi

02. Köŋ͡gül arzulasa yıraḳ yer yaġuḳ
Bolur terk tileki bulur ol anuḳ

03. Köŋ͡gül birle maŋ͡gsa kişi arzulap
Tegir arzuḳa terk yaġuluḳ ulap

04. Köŋ͡gülsüz ḳayu yerke maŋ͡gsa adaḳ
Neçe yer yaḳın erse boldı yıraḳ

05. Adaḳın yorığlıḳa emgek tegir
Köŋ͡gül birle maŋ͡gsa ol emgek barır

06. Köŋ͡gül birle keldim saŋ͡ga ay ilig
Ḳaçan tegge emgek yetürgil bilig

07. Köŋ͡gül kimni sewse tilese yaḳın
Neçe yer yıraḳ erse boldı yaḳın

08. İlig Su'ālı Odġurmışḳa

09. İlig aydı sözden eŋ͡g aşnu saŋ͡ga
Ayıtġu sözüm bar ayu bir maŋ͡ga

10. Bilir sen selām faẓlı artuḳ uluġ
Kim aşnu aşunsa açar bu yoluġ

11. Mini kördüñ erse selām ḳılmadıñ
Bu faẓlıġ muyanıġ ḳalı ḳolmadıñ

12. Odġurmış Cevābı İligke

13. Yanut birdi Odġurmış aydı selām
Bilip ḳılmadım men eñ aşnu ulam

14. Selām ol kişike selāmat yolı
Selām ḳıldı erse uruldı ulı

15. Selām ol kişike iminlik emān
Selām ḳılsa ötrü imin boldı cān

16. Muñgar meñgzetü keldi emdi bu söz
Eşitgil munı sen aya köñgli tüz

17. Şi'r

[151a]

01. Emān bérdi erke selām ḳılġuçı
Selāmat bolundı 'aleyk alġuçı

02. Selām ol selāmat kişi şerriñge
Selāmatlıḳ aldı yanut ḳılġuçı

03. Uluġlar kerek kim kiçigke selām
Aşundursa ötrü bolur iş tamam

04. Kiçig bolsa imin uluġ şerridin
Selāmat bolunsa umup ḫayrıdın

05. Meniñgdin iligke ḳaçan tegge şer
Kiçig men kiçigdin nigü yası bar

06. İlig elgi barça bodunḳa uzun
Nigü ḳolsa ḳılġay tügülse yüzün

07. Körü bar ḳara begke ḳılmaz selām
Bu maʿnā üçün ol ay bilgi tamām

08. Mini sen eñg aşnu tapuġḳa tilep
Özüñgke oḳıdıñg üküş arzulap

09. Bolu birmedim men sözüñg tutmadım
Bu alçı ajunḳa uzun bolmadım

10. Anı ḳodtuñg emdi ziyāret üçün
Oḳıdıñg munu keldim emdi bu tün

11. Taḳı eymenür erdim emdi sañga
Selāmın eman birdiñg emdi mañga

12. Yana aşnuḳı sözke yanġay tiyü
Taḳı ḳorḳar erdim sañga eymenü

13. Tükel büttüm emdi sañga belgülüg
Mañga edgü teggey seniñgdin ülüg

14. İlig Cevābı Odġurmışḳa

15. İlig aydı begke idi ök yawuz
Tilin sözlemişdin yana yansa öz

16. Uluġluḳ timesün ol elgi uzun
Yanar erse tilde yorıtmış sözün

17. Ajunḳa elig bolmasun ol kişi
Tili yalġan erse ḳılınçı buşı

[151b]

01. Neteg beg bolur ol bodunḳa uluġ
Tili yalġan erse kör elgi ḳuruġ

02. Taḳı mundan yegrek bilig sözlemiş
Sözüg ḳıysa ḳıylur ḳaçar ḳut timiş

03. Kişide yawuzraḳı yalġan turur
Yawuzda yawuz va‘de ḳıyġan turur

04. İdi yaḫşı aymış köni sözlüg er
Köni sözlüg erke bayat birsü ter

05. Şi‘r

06. Sözi çın kerek beg ḳıyıḳsız köni
Sözinden yanıġlı téme er anı

07. Tilin sözlemiş sözden yanmaz eren
Sözinden yanıġlı işeler sanı

08. Odġurmış Cevābı İligke

09. Yanut birdi Odġurmış aydı ilig
Bu edgü ḳılıḳlarḳa buldı elig

10. Bayat arturu birsü ilig sa͡nga
Bu edgü ḳılıḳlar bu edgü ne͡ng e

11. Bodunda talu ol bu begler özi
Özi teg talu tutġu ḳılḳı sözi

12. Biliglig bilig birdi mundaġ ayur
Beg edgü köni bolsa bodnı bayur

13. Nigü tir eşitgil örü͡ng başlıġ er
Ajunuġ keçürmiş uzun yaşlıġ er

14. Ḳılınç edgü tut ay ajun tutġuçı
Keligli turur ḳut yana barġuçı

15. Ḳatıġlan özü͡ngke ḳodun edgü at
Vefā ḳılmaġa ḳut sini ḳılġa yat

16. İsiz ḳılmaġıl sen ay elgi uzun
Ḳamuġ edgülük ḳıl ḳılınçın sözün

17. Uluġluḳ bu beglik yüz ewrür sa͡nga
Meger edgülük yüz ewürmez to͡nga

[152a]

01. Bu kün edgü ḳazġan bodun yüki yüd
Yarın edgü kelgey keçip barsa öd

02. Tüpi yil turur bu tiriglik küni
Inançsız turur ḳut keçürgey sini

03. İlig Cevābı Odġūrmışḳa

04. İlig aydı uḳġıl ay bilgi uluġ
Tilekim bu ol sénden açġıl yoluġ

05. Sini munça tegrü bütüp ḳolduḳum
Bu erdi tilekim meniñg ay toḳum

06. Mañga birgil emdi bir öt saw erig
Meger edgülükke yetilgey elig

07. Kişi bar ḳalın bod boġuz aġruḳı
Köni çın baġırsaḳ yoḳ ol ay aḳı

08. Bu begler bulur barça arzū tilek
Özi köñglinge sıġḳu bulmaz yölek

09. Ḳapuġda ḳalın baş yumıttı yorır
Tusulur kişi yoḳ mañga ay bilir

10. Muñgar meñgzer emdi bu beyt ay aḳı
Uḳayın tise sen munuḳı oḳı

11. Şi'r

12. Kişi tip yorıġlı telim bar sanı
Kişike tusulġu tilese ḳanı

13. Ḳılur bir kişi miñg kişiniñg işin
Üküş miñg yumıtsa ḳılumaz anı

14. Yana aydı ilig ay Odġurmış a
Bayat fażlı barça özüñg bulmış a

15. Atıñgḳa yaraşı ḳılınçıñg bütün
Tilekiñg tükel bérsü Teñgri ḳutun

16. Bayat birmişindin maṅga ḳıl ülüg
Tirilsü köṅgül bolsu nefsim ölüg

[152b]

01. Odġurmış Cevābı İligke

02. Yanut birdi Odġurmış aydı ay beg
Taşımnı körür sen kişi öggü teg

03. Ḳalı bildiṅg erse içim ay büke
Bu kün sürgey erdiṅg mini miṅg söge

04. Maṅga at uruldı bu zāhıd atı
Bu atım maṅga boldı ṭā‘at yutı

05. Mini alḳtaçı kör bu atım turur
Bu atım üçün nefs maṅga beg bolur

06. Kebit kend bezedim kişi körgüsi
Asıġ yoḳ kebitte satıġ belgüsi

07. Taşın körmegil sen ay ilig kişig
Kişiniṅg için kör yaşutluġ işig

08. Neçe körklüg erse ḳaġun taş yüzi
Yıdı ya bedizi ya meṅgzi tözi

09. İçinde tatıġ bolmasa ol ḳaġun
Anı taştın atġu bolur ay sıġun

10. Nigü tir eşit emdi köṅgli oduġ
İçiṅgni beze tutma taş sır boduġ

11. Ḳamuġ neṉg kötürgüsi içtin bolur
İçi bolmasa taş yaramaz ḳalur

12. Odġurmış İligke Cevābı

13. Yanut birdi ilig ayur ay süzük
İçiṉg hem taşıṉg birle barça tüz ök

14. Özüṉg yük yinitti bu dünyā ḳodup
İlindim men emdi aġır yük yüdüp

15. Bu dünyā işi ḳıldı meşġūl mini
Bayat tapġıṉga öz tegümez ḳanı

16. Maṉga öt erig bir tutunsu özüm
Ḳutadsu sözüṉg çın süzülsü özüm

17. Odġurmış Cevābı İligke

[153a]

01. Yanut birdi Odġurmış aydı beg e
Ḳamuġ edgülükke sen edgün teg e

02. Bayat ḳullarında meniṉgden yawuz
Adın bilmegil sen ay bilgi ögüz

03. Meniṉgden yawuzraḳ bayatım ḳulı
Men ök men ay ilig tilese ḳalı

04. Nigü asġı bolġa meniṉg sözlerim
Tusulġa mu erki saṉga ötlerim

05. Yana men idimdin umunç kesmedim
Yazuḳ yarlıḳaġlı ol oḳ bir idim

06. Nigü tir eşitgil yazuḳluġ ḳulı
Yazuḳın bilip ‘uzrı ḳolsa ḳalı

07. Şi‘r

08. Yazuḳluġ cefālıġ ḳulun͡g men otun
Baḳa körse barça yazuḳ men bütün

09. Senin͡gden adın yoḳ sıġınġu idim
Yazuḳuġ bağışla yölegil ḳutun

10. Yanut birdi ilig ayur ay oduġ
Bu ḳılḳın͡g bodudı[129] bu edgü boduġ

11. Özün͡gni yawuzraḳ bilirin͡g üçün
Bodunda sen edgü bolur sen küçün

12. Kön͡gül til arıttın͡g arıdı özün͡g
Mini ötlegil bir tusulsu sözün͡g

13. Ay edgü ḳılıḳlıġ bütün işi çın
Man͡ga öt erig bir bağırsaḳlıḳın

14. Bayat birdi barça san͡ga edgülük
Bu edgü yolın aç man͡ga ay külüg

15. Ay edgü kişi ötle emdi man͡ga
Yanut birge Ten͡gri yarınlıḳ san͡ga

[129] Kelimenin ilk harfi tek nokta yerine iki noktayla yazılmıştır.

16. Bāb Odġurmış İligke Pend Birmişini Ayur

[153b]

01. Yanut birdi Odġurmış aydı ilig
Bayat birsü barça tilekke ilig

02. Bu ḳıwçaḳ ḳowı[130] dünya kiçki ajun
Neçe beg ḳarıttı ḳarımaz özün

03. Sini teg telim beg keçürdi sewip
Sa͡ngа ma anundı keçürgey iwip

04. Bamaġıl mu͡ngar sen ḥaḳī͡kat kö͡ngül
Vefā ḳılġu ermez ḥaḳī͡ḳat tü͡ngül

05. Meni͡ngdin nerek emdi öt saw erig
Bu ödlek öti tap sa͡ngа ay tirig

06. Seni͡ngden ozaḳı ajun tutġuçı
Ḳanı ḳança bardı ḳanı ol küçi

07. Olar ḳança bardı körü bar saḳın
Sa͡ngа ma naru barġu öd kün yaḳın

08. Sa͡ngа tegdi emdi bu beglik ḳurı
Uzun ḳalġu ermez iş itnip yorı

09. Olarḳa nigü ḳaldı[131] erse asıġ
Bu kün sen anı ḳıl yarın bul tatıġ

[130] Kelimenin *w* harfi iki nokta ile yazılmıştır.
[131] Diğer nüshalarda bu kelime ḳıldı şeklirdedir ve beytin anlamına uygun olan da budur.

10. Nigüke ökündi ölürde olar
Sen andın yıraḳ tur tile edgüler

11. İdi yaḫşı aymış biliglig bügü
Biliglig bügünüñg sözini yigü

12. Ölügni körügli me ḳalmaz tirig
Ölümke anun tutma ḳılḳıñg irig

13. Ölümüg biligli ay ḳılḳı usal
Keçer bu tiriglik özüñg ülgi al

14. Usanıp yorıġlı ay arzū ḳulı
Ölümke basıḳma kelir alġalı

15. Baḳa kör keçürmiş künüñgni bu kün
Tükel boldı tüş teg saḳınġıl ögün

16. Ḳalı ḳıldı erse özüñg edgülük
Asıġ ḳıldıñg özke eçü meñggülük

[154a]

01. Yawa ḳıldıñg erse tiriglik ḳalı
Ökünç birle tün kün udıma ulı

02. Tilep bulġu ermez tiriglik tuçı
Yana yanġu ermez yigitlik küçi

03. Bu bulmış ödüg barı ḳılma yawa
Ölümke anunġıl tapuġḳa iwe

04. Ay ilig baḳa kör seniñgden oza
Beg erdi atañg ilde erk türk tüze

05. Ḥazi̇̄ne ḥaşem sü edisi bolup
Tirildi bir ança tilekin bulup

06. Ölüm tuttı āḫır eletti anı
Asıġ ḳılmadı ol bedümiş üni

07. Ataṉg öldi bardı saṉga birdi pend
Ataṉg pendi tutsa şeker bolġa ḳand

08. Muṉgar meṉgzer emdi eşit emdi söz
Asıġ ḳılġa tutsa aya özke köz

09. Şi'r

10. Ataṉg öldi erse ḳalı ne ödün
Saṉga ayduḳı ol oġul kör odun

11. Ölüm tuttı bardım kelir uş saṉga
Ḳatıġlan kidin edgü atıṉg ḳodun

12. Atanıṉg ananıṉg ölümi tükel
Oġul ḳızḳa pend ol uḳup özke al

13. Ataṉgnı anaṉgnı ölüm ḳodmadı
Sini mü ḳodur ol yetilse ödi

14. Olarḳa cefā ḳıldı dünyā titip
Saṉga mu vefā ḳılġa ḳılḳın itip

15. Küsüş[132] tut tiriglik kerek işke ıd
Üle neṉg kişike muyan özke tıd

[132] *Şın* harfinin noktaları *sin* harfinin üzerine konmuştur.

16. Keçer kün içinde kereki͡ng alın
Keçürge sini öd itigi͡ng ḳılın

17. Özü͡ng yüdti munça bodun yükleri
Oduġ tur usal bolma saḳnu yorı

[154b]

01. Ḳalın aç böriler yıġıldı sa͡nga
Ḳoyuġ ked küdezgil ay ilçi to͡nga

02. İli͡ngde biregü kiçe ḳalsa aç
Anı sindin aytur bayat közni aç

03. Yula teg küyer sen bu kün ay ilig
Yaruḳluḳ adınḳa turur ay silig

04. Tiriglik uçuḳsa yetilse yaşı͡ng
Nigüke tusulġay sa͡nga bu kişi͡ng

05. Özü͡ng otḳa atma kişiler üçün
Özü͡ngni küyürme körürde küçün

06. Uluġluḳ bedüklük bu beglik ḳamuġ
Ḳalır bu ölüm kelse açsa ḳapuġ

07. Köni bol könilik üze ḳıl törü
Uzun turġa beglik adaḳın örü

08. Ne edgü bilig birdi bilgi uluġ
Bu söz işke tutnup yorı bu yoluġ

09. Bekütmek tilese͡ng bu beglik ulı

Törü birgü tutġu könilik yolı

10. Taḳı bir ajunuġ tutayın tise
Könilikni tutġu söz aydım kese

11. Ay beg men tigüçi bedütme kö͡ngül
Vefā sız turur dünyā devlet tü͡ngül

12. Bu dünyā ḳutın͡ga ınanma ayıġ
Inançsız turur kör ḳılınçı yayıġ

13. Ay ilig bu ḳarşı bu ordu orun
San͡ga tegmişi bir tüşün ol orun

14. Seni͡ngden ozaḳı tüşüp keçtiler
Yirikmedi tüşde udu köçtiler

15. San͡ga tegdi emdi bu ordu orun
Köçün͡gni özün͡gden oza ıd burun

16. Bu kün munda itme bu ḳarşı saray
Sini ḳodmaġay bu keçer kün yıl ay

17. Özü͡ng yatġu ornı gūr ol belgülüg
Anı itgü edgü tile ay külüg

[155a]

01. Meni͡ng tip bilir sen bu ḳarşı bu kün
Ḥaḳīḳat baḳa körse ermez ögün

02. Nigü tir eşitgil bu ḳarşı san͡ga
Baḳa körse çın oḳ ayur ay to͡nga

03. Şi‘r

04. Munı sen ayur sen meniñg tip meniñg
Nigüke ayur sen nigü teg seniñg

05. Seniñgden basaḳı sañga çıḳ tiyür
Anundı küdez[133] uş meniñg tir meniñg

06. Tünek ol bu dünyā ay dünyā begi
Tünek içre bolmaz saḳınçdan öñgi

07. Tileme tünekte sen artuḳ sewinç
Sewinç aṣlı uçmaḳ turur hem awınç

08. Bu erter erejig erej tutmaġıl
Ya kiç›i‹gü[134] sewinçiñg sewinç timegil

09. Ne yañglıġ bu devlet turumaz ḳaçar
Tirilmiş neñgiñgni tükel ol saçar

10. Anı ḳıl tutaşı tirilgü orun
Bu ajun neñgin ḳod añga yüz urun

11. Erej ḳut tilek arzu meñggü tile
Bu meñggü erej ḳolsa emgek bile

12. Bayat fażlıñga bir baḳa kör saḳın
Neçe edgülük ḳıldı yetrü baḳın

13. Ḳalın ḫalḳ üze ḳıldı elgiñg uzun
Tilek arzu birdi yorıḳ til sözün

---

[133] Kelime diğer nüshalarda *küder* şeklindedir ve bu şekliyle beytin anlamına daha uygundur.
[134] Bu kelime metinde *kiçigü* okunacak şekilde yazılmıştır.

14. Seniṅg teg et özlüg bayat ḳulların
Saṅga ḳıldı muṅgluġ körür sen barın

15. Munuṅg şukrı ḳılġu bu kün ay ilig
Bayat ḫalḳınga edgü bolġıl silig

16. Könilik üçün Teṅgri tikti séni
Köni bol könilik üze tur ḳanı

17. Uḳuş birle işle ḳamuġ işlerig
Havāḳa basıḳma köṅgül tut tirig

[155b]

01. Baġırsaḳ bolun barça bodnuṅg üze
Törü ḳıl uluġḳa kiçigke tüz e

02. Bodun ḳılḳı teṅgsiz bolup artasa
Körü ıdma itgil ḳısa tut basa

03. Nigü tir eşitgil ay bilgi teṅgiz
Bilig birle işlep ḳızartġıl meṅgiz

04. Bu kün edgü bolsun tise sen ḳamuġ
Özüṅg edgü bolġıl ay ilde uluġ

05. Ḳamuġ bulġanuḳnı süzeyin tise
Özüṅg süzgü bodnuṅg süzülge basa

06. Bu begler baş ol ḳança barsa başı
Udula barır barça udmış kişi

07. Bodun artasa anı begler tüzer

Ḳalı artasa beg anı kim süzer

08. Sen öz ḳılḳın͡g itgil ḳılınçın͡g könit
Bodun ḳılḳı itlür sen özni awıt

09. Yaraġsızını itmek tilese özün͡g
Yaraġsızḳa yaḳma kesildi sözün͡g

10. Otunḳa ḳatılma fesāddın yıra
Bu iki ḳılıḳdın bolur er ḳara

11. Yaraġsız yawuz nen͡g özün͡g ḳolmasa
Yaraġsızını ḳılma söz aydım kese

12. Erejke awınma sen içme süçig
Ten͡giz ol bu iki an͡gar yoḳ keçig

13. Ḳılıḳın͡g köni tut ḳılınçın͡g silig
Uḳuş bolsu yolçıg kin͡geşin͡g bilig

14. Kön͡gül til köni tut kör erdem uluġ
Özün͡gni unıtma yan͡gılma yoluġ

15. Kötürme kön͡gül sen küwezlenmegil
Er at sü telim tip kögüz kermegil

16. Neçe kür kögüzlüg küwenür erig
Ölüm yirke kömdi eşüdi yirig

17. Yime yaḫşı aymış biliglig bedük
Biliglig sözi tutsa tuşa ked ök

[156a]

01. Ḥazı̄nem üküş tip[135] küwenme neṉgin
Ḥaşem sü telim tip kötürme egin

02. Küçiṉge küwenip kögüz kirgüçi
Yorıtumadı bir çıbunḳa alın

03. Buşı bolma işte sen öwke yıġın
Ḳalı kelse öwkeṉg özüṉg ḳıl aġın

04. İwek işleme iş meger dı̄n işi
İwek işte asġın bulumaz kişi

05. Açıġ birgü bolsa iwip terk tegür
Ḳının birge ursa amulluḳ üdür

06. İwek ḳurġu bolma ḳılınçın sözün
Siringil sirinse atanur tözün

07. Aḳı bol bodunḳa üle neṉg yitür
Saran bolsa begler atın artatur

08. İrig sözlemegü özüṉg tutġu berk
İrig sözke tumlır kişi köṉgli terk

09. Süçig sözle barça kişike tilin
Açuḳ tut yüzüṉgni yaruḳ tut alın

10. Bodunḳa talu sen talu tut ḳılıḳ
Köni tut köṉgül til köni tut yorıḳ

11. Ḳara edgü bolsa anıṉg edgüsi
Özinge bolur ay bodun belgüsi

[135] Bu kelime satır üstüne sonradan yazılmıştır.

12. Ḳalı edgü bolsa bu begler ḳılınç
Ḳamuġ ilke edgü bolur mi›ni‹n͡g sewinç

13. Apan͡g bolsa begler ḳılınçı isiz
İsizler küçeyür buzar edgü iz

14. İsiz bolma atın͡g isiz ḳılmaġıl
İsizlerni ḳısġıl bolu birmegil

15. İsizlik aġu ol yéme bu aġu
Aġu yigli bolmaz tiriglik yégü

16. Uḳuşluġ kim erse anı tut yaḳın
Biliglig sözi tut küdezgil ḥaḳın

[156b]

01. Bütün çın kişi edgü atlıġ kişig
Özün͡gke yaḳın tut an͡gar bir işig

02. Bu alçı ajun ḳılḳı ersel yayıġ
Usal bolma saḳlan yolı ked batıġ

03. Bezenip kör itnip kön͡gülüg alır
Kön͡gül birdin͡g erse yüz ewrer barır

04. Ölümüg unıtma saḳınç ḳısġa tut
Ölümke basıḳma aya ilçi ḳut

05. Udıma bu ġaflet bile ay ilig
Esürme bu beglik bile ay silig

06. Bu künki erejke awınma saḳın

Yarınḳı erejig tile ked baḳın

07. Sewünçi uzun ol ereji üküş
Erej bolsa mundaġ kerek bolsa tuş

08. Erej edgü ḳolsa yorı edgü bol
Üküş ni‘met içre yorı me‿ggü bol

09. Nigü tir eşitgil bilig bulmış er
Bilig birle ilde aġır bolmış er

10. Şi‘r

11. Bayat birse ‘izzni yoḳ ol ġāyeti
Üküş raḥmet içre özü‿g rāḥatı

12. Ḳalı öz kürese uçuzluḳ anuḳ
Uçuzluḳ ḳınıḳa kimi‿g ṭāḳatı

13. Ay ilig otaçı sanı sen bu kün
Bodun barça iglig sa‿ga mu‿glu ġun

14. Ḳayusı kötürmiş bolur küç irinç
Ḳayusı çıġaylıḳ bile yir saḳınç

15. Ḳayu aç ḳayusı yalınmış bolur
Ḳayu ḳadġu birle ulınmış bolur

16. Seni‿gde turur kör bularnı‿g emi
Otaġıl daru birle bolġıl ḳamı

17. Ḳalı ḳılmasa sen emi ya otı
Bodunḳa bolur sen tiriglik yutı

[157a]

01. Seniṉgdin ayıtġay yarın bir bayat
Cevābı anutġıl özüṉgke berāt

02. Tiriglik keçer terk bu beglik ḳalur
Kereklig saṉga edgü atıṉg turur

03. Tarıġlaġ turur bu ajun ay ilig
Nigü ekse anda alır bu elig

04. Yorı edgülük ḳıl ekin edgülük
Saṉga edgü bolġa eçü meṉggülük

05. Nigü tir eşitgil bügü ilçi beg
Bu beglik içinde bilir yolçı beg

06. Aya beg boluġlı bodunḳa uluġ
Köṉgül til kiçig tut özüṉgke yuluġ

07. Aya baş boluġlı ay üsteṉg elig
Ḳamuġ işke aşnu sen işlet bilig

08. Bilig birle işle ḳamuġ türlüg iş
Biligdin kelir ol ḳamuġ körklüg iş

09. Barıġlı turur bu ajun ḳalġusuz
Özüṉg edgülük ḳıl yitip barġusuz

10. Ḳalur dünya āḫır toġuġlı ölür
İsiz edgü erse kör atı ḳalur

11. İsizke ḳatılma küyürge isiz
Atıṉg edgü bolsa ḳalır edgü iz

12. Ay ilig ḳatıġlan oduġ tur oduġ
Usayuḳ kişike toḳınur yoduġ

13. Bu beglik köki saḳ oduġluḳ turur
Taḳı bir ajun ḳolsa mundın bulur

14. Usanmaġıl usa bu beglik barır
Usayuḳ ikigü ajunda ulır

15. Ḫaşım ḳılma özke yime tökme ḳan
Bu iki yazuḳḳa ulır çıḳsa can

16. Ḥaramḳa ḳatılma küdez öz ḳatıġ
Ḥaram yigli ornı tamuġ ol batıġ

17. Baġırsaḳ bolun barça yaṅgluḳ üze
Kişi yası ḳolma yorıma aza

[157b]

01. Bor içme fesādḳa ḳatılma yıra
Bu iki buzar ḳarşı ordu tura

02. Ölümke toġar bu toġuġlı kişi
Atın iz ḳodur bu ölügli kişi

03. Tutamça tiriglik tüker alḳınur
İsiz edgü erse kör atı ḳalur

04. Awınç birle ögrir bu dünyā sini
Usanma udıtmasu ġaflet ḳanı

05. Bu ġaflet yoḳ erse kişike ḳamuġ

Firişte bolup ḳılġay erdi tapuġ

06. İdi yaḫşı aymış biliglig sözi
Uḳa barġıl emdi ay kö͡ngli yazı

07. Şi‘r

08. Ḳamuġ ġaflet ol bu sewinçin ṭarab
Bu ġaflet bile öz yoḳadur ‘ac̈ib

09. Usanma udıtmasu ġaflet usı
Bu ġaflet usından küdezgil yā Rab

10. İli͡ngde yeti tut közü͡ng ḳulġaḳı͡ng
Tözüke tegürgil bağırsaḳlıkı͡ng

11. Sa͡nga bolġa āḫır bayat aytıġı
Bayat aytıġı ol yazuḳluġ atı

12. Baḳa kör nigü tir saḳıyuḳ kişi
Saḳıyuḳ sözi tutsa itlür işi

13. Ay boşlaġ yorıġlı bodun öktemi
Bayat aytıġı bar anutġıl emi

14. Kö͡ngülçe yorıġlı ay teltük müne
Ayıtġa seni͡ngdin bayat bir kün e

15. Ay yégli içigli yawalıḳ bile
Saḳışḳa anunġıl çıḳış yol tile

16. Ayıtġu turur kör bayat barçanı
Ḳutulġu yeri͡ng bar mu ḳaçġıl ḳanı

17. Ay ilig ḳılınç barça sinde turur
Bu berge ḳıyınlar isizke urur

[158a]

01. İsizler isizliklerin kesmese
Sen elşme[136] ḳıyın berge tutġıl basa

02. İlig bolsa isiz ajunuġ buzar
Ḳısıġlısı bolmasa yorıḳı azar

03. Aġırla sen edgüg tegür edgülük
Bodun edgü bolġay tözü ay külüg

04. Oyunḳa awınma özüñgni küdez
Erejke sewünme künüñg ḳaldı az

05. Könilik üze ḳıl turu sen törü
Törü birle beglik turur il örü

06. Küçi yetmişince ḳatıġlansu öz
Yawa ḳılsa ʻuẕrı ḳolu tursu öz

07. Nigü tir eşitgil bodun başçısı
Törü birle ilde yadıġlı küsi

08. Şiʻr

09. Aya beg ḳatıġlan bu ṭāḳat teñgi
Törü ḳıl bodunḳa tegürgil öñgi

[136] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır. Arat tarafından dipnotta *alsma* şeklinde okunmuş olan bu kelimeye bu şekliyle anlam vermek mümkün görünmemektedir. Beytin anlamı göz önünde bulundurularak bu kelimenin Clauson'un "*to make peace*" (Clauson 1972: 153) anlamını verdiği *eleş-* fiili olduğuna hükmedilmiştir. Fiilin ikinci ünlüsünün geniş olmasına rağmen düşmesinin sebebi vezin kaygısı olmalıdır.

10. Ḳalı tuşsa taḳṣır yana ʿuẕrı ḳol
Tilin künde tevbe ḳılınġıl yan͡gı

11. Üküş ḳaznaḳ urma sen altun kümüş
Nigü bulsa birgil ülegil üküş

12. Seni͡ngden ḳalıġlı ma tutsa ölüm
Oġul ḳız isizlikke tolġa tulum

13. Ḳatıġlan tiriglikte māl aşnu ıd
Saḳıştan ḳutulġıl muyan özke tıd

14. İdi yaḫşı aymış bodunlar begi
Bodunda bedüki kişide yegi

15. Şiʿr

16. Ay ḳaznaḳ uruġlı ajun begleri
Özü͡ngden kidin ḳodma ḳaznaḳ yorı

17. Erej adnaġu[137] ḳılġa saḳış sa͡nga
Ülüg tegmesü ay uruġluġ ḳarı

[158b]

01. Aya bay boluġlı bodunda talu
Ḳoḳuzġıl bu baylıḳ muyan al tolu

02. Vefā sız ajunḳa kö͡ngül bamaġıl
Cefā ḳılġa āḫır bolu birmegil

[137] Bu kelime Arat tarafından "*yabancı, başkası*" anlamıyla çevrilmiş olmasına rağmen dizinde "*başka türlü*" anlamı ile madde başı yapılmıştır. Bu çalışmada bu kelime, metindeki bağlamına uygun olarak "*başkası, yabancı*" anlamıyla madde başı yapılmıştır.

03. Aya beg boluġlı bodundan burun
Burun ıd bu beglik sen itgil orun

04. Közi suḳ ay artuḳ uzun saḳnur er
Ölüm tutmaz erken barın͡g barça bir

05. Ölüm tutsa āḫır bu ne͡n͡g asġı yoḳ
Turu ḳalġa mālın͡g sa͡n͡ga tatġı yoḳ

06. Aş az yi ay ilig üküş ḳıl tapuġ
Söz az sözle ögren sen er›e‹dem ḳamuġ

07. Çıġay tul yetimig baḳa tur körü
Bularıġ küdezse bolur çın törü

08. Uşaḳçı kişig ḳılma özke yaḳın
Ozunçın özün͡gden yıraḳ tut saḳın

09. Bu ya͡n͡glıġ kişi ol kişi yaslıġı
Kişi yaslıġın sen yaġı bil yaġı

10. Kişi suḳın͡ga birme ilde elig
Sizik tutma buzġa itilmiş ilig

11. Ḳatıġlan özün͡gni tamuġdın yırat
Ḳamuġ edgülük ḳıl küdezge bayat

12. Bu künki künün͡gden yarınḳı künün͡g
Baru edgü bolsu yarınḳı tünün͡g

13. İdi yaḫşı aymış biliglig tözün
Bitimiş bu ḳılġu işin͡gni sözün

14. Şiʿr

15. Bu künke yarın bar ayıtġu küni
Yarınḳa saḳınsa yorıġıl köni

16. Usanma oduġ tur udıma odun
Udır köz oduġ tut unıt bu unı

17. Bu dı̄n dalı dünyā dalı ḳarşı ol
Yaġuşmaz ikigün yolı yarşı ol

18. Bu dı̄n dünyā birle birikmeki sarp
Ḳawuşmaz ikigün munı bilse tap

[159a]

01. Birisi yaġusa birisi tezer
İki birle tutsa kişi yol azar

02. Tüpi yil turur dünya yaġmur sanı
Kelir çoġlayur az öçer terk üni

03. Kelir ḳut ḳapuġḳa ḳalın yumdarur
Kö͡ngül basa yumḳıġ adınḳa birür

04. Bayudum tise sen çıġay bolġu tir
Aġır men tise sen uçuz ḳılġa bir

05. Ajun toḳluḳı barça açlıḳ turur
Ereji sewünçi kör emgek erür

06. Ay ilig bu nefsi͡ng yaġıla ḳatıġ
Tilekini birme yitürme tatıġ

07. Ḳamuġdan isizrek yaġı bu turur
Mun͡gar edgü ḳılsa bu isiz ḳılur

08. Vefā ḳılsa yandurur yanutı cefā
Cefā ḳılsa ötrü ḳılur bu vefā

09. Bu[138] nefsin͡g uçuzla aġır bolġa cān
Bilig beg bolup kör uḳuş bolġa ẖān

10. Bu dünyā yaġı ol bu nefsin͡g yaġı
Bu iki yaġın͡gnı yadıġlıġ aġı

11. Bu ḳutḳa küwenip kötürme kön͡gül
Inanma tiriglikke artuḳ tün͡gül

12. Bedüklük uluġluḳ bu keçgü turur
Bu devlet otı barça öçgü turur

13. Nigü tir eşitgil ay aṣlı bedük
Baġırsaḳ sözi tutsa asġı ked ök

14. Şi'r

15. Bu beglik bile sen kötürme egin
Kögüz kerme artuḳ özün͡gni saḳın

16. Yarındı ajunuġ süründike ḳod
Bayat birge anda bu ni'met yegin

17. Ay ilig ked üdrüm tile üç kişig
Anın͡gdan basa bir bu üçke işig

[138] Bu kelime satırın başına sonradan ilave edilmiştir.

[159b]

01. Bularda biri ḳażı yinçge arıġ
Saḳıyuḳ kerek tegse ḫalḳḳa asıġ

02. İkinçi ḫalīfet kerek çın bütün
Bodun bulsa inçlik tirilse ḳutun

03. Üçünçi ked üdrüm kerek bu vezīr
Bodunḳa nigü tegse mundın tegir

04. Bu üç işde bolsa kişisi köni
Bodun inçke tigdi yarudı küni

05. İtilge ilig hem bayuġa bodun
Sa‿ngа artġa edgü du‘ā ol ödün

06. Bu üç işte bolsa yaraġsız kişi
Yaraġsız bolur barça il kün işi

07. Mu‿ngar me‿ngzetü keldi emdi sözüm
Eşitgil munı sen iy körklüg yüzüm

08. Şi‘r

09. Bu begke vezīr ol tutup yitgüçi
İli atı ḳapġı bu ol itgüçi

10. Ḳalı tetrü yitse burunduḳ vezīr
Ḳamuġ tetrü boldı özüm ayġuçı

11. Bu dünyā itiglig bu terki sanı
Yorıġlı bu ya‿ngluḳ neçe yir anı

12. Bizi͡ngden ozaḳı ḳotu barġuçı
Yidi todtı ḳandı ölüp yatġuçı

13. Uluġ toy baḳıp kör yaturlar küdü
Oḳır bizni barġu siziksiz udu

14. Taḳı bir ḳotu ol ḳarındaḳılar
Bizi͡ngden basa terki yigli olar

15. Bu kün bizke tegdi bu terki yimi
Neçe birge[139] erki yigü kedgümi

16. Oḳırlar ölüp yatġuçılar naru
Sürerler ḳarındaḳılar ḳop tiyü

17. Birisi sürer kör birisi oḳır
Bu iki ara kim erejke tegir

[160a]

01. Ay ilig usanma saḳınma uzun
Uzun ḳalġu ermez ay ḳılḳı tözün

02. Ḥarāmḳa ḳatılma ay ilig saḳın
Ḥarāmḳa ḳararur kö͡ngül bil yaḳın

03. Saḳıyuḳ bolayın tise ay külüg
Ḥalāl yé ḥalāldın kötürgil ülüg

04. Nigü tir eşitgil ḥalāl yigli er
Saḳıyuḳ başı çın ḥalāl tigli er

[139] Kelimenin *re* harfi noktalı yazılmıştır.

05. Ḥalāl yigli ḳılmaz bayatḳa yazuḳ
Ḥalāl yé ḥalāl ḳıl yarınlıḳ azuḳ

06. Kimiṉg boġzı egni bar erse arıġ
Arıdı anıṉgdın yazuḳı arıġ

07. Arıġlıḳ tilese arıtġıl boġuz
Arıtsa boġuz boldı asġıṉg ögüz

08. Özüṉg asġı ḳolma bodun asġı ḳol
Bodun asġı içre özüṉg asġı ol

09. Nigü tir eşitgil uluġ kend begi
Ḳamuġ iş içinde yetürmiş ögi

10. Şi‘r

11. Ḳut ol beg bodunḳa ḳutadġu kerek
Ḳutadsa bodun ḳarnı todġu kerek

12. Bu begler teṉgiz tig tüpi yünçülüg
Teṉgizke yaġuġlı bayuġu kerek

13. Bu begler taġ ol kānı altun kümüş
Kümüş kān ḳazıġlı bayur ol üküş

14. Asıġlıġ kerek beg kör elgi aḳı
Ajun bodnıṉga tegse andın toḳı

15. Yaşıḳ teg yaruġıl ay ilçi bügü
Bodun bulsu sindin kör içgü yigü

16. Emānet yüdürdi bayat boynuṉga
Küdez bu emānet ayıtġa saṉga

17. Ay ilig baḳa kör sen özke közün
Bir özke neçe neŋ tirerse özün

[160b]

01. Teŋizdeki gavhar tükemez saŋa
Tübütdeki yaḳut yetümez saŋa

02. Yaġız yer ḳatındaḳı altun kümüş
Tirer sen ḥazīne urur sen üküş

03. Bu taġlar ḳatında çıḳar gavharıġ
Ḳazıp yetrümezler saŋa ay arıġ

04. Yaġız yer üzele önügli ewin
Tirip sen tolular sen ḳaznaḳ ewin

05. Uçuġlı yorıġlı suw içre balıḳ
Ḳutulmaz seniŋdin aya sarp ḳılıḳ

06. Ajun tizginür ilde arḳış yorıp
Aġı çuz tiyiŋ kiş tirer sen alıp

07. Ḳaṣab tozī rūmī ajun taŋsuḳı
Saŋa kelse tolmaz aġı ḳaznaḳı

08. Kewel tazı büktel taġı arḳunı
Aḳur toldı tolmaz bu suḳluḳ ḳanı

09. Tirildi tümen miŋ talu köp titir
Yazıda ḳalın yund aḳurda ḫatır

10. Yazı taġ yirig tüp yorır ḳoy sürüg

Ya ḳul küŋ tapuġçı ay ḳılḳı örüg

11. Ya ḳuzda yorıġlı ḳalın köp ḳutuz
Ya tüzde yorıġlı ud iŋek öküz

12. Ḳayada yorıġlı bu ımġa teke
Ḳutulmaz siniŋdin ay ersig büke

13. Sıġun muyġaḳ erse suḳaḳ ya ıwıḳ
Saŋa yim tükemes ay edgü ḳılıḳ

14. Ḳulan ya taġı tut taḳı kök teke
Tutup keldürürler saŋa ay büke

15. Böri tilkü arslan adıġ ya toŋuz
Siniŋdin ḳutulmaz ölür awda tüz

16. Ḳuġu ḳorday erse ya turna yuġaḳ
Ya toy tut ya yügdik ya todlıç ya ḳaḳ

17. Ḳalıḳda uçuġlı ḳara ḳuş yorı
Seniŋdin keçümez aya kök böri

[161a]

01. Uçarıġ uçurmaz seniŋ ḳuşlarıŋ
Yorırıġ yorıtmaz kör esriŋ ıtıŋ

02. Atalıġ atasız ḳalır yaŋluzun
Analıġ anasız bolur ögsüzün

03. Bu munça ajun barça bütrü saŋa
Tükemez tüker sen ay küçlüg toŋa

04. Ḳamuġ bir boġuzḳa eginke bolup
Ajun barça tirdiṉg ḳodur sen ölüp

05. Nigü asġı āḫır ajun tirdüküṉg
Ecel can tirer bu üzer bu köküṉg

06. Körü barsa barça bu suḳluḳ turur
Suḳun açmış özler ḳaçan toḳ bolur

07. Nigü tir eşitgil közi toḳ kişi
Bu köz toḳluḳı ol bu baylıḳ başı

08. Ajun bütrü bulsa közi suḳ tükel
Anı bay tise bolmaġay bu muḫāl

09. Çıġay tip ayurlar ḳayu ol çıġay
Közi suḳ çıġay ol neçe erse bay

10. Közi suḳ kişike bayup asġı yoḳ
Suḳuġ yarlıḳaġıl aya köṉgli toḳ

11. Közi suḳḳa tütmez bu dünyā bütün
Barı tap tigüçi tirildi ḳutun

12. Közi suḳ kişi neṉgke todmaz közi
Meger bolmaġınça ḳara yer yüzi

13. Bu erdi ay ilig meniṉg bilmişim
Saṉga sözledim men nigü uḳmışım

14. Munu sözledim söz eşitti özüṉg
Yete baḳsa köṉglüṉg açılġa közüṉg

15. Sözüm tutsa asġı yarın tegge ök

Ḳalı tutmasa sen sa͡ŋga bolġa yük

16. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ tili
Sa͡ŋga ötler emdi eşitse ḳalı

17. Şi‘r

[161b]

01. Naṣī̈ḥat kişike ḳılur ol tusu
Naṣī̈ḥat tigüle tilese yisü

02. Ḳalı bu tigüni yiyü bilmese
Ḳatılma ḳodu bir küyer ot yisü

03. Bu sözler eşitti ilig yıġladı
Ayur ay üdürmiş kişide kedi

04. Me͡ŋgilig sen emdi ay kö͡ŋgli oduġ
Bu beglik ma͡ŋga boldı emdi yoduġ

05. Men emdi bilindim açıldı közüm
Mini otḳa atmış meni͡ŋg bu özüm

06. Könilikten azmış özüm ay uluġ
Ayu birdi͡ŋg emdi könilik yoluġ

07. Du‘ā ḳıl ay Odġurmış emdi ma͡ŋga
Bayat bérsü tevfī̈ḳ kör edgü ya͡ŋg a

08. Odġurmış Cevābı İligke

09. Yanut birdi Odġurmış aydı ay beg
Bayat birsü tevfī̈ḳ tileki͡ŋgke teg

10. Ḳatıġlan uḳuş birle basġıl hava
Havaḳa basıḳsa bolur er yawa

11. Sini alḳtaçı bu et öz tatġı ol
Et öz ḳılḳı barça sa͡ngа ḳatġı ol

12. İdi kiç›i‹ki dünya turur bu ḳarı
Telim beg keçürdi bu ḳılḳı turı[140]

13. Telim beg ḳarıttı sini teg erig
Sini me uzun tutmaġa bu tirig

14. Olar bardı ḳaldı sa͡ngа bu orun
Yawa ḳılma öd kün kereki͡ngg körün

15. Ölümüg unıtma ay ilig odun
Sizik tutma kelge sa͡ngа terk ödün

16. Özü͡ngni unıtma ay ilig saḳın
Ḳalı öz unıtsa tüpü͡ngke baḳın

17. Bu iki ne͡ngi͡ng kim unıtsa ḳalı
Anı͡ngdın yıradı könilik yolı

[162a]

01. Nigü tir eşitgil özin bilmiş er
Havāsın uḳuşḳa bolun ḳılmış er

02. Şi‘r

[140] Metinde *ḳurı* şeklinde yazılmış olan bu kelime, anlam bütünlüğü düşünülerek *turı* şeklinde okunmuştur.

03. Ölümüg unıtma gürung yurtung ol
Özüngni unıtma sawı yurtung ol

04. Menidin törümiş özüng men time
Özüng men tise ay unu ornung ol

05. Busuġda turur bu körünmes ölüm
Çıḳa tuşsa hergïz unıtmaz ulum

06. Tirigke adın hïç yoḳ erse ḳıyın
Tap erdi bu açıġ ölümke baḳın[141]

07. Anıngda basa kör neçe işler ol
Anı barça körgü ölüm açsa yol

08. Tap erdi yana bu ölümden basa
Ḳara yer ḳatında ölüp oprasa

09. Bu ḥālıġ bilirde uḳuşluġ kişi
Nigü teg udır inç neteg yir aşı

10. Nigü tir eşitgil bilig birgüçi
Bilig birle himmet uluġ tutġuçı

11. Bedük tut bu himmet ediz tut köngül
Ḳodu bir bu dünya munungdın tüngül

12. Tünek ol bu dünya içi oḳ yılan
Munı ḳod yaruḳ çın ajunḳa ulan

13. Süzük can kepi bu ḳara yer tuġı

[141] Metinde bu kelime *taḳın* şeklinde yazılmış olmasına rağmen beytin anlam bütünlüğünü sağlamak için diğer nüshalardaki *baḳın* okunuşu tercih edilmiştir.

Ḳara yer kep örtnür ay ḳılḳı aġı

14. Bu dünyā tünek ol ḳarang̃ḳu ḳuduġ
Belā miḫnet ol barça mundaġ yoduġ

15. Ne inçlik tilerse tünekte turup
Ne arzū ḳolur sen kön̄gül ög urup

16. Ḳodu bir awutça ḳara topraḳıġ
Uluġ men̄ggü il ḳol nerek bu saḳıġ

17. Bu toġ toz tumandın örü tart özün̄g
Süzük men̄ggü il ḳol sen açġıl közün̄g

[162b]

01. Neçe m›en‹in̄g yaşasa sen āḫır ölüm
Yeter ök tutar ök sini ay künüm

02. Neçe artsa dünya baş aġrıġları
Taḳı artuḳ artar ay ersig urı

03. Neçe min̄g yaşasa tilese tilek
Tükel ök bolumaz bulunsa tilek

04. Nigü tir eşitgil ay ḳılḳı arıġ
Bu ödlek oḳı birle kön̄gli balıġ

05. Şi‘r

06. Tükel min̄g yaşasa tilekin tamam
Tükel ök bulumaz kerekin tamam

07. Tilekin tilegli tükelin tiler

Tilekin tükese tüker çın tamam

08. Söz asġı ol ermez üküş sözlese
Ya sözni tan͡gırḳap üküş tın͡glasa

09. Söz asġı ol ol kör eşitmiş sözüg
Alıp işke tutsa unıtsa özüg

10. Üküş sözledim söz eşittin͡g tükel
Sözüm işke tutġıl anın͡g asġı al

11. Tilim tıdnumadı telim sözledi
Sözüm eksümedi suwı eksüdi

12. Bayat bérsü tevfīḳ san͡ga ay ilig
Ḳamuġ edgülükke tegürgil elig

13. Tilek birsü Ten͡gri küdezsü sini
Du'āda unıtma ay ilig mini

14. Sözin kesti ḳoptı adaḳın örü
İlig tıdtı aydı uz oldur tiyü

15. Çıḳardı yigü içgü türlüg aşı
Ayur azḳına tat ay edgü kişi

16. Elig sundı Odġurmış aldı tigü[142]
Yidi içti azraḳ ol içgü yigü

17. Elig tarttı aştın yimedi adın
Şukr ḳıldı Rabḳa atadı atın

[142] Kelimede ilk harfin noktaları silik görünmektedir.

[163a]

01. Örü turdı Odġurmış aydı selām
İlig me yanut birdi ḳıldı ḳıyām

02. Turup çıḳtı Odġurmış andın yorıp
Udu çıḳtı ilig[143] uzatu barıp

03. Esenleşti ilig bile ol kör e
Eligleşti ḳaldı ilig ḳadġura

04. Turup bardı andın yana taġ tapa
Ḳadaşı udu bardı elgin öpe

05. Ewürdi ḳadaşın kör Odġurmış a
Esenleşti yandı bu Ögdülmiş e

06. Ewiṅge kelip kirdi köṅgli ḳoḳuz
Saḳınç ḳadġu birle udımadı köz

07. Toġardın yaşıḳ baş kötürdi örü
Ajun toldı kāfūr saçar teg tolu

08. Yaşıḳ ḳoptı kögsin kötürdi örü
Ḳuġu ḳırtışı boldı dünyā tolu

09. Firişte yüzi teg yarudı ajun
Ḳalıḳ boldı kāfūr saçar teg özün

10. Yana ḳoptı terkin töşekin türüp
…. yundı yükündi köṅgül tüz urup

[143] Kelimenin lam harfinin üzerine kef harfini hatırlatacak şekilde fazladan bir çizgi çekilmiştir.

11. Tonın kedti atlandı ewdin kör e
Yana ḳarşıḳa kirdi andın kör e

12. Tüşüp kirdi ḳarşı içiñge yorıp
Oḳıdı ilig bu köründi kirip

13. Ayıttı ilig aşnu Odġurmışıġ
Neçe ḳalmışıġ hem ḳaçan barmışıġ

14. Yana aydı ilig ay Ögdülmişim
Açıġ boldı emdi maṅga yir aşım

15. Nigü teg tirilgü bu künde naru
Çöküp bardı egnim ḳopumas örü

16. Nerek erdi beglik bu yaṅgluḳ yüki
Bu ḳadġu saḳınç üzdi köṅglüm köki

17. Er atsız bolumas bodun başlasa
Ya beglik işin barça beg işlese

[163b]

01. Er at tutsa şeksiz kerek neṅg tawar
Bu neṅg bolmasa er yıġılmaz aṅgar

02. Nigü tir eşitgil bu sü başlar er
Tiriglik ıdıp beg işin işler er

03. Şi'r

04. Ḫazīne er at boldı begler küçi
Bu iki bile er alır öz öçi

05. Bu iki bile beg bedüklük bulur
Bu iki yumıtsa bedür beg tacı

06. Er at tirgüke kör telim neŋ barır
Neŋ almaḳ tilese körü küç tegir

07. Bir egnim meniŋ me bir ök bu boġuz
Nelük munça yaŋgluḳ yüki yüdmek öz

08. Ögdülmiş İligke İl İtgü Törüsin Aytur

09. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ilig
Ḳamuġ işke öŋgdün yorıtsu ilig

10. Yaraġsız yorıtma tiliŋgde yawuz
Bayat taplamaġay ay bilgi öŋgüz

11. Bu beglik küçün almadıŋ sen tilep
Bayat birdi faẓlı bile belgülep

12. Aġırladı birdi bu beglik saŋga
Munuŋ şukrı ḳılġıl ay bilgi kiŋ e

13. Köŋgül tüz özüŋ süz bayatḳa tapın
Bodunḳa törü ḳıl baġırsaḳlıḳın

14. Havāŋgnı uḳuş birle basġıl utup
Bu nefsiŋ bilig birle seçgil tutup

15. Nigü tir eşitgil bilig birgüçi
Bilig birle nefsiŋ havāġ basġuçı

16. Şi'r

[164a]

01. Et öz tüz tilese havā boynı sı
Havā ölse könlür et öz egrisi

02. Ḳatıġlan havāḳa bolun bolmaġıl
Havā nefs ikigün bodun oġrısı

03. Nelük boldı ʻācız özüñg ay ilig
Ḳamuġ edgü ḳılġu küçüñg bar elig

04. Nigüke muñgadur sen munça ḳatıġ
Nigüke ḳılur sen tiriglik açıġ

05. Ḫazïne telim bar er at sü üküş
Ḳamuġ işke yolçı bilig bar uḳuş

06. Er atnı sewündür ḫazïne üle
Olardın özüñgke miñg arzū tile

07. Nigü tir eşitgil yaġıçı kür er
Kümüş birse altun yaġısın urar

08. Ḳalı ḳolsa sen tutçı üsteñg ilig
Er atnı sewündür öge bir erig

09. Er atnı sewündür tilegil tilek
Tilek barça kelgey yaġı boynı al

10. Er at köp ḳalın tut sewündür sen e
Sewüg cannı birgey sañga bir kün e

11. Bu kāfir üçün kör er at sü tulum
Ölüp tüşse kāfirde bolmaz ölüm

12. Er at sü bile yenç bu kāfir yaġıġ
Bayatdın tile küç sen arḳan̄g arıġ

13. Ewin barḳın örte sıġıl burḫānın
Anın̄g ornı mescid cemā‘at ḳılın

14. Bolun ḳılġıl oġlın ḳızın me kün̄gin
Ḥazı̄ne ur anda sen almış nen̄gin

15. Müsülmānlıḳ açġıl şerı̄‘atnı yad
Atın̄g bolġa edgü özün̄g bolġa ked

16. Müsülmānḳa yaḳma tegürme elig
Anın̄g ḫaṣmı Ten̄gri turur ay ilig

17. Müsülmān Müsülmān bile ol ḳadaş
Ḳadaşḳa ḳatılsen[144] ulam edgüleş

[164b]

01. Törü bir bodunḳa erej ḳılsunı
San̄ga edgü birle du‘ā ḳolsunı

02. Bayat birge utru sewinçin san̄ga
Senin̄g bolġay iki ajun ay ton̄ga

03. İlig Cevābı Ögdülmişke[145]

04. İlig aydı körklüg ayur sen[146] bu söz

[144] Şahıs eki kelimeye bitişik yazılmıştır.
[145] Başlık *Ögdülmiş Cevabı İligke* şeklinde yazılmış olup sonradan *ilig* ifadesinin üzerine *mukaddem*, *Ögdülmiş* ifadesinin üzerine *muahhar* notu düşülmüş olduğundan başlığın okunuşunda düzeltilmiş şekil esas alınmıştır.

Özüm me munı oḳ tiler ḳılsa öz

05. Ḳanıḳı mun͡gar teggü işim ay er
Munı ḳılġuḳa sen man͡ga yarı bir

06. İl itgü bodun süzgü aşnu turup
Bu iç taş turuġlı yaraġın körüp

07. Sewerin͡g sewündür kör açıġ birip
Sini sewmegüçini sürgü serip

08. Munun͡gdan en͡g aşnu il itgü kerek
Bu iç taş kebitler arıtġu kerek

09. Bodunuġ törü birle tüzgil tükel
Süzülsü kör ilde yaraġsız maḥāl

10. Ḳanı inç il itgü tegümes özüm
Üküş boldı işler yetümez küçüm

11. Ögdülmiş Cevābı İligke

12. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ay beg
Uzatma işin͡g sen ḳamuġ işke teg

13. Nigüke uzatur sen ḳılġu işin͡g
Uzatma işin͡g ḳıl keçer bu yaşın͡g

14. Bu kün ḳılmasa iş yarın iş bolur
İşin͡g iş üze bolsa irklip ḳalur

---

[146] Metinde genellikle tenvinli sin ile yazılan ikinci tekil kişi zamirinin burada tenvini unutulmuş olmalıdır.

15. İte tur süze tur bu il işlerin
Bodun inçke teggey özün͡g me yarın

16. İsiz bolma isiz isizke yorıt
İsizlerni barça ilin͡gde arıt

17. Köni bol köni ḳıl köni tut yorıḳ
İsiz egri köngey könitgey ḳılıḳ

18. Nigü tir eşitgil köni kön͡gli tüz
Kön͡gül til ḳılınçı neçe ḳılḳı uz

[165a]

01. Şi‘r

02. İsizke ḳatılma yorıġıl köni
Köni egri birle küni bār küni

03. Kim isiz ḳılınsa yolında yoduġ
Könike köni bol könilik küni

04. Ay ilig er atdın san͡ga çāre yoḳ
Er at birle begler süzer bulġanuḳ

05. Er at tirgü yıġḳu açınġu açıġ
Çıġayıġ bayutġu todurġu açıġ

06. Tapuġda yorıġlı umınçḳa yorır
Tapuġçı umınç kesse turumaz barır

07. Ay ilig tapuġçı bu ḳaç türlüg ol
Seçe adra tutġıl yan͡gılmasu yol

08. Olarda birisi tiler yüz suwı
Aṅgar yüz suwı ḳılġu ḳansa ḳıwı

09. Taḳı bir ḳotusı tiler neṅg tawar
Yuluġ ḳılsu cānın tawar bir aṅgar

10. Taḳı bir tiler neṅg yéme yüz suwı
Hem at ton tiler kör yorısa sawı

11. Ḳalı alp atım erse birgil kümüş
Ḳılınç ursu açsu saṅga kend uluş

12. Biliglig uḳuşluġ er erse bilig
Aġırla tegür neṅg uzatġıl elig

13. İsiz erse küçgey kötürme anı
İlig birme ilke ulıtġa séni

14. Kötürme bayutma isiz öktemig
Aġu ḳılġa şeksiz saṅga ot emig

15. Nigü tir eşitgil büke yawġusı
Bayusa baş egmez bodun yuwġası

16. İsizig bayutma ay ḳılḳı unur
İsizler bayusa ḳılınç artatur

17. Elig tarlıḳı bolsa edgü yéme
Ḳılınç artatur kör muṅgadıp bu ma

[165b]

01. Mun͡gadsa ma edgü ḳılıḳlıġ kişi
Ḳılınç artatur hem ol edgü tuşı[147]

02. İsizig uçuzla könitge yorıḳ
Aġırlaġıl edgüg ol itge ḳılıḳ

03. Baġırsaḳ kişig tut özün͡gke yaḳın
Uwutsuznı özke yıraḳ tut saḳın

04. Asıġlıġ ḳayu ol asıġsız ḳayu
Sen adra seçe tut ay bilge bügü

05. Sewer sewmezig me seçe tut ön͡gin
Sewerke sewüg bol yaġıḳa yılın

06. Yıraḳ tut sewünçün͡g tilemez kişig
Sewünme an͡gar birme ḳılġu işig

07. Emı̄nig ḫıyānet bile ḳatmaġıl
Yaraġlıġ yaraġsız bile tutmaġıl

08. Bir işni ikigüke ayma tilin
İşengü bolur iş ḳalur ḳılmadın

09. İşin͡g iş biligli kişilerke bér
Ḳılu bilmese iş sınıp ḳadġu yir

10. Tapuġḳa bolup birme erke işig
Özün͡gke tusulġu üçün tut kişig

11. İl asġı tile me öz asġın͡g tile
Kişi asġın͡ga baḳma turma ile

[147] Kelimenin *şe* harfi noktasız yazılmıştır.

12. Kişi kön͡gli körme ol asġı üçün
İl asġı tile özni torma küçün

13. San͡ga kim tusulur tusulġıl an͡gar
Tusulmaz kişig tut özün͡gden sın͡gar

14. Asıġlıġ kişig sen aġırlayu tut
Anın͡g asġı kelge san͡ga turġa ḳut

15. San͡ga ḳılġu işler bu ol ay ilig
Munı ḳıldın͡g erse ittin͡g ilig

16. Atın͡g edgü bolġa ḳutulġa özün͡g
Senin͡gden kidin ḳalġa atın͡g sözün͡g

17. Bayuġa bodun il itilge orun
Neçe ḳolsa ḳaznaḳ ḥazı̄ne urun

[166a]

01. Nigü tir eşitgil baġırsaḳ kişi
Baġırsaḳlıḳı kör sözin͡ge tuşı

02. Şi‘r

03. Ḳayu il begi bolsa edgü köni
Bayudı ol bodnı toġdı küni

04. Bodun baylıḳı begke baylıḳ turur
Tilese munı tut tilese anı

05. Uluş kend içinde sen oġrıġ arıt
Ümeg arḳışıġ yolda imı̄n yorıt

06. İl içde kitergil bodun küçlerin
Taşırtın arıtġıl ḳaraḳçı barın

07. İsizig ḳını birle ḳılḳın ewür
İsizke isizlik yaraşur tegür

08. İsizig ya çoġda oruda[148] kerek
Yorıḳ bolsa edgü aya sarp yürek

09. Adın ma bu il bodnı ḳaç türlüg ol
Munı adra tutġıl açuḳ bolsa yol

10. Olarda biri bilge ʻālim turur
Bu ʻālim bile erke ḳut ḳıw bolur

11. Aġırla bularıġ nigü aysa ḳıl
Şerī̆ʻat yolı tut boyun bir egil

12. Bularnıng̃ ḥaḳı tıdma içgü yigü
Bérü tur mung̃admasu ilçi bügü

13. Köng̃ül inçliki birle ögretsüler
Biligsizler andın ma ögrensüler

14. Bulardan basa muḥtesibler turur
Bular elgi küçlüg kerek ay unur

[148] Arat bu kelimeye çeviride "*zindan*" anlamı verir. Kelimeye *Divanü Lugati't-Türk*'te "*Şalgam, buğday ve buna benzer şeyleri saklamak için kazılan çukur*" anlamı verilmiştir. (Atalay 1943: 442) Clauson'un verdiği "*çukur*" anlamı (Clauson 1972: 197) beytin bağlamına daha uygun görünmektedir; ancak *çoġı* kelimesinin önündeki *ya* edatı *çoġı* ile *orun*'un birbirinin alternatifi olduğunu göstermektedir. Bu durumda beyitte kötü kimselerin ya "*zincirde*" yani zindanda mahpus ya da "*çukurda*" yani mezarda olmaları gerekir ki iyiler rahat edebilsin. Bu durumda bu kelime bağlam içerisinde mecaz anlam kazanarak mezar anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır, bu sebeple dizinde bu anlamıyla gösterilmiştir.

15. Ḳısa tutsa fāsıḳ yawa[149] boşlaġıġ
Tolu tutsa mezgit[150] cemā‘atlarıġ

16. Basaḳı ḳotu ol sa͡ngа tapġuçı
Tıda tutmasa sen bu ol ḳopġuçı

17. Bular yük kötürmez bularnı͡ng yüki
Sa͡ngа yüdgü tegse munu͡ng emgeki

[166b]

01. Bulardan basa ḳaldı bodnu͡ng ḳara
Bularıġ törü birle edgü kör e

02. Bu ma üç ḳotu ol munı adra tut
Küçeme küçese bolur ilke yut

03. Bularda birisi bu baylar turur
Bodun küçlügi ol ay ḳılḳı unur

04. Bularda basası kör orta kişi
Bu ortu ḳılumaz bu baylar işi

05. Çıġaylar turur kör bulardan basa
Bularıġ küdezgü ḳamuġdın usa

06. Yüdürmegü baylar yüki ortuġa
Bu ortu buzulġa tükel artaġa

07. Çıġayḳa yüdürmegü orta yüki

[149] Kelimenin *we* harfi iki nokta ile yazılmıştır.
[150] B ve C nüshalarında *mezgit* şeklinde yazılmış olan bu kelimenin doğrusu, beytin anlamı düşünüldüğünde A nüshasındaki *mescid* olmalıdır.

Çıġay ölge açın üzülge köki

08. Çıġayıġ küdezilse ortu bolur
Bu ortu birer tınsa baylıḳ bulur

09. Çıġay ortu bolsa bu ortu bayur
Bayusa bu ortu iliṅg bay tolur

10. İl itlür erejke tegir bu bodun
Du‘ā artar ötrü saṅga ol ödün[151]

11. Nigü tir eşitgil uç ordu ḫanı
At edgü tile ay ölügli ḳanı

12. Kimiṅg edgü atı bile çıḳsa cān
Kesilmez anıṅg atı edgü du‘ān

13. Ölüp kim ḳalur erse edgü du‘ā
Yana bir tiriglik bulur bu toġa

14. Kerek yer üze tut kerek yer ḳatın
Çawıḳsa özüṅg kör bu edgü atın

15. At edgü kerek kör öz ölgü turur
Ölür öz atı ḳalsa meṅggü turur

16. Ra‘ıyyat ḥaḳı bar seniṅgde kör üç
Bu ḥaḳnı ötegil özün ḳılma küç

17. Birisi iliṅgde arıġ tut kümüş
‘Iyārın küdezgil ay bilgi üküş

[151] Metinde bu mısra bir önceki beytin ikinci mısraının aynısıdır, altına yukarıdaki gibi düzeltme yapılmıştır, bu sebeple sehven tekrar yazıldığı anlaşılan mısra değil mısraın altında yapılan düzeltme dikkate alınmıştır.

[167a]

01. Taḳı bir bodunḳa törü bir köni
Kötür bir ikidin küçin kör anı

02. Üçünçi imı̄n tut ḳamuġ yollarıġ
Ḳaraḳçı sekerçi arıtġıl arıġ

03. Ötemiş bolur sen raʿıyyat ḥaḳı
Sen ötrü ḥaḳın͡g ḳol ay ilçi aḳı

04. Raʿıyyat üze ol senin͡g üç ḥaḳın͡g
Tilegü olardın sen aç ḳulḫaḳın͡g[152]

05. Biri yarlıġın͡gnı aġır tutsalar
Nigü aysa terkin anı ḳılsalar

06. İkinç tıdmasalar ḫazı̄ne ḥaḳı
Ödinde tegürse ay elgi aḳı

07. Üçünçi yaġıḳa yaġı bolsalar
Sewerin͡g kim erse anı sewseler

08. Ötemiş bolur sen özün͡g ḥaḳların
Olar ma ötemiş bolur öz ḥaḳın

09. Bu yan͡glıġ kerek beg yorısa yoluġ
Raʿıyyat uş andaġ kerek ay uluġ

10. Bodun bulsa ötrü begi edgüsin

[152] Metinde bu kelime *ḳulçaḳ*/*ḳolçaḳ* okunacak şekilde yazılmıştır. "*zırhın bileğe gelen kısmı*" anlamına gelen *ḳolçaḳ* beytin anlamına uymadığı için *ḫ* harfinin noktasının sehven harfin üstüne değil de altına konduğuna hükmedilmiştir. Kafiye açısından da bu okuyuş daha idealdir.

Begi bulsa inçlik yorıtsa küsin

11. Ay ilig bu ol bu ḳutun͡g belgülüg
Sa͡nga iki ajun tegürgü ülüg

12. Anın͡gdan basa bilge ʻālim turup
Bodunḳa bilig birsü yetrü körüp

13. Yana elgi küçlüg bolur muḥtesib
İsizlerni yıġsu cemāʻat kizip

14. Satıġçı küdezsü emānetların
Ḳılu tursu uzlar naṣ̄iḥatların

15. Tarıġçı tarıġḳa irig bolsunı
Yéme yılḳıçı igdiş üklitsüni

16. Er at ḳaldı emdi sa͡nga tapuġçı
Yaġıḳa böriḳa bu ol yortġuçı

17. Sewündür bularıġ açın ne͡ng bile
Körü tur adın işke ḳatma yul a

[167b]

01. Tusulur te͡ngince aġırla açın
Bayutġıl ne͡ngin sen bedütgil küçin

02. Yaġıḳa böriḳa itinsü tulum
Adaşḳa bolup öz yaġıḳa ölüm

03. Açılġa seçilge ḳamuġ işleri͡ng
Süzülge itilge ḳamuġ iş seni͡ng

04. Sa͡ngа bolġa iki ajun edgüsi
Bayatım sewünçi özü͡ng bolġusı

05. Könilik bu ol kör köni bol köni
Tilekke tegürgey könilik sini

06. Sini Te͡ngri siwgey könilik içün
Könilik adın ḳılma ḫalḳlar üçün

07. Nigü tir eşitgil ay kön͡gli yaruḳ
Munu͡ng ma‘nāsı kör bu sözke tanuḳ

08. Şi‘r

09. Könilik üçün kök adaḳın turur
Yadılmış üçün yerde ot yem ünür

10. Yilme köni tur kön͡gül tut köni
Köni iki ajun könilik bulur

11. Ay ilig munuḳı özüm bilmişin
Ötündüm sa͡ngа men için hem taşın

12. İkigü ajunlu[153]ġ asıġ ḳılġu söz
Bu erdi munuḳı ayu birdi öz

13. Bu ajun ereji bile edgü at
Sa͡ngа bolġa dünyā ya ‘uḳbā ulat

14. Bu dünyā ne͡ngi barça ḳalġu turur
Atı͡ng edgü ḳılġıl öz ölgü turur

[153] Diğer nüshalarda *ajunluḳ* şeklinde olan bu kelimenin sonundaki ḳ sesi, kendinden sonra ünlüyle başlayan kelime sebebiyle sedalılaşmış olmalıdır, çünkü anlam olarak *ajunluḳ* ifadesi beyit için daha uygundur. Bu kelime dizinde *ajunluḳ* şeklinde gösterilmiş ve ‘*dünyalık*’ anlamıyla karşılanmıştır.

15. Bilig yaḫşı sözler muñgar meñgzetü
Sözi ma‘nā birle añgar yañgzatu

16. Şi‘r

17. Atım edgü bolsu özüm ölsüni
Tirig ölgü āḫır atım ḳalsunı

[168a]

01. Usa edgülük ḳıl at edgü tile
Özüñg meñggü atın tirig bolsunı

02. Eşitti ilig söz sewündi ḳatıġ
Köñgül köz yaruttı bulundı tatıġ

03. Üküş alḳıtu ögdi Ögdülmişig
Ayur sözlediñg sen özüñg bilmişig

04. Bayat birsü tevfīḳ bu künde naru
Sen aymış bu sözler tutayın körü

05. Seniñg teg basutçı mañga birdi Rab
Umarı tilese tilek birge tip

06. Bayat birsü arzū tilekiñg tükel
Tükel ḳıldıñg arzum aya edgü fal

07. Bu künde naru sen bağırsaḳlıḳın
Basut ḳıl mañga sen ay köñgli yaḳın

08. Büter men sañga çın ınanur özüm
Sözüñg örtme minden ay körklüg yüzüm

09. Maŋga kün nigü teg yarumış künüm
Seniŋgden körür men men emdi münüm

10. İdi yaḫşı sözler köŋgül bulmış er
Köŋgül til birikip yaḳın bolmış er

11. Köŋgül kimke bütse anı közŋgü tut
Özüŋg körge sen tip anı utru tut

12. Baġırsaḳ kişi közke közŋgü bolur
Aŋgar baḳsa ḳılḳ yaŋgnı tüzgü bolur

13. Kimiŋg köŋgli kimke yaḳın bolsa çın
Aŋgar bütgü özke yaḳın bolsa çın

14. Bütülmiş kişike ayıtġu sözüg
Tutulmış kişi aysa tutġu sözüg

15. Eşitti kör Ögdülmiş ilig sözin
Sewündi ilel tip yaruttı közin

16. Sözin kesti ilig özi amrulup
Ḳopup çıḳtı Ögdülmiş andın turup

17. İlig anda naru kör inçlik ḳodup
İlin itti tüzdi kör emgek yüdüp

[168b]

01. İsizig yırattı kör edgüg ḳamuġ
Öziŋge yaḳın ḳıldı birdi uluġ

02. Tüzüldi bodun hem süzüldi ili

Tınıp inçke tegdi yıl ay[154] kün tili

03. Tatıdı tiriglik il asġı bile
Erejin awındı sewünçün küle

04. İlig me aġırladı Ögdülmişig
Inandı a‿ngar birdi barça işig

05. Yorıdı bir ança bu Ögdülmiş e
Tirildi saḳınç ḳadġu birle taşa

06. Özi‿nge baḳa kördi ḳılḳın işin
Tiriglik yigitlik yawa ḳılmışın

07. Açıldı yarup kö‿ngli kögsi közi
Arıtmaḳ tiledi bu kö‿ngli tözi

08. Ayur men yorıdım usalın küle
Tiriglik yawa boldı ġaflet bile

09. Tiriglik küçi bardı mindin kitip
Tayaḳ tuttı elgim bu tirgin atıp

10. Bāb Ögdülmiş Tiriglikke Açıp Tevbe Ḳılmaḳḳa Uġramışın Aytur

11. Ökündi ayur bardı isiz künüm
Tiriglik tükedi ḳararur tünüm

12. Ayur men yorıdım usalın küle
Künümni keçürdüm yawalıḳ bile

13. Yidi arzu ni‘met özüm udlayu

[154] Bu kelime yeri işaret edilerek satır sonuna ilave edilmiştir.

Tirildi hem ud teg bilü bilmeyü

14. Tiriglik uçuḳtı yaġudı ölüm
Ölümke itig yoḳ ya ötgü yolum

15. Saçım boldı sun͡gḳur tüsi teg şaşut
Saḳal boldı yazḳı gülef teg orut

16. Otuz iki saḳalım örün͡g yünçüler
Üzüldi tüpi kör saçıldı birer

[169a]

01. Körür erdi közler bu künlüg yerig
Tünerdi körümez usında erig

02. Yıraḳ eştür erdi ḳulaḳ tutsa ma
Bu kün boldı elgin özüm imleme

03. Ḳara erdi ḳuzġun tüsi teg başım
Ḳuġu ḳondı başḳa[155] yetildi yaşım

04. Özüm yanġu boldı bayatḳa turup
Yazuḳlarḳa ʻuẕrı tilese ḳolup

05. Özüm ḳodsa emdi yaraġsızlarıġ
Kön͡gül bulġanuḳdın süzülse arıġ

06. Özi tevbe ḳılmaḳ tiledi turup
Bayatḳa sıġınsa yazuḳın ḳolup

07. Yana saḳnu aldı ayur iwmeyin

[155] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

İweklikte yas ol anı ḳılmayın

08. Eŋg aşnu bu işke kiŋgeşgü kerek
Yaraġsızını özdin kemişgü kerek

09. Kiŋgeş birle ḳılġu kerek iş bilip
Öküṅdi kiŋgeşmegli işte ulıp

10. Nigü tir eşitgil kişi tildemi
Ḳamuġ ḳılġu işke kiŋgeş ol emi

11. Kiŋgeşgü kerek öz yaḳınḳa kiŋgeş
Kiŋgeş birle itlür ḳamuġ türlüg iş

12. Kiŋgeş sen oŋgarur kişi öz işi
Ökünçlüg bolur kin kiŋgeşmez kişi

13. Barayın men emdi ḳadaşım tapa
Kiŋgeyin aŋgar men bu iş opa

14. Yaraġlıġ körünse ḳılayın bu iş
Yaraġsız tise ḳalsunı bu kiŋgeş

15. Kişi öz işig öz bilümez körüp
Adınḳa ayıtġu kerek uḳturup

16. Kiŋgeşse kiŋgür ol kişike bilig
Kiŋgeşke bilig kirse yetlür elig

17. Nigü tir eşitgil kiŋgeşür kişi
Kiŋgeşin iter ol kişi öz işi

[169b]

01. Nigü iş ḳılurun͡g kişike kin͡geş
Kin͡geşmez kişike ḳatılma yıraş

02. Ḳayu işke tegse kin͡geş ötrü ḳıl
Tilemiş tilekke kin͡geşin ten͡geş

03. Kiçe yattı erte turup yundı kör
Atın tuttı ilig tapa bardı kör

04. Yorıp kirdi ilig tapa yol ḳolup
Orun birdi ilig aġırlap körüp

05. İligke ötündi ayur men bu kün
Ḳadaşımḳa barġum kelir örtügün

06. Ḳalı yarlıḳasa barayın naru
Ziyāret ḳılayın yanayın berü

07. İlig aydı barġıl menin͡gdin selām
Tegürgil an͡gar sen ay bilgi tamam

08. Unıtmasunı ol du‘āda mini
Bayatḳa uladuḳta sırrın köni

09. Bayatdın ḳolu birsü yazuḳlarım
Du‘ā birle bolġa keçürge idim

10. İlel tip turup çıḳtı Ögdülmiş e
Ewin͡ge kelip tüşti yazdı ḳaş a

11. Ajun ḳırtışı boldı altun ön͡gi
Yaşıḳ za‘ferān ḳıldı yaḳut ön͡gi

12. Ḳalıḳ tügdi ḳaşı tünertti yüzin

Tutup badı barça kişiler közin

13. Namaz ḳıldı yattı töşekke kirip
Bir ança udıdı ol ança irip

14. Töşek ḳıldı yattı udıdı uzun
Belin͡glep odundı özi yaln͡guzun

15. Yumulmadı yandru ikile közi
Oduġ yattı saḳnu irikti özi

16. Baḳa kördi ön͡gdün ḳara ḳuş toġup
Ḳopa keldi yerdin yalın teg bolup

17. Yarudı basa yılduz adġır bile
Tirildi erentir özin belgüle

[170a]

01. Sükiç ḳoptı örlep ḳalıḳḳa tegip
Ünün sumlıdı sūrī ʻibrī oḳıp

02. Kötürdi başın baḳtı maşrıḳ tapa
Körür aġdı yerdin yoḳaru ḳopa

03. Butaḳlandı yerden yoḳaru sata
Ḳalıḳ men͡gzi boldı yalın teg ot a

04. Sewüg külçirer teg yarudı ajun
Saḳınç ḳısġa boldı sewinçler uzun

05. Yana turdı yundı namazın ḳılıp
Atın mündi taġḳa yüz urdı çıḳıp

06. Tegip tüşti aḳru toḳıdı ḳapuġ
Ḳadaşı ḳapuġ açtı ḳodtı tapuġ

07. Selām ḳıldı ötrü kör Ögdülmiş e
Yanut birdi yandru bu Odġurmış a

08. Turup kirdiler ewke alşıp elig
Ḳadaşı ayıttı kör açtı tilig

09. Ayur ay ḳadaşım ḳalı keldiñg ay
Sañga tuşġalı[156] men taḳı bolmaz ay

10. Tüşükrek körür men seniñg köñglüñgi
Sarıġraḳ körür men ḳızıl meñgziñgi

11. Nigü ḳadġu tegdi ne erki ḥālıñg
Mañga sözlegil söz sen açġıl tiliñg

12. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

13. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ḳadaş
Oḳun urdı ödlek oḳı ḳıldı baş

14. Öd ödlek yarutsa birip öt erig
Köñgül ölmiş erse bolur tip tirig

15. Udımış bu köñglüm özüm ġafleti
Mini odġuru birdi ödlek öti

16. Köñgül közi birle turup teñgledim
Özüm yoldan azmış baḳıp tañgladım

[156] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

17. Tiriglik uçuḳtı yüküm aġrudı
Yazuḳdın özüm boldı yanġu ödi

[170b]

01. Kişi tapġı ḳıldı tiriglik ıdıp
Bayat tapġı ḳaldı usandım udıp

02. Kelü birdi dünyā tiriglik barıp
Tiriglik tüker kör bu dünyā ḳalıp

03. Tiriglik üçün men tiledim ajun
Tiriglik tükedi nerek bu otun

04. Keçer uş munuḳı bu künki künüm
Bulur mu özüm bu keligli tünüm

05. Saçım boldı yazḳı gülef teg orut
Saḳal boldı sun͡gḳur tüsi teg şaşut[157]

06. İtingü kerek men yarınḳı itig
İtilse yarınḳı işim ay tetig

07. Mun͡gar men͡gzetü keldi emdi bu söz
Bu söz işke tutġıl aya kön͡gli tüz

08. Şi‘r

09. Bu keçmiş tiriglikke öknür özüm
Neçe erki ḳalmış künüm ay tüzüm

10. Yawa bardı isiz yigitlik küni

[157] Kelimenin ikinci *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

Yawa barmasunı keligli tünüm

11. Yarın bolġu işke bu kün it itig
Maṅga mundaġ aydı biliglig tetig

12. Bu kün it usanma bu tapġun itig
Bu kün itse itlür yarınḳı itig

13. Yidim içtim ud teg yorıdım yawa
Açıp suwsatayın munı men iwe

14. Üküş arzu niʿmet yiyü semridi
Bu kün turġurayın yetildi ödi

15. Telim yattı inçin tilekçe turu
Bu kün tursu emdi adaḳın örü

16. Ḫaşım ḳıldım özke ḳalın köp kişig
Sewinçlüg ḳılayın iteyin işig

17. Elig til uzattım kişike telim
Anıṅg ʿuẕri ḳolsu bu kün bu tilim

18. Kişi satġayu men yorıdım üküş
Özüg satġayın men ay erde küşüş

[171a]

01. Kürek men idimdin küremiş otun
Ḳamuġ öz yazuḳḳa kömüldi bütün

02. Bu kün tevbe birle yanayın men e
Edimdin bu ʿuẕrum ḳolayın men e

03. Nigü tir eşit tın͡gla bilgi batıġ
Sa͡nga ötler emdi ay kön͡gli ḳatıġ

04. Ölümden oza yan özün͡gni yıġa
Ölüm tutsa öknüp asıġ ḳılmaġa

05. Ölümüg unıtma anun tevbeḳa
Usanma ölüm kelge tutġa yaḳa

06. Yigitlik ödinde yetürgil tapuġ
Ḳarılıḳ yetilse barır küç ḳamuġ

07. Ölüm tutmaz erken oduġ bol saḳın
Ölüm tutsa asġı bulumaz baḳın

08. Men emdi sa͡nga keldim andın turup
Bu işke kin͡geş bir idi ked körüp

09. Baġırsaḳ ḳadaşım sen emdi ma͡nga
Yaraġı nigü ol ayu bir to͡nga

10. Bāb Odġurmış Ögdülmişke Sözi Pendi Turur

11. Yanut birdi Odġurmış aydı ḳadaş
Eşitgil sözümni ay kön͡gli tüdeş

12. İdi edgü niyetni ḳılmış özün͡g
Bayat birsü tevfīḳ yarutsu közün͡g

13. Bir ök türlüg ermez bu işke bilig
Büte türlüg iş bar tegürgü ilig

14. Olarda biri bu ayayın eşit
Yaraġı körüp bil sen ötrü iş it

15. Bu kün anda turmaḳ sa͡nga edgürek
Yana munda turmaḳ ma͡nga edgürek

16. Seni͡ngdin bu kün ilke asġı üküş
Buzulsa asıġ bolġa ḳarġış sögüş

[171b]

01. İlig ḳıldı ilke kör elgi͡ng uzun
Ḳılur sen ḳamuġ edgülükni tözün

02. Bu kün inçke tegdi itildi ili
Du‘ā birle tınmaz ra‘ıyyat tili

03. Nigü tir eşitgil tusulur kişi
Tusulur kişi ol kişide başı

04. Şi‘r

05. Kişiler ara kör kişi ol bolur
Anı͡ngdın kişiler asıġlar bulur

06. Asıġsız kişiler kişike turı
Asıġlıġ kişi asġı ilke tolur

07. Niyet edgü ḳılsa kö͡ngülde kişi
Ajunda tileki itildi işi

08. Niyet edgü ḳılġanḳa edgü bolur
Neçe ḳılmasa ol muyanın bu kör

09. İmi̇nlik turur ilke inçlik erür
İlig bodnı sindin sewinçlüg turur

10. Törü öŋdi edgü uruldı tükel
İsiz yitti ilde ḳodup ḥīle al

11. Bularıġ ḳodup sen berü kelse sen
Ol işler buzulġa ökünç bulġa sen

12. Yana tegşürülge bu öŋdi törü
Buzulġa iliŋ ḳalmaġa bir örü

13. Siniŋ ornuŋa bir isiz ornaġa
Bodunuġ ulıtġa bir inç ıdmaġa

14. İsiz yolḳa tartġa iligni isiz
İsizler işini tüzüp ḳodġa iz

15. Seniŋdin ayıtġa munı bir bayat
Bayat aytığı bar yéme edgü at

16. İsiz ḳılmaġu hem törü urmaġu
İsiz ḳılġuçıḳa bolu birmegü

[172a]

01. Nigü tir eşitgil bu ḳılḳı köni
Saŋa ötledi kör unıtma munı

02. Şi‘r

03. İsizke ḳatılma törü urma sen
İsiz ḳılġuçıḳa bolu bérme sen

04. Özüŋ edgülük ḳıl törü edgü ur
Tiril iki ajun isiz körme sen

05. Bayat birdi tevfīḳ sa͡nga edgüke
Ḳamuġ edgülükke sunup teggüke

06. Nigüke buzar sen bu edgülerig
Sa͡nga yası tegge ay kö͡ngli tirig

07. İl asġın buzup sen öz asġı͡ng ḳodup
Ne edgü tiler sen bu yerke udup

08. Ma͡nga munda yegrek tidüki özüm
Ayayın sa͡nga men ay körklüg yüzüm

09. Özüm dünya devlet bulup körmedi
Tilek arzularḳa bilig bérmedi

10. Bodun birle ḳatlıp yorıḳ tüzmedim
Ya begler bile men ḳılıḳ bilmedim

11. Özüm körmedi bu ajun mālını
Ya edgü isiz bu kişi ḥālını

12. Bu ḥālıġ bilirde naru barsa men
İdi artaḳ erdi tapuġ ḳodsa men

13. Kişi körmedük bolsa altun kümüş
Körüp bulsa ḳılḳı ḳılur m›en‹i͡ng sögüş

14. Nigü tir eşit emdi sartlar başı
Ajun tizginigli ḫıṭāy arḳışı

15. Çıġayın tirilse kişi ne͡ngsüzin
Bayusa ḳodur bu ḳılınç edgüsin

16. Çıġay bay bolup ol bayusa ḳalı
Anın͡gdın kiter terk könilik yolı

17. Bu ḳut bulmaduḳ er ḳalı bulsa ḳut
Baru ḳılḳı artar ḳılur ilke yut

[172b]

01. Elig bulmaduḳ bolsa ilke ilig
Uzatur bodunḳa elig hem tilig

02. Sen emdi tükel dünya devlet yidi͡ng
Kön͡gül bastın͡g arzū havā bekledi͡ng

03. Közün͡g todtı kön͡glün͡g yime amrulup
Yorır sen ilig birle edgü bolup

04. Bu barça bayat faẓlı erdi san͡ga
Ḳamuġ edgülük birdi ḳızdı en͡ge

05. Bāb Könilikke Könilik Kişilikke Kişilik Ḳılmaḳnı Aytur

06. Bu bir türlüg ol kim taḳı bir séni
Ayayın eşitgil aça sen köni

07. Unıttın͡g mu erki azu örtülüp
Bu iş ötrü tuttun͡g ne asġı körüp

08. Bilir sen ajundan bu ögdi üküş
Vefā lıġ kişike bolur ay küşüş

09. Uzun boldı erse törü ön͡gdisi
Kişike kişilik bolur belgüsi

10. Kişi edgülükke ḳılur edgülük
Biriŋge yanutı ḳılur öz ülüg

11. Kimiŋg aṣlı bolsa atadın arıġ
Anıŋgdın kelir edgü ilke asıġ

12. Ana oġrılıḳ suw[158] alınsa yaşut
Oġul toġsa andın bolur ḫalḳḳa yut

13. Baḳa kör sen emdi ilig edgüsin
Özüŋg buldı ni‘met yigü kedgüsin

14. Bu erdem bilig ya uḳuşḳa ḳamuġ
Sebeb boldı ilig açıldı ḳapuġ

15. Sini at ayaġ birle ḳıldı uluġ
Saŋga edgülükke ol açtı ḳapuġ

16. Unıttıŋg mu erdi bu edgülerig
Yanut ḳılmaġu mu ay köŋgli tirig

[173a]

01. İrig sözledim men sözüg ay ḳadaş
İrilme serilme köŋgül ḳılma baş

02. Köni söz irig ol köŋgülke açıġ
Siŋgürse anıŋg asġı birgey tatıġ

03. İrig sözke buşma ḳalı tegse söz
Köni söz irig ol iriglenme öz

[158] Kelime *arḳa suwı* “*meni, bel suyu*” anlamıyla kullanılmıştır. S. Tezcan’ın (Tezcan 1981: 60) belirttiği gibi kelime beyitte düşüm (ellipse) ile kullanılmıştır. Kelimenin bu özelliği dizinde de belirtilmiştir.

04. Mun͡gar men͡gzetü keldi emdi sözüm
Eşitgil munı sen ay körklüg yüzüm

05. Şi‘r

06. Köni söz açıġ ol sin͡gürgil anı
Yarın asġı kelge süçitge séni

07. Köni söz kön͡gülke kör açıġ irig
İrig söz köni ol köni söz ḳanı

08. Sen oġlan kiçig erken öldi atan͡g
Bilig erdem üstep kızartmadın͡g en͡g

09. İlig aldı körgil igidti séni
Anın boldun͡g emdi kişiler sanı

10. Bu ḳul kün͡g at adġır bu yer suw ḳamuġ
İligdin tegip açtı devlet ḳapuġ

11. Özün͡g buldı ni‘met ḳamuġ edgülük
Yadıldı atın͡g ilde boldun͡g külüg

12. Yarar mu san͡ga emdi yandru turup
Özün͡g yüz ewürse yaġı teg bolup

13. Tusulġu ödinde sen andın ḳaçıp
Ön͡gin tursa sen ḳalġa kön͡gli açıp

14. San͡ga ḳıldı ilig ḳamuġ edgülük
Yanutı kereksiz mü yandru külüg

15. Kişi ögse körse sini alḳayu

Atın͡g barsa ilde vefā lıġ tiyü

16. Nigü tir eşitgil kişi edgüsi
Kişilik bolur çın kişi belgüsi

17. Kişilik ḳıl ay er kişi bol uluġ
Kişi mundaġ urdı kişilik yoluġ

[173b]

01. Kişi bol kişike kişilik ḳılın
Kişi atı ögdi özün͡gke alın

02. San͡ga ḳıldı edgü ilig min͡g yanut
Ol edgü yanutı sen edgü anut

03. Yanutluġ kişi ol kişi edgüsi
Kişide talusı bodun belgüsi

04. Kiçig erdin͡g oġlan biligsiz otun
Sini ol yöledi ḳopurdı ḳutun

05. Yuluġ ḳıl an͡gar emdi cānın͡g tenin͡g
Udıp yatma tün kün işi ḳıl anın͡g

06. Ol edgü yanutı ol edgü anut
San͡ga ma bayat bérge edgü yanut

07. Nigü tir eşitgil ay kön͡gli yaḳın
Kişilik ḳılıġlı baġırsaḳlıḳın

08. Şi‘r

09. Kimin͡g sen aşın yise ḳılġıl işin

Baġırsaḳlıḳ artur ḫalāl yi aşın

10. Tuz ötmek ḫaḳını küdezip eren
Yitürmiş kişike yuluġlar başın

11. Tilek buldun͡g arzū ḳamuġ edgü yol
Bu kün edgü birle an͡gar sen tusul

12. Aġı kedti ẖaz-baz[159] özün͡g örtti öz
Mini yan͡gsaġuçı körüp ḳamdı köz

13. Sen emdi iligke kedür edgü at
Körüp sızsu düşman boyun egsü yat

14. Tümen arzu ni‘met yidin͡g inçlenip
Boyun yal bedüttün͡g buḳa teg ḳılıp

15. Bu küç tutġıl emdi ilig işin͡ge
Du‘ā artsu edgü uzun yaşın͡ga

16. Ajun mālı tirdin͡g özün͡g boldı bay
Kewel mündün͡g arḳun yime tazı tay

17. İligke yuluġ ḳılġıl işlet bu nen͡g
Tilekleri bulsu ḳızıl ḳılsu en͡g

[174a]

01. İlig taẖtḳa münsü bu kün inçrünüp
Yaġısı yer öpsü yıraḳ tunçrunup

[159] Arat metninde *ẖarr̃* şeklinde okunmuş olan bu kelime Dankoff'un teklifi (Dankoff 1983: 263) anlam açısından daha uygun olduğundan *ẖaz-baz* okunmuş, dizinde de "ipek elbise" şeklinde anlamlandırılmıştır.

02. Uzun›g‹ ḳıldı elgiṅg yorıḳ ḳıldı söz
Sewer sewmez erse saṅga açtı köz

03. Sen emdi du‘ā artur edgü adaş
Siṅgik bolsu beglik uzun bolsu yaş

04. Kişi aṣlı mundaġ ḳılur edgülük
Ol atı ajunda ḳalır meṅggülük

05. İdi yaẖşı aymış bu tazı tili
Kişi aṣlı bilgüke açmış yolı

06. Şi‘r

07. Kişi aṣlıṅga kör ḳılınçı tanuḳ
Ḳılınçı ne erse kör aṣlı ol oḳ

08. Kimiṅg aṣlı edgü ḳılınçı oṅgay
İsiz aṣlıṅga kend‹ü› ḳılḳı tanuḳ

09. İlig ḳılḳ ewürse ay ḳılḳı silig
Anı ewre yandur ayu bir bilig

10. Ḳamuġ edgülükke ilig boldı baş
Bu edgüg ḳodup sen özüṅg ḳılma taş

11. Kiṅgeş ḳıldıṅg emdi ınanıp maṅga
Özüm bilmişim barça aydım saṅga

12. Men aymışlarım hem özüṅg bilmişiṅg
Baḳıp tiṅg‹l›eyü kör açılġa işiṅg

13. Saḳındı kör Ögdülmiş aydı ḳadaş
Bu yaṅglıġ kerek ay kişilikke baş

14. İdi yaḫşı aydın͡g bu sözler bu kün
Yazıldı man͡ga bu tügülmiş tügün

15. Man͡ga örtüg erdi bu sözler neçe
Kötürdün͡g bu örtüg sen aydın͡g açа

16. Özüm ḳodtı emdi bu arzū tilek
Bayat oḳ bolu birsü arḳa yölek

17. Küdezsü idim tutsu kön͡glüm tüz e
Ne ḳılḳım ḳılınçım könilik üze

[174b]

01. Du‘ā birle yarı basut ḳıl man͡ga
Unıtma méni sen ‹tu›tuzdum san͡ga

02. Sözin kesti ḳoptı adaḳın örü
Esenleşti atlandı keldi berü

03. Ewin͡ge kelip tüşti kirdi yorıp
Aş içgü yidi tındı ança serip

04. Ḳodı ıdtı kesme yaruḳ yüz tudı
Ḳalıḳ tul tonı kedti tilin badı

05. Yaşıḳ yazdı bolġa[160] örüglüg saçı
Téyin͡g kişi ön͡gi tudtı dünyā içi

06. Töşek ḳoldı yattı bir az inçürüp

[160] Metinde *tolġa*/*tulġa* şeklinde yazılmış olan bu kelime anlam bakımından beyte uymadığı için diğer nüshalardaki *bolġa* okuyuşu tercih edilmiştir.

Udıdı bir ança süçig amrulup

07. O›d‹dundı baḳa kördi kötrüp başın
Ḳalıḳ ḳız küler teg yırıştı tişin

08. Yaşıḳ baş kötürdi yüz açtı yaṉgı
Ajun bütrü tuttı örüṉg ḳuş öṉgi

09. Turu keldi terkin kör Ögdülmiş e
Yunup taṉg namaz ḳıldı tattı aş a

10. Atın mündi bardı yana ḳarşıḳa
Tüşüp kirdi ilig taparu aḳa

11. Ayıttı ilig andın Odġurmışıġ
Ayur inç esen bar mu ḳılḳı bışıġ

12. Nigü tir méni üşkürür mü du‘ān
Du‘ā ol bayatdın belāḳa emān

13. Du‘ā birle yaṉgluḳ bulur edgülük
Du‘ā birle uştmaḫ[161] bulur meṉggülük

14. Ajunḳa yoḳ erse bu edgü du‘ā
İsiz yer ḳodı barġay erdi toġa

15. Ögdülmiş Cevābı İligke

16. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Köni yarlıḳadı bilig birle tüz

17. Ḳadaşım bu kün anda yaṉgluzluḳun

[161] Kelimenin *şın* harfi noktasız yazılmıştır.

Du‘ā birle bizni ḳolur mun͡glu̇gun

[175a]

01. Özi ḳadġusı ḳodtı bizni ḳolur
Anın͡gdan bağırsaḳ adın kim bolur

02. Bizin͡gden usalraḳ adın kim bolur
Yazuḳ biz ḳılurmız du‘ā ol ḳılur

03. Bu kün ol iligke bağırsaḳlıḳın
Du‘ā tilde kesmez ne kön͡gli yaḳın

04. Anın͡gdan bağırsaḳ taḳı kim bolur
Özi ḳadġusı ḳodtı bizni ḳolur

05. Bizin͡gde usalraḳ kim ol ay ilig
Yawa boldı öd kün tegümes elig

06. Özün͡g arzu ni‘met bile semritip
Erej birle awnur özümiz yatıp

07. Et öz ölge āḫır yige ḳurt yılan
Ökünçten adın yoḳ çıḳıp barsa can

08. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ sözi
Bu söz işke tutsa tap ol ay ḳuzı

09. Şi‘r

10. Et öz semrir erse yılan ḳurt anuḳ
Özün͡g sewnür erse keçigli ḳonuḳ

11. Tüşün͡g teg keçer bu tiriglik barır

Tiriglik keçerke yıl ay[162] kün tanuḳ

12. İlig Cevābı Ögdülmişke

13. Yanut birdi ilig ayur ay bügü
Neteg tutġu özni nigü teg kügü

14. Seniṉgden baġırsaḳ adın yoḳ maṉga
Inanıp ışanur men emdi saṉga

15. Men emdi iw içre yatur men usal
İşim barça taştın ay bilgi tükel

16. Közüm sen ḳulaḳım sen körgil eşit
Ne teṉgsiz körünse körü ıdma it

17. Meniṉgdin kerek bolsa yarı basut
Maṉga ay ḳılayın ol işke men ot

[175b]

01. Nü ḳılsun er at birle tegindi bile
Yawa ḳılma mini sewünçüm tile

02. Bodundın yıraḳ tutsu küçke ilig
Biligsiz isiz ölsü ḳalsu bilig

03. Bayusu bodun hem itilsü ilim
Anıṉg şukrı ḳılsu meniṉg bu tilim

04. Ögdülmiş Cevābı İligke

[162] Metinde *yıl ay* kelimeleri satır sonuna ilave edilmiştir.

05. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ay beg
Bayat birsü tevfīḳ aya erde yeg

06. Tilekim bu ol kör kerekim bu ol
Maṅga açsu Teṅgri köni edgü yol

07. Erejlensü ilig tirilsü ḳutun
Maṅga tegsü emgek baş aġrıġ bütün

08. Saṅga ḳıldım emdi özümni yuluġ
Sen inçin tirilgil ay ilçi uluġ

09. Bir ök ḥācetim bar seniṅgdin bu kün
Revā ḳıl anı sen sewünçün ögün

10. Bilir sen kimi tutsa begler yaḳın
Kişi barça soṅgdar anıṅg bar yoḳın

11. Neçeme mini edgü tutsa özüṅg
Toṅgaġçı[163] toṅgasa tügülge yüzüṅg

12. Nigü tir eşitgil toṅga alp erig
Bilip sözlemiş kör bu öt saw erig

13. Et ol bu kişi köṅgli artar yıdır
Anı ked küdezgü ay ḳılḳı ḳadır

14. Neçe ked erse toṅgaġ tıṅglamaz
Ozunçı ara kirse sernü umaz

15. Neçe ked beg erse uḳuşluġ oduġ

[163] Kelimenin altına *ġammaz* ifadesi eklenmiş. Diğer nüshalarda *yoṅgaġçı* şeklinde geçmektedir ve Arat da bu şekli tercih etmiştir.

Toŋgaġçı yaḳın bolsa tegrür yoduġ

16. Köŋgül beg turur bu et öz ḳul esir
Ara sözke tumlır arala isir

17. Kişi ṭab'ı tört ol ḳarışma yaġı
Biri kültürür bir ḳılur ün çoġı

[176a]

01. Biri iwse birisi amulluḳ tiler
Biri külse birisi sıġıtḳa ular

02. Sewinçlüg tidükte saḳınç keldürür
Saḳınçlıġ tise bu sewinç keldürür

03. Muŋgar eymenür men ay ilig ḳutı
Toŋgaġlı toŋgasa bu yaŋgluḳ ıtı

04. Aġır bolġa köŋglüŋg tüŋgülge özüŋg
Yawa bolġa tapġum ewürge yüzüŋg

05. Tilekim bu ol hem ötügüm saŋga
Mini kim toŋgasa ayıtġıl maŋga

06. Tüpiŋge tegü irte artuḳ ayıt
Nigü belgürer erse ḳılġıl iwip

07. Saŋga kim toŋgasa eşitgil sözin
Çının yalġanın ked ayıt tüp tözin

08. İdi yaḫşı aymış kişi er toḳı
Sözüg tıŋgla ḳılma köŋgül artuḳı

09. Taḳı mundan yegrek ayur uş bu söz
Munı işke tutġıl aya edgü öz

10. Sözüg barça tıñ͡gla kerekini al
Kereksiz sözüg sen yana ewre sal

11. Eşitgil sözüg irte yalġan çınıġ
Çınıġ özke alġıl ḳınap yalġanıġ

12. Bu yalġan kişi birle artar ajun
Köni çın kişi tut ay elgi uzun

13. İlig Cevābı Ögdülmişke

14. Yanut birdi ilig ayur ay kişi
Revā boldı ḥācet tileki͡ng tuşı

15. Kişilik sa͡nga birdi erklig bayat
Köni til ḳılıḳ hem köni boldı at

16. Seni͡ngdin ḳaçan kelge isiz yorıḳ
Örü͡ng süt bile kirdi edgü ḳılıḳ

17. Sini sözlegüçi kişiler ma͡nga
Yaġı teg yaġı ol ay bilgi ki͡ng e

[176b]

01. Ḳaçan tıñ͡glaġay men olarnıñ͡g sözin
Apa͡ng sözleseler üküşin azın

02. Nigü teg bolur ilde ilçi uluġ
Adırmasa edgü isizig ḳamuġ

03. Neteg beg bolur ol bodun erkligi
Köni egrini adra tutmaz ön͡gi

04. Ḳaçan yir ilin ol ḳutadmış kün e
Sınamış kişig ol sınasa yana

05. Ḳalı arzū yir ol törü birgüçi
Köni yalġanıġ adra tutmaz tuçı

06. Bayatdın man͡ga çın ʻaṭā sen bu kün
Senin͡gdin yazıldı ḳamuġ berk tügün

07. Tapuġ ḳıldın͡g artuḳ bağırsaḳlıḳın
Ötedin͡g man͡ga sen tuz ötmek ḥaḳın

08. Menin͡gdin kerek emdi edgü yanut
San͡ga tegse sen yi tiriglik anut

09. Nigü tir eşitgil kişi edgüsi
Könilik bile ḫalḳḳa yadmış küsi

10. Şiʻr

11. Kişi edgüsi kim kişiler başı
Kişilik ḳılıġlı kişike tuşı

12. Kişike yanut ḳıl kişilik tuşı
Yanutluġ üçün at urundı kişi

13. Ögdülmiş Cevābı İligke

14. Yanut birdi Ögdülmiş aydı ilig
Erejlensü ilke yetürsü bilig

15. Bayat birsü iki ajun edgüsi
Awa kelsü arzū tilek umdusı

16. Bolu birsü ewren oŋgay ewrülüp
Uda birsü ewren tilekçe bolup

17. Ay köŋgli köni ḳılḳı alçaḳ bütün
Tiriglik üze bol tiril inç ḳutun

[177a]

01. Maŋga tegdi sindin ḳamuġ edgülük
Aġırlıḳ ya baylıḳ yigü kedgülük

02. Munu ḳur badım men tapuġḳa ḳatıġ
Bayat bérsü tevfīḳ ay bilgi batıġ

03. Yana aydı Ögdülmiş ilig ḳutı
Ajunḳa bayat yadtı edgü atı

04. At edgü tilegil bayat birdi ḳut
Ḳutuġ buldunŋ erse köŋgül edgü tut

05. Tuçı beg bolayın tise belgülüg
Bu tört neŋ kerek ötrü tegse ülüg

06. Biri til köni bolsa ḳavlı bütün
İkinçi törü ḳılsa ilke ḳutun

07. Üçünçi elig yazsa bolsa aḳı
Tegürse bodunḳa baġırsaḳlıḳı

08. Bu törtinç titimlig kerek bolsa alp
Yaġı boynı egse işin ḳılsa yarp

09. Ḳayu beg bu tört iş tükel ḳılmasa
İrüklük kirür ilke andan basa

10. Bu ol emdi beglik köki yıldızı
Bu ol edgü begler yorıḳı izi

11. Yorıḳ buzmaġıl sen bu izçe yorı
Bu erdi sinin͡gden ozaḳı ḳurı

12. Ḳayu beg bu yol tutsa ḳodsa ön͡gin
Tüzer beglikin ol ulumas on͡gın

13. Aġır tut ay ilig bu üç türlügüg
Ayayın san͡ga men man͡ga büt külüg

14. Biri alp atım ḳurç yüreklig eren
Ḳılıç birle ilke tusulur tümen

15. İkinçi bügü bilge ilçi kişi
Kin͡geşke tusulur iter il işi

16. Üçünçi tetig uz bitigçi bolur
Kiriş hem çıḳış bilse ḳaznaḳ tolur

17. Seçü tut bularıġ sen adra ön͡gi
Aġırla açıtġıl kör asġı tigi

[177b]

01. Turu itgü barġay ḳamuġ işleriṉ͡g
İlig arta barġay kiṉ͡güge yiriṉ͡g

02. Atıṉ͡g edgü bolġa çawıḳḳa özüṉ͡g

Ajun bodnı körmek tilegey yüzün͡g

03. Yime yaḫşı aymış kişi bilgesi
Kişi ölse ölmez kör at edgüsi

04. Ne edgü bolur kör at edgü bolup
Ölüp barsa barmaz kör atı ḳalup

05. Tirig ti kim ölse kör edgü atın
Neçe yatsa oprap ḳara yer ḳatın

06. Tiriglik tileme at edgü tile
Atın͡g edgü bolsa tirig sen küle

07. Tiriglik ḳayu ol kör edgü ḳayu
Ayu bir man͡ga sen ay bilge bügü

08. Bu edgü turur kör tiriglik çını
Tiriglik turur körse edgü anı

09. Kim edgü ḳılınç tutsa boldı tirig
Kim isiz ḳılıḳ tutsa öldi tirig

10. Keçer dünya keçmez bu edgü ḳılıḳ
Bu edgü ḳılıḳ birle edgü yorıḳ

11. Yayıġ dünya sindin ewürse yüzi
Kerek bolġu edgü turur ay ḳuzı

12. Awınma bu dünyā bile ay ilig
Vefā ḳılġu ermez yetürgil bilig

13. Oyun saḳışı ol bu dünyā işi
Adaḳın tilese bérür bu başı

14. Oyunḳa ḳatılma usa ay unur
Oyunḳa ḳatılsa boyun baġlanur

15. Körü barsa yaḫşı bitimiş bitig
Unıtma bu sözni ay kö͡ngli tetig

16. Şi‘r

17. Bu dünyā işi kör oyun ol oyun
Oyunḳa ḳatılma nerek bu oyun

[178a]

01. İdi͡ng yarlıġı ḳıl özü͡ng ḳulluḳı
Ḳalı ḳılmasa sen anuḳ tut boyun

02. Munuḳı ay ilig özüm bilmişin
Ötündüm sa͡nga men için hem taşın

03. Sözüm tutsa tutġıl ḳalı tutmasa
Özü͡ng körge şeksiz ma͡nga bütmese

04. İlig Cevābı Ögdülmişke

05. İlig aydı tevfīḳ ḳolur men turup
Bayatdın bu işke kö͡ngül yüz urup

06. Tilese bayat birge yarı basut
Ma͡nga örtlür erse anı sen yarut

07. Ḳatıġlan taşırtı ḳamuġ işke baḳ
Oduġ bol ḳulaḳ köz yeti tut ma saḳ

08. Küçüŋ yetmişin ḳıl ayıtma maŋa
Taḳı ḳalsa yarı ḳılayın saŋa

09. Sözüg kesti ilig tilin tındı ol
Turup çıḳtı Ögdülmiş aḳru amul

10. Atın mündi keldi ewiŋe yana
Tüşüp kirdi ewke suçuldı ton a

11. Kiçe yattı irte yana atlanıp
Turup ḳarşıḳa bardı atdın inip

12. Ḳatıġlandı Ögdülmiş anda naru
Ḳamuġ işni ḳıldı adaḳın örü

13. Bodun inçke tegdi itildi ajun
Erejlendi ilig awındı özün

14. İli toldı edgü du'ā birle söz
Atı ḳaldı meŋgü bolup yitgüsüz

15. Ne edgü turur kör bu edgü törü
Törü birle beglik turur ol örü

16. Bu yaŋlıġ beg erse bodun başçısı
Meŋilik bulur bodnı il barçası

17. Bodun ma muṭī' bolsa ḳılḳı köni
Anın ötrü begler yarutur küni

[178b]

01. Bu begler bayatdın musallaṭ turur
Bodun edgü bolsa beg edgü bolur

02. İsiz ḳılsa bodnı beg isiz ḳılur
İsizke isiz ḳılsa ötrü ḳalur

03. Yorıḳ tüzse bodnı begi ḳılḳ tüzer
Ḳılıḳ tüzse begler tözün il süzer

04. Bir ança yime keçti ödlek kün ay
Ajun körki keldi bodun boldı bay

05. Tuman toz arıdı açıldı tan͡guḳ
Tüzüldi süzüldi ḳamuġ bulġanuḳ

06. Şukur ḳıldı ilig bayatḳa s̱enā
Telim ögdi birle oḳıdı tına

07. Bāb Odġurmış İglig Bolup Ögdülmişni Ündemişin Aytur

08. Bu künlerde bir tün bu Ögdülmiş e
Turup yatġalır erdi yastap baş a

09. Ḳapuġda ün itti bedük ündedi
Kişi ıdtı tawraḳ baḳa kör tidi

10. Yumuşçı baḳıp aydı bir ir turur
Sözüm bar tuşayın tiyü yol ḳolur

11. Yana aydı barġıl ayıtġıl sözi
Ne ermiş nigü tir kim ermiş özi

12. Yana çıḳtı oġlan ayıttı sözin
Ḳayun kelmişin hem tilekin özin

13. Bu er aydı Odġurmış ıdtı mini

Sözüm bar ḳadaşın köreyin munı

14. Uḳup kirdi aydı nigü aymışın
Ḳadaşı anıŋ͡gdın yumuş ıdmışın

15. Ḳopa keldi terkin aŋ͡gar ḳıldı yol
Bu er kirdi ötrü selam ḳıldı ol

[179a]

01. Ayıttı ḳayudın kelir se‹n› tiyü
Tilekiŋ͡g ne erki sözüŋ͡g ay bügü

02. Bu aydı mini ıdtı Odġurmış a
Saŋ͡ga aydı kelgil maŋ͡ga bir tuşa

03. Aġır boldı köŋ͡gli yatur ınçıḳın
Tegip tuş aŋ͡gar bir ay köŋ͡gli yaḳın

04. Cevāb birdi Ögdülmiş aydı kel e
Nigü erse yigil baralım bile

05. Unamadı aydı ḳadaşıŋ͡g ḥālı
Yawuzraḳ ay bilgem köner teg yolı

06. Men aşnu barayın seniŋ͡gdin oza
Sen aḳru udu kil ay ḳılḳı tüz e

07. Ḳapuġdın yana ewre yandı iwe
Eŋ͡gip ḳaldı Ögdülmiş elgin owa

08. Turup ewke kirdi idi ḳadġuluġ
Sewinç kitti boldı saḳınçı uluġ

09. Yatu kirdi ança usı kelmedi
Tüni boldı yılça yitip bolmadı

10. Yana turdı ança bu oldurdı a
Sarıġ tan͡g ata keldi on͡gdurdı a[164]

11. Közi yumdı erse udımaḳ tilep
Usı uçtı bardı anın͡gdın yırap

12. Çeçekli›k‹kde sandwaç ünün sumlıdı
Üdiklig eşitti kön͡gül yel›n‹güdi[165]

13. Atın mündi bardı ḳadaşın tapa
Tegip tüşti kirdi elig yüz öpe

14. Ḳadaşını kördi uzatu yatur
Çögesi töşenmiş yin͡gin yastanur

15. Ayıttı nü boldı özün͡g ay ḳadaş
Sini kördüm emdi kön͡gül boldı baş

16. Ayur ay ḳadaşım yolum köngelir
Ölüm tutġaḳı tuttı öz barġalır

17. Senin͡g bir yüzün͡gni köreyin tiyü
San͡ga tegdi emgek oḳıdım berü

---

[164] Bu kısım Arat tarafından *ön͡dürdi ya* şeklinde okunmuştur. Dankoff *ön͡dürdi-e* şeklinde okunması gerektiğini teklif etmektedir (Dankoff 1983: 263). Clauson *ön͡dürdi* okuyuşunun problemli olduğunu kelimenin ya *on͡durdı* yahut *ündürdi* olması gerektiğini belirtir (Clauson 1972: 181). S. Tezcan da fiilin *on͡durdı* okunması gerektiğini ve dizinde yeni bir madde başı yapılarak bu fiile "*soldurmak*" anlamı verilmesi gerektiğini belirtir (Tezcan 1981: 56). Bu çalışmada Tezcan'ın görüşü doğrultusunda hareket edilmiştir.

[165] Metinde kelime *yaln͡gudı* şeklinde yazılmış ve Arat tarafından "*tutuştu*" şeklinde çevrilmiştir. Clauson'a göre bu fiilin *yalın-* "*yanmak*" fiiliyle bir ilgisi olamaz. *Yalın͡g-* "*soyunmak, çıplak olmak*" fiiliyle ilgili olması da beytin bağlamına uymamaktadır. (Clauson 1972: 931). S. Tezcan fiili *yilgü-* şeklinde okur, "*çırpınmak, heyecanlanmak*" olarak çevirir ve *yilgür-*, *yilgüt-* fiillerini de bu fiilden türetir (Tezcan 1981: 74). Bu bilgiye M. Erdal'da da rastlıyoruz (Erdal 1991: 772). Fiil bu teklif doğrultusunda okunmuş ve anlamlandırılmıştır; ancak bizim nüshamızda *i-e* sesleri arasında sık görülen nöbetleşme bu fiil için de geçerlidir, imlayı yansıtmak kaygısıyla fiil *yilgüdi* değil *yelgüdi* şeklinde okunmuştur.

[179b]

01. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

02. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu can
Tirig bolsa yaṉgluḳ yorır ig toġan

03. Yawuz ḳılma köṉglüṉg tiliṉgni yıġ a
Yazuḳḳa kefāret bolur ig toġa

04. Nigü tir eşitgil biliglig sözi
Bilig ol kiterdi bu köṉglüm yüzi

05. Şi'r

06. Yazuḳḳa kefāret[166] ig ol kör saṉga
Yazuḳsuz kişi kim ayu bér maṉga

07. Kişi iglese barça töklür yazuḳ
Yazuḳ tökse ḳutlur kişi ay toṉga

08. Kişi barça yazuḳ ḳılur az üküş
Yazuḳsuz kişi bu ajunda küşüş

09. İgiṉg edgü bolġa esen bolġa sen
Yazuḳuṉg arıġa muyan bulġa sen

10. Nelük tilde körksüz yorıtur sen söz
Ölüriṉg ne bildiṉg aya köṉgli tüz

[166] Metinde kelimenin *fe* harfi şeddeli yazılmıştır; ancak kelimenin *keffāret* şeklinde okunması vezni bozmaktadır, bu sebeple kelime 179b/03'te yazıldığı gibi şeddesiz olarak okunmuştur.

11. Odġurmış Cevābı Ögdülmişke

12. Yanut birdi Odġurmış aydı sebeb
Ölümüg tüşümde yaruḳ ḳıldı Rab

13. Tüşedim tüşümdin açıldı maṅga
Ölürüm uḳuldı maṅga ay toṅga

14. Bayat edgü isiz yorıtsa ḳażā
Yorıtur anı yatsa tünle uda[167]

15. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

16. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Yime edgü ermez aya köṅgli tüz

17. Ölür erse iglep kişi tegme ig
Kişi ḳalmaġay erdi yerde tirig

[180a]

01. Tirig yaṅgluḳ oġlı igin igler ök
Neçe ig ölüm birle kesmez bu kök

02. Tüşer ök kişi tüş udısa yatıp
Anı yorġuçılar yörer uz itip

03. Bu tüş ʻilmi bilgü kerek aşnu ked
Yöre bilse ötrü idi saḳnu ked

04. Telim türlüg uş emdi tüşke yörüg

[167] Metinde bu kelimenin altında *uyḳuda* şeklinde açıklama yazılmıştır.

Anı bilgü barça ay ḳılḳı örüg[168]

05. Biligsizke ayma tüşün͡gni açа
Bilirke ayıt tüş ayıtma kiçe

06. Kiçeki tüşün͡gke yörügi adın
Yana körse kündüz[169] körügi adın

07. Bu tüş ʻilmin͡ge baḳsa şarṭı üküş
Munı bilgü aşnu yetürse uḳuş

08. Tüşüg yörmegü öz kön͡gülçe[170] körüp
Yéme aymaġu tegme erke turup

09. Tüşüg barça tüş tip tilin yörmegü
Bu tüşün͡g yörügi telim ay bügü

10. Tüşün͡g yörme yörse bilig birle yör
Ḳıyas maʻnā birle idi yetrü kör

11. Kişi tüş tüşese yörügke barır
Yöre bilmese tüşnün͡g asġı ḳalır

12. Nigü tir eşitgil ay bilgi ten͡giz
Bu söz işke tutġıl ḳızartġıl[171] men͡giz

13. Şiʻr

14. Yörügke barır tüş tüşün͡g yaḥşı yör
Tüpi aṣlı bilgil uḳuş birle kör

---

[168] Metinde bu kelimenin *kef* harfi üzerindeki çizgi görünmüyor; unutulmuş olmalı.
[169] Kelimenin *ze* harfi noktasız yazılmıştır.
[170] Kelimenin *lam* harfi üzerine *kef* üzerine konan çizgi gibi bir çizgi sehven konmuş olmalı.
[171] Metinde kelimenin *re* harfi noktalı; *ze* harfi noktasız yazılmıştır.

15. Nigü yörse tüşni anı teg bolur
Yawuz yörme tüşni sa͡ngga ḳılġa ḳor

16. Telim tüş bolur yim içimke barır
Yaraġsız yimiş bolsa te͡ngsiz kelir

17. Taḳı bir tüş ol kör bu yıl faṣlı͡nga
Bu ṭab‘ı küçenip barur aṣlı͡nga

[180b]

01. Yıl ülgi yaz erse kiçig erse er
Ḳızıl körse barça yaġız körse yer

02. Anı ḳan küçemiş bolur belgülüg
Ayu bir ḳan alsun a͡ngar ülgülüg

03. Yıl ülgi yay erse tüşegli yigit
Sarıġ al tüşese ya küjküm ögip

04. Sarıġçı küçenmiş bolur ay bügü[172]
Özini boşutġu terengbin yigü

05. Yıl ülgi küz erse er erse orut[173]
Ḳara körse taġ ya ḳuduġ körse üt

06. Bu sevdā küçenmiş bolur ay ḳadaş
Ot içgü me͡ngesin arıtġu adaş

07. Ḳış erse yana tüş körügli ḳarı

[172] Kelimenin *kef* harfinin üzerindeki çizgi konmamış.
[173] Kelimenin son harfi *be* ile yazılmış, beytin kafiyesi ve anlamı dikkate alınarak, noktanın sehven üst yerine alta konduğuna hükmedilmiş ve B nüshasındaki *orut* okuyuşu tercih edilmiştir.

Aḳar suw tüşese ya buz ḳar tolı

08. Küçenmiş bolur kör anın͡g balġamı
İsig nen͡g yitürgü içürgü emi

09. Taḳı biri ażġāş-u aḥlām bolur
Bu tüşke yörüg yoḳ ay ḳılḳı unur

10. Kiçe saḳnu yatsa anı körse tüş
An͡gar ma yörüg yoḳ anın͡g yanġı tuş

11. Taḳı bir tüş ol körse yekdin bolur
Tüşegli anı körse suwḳa yunur

12. Yana p̈isesin körse tüşte kür er
An͡gar ma yörüg yoḳ ay kön͡gli kü er

13. Munı barça bilgü yetürgü uḳuş
Adırġu üdürgü anın yörse tüş

14. Nigü tir eşitgil mu‘abbir ḥakïm
Ayıtġu kerek er tüşer erse kim

15. Şi‘r

16. Bu tüş körse yörme bilü bilmeyü
Neteg yörse tüşni bolur anlayu

17. Saḳınç körse tüşte yanutı sewinç
Sewinç körse ḳadġu bolur yıġlaġu

[181a]

01. Bir ök yan͡glıġ ermez bu tüşke yörüg

Munı ked saḳınġu ay kö͡ngli örüg

02. Ḳara ʻām tüşi͡nge yörügi adın
Adın boldı begler tüşi kör ö͡ngin

03. Sewinç körse tüşte oyun ya büdig[174]
Saḳınç ḳadġu birle açıldı kezig

04. Yana yıġlasa tüşte körse saḳınç
İrij birle awnur bulur mi͡ng sewinç

05. Yana tüş yörügi bu körgü anı͡ng
Adınḳa bolur asġı bolmaz seni͡ng

06. Kişike körüp yörlür emdi tü tüş
A͡ngar yaḫşıġ erse yaġutur uḳuş

07. Tüş ol kör anı körse beklik bulur
Ol oḳ tüş taḳı birni iglig ḳılur

08. Munı barça bilgü kerek ay ḳadaş
Anın ötrü yörse tüşüg ay adaş

09. Nigü ol tüşü͡ngni ma͡nga ay açа
Anı men yöreyin kör adra seçe

10. Bāb Odġurmış Ögdülmişke Tüş Körmişin Aytur

11. Yanut birdi Odġurmış açtı tilin
Ayur sözleyin men kö͡ngülke alın

[174] Kelimenin ilk harfi iki noktayla yazılmış olmasına rağmen beyte anlam bakımından daha uygun olan okunuş tercih edilmiştir.

12. Şatu kördüm ilig anın͡g baġnası
Yüz utru uruġluġ ediz hem yası

13. An͡gar aġdım emdi birer baġnaça
Başın͡ga tegi baġna sadım neçe

14. Başında bir atçı man͡ga suw birür
Alır men tüketü içip öz ḳanur

15. Anın͡gdan basa uçtum ten͡gip[175]
Özüm bilgüsüz boldı örlep sin͡gip

16. Bāb

[181b]

01. Ögdülmiş Odġurmış Tüşin͡ge Ta'bir Ḳılmışın Aytur

02. Yanut birdi Ögdülmiş aydı bu tüş
İdi edgü tüş ol kör asġı üküş

03. Nelük özke ten͡gsiz yörer sen yörüg
Yörügke barır tüş ay kön͡gli örüg

04. Aġış barça tüşde aġırlıḳ bolur
Aġarı ten͡ginçe uluġluḳ bulur

05. Neçe aġsa tüşte aġar ḳut ḳıwı
Aġırlıḳ bulur ked bulur yüz suwı

06. Şatuḳa aġar teg aġar ol ḳutı
Uluġluḳ bile ilke yadlur atı

[175] Kelimenin *nun* harfi noktasız yazılmıştır..

07. Munuḳı bu sözke tanuḳ keldi kör
Tüşüg yorġuçı tüş yörüp ḳodtı tör

08. Şi‘r

09. Şatu tüşte ‘izz ol aġarı teñgi
Birer baġna sayu aġırlıḳ öñgi

10. Neçe aġsa ança aġırlıḳ bulur
Ajun mālı ḳut ḳıw bulur öz öñgi

11. Idışıġ suwuġ sen alıp içtüküñg
Tiriglik uzun bolġa yıldız köküñg

12. Uçup kökke örlep tükel aġduḳuñg
Tilek birge Teñgri nigü ḳolduḳuñg

13. Bāb Odġurmış Bu Tüşke Adın Yörüg Aytur

14. Yanut birdi Odġurmış aydı tüşüm
Yörügi bu ermez işim hem tuşum

15. Özüñg körmiş erse bu tüşni yatıp
Yörügi ol erdi ayur se‹n› itip

16. Seniñg himmetiñg barça dünyā turur
Bu dünyā tilegli bu dünyā bulur

[182a]

01. Meniñg bu özüm ḳaçtı dünyā ḳodup
Bu yerde turur men kör emgek yüdüp

02. Tükel yörmediŋ tüş yörügi maŋa
Eşitgil bu tüş men yöreyin saŋa

03. Ediz baġnalıġ men şatu kördüküm
Tiriglik turur ay ḳadaş yördüküm

04. Şatunuŋ başıŋa tegi yoḳladım
Yaşımnı tükettim tiriglik yidim

05. Başıŋa aġıp men ol atçı kelip
Yaşım birdüki suw men içtim alıp

06. Ol atçı turur kör atalıġlarıġ
Atasız ḳılıġlı ay ḳılḳı arıġ

07. Ol atçı turur kör itilmişlerig
Buzuġlı yorıtmaġlı cānlıġ tirig

08. Idışlıġ suwuġ men tükel içmişim
Tiriglikke yördüŋ uzattıŋ yaşım

09. Tiriglik bolur suw sen aymış teg ök
Yarım içse ḳalsa yarımı ülüg

10. Idışlıġ suwuġ içtim emdi tükel
Tükettim tiriglik esen edgü ḳal

11. Yarım suw içip ḳodtum irse yarım
Yarım ḳalġay erdi tirigliklerim

12. Nigü tir eşitgil uḳuşluġ bügü
Bügüler sözi sözke ul tüp tigü

13. Şi'r

14. Idışlıġ suwuġ tüşte içse yarım
Tükedi tiriglik yarımı birim[176]

15. Ḳalı içse suwnı tükel bu içe
Tükedi tiriglik ḳazıldı ḳarım

16. Yoḳaru uçup bu özüm teŋgdüki
Yaşıl kökke örlep teŋgip siŋgdüki

17. Süzük cān turur ol bu kepdin çıḳıp
Yana yandı kelmez yiriŋge aġıp

[182b]

01. Bayat tüşte belgürdi emdi maŋga
Ölümke anunġu kerek ay toŋga

02. Bu tüşnüŋg yörügi bu yaŋglıġ turur
Adınsıġ yörer sen maŋga ay unur

03. Sen edgü ḳılur sen meniŋg köŋglümi
Ölüm utru keldi otı yoḳ emi

04. Baḳa körgil emdi ay köŋgli tirig
Ölüm kötki ḳıldı yaġız yirlerig

05. Neçe ḳarşı ordu bezeklig sarāy
Ölüm buzdı barça turu ḳaldı hay

06. Neçe kür küwenür bedük beglerig
Ölüm yerke soḳtı baḳa kör tirig

[176] Kelimenin ilk harfi (*be*) iki noktayla yazılmıştır.

07. Neçe küç bileklig yumıtmışlarıġ
Ölüm tuttı saçtı yırattı arıġ

08. Tan͡g ermez ölüm toġsa yan͡gluḳ ölür
Ḳamuġ tın toḳıġlı ölümke törür

09. Tan͡gı bu turur kör ölügli et öz
Ölümüg unıtıp ḳodur tilde söz

10. Usayuḳ bu yan͡gluḳ bilür ölgüsin
Özindin kitermez usallıḳ usın

11. Ölüm ḥaḳ turur kör keçiş yoḳ adın
Nigü erki ḥalım ölümden kidin

12. Saḳınçım bu ol ay kön͡güldeş işim
Ölümden kidin Ten͡gri itsü işim

13. Barı tap ḳılıp men keçürdüm künüm
Erej emgek ertti yarudı tünüm

14. Elig ḳısġa tuttum tawar tirmedim
Havā arzularḳa kön͡gül birmedim

15. Bu künke saḳındım özüm yüklerin
Yinitmek tiledim yazuḳum barın

16. Nigü tir eşitgil bilig birgüçi
Baġırsaḳ bu öt saw erig birgüçi

17. Şi‘r

[183a]

01. Usanma ḳatıġlan yükün͡gni yinit
Yolun͡g yinçge ḳıldan özün͡gni könit

02. Bu kün yatma emge işin͡gni itin
Keçer emgekin͡g sen köçerde unıt

03. Yana aydı ay çın baġırsaḳ ḳadaş
Barır men udu sen kelir sen adaş

04. San͡ga ḳaç aġız[177] söz özüm sözleyin
Unıtma anı sen menin͡gden kidin

05. Tirigde baġırsaḳ özüm bolsunı
Özümden kidin bu sözüm ḳalsunı

06. Sözüm tut usal bolmaġıl ay ḳadaş
İsizke tiriglik yawa ḳılma yaş

07. Bāb Odġurmış Ögdülmişke Pend Birmişin Aytur

08. Köni bol yitürme könilik yolın
Bu yol iltge arzū tilekke yilin

09. Baġırsaḳ bolun barça tınlıġ üze
Tapuġ ḳıl bayatḳa kön͡gül til tüze

10. Saḳınç ḳısġa tutġıl tapuġ ḳıl uzun
İwerde amul bol buşarda tözün

11. Ölümüg unıtma itigin͡g ḳılın
Özün͡gni unıtma tüp aşlın͡g bilin

[177] Kelimenin *ze* harfi noktasız yazılmıştır.

12. Ḳaraġurma dünyāke suḳluḳ ḳılıp
Ḳalır bu barır sen ökünçün ulıp

13. Bayat ḥükmi tapla nigü kelse yüd
Bodunḳa asıġ ḳıl bolu birse öd

14. Köni sözle ḳavlun͡g tükel ḳıl bütün
Bolur ḳavlı yalġan kişiler otun

15. Küler yüz isig söz ḳılınç edgü tut
Bolu birge ödlek kelü birge ḳut

16. Aḳı bolġıl alçaḳ tuz ötmek yitür
Kişi ‘aybı açma sen örtgil yitür

[183b]

01. Havā basġıl öwken͡g kelir erse yıġ
Et öz egri yolḳa barır erse yıġ

02. Özün͡g asġı ḳolma bodun asġı ḳol
Yüdürme yük ilke özün͡g yükçi bol

03. Tawar nen͡g barın ḳıl özün͡gke yuluġ
Bodunuġ sewündür ay bilgi uluġ

04. Kişi üdrümi kör kişini yular
Sewüg can yuluġlar sewinçin tiler

05. İdi yaḥşı aymış kör üdrüm talu
Biliglig uḳuşluġ men͡gesi tolu

06. Asıġlıġ kişi ol kişi üdrümi

Baġırsaḳ kişi ol bodun ködrümi

07. Kişilik atı kör iki neñg turur
Baġırsaḳ biri bir aḳı neñg birür

08. Taḳı mundan yegrek ayur kör uḳuş
Uḳuş yolı tutsa asıġlar üküş

09. Aḳı tip ayurlar ḳayu ol aḳı
Aḳı can yuluġlar öter er ḥaḳı

10. Aḳılıḳ ol ermez ülese kümüş
Aḳı canı ḫalḳḳa ḳılur ol yuluş

11. Aḳıtsa aḳı er bodunḳa tawar
Aḳa yıġlu tirlür añgar ḫalḳ awar

12. İki neñg turur dünyā atı çawı
Biri neñg tawar ol biri yüz suwı

13. Bu iki bulup miñg yaşasa tükel
Ölüm tutsa āḫır adın bolġu ḥāl

14. Ḳara begke tapsa bedütür ḳopar
Üzengü bar erse çigen berk ḳapar

15. Özüñg köçgü atıñg seniñg köçkün ol
Köçütçi ölüm kelgü āḫır kün ol

16. Köçügli kişi itmez ordu sarāy
Yorıġlı kişi yolda ḳalmaz yıl ay

17. Özün͡gni yol ötkün saḳın ay ḳadaş
Sewinç ḳılma artuḳ yazuḳ[178] ḳılma ḳaş

[184a]

01. Keçigli turur bu ajun ḳalġusuz
Ölügli turur öz küni belgüsüz

02. Anunmış turur bu ölüm tarmaḳı
Usanıp yorırda iler ḳarmaḳı[179]

03. Bu dünyā aş ol bir bu aş yiglini͡ng
Atını sen ök ay saḳım yoḳ meni͡ng

04. Tilek arzū sürme havā͡ngnı yıġın
Kişig so͡ngdamaġıl tili͡ng ḳıl aġın

05. Nigü tir eşitgil ay kö͡ngli oduġ
Bu söz işke tutġıl toḳınmaz yoduġ

06. Şi'r

07. Tilek arzū sürmek idi ked tatıġ
Tatıġ aytıġı bar yarınlıḳ ḳatıġ

08. Tatıġḳa tatıġsız süçigke açıġ
Aġışḳa iniş ol edizke batıġ

09. Tükel ḳız ḳılınçlıġ turur bu ajun
Sini armasunı ay ḳılḳı tözün

[178] Kelimenin *re* harfi noktasız yazılmıştır.
[179] Bu kelime *ırmaḳı* şeklinde yazılmış; ancak satır sonuna *ḳarmaḳı* şeklinde düzeltme konmuştur.

10. Telim yelke birdi sinin͡g teglerig
Keçürdi ilig teg telim beglerig

11. Köz açtı silerke bu birdi elig
Usal bolmaġıl sen ay ḳılḳı silig

12. Nigü birdi erse yana oḳ alur
Neçe tirdi erse saçar ol alur

13. Neçe külse āḫır yana sıḫtatur
Neçe itse ewre buzar artatur

14. Ḳılıḳı cefā ol ḳılınçı otun
Yaruḳluḳı azraḳ üküşi tütün

15. Bezenür kişike özin körkitür
Kön͡gül birdin͡g erse adaḳ berkitür

16. Şeker birle igdür birür kin aġu
Yayıġ ḳut ḳılınçı bu ol ay bügü

17. Nigü tir eşitgil saḳınuḳ kişi
Saḳınġıl ay devlet edisi kişi

[184b]

01. Ḳalır dünyāḳa birme saḳlan kön͡gül
Cefāçı turur bu ay ḳılḳı amul

02. İdi yaḫşı aymış kör üdrüm talu
Biliglig uḳuşluġ ḫıradı tolu

03. Yayıġ ḳutḳa tegnip[180] yaṉgılma yorıḳ
Inançsız turur ḳut kör ewrer ḳılıḳ

04. Kölige turur dünya devlet küni
Kölige bir ök yirde turmaz köni

05. Dı̈niṉgni uçuz tutma bu dünyaġ uçuz
Aġır ḳılġa dı̈niṉg ay bilgi ögüz

06. Erejke awınma sewünme saḳın
Bayat yadı birle tapuġ ḳıl oḳın

07. Esürtmesü devlet sini ay ḳadaş
Adılduḳta şeksiz közüṉg tolġa yaş

08. Nigü tir eşitgil bu bodun yigi
Sınap sözlemiş sözni bilip ögi

09. Kimi erse devlet esürtse kelip
Yaġız yerde yarlur yüreki ulıp

10. Uluġluḳḳa esrüp kim aḫsumlasa
Ḳara yer ḳatında ḳıyın yir basa

11. Yigitlik ya baylıḳ bu ḳut esrüki
Süçig esrükinde beter ay beki

12. Esürse ḳalı borçı bornı içip
Udıp ḳopsa adlur usından keçip

13. Bu devlet esürtse adın adlumas

[180] Kelime *telnip* şeklinde yazılmış, ancak *lam* harfi üzerine konmuş olan fetha *kef* harfinin çizgisi olarak kabul edilmiştir; çünkü *telin-* fiili beytin bağlamına uygun değildir.

Ölüm tutmaġınça udıp odlumas

14. Atın͡g boldı ḳul ḳılma begler işi
Özün͡g ḳulluḳı ḳıl ay edgü kişi

15. Telim ḳalġu ermez tiriglik küni
Uzun barġu ermez uluġluḳ üni

16. Neçe min͡g yaşasa öz ölgü turur
Ulaşmış et özler üzülgü turur

17. Mun͡gar men͡gzer emdi eşit bu sözün͡g
Kön͡gülke alınġıl ewürme yüzün͡g

[185a]

01. Şi‘r

02. Tilek arzū ni‘met tükel yise sen
Tiriglik suwın sen bulup içse sen

03. Sunup tutsa elgin͡g eger kök közi
Başın͡g kökke tegse yana yerde sen

04. Köni sözleyin söz san͡ga ay ḳadaş
Nigü kizleyin men ay kön͡gli tüdeş

05. Ḳalı sewmez öz kör bu dünyā nen͡gin
Tü[181] ni‘met bulur tüz[182] ḳılınçın yan͡gın

[181] Kelimenin *te* harfi noktasız yazılmıştır.

[182] İlk harfi noktasız yazılmış bu kelime için Arat'ın teklif ettiği *yüz* yerine Dankoff'un teklif ettiği *tüz-* okunuşu tercih edildi; *tüz-* "*düzeltmek*" kelimesi beyte anlam bakımından daha uygundur. (Dankoff 1983: 263).

06. Erej arzū ni‘met bu ḳodmaḳ ḳamuġ
Yayıġ dünya yaptı maṅga bu ḳapuġ

07. Bayatdın yıratur bu dünyā kişig
Tıdar ḳıldur ıdmaz bu edgü işig

08. Bu ḳorḳınç üçün bilge dünyā ḳodup
Ajun tizgünü yügrür emgek yüdüp

09. Ḳayu taġda yügrür üṅgürde ewi
Yimi ot köki içgü yaġmur suwı

10. Ḳayusı biyābanda yügrür eṅgip
Bayatḳa bu ḳorḳu saḳınçın sızıp

11. Ḳayusı örüm kedti bükri uça
Ḳayu yer kezer bu közi yaş saça

12. Ḳayusı yémez aş özin sızġurur
Ḳayu tünle yatmaz adaḳın turur

13. Bu yaṅglıġ yorırlar odunmış kişi
Udımış tururmız usayuḳ başı

14. Sen emdi küdezgil özüṅg ay ḳadaş
Seniṅg boldı dünyā özüṅg boldı baş

15. Havā bas uḳuş birle nefs boynı sı
Bu ol er nişānı uḳuş belgüsi

16. Bu iki bile er yoḳadur küçün
Muṅgar kim bolun bolsa emger öçün

17. Munuḳı barır men bu kün adrılıp

Seniŋ me yoluŋ bu kel edgü ḳılıp

[185b]

Vaḳf

01. İsizke ḳatılma ḳılınç edgü tut
İsiz iki ajun ḳılur özke yut

02. Nigü tir eşit köŋli bışmış kişi
Ölümden oza işin itmiş kişi

03. İsizke yüreklig aya buġraġu
İsiz ḳılma isiz yimi ol aġu

04. Aya kiŋ yorıḳlıḳ bodun öktemi
Ölüm yetgelir terk otı ḳıl emi

05. Aya men tigüçi mini saw mini
Ölümke anunġıl yanur ked séni

06. Aya aç közi suḳ bu dünyā ḳulı
Ölüm suḳlanur kör sini tutġalı

07. Ayur ay ḳadaşım barır men muŋgun
İki neŋke artuḳ açır men bu kün

08. Biri ol bayat tapġı mindin ḳalır
İkinçi idim yadı tilden barır

09. Bu kün ya yarın tut yumulsa bu köz
Silerniŋ duʿāḳa bolur muŋluġ öz

10. Duʿāda unıtma mini ay ḳadaş
Miniŋgden kidin sen kelir sen ulaş

11. Munuḳı körür sen meniṉg ḥālımı
Saṉga bolsu ‘ibret otı ḳıl emi

12. Ölüm keldi eltür barır men muṉgun
Saṉga kelge mindin basa sen anun

13. Bu kün adrılur men muṉgun öz barır
Ḳawuşġum ḳaçan erki Teṉgri bilir

14. Nigü tir eşitgil ölügli kişi
Ölürde ulıp yerke çalmış başı

15. Şi‘r

16. Ulır men ökünçün aḳar köz yulum
Tatıġlar tatıġsız ḳılur bu ölüm

17. Ölümden basa kör iki yol küder
İkiden ḳayu erki barġu yolum

[186a]

01. Yana ök ayur ay baġırsaḳ ḳadaş
Meniṉg ḳadġuma sen köṉgül ḳılma baş

02. Ulıtma köṉgül bertme minden basa
Köṉgül bas du‘ā ḳıl ḳatıġlan usa

03. Sıġıt ḳılma artuḳ ṣabır ḳıl özüṉg
Bu işni bayat ıdtı kesgil sözüṉg

04. Yorı yanġıl emdi yana ewke bar
Saḳınç ḳadġu birle ajun ḳılma tar

05. Kereklig tutuzdum sa͡ngа barça söz
Unıtma sözümni aya kö͡ngli tüz

06. Éligke tegürgil meni͡ngdin selām
Bu āḫır selām ol ay bilgi tamām

07. Ögdülmiş Cevābı Odġurmışḳa

08. Yanut birdi Ögdülmiş aydı turup
Nigü teg barayın sini men ḳodup

09. Aġır ig bile sen özü͡ng ya͡ngluzun
Nigü teg ḳılur sen ay kö͡ngli tözün

10. Yana aydı Odġurmış emdi yorı
Meni͡ng ḳadġumı sen yéme ay urı

11. İdim yādı tap ol awınġu işim
Körü ıdmaġa Te͡ngri itgey işim

12. Kimi edgü tutsa bayat edlese
Ḳamuġ edgü boldı anı͡ngdan basa

13. İdi yaḫşı aymış köni sözlüg er
İşig aşru körmiş yeti közlüg er

14. Bayat kimke ḳılsa ‘ināyet basut
Anı͡ng iki ajun a͡ngar boldı ḳut

15. Bayat fażlı kimke yetilse tükel
Ḳalur iki ajun bulur edgü ḥāl

16. Kimi ḳodtı erse ay ersig urı

Kerek bolsunı ıt kerek kök böri

17. Sözin kesti Odġurmış aydı ḳadaş
Yorı bar esen tur közün tökme yaş

[186b]

01. Turup ḳuçtı Ögdülmiş Odġurmışıġ
Öpüp yıġladı yerke tökti yaşıġ

02. Sıġıt birle çıḳtı kör andın turup
Atın mündi keldi yüz ewke urup

03. Tüşüp kirdi ewke saḳınçın tügük
Sewünçi kitip kön͡gli ḳadġun ükük

04. Ne mun͡gluġ turur körse yan͡gluḳ özi
Sewünçi az ol barça ḳadġu tözi

05. Tilek barça kilse sewinç küldürür
Ḳalı ḳadġu kelse saḳınç yıġlatur

06. Sewerin bulur körse sewnü küle
Ḳalır adrılurda bu ḳadġu bile

07. Arala awıtur sewünçün viṣāl
Ara yıġlatur kör firāḳın tükel

08. Nigü bar ajunda firāḳtan ḳatıġ
Firāḳ ḳadġuları ten͡gizden batıġ

09. Tirigler firāk bolsa ḳawşur yana
Tilep irteşü yandru tapşur yana

10. Ḳamuġdan ḳatıġraḳ firāḳ bu ölüm
Ölümke itig yoḳ ya tutmaz tulum

11. Ḳamuġnıng̃ firāḳı yaḳın ya yıraḳ
Ölümning̃ firāḳı yıraḳ bu firāḳ

12. Mung̃ar meng̃zer emdi bu baytıġ oḳı
Oḳısa aça birge maʿnā taḳı

13. Şiʿr

14. Ḳamuġdan ḳatıġraḳ ölüm ol firāk
Firāḳlar töker yaş körügli ḳaraḳ

15. Tirigler firāḳḳa umunç bar viṣāl
Ölügli viṣāldın siziksiz yıraḳ

16. Yidi içdi Ögdülmiş az inçrünüp
Namāzın yetürdi adaḳın turup

17. Yaşıḳ yirke indi yüzin kizledi
Ḳalıḳ ḳarşu keldi izin izledi

[187a]

01. Töşek ḳoldı yattı usı kelmedi
Saḳınç ḳadġu birle közin yummadı

02. Ḳopup çıḳtı ilke yuwuldı yaşı
Ajun meng̃zi boldı Ḥabeş ḳırtışı

03. Yana yandı ewke töşekke kirip
Yatıp bardı bir az saḳınçın serip

04. Yüzin kizledi yirke Rūmī ḳızı
Ajun meñgzi boldı bu zengi yüzi

05. Usı kelmedi turdı baḳtı yana
Kör Ülker sawulmış uçuḳmış tün e

06. Közin kökke tikdi baḳa turdı kiç
Ḳara tün tünerdi yarumadı hīç

07. Yatıp bardı azraḳ odundı turup
Yaşıl kökke baḳtı yoḳaru körüp

08. Toġardın ḳara ḳuş ḳopup örledi
Yaġı ot kötürmiş teg ot yıldradı

09. Yitiken kötürdi yana baş örü
Töñgitti yana yıldrıḳ adġır naru

10. Eren ḳırtışı indi yérke yaġuḳ
Yaşıḳ baş kötürdi yüz açtı yaruḳ

11. Yana turdı yundı tarandı arıġ
Namāz ḳıldı virdin oḳıdı arıġ

12. Ajun ḳırtışı boldı altun öñgi
Yalın teg bolup dünya ḳızdı eñgi

13. Tonın kedti tirkin atını tutup
Yana ḳarşıḳa bardı[183] iwdin turup

14. Tüşüp kirdi ḳarşıḳa tirkin yorıp
Oḳıdı ilig kirdi köñglin tirip

[183] Kelimenin ilk harfi iki noktayla yazılmıştır.

15. Baḳa kördi ilig kör Ögdülmişig
Tüşük kördi kön͡glin ol edgü kişig

16. Ayıttı ilig emdi ḥālın͡g ne ol
Saḳınçlıḳ[184] körür men alında tügün

17. Nelük al bodudun͡g ḳızıl men͡gzin͡gi
Nigü bérdi erki san͡ga öz ön͡gi

[187b]

01. Toḳı ḳut ewürmedi sindin yüzin
Yayıġ dünya devlet yarutur közin

02. On͡gay ewrülür emdi ewren san͡ga
Tilekçe toġar ay kün ödlek ton͡ga

03. San͡ga tügmedim men bu ḳaşım közüm
Küler yüz tutar men sewinçlüg özüm

04. San͡ga kim tegürdi bu ḳadġu saḳınç
Nigü erki ḥālın͡g sözün͡g ne erinç

05. Nigü ḳadġu vaḳtı turur ay oġul
Man͡ga ay bileyin ay ḳılḳı amul

06. San͡ga tegse emgek ya ḳadġu saḳınç
Man͡ga ma ḳaçan bolġa anda sewinç

[184] Bu kelimedeki ek anlam olarak *-lıġ* eki olmakla birlikte metinde *-lıḳ* şeklinde yazılmıştır; imlayı değiştirmemek için kelime metindeki şekliyle transkribe edilmiş; ancak dizinde *saḳınçlıġ* verileri arasında gösterilmiştir.

07. Ögdülmiş Cevābı İligke

08. Yanut birdi Ögdülmiş açtı sözin
Ḳadaşı igi ḥālı ne érdükin

09. Özi birmişin hem neteg körmişin
Ayu birdi öt saw nigü aymışın

10. Kön͡gül bertti ilig yuwuldı yaşı
Ayur ay dirī́ġā ol edgü kişi

11. Baġışlasu Teñ͡gri anın͡g cānını
Ḳoratmasu andın eti ḳanını

12. Yana aydı ḥālı nigü ol anın͡g
Nigü teg ḳodup keldi kön͡glün͡g senin͡g

13. Anı kim küdezür igin kim körür
Ol ig birle yañ͡gluz nigü teg yatur

14. Nelük sirmedin͡g anda ança turup
Anı kimke ḳodtun͡g bu yañ͡glıġ körüp

15. Ögdülmiş Cevābı İligke

16. Cevāb birdi Ögdülmiş aydı bu söz
Añ͡gar sözledim men ay bilgi öñ͡güz

17. Mini ewre sürdi sözüm tutmadı
Sözüm ḳadra kördüm küçüm yetmedi

[188a]

01. Eşitti ilig keldi ewdin turup

Aŋgar ta‘ziyet ḳıldı köŋglin urup

02. İlig aydı öglen ay Ögdülmiş e
Du‘ā birle itgil aŋgar sen iş e

03. Bayat yarlıḳasu ol Odġurmışıġ
Keçürsü anıŋgdın yazuḳ ḳılmışıġ

04. Bu ḳadġu içün birsü Teŋgri muyan
Bayatdın sewinç bul tamuġdın eman

05. Ḳapuġ beklemiş sen yéme yol kesip
Yüzüŋg kizlemiş sen tilin söz basıp

06. Seniŋgdin yaramas bu yaŋglıġ ḳılıḳ
Uḳuşluġ yorımaz bu yolça yorıḳ

07. Saŋga kim tegürdi maŋga ay bu küç
Ya kim öwkeledi ya kim ḳıldı öç

08. Bayat ḥükmi erdi ḳadaşıŋg üze
Yorıttı ḳażāsın sen öz ḳılḳ tüz e

09. Nigüke ulır sen nigü bu sıġıt
Bu ḳılḳ edgü ermez munı sen aġıt

10. Toġuġlı ölür ol aġıġlı ilür
Yorıġlı tınur ol birigli alur

11. Ḳadaşıŋg ölümi saŋga bolsu pend
Siringil muyan ur şeker bolsu ḳand

12. Ölürüg körügli tirig ḳalġuçı
Kerek pend tutunsa ḳanı tutġuçı

13. Ölüg pendini baḳ ayur kör mini
Ölüm tuttı bardım tutar uş sini

14. Mun͡gar men͡gzer emdi bu baytıġ oḳı
Oḳıp ked kön͡gülke alınġıl taḳı

15. Şi‘r

16. Senin͡gden ozaḳı ölügli min͡g e
Ölüm tuttı bardım kelir uş san͡ga

17. Usanıp yorıdım oḳıdım üküş
Ölüm tuttı bardım kelir uş san͡ga

[188b]

01. Ayıttı ilig ewre Ögdülmişig
Neteg ölmişin ḥāl nigü bilmişig

02. Ötündi iligke nigü körmişin
Ölürde vaṣiyyet itip ḳodmışın

03. Turup rekve birle[185] tayaḳın alıp
İlig utru urdı ḳumaru ḳılıp

04. Ayur uş ḳadaşım man͡ga ḳodmışı
Bu erdi nen͡gi uş turu ḳalmışı

05. İlig me kötürsü ḳumaru birin
Ḳutadġa bu kün hem tusulġa yarın

[185] Kelimenin ilk harfi üzerindeki fetha dikkate alınmamıştır.

06. İlig sundı aldı tayaḳ elgiñge
Ayur bu ḳumaru ḳutadsu mañga

07. Sen alġıl bu rekve ḳadaşıñg özin
Munuñg birle üşgür tilese yüzin

08. Sunup aldı rekve kör Ögdilmiş e
Köñgül bertti közden yuwuldı yaş a

09. İlig aydı körgil bu ‘ibret bu kün
Biriñge tap emdi saḳınsa ögün

10. Ol andaġ tirildi tükedi ajun
Taḳı ḳaldı artıp ay ḳılḳı tözün

11. Nigü tir eşitgil ḳılınçı silig
Uḳuş birle işke yetürmiş elig

12. Üküş bolsa artmaz bu dünyā neñgi
Neçe me az erse yeter öz teñgi

13. Bu dünyā müni miñg bir ol erdemi
Nigü teg keçürse keçer ādemī

14. Üküşlük ne asġı ölümden kidin
Anı yigli sewnür seniñgden adın

15. Ḳadaşıñg ḳodup ḳaçtı dünyā neñgin
Örüm kedti arpa yidi öz teñgin

16. Keçürdi tiriglik toru ölmedi
Anuḳ yiglilerke neñgin ḳodmadı

17. Ḳatıġlandı tün kün yinitti yüki

Keçip bardı andın ajun emgeki

[189a]

01. Ol itti işin kör ḳutuldı bu kün
Bizi‿ŋg iş ne erki yazılmas tügün

02. İlig ötledi kör mi‿ŋg edgü sözün
Kö‿ŋgül hem ḳarın urdı ötlep uzun

03. Yana ḳarşıḳa bardı ilig turup
Tüşüp kirdi ewke saḳınçlıġ bolup

04. Saḳınç ḳıldı ḳaç kün bu Ögdülmiş e
Keçürdi bu ḳadġu yazıldı ḳaş a

05. Unıttı bu ḳadġu saḳınçıġ yime
Yidi içti küldi sewündi yana

06. İdi yaḫşı aymış bodun başlar er
Bilig birle il kün işin işler er

07. Şi‘r

08. Neçe ḳadġu saḳınç sini bolnasa
Yana oḳ küler köz neçe yıġlasa

09. Ajun ö‿ŋgdisi bu telimden berü
İsiz edgü erter neçe yıllasa

10. Saḳınçın keçürdi kör Ögdülmiş e
Tapuġḳa baḳa turdı itti iş e

11. Ḥarişlıḳ bile ol tapuġ başladı

Kiçe tan͡gda bardı işin işledi

12. Oḳıdı ilig bir kün Ögdülmişig
Ayıttı bodun ḥālı il kün işig

13. Ayur il ḥālı ne bodun ḥālı ne
Nigü teg keçer emdi ödlek kün e

14. Man͡ga köz ḳulaḳ sen işimni ḳamuġ
Senin͡gdin tiler men aça bir ḳapuġ

15. San͡ga tegdi ḳaç kün bu ḳadġu saḳınç
Tigümedin͡g işke işin͡g ne erinç

16. Ögdülmiş Cevābı İligke

17. Yanut bérdi Ögdülmiş aydı ay beg
Bodun ḥālı edgü duʻā artġu teg

[189b]

01. Neçe edgü ḳoptı bu bilge bügü
Tilep bulmadılar tiriglik yégü

02. Bu kün kör neçe toġmaduḳ teg bolup
Ḳara yer ḳatında yaturlar ölüp

03. Ne türlüg ne yan͡glıġ kişi ḳoptı kör
Yaġız yer olarıġ yidi optı kör

04. İtiglig saray ordu ḳarşı ḳodup
Yaġız yer töşenip yaturlar küdüp

05. Udır mu üni yoḳ ya tınmaz tını

Nigü erki ḥālı biligli ḳanı

06. Olar barça muṉgluġ bu kün edgüke
Eligleri yetmez yigü kedgüke

07. Ökünçün yaturlar kör ınçıḳlayu
Küsep edgülükni miṉg arzū yiyü

08. Bayat birdi bizke bu kün bu künüg
Yawa ḳılsa bolmaz bu bilmiş ödüg

09. Bayat birsü tevfīḳ bu künde naru
Ḳamuġ edgülükke ay edgü törü

10. Tilin birdi alḳış kör Ögdülmiş e
Ayur ay bügü beg uzun kiç yaşa

11. Ajun ḳalmasunı seniṉgsiz ḳuruġ
Bayat kesmesüni seniṉgdin uruġ

12. Nigü erse arzū tilekiṉg ḳamuġ
Aça birsü Teṉgri saṉga ol ḳapuġ

13. Nigü erse arzū tilekiṉg taḳı
Tükel birsü Teṉgri saṉga ay aḳı

14. Sewünçün awınçın tirilgil uzun
Erejlengil ança ay ḳılḳı tözün

15. Dirīġā seniṉg teg kişiler ölüp
Ḳara yerde yatsa süṉgüki ulup

16. Nigü ḳılġu Teṉgri bu dünyā işi
Bu yaṉglıġ törütmiş ay ilçi başı

17. Neçe ölse bolmaz sini teg ölüg
Özüñ edgülerdin ilindi ülüg

[190a]
Vaḳf

01. Kerek öl kerek kiç yaşaġıl uzun
Atıñ edgü birle yadıldı sözün

02. Sewerinñ üküş bolsu siwmezleriñ[186]
Saçılsu birerin kiñgüsü yeriñ

03. Yer öpti turup çıḳtı kesti sözin
Atın mündi urdı iwiñge yüzin

04. Kelip tüşti kirdi ewiñge yorıp
Yidi içti yattı bir ança serip

05. Yana ḳoptı erte işin başladı
Ayu birdi kördi özi işledi

06. Köñgül til köni tuttı tüzdi yorıḳ
Ḳamuġ egriler köndi itti ḳılıḳ

07. İtildi ajun arttı edgü du'ā
Ḳutadtı küni künde ed kü du'ā

08. Olar bardı ḳaldı ol edgü atı
Yitip barġu ermez atı ḥürmeti

09. Körü barġıl emdi bu yañlıġ kişi

[186] Bu kelimenin *we* harfi iki noktayla yazılmıştır.

Kişi mü bolur bu firişte işi

10. Kişi erdi erse olar ne ödün
Nigü ol ayu bir bu künki bodun

11. Ḳalı biz kişi ersemiz ay bügü
Olarıġ siziksiz firişte tigü

12. Olarnıng̃ ḳılınçı ne ḳılḳı sözi
Eşitip ḳutadġu ol edgü idi

13. Uḳuşluġ uḳar ol biliglig bilir
Ölür öz bu dünyā siziksiz ḳalır

14. Bulunmış bu öd kün yawa ḳılmadın
Tapuġ ḳılġu tegmes munung̃dan adın

15. Munung̃dan uluġ pend taḳı ne bolur
Senig̃den ozaḳı ölür köz körür

16. Ḳalır ḳarşı ordu sarāylar ḳamuġ
Anı pend tutumaz bu öz ay uluġ

17. Neçe ḳarşı ordu neçe berk tura
Ölüm buzdı ḳıldı ḳara yer kör e

[190b]

01. Neçe kend uluş baġ çeçekliklerig
Ḳuruġ ḳodtı kör bu ölüm ay tirig

02. Ḳalır ḳarşı ordu sarāy pāk sang̃a
Alıp sen tutar sen bu pend tip mang̃a

03. Ḳalın sü edisi ajunçı ḳanı
Süsi ḳodtı boldı ḳara yer sanı

04. Ḳanı ol suḳ ilçi ilim az tidi
Üküş il küçedi yigü bilmedi

05. Ḳanı ol küçegli kişiler yerin
Ḳulaç yer alındı yatur ınçıḳın

06. Ḳanı ol müsülmān ḳanı tökgüçi
Nelük kirdi yerke ḳanı ol küçi

07. Ḳanı ol kişig satġaġuçı kişi
Nelük boldı satġaġ ḳara yer tuşı

08. Ḳanı ol tütüşügli dünyā üçün
Turu ḳaldı dünyā ol öldi küçün

09. Ḳanı ol tirigli[187] tawar ḳodmadın
İki böz eletti tilemez adın

10. Ḳanı ol üküş yer tilegli kişi
Ḳara yer tükedi itildi işi

11. Bu yan͡glıġ turur dünya ḥālı ḳamuġ
Uḳuş birle körgil açılġa ḳapuġ

12. Erejleri emgek sewünçi saḳınç
Aġırı uçuzluḳ awınçı irinç

13. Nigü kelse yüdgil sen ınçıḳlama

[187] İlk harf üzerindeki eğik çizginin fetha değil de kef harfinin sehven çekilmiş çizgisi olduğu düşünülerek ilk hecenin ünlüsü *é* olarak okunmamıştır.

Erej erse erter ne emgek yime

14. Eşitgil nigü tir bilig birgüçi
Ay emgek bile sen ṣabr ḳılġuçı

15. Şi‘r

16. Ay ni‘met idisi şukur ḳıl yégil
Ay miḥnet idisi ṣabur ḳıl egil

17. Ṣabur ḳılsa miḥnet bolur ni‘meti͡ng
Şukur ḳılsa ni‘metḳa artar tigil

[191a]

01. Körü bar ay bilge bu künki ödüg
Ön͡gin boldı barça ḳamuġ iş küdüg

02. Biliglig uçuz boldı tutnur özin
Uḳuşluġ aġın boldı açmaz sözin

03. Telim boldı ilde bu yawlaḳ kişi
Yawaş boldı satġaġ kötürmez başı

04. Borun yüz yuġuçı namaz ḳodġuçı
Kür ersig atandı yorıtur küçi

05. Fesād fısḳ edisi atandı eren
Bor içmez kişi atı boldı saran

06. Namaz rūza birle yorıġlı kişi
Münāfıḳ atandı ay élçi başı

07. Ḥalāl yitti barça ḥarām üstedi

Ḥarām yigli kön̄gli ḳara kir[188] tudı

08. Ḥalāl atı ḳaldı körüglisi yoḳ
Ḥarām ḳarma boldı toduġlısı yoḳ

09. Ḳanı bu ḥarāmıġ ḥarām tigüçi
Ḥarāmıġ ḳodup bir ḥalāl yigüçi

10. Saḳıyuḳ tigüçi kim ol çın köni
Könilik küni bar yarutur küni

11. Ḥarām birle artuḳ ḳarardı kön̄gül
Ḥalāl ḳayda bulġu tilep ay oġul

12. Mun̄gar men̄gzetü keldi emdi bu söz
Munı yaḥşı tın̄gla aya kön̄gli tüz

13. Şi'r

14. Ḥarām birle kön̄glüm ḳara boldı kir
Bilig işke tutmas özüm yüzde bir

15. Et öz eglü birmez havā bolnadı
Tapuġḳa tegümez özüm açtı sır

16. Ajun ḳılḳı barça adın boldı kör
Kişi kön̄gli tilden ön̄gin boldı kör

17. Vefā kitti ḫalḳta cefā üstedi
Tilep bir ınanġu kişi ḳalmadı

[191b]

---

[188] *Kef* harfinin üst çizgisi yazılmamıştır.

01. Vefā kitti ḫalḳtan cefā urdı iz
Inanġu tayanġu kişi boldı ḳız

02. Yaḳınlıḳ yaġuḳluḳ yırattı ḳadaş
Baġırsaḳlıḳın ḳodtı edgü adaş

03. Kiçigde edeb yoḳ uluġda bilig
Otunlar üküş boldı yitti silig

04. Yaḳınlıḳ neçe boldı yarmaḳ üçün
Ḳanı iş ḳılıġlı köni ḫaḳ üçün

05. Emānet atı bar ḳanı ḳıldaçı
Naṣīḥat sözi bar ḳanı tuttaçı

06. Ḳanı emr-i maʿrūf ḳılıġlı kişi
Ḳanı nehy-ü münker tıdıġlı kişi

07. Satıġçı kötürdi emānetların
Bu uzlar kötürdi naṣīḥatların

08. Biliglig köni sözleyümez sözin
Tişiden uwut kitti örtmes yüzin

09. Köni bardı keldi neçe egrilik
Ḳanı ḳalmadı bir kişi Teñ͡grilik

10. Kişi barça yarmaḳ ḳulı boldılar
Kümüş kimde erse boyun birdiler

11. Cemāʿat köp irdi bu mescidler az
Ḳalın boldı mescid cemāʿatlar az

12. Nigü tir eşitgil saḳıyuḳ kişi
Köŋ͡gülke alın sen ay edgü başı

13. Şi‘r

14. Ḳanı bir könilik ḳılıġlı ḳanı
Ḳanı Teŋ͡grilik iş yorıġlı ḳanı

15. Ajun barça bütrü tükel artadı
Körüp taŋ͡gladaçı ḳanı bir munı

16. Müsülmān ḳarıştı için et yişür
Tükel inçke tegdi bu kāfir yatur

17. Ḳapuş ḳarma boldı müsülmān neŋ͡gi
Ḳanı adra tutġan ḥarāmıġ öŋ͡gi

18. Fesād fısḳ üni kör udıtmaz kiçe
Ḳanı ‘ilm-ü Ḳurān üni az çiçe

[192a]

01. Sehv

[192b]

01. Köŋ͡güller ḳatıġ boldı til yumşadı
Könilik özi bardı ḳaldı yıdı

02. Atalıḳ ḳılur kör ataḳa oġul
Oġul beg bolup kör ata boldı ḳul

03. Tiriglik ḳısaldı uzadı saḳınç
Baru arttı suḳluḳ ḳoradı sewinç

04. Çıġay tul yetīmig suyurḳaġlı yoḳ
Ajun tegşürüldi tan͡gırḳaġlı yoḳ

05. İdi yaḫşı aymış bügü bilgi kin͡g
Ajunuġ sınaġlı aḳı elgi kin͡g

06. Şi‘r

07. Ajun boldı āḫır törü artadı
İsizlerig edgü körü artadı

08. Uḳuşluġ uḳar ol biliglig bilir
Yıl ay kün küninge baru artadı

09. Oġul ḳız kemişti ata ḫürmeti
Sögüş boldı erke awuççġa atı

10. Ḳamuġ tegşürüldi törü ön͡gdiler
Ḳaralı örün͡gli bir ök boldılar

11. Bu barça uluġ kün nişānı turur
Nişānı körünse keligli kelür

12. Küdezsü uġan Teñgri īmānımız
Kötürsü bu fitne belā isiz iz

13. Yıl altmış iki erdi tört yüz bile
Bitiyü tükettim bu söz ülgüle

14. Ögüm yetmişi söz bitidim tükel
Oḳıġlı uḳuġlı özün͡g ülgi al

15. Ḳayu türlüg erse yorıḳın͡g yolun͡g

Ayu birdim azraḳ bekütgil uluŋ

16. Bu ol dīn yolı hem bu dünyā yolı
Bu yolça yorı yoldan azma öŋi

17. Ḳalı dünyā ḳolsa yolı uş unu
Apaŋ ʻuḳbā ḳolsa izi uş munu

[193a]

01. Özüŋ ḳulluḳı ḳıl bayat birge küç
Ḳayusın tilese tile ḳılma üç

02. İlāhī özüm bu sözüg başladı
Tilekim ne erdi bilir sen idi

03. Tilemedim özke kü çaw edgü at
Kişi asġı ḳoldum öz erse ya yat

04. Oḳıġlı oḳısa mini üşgürüp
Duʻā ḳılġa mu tip maŋa bir turup

05. Tilekim bu erdi umunçum bu oḳ
Oḳıġlı maŋa bir duʻā ıdġa uḳ

06. Tilim sözledi söz bitidi ilig
Ölür bu ilig til ay ḳılḳı silig

07. Elig til nişānı munu bu bitig
Saŋa ḳodtum emdi bitip ay tetig

08. Unıtma mini ay oḳıġlı tirig
Özüm dünyā ḳodsa töşense yerig

09. Aya meṉggü muṉgsuz idim sen uluġ
Sen ök yarlıḳaġıl bu muṉgluġ ḳuluġ

10. Küremiş ḳul erdim yazuḳum telim
Yazuḳ yarlıḳaġıl sen ök sen idim

11. Ḳuluṉg men idim sen ḳul atı ḳul oḳ
İdim sen tözün sen idilıḳ ḳıl oḳ

12. Ḳuluṉg men idim sen maṉga ay ġafūr
Mini yarlıḳaġıl yazuḳum keçür

13. Yéme yarlıḳaġıl ḳamuġ mu'mınıġ
Toġardın batarḳa tegi ay arıġ

14. Otun men otundın otunluḳ kelir
Tözün sen yazuḳum keçür ay bilir

15. Yıpardın yıpar oḳ yıdır ol ıdı
Pelīddin kelir ol arıġsız yıdı

16. Umunçum sen ök sen maṉga ay umunç
Umınç kesmegey men saṉga ay umınç

17. Yazuḳluġ ḳuluṉg men ḳılınçım cefā
Vefā lıġ idim sen maṉga ḳıl vefā

[193b]

01. Cefādın cefā oḳ kelir ay idim
Vefā da vefā dın adın bilmedim

02. Tözü yarlıḳaġıl ḳamuġ mu'mınıġ
Yazuḳum olarḳa bağışla arıġ

03. Tümen miŋ selāmım tegür sawçıḳa
Ol edgü ḳulawuz köni yolçıḳa

04. Tözü tört işiŋge meniŋdin selām
Tegür ay bayatım tutaşı ulam

05. Bāb Yigitlik Açıp Awuçġalıḳnı Aytur

06. Yorıġlı bulıt teg yigitlikni ıdtım
Tüpi yil keçer teg tiriglik tükettim

07. İsizim yigitlik isizim yigitlik
Tuta bilmedim men sini terk ḳaçıttım

08. Yana kelgil emdi yigitlik maŋga sen
Ayada tutayın aġı çuz töşettim

09. İsiz bu yigitlik ḳanı ḳança bardı
Tilep bulmadım men neçe me tilettim

10. Tiriglikke tatġı süçig cān sewünçi
Yigitlik teg edgü yoḳ ermiş ayıttım

11. Kiçiglik tatıġı yigitlik ereji
Yitürdüm men emdi tutarda kürettim

12. Ḳarılıḳdan ḳor yoḳ köni turdum erse
Yawalıḳḳa isiz tiriglikni ıdtım

13. Esirkep açır men saŋga ay yigitlik
Ḳamuġ körkümi sen yırattıŋ yırattım

14. Tamām erġuvān teg ḳızıl meŋgzim erdi

Bu kün za‘ferān urġın eŋgde tarıttım

15. Yıparsıġ ḳara başḳa kāfūr[189] eşüdüm
Tolun teg tolu yüz ḳayuḳa elettim

16. Yaruḳ yaz teg erdim tümen tü çeçeklig
Ḫazān mu tüşüttüm ḳamuġnı ḳurıttım

[194a]

01. Ḳayıŋg teg bodum erdi oḳ teg köni tüz
Ya teg egri boldı egildim töŋgittim

02. Yawa ḳıldım isiz tiriglik awınçın
Ökünç birle közden ḳanın yaş aḳıttım

03. Kiçiglik keçürdüm yigitlik yitürdüm
Künüm çalpladım[190] özümni çökittim

04. Yimek içmek erse yidim içtim ud teg
Tilek sürmek erse tümen toġ tozıttım

05. Neçe ḳuşḳa awḳa awındım sewindim
Uçar ḳuş teg arḳun aġımda kürettim

06. Adaş ḳoldaşımḳa sewüg cān teg erdim
Yaġım boldı erse tosun teg suçıttım

---

[189] Kelimenin *fe* harfi üç nokta ile yazılmıştır.

[190] Metnimizde ikinci kez geçen bu fiil (ilki 33b/06'da)Arat tarafından *çeliledim* şeklinde okunmuş ve "*karartmak*" anlamıyla çevrilmiştir. Arat'ın bu kelimeye neden böyle bir anlam verdiği bilinmiyor; ancak XVI. Yüzyıla ait Kayseri Şeriye Mahkemesi sicil kayıtlarında *çelep* kelimesine "(un hakkında) *esmer*" anlamıyla rastlıyoruz (TTS, 1965, C.2, s.853). DTS'de kelime *çalpla-* "*karalamak; harcamak, yakmak* vd." şeklinde geçer (s.137). Bizim nüshamızda iki yerde de *çalpla-/çelple-* şeklinde yazılmış olan bu fiil; Kıpçakçada, günümüz Türkiye Türkçesi halk ağzında ve bazı çağdaş Türk lehçelerinde (Az. *cälab*, Özb. *cällàb*, Trkm. *cellāp*, YUyg. *callap*) "*hayvan ticareti yapan kişi*" anlamındaki *celep* kelimesinden türemiş bir fiil olmalıdır. *Celeb* kelimesinin Arapça *celeb* "*davar*" kelimesiyle ilgisi olduğu açıktır. Metnimizde kullanılmış olan *çelple/çalpla-* fiiline beytin bağlamına uygun olarak "*satmak, harcamak, takas etmek*" anlamı verilmiştir.

07. Sere sögtüm emdi neçe yaŋgluḳuġ men
Yazuḳsuzḳa yarlıġ elig til uzattım

08. Kögüz kerdim ança yaġı sançmış er teg
Küwez teg kür erip ḳaya teg ḳadıttım

09. İçip yatmış er teg udıp odlu keldim
Özüm yoldan azmış bayatḳa uyadtım

10. Bayat tapġı ḳaldı kişi tapġı ḳıldım
Ajun tegre yügrü özümni kürettim

11. Tilek arzū birle yügürdüm neçe men
Ḳuturmış böri teg ajunnı ulıttım

12. Kişig tuttum aldım küçün yarmaḳın men
Kimig serdim irdim kimi me açıttım

13. Maŋga Rabbum aysa nelük ḳıldıŋg andaġ
Nigü tıldaġım bar uwutḳa tuşıḳtım

14. Ḳayu tilwe ḳılḳı bolur munda tetrü
Keçer künke awnıp tiriglikni ıdtım

15. Sewinç keçti emgek yéme keçgey erdi
Yawa boldı kün ay ökünçke basıḳtım

16. Tutayın ya kisrā ya ḳayṣarça boldum
Ya Şeddād u ʻād teg taḳı uçmaḳ ittim

17. Ajun bütrü tutum Sikender tutarça
Tükel Nuḫ yaşın men yaşadım yaşattım

[194b]

01. Özüm ḥaydar erse yaşın teg ḳılınçlıġ
Ya Rüstemleyü men ajunda çawıḳtım

02. Ya ʿĪsā bolup kökke aġdım taḳı men
Ya Nūşīn Revān teg törü tüz yorıttım

03. Ya kençim tükel boldı Ḳārun neñgi teg
Ya Aṣḥāb-ı Ress teg temür kend toḳıttım

04. Nigü asġı āḫır yanış yérke boldı
Turu ḳaldı dünyā iki böz elettim

05. Yalıñg keldim erdi yalıñg kirgü yérke
Nelük dünyāke özni munça isittim

06. Keçer dünyā keçti tüpi yil keçer teg
Keçer dünyāḳa öz usalın basıttım

07. Tiriglikke asġı ḳanı edgü ḳılḳım
Yigitlikte tarlaġ ḳayu yerke ektim

08. Nigü ektim erse anı orġu āḫır
Nigü ordum erse anın öz süçittim

09. Yigitlikni ıdtım ḳarılıḳḳa tegdim
Yana yanġıl emdi nigü söz taġıttım

10. Uzun tünle yatma edike tapun sen
Odun yıġla tınma yazuḳḳa basıttım

11. Yılan ḳurt ḳoñguz yimi öz igtileyü
Bu niʿmet bile men nigüke igidtim

12. Aya usrıḳ öz sen odun yıġla tınma
Bayatḳa tapuġ ḳıl yoḳ erse yoḳattım

13. Ḳarılıḳ ḳawurdı yigitlik yıradı
Tatıġ bardı barġu udu yol könittim

14. İdi kiçki dünyā üküş ardı ḫalḳıġ
Ḳayusından men men ne munça sewittim

15. Ya Rab odġuru bir mini ay idim sen
Süre ıdmaġıl men kö͡ngülni arıttım

16. Sen ök sen yazuḳ yarlıḳaġlı idim bir
Suyurḳa mini sen yazuḳum unıttım

17. Bāb

[195a]

01. Ödlek Artaḳını Dostlar Cefāsını Aytur

02. Turayı barayı ajunuġ kezeyi
Vefā lıġ kim erki ajunda tileyi

03. Kişi ḳızlıḳı boldı ḳayda tilegü
Tilep bulġu ersem tileyü köreyi

04. Ḳamuġ arzū buldum kişi bulmadım men
Ḳalı bulsam arzūn yüzi͡nge baḳayı

05. Vefā ḳaḥṭı boldı cefā toldı dünyā
Vefā kimde erki men azraḳ ḳolayı

06. Apaŋ͡g bulsa men bir vefā lıġ aḳı er
Eginke yüdeyi közümke urayı

07. Ḳalı bulmasa men vefā birle yaŋ͡gluḳ
Kedik taġı birle tiriglik ḳılayı

08. Yigüm ot köki bolsu yaġmur suwı tap
Ediz ḳum tüneyi taġar ton kedeyi

09. Ya vaḥşi bolup men biyābanda yügrü
Kişiden yırayı ajunda yiteyi

10. Taḳı bolmaz erse ajun barça ḳodtum
Ögüz teg aḳayı tüpi teg toġayı

11. İdim muŋ͡gḳa tegdim vefā sız tuştum
Vefā lıġ kim erki sewüg cān bireyi

12. Atı ḳaldı yaŋ͡gluḳ kişi ḳılḳı bardı
Bu ḳılḳ ḳança bardı udu men barayı

13. Baġırsaḳ kişi yoḳ ajunda tiledim
Baġırsızḳa köŋ͡glüm nigü teg ulayı

14. Kimi özke köz teg yaḳın tuttum erse
Yaġı çıḳtı yek teg yekig ne ḳılayı

15. Kimi sew›ü‹düm erse sewüg cānça tuttum
Cefā keldi andın kimi met seweyi

16. Kişi köŋ͡gli bilgü tanuḳ erdi til söz
Köŋ͡gül til ala boldı kimke büteyi

17. Bu kün munda minçe kimi iş ḳılayı

Ya kimke büteyi kimi dost tutayı

[195b]

01. Köŋ͡gül kimke bérgü muŋ͡gum kimke ayġu
Muŋ͡gadtım men emdi bir azraḳ ayayı

02. Adaş ḳoldaşımda umunç bilmedim men
Ḳadaş ḳılḳı yat teg nigü teg açayı

03. Apaŋ͡g andḳa irse emī̇nlik bütünlük
Bu and tutġuçı kim anı er atayı

04. Tuz ötmek ḥaḳı tip küdezigli barmu
Kümüş gavhar altun bile men ḳalayı

05. Ḳanı ḳoşnı aşnı sewinç ḳadġuḳa iş
Ḳamuġum bireyi men ewdin çıḳayı

06. Adaş ḳoldaşım tip ınanç boldaçı kim
Anı beg ḳılıp men özüm ḳul ḳılayı

07. Kişi bulmadım men muŋ͡gadur men yalŋ͡guz
Saḳınçın sızar men sewünçün küleyi

08. Nelük artadı ḫalḳ nigü öŋ͡gdi ḳodtı
Ḳayu ödke tuştum ya ḳayda turayı

09. Azu tilwe munduz mu boldum ya mundum
Nigü sözledim men ayu bir uḳayı

10. Ya sevdā küçedip meŋ͡gim artadı ol
Közümke mü körnür özüm ḥab içeyi

11. Maŋga oḳ mu tuştı bu yaŋlıġ kişiler
Azu men tetrü kişi men yanayı

12. İsizim isizim ḳanı ol kişiler
Vefā atı ḳodtı ajunda ögeyi

13. Bu kün körse erdi bu öŋgdi törü ḳılḳ
Olar ḳodmış erse sewünçlüg bolayı

14. Yoḳ erse ayu birsü öŋgdi törü ḳılḳ
Tözün törke keçsü otunuġ süreyi

15. Ḳamuġ edgü bardı törü öŋgdi eltti
Kişi soŋgı ḳaldı ne edgü bulayı

16. Bu bod sın yorıġlı kişi erse barça
Firişte mü erdi olar ne bileyi

17. Olar bardı ḳaldım bularnıŋg bile men
Nigü teg yorıyı ne ḳılḳın yarayı

[196a]

01. Neçe sözlese men tükemez taḳı söz
Bu munça tap emdi sözüŋg ne barayı

02. Maŋga mundan yegrek adın bulmadım men
Uluş kend ḳodayı kişiden yırayı

03. Atım bilmesünler mini körmesünler
Tilep bulmasunlar sözümni keseyi

04. Çadan teg tikerler çıbun teg sorarlar
Köpek teg ürerler ḳayusın urayı

05. Ulındım men emdi otunlarḳa tuştum
Ökünç birle tün kün neçe yük yüdeyi

06. Cefā cevri barı mañga tegmesüni
Otun bifalardın sıñgardın bolayı

07. İlāhī rūzī ḳıl sewüg[191] sawçı yüzin
Yime tört işiniñg yüzini köreyi

08. Bāb Kitāb Edisi Yusuf Uluġ Ḥācib Özińge Pend Birür

09. Bilig bil özüñgke orun ḳıl tör e
Bilig bilse özke idi berk tura

10. Biligsiz yürek til nigüke yarar
Bilig birle suw teg ḳamuġḳa yara

11. Neçe bildiñg erse taḳı bil tile
Biligli tegir kör tilekke sora

12. Bilir men tise sen biligdin yıraḳ
Biligsizke sandıñg biligli ara

13. Bilig bir teñgiz ol uçı yoḳ tüpi
Neçe suw kötürgey semürgük sora

14. Bu bilgiñg bile öz başıñg tezginür
Bilümez özüñgni özüñgde yıra

15. Bilig bil kişi bol bedütgil özüñg

[191] Kelimenin *kef* harfinin üstündeki çizgi konmamıştır.

Ya yılḳı atanġıl kişiden yıra

16. Biliglig yazılmaz saḳınçın tügük
Biligsiz sewünçün küler ḳatġura

[196b]

01. Ay bilge kişeldi͡ng biligsiz yorır
Biligsiz kişelse kişeni͡ng bür e

02. Elig sundum uş men biligni tilep
Sözüg sözke tizdim şaşurdum ura

03. Keyik taġı kördüm bu Türkçe sözüg
Anı aḳr‹u› tuttum yaḳurdum ara

04. Sıḳadım sewittim kön͡gül bérdi terk
Taḳı ma beli͡ngler birerde yire

05. Sunup tutmışımça ederdim sözüg
Kelü birdi utru yıparı bura

06. Köni sözledim söz irig hem açıġ
Köni sözni yüdgen uḳuşluġ er e

07. Oḳuġlıḳa artuḳ aġır kelmesü
Özüm ‘uẕrı ḳoldum aça hem yora

08. Köni sözden taştın sözüg söz téme
Köni egri farḳı örün͡gli ḳara

09. Yıl altmış iki erdi tört yüz bile
Bu söz sözledim men tutup cān süre

10. Tükel on sikiz ayda aydım bu söz
Üdürdüm adırdım söz ewdip tire

11. Yadım tü çeçek teg yıdı kin burar
Ötündüm men itnü tükettim tura

12. Sözüg kim tüketür neçe sözlese
Aḳa tınmaz erter bulaḳlar ara

13. Ay Yūsuf kerek sözni sözle köni
Kereksiz sözüg kizle ḳılġa ḳor a

14. Üküş sözledin͡g söz suwı barmasu
Üküş sözke yalḳar bu yan͡gluḳ ir e

15. Inançsız ajun ḳılḳı irsel yayıġ
Uḳuşluġ özindin yıraḳ tur tire

16. Sen emdi yapuştun͡g bu dünyāke berk
Ḳatıġlan kön͡gül mundın üzgil bür e

17. İmi̇n bolma dünyāke artuḳ i̇min
Bayatḳā sıġınġıl ḳatıġ yalwara

3. DİZİN

A

a ey, a seslenme edatı. **krş. e**

a. 108b/01, 108b/01, 113a/09, 118b/02, 129a/10, 137b/06, 145b/02, 147b/12, 150a/03, 150a/12, 152a/14, 152a/14, 163a/05, 167a/17, 169b/10, 170a/07, 173a/03, 174b/09, 178a/10, 178b/08, 179a/02, 179a/10, 179b/03, 189a/04, 188b/08, 196b/13

abdāl (Ar.) Gezgin derviş.

a. 104b/08

ʻabīr (Ar.) Güzel koku, misk, amber.

ʻa. 145b/06

ʻacīb (Ar.) Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

ʻa. 157b/08

ʻāciz (Ar.) Güçsüz, kudretsiz, zayıf.

ʻa.+bol- 164a/03

aç 1. Yemek yemesi gereken, tok karşıtı.

a. 115b/13, 141a/08, 154b/01, 154b/02, 156b/15

a.+ıġ 165a/05

a.+ın 109b/04, 138a/16, 144a/01

a.+turur 106a/08

a.+turur men 105b/09

2. Açlık.

a.+ım 141b/12, 142b/02

a.+ın 166b/07

aç- 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a. 154b/02, 167a/04, 185b/06

a.-a bir- 138b/03, 189a/14, 189b/12

a.-a bér- 145a/10

a.-ar 123a/06, 130a/01, 146b/11, 146b/13, 150b/10

a.-ar (yüz açar teg) 113a/10, 116b/09

a.-ayı 195b/02

a.-ayın 119b/01

a.-ġay 117a/14

a.-ġıl 143b/13, 152a/04, 162a/17

a.-ıp 114b/16, 140a/14, 173a/13

a.-mış 174a/05

a.-sa 102a/07, 117a/06, 154b/06

a.-su 175b/06

a.-tı 101b/13, 102a/02, 103b/11, 113a/15, 116b/14, 117a/09, 170a/06, 172b/15, 173a/10, 174a/02, 184a/11

a.-tı (yüz aç-) 174b/08, 187a/10

2. Engeli kaldırmak.

a. 153a/14

a.-sa 115a/10, 162a/07

3. Açıklayarak anlaşılır hâle getirmek, açıklığa kavuşturmak.

a.-a 101a/10, 106a/03, 111a/01, 136b/04, 174a/15, 181a/09, 186b/12, 196b/07

a.-(adra aça sözle-) 102b/10

a.-a sen 172b/06

4. Fethetmek, zaptetmek.

a.-su 165a/11

5. Anlatmak, konuşmak.

a.-a 180a/05

a.-ar men 142b/06

a.-ayın 101a/12
a.-ġıl 170a/11
a.-ıp (söz aç-) 120a/13
a.-ma 127a/13
a.-ma sen 183a/16
a.-maz 191a/02
a.-tı 187b/08, 191a/15
a.-tı (kön͡gül sırrı aç-) 111a/06
a.-tı (til aç-) 170a/08, 181a/11
a.-tın͡g erse 127a/13
6. Genişletmek.
a.-ġıl 164a/15

aç- Acıkmak.
a.-ıġlı 107b/14, 110b/06
a.-ıp 131a/09, 170b/13
a.-mış 161a/06

açı- Acımak.
a.-p 111b/15, 168b/10, 193b/05
a.-r 120b/12
a.-r men 185b/07, 193b/13

açıġ Acı, ekşi; sıkıntı, zahmet, keder.
a. 100a/14, 105a/15, 105a/17, 106b/05, 124a/01, 141b/15, 162a/06, 173a/02, 184a/08, 196b/06
a.+(aġudan açıġ kel-) 115b/04
a. açıġ bol- Acı olmak, zehrolmak.
a.-dı 163a/14
a. açıġ ḳıl- Zehretmek, (yüz) ekşitmek.
a.-ma 107a/15, 124b/04
a.-ur sen 164a/04

açıġ İhsan, bağış, hediye.
a. 110a/03, 110a/05, 165a/05, 173a/07
a.+ol 173a/06
a. açıġ bir- İhsan etmek, bahşetmek.
a.-gü 156a/05
a.-ip 164b/07
a. açıġ bol- Müşfik olmak, şefkatli davranmak.
a.-dı 135a/14

açıġlıġ Hediyeli.
a. 110b/07

açıl- 1. Açılmak.
a.-dı 144b/03, 148a/02, 161b/05, 168b/07, 172b/14, 178b/05, 179b/13, 181a/03
a.-ġa 130a/14, 136a/02, 161a/14, 167b/03, 174a/12, 190b/11
a.-ġay 144b/04
a.-masa 115b/10
a.-ur (açlur) 103b/11
a.-ur (yüzi açıl-) 122b/17
2. Açıklanmak.
a.-ġa 127a/04

açın- İhsan etmek.
a. 167a/17, 167b/01
a.-ġıl 177a/17
a.-ġu 165a/05
a.-sa 120b/12

açıt- Acı çektirmek, üzmek.
a.-tım 194a/12

açlıḳ Açlık.
a.+turur 159a/05

açuḳ Açık.
a. 118b/15, 118b/15
a.+bol- 135b/07, 166a/09
a.+(ḳapuġ açuḳ tut-) 132a/05

a.+(yüzüñg açuḳ tut-) 125a/02, 131b/08,
a.+(yüzüñgni açuḳ tut-) 156a/09

açuḳluġ Açık, açıkça.
a. 101a/10

ʻĀd (Ar.) Kuran'daki peygamber kıssalarında adı geçen Yemen'de yaşamış bir kavim.
a. 194a/16

adaḳ Ayak.
a. 107b/10, 150b/04
a.+ı 108a/06
a.+ın 116b/08, 122a/06, 123a/02, 145a/11, 150b/05, 154b/07, 162b/14, 170b/15, 174b/02, 177b/13, 178a/12, 186b/16
a.+ın turur 167b/09, 185a/12
a.+ıñg 120a/04
a. adaḳ berkit- El ayak bağlanmak.
a.-ür 104b/14, 184a/15
a. adaḳ tik- Sebat etmek, kararlı olmak.
a.-se 124b/08

adaş Arkadaş.
a. 99a/11, 99a/15, 99b/13, 100b/04, 102a/11, 105a/06, 123a/12, 123b/02, 123b/16, 124a/04, 124a/12, 124b/07, 124b/09, 124b/17, 125a/01, 126a/11, 129a/01, 130a/10, 131a/02, 135b/10, 136a/17, 136b/07, 136b/13, 142b/16, 174a/03, 180b/06, 181a/08, 183a/03, 191b/02, 194a/06, 195b/02, 195b/06
a.+ıġ 124b/08, 138a/06
a.+ıñg 126b/02
a.+ḳa 167b/02
a.+lı 102a/11
a.+tut- 124b/07, 125b/02, 125b/04, 126b/05, 126b/09

ʻaded (Ar.) Sayı, tane, adet.
ʻa. 130a/16

ādemī (Ar.) İnsanoğlu.
ā. 188b/13

adġır **1.** Aygır. **bk. yıldrıḳ**
a. 120a/12, 132b/02, 173a/10.
2. Bir yıldız adı.
a. 169b/17, 187a/09

adıġ Ayı.
a. 160b/15

adıl- Ayılmak.
a.-duḳta 184b/07
a.-umas (adlumas) 184b/13
a.-ur (adlur) 184b/12

adın **1.** Başka, diğer, ayrı.
a. 98b/09, 98b/12, 100b/14, 102a/16, 104a/08, 105a/05, 108a/16, 110a/06, 111a/07, 111b/14, 111b/16, 116a/12, 125a/09, 128a/04, 128a/16, 129b/02, 133b/08, 133b/09, 141a/05, 142b/14, 143a/05, 143b/15, 144b/09, 147a/15, 148a/15, 153a/02, 153a/09, 162a/06, 162b/17, 166a/09, 167a/17, 167b/06, 175a/01, 175a/02,

175a/07, 175a/14, 180a/06, 180a/06, 181a/02, 181b/13, 182b/11, 190a/14, 190b/09, 193b/01, 196a/02

a.+bol- 147a/04, 181a/02, 183b/13, 191a/16

a.+ḳa 159a/03, 169a/15, 181a/05

a.+ḳa turur 154b/03

2. Tersine, tam tersi.

a. 99a/08, 104a/16

3. Sonra, bir daha.

a. 146b/17, 110a/06, 184b/13, 188b/14

adınsıġ Başka, diğer.

a. 98b/12, 182b/02

a.+bol- 110b/16

adır- Ayırmak, ayırt etmek.

a.-a (adra) 137a/11

a.-a bilir mü 143b/13

a.-a bilümes 140a/16

a.-ar (adrar) 137b/06

a.-dım 196b/10

a.-ġu 180b/13

a.-masa 176b/02

a. adra açа sözle- Ayrıntılı olarak, açıkça söylemek.

a.-dim 102b/10

a. adra seçe tut- İyice seçmek.

a. 165b/04

a.-(adra seçü tut-) 177a/17

a.-ġıl 165a/07

a. adra seçe yör- Dikkatle, iyice düşünerek yormak.

a.-eyin 181a/09

a. adra tut- Ayırarak zaptetmek, ayrı tutmak, ayırt etmek.

a. 166b/02

a.-ar 130b/03

a.-ġan 129a/06, 191b/17

a.-ġıl 166a/09

a.-maz 176b/03, 176b/05

adırt Fark.

a.+ı 137b/08

adış- Yaymak.

a.-ma 121b/14

‘adl (Ar.) Adalet, doğruluk.

a.+ın͡ga 108a/02

adnaġu (<adın+aġu) Başkası.

a. 158a/17

adrıl- Ayrılmak.

a.-ıp 185a/17

a.-ur men 185b/13

a.-urda 186b/06

aġ Ağ.

a.+ı 105b/02, 107a/02, 125a/10, 126a/12, 159a/10

a.+ımda 194a/05

aġ- Yükselmek, çıkmak.

a.-ar 181b/05, 181b/06, 181b/06

a.-arı 181b/04, 181b/09

a.-dı 170a/02

a.-dım 181a/13, 194b/02

a.-duḳun͡g 181b/12

a.-ıġlı 188a/10

a.-ıp 182a/05, 182a/17

a.-ış 181b/04

a.-sa 181b/05, 181b/10

aġı **I.** Altın ve gümüşle işlenmiş sırmalı ipek kumaş.

a. 132a/02, 138b/02, 141b/16, 160b/06, 173b/12, 193b/08

a.+lar 131b/15, 141b/11

2. Hazine. **bk. ḳaznaḳ**

a. 160b/07

3. (Mec.) Asil, cömert.

a. 100a/03, 125a/14, 162a/13

aġıçı Hazinedar

a. 122b/10

a.+bol- 119b/12

aġılıḳ Hazine.

a.+ḳa 122b/10

aġın Dilsiz.

a.+bol- 191a/02

a.+ḳıl- 156a/03, 184a/04

aġır **1.** Ağır, hafif olmayan.

a. 107b/03, 152b/14

2. Güç, zor.

a. 116a/01

a.+(kö͡ŋgli aġır bol-) 179a/03

a.+(kö͡ŋglü͡ŋ aġır bol-) 176a/04

a.+(kö͡ŋglü͡ŋ aġır ḳıl-) 145a/02

3. Şiddetli

a.+(aġır ig) 186a/09

4. (Mec.) İzzet, ululuk.

a.+ı 190b/12

5. (Mec.) Ulu, izzet sahibi.

a. 143b/15

a.+men 159a/04

a. aġır bol- Kıymet bulmak, kıymetlenmek, ikbal bulmak.

a. 121a/16

a.-ġa 159a/09

a.-mış 156b/09

a.-sa 108a/11

a. aġır kel- Yapılması güç gelmek.

a.-gü 147b/03

a.-mesü 196b/07

a.-se 101a/15

a. aġır ḳıl- Kıymet kazandırmak.

a.-ġa 184b/05

a. aġır tut- Hürmet göstermek, değer vermek.

a. 120b/16, 129a/13, 135a/04, 177a/13

a.-sa 128b/15, 108a/11, 149a/03

a.-salar 167a/05

aġır- Ağrımak, acımak. **bk. aġrı-**

a.-ır 100b/01

aġırla- Ağırlamak, değer vermek.

a. 121b/09, 122b/15, 123b/10, 126b/17, 127b/08, 127b/10, 129a/05, 129a/13, 158a/03, 165a/12, 166a/11, 167b/01, 177a/17

a.-dı 150a/11, 163b/12, 168b/04

a.-ġıl 165b/02

a.-ġu 149a/04

a.-p 116b/15, 120b/16, 169b/04

a.-r 109b/14, 121b/09

a.-r men 149a/05

a.-sa 127b/10

a.-yu 165b/14

aġırlıġ Değerli.

a. 110a/03, 110b/15, 126b/17, 131a/16, 148b/16

ağırlıḳ Hürmet, saygı, değer, lütuf.

a. 115a/10, 120b/01, 121b/03, 122a/15, 122b/15, 144a/16, 144b/01, 177a/01, 181b/05, 181b/09, 181b/10

a.+bol- 181b/04

ağış Yükseliş, çıkış.

a.+ḳa 184a/08

ağıt- Bırakmak, terk etmek.

a. 188a/09

ağız Ağız.

a. 183a/04

a. ağız aç- Konuşmaya başlamak.

a.-sa 102a/07

a. ağzı tuş kel- Dediği çıkmak.

a. 130a/02

ağrı- Ağrımak. **bk. ağır-**

a.-p 101a/01

a.-sa 127b/06

ağrıġ Ağrı, acı.

b.+(baş ağrıġ) 146a/14, 146a/17, 175b/07 **bk. baş ağrıġ**

b.+(baş ağrıġları) 162b/02

a.+ında 135b/10

a. baş ağrıġ Zahmet, dert, sıkıntı.

a. 146a/14, 146a/17, 175b/07

a.+ları 162b/02

ağrıt- Ağrıtmak.

a.-ur 127b/06

ağru- Ağırlaşmak.

a.-dı 170a/17

ağruḳ Ağırlık, dünya malı.

a. 108a/01

a.+ı 108a/01, 152a/07

ağu Zehir.

a. 129a/12, 142b/11, 156a/15, 156a/15, 184a/16, 185b/03

a.+boldı 138a/12

a.+dan 115b/04

a.+ḳıl- 118a/03, 127b/04, 165a/14

a.+ol 99a/07, 156a/15

āḫır (Ar. *āḫir*) Son, nihayet.

a. 104a/10, 104a/12, 104b/16, 105a/17, 106a/13, 114a/01, 117b/12, 133a/11, 139b/08, 140a/09, 141a/14, 143a/09, 146b/08, 146b/14, 154a/06, 157a/10, 157b/11, 158b/02, 158b/05, 161a/05, 161b/07, 162b/01, 167b/17, 175a/07, 183b/13, 183b/15, 184a/13, 186a/06, 194b/04, 194b/08

a.+bol- 192b/07

a.+da 104a/16

aḥlām (Ar.) Rüyalar.

a.+(azġās u aḥlām bol-) 180b/09

aḫsumla- Kendini kaybetmek

a.-sa 184b/10

ajun (Soğd.) Dünya.

a. 104b/01, 104b/01, 105a/02, 105b/09, 106a/11, 107a/12, 107b/03, 107b/04, 107b/13, 113a/08, 113a/11, 115b/14, 115b/17, 116b/04, 116b/05, 118b/03, 118b/06, 118b/07,

124b/13, 129b/01, 131b/11, 131b/13, 131b/15, 132a/01, 132a/10, 139a/05, 140a/12, 140b/15, 141a/01, 141a/17, 142b/10, 143b/16, 145a/14, 145a/15, 146a/04, 146a/05, 147b/13, 147b/15, 150a/01, 153b/02, 153b/06, 155a/10, 156b/02, 157a/03, 157a/09, 157a/13, 158a/16, 159a/05, 160a/14, 160b/06, 160b/07, 161a/03, 161a/04, 161a/05, 161a/08, 163a/07, 163a/09, 164b/02, 167a/11, 167b/04, 167b/10, 167b/13, 169b/11, 170a/04, 170b/03, 172a/04, 172a/11, 172a/14, 173b/16, 174b/08, 176a/12, 176b/15, 177b/02, 178a/13, 178b/04, 181b/10, 184a/01, 184a/09, 185a/08, 185b/01, 186a/14, 186a/15, 187a/02, 187a/04, 187a/12, 188b/10, 188b/17, 189a/09, 189b/11, 190a/07, 191a/16, 191b/15, 192b/04, 192b/07, 194a/10, 194a/17, 195a/10, 196b/15

a.+da 98b/10, 101a/17, 107b/11, 112a/03, 112a/09, 114a/14, 121b/04, 123a/02, 129a/09, 132a/07, 132a/11, 140b/07, 141b/10, 157a/14, 171b/07, 174a/04, 179b/08, 186b/08, 194b/01, 195a/02, 195a/09, 195a/13, 195b/12

a.+dan 172b/08

a.+dın 111b/09

a.+ḳa 136a/09, 142b/08, 150b/01, 151a/09, 151a/17, 158b/02, 162a/12, 174b/14, 177a/03

a.+luḳ 144a/14, 145a/08

a.+nı 194a/11

a.+turur 142b/08

a.+uġ 99b/08, 106a/13, 110a/04, 140b/16, 140b/17, 146a/15, 151b/13, 154b/10, 158a/02, 159a/16, 192b/05, 195a/02

a. ajun başla- Devlet idare etmek.

a.-p 101b/01

a. ajun bul- Dünyaya hükmetmek.

b-dı 103b/06

a. ajun tar ḳıl- Dünyayı kendine dar etmek.

a.-ma 186a/04

a. ajun tutġuçı Dünyaya hakim olan, dünya hakimi.

a. 151b/14

ajunçı Cihan beyi, hükümdar.

a. 190b/03

ajunluḳ Dünyalık, dünyaya ait.

a.+(ajunluġ) 167b/12

aḳ- 1. Akmak.

a.-a 196b/12

a.-ar 143b/06, 185b/16

a.-ar suw 121a/12, 180b/07

a.-ayı 195a/10

2. Koşmak.

a.-a 183b/11,

3. (Mec.) Salınmak, süzülerek gitmek.

a.-a 174b/10

aḳı Cömert, eli açık.

a. 99b/11, 107b/11, 116a/06, 124b/13, 131b/15, 135b/04, 146b/08, 152a/07, 152a/10, 160a/14, 167a/03, 167a/06, 183b/07, 183b/09, 183b/09, 183b/09, 183b/10, 183b/11, 189b/13, 192b/05, 195a/06

a.+bol- 122b/03, 126b/15, 156a/07, 177a/07, 183a/16

a.+m 110a/15, 144a/07

a. aḳılar başı Cömertlerin başı, en cömert.

a. 117b/03

aḳılıḳ Cömertlik.

a. 183b/10

a.+lıḳ 116a/06

aḳıt- Akıtmak.

a.-sa 183b/11

a.-tım 194a/02

aḳru Yavaş, yavaşça.

a. 116b/13, 146b/16, 148a/06, 148a/07, 150a/03, 170a/06, 178a/09, 179a/06, 196b/03

aḳur Ahır.

a. 160b/08

a.+da 160b/09

al 1. Kırmızı.

a. 145b/07, 187a/17

a.+ (yüzüm al ḳıl-) 109a/12 **bk. yüz al ḳıl-**

2. Pembe.

a. 180b/03

al Hile.

a. 132b/06, 171b/10

a.+ın 115a/01

al- 1. Almak, bir şeyi elle veya bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.

a.-dı 101b/13, 112a/13, 113a/15, 115a/03, 116a/15, 117a/09, 162b/16, 188b/06, 188b/08

a.-ıp 99b/08, 107b/17, 116b/14, 117a/04, 117b/08, 181b/11, 182a/05, 188b/03

a.-ır men 181a/14

a.-maġu (urunç al-) 122b/09

a.-ur 103b/13, 184a/12, 184a/12, 188a/10

2. Birlikte götürmek, beraberinde getirmek.

a.-dı 173a/09

a.-ġalı 102b/08, 153b/14

a.-ġıl 149b/11, 188b/07

3. Kazanmak, elde etmek, sahip olmak.

a.-(muyan al-) 158b/01

a.-(ülgi al-) 153b/13, 192b/14

a.-ayın (ülüg al-) 136b/08

a.-dı 151a/02

a.-ıp 142b/09

a.-ıp sen 190b/02

a.-ır 120a/12, 128b/07

a.-ır (ḳut al-) 123b/13
a.-madın͡g sen 163b/11
a.-sa (ülüg al-) 139b/03
a.-ur (at al-) 120a/15
4. Satın almak.
a.-(satġın al-) 131a/04
a.-ıp 160b/06
a.-ma 135a/13
a.-maḳ 135b/16, 135b/16, 163b/06
a.-mış 164a/14
5. Erkek kadınla vlenmek.
a. 133b/08, 133b/10, 133b/13
a.-ayın 134a/02
a.-ġıl 133b/15, 134a/14
a.-ġu 98b/06 **bk. kişi al-**
a.-ġuçı 99a/05
a.-ma 133b/15
a.-maḳ 133b/06
a.-maz 134a/02
a.-sa 133b/10, 133b/13, 133b/15
6. Gaspetmek, zorla almak.
a.-dım 194a/12
a.-ır 126b/02
7. Uzanıp tutmak.
a.-ıp 116b/14
8. Biçmek, ürün almak.
a.-ır 157a/03
9. Kesmek, koparmak.
a.-(boynı al-) 164a/09
a.-ma (tırn͡gaḳ al-) 121b/14
10. Seçmek, seçip ayırmak.
a. 176a/10
a.-ıp 162b/09
11. Farz etmek, kabul etmek.
a. 106b/07
12. Birini sevdiği bir şeyden mahrum bırakmak.
a.-dı 139b/12
13. Kapmak, öğrenmek.
a.-sa 141a/16
14. Tıbbi işlemle vücuttan kan aldırmak.
a.-sun 180b/02
15. (Mec.) Gönül çelmek.
a.-ġan 134b/14
16. Tek başına anlamı olmayıp kendinden önceki isimle bir anlam ifade eden yardımcı fiil.
a.-(asġı al-) 162b/10
a.-(özke al-) 154a/12
a.-dı (körü al-) 150a/07
a.-dı (saḳnu al-) 169a/07
a.-dı (selāmatlıḳ al-) 150a/07
a.-ġıl (özke al-) 176a/11
a.-ġuçı (‘aleyk al-) 151a/01
a.-ır (kön͡gülüg al-) 156b/03
a.-ır (öçi al-) 163b/04
a.-ır (öçin al-) 118b/09
a.-ır sen (öçün͡gni al-) 104a/16

ala Ala, alaca.
a.+bol- 195a/16

alçaḳ Mütevazı, alçak gönüllü.
a. 143a/06, 176b/17, 183a/16

alçı Hileci, aldatan.
a. 151a/09, 156b/02

‘alevī (Ar.) Hz. Ali ve Hz. Fatma’nın soyundan gelen.
‘a.+ler 128b/13

‘aleyk (Ar.) “Selam senin üzerine olsun” anlamına gelen temenni ifadesi.

‘a. ‘aleyk alġuçı Selam alan.

‘a. 151a/01

‘a. ‘aleyk bir- Selama karşılık vermek.

‘a.-di 150a/09

alıḳ Alışkanlık.

a.+larını 141a/16

alım Alacak, borç.

a.+ḳa 135b/07

alın Alın, cephe.

a. 148a/11, 156a/02

a.+da 187a/16

a. alın yaruḳ tut- Alnını parlak tutmak, güler yüzlü olmak.

a. 156a/09

alın- Elde etmek, almak, alınmak.

a. 108a/06, 111b/07, 136a/01, 154a/16, 173b/01, 181a/11

a.-(kön͡gülke alın-) 99b/07, 115b/05

bk. kön͡gülke alın-

a.-dı 190b/05

a.-ġıl 107a/04, 128a/01, 132b/16, 184b/17, 188a/14

a.-sa 172b/12

a.-sen 191b/12

alış- **1.** Karşılıklı almak, alış verişte bulunmak.

a. 127b/09, 131b/12

2. El sıkışmak, anlaşmak.

a.-tı (ilig alış-) 150a/04

a.-ıp (alşıp) 170a/08

a.-u (alşu) 121b/10

‘ālim (Ar.) İlim sahibi, bilgin.

‘ā. 129a/09, 166a/10, 167a/12

‘ā.+ler 129a/03, 129a/04

‘ā.+turur 166a/10

alḳ- Mahvetmek, yok etmek.

a.-taçı 152b/05, 161b/11

alḳa- Alkışlamak.

a.-yu 173a/15

alḳın- Mahvolmak, tükenmek.

a.-ur 111b/01, 157b/03

alḳış Alkış.

a.+bir- 189b/10

alḳıt- Alkışlamak.

a.-u 168a/03

alp Alp, kahraman, yiğit.

a. 165a/11, 175b/12, 177a/14

a.+bol- 177a/08

alsıḳ- Kaybetmek, elinden gitmek.

a.-ar 122a/01

altmış Altmış.

a.+erse 137a/16

a.+(altmış iki bile tört yüz erdi) 192b/13, 196b/09

altun Altın.

a. 100b/09, 122a/17, 126b/13, 147b/13, 158a/11, 160a/13, 160b/02, 164a/07, 169b/11, 172a/13, 195b/04

a.+ı 147b/11

a.+ön͡gi bol- 187a/12

a.+uġ 117a/04

ʻām (Ar.) Avam, halk.
ā. 128a/10, 128a/11, 128a/12, 136a/17, 181a/02

amrul- Sakinleşmek.
a.-up 168a/16, 172b/03, 174b/06

amul Sakin, yavaş.
a. 104b/03, 110b/04, 111b/09, 114b/14, 115a/07, 127a/11, 149a/01, 178a/09, 184b/01, 187b/05
a.+bol- 183a/10

amulluḳ Sakinlik, sükûnet.
a. 156a/05, 176a/01

ana Ana, anne.
a. 111b/03, 172b/12
a.+nıŋ͡g 154a/12
a.+n͡gnı 154a/13
a.+sın 99a/08
a.+sız bol- 161a/02

analıġ Analı, annesi hayatta olan kimse.
a. 161a/02

ança Biraz, bir miktar.
a. 106b/07, 109a/15, 114b/06, 116b/10, 117a/10, 145a/13, 145b/04, 146a/01, 147b/03, 169b/13, 174b/03, 179a/09, 179a/10, 181b/10, 187b/14, 189b/14, 194a/08
a.+(bir ança) 113a/16, 116b/03, 122b/13, 138b/01, 145a/12, 145b/05, 145b/12, 146b/14, 154a/05, 168b/05, 169b/13, 174b/06, 178b/04, 190a/04

ançan Öylece.
a. 146b/12

and Ant, yemin.
a.+ḳa irse 195b/03
a.+tut- 195b/03

anda Orada, oradan, ondan, ondan sonra.
a. 102b/03, 108b/10, 109b/13, 110a/11, 119b/07, 120a/07, 121b/12, 122a/13, 124b/05, 140b/16, 144b/15, 149a/09, 149b/15, 150a/03, 157a/03, 159a/16, 164a/14, 168a/17, 171a/15, 174b/17, 178a/12, 187b/06, 187b/14

andaġ Öyle.
a. 124a/11, 127b/11, 167a/09, 188b/10, 194a/13
a.+irse 107a/15, 114b/13
a.+turur 98b/03

andın Ondan. **bk. ol**.
a. 101b/03, 102b/08, 103b/17, 105b/13, 110b/15, 130a/07, 135a/12, 137a/02, 149a/10, 153b/10, 160a/14, 163a/02, 163a/04, 163a/11, 166a/13, 168a/16, 171a/08, 172b/12, 173a/13, 174b/11, 186b/02, 187b/11, 188b/17, 195a/15

anı Onu. **bk. ol**.
a. 98b/09, 99a/17, 100a/09, 100b/02, 100b/05, 100b/12, 103b/05, 103b/17, 104a/07, 105b/04, 107a/02, 107b/13, 111a/13, 113b/14, 114a/05, 114a/08,

114a/08, 114b/06, 115a/01, 116a/17, 116a/17, 116b/01, 116b/17, 119a/03, 120b/12, 121b/09, 121b/15, 122a/02, 123a/10, 123b/01, 126a/15, 126b/04, 127b/15, 127b/16, 132a/07, 134a/10, 136b/15, 137a/06, 137a/11, 137b/07, 137b/11, 138a/10, 138b/07, 140b/14, 140b/15, 141a/03, 141a/07, 141a/11, 142a/04, 142a/12, 142b/08, 146a/07, 146b/03, 146b/06, 146b/14, 147a/11, 147a/12, 148b/14, 151a/10, 151b/06, 152a/13, 152b/09, 153b/09, 154a/06, 154b/02, 154b/17, 155a/10, 155b/07, 155b/07, 156a/16, 159b/11, 161a/08, 162a/07, 165a/13, 166a/04, 167a/01, 167a/05, 167a/07, 168a/11, 168a/11, 169a/07, 173a/06, 174a/09, 175b/09, 175b/13, 177b/08, 178a/06, 179b/14, 180a/02, 180a/04, 180a/15, 180b/02, 180b/10, 180b/11, 181a/07, 181a/09, 183a/04, 187b/13, 187b/14, 188b/14, 190a/16, 194b/08, 195b/03, 195b/06, 196b/03

a.+ḳıl- 117a/06

a.+(yimiş anı yi-) 126a/05

anı Çok, pek. **krş. ayı**

a. 135a/12

anın Onunla, onun için. **bk.** Ol.

a. 98b/04, 100b/07, 118b/05, 118b/09, 131a/10, 142a/13, 142a/16, 142b/09, 142b/12, 173a/09, 178a/17, 180b/13, 181a/08, 194b/08

anıng͡ Onun **bk.** Ol.

a. 98b/05, 98b/13, 100a/02, 103a/15, 104b/16, 105a/10, 109b/05, 113b/07, 113b/13, 114a/10, 114a/14, 115a/10, 123a/11, 128b/07, 134b/06, 135b/10, 135b/15, 139b/13, 141b/04, 147a/05, 148a/06, 156a/11, 162b/10, 164a/13, 164a/16, 165b/14, 166b/12, 170b/17, 173a/02, 173b/05, 175b/03, 175b/10, 180b/08, 180b/10, 181a/05, 181a/12, 186a/14, 187b/11, 187b/12

a.+da 105a/11, 106a/01, 106a/03, 138a/07, 162a/07

a.+dan 105a/07, 143a/03, 159a/17, 167a/12, 175a/01, 175a/04, 181a/15, 186a/12

a.+dın 107b/17, 141b/06, 160a/06, 161b/17, 171b/05, 172a/16, 172b/11, 178b/14, 179a/11, 188a/03

a. +sız 129b/05

anıt- Hazır bulundurmak. **krş. anut-**

a. 135b/16

anlayu Böyle, böylece.

a.+bol- 180b/16

anuḳ Hazır.

a. 121a/15, 125a/15, 126b/01, 127a/08, 131b/04, 139b/06, 150b/02, 156b/12, 175a/10, 178a/01

a.+bolmasa 138a/12

a.+tut- 126a/12

a. anuḳ yigli Hazır yiyici.

a.+lerke 188b/16

anun- Hazırlanmak.

a. 153b/12, 171a/05, 185b/12

a.-dı 103b/10, 153b/03, 155a/05

a.-ġıl 154a/03, 157b/15, 185b/05

a.-ġu 144a/10, 182b/01

a.-mış turur 184a/02

anut- Hazır bulundurmak, hazırlamak. **krş. anıt-**

a137a/17, 138a/10, 173b/02, 173b/06, 176b/08

a.-ġıl 157a/01, 157b/13

a͡ng- Anmak, hatırlamak.

a. 120a/05

a͡ng Şaşkın.

a. 118b/02

a͡nga "Ol" zamirinin yönelme hâli. **bk. ol**

a. 148b/06, 155a/10

a͡ngar "Ol" zamirinin yönelme hâli. **bk. ol**

a. 100b/04, 100b/15, 101b/03, 103b/04, 104a/05, 109b/07, 109b/07, 113a/17, 121a/05, 124b/17, 125a/14, 127b/03, 128a/12, 133a/12, 134a/05, 134b/12, 135a/12, 135a/13, 135b/15, 137a/17, 140b/14, 141b/06, 141b/06, 142b/01, 143a/01, 143b/01, 144a/08, 144b/10, 145b/10, 146a/03, 147a/06, 147a/08, 147a/12, 147b/05, 148b/12, 148b/13, 148b/15, 148b/16, 149b/04, 155b/12, 156b/01, 163b/01, 165a/08, 165a/09, 165b/06, 165b/13, 167b/15, 168a/12, 168a/13, 168b/04, 169a/13, 169b/07, 173b/05, 173b/11, 178b/15, 179a/03, 180b/02, 180b/10, 180b/12, 181a/06, 181a/13, 183b/11, 186a/14, 187b/16, 188a/01, 188a/02

apa Âdem, insanoğlu.

a. 103a/16, 103b/02, 107b/04, 107b/14, 137a/11, 139a/14, 144a/15

apa͡ng "Eğer" anlamına gelen cümle başı edatı.

a. 112a/08, 122b/03, 124b/06, 156a/13, 176b/01, 192b/17, 195a/06, 195b/03

ar- Aldatmak.

a.-dı 194b/14

a.-masunı 184a/09

ar- Yorulmak, gücü yetmemek.

a.-ıp 109a/04, 109a/05, 146b/07, 150a/16

ara Ara, arasında; bazen.

a. 100a/13, 102b/15, 105b/08, 105b/08, 105b/09, 105b/09,

106b/15, 115b/07, 115b/11, 116a/04, 121a/11, 121a/11, 121a/11, 121a/11, 124a/17, 137b/01, 141a/08, 141a/08, 146b/10, 159b/17, 171b/05, 175b/14, 175b/16, 186b/07, 196a/12, 196b/03 196b/12

a.+(bu iki ara bol-) 108a/03

a.+sı 109b/11

arakı Arasındaki.

a. 102b/09

arala Arasında.

a. 100a/12, 135b/11, 145b/16, 146b/10, 175b/16, 186b/07

ardaş Arkadaş.

a. 99a/11, 124a/04, 124b/17, 125a/01, 134b/11

arı- Arınmak, temizlenmek.

a.-dı 153a/12, 160a/06, 178b/05

a.-ġa 179b/09

a.-r 103a/10, 146a/06

arıġ 1. (sf./zf.) Temiz, pak, kirli ve bulaşık olmayan (nesne).

a. 121b/08, 138a/05, 160a/06

a.+ın 142b/11

a.+it- 138a/03, 138a/05

a.+tut- 121b/08, 138a/02

2. (sf.) Ahlakça lekesiz, necip, nezih (insan).

a. 115b/15, 121b/08, 127a/09, 133b/07, 159b/01, 160b/03, 193a/13

a.+bol- 134a/17, 172b/11

3. (sf.) Değerini kaybetmemiş, ayarı düşürülmemiş, saf, katışıksız (altın, gümüş)

a. 166b/17

a.+bol- 147b/13

4. (is.) Temiz, halis, necip tavır; huy, yaradılış.

a. 140a/11, 162b/04, 182a/06

a.+erse 119b/11

5. Haram olmayan, helal.

a.+bol- 131a/11

6. (is.) Eksiklik ve kusurdan münezzeh, pâk, berî olan (Tanrı).

a. 115a/06

7. (zf.) Gönül temizliğiyle, halis olarak.

a. 164a/12

8. (zf.) Tamamen, iyice, bütünüyle.

a. 127a/09, 129a/06, 169a/05, 187a/11, 187a/11

9. (zm.) Hepsi, tamamı.

a. 138a/05, 160a/06, 167a/02, 182b/07, 193b/02

arıġlıġ Temiz, necip, nezih.

a.+eren 135a/05

arıġlıḳ Temizlik, kirden arınmışlık.

a. 160a/07

arıġsız Pis, kötü (koku).

a. 193a/15

arınġu Arınacak yer.

a.+ḳıl- 103b/02

arıt- Temizlemek, arıtmak.

a. 164b/16, 166a/05
a.-ġıl 160a/07, 166a/06, 167a/02
a.-ġu 131a/13, 164b/08, 180b/06
a.-maḳ 168b/07
a.-sa 148b/17, 160a/07
a.-tım 194b/15
a.-tı͡ŋ͡g 153a/12

arḳa **1.** Arka, sırt, bel.
a. arḳa [↓] suwı Meni, bel suyu.
a. 172b/12
2. (Mec.) Yardım, dayanak, destek.
a. 109b/13, 111a/08, 174a/16
a.+n͡g 164a/12
a.+sızḳa 111a/08

arḳış Kervan.
a. 160b/06
a.+ı 132a/02, 132a/02, 172a/14
a.+ığ 132a/13, 166a/05

arḳun Bir cins melez at.
a. 173b/16, 194a/05
a.+ı 160b/08

arpa Arpa.
a. 106a/07, 106a/08, 141b/07, 141b/12, 188b/15

arsıḳ- Harislik etmek, tamah etmek.
a.-ar sen 103b/09, 106a/15

arslan Aslan.
a. 160b/15
a.+ḳa 121a/13

‘arş (Ar.) Göğün en üst tabakası.
‘a.+ta 142a/02

art- Artmak, çoğalmak.
a.-a 177b/01
a.-ar 120a/11, 162b/02, 166b/10, 190b/17
a.-ar erse 137a/13
a.-ġa 159b/05
a.-ġu 189a/17
a.-ıp 106a/07, 188b/10
a.-maz 188b/12
a.-sa 137a/13, 137a/17, 162b/02
a.-su 173b/15
a.-tı 190a/07, 192b/03

arta- Bozulmak, kötüleşmek.
a.-dı 191b/15, 192b/07, 192b/07, 192b/08, 195b/08, 195b/10
a.-ġa 166b/06
a.-p 131a/01
a.-r 130b/04, 172a/17, 175b/13, 176a/12
a.-sa 101b/04, 105a/08, 130b/04, 133a/12, 155b/02, 155b/07, 155b/07
a.-tur 105a/08, 120b/07

artaḳ Bozuk.
a.+erdi 172a/12
a.+ını 195a/01

artat- Bozmak.
a.-ur 139b/14, 156a/07, 165a/16, 165a/17, 165b/01, 184a/13

artuḳ Artık, fazla.
a. 100a/05, 104b/06, 106a/06, 122a/14, 132b/11, 135a/12, 136a/04, 146a/17, 148a/01, 150a/11, 150b/10, 155a/07, 158b/04,

159a/11, 159a/15, 162b/02, 176a/06, 176b/07, 183b/17, 185b/07, 186a/03, 191a/11, 196b/07, 196b/17
a.+bol- 105b/12
a.+ı 103b/03, 176a/08
a.+um 111b/14

artuḳluḳ Üstünlük, ayrıcalık.
a.+un͡g 110b/13

artur- Artırmak, takviye etmek.
a. 173b/09, 174a/03
a.-u bir- 151b/10

arzū (Far.) Arzu, dilek.
a. 100b/09, 101a/02, 102a/07, 103b/01, 106b/08, 110a/04, 114a/08, 114a/09, 114a/13, 138a/03, 142a/11, 142b/06, 142b/17, 144b/08, 147a/03, 147b/10, 149b/15, 152a/08, 153b/14, 155a/11, 155a/13, 162a/15, 164a/06, 168a/06, 168b/13, 170b/14, 172b/02, 173b/11, 173b/14, 174a/16, 175a/06, 176b/15, 183a/08, 185a/06, 189b/12, 189b/13, 194a/11, 195a/04
a.+bul- 100b/15, 101a/06
a.+ḳa 150b/03
a.+ḳol- 134b/15
a.+lar 139a/05, 140b/12
a.+larḳa 107a/11, 172a/09, 182b/14
a.+m 168a/06
a.+n 148a/01, 195a/04
a.+nı 149b/14, 149b/14
a.+n͡g 114b/16
a.+sı 131b/13
a.+sın 136a/15, 142b/12
a. arzū ḳod- Dileğinden vazgeçmek.
a.-tı (tilek arzūsın ḳod-) 140b/08
a. arzū sür- Heva ve arzu peşinde koşmak.
a.-me (tilek arzū sür-) 184a/04
a.-mek (tilek arzū sür-) 184a/07
a. arzū yi- Arzusuna erişmek.
a.-r 99a/04, 120a/14, 120b/03
a.-r (tilek arzū yi-) 100a/07, 176b/05
a.-se sen (tilek arzū yi-) 185a/02
a.-yü189b/07
a. arzu yitür- Arzusuna kavuşmak.
a.-se 105b/10
a. arzu tilek kötür- Arzu ve dileklerini yok etmek.
a.-düm 140b/03

arzula- Arzulamak, dilemek.
a.-dı 101a/14, 113b/08
a.-p 109a/05, 114a/05, 150a/15, 150b/03, 151a/08
a.-p (kön͡gül arzula-) 102a/03
a.-sa 150b/02

āsān (Far.) kolay.
a. 126b/05, 126b/05

Ashab-ı Ress Kur'an-ı Kerim'de isyankârlıkları sebebiyle helak edildikleri haber verilen Ress kavmi.
A. 194b/03

asıġ Fayda, kâr, kazanç.

a. 106a/06, 111b/12, 112a/10, 114a/16, 124a/06, 124b/08, 125a/12, 125a/14, 125a/17, 126b/10, 131a/08, 132a/09, 137a/01, 141a/10, 144b/06, 152b/06, 153b/09, 159b/01, 172b/11
a.+bol- 108b/10, 125a/17, 144a/13, 171a/16
a.+ı (asġı) 99b/10, 99b/10, 102a/17, 102a/17, 102b/02, 102b/03, 102b/04, 104b/16, 105a/01, 108a/16, 108a/16, 111a/12, 111b/16, 114b/01, 116a/05, 116a/05, 122a/17, 124b/05, 124b/06, 124b/07, 125a/15, 126a/07, 126b/10, 128b/07, 129b/12, 134b/06, 135b/15, 139b/08, 143a/08, 146b/10, 147a/08, 148b/13, 158b/05, 159a/13, 160a/08, 160a/08, 160a/08, 161a/05, 161a/10, 161a/15, 162b/08, 162b/09, 165b/11, 165b/12, 165b/12, 165b/14, 168b/03, 171a/07, 171a/16, 171b/06, 172b/07, 173a/02, 173a/06, 177a/17, 180a/11, 181a/05, 181b/02, 183b/02, 183b/02, 188b/14, 193a/03, 194b/04, 194b/07
a.+ı (asġı) (asġı bol-) 102b/02, 153a/04
a.+ı ḳıl- (asġı ḳıl-) 109a/01
a.+ı ol (asġı) 160a/08
a.+ın (asġın) 156a/04, 172a/07
a.+ın͡g (asġın͡g) 124b/05, 125a/14, 160a/07, 165b/11, 172a/07
a.+ın͡ga (asġın͡ga) 101b/09, 165b/11
a.+ḳıl- 106b/03, 124a/10, 125a/15, 143b/07, 143b/14, 144b/09, 153b/16, 154a/06, 154a/08, 167b/12, 171a/04, 183a/13
a.+lar 171b/05, 183b/08

a. asġı al- Faydasını görmek.
a. 162b/10

asıġçı Faydacı.
a.+turur 131b/10

asıġlıġ Faydalı, yararlı.
a. 132b/04, 160a/14, 165b/04, 165b/14, 171b/06, 183b/06

asıġsız Faydasız, yararsız.
a. 112a/10, 165b/04, 171b/06

aṣl (Ar.) Kaynak, kök, soy, nesep.
a.+ı 100a/03, 103a/02, 103a/02, 110b/17, 125b/04, 127a/04, 127a/07, 127a/09, 127a/11, 134a/04, 134a/17, 135a/03, 155a/07, 159a/13, 172b/11, 174a/04, 174a/05, 174a/07, 174a/08, 180a/14
a.+ın͡g 183a/11
a.+ın͡ga 127a/08, 174a/07, 174a/08, 180a/17
a.+ısı 127a/03

asraḳı Alttaki, aşağıdaki.
a.+ġ 135a/10

aş Aş, yemek, ziyafet.

a. 105a/08, 107b/16, 111a/02, 111a/02, 118a/03, 122a/10, 122a/14, 127b/04, 128b/06, 129a/11, 131a/11, 135b/05, 136b/14, 136b/14, 136b/15, 137a/03, 138a/02, 138a/03, 138a/04, 138a/05, 138a/09, 138a/09, 138a/10, 138a/15, 138a/15, 138a/16, 138b/01, 138b/03, 138b/05, 138b/16, 141b/07, 150a/05, 158b/06, 174b/03, 174b/09, 184a/03, 185a/12

a.+ı 122a/15, 122a/15, 131b/07, 136b/12, 137a/04, 137a/04, 138b/06, 162a/09, 162b/15

a.+ığ 122a/13, 137a/03, 137a/05, 137b/14

a.+ım 163a/14

a.+ın 133a/07, 138b/07, 138b/14, 173b/09, 173b/09

a.+ḳa 122a/10, 122a/12, 136b/09, 137b/17, 138a/06, 138b/04, 138b/05, 138b/07, 138b/07, 138b/08, 138b/10, 138b/10

a.+lar 141b/15

a.+nı 138a/12

a.+ol 136b/12, 184a/03

a.+tın 162b/17

aşçı Aşçı.

a.+lar 122b/13

aşnı *ḳonı aşnı* "konu komşu" anlamındaki ikilemenin *ḳoşnı*'ya uyak oluşturan ikinci sözcüğü.

a. 195b/05

aşnu (<*aşun-u*) Önce.

a. 105a/09, 108b/07, 110a/09, 113a/13, 113a/15, 119a/07, 120a/05, 122a/11, 130b/09, 137a/12, 139a/06, 140b/13, 142a/12, 142a/13, 142a/16, 143a/08, 145b/07, 148a/12, 149a/10, 150a/09, 150b/09, 150b/10, 150b/13, 151a/08, 157a/07, 158a/13, 163a/13, 164b/06, 164b/08, 169a/08, 179a/06, 180a/03, 180a/07

a.+sı 137a/09

a.+turur 118a/05

aşnuḳı Önceki, evvelki.

a. 151a/12

aşru (<*aşur-u*) Aşırı, çok.

a. 119b/04, 150a/11, 186a/13

aşun- Aşmak, geçmek.

a.-dı 144a/09

a.-sa 150b/10

aşundur- Önceden davranmak.

a.-sa 151a/03

at Ad, isim.

a. 107b/14, 132a/13, 133a/10, 133a/10, 133a/13, 133a/13, 147b/17, 166b/11, 166b/15, 167b/13, 168a/01, 171b/15, 172b/15, 173b/13, 176a/15, 177a/04, 177b/03, 177b/04, 177b/06, 193a/03

a.+ı 98b/10, 98b/17, 99b/13, 100a/01, 100a/06, 100a/06, 100a/17, 101b/03, 104b/07, 105b/05,

107b/02, 107b/05, 108a/10, 109b/01, 115a/04, 120a/17, 120b/14, 120b/15, 120b/15, 122a/11, 125b/15, 131a/01, 132a/06, 133a/12, 136a/01, 138b/11, 142b/03, 152b/04, 157a/10, 157b/03, 157b/11, 159b/09, 166b/12, 166b/12, 166b/15, 173b/01, 174a/04, 177a/03, 177b/04, 178a/14, 181b/06, 183b/07, 190a/08, 190a/08, 191a/05, 191a/08, 191b/05, 192b/09, 193a/11, 195a/12, 195b/12
a.+ım 152b/04, 167b/17, 167b/17, 196a/03
a.+ım turur 152b/05
a.+ın 115b/06, 117a/16, 132a/14, 143a/13, 156a/07, 157b/02, 162b/17, 166b/14, 168a/01, 177b/05
a.+ında 120b/15
a.+ını 184a/03
a.+ın͡g 100b/11, 102a/02, 115b/06, 115b/07, 115b/08, 125b/11, 126a/10, 133a/11, 136a/09, 143a/11, 154a/11, 156a/14, 157a/11, 164a/15, 165b/16, 165b/16, 167b/14, 173a/11, 173a/15, 177b/02, 177b/06, 183b/15, 184b/14, 190a/01
a.+ın͡g turur 157a/02
a.+ın͡ga 136b/14
a.+ın͡gḳa 152a/15
a.+ın͡gnı 132a/11
a.+ḳa 122b/12
a.+lar 111b/05

a. at al- Ad almak.
a.-ur 120a/15

a. at bir- Ad vermek.
a.-di 144a/15

a. at bul- Rütbe almak.
a.-up 136b/14

a. at çaw Ad, şöhret, nam. **bk. çaw kü / kü çaw / çaw at / çaw ün.**
a.+ı (atı çawı) 183b/12

a. at ḳodun- Ad bırakmak.
a. 151b/15

a. at urul- Ad verilmek.
a.-dı 152b/04

a. at urun- Ad almak.
a.-dı 176b/12

a. atı yorı- Adı dilden düşmemek.
a.-r 102a/03

at / aṭ At (Hayvan).
a. 100b/10, 120a/12, 132b/02, 165a/10, 173a/10
a.+dan 116b/12
a.+dın 178a/11
a.+ı 98b/16
a.+ın 113a/06, 116b/11, 145a/12, 148a/05, 149b/01, 169b/03, 170a/05, 174b/10, 178a/10, 179a/13, 186b/02, 190a/03
a.+ını 187a/13

at- Atmak, bırakmak.
a.-a 179a/10
a.-ġa 149a/08

a.-ġu bol- 152b/09
a.-ıp 168b/09
a.-ma 106b/04, 154b/05
a.-mış 161b/05
a.-tı 143a/14

ata Baba.
a. 111b/03, 192b/02, 192b/09
a.+dan 98b/09, 99a/08
a.+dın 172b/11
a.+ḳa 192b/02
a.+nın͡g 154a/12
a.+n͡g 154a/04, 154a/07, 154a/07, 154a/10, 173a/08
a.+n͡gnı 154a/13
a.+sen 176b/06
a.+sız 161a/02
a.+sız ḳıl- 182a/06

ata- Ad vermek.
a.-dı 100b/12, 162b/17
a.-ġay 124b/15
a.-ma 98b/09
a.-maġu 137b/13
a.-maz 99a/08
a.-mış 101b/15
a.-yı 195b/03

atalıġ Babalı, babası hayatta olan kimse.
a. 161a/02
a.+larıġ 182a/06

atalıḳ Babalık.
a.+ḳıl- 192b/02

atan- Adlandırılmak, ad almak.
a.-dı 191a/04, 191a/05, 191a/06
a.-ġıl 196a/15
a.-mış 125b/13
a.-ur 156a/06

atçı Atlı.
a. 181a/14, 182a/05
a.+turur 182a/06, 182a/07

atım Atıcı, nişancı, kahraman.
a. 177a/14
a.+erse 119b/10, 165a/11

atlan- Atlanmak, ata binmek.
a.-dı 147b/12, 163a/11, 174b/02
a.-ıp 178a/11

atlıġ Adlı, adı olan.
a. 124a/14, 137b/15, 137b/16, 156b/01

aw Av.
a.+da 160b/15
a.+ḳa 105b/15, 194a/05

aw- Toplanmak, üşüşmek, etrafını çevirmek.
a.-a kel- 176b/15
a.-ar 183b/11

awçı Avcı.
a. 105b/14

awın- Avunmak, alışmak.
a.-dı 168b/03, 178a/13
a.-dım 194a/05
a.-ġu 103b/12, 111b/02, 141b/04, 142b/07, 186a/11
a.-ġum 142b/02
a.-ıp (awnıp) 194a/14
a.-ma 143b/09, 156b/06, 158a/04, 177b/12, 184b/06
a.-ma sen 155b/12
a.-maz 104b/04
a.-ur (awnur) 175a/06, 181a/04

awınç Avunma.
a. 111a/09, 141b/04, 155a/07, 157b/04
a.+ı 106b/09, 190b/12
a.+ım 111a/10
a.+ın 189b/14, 194a/02
awıt- Avutmak.
a. 155b/08
a.-sa 104a/10, 105a/03
a.-ur 149b/14, 186b/07
awsunçı Büyücü.
a.+lar 129b/10
awuçġa (<*abuşḳa*) Yaşlı, ihtiyar.
a. 122b/17, 122b/17, 192b/09
awuçġalıḳ İhtiyarlık.
a.+nı 193b/05.
awurta Süt anne.
a.+sı 134b/05
awut Avuç.
a.+ça 162a/16
ay **1.** Ay, kamer.
a. 101a/08, 109b/10
a. ay yüz Ay yüzlü.
a.+üm 102a/16
2. Ay, otuz gün.
a. 105a/01, 130a/13, 130b/06, 143a/12, 154b/16, 168b/02, 170a/09, 175a/11, 178b/04, 183b/16, 192b/08, 194a/15
a.+(kün ay erse) 137a/15
a.+da 196b/10
a.+ıġ 104a/04
a.+ın 109b/02
ay "ey!" seslenme edatı. **krş. iy**.
a. 99a/13, 99a/17, 99b/11, 100b/04, 100b/08, 101b/11, 102a/08, 102b/03, 102b/16, 103a/11, 103a/13, 104a/07, 104a/14, 105a/05, 105a/06, 105a/06, 105b/01, 107a/04, 107a/09, 107a/11, 107b/15, 108a/15, 108b/02, 108b/04, 108b/10, 108b/12, 109a/10, 109a/11, 109a/15, 109b/03, 109b/17, 110a/13, 110a/15, 110b/04, 110b/08, 110b/12, 110b/16, 111a/10, 111b/01, 111b/05, 111b/10, 112a/16, 112b/07, 112b/08, 112b/09, 113a/03, 113b/12, 113b/17, 114a/10, 114a/17, 115a/14, 115a/15, 115b/05, 115b/15, 116a/02, 116a/03, 116a/09, 116a/09, 116a/16, 116b/16, 117a/10, 117a/12, 117a/15, 117b/01, 117b/03, 117b/13, 119b/11, 120b/09, 120b/16, 122a/06, 122a/08, 122a/12, 122a/14, 122b/01, 122b/03, 123a/16, 123b/06, 123b/16, 124a/07, 124a/16, 124b/13, 125a/04, 125a/14, 125b/04, 125b/08, 125b/10, 125b/11, 126a/04, 126b/17, 127a/09, 127b/03, 128a/04, 128b/06, 128b/14, 129b/12, 130a/13, 130b/04, 130b/06, 131a/11, 131a/13, 131a/16, 131b/15, 132a/13,

132b/04, 132b/07, 133a/16, 133a/16, 134a/01, 134a/07, 134a/13, 134a/14, 134a/17, 134b/01, 134b/15, 135a/16, 135b/08, 135b/14, 136a/10, 136a/13, 136b/10, 137b/08, 137b/11, 137b/15, 137b/16, 138b/04, 139a/02, 139a/06, 139a/14, 139b/09, 139b/12, 140a/11, 141a/14, 141b/03, 141b/07, 141b/13, 141b/16, 142b/13, 142b/15, 143a/06, 143a/15, 143a/16, 144a/07, 144a/10, 144b/05, 144b/09, 144b/13, 145a/02, 145b/12, 146a/11, 146a/13, 146b/03, 146b/04, 146b/08, 146b/11, 146b/12, 147a/06, 147b/04, 148a/08, 148a/12, 148a/15, 148a/16, 148a/17, 148b/06, 148b/07, 148b/11, 149a/01, 149a/07, 149a/15, 149a/15, 149b/04, 150a/12, 150a/15, 150b/06, 151a/07, 151b/14, 151b/16, 152a/04, 152a/05, 152a/07, 152a/09, 152a/10, 152a/14, 152b/02, 152b/03, 152b/07, 152b/09, 152b/13, 153a/02, 153a/03, 153a/10, 153a/13, 153a/14, 153a/15, 153b/05, 153b/13, 153b/14, 154a/04, 154b/01, 154b/03, 154b/03, 154b/11, 154b/13, 154b/17, 155a/02, 155a/06, 155a/15, 155b/03, 155b/04, 156a/11, 156b/05, 156b/05, 156b/13, 157a/03, 157a/07, 157a/12, 157b/06, 157b/13, 157b/14, 157b/15, 157b/17, 158a/03, 158a/16, 158a/17, 158b/04, 158b/06, 159a/06, 159a/13, 159a/17, 160a/01, 160a/01, 160a/02, 160a/03, 160a/15, 160a/17, 160b/03, 160b/10, 160b/12, 160b/13, 160b/14, 161a/03, 161a/13, 161b/03, 161b/04, 161b/06, 161b/07, 161b/09, 161b/15, 161b/16, 162a/13, 162b/01, 162b/02, 162b/04, 162b/12, 162b/13, 162b/15, 163a/14, 163b/10, 163b/12, 164a/03, 164a/16, 164b/02, 164b/05, 164b/12, 165a/04, 165a/07, 165a/16, 165b/04, 165b/15, 166a/14, 166b/03, 166b/11, 166b/17, 167a/03, 167a/06, 167a/09, 167a/11, 167b/07, 167b/11, 168a/07, 168a/08, 169b/07, 170a/09, 170b/06, 170b/09, 170b/18, 171a/03, 171a/11, 172a/06, 172a/08, 172b/08, 172b/16, 173a/01, 173a/04, 173a/17, 173b/07, 174a/09, 174a/13, 175a/05, 175a/08, 175a/13, 175a/15, 175b/05, 175b/08, 175b/13, 176a/03, 176a/12, 176a/14,

176a/17, 176b/17, 177a/02, 177a/13, 177b/07, 177b/11, 177b/12, 177b/14, 177b/15, 178a/02, 179a/01, 179a/03, 179a/05, 179a/06, 179a/15, 179a/16, 179b/07, 179b/13, 180a/04, 180a/09, 180a/12, 180b/04, 180b/06, 180b/09, 180b/12, 181a/01, 181a/08, 181a/08, 181b/03, 182a/03, 182a/06, 182b/01, 182b/02, 182b/04, 182b/12, 183a/03, 183a/06, 183b/03, 183b/17, 184a/05, 184a/09, 184a/11, 184a/16, 184a/17, 184b/01, 184b/05, 184b/07, 184b/11, 184b/14, 185a/04, 185a/04, 185a/14, 185b/07, 185b/10, 186a/01, 186a/06, 186a/09, 186a/10, 186a/16, 187b/05, 187b/05, 187b/10, 187b/16, 188a/02, 188b/10, 189a/17, 189b/09, 189b/10, 189b/13, 189b/14, 189b/16, 190a/11, 190a/16, 190b/01, 190b/14, 190b/16, 190b/16, 191a/01, 191a/06, 191a/11, 191b/12, 193a/06, 193a/07, 193a/08, 193a/12, 193a/13, 193a/14, 193a/16, 193a/16, 193b/01, 193b/04, 193b/13, 194b/15, 196b/01, 196b/13

ay- Söylemek, demek, ifade etmek. **bk. ayıt- / ayt- / sözle- / ti-**

a. 101a/08, 101a/10, 110b/13, 116a/16, 119a/03, 128a/09, 147b/02, 148a/10, 162a/04, 170a/09, 175a/17, 181a/09, 184a/03, 187b/05, 188a/07

a.-ayı 195b/01

a.-ayın 103a/15, 114b/08, 118b/13, 119a/08, 119a/14, 128a/09, 134a/06, 137b/05, 142b/13, 149a/12, 171a/14, 172a/08, 172b/06, 177a/13

a.-dı 98b/02, 98b/12, 101a/08, 101a/12, 102a/01, 102a/08, 102a/14, 103a/08, 107a/14, 109a/10, 109a/15, 112b/06, 112b/12, 113a/03, 113a/04, 113a/13, 113b/04, 113b/12, 113b/17, 114a/02, 114a/04, 114a/14, 114b/10, 114b/16, 116a/16, 117a/05, 117a/12, 117b/11, 118a/03, 118a/07, 118a/15, 118b/01, 118b/12, 119a/02, 119a/06, 123a/04, 123a/09, 123a/16, 128a/03, 136a/17, 136b/10, 137a/03, 139a/04, 145a/04, 145b/15, 146b/03, 147a/10, 147a/14, 147b/09, 148b/10, 149a/11, 149b/04, 149b/06, 149b/08, 150a/14, 150b/09, 150b/13, 151a/15, 151b/09, 152a/04, 152a/14, 152b/02, 153b/01, 161b/09, 162b/14, 163a/01, 163a/14, 163b/09, 164b/04,

164b/12, 169b/07, 170a/13, 170b/11, 171a/11, 174a/13, 174b/16, 175b/05, 176b/14, 177a/03, 178a/05, 178b/10, 178b/11, 178b/13, 178b/14, 179a/02, 179a/02, 179a/04, 179a/05, 179b/02, 179b/12, 179b/16, 181b/02, 181b/14, 183a/03, 186a/08, 186a/10, 186a/17, 187b/12, 187b/16, 188a/02, 188b/09, 189a/17
a.-dı erse 117a/07
a.-dım 106a/03, 107a/12, 111a/01, 112a/06, 113b/04, 113b/18, 117b/16, 117b/17, 121b/05, 123a/05, 134b/11, 154b/10, 155b/11, 174a/11, 196b/10
a.-dıng͡ 107a/14, 174a/14, 174a/15
a.-duḳı 154a/10
a.-ġıl 101b/16, 102a/12, 113b/02, 141a/10
a.-ġu 102a/16, 195b/01
a.-ġu erse 114b/08
a.-ġuçı 105a/12, 159b/10
a.-ma 165b/08, 180a/05
a.-maġu 180a/08
a.-maz 124a/06
a.-mış 98b/03, 99a/12, 105b/07, 107b/11, 109a/06, 110b/04, 112a/01, 112a/17, 116a/10, 117b/03, 118a/04, 118b/06, 118b/15, 120b/05, 122a/17, 123b/11, 127a/05, 127b/13, 129b/14, 130b/07, 131b/03, 132b/10, 133a/09, 136a/13, 137a/07, 139a/05, 139b/07, 139b/15, 144a/03, 144b/13, 146a/02, 146a/15, 146b/06, 148a/13, 151b/04, 153b/11, 155b/17, 157b/06, 158a/14, 158b/13, 168a/04, 174a/05, 176a/08, 177b/03, 182a/09, 183b/05, 184b/02, 186a/13, 189a/06, 192b/05
a.-mışım 144b/11
a.-mışın 178b/14, 187b/09
a.-mışları 149b/03
a.-mışlarıġ 117b/15
a.-mışlarım 108a/15, 117a/15, 174a/12
a.-sa 105b/05, 112b/02, 112b/04, 117a/06, 119a/14, 123a/16, 136b/10, 166a/11, 167a/05, 168a/14, 194a/13
a.-u bér- 108a/14, 123a/14, 128a/04, 129a/15, 179b/06
a.-u bir- 117b/16, 122b/06, 123a/10, 128a/01, 128a/06, 132b/16, 136b/01, 136b/08, 144b/01, 144b/11, 150b/09, 161b/06, 167b/12, 171a/09, 174a/09, 177b/07, 179b/06, 180b/02, 187b/09, 190a/05, 190a/10, 192b/15, 195b/09, 195b/14
a.-ur 99b/07, 99b/16, 101b/14, 107a/04, 107a/13, 108b/02, 109a/14, 112b/02, 113a/17, 113b/04, 113b/09, 115a/02, 115a/05, 116b/16, 117a/10,

117a/12, 128a/10, 132b/12, 137b/14, 141a/11, 145b/12, 146a/02, 147a/02, 148a/08, 148a/12, 149a/15, 149b/03, 150a/12, 151b/12, 152b/13, 153a/10, 153a/16, 155a/02, 161b/03, 162b/15, 168a/03, 168b/11, 169a/07, 170a/09, 174b/11, 175a/13, 176a/09, 176a/14, 179a/16, 181a/11, 181b/13, 183b/08, 185b/07, 186a/01, 187b/10, 188a/13, 188b/04, 188b/06, 189a/13, 189b/10

a.-ur men 112a/14, 168b/08, 168b/12, 169b/05

a.-ur sen 155a/04, 155a/04, 181b/15

a.-urlar 161a/09, 183b/09

a.-ursa 164b/04

aya Aya, avuç içi.

a.+da 193b/08

ayā (Far. *eyā*) Seslenme edatı.

a. 98b/08, 101a/03, 101a/08, 102a/14, 102b/02, 103b/09, 103b/16, 105a/09, 107a/14, 107b/12, 110b/17, 111a/07, 117b/17, 118a/15, 118b/01, 119a/06, 120b/06, 122b/15, 123a/09, 128a/03, 128a/08, 134a/02, 134a/07, 134a/09, 134a/11, 134b/07, 134b/11, 136b/03, 139a/15, 139b/15, 145a/08, 146b/09, 147a/10, 148b/07, 148b/10, 150b/16, 154a/08, 156b/04, 157a/06, 157a/07, 158a/09, 158b/01, 158b/03, 160b/05, 160b/17, 161a/10, 166a/08, 168a/06, 170b/07, 175b/05, 176a/09, 179b/10, 179b/16, 185b/03, 185b/04, 185b/05, 185b/06, 186a/05, 191a/12, 193a/09, 194b/12

ayaġ Lakap, unvan.

a. 172b/15

ayaḳ Çanak, kâse, kadeh.

a. 138a/02

āyat (Ar.) Ayetler, işaretler, alametler.

ā. 130a/05

ʻayb (Ar.) Ayıp, kusur.

ʻa.+ı 102b/15, 103a/09, 103a/10, 103a/11, 103a/12, 103a/13, 183a/16

ʻa.+ın 103a/14

ʻa.+ını 103a/15

ʻa.+ların 103a/07

ayı Çok, pek. **krş. anı**

a. 103b/05, 118b/12

ayıġ (<*a͡nyıġ*) Kötü, fena.

a. 154b/12

ayın- Korkmak, ihtiyatlı olmak.

a.-u (ḳorḳu aynu) 119b/13

ayın͡gla- İftira etmek.

a.-masunlar 133a/08

ayıt- Söylemek, demek; sormak. **bk. ay- / sözle- / ti- / krş. ayt-**

a. 108b/08, 120a/08, 130b/10, 176a/06, 176a/07, 180a/05
a.-ġa 135a/11, 157b/14, 160a/16, 171b/15
a.-ġay 157a/01
a.-ġıl 135b/16, 138a/14, 176a/05, 178b/11
a.-ġu 123a/10, 130b/05, 150b/09, 168a/14, 169a/15, 180b/14
a.-ġu turur 157b/16
a.-ıp (aytıp) 122a/11
a.-ma 102a/14, 138a/14, 178a/08, 180a/05
a.-mış 129b/14
a.-sa 120a/08, 122a/09
a.-tı 113a/13, 145b/12, 150a/10, 163a/13, 170a/08, 174b/11, 178b/12, 179a/01, 179a/15, 187a/16, 188b/01, 189a/12
a.-tım 193b/10
a.-tın͡g 128a/09
a.-tuḳta 121a/16, 127a/15
a.-ur (aytur) (aytur erse) 144b/11
a. ayıtġu küni Hesap günü.
a. 158b/15

ayt- Söylemek, demek; sormak. **bk. ay- / sözle- / ti- / krş. ayıt-**
a. -ġuçı 127a/05
a.-ıp 130b/07
a.-u 115a/15
a.-u tur- 124a/03
a.-ur 103a/076, 117a/11, 119a/10, 130a/15, 134b/03, 135a/09, 137b/17, 139a/03, 147a/01, 150a/08, 154b/02, 163b/08, 168b/10, 172b/05, 178b/07, 181a/10, 181b/01, 183a/07, 193b/05, 195a/01

aytıġ **1.** Hatır sorma.
a. 115a/14

2. Sorgu, sual, hesap.
a.+ı 157b/11, 157b/11, 157b/13, 171b/15, 184a/07

ayuḳluḳ **bkz. kök ayuḳluḳ.**
a. 120a/15, 122b/07

az Az.
a. 111a/11, 124a/06, 126b/06, 128b/08, 128b/12, 132a/08, 137a/05, 137b/14, 137b/15, 144a/05, 147b/16, 149a/09, 158a/04, 158b/06, 158b/06, 159a/02, 179b/08, 186b/16, 190b/04, 191b/11, 191b/11, 191b/18
a.+(bir az) 174b/06, 187a/03
a.+(bir az ol) 122b/14
a.+erse 188b/12
a.+ıġ 100b/13
a.+ın 129a/05, 176b/01
a.+ḳıl- 116a/11
a.+lıḳı 124a/09
a.+ol 146a/14, 186b/04
a.+raḳ 113a/09, 116b/07, 118a/07, 145b/02, 162b/16, 184a/14, 187a/07, 192b/15, 195a/05, 195b/01

az- Azmak, yoldan çıkmak.
a.-a 157a/17
a.-ar 105b/13, 158a/02, 159a/01

a.-ma 192b/16
a.-masa 121a/08
a.-maz 129a/10
a.-mış 161b/06, 170a/16
a.-mış (yoldan az-) 194a/09

ʻaẕāb (Ar.) Azap, işkence, eziyet.
ʻa.+ı 107b/01
ʻa.+ḳa 107b/02

ażġāṣ (Ar.) Karmakarışık rüyalar.
a.-u aḥlām bol- 180b/09

azıt- Azıtmak, yoldan çıkmak.
a.-ur 124a/13
a.-ur (yol azıt-)103b/04

azḳına Azıcık.
a. 117a/04, 162b/15

azu "veya, ya da" anlamına gelen cümle başı edatı.
a. 136b/15, 137a/10, 139b/09, 172b/07, 195b/09, 195b/11

azuḳ Azık, yiyecek.
a. 160a/05
a.+ḳıl- 100b/06

B

ba- Bağlamak.
b.-dı 112a/13, 116a/14, 122b/07, 145a/14, 169b/12, 174b/04
b.-dı erse (kön͡gül ba-) 104a/05
b.-dım men (ḳur ba-) 177a/02
b.-ġu 102b/16
b.-maġıl (kön͡gül ba-) 153b/04, 158b/02
b.-masa (kön͡gül ba-) 101a/01
b.-sa 149a/16
b.-sa (kön͡gül ba-) 159a/03

bāb (Ar.) Bir kitabın bölümlerinden her biri.
b. 103a/076, 109a/14, 115a/02, 117a/11, 119a/10, 123a/08, 128a/10, 128b/13, 129a/03, 129b/03, 129b/09, 129b/15, 130a/11, 130b/12, 131a/05, 131b/09, 132a/15, 132b/17, 133a/14, 133b/05, 134b/03, 135a/09, 136b/09, 137b/17, 139a/03, 147a/01, 150a/08, 153a/16, 168b/10, 171a/10, 172b/05, 178b/07, 181a/10, 181a/16, 181b/13, 183a/07, 193b/05, 194b/17, 196a/08

baġ (Far.) Bağ, bahçe. **bk. çeçeklik**
b. 190b/01

baġ Bağ, düğüm.
b.+(boyunḳa baġ bol-) 140b/11
b.+ı 115b/15, 145a/14

baġdaş Bağdaş.
b. baġdaş il- Bağdaş kurmak.
b.-me 121b/13

baġır Bağır, ciğer.
b.+ı (baġrı) 148b/07

baġırsaḳ Merhametli, şefkatli, sadık.

b. 102a/09, 102a/12, 102b/06, 105b/11, 108b/09, 109a/02, 111a/07, 111a/07, 115b/05, 116a/07, 116a/07, 120b/12, 130a/05, 133a/09, 139a/14, 141b/08, 142a/03, 152a/07, 159a/13, 165b/03, 166a/01, 168a/12, 171a/09, 175a/01, 175a/04, 175a/14, 182b/16, 183a/03, 183b/06, 183b/07, 186a/01, 195a/13
b.+bol- 130a/09, 183a/05
b.+bolun- 155b/01, 157a/17, 183a/09
b.+turur 101a/16

bağırsaḳlıḳ Merhametlilik.
b. 173b/09
b.+ı 166a/01, 177a/07
b.+ım 144a/07
b.+ın 122a/16, 150a/11, 153a/13, 163b/13, 168a/07, 173b/07, 175a/03, 176b/07, 191b/02
b.+ın͡g 157b/10

bağırsız Bağlılık duymayan, bencil, vefasız.
b.+ḳa 195a/13

bağışla- Bağışlamak.
b. 153a/09, 193b/02
b.-su 187b/11

bağlan- Bağlanmak.
b.-ur 177b/14

bağna Basamak.
b. 181a/13, 181b/09
b.+ça 181a/13
b.+sı 181a/12

bağnalıġ Basamaklı, basamağı olan.
b. 182a/03

baḳ- Bakmak.
b. 104b/01, 107b/08, 178a/07, 188a/13
b.-a 141a/12, 158b/07, 187a/06
b.-a tur- 189a/10
b.-ar 102a/02
b.-ayı 195a/04
b.-ıp 159b/13, 170a/16, 174a/12, 178b/10
b.-ma 165b/11
b.-ma (ḳıya baḳ-) 120a/07
b.-sa 102a/06, 107b/08, 121a/05, 161a/14, 168a/12, 180a/07
b.-tı 145b/09, 146b/17, 148a/03, 170a/02, 187a/05, 187a/07
b.-tım erse 124a/17
b. baḳa kör- Dikkat etmek.
b. 104a/01, 116a/09, 117b/16, 139a/09, 143b/13, 153b/15, 154a/04, 155a/12, 157b/12, 178b/09, 182b/06
b.-di 168b/06, 169b/16, 174b/07, 187a/15
b.-düm 108b/04
b.-gil 140a/13, 182b/04
b.-gü erse 148a/06
b.-se 101a/03, 129b/02, 130a/12, 153a/08, 155a/01, 155a/02
b.-sen 160a/17, 172b/13

baḳın- Bakınmak.

b. 105b/14, 122a/14, 135b/06, 155a/12, 156b/06, 161b/16, 162a/06, 171a/07
b.-u yorı-(baḳnu yorı-) 121b/09
b.-u (ḳıya baḳnu tur-) 121a/10

baḳır Bakır.
b. 100b/09, 117a/04

baḳırsuḳın Merih yıldızı.
b. 145b/02

balġam (Ar.) Balgam.
b.+ı 180b/08

balıġ Yaralı.
b. 162b/04

balıḳ Balık.
b. 160b/05

bar Var, mevcut.
b. 98b/12, 99a/09, 107a/16, 109b/06, 110a/06, 110b/13, 110b/14, 111a/13, 114a/14, 122b/13, 123a/02, 123a/10, 124a/06, 128a/04, 129b/02, 130b/06, 133a/05, 144b/09, 146a/14, 150b/09, 151a/05, 152a/07, 152a/12, 157b/13, 158b/15, 164a/03, 164a/05, 164a/05, 166b/16, 171a/13, 171b/15, 175b/09, 175b/10, 178b/10, 178b/13, 184a/07, 186b/08, 186b/15, 191a/10, 191b/05, 191b/05, 194a/13
b.+erse 138a/09, 160a/06, 183b/14
b.+ı 141a/06, 161a/11, 182b/13
b.+ıġ 115a/06, 136a/01
b.+ım 110a/11, 111b/17
b.+ın 100a/16, 121b/07
b.+ı͡ŋg 158b/04
b.+ı͡ŋga 127a/01, 139a/03
b.+ḳıl- 115a/06
b.+mu 157b/16, 174b/11, 195b/04
2. Var oluş, varlık.
b.+ı 142a/05
b.+ı͡ŋga 142a/06

bār (Far.) Yük, külfet, ağırlık.
b. 165a/02

bar- Varmak, gitmek.
b. 133a/05, 138a/16, 186a/04, 186a/17
b.-(körü bar-) 103b/16, 138a/09, 151a/07, 153b/07, 191a/01
b.-(uḳa bar-) 133a/05
b.-alım 102a/16, 179a/04
b.-ayı 195a/02, 195a/12, 196a/01
b.-ayın 108b/14, 108b/17, 113a/04, 114b/08, 145a/08, 147a/06, 147a/12, 147b/07, 148b/15, 149a/07, 169a/13, 169b/06, 179a/06, 186a/08
b.-ayın men 149a/12
b.-dı 103b/06, 106a/12, 111b/03, 111b/03, 113a/12, 116b/07, 116b/13, 144a/14, 145b/02, 145b/09, 146a/08, 147b/16, 148a/05, 150a/07, 153b/06, 153b/07, 154a/07, 161b/14, 163a/04, 163a/04, 163a/15, 168b/09, 168b/11, 169b/03, 170b/10, 174b/10, 178a/11, 179a/11, 179a/13, 187a/03,

187a/07, 187a/13, 188b/17, 189a/03, 189a/11, 190a/08, 191b/09, 192b/01, 193b/09, 194b/13, 195a/12, 195a/12, 195b/15, 195b/17
b.-dım 154a/11, 188a/13, 188a/16, 188a/17
b.-dıŋ͡g erse 113a/02, 121a/15
b.-ġa 132a/06, 149b/10
b.-ġay 177b/01, 177b/01
b.-ġay erdi 174b/14
b.-ġıl 102b/08, 149a/09, 157b/06, 169b/07, 178b/11
b.-ġıl (körü bar-) 190a/09
b.-ġu 101a/15, 101b/03, 136b/07, 136b/15, 153b/07, 159b/13, 185b/17, 194b/13
b.-ġu ermez 112b/13, 114a/01, 114a/02, 184b/15, 190a/08
b.-ġu erse 114b/08
b.-ġu ol 103b/08
b.-ġum 169b/05
b.-ġusuz 157a/09
b.-ıġlı 138b/04
b.-ıġlı turur 104b/01, 104b/02, 157a/09
b.-ıp 110a/07, 110a/17, 116b/12, 128a/05, 148b/06, 149a/10, 150a/16, 163a/02, 170b/02
b.-ıp erse 109a/04
b.-ıp men 118a/04
b.-ır 105b/05, 106a/17, 106b/10, 130a/08, 131a/01, 138b/05, 138b/07, 139a/16, 141b/17, 143b/08, 143b/17, 150b/05, 156b/03, 157a/14, 163b/06, 165a/06, 171a/06, 175a/11, 180a/11, 180a/14, 180a/16, 181b/03, 185b/08, 185b/13
b.-ır (terk bar-) 143b/01
b.-ır (udula bar-) 155b/06
b.-ır erse 101a/01, 183b/01
b.-ır men 144a/12, 183a/03, 185a/17, 185b/07, 185b/12
b.-ır sen 183a/12
b.-ış 131b/12
b.-ma 102a/16, 113a/02, 121a/15, 127b/10
b.-madım men 148b/13
b.-maġu 136b/15
b.-maḳ 136b/09
b.-mas turur 105b/15
b.-masa 109a/13
b.-masa sen 112b/10
b.-masu 147a/12, 196b/14
b.-masunı 170b/10
b.-masunlar 138a/16
b.-maz 138b/10, 177b/04
b.-maz bolup 138b/08
b.-mışıġ 163a/13
b.-sa 105a/07, 113b/10, 138b/03, 138b/16, 141a/12, 143a/08, 152a/01, 155b/06, 173a/15, 175a/07, 177b/04,
b.-sa (körü bar-) 103b/15, 104a/12, 137b/14, 141b/01, 161a/06, 177b/15
b.-sa (saḳa bar-) 132a/04

b.-sa men 110a/06, 172a/12
b.-su 138a/05, 147b/05
b.-u 123a/11, 139b/17, 145a/01
b.-uġay 111b/08
b.-ur 180a/17
b.-ur erdi 150a/03

barça Bütün.
b. 98b/03, 98b/03, 99b/16, 100b/14, 102a/07, 105a/02, 105a/11, 106a/06, 106a/07, 107a/08, 107b/03, 107b/04, 107b/06, 107b/06, 108b/08, 113b/05, 113b/07, 115b/08, 115b/10, 116b/05, 121b/15, 126a/06, 127a/11, 128a/10, 128a/13, 128a/14, 128b/03, 128b/03, 128b/11, 132b/14, 133b/03, 139a/09, 142a/02, 142b/11, 144b/12, 146b/06, 147b/11, 148a/13, 151a/06, 152a/08, 152a/14, 152b/13, 153a/08, 153a/14, 153b/01, 155b/01, 155b/06, 156a/09, 156b/13, 157a/17, 157b/17, 158b/04, 159a/05, 159a/12, 159b/06, 161a/03, 161a/04, 161a/06, 161b/11, 162a/07, 162a/14, 163a/17, 164a/09, 164b/16, 167b/14, 168b/04, 169b/12, 172b/04, 174a/11, 175a/15, 175b/10, 176a/10, 179b/07, 179b/08, 180a/04, 180a/09, 180b/01, 180b/13, 181a/08, 181b/04, 181b/16, 182b/05, 183a/09, 186a/05, 186b/04, 186b/05, 189b/06, 191a/01, 191a/07, 191a/16, 191b/10, 191b/15, 192b/11, 195a/10, 195b/16
b.+nı 157b/16
b.+sı 178a/16

barġal- Gitmek üzere olmak.
b.- ır 179a/16

barġuçı Varıcı, varan.
b. 140a/05, 151b/14, 159b/12

barı Bütünü, tamamı, hepsi. krş. **baru**.
b. 106b/11, 111b/06, 111b/14, 149b/03, 154a/03, 196a/06
b.+n 113b/13, 155a/14, 166a/06, 182b/15, 183b/03

barıġlıḳ Gidici, fani.
b.+a 104b/03

barış- Gidip gelmek, ziyaret etmek.
b. 131b/12
b.-ġu (kelişgü barış-)123b/03

barḳ (Ev) bark, mülk.
b. 135b/13, 138a/02, 140b/02
b.+ın 164a/13
b.+ın͡gı 135b/04

barḳın Yolcu, seyyah.
b. 140b/02
b.+ı 128b/01

baru Bütünü, tamamı, hepsi. krş. **barı**.
b. 158b/12, 172a/17, 192b/03, 192b/08

bas- Basmak; hükmetmek, hakim olmak.
b. 186a/02
b.-(havā bas-) 116a/10, 185a/15
b.-a 118b/08, 128b/05, 136a/12
b.-a bir- 105b/11
b.-ar 121a/14
b.-ġıl 161b/10
b.-ġıl (havā bas-) 183b/01
b.-ġıl (havāńgnı bas-) 163b/14
b.-ġuçı (havāġ bas-) 163b/15
b.-ġuçıḳa 118b/07
b.-ıp 188a/05
b.-mış 107a/06
b.-mış ol 143b/03
b.-sa (köńgül bas-) 119a/13
b.-tıńg 172b/02
b.-umaz 105b/11

basa Sonra.
b. 100b/13, 105a/11, 119b/08, 124a/01, 124b/10, 129b/02, 129b/10, 130a/12, 130a/14, 130b/13, 130b/15, 132a/16, 138a/07, 143a/03, 149a/13, 155b/02, 155b/05, 158a/01, 159a/17, 159b/14, 162a/07, 162a/08, 166a/14, 166b/01, 166b/05, 167a/12, 169b/17, 177a/09, 181a/15, 184b/10, 185b/12, 185b/17, 186a/02, 186a/12
b.+sı 131b/10, 166b/04

basaḳı Sonra, sonraki.
b. 133a/15, 155a/05, 166a/16

basıḳ- Basılmak, baskına uğramak.
b.-ma 153b/14, 156b/04
b.-ma (havāḳa basıḳ-) 155a/17
b.-sa 161b/10
b.-tım 194a/15

basın- Küçümsemek, hor görmek, saygısızlık etmek.
b.-ma 120b/16
b.-u (basnu) 121a/14

basıt- Bastırmak, baskı altında kalmak.
b.-ma 124a/02
b.-tım 194b/06, 194b/10

basut Yardım.
b. 175a/17, 178a/06, 186a/14
b. basut ḳıl- Yardım etmek.
b. 168a/07, 174b/01

basutçı Yardımcı, danışman.
b. 168a/05

baş Baş, kafa.
b. 113a/09, 121a/14, 125a/16, 134a/02, 148b/07, 152a/09, 155b/06, 162b/02, 163a/07, 174a/13, 174b/08, 178b/08, 187a/09, 187a/10
b.+bol- 157a/07, 174a/10, 185a/14
b.+eg- 165a/15
b.+ı 103a/12, 104a/13, 104b/11, 109a/06, 110b/16, 113b/09, 120a/12, 120a/12, 120b/09, 122a/05, 122a/15, 124a/16, 127a/10, 127b/03, 131a/12, 138b/06, 141a/05, 145b/03, 155b/06, 160a/04, 161a/07,

171b/03, 176b/11, 177b/13, 185a/13, 185b/14, 189b/16, 191a/03, 191b/12
b.+ı (aḳılar başı) 117b/03
b.+ı (élçi başı) 191a/06
b.+ı (il başı) 122b/08
b.+ı (sartlar başı) 172a/14
b.+ı (suw başı) 120a/13
b.+ı (sü başı) 122b/08
b.+ım 144a/09, 169a/03
b.+ın 120b/09, 122a/01, 124b/13, 136a/15, 170a/02, 174b/07
b.+ında 132a/10, 181a/14
b.+ından 137b/12
b.+ın͡g 143a/13, 185a/03, 196a/14
b.+ın͡ga 181a/13, 182a/04, 182a/05
b.+ḳa 169a/03, 193b/15
b.+ka (elig başḳa ur-) 108b/01
b.+ḳıl- 107a/11
b.+lıġ (örün͡g başlıġ er) 151b/13
b.+sız 128a/15
b. baş aġrıġ Dert, sıkıntı, zahmet.
b. 146a/14, 146a/17, 175b/07
b.+ları 162b/02
b. baş ḳalım ḳıl- Başına mal olmak.
b.-ġa (başın͡gnı ḳalım ḳıl-) 141a/14
b. baş kötür- Başını kaldırmak.
b.-di 108b/01
b. başı kökke teg- Başı göğe ermek.
b.-sü (başım kökke tegsü) 136a/08
b. başın yuluġla- Başını feda etmek.
b.-r 173b/10
baş Yara.
b.+(kön͡gül baş bol-) 112b/12, 135b/10, 179a/15
b.+(kön͡gül baş ḳıl-) 117a/05, 126b/09, 130b/11, 173a/01, 186a/01
b.+(baş ḳıl-) 120b/04, 170a/13
b.+(tadun͡g baş bol-) 141b/13
başçı Başkan, öncü, lider.
b.+lar 132a/16
b.+sı 118b/06, 158a/07, 178a/16
başla- 1. Başlamak.
b.-dı 109a/16, 109b/01, 115a/04, 189a/11, 190a/05, 193a/02
b.-dım 118a/04
b.-sa 122a/07
2. Yönetmek, liderlik etmek.
b.-p 123b/04
b.-p (ajun başla-) 101b/01
b.-sa 129a/16, 163a/17
3. Göz önünde bulundurmak.
b.-p 119a/14
başlar Lider, önder.
b.+(bodun başlar er) 189a/06
b.+(sü başlar er) 163b/02
batar Batı. **bk. kün [↓] batar**
b.+ḳa 109a/09, 131b/14, 140a/06, 193a/13
batıġ 1. Derin; çukur.
b. 130b/15, 146b/12, 156b/02, 157a/16, 171a/03, 177a/02, 184a/08, 186b/08
2. Bataklık.
b. 141b/14
bay Zengin.

b. 106a/09, 106a/14, 108a/12, 109b/03, 134a/03, 134a/07, 144a/01, 161a/08, 166b/09
b.+bol 143a/12
b.+bol- 127a/01, 131a/15, 158b/01, 172a/16, 173b/16, 178b/04
b.+erse 161a/09
b.+ından 140a/16
b.+lar 166b/04, 166b/06
b.+lar turur 166b/03
b.+lıḳ 184b/11
b.+lıḳım 110a/15

bayat Allah'ın 99 isminden El-Ganî'nin Türkçe karşılığı, zengin, kendi varlığıyla yetinip başkasına muhtaç olmayan.
b. 99b/08, 101b/05, 101b/08, 101b/09, 102b/13, 103a/16, 103b/03, 103b/04, 105b/05, 107a/16f, 107b/08, 107b/13, 107b/14, 108a/02, 108a/07, 108b/15, 109b/01, 110a/16, 110b/01, 110b/03, 115a/04, 115a/13, 115b/10, 115b/11, 116a/02, 122a/11, 124b/05, 126a/06, 126a/06, 130a/05, 130b/10, 133b/01, 135a/11, 135a/12, 135a/13, 139a/13, 139b/01, 140a/04, 142b/16, 143a/01, 144a/15, 144b/02, 145a/01, 145a/09, 145a/10, 146b/11, 147b/11, 151b/04, 151b/10, 152a/14, 152a/16, 152b/15, 153a/02, 153a/14, 153b/01, 154b/02, 155a/12, 155a/14, 155a/15, 156b/11, 157a/01, 157b/11, 157b/11, 157b/13, 157b/14, 157b/16, 158b/11, 159a/16, 160a/16, 161b/07, 161b/09, 162b/12, 163b/10, 163b/11, 164b/02, 168a/04, 168a/06, 170b/01, 171a/12, 171b/15, 171b/15, 172a/05, 172b/04, 173b/06, 174a/16, 175b/05, 176a/15, 176b/15, 177a/02, 177a/03, 177a/04, 178a/06, 179b/14, 182b/01, 183a/13, 184b/06, 185b/08, 186a/03, 186a/12, 186a/14, 186a/15, 188a/03, 188a/08, 189b/08, 189b/09, 189b/11, 193a/01, 194a/10
b.+dın 103b/05, 110a/15, 144b/03, 145a/10, 147b/09, 164a/12, 169b/09, 174b/12, 176b/06, 178a/05, 178b/01, 185a/07, 188a/04
b.+dın turur 110b/15
b.+ıġ 117b/11, 125b/05
b.+ım 110b/17, 111b/13, 115a/13, 117b/13, 140b/03, 153a/03, 167b/04, 193b/04
b.+ḳa 100b/16, 109b/02, 110a/10, 110b/07, 131b/11, 136a/11, 142a/04, 160a/05, 163b/13, 169a/04, 169a/06, 169b/08, 178b/06, 183a/09, 185a/10, 194a/09, 194b/12, 196b/17
b.+men 103b/06

b.+ol 142a/03

baylıḳ Zenginlik.

b. 158b/01, 161a/07, 166b/08, 177a/01

b.+erse 134a/15

b.+ı 166a/04

b.+ın͡g 104a/15

b.+turur 104a/15, 166a/04

bayt (Ar. *beyt*) Beyit. **krş.beyt**.

b.+ıġ 102a/04, 114a/10, 186b/12, 188a/14

bayu- Zenginleşmek.

b.-dı 166a/03

b.-dum 159a/04

b.-ġa 159b/05, 165b/17

b.-ġu 160a/12

b.-p 161a/10

b.-r 151b/12, 166b/09

b.-r ol 160a/13

b.-sa 103b/07, 165a/15, 165a/16, 166b/09, 172a/15, 172a/16

b.-su 175b/03

bayut- Zenginleştirmek.

b.-ġa 134a/15

b.-ġıl 110b/10, 167b/01

b.-ġu 165a/05

b.-ma 165a/14, 165a/16

bedel (Ar.) Karşılık.

b.+bol- 104b/08

bediz Resim, süs.

b. 109b/10

b.+i 152b/08

bedü- Büyümek, yetişmek. **krş. bidü-**

b.-di 142a/17

b.-miş 154a/06

b.-r 163b/05

b.-se 120b/14, 139b/10

bedük **1.** Büyük. **krş. bidük**

b. 101b/16, 115b/07, 115b/15, 155b/17, 162a/11

2. Soyca ulu, asil.

b. 133b/10, 134a/11, 159a/13

b.+erse 122a/05

b.+i 158a/14

b.+ler 134a/12, 182b/06

b.+men 143b/10

b.+rek bol- 134a/12

3. Derin.

b. 108b/06

4. Amansız; yenmesi güç.

b. 99b/01, 126a/16

5. (Ses için) yüksek.

b. 178b/09

b. bedük bol- Yüceltilmek, hürmet görmek.

b.-mış 120b/16

b. bedük tut- Hürmet göstermek.

b. 120b/16

bedüklük Büyüklük, ululuk, yücelik.

b. 109b/07, 114a/07, 134a/11, 143a/13, 146a/13, 154b/06, 159a/12, 163b/05

bedüt- Büyütmek.

b.-gey 134a/08

b.-gil 167b/01, 196a/15

b.-me (kön͡gül bedüt-) 154b/11

b.-me (ünün͡g bedüt-) 106b/15

b.-miş 120b/14

b.-se 120b/10
b.-tün͡g 173b/14
b.-ür 118b/09, 183b/14

beg Bey, hükümdar; koca, eş.
b. 101b/02, 101b/03, 101b/06, 110b/17, 111b/17, 113b/17, 119b/11, 120b/02, 120b/06, 120b/15, 120b/15, 120b/15, 121a/13, 122a/15, 123a/04, 123b/05, 128b/05, 128b/14, 135b/02, 136a/01, 141a/07, 151b/06, 151b/12, 152b/02, 153b/02, 153b/03, 154b/11, 155b/07, 157a/05, 157a/05, 158a/09, 160a/11, 160a/14, 161b/09, 161b/12, 161b/13, 163a/17, 163b/02, 163b/05, 163b/05, 164b/12, 167a/09, 175b/05, 177a/09, 177a/12, 178b/01, 178b/02, 189a/17, 189b/10
b.+(çaġrı beg) 120a/16
b.+(çawlı beg) 120a/16
b.+(ınanç beg) 120a/16
b.+bol 143a/10
b.+bol- 105b/10, 114a/05, 151b/01, 152b/05, 157a/06, 158b/03, 159a/09, 176b/03, 177a/05, 192b/02
b.+erdi 154a/04
b.+erse 175b/15, 178a/16
b.+i 101b/01, 104a/04, 110a/13, 113b/10, 120b/03, 120b/08, 122b/06, 140a/06, 141a/08, 144a/16, 147a/16, 148b/16, 149a/03, 155a/06, 158a/14, 160a/09, 167b/10, 167b/10, 178b/03
b.+i (il begi) 120a/17, 166a/03
b.+in 103b/14, 140a/16
b.+ini 117a/06
b.+in͡g 117a/10, 135b/14, 143b/13
b.+in͡ge 119b/06, 120b/08, 120b/12, 120b/14
b.+in͡gke 118a/12, 121a/15
b.+in͡gni 120b/16
b.+ke 119b/16, 120a/03, 121a/08, 123a/06, 123a/07, 144a/01, 151a/07, 151a/15, 159b/09, 166a/04, 183b/14
b.+ḳıl- 195b/06
b.+ler 101b/05, 117a/06, 118b/03, 118b/04, 118b/05, 118b/09, 120b/10, 120b/12, 120b/16, 120b/17, 121a/05, 121a/09, 121a/12, 121b/08, 122a/02, 122a/08, 122a/10, 122a/15, 123b/07, 125b/15, 140a/15, 141a/12, 149a/04, 151b/11, 152a/08, 155b/06, 155b/07, 156a/07, 156a/12, 156a/13, 160a/12, 160a/13, 163b/04, 165a/04, 172a/10, 175b/10, 177a/10, 178a/17, 178b/01, 178b/03, 181a/02, 184b/14
b.+leri 158a/16
b.+lerig 182b/06, 184a/10
b.+lerke 118a/09, 119a/10
b.+ol 113b/10

b.+turur 175b/16

beglen- Bey edinmek, birini bey olarak seçmek.

b.-ür 103b/14

beglik Beylik.

b. 120b/13, 122b/01, 151b/17, 153b/08, 154b/06, 154b/07, 154b/09, 156b/05, 157a/02, 157a/05, 157a/13, 157a/14, 158a/05, 158b/03, 159a/15, 161b/04, 163a/16, 163a/17, 163b/11, 163b/12, 174a/03, 177a/10, 178a/15

b.+in 177a/12

begsizin Beysiz, kocasız.

b. 134b/10

bek Pek, sağlam; kudretli. **bk. berk.**

b. 143a/17

b.+i 184b/11

b.+tut- 122b/11, 122a/02, 124b/08

bekle- **1.** Kapatmak, saklamak.

b.-dim 145a/05

b.-miş sen 188a/05

2. Hakim olmak.

b.-dim (özüg bekle-) 110a/10

b.-di͡ng (havā bekle-) 172b/02

b.-se (özin bekle-) 116a/07

b.-se (tilin bekle) 119b/05

beklig Sağlam, çetin.

b. 101b/10

beklik Sağlamlık, sıhhat.

b. 181a/07

bekrü Sağlamca, sıkıca, sertçe.

b. 142b/10

beküt- Sağlamlaştırmak.

b.-gil (ulu͡ng beküt-) 192b/15

b.-mek (ulı beküt-) 154b/09

belā (Ar.) Bela, dert, musibet.

b. 137a/10, 142a/15, 146b/01, 162a/14, 192b/12

b.+ḳa 174b/12

b.+nı 130a/07

belek Hediye.

b. 111a/08

belgü Nişan, alamet, işaret. **bk. belgülüg**

b.+bol- 115b/07

b.+si 127a/03, 152b/06, 156a/11, 173a/16, 173b/03, 185a/15

b.+si bol- 139b/13, 172b/09

b.+süz 143b/08, 184a/01

belgüle- Belirlemek.

b. 169b/17

b.-p 163b/11

belgülüg **1.** Nişan, alamet, işaret. **bk. belgü.**

b. 100a/04, 101b/02, 103a/13, 106a/13, 107a/10, 110b/12, 114a/07, 114a/12, 114a/12, 114a/13, 121a/07, 122b/01, 127a/01, 131a/14, 132a/12, 132b/16, 137b/01, 140a/01, 148a/17, 151a/13, 154b/17, 167a/11, 177a/05, 180b/02

2. Belli, açık.

b. 102b/09

b.+bol- 142a/05

belgür- Belirmek, ortaya çıkmak. **krş. bilgür-**

b.-di 182b/01

b.-er erse 176a/06

belgüsüz Bilinmeyen, belirsiz, farkına varılmayan. **krş. bilgüsüz/bellüsüz**

b. 106b/10, 106b/10, 146a/04

belin͡gle- Korkmak.

b.-p 147b/03, 147b/17, 169b/14

b.-r 196b/04

bellüsüz Bilinmeyen, belirsiz. **krş. belgüsüz/bilgüsüz**

c. 142a/06

ber- Vermek. **krş. bir-, bér-**

b.-iglig 107b/14

b.-ür (tilekin ber-) 115a/09

berāt (Ar.) Rütbe, nişan, imtiyaz verildiğini bildiren ferman.

b. 157a/01

berge **bk. birge**

b. 157b/17, 158a/01

berk Sağlam, kuvvetli. **krş. bek.**

b. 130b/10, 156a/08, 176b/06, 183b/14, 190a/17, 196a/09, 196b/16

b.+(özin berk tut-) 101a/05

berkit- Sağlamlaştırmak.

b.-ür 143a/17

b.-ür (adaḳ berkit-) 104b/14, 184a/15

bert- Yaralamak, incitmek.

b.-me 186a/02

b.-ti 146a/01

b.-ti (kön͡gül bert-) 187b/10, 188b/08

berü Beri. **krş. birü.**

b. 107b/10, 108b/14, 112b/13, 115b/12, 116a/04, 116a/10, 128b/16, 139a/09, 146b/05, 147b/07, 147b/07, 169b/06, 171b/11, 174b/02, 179a/17, 189a/09

beter (Far. *badtar*) Daha kötü, daha fena.

b. 184b/11

beyt (Ar. *beyt*) Beyit. **krş. bayt**.

b. 102b/16, 105a/12, 127a/05, 152a/10

beze- Bezemek, süslemek.

b. 152b/10

b.-di 109b/10

b.-dim 152b/06

bezeklig Süslü, nakışlı.

b. 182b/05

bezen- Bezenmek, süslenmek.

b.-ip 104a/02, 156b/03

b.-miş 104b/13

b.-ür 184a/15

bér- **bk. bir- / krş. ber-**

b. 117a/04, 128b/07, 165b/09

b.-(ayu bér-) 123a/14, 128a/04, 179b/06

b.-di 107b/10, 109b/08, 110a/14, 125b/09, 187a/17

b.-di (emān bér-) 151a/01

b.-di (kön͡gül bér-) 196b/04

b.-di (yanut bér-) 128a/08, 189a/17

b.-di (yıḳa bér-) 104b/08

b.-dim (ayu bér-) 108a/14

b.-eyin 112b/07, 116b/01
b.-ge 102b/13, 124b/05, 173b/06
b.-ge (kelü bér-) 144b/08
b.-ge (yanut bér-) 133b/01
b.-gü (kön͡gül bér-) 195b/01
b.-igli 110a/14
b.-ge 104b/15
b.-me 136a/11
b.-me (bolu bér-) sen 172a/03
b.-medi 172a/09
b.-megey mü 110a/14
b.-mez 103b/04
b.-mez (kön͡gül bér-) 104b/03
b.-se 126a/06
b.-se (ayu bér-) 129a/15
b.-se (körü bér-) 113b/09
b.-sü (tevfīḳ bér-) 161b/07, 162b/12, 177a/02
b.-sü (tileki͡ng bér-) 152a/15
b.-sü (aça bér-) 145a/10
b.-ü tur- 128b/06, 166a/12
b.-ür 107a/10, 109b/04, 177b/13

bıç- Biçmek, kesmek.
b.-ar (ulun͡gnı bıç-) 106a/17
b.-ġıl 138b/02

bıçış Büyüklerin davetine gidenlere verilen ipekli kumaş.
b. bıçış ḳıl- İhsan etmek, hediye vermek.
b. 138b/02

bış- Pişmek, olgunlaşmak.
b.-mış 185b/02

bışıġ Pişmiş, olgun.
b. 113a/13, 114b/04, 174b/11
b.+ol 133b/11

bışıġlıġ Olgunluk, yetkinlik, kemal.
b. 119a/16

bışur- Pişirmek, olgunlaştırmak.
b.-dı 145a/13
b.-ġu 119a/16

biçek Bıçak.
b. 122a/13

bidü- **bk. bedü-**
b.-r 100a/06

bidük **bk. bedük**
b. 119a/12

bifa (Far. *bī̈vefa* kelimesinin hece yutumu ile ortaya çıkmış biçimi) Kaba, terbiyesiz.
b.+lardın 196a/06

bil- Bilmek; anlamak, taktir etmek.
b. 99b/10, 102b/07, 108a/12, 108a/12, 108a/13, 115a/07, 120b/08, 126a/16, 129a/07, 130a/15, 130a/16, 139b/01, 140a/01, 142b/13, 158b/09, 160a/02, 171a/14, 196a/09, 196a/11, 196a/15
b.-deçi 106b/01, 142a/03
b.-di 124a/19
b.-dim 139b/07
b.-di͡ng 123a/05, 179b/10
b.-di͡ng erse 118a/10, 123a/07, 130a/16, 152b/03, 196a/11
b.-eyi 195b/16
b.-eyin 124b/10, 130a/14, 187b/05
b.-gil 180a/14

b.-gü 118a/05, 123a/07, 123b/01, 137a/11, 137a/12, 139a/06, 180a/03, 180a/04, 180a/07, 180b/13, 181a/08, 195a/16
b.-güçi 112b/15, 117a/01, 118b/08, 132b/10, 138b/12
b.-güke 117a/03, 174a/05
b.-igli 99a/03, 104b/04, 110b/16, 130b/10, 134a/16, 165b/09, 153b/13, 189b/05, 196a/11, 196a/12
b.-iglisi 115a/11
b.-in 100a/05, 108a/03
b.-ip 99b/08, 110a/09, 118b/14, 142a/01, 150b/13, 153a/06, 169a/09, 175b/12, 184b/08
b.-ir 102b/11, 107a/05, 118b/14, 124a/15, 125b/05, 126b/02, 134a/16, 149b/04, 152a/09, 157a/05, 185b/13, 190a/13, 192b/08, 193a/14
b.-ir erse 144a/08
b.-ir erse sen 122a/16
b.-ir men 111a/15, 111a/15, 117b/13, 118b/13, 196a/12
b.-ir sen 102b/11, 103b/10, 111a/15, 111a/15, 119a/02, 144b/07, 150b/10, 155a/01, 172b/08, 175b/10, 193a/02
b.-irde 162a/09, 172a/12
b.-irig 122a/09
b.-iriŋ 153a/11
b.-irke 180a/05
b.-irler 128a/16
b.-irmü 143b/13
b.-irsen 101b/07
b.-medi 124a/05, 124a/05, 190b/04
b.-medim 172a/10, 193b/01, 193b/07, 195b/02
b.-megey 133b/09
b.-megil sen 153a/02
b.-mek 124b/09, 127a/04, 127a/07
b.-mese 117a/04, 118a/06, 118b/02, 118b/14, 137b/10, 137b/11, 146b/12, 116a/01, 161b/02, 165b/09, 180a/11
b.-mesü 115b/12
b.-mesünler 196a/03
b.-meyü 168b/13, 180b/16
b.-mez 105b/14, 110a/07, 132b/06
b.-miş 116a/16, 121a/03, 121b/16, 124b/07, 127b/13, 128b/09, 145b/08, 162a/01, 189b/08
b.-mişig 113a/05, 168a/03, 188b/01
b.-mişim 142b/13, 144b/05, 144b/11, 161a/13, 174a/11
b.-mişimni 108a/14
b.-mişin 118a/07, 167b/11, 178a/02
b.-mişiŋ 174a/12
b.-se 109a/09, 117a/16, 117b/10, 118a/06, 119b/02, 119b/02, 119b/12, 130a/02, 141a/16, 158b/18, 177a/16, 180a/03, 196a/09
b.-ü 168b/13, 180b/16
b.-ümes 140a/16
b.-ümez 169a/15, 196a/14
b.-ümez men 117b/14
b.-ür 182b/10
b.-ür sen 117a/14

bildür- Bildirmek.

b.-güçi 99b/17

bile İle, beraber. **bk. birle.**

b. 100a/07, 100a/17, 103b/07, 105a/15, 109b/11, 111a/16, 114b/07, 116b/11, 120a/06, 120b/17, 121a/02, 122a/11, 123a/12, 123b/02, 123b/05, 123b/08, 124a/01, 124a/12, 124a/18, 125a/08, 126a/02, 127b/04, 128a/06, 129a/11, 129b/01, 131a/07, 131a/11, 132a/14, 133a/06, 133a/10, 134a/11, 134a/11, 134b/08, 137a/15, 139a/07, 141a/01, 142b/04, 142b/11, 144a/03, 146a/17, 146b/01, 148a/05, 150a/10, 155a/11, 156b/05, 156b/05, 156b/14, 157b/08, 157b/15, 159a/15, 163a/03, 163b/04, 163b/05, 163b/11, 164a/12, 164a/17, 165b/07, 165b/07, 166a/10, 166b/12, 167a/17, 167b/13, 168b/03, 168b/08, 168b/12, 169b/17, 172a/10, 175a/06, 175b/01, 176a/16, 176b/09, 177b/12, 179a/04, 181b/06, 185a/16, 186a/09, 186b/06, 189a/11, 190b/14, 194b/11, 195b/04, 195b/17, 196a/14

b. (altmış iki bile tört yüz) 192b/13, 196b/09

bileklig (Mec.) Güçlü, kuvvetli .

b. 182b/07

bilge Bilge, âlim, müdrik.

b. 109a/15, 110a/13, 110a/15, 110b/04, 112b/07, 115a/15, 115b/15, 118b/01, 119a/01, 125b/09, 129a/03, 129a/04, 130b/03, 139a/06, 140a/15, 149b/12, 165b/04, 166a/10, 167a/12, 177a/15, 177b/07, 185a/08, 189b/01, 191a/01, 196b/01

b.+bol- 118b/17, 119a/01

b.+m 179a/05

b.+si 177b/03

bilgür- **bk. belgür-**

b.-er 100a/01

bilgüsüz bk**. belgüsüz / krş. bellüsüz**

b.+bol- 181a/15

bilig Bilgi, hikmet.

b. 98b/17, 101b/08, 101b/14, 102a/10, 107a/05, 107a/06, 108a/04, 108b/06, 112a/05, 113b/07, 117a/01, 117b/05, 119a/01, 120b/06, 120b/07, 122b/01, 125a/04, 125a/17, 125b/09, 126b/03, 128b/09, 130a/01, 130b/08, 130b/09, 131b/03, 132b/12, 132b/12, 137b/11, 139a/15, 144b/11, 150b/06, 151b/02, 151b/12, 154b/08, 155b/03, 155b/13, 156b/09, 156b/09, 157a/07, 157a/08, 159a/09, 162a/10, 162a/10, 163b/14, 163b/15, 163b/15,

164a/05, 165a/12, 167a/12, 167b/15, 169a/16, 169a/16, 171a/13, 172a/09, 172b/14, 173a/08, 174a/09, 174b/16, 175b/02, 176b/14, 177b/12, 179b/04, 180a/10, 182b/16, 189a/06, 190b/14, 191a/14, 191b/03, 196a/09, 196a/09, 196a/10, 196a/13, 196a/15
b.+den 129b/02
b.+din 157a/08, 196a/12
b.+i 128a/11
b.+i (bilgi) 107a/07, 107b/11, 108b/04, 108b/06, 112b/15, 113b/13, 116a/09, 120b/10, 129b/02, 134a/07, 135a/16, 138b/12, 139a/15, 139b/12, 139b/15, 143a/06, 144a/03, 144b/13, 146b/12, 148b/06, 149a/01, 151a/07, 152a/04, 153a/02, 154b/08, 155b/03, 163b/10, 163b/12, 166b/17, 169b/07, 171a/03, 175a/15, 176a/17, 177a/02, 180a/12, 183b/03, 184b/05, 186a/06, 187b/16, 192b/05
b.+i ol (bilgi ol) 129a/08
b.+i͡ŋ (bilgi͡ŋ) 196a/14
b.+ke 116a/12, 118b/06
b.+leri 129a/07
b.+lerin 129a/05
b.+li 118b/15, 126b/02
b.+ni 196b/02

biliglig Bilgili, alim.
b. 102b/01, 104b/03, 105b/07, 105b/07, 107a/05, 107a/08, 122a/17, 123b/11, 129b/08, 130a/09, 130b/07, 131b/15, 133a/09, 146a/15, 151b/12, 153b/11, 153b/11, 155b/17, 155b/17, 156a/16, 157b/06, 158b/13, 165a/12, 170b/11, 179b/04, 183b/05, 184b/02, 190a/13, 191a/02, 191b/08, 192b/08, 196a/16
b.+ke 130b/07

biligsiz Bilgisiz.
b. 102b/01, 107a/05, 107a/10, 120b/07, 120b/09, 132b/09, 132b/14, 132b/14, 173b/04, 175b/02, 196a/10, 196a/16, 196b/01, 196b/01
b.+ke 108a/04, 120b/06, 120b/08, 132b/13, 180a/05, 196a/12
b.+ler 166a/13
b.+ni 132b/11

bilin- Bilmek, anlamak.
b. 117a/12, 121b/11, 128b/11, 148b/14, 183a/11
b.-dim 161b/05
b.-gü 123a/12

bir Sayı adı, vahit, tek.
b. 98b/05, 100b/08, 101a/15, 103b/04, 103b/11, 103b/14, 104b/06, 105a/03, 105a/04, 105a/06, 105a/10, 105b/02, 105b/10, 105b/10, 106a/07, 106b/15, 107a/02, 109a/09, 109a/12,

109b/05, 109b/05, 109b/06, 109b/07, 110b/07, 110b/13, 110b/17, 111a/04, 111a/15, 111a/15, 111b/04, 112a/04, 113a/09, 114b/05, 114b/09, 114b/10, 115a/06, 115a/06, 115a/07, 116b/11, 117a/03, 117a/03, 119a/12, 123a/10, 123b/16, 124a/01, 124a/03, 124a/09, 124b/03, 125a/05, 125a/12, 125b/05, 126a/05, 126a/12, 129a/03, 129a/04, 130a/01, 131a/14, 133a/01, 134a/03, 134a/04, 134a/05, 134b/02, 136b/04, 138b/07, 138b/08, 138b/10, 139a/10, 139b/10, 140a/17, 140b/09, 141b/17, 141b/17, 142a/02, 142a/03, 142a/04, 142b/02, 147a/02, 147a/02, 147a/05, 147a/07, 147a/13, 147b/02, 148a/05, 148a/15, 148b/05, 148b/06, 149a/14, 149b/03, 152a/06, 152a/13, 153a/05, 153a/12, 154b/10, 154b/13, 155a/12, 156a/02, 157a/01, 157a/13, 157b/14, 159a/04, 159b/14, 160a/17, 161a/04, 163b/07, 163b/07, 164a/10, 165a/09, 165a/10, 165b/08, 166b/13, 167a/01, 167a/01, 171a/13, 171b/12, 171b/13, 171b/13, 171b/15, 172b/06, 172b/06, 175b/09, 175b/17, 178b/08, 178b/10, 179a/02, 179a/03, 179a/17, 180a/17, 180b/11, 181a/01, 181a/14, 183b/07, 184a/03, 184b/04, 189a/12, 191a/09, 191a/17, 191b/09, 191b/14, 191b/15, 193a/04, 193a/05, 194b/16, 195a/06, 195b/01, 196a/13

b.+bol- 138a/04

b.+(elig bir ḳıl-) 101b/10, 114b/07

b.+ḳaç 110a/06

b.+ni 181a/07

b.+ol 188b/13

b.+ök bol- 192b/10

b.+ök erse 124a/09

b.+turur 110b/07

b.+(yüzde bir) 191a/14

b. bir ança Bir süre.

b. 113a/16, 116b/03, 122b/13, 138b/01, 145a/12, 145b/05, 145b/12, 146b/14, 154a/05, 168b/05, 169b/13, 174b/06, 178b/04, 190a/04

b. bir az Biraz.

b. 122b/14, 174b/06, 187a/03

b. bir ḳaç Birkaç.

b. 110a/06

b. birig yüz ḳıl- Biri yüz yapmak, abartmak.

b.-ur 138a/04

bir- 1. Vermek. **krş. bir-, bér-**

b. 109a/13, 110b/11, 112b/07, 116a/16, 133a/07, 133b/03, 137b/01, 138a/13, 138b/02,

152b/16, 153a/13, 156b/01, 158b/04, 159a/17, 164b/01, 164b/05, 165a/09, 167a/01
b.-(bolu bir-) 126b/11, 127b/03, 148b/07
b.-(boyun bir-) 102b/01, 166a/11
b.-(kiñgeş bir-) 101b/16, 102a/08, 102a/09, 171a/08
b.-di 98b/17, 101b/13, 107b/08, 107b/09, 108b/06, 112a/13, 113a/15, 117a/08, 130a/05, 139a/15, 144b/01, 145b/11, 151a/01, 151b/12, 153a/14, 154a/07, 154b/08, 163b/11, 163b/12, 168a/05, 168b/01, 168b/04, 169b/04, 172b/04, 176a/15, 177a/04, 184a/10, 184a/11, 189b/08
b.-di (‘aleyk bir-) 150a/09
b.-di (alḳış bir-) 189b/10
b.-di (at bir-) 144a/15
b.-di (bolu bir-) 144b/08
b.-di (cevāb bir-) 179a/04, 187b/16
b.-di (tevfīḳ bir-) 101b/09, 172a/05
b.-di (tilek arzū bir-) 155a/13
b.-di (yanut bir-) 98b/02, 98b/12, 99b/07, 101a/08, 101a/12, 102a/01, 102a/08, 102a/14, 103a/08, 107a/14, 109a/10, 109a/15, 112b/06, 112b/12, 113b/17, 114b/13, 117a/05, 117a/12, 118a/03, 118a/15, 118b/01, 118b/12, 119a/02, 119a/06, 123a/09, 123a/16, 128a/03, 136b/03, 136b/10, 139a/04, 145a/04, 145b/15, 147a/10, 147b/09, 148b/10, 149b/06, 150a/14, 150b/13, 151b/09, 152b/02, 152b/13, 153a/10, 153b/01, 161b/09, 163a/01, 163b/09, 164b/12, 170a/07, 170a/13, 171a/11, 174b/16, 175a/13, 175b/05, 176a/14, 176b/14, 179b/02, 179b/12, 179b/16, 181a/11, 181b/02, 181b/14, 186a/08, 187b/08
b.-di erdi 101b/08
b.-di erse 103b/13, 184a/12
b.-diler (boyun bir-) 191b/10
b.-dim 17b/06, 147b/05
b.-diñg 151a/11
b.-diñg erse (köñgül bir-) 156b/03, 184a/15
b.-düki 182a/05
b.-eyi 195a/11
b.-eyi men 195b/05
b.-ge 134a/15, 147b/11, 159a/16, 159b/15, 164b/02, 168a/05, 178a/06, 181b/12, 186b/12, 193a/01
b.-ge (bolu bir-) 183a/15
b.-ge (yanut bir-) 153a/15
b.-gey 110b/14, 112a/04, 164a/10, 173a/02
b.-gil 131a/04, 131b/12, 132b/06, 135a/10, 152a/06, 158a/11, 165a/11
b.-gü 111a/17, 138a/15, 154b/09
b.-gü (açıġ birgü bol-) 156a/05

b.-güçi 108a/04, 108a/04, 117a/01, 120b/13, 132b/10, 162a/10, 163b/15, 176b/05, 182b/16, 182b/16, 190b/14
b.-güke 110b/13, 117b/08
b.-güñgi 138a/14
b.-igli 188a/10
b.-ip 130a/04, 139b/06, 170a/14
b.-ip(açıġ bir-) 164b/07
b.-iş 131b/12
b.-me 120b/06, 126b/14, 136a/15, 143a/03, 158b/10, 159a/06, 165b/06, 165b/10, 184b/01
b.-me (ilig bir-) 165a/13
b.-me (köñgül bir-) 126b/10
b.-medi (köñgül bir-) 113b/06
b.-medim (köñgül bir-) 182b/14
b.-medim men (bolu bir-) 151a/09
b.-megil (bolu bir-) 156a/14, 158b/02
b.-megü 120b/05
b.-megü (bolu bir-) 171b/16
b.-megü (tilek bir-) 105b/17
b.-mekin (ḥaber bir-) 103a/076
b.-mez (ülgi bir-) 107a/03
b.-mez (kezig bir-) 106b/08
b.-miş 101b/14
b.-mişin 187b/09
b.-mişin (pend bir-) 183a/07
b.-mişindin 152a/16
b.-mişini 153a/16
b.-se 106b/09, 117b/02, 120b/08, 156b/11, 164a/07
b.-se (ayu bir-) 122b/06, 129a/15
b.-se (bolu bir-) 183a/13
b.-se (cevāb bir-) 120a/08
b.-se (köñgül bir-) 104a/03
b.-se sen 110b/12
b.-seler 138b/05
b.-sü 108b/03, 145a/01, 147a/07, 151b/04, 161b/09, 162b/13, 167a/12, 176b/15, 188a/04, 189b/13
b.-sü (bolu bir-) 174a/16, 176b/16
b.-sü (ilig bir-) 153b/01
b.-sü (tevfīḳ bir-) 145a/09, 168a/04, 171a/12, 175b/05, 189b/09
b.-sü (tileking bir-) 168a/06
b.-sü (töben bir-) 111b/16
b.-sü (yanut bir-) 149b/08
b.-süni 114b/09
b.-ür 111a/08, 136b/14, 146a/09, 159a/03, 181a/14, 183b/07, 184a/16
b.-ür (pend bir-) 196a/08
b.-ür (tanuḳluḳ bir-) 98b/16
b.-ür men (boyun bir-) 145a/07, 148b/12

2. Tek başına anlamı olmayıp kendinden önceki fiilin anlamını kuvvetlendiren bir yardımcı fiil.

b.-(aça bir-) 138b/03, 189a/14
b.-(ayu bir-) 117b/16, 128a/06, 136b/08, 144b/11, 150b/09, 171a/09, 174a/09, 177b/07, 180b/02, 190a/10, 195b/09
b.-(basa bir-) 105b/11
b.-(ḳodu bir-) 108b/12, 112a/11, 140b/03, 161b/02, 162a/11, 162a/16
b.-(ḳolu bir-) 144b/17, 145a/10
b.-(mini mañga ḳodu bir-) 111b/10

b.-(odġuru bir-) 194b/15
b.-(öge bir-) 164a/08
b.-(saḳnu bir-) 126a/09
b.-(uḳa bir-) 137b/09
b.-di (ayu bir-) 144b/01, 167b/12, 187b/09, 190a/05
b.-di (kelü bir-) 144b/08, 170b/02, 196b/05
b.-di (ḳodu bir-) 148a/15
b.-di (odġuru bir-) 170a/15
b.-dim (ayu bir-) 128a/01, 132b/16, 136b/01, 192b/15
b.-di͡ng (ayu bir-) 161b/06
b.-ge (kelü bir-) 135b/05, 183a/15
b.-ge (tire bir-) 134b/08
b.-gil (ayu bir-) 123a/10
b.-gil (keldürü bir-) 115a/01
b.-gil (ḳodu bir-) 108b/16
b.-gü (ḳodu bir-) 142b/12, 146b/12
b.-güçi (uda bir-) 122b/12
b.-megey (ḳodu bir-) 114a/01
b.-mez (eglü bir-) 191a/15
b.-mez (ıḳa bir-) 106b/09
b.-se (ḳodu bir-) 105b/05, 146b/13
b.-se (körü bir-) 125b/09
b.-sü (aça bir-) 189b/12
b.-sü (arturu bir-) 151b/10
b.-sü (ayu bir-) 195b/14
b.-sü (ḳodu bir-) 112a/15, 144b/10
b.-sü (ḳolu bir-) 169b/09
b.-sü (uda bir-) 176b/16

biregü Biri, birisi.
b. 124b/02, 154b/02, 138b/05

birer **1.** Birer.
b. 168b/16, 181a/13, 181b/09
b.+in 190a/02

2. Biraz, ara sıra.
b. 106a/04, 166b/08
b.+de 196b/04

birge Değnek, kamçı, dayak. krş. **berge**
b. 156a/05

biri Biri.
b. 105a/03, 105b/10, 106a/02, 107b/05, 107b/08, 107b/08, 107b/09, 107b/09, 107b/10, 110a/07, 119a/12, 121b/05, 121b/06, 121b/06, 123b/09, 125a/11, 125b/04, 128b/15, 139b/10, 159b/01, 166a/10, 167a/05, 171a/14, 175b/17, 176a/01, 176a/01, 177a/06, 177a/14, 180b/09, 183b/07, 183b/12, 183b/12, 185b/08
b.+g 103b/14, 109b/04, 138a/04
b.+n͡ge 137b/06, 172b/10, 188b/09
b.+n 188b/05
b.+ni 122a/05
b.+si 106a/02, 107b/05, 122a/02, 126a/03, 126b/08, 129b/04, 136b/12, 137b/06, 159a/01, 159a/01, 159b/17, 159b/17, 165a/08, 166b/03, 166b/17, 176a/01, 176a/01

birik- Birikmek.
b.-ip 168a/10
b.-megi 158b/18

biriktür- Birbirine uygun duruma getirmek.

b. 126b/16

birim Verme, verecek; kalan, bakiye.

b. 182a/14

b.+ḳa 135b/07

biriş- Karşılık vermek.

b. 127b/09

b.+alış 127b/09

birle İle , beraber. **bk. bile**.

b. 99b/02, 100a/06, 100b/07, 100b/10, 100b/10, 101a/12, 101b/02, 102a/10, 102a/17, 104a/04, 104a/10, 104a/11, 104a/11, 104b/15, 105a/14, 107a/05, 107a/13, 108a/06, 108b/07, 109a/05, 109a/09, 109b/01, 109b/02, 109b/09, 110a/01, 110a/10, 111a/13, 114a/13, 115a/02, 115a/04, 115b/07, 117a/11, 117b/06, 117b/11, 118a/10, 118b/04, 120a/01, 120a/01, 120a/05, 120b/13, 121a/03, 122a/10, 122b/01, 123a/08, 123a/13, 123b/03, 123b/04, 123b/05, 123b/06, 123b/07, 124b/11, 124b/14, 125b/06, 127a/05, 127a/12, 127b/09, 127b/13, 128a/10, 128b/13, 129a/03, 129b/03, 129b/09, 129b/15, 130a/11, 130b/03, 130b/04, 130b/08, 130b/12, 131a/05, 131b/03, 131b/05, 131b/09, 131b/10, 132a/15, 132b/10, 132b/12, 132b/17, 133a/14, 134b/10, 137b/08, 138a/03, 138a/11, 139a/11, 139a/13, 140a/05, 142b/06, 147b/06, 148b/03, 148b/04, 150a/08, 150b/01, 150b/03, 150b/05, 150b/06, 152b/13, 154a/01, 155a/17, 155b/03, 156b/09, 156b/15, 156b/16, 157a/08, 157b/04, 158a/05, 158a/07, 158b/18, 159a/01, 161b/10, 162a/10, 162b/04, 163a/06, 163b/14, 163b/14, 163b/15, 164b/01, 164b/09, 165a/02, 165a/04, 166a/07, 166a/13, 166b/01, 167b/15, 168b/05, 169a/09, 169a/11, 169b/09, 170a/16, 171a/02, 171b/02, 172a/10, 172b/03, 172b/15, 173b/11, 174b/01, 174b/13, 174b/13, 174b/16, 174b/17, 175a/06, 175b/01, 176a/12, 177a/14, 177b/10, 178a/14, 178a/15, 178b/06, 180a/01, 180a/10, 180a/10, 180a/14, 181a/03, 181a/04, 184a/16, 184b/06, 185a/15, 186a/04, 186b/02, 187a/01, 187b/13, 188a/02, 188b/03, 188b/07, 188b/11, 189a/06, 190a/01, 190b/11, 191a/06, 191a/11, 191a/14, 194a/02, 194a/11, 195a/07,

195a/07, 196a/05, 196a/10, ögdülmiş

b.+erken 144a/12

birlik Birlik, vahdet.

b.+i 109b/05

birtem Tamamen, bütünüyle.

b. 129a/12

birü Beri. **krş. berü**.

b. 113b/06

biti- Yazmak.

b. 114b/13

b.-di 115a/03, 193a/06

b.-dim 109b/17, 112a/14, 115a/15, 192b/14

b.-di͡ng 112b/07

b.-miş 115b/02, 158b/13, 177b/15

b.-p 101b/12, 109a/13, 193a/07

b.-yin 109a/15, 114b/11, 114b/16, 114b/17

b.-yü 192b/13

bitig **1.** İlk yazanın başkasına durum sormak üzere yazdığı mektuplar (*kön͡gül aytu bitig*).

b. 101b/12, 101b/13, 101b/13, 101b/14, 109a/13, 110a/01, 114b/09, 114b/09, 114b/10, 114b/11, 114b/11, 114b/13, 114b/14, 114b/15, 114b/16, 114b/17, 115a/15,

b.+in 110a/01,

b.+ke 112b/07, 114b/10, 114b/17, 115b/02

2. Bir mektuba karşılık olarak kendi durumunun iyi olduğunu belirtmek ve karşısındakinin durumunu sormak için yazılan mektuplar. (*esengü bitig*)

b. 109a/12, 109a/14, 109a/15, 109a/16, 109b/17, 112a/13, 112b/07, 113a/15

b.+in 117a/07

b.+i͡ng 115b/03

3. Hükümdar buyruğu ifade eden mektuplar. (*yarlıg bitig*)

b. 115a/02, 115a/03, 116a/14, 116a/15, 116a/16, 117a/08, 117a/08, 117a/09, 147a/13, 147a/14, 147a/15, 147b/01, 147b/04,

b.+den 147a/14

b.+in 147b/02

b.+ni 117a/09

b.+sen 147b/04

bitig **1.** Yazı.

b. 119b/12

2. Kitap.

b. 177b/15, , 193a/07

3. İçinde dinî veya büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kâğıt, muska.

b. 129b/14

bitigçi Kâtip, yazıcı.

b. 122b/11

b.+bol- 119b/12, 177a/16

bitünlük **bk. bütünlük**.

b. 119a/16

bitür- Tamamlamak, sağlamlaştırmak. **krş. bütür-**

b.-gü 119a/16

biyābān (Far. *beyābān*) Çöl, sahra.

b.+da 185a/10

b.+da 195a/09

biz Biz.

b. 118b/10, 146a/03, 146a/07, 175a/02, 190a/11

b.+i͡ng 143b/12, 146a/08, 146a/12, 189a/01

b.+i͡ngde 175a/05

b.+i͡ngden 75b/12, 159b/12, 159b/14, 175a/02

b.+ke 159b/15, 189b/08

b.+ni 146b/15, 159b/13, 174b/17, 175a/01, 175a/04

bod Boy, Aynı soy ve âileden sayılan, bir başa bağlı olarak aynı düzen içinde bir arada yaşayan insanların meydana getirdiği topluluk.

b. 109b/04, 152a/07

b.+um erdi 194a/01

bod Boy, bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesâfe.

b. bod sın Boy bos.

b. 195b/16

bodu- Boyamak.

b.-dı 153a/10

b.-du͡ng 187a/17

boduġ **1.** Boya.

b. 113a/08, 145b/05, 152b/10

2. Renk.

b.+ı (ḳara saç boduġı) 145a/15

3. (Mec.) Huy, ahlak.

b. 153a/10

bodun Millet.

b. 101b/09, 103b/07, 109a/01, 114a/06, 115b/09, 118b/03, 118b/06, 118b/07, 120b/07, 127b/13, 128a/10, 128a/11, 128a/12, 128b/03, 131b/13, 132b/10, 134a/09, 139b/07, 152a/01, 154a/17, 155b/02, 155b/07, 155b/08, 156a/11, 156b/13, 157b/13, 158a/03, 158a/07, 159b/02, 159b/04, 159b/05, 160a/08, 160a/08, 160a/11, 160a/15, 163a/17, 164a/02, 164b/06, 164b/15, 165a/15, 165b/17, 166a/04, 166a/06, 166b/03, 166b/10, 167b/10, 168b/02, 172a/10, 173b/03, 175b/03, 176b/03, 178a/13, 178a/16, 178a/17, 178b/01, 178b/04, 183b/02, 183b/06, 184b/08, 185b/04, 189a/12, 189a/13, 189a/17, 190a/10

b.+da 113b/17, 151b/11, 153a/11, 158a/14, 158b/01

b.+dan 158b/03

b.+dın 175b/02

b.+ı (bodnı) 107b/03, 151b/12, 166a/03, 166a/09, 171b/09,

177b/02, 178a/16, 178b/02, 178b/03
b.+ın͡ga (bodnın͡ga) 160a/14
b.+ḳa 101a/16, 128a/05, 129a/10, 133a/09, 135b/02, 148b/16, 151a/06, 151b/01, 156a/07, 156a/10, 156b/17, 157a/06, 158a/09, 159b/03, 160a/11, 163b/13, 164b/01, 167a/01, 167a/12, 172b/01, 177a/07, 183a/13, 183b/11
b.+lar 158a/14
b.+uġ 164b/09, 171b/13, 183b/03
b.+un͡g (bodnun͡g) 155b/01, 155b/05, 166b/01
b. bodun başlar er Halkın lideri, hükümdar.
b. 189a/06

boġuz Boğaz.
b. 105b/16, 106a/06, 106a/07, 108a/01, 108a/01, 138a/08, 141b/15, 141b/15, 141b/17, 152a/07, 160a/07, 160a/07, 163b/07
b.+dan 128a/16
b.+dın 137a/05, 138b/14
b.+ı (boġzı) 111b/17, 128b/03, 128b/04, 160a/06
b.+ḳa 101a/03, 107b/15, 110a/11, 110a/12, 112a/03, 131a/14, 161a/04
b.+ḳa turur 105a/07
b.+uġ 131a/13, 137a/05, 138b/15
b.+um (boġzum) 111b/16
b.+un͡g (boġzun͡g) 131a/10, 131a/11

bol- Olmak.
b. 109b/15, 115a/08, 127b/12, 176b/17
b.-(aġır bol-) 121a/16
b.-(aḳı bol-) 122b/03, 126b/15, 156a/07
b.-(amul bol-) 183a/10
b.-(bay bol-) 143a/12
b.-(beg bol-) 143a/10
b.-(edgü bol-) 103a/02, 156b/08
b.-(isiz bol-) 127b/12
b.-(ḳısıġlısı bol-) 158a/02
b.-(kişi bol-) 135b/11, 173b/01, 196a/15
b.-(köni bol-) 127a/16, 154b/07, 155a/16, 164b/17, 165a/03, 167b/05, 183a/08
b.-(me͡nggü bol-) 156b/08
b.-(oduġ bol-) 171a/07, 178a/07
b.-(sewüg bol-) 165b/05
b.-(silig bol-) 122b/05, 127a/11
b.-(süçig bol-) 127b/11
b.-(tapı bol-) 127a/01
b.-(tözün bol-) 120a/06
b.-(uluġ bol-) 173a/17
b.-(yükçi bol-) 183b/02
b.-ayı (sewünçlüg bol-) 195b/13
b.-ayı (sın͡gardın bol-) 196a/06
b.-ayın 108b/16, 124a/14
b.-ayın (bay bol-) 127a/01, 131a/15
b.-ayın (beg bol-) 177a/05
b.-ayın (duaçı bol-) 111b/10, 144b/10
b.-ayın (erejlig bol-) 136a/10
b.-ayın (saḳınuḳ bol-) 160a/03
b.-ayın (saḳıyuḳ bol-) 131a/14
b.-ayın (yuluġ bol-) 114a/15

b.-ayın ḳul bol- 110b/12
b.-daçı (ınanç bol-) 195b/06
b.-daçı (iki künlük ḳonuḳ bol-) 103b/09
b.-daçı (tirig bol-) 106b/01
b.-daçı (yaġı bol-) 125a/11
b.-dı 106b/16, 108a/10, 113a/11, 116b/05, 130b/08, 139b/05, 147b/15, 152b/04, 163a/08, 163a/09, 163b/04, 168b/15, 169a/02, 170a/17, 179a/15, 184b/14, 185a/14, 194b/04
b.-dı ʻācız bol-) 164a/03
b.-dı (açıġ bol-) 163a/14
b.-dı (açıġ bol-) 135a/14
b.-dı (adın bol-) 147a/04, 181a/02, 191a/16
b.-dı (aġın bol-) 191a/02
b.-dı (aġu bol-) 138a/12
b.-dı (āḫır bol-) 192b/07
b.-dı (ala bol-) 195a/16
b.-dı (altun öñgi bol-) 169b/11, 187a/12
b.-dı (arıġ bol-) 147b/13
b.-dı (baş bol-) 174a/10, 185a/14
b.-dı (bay bol-) 173b/16, 178b/04
b.-dı (bedel bol-) 104b/08
b.-dı (belgülüg bol-) 142a/05
b.-dı (bilgüsüz bol-) 181a/15
b.-dı (bu iki ara bol-) 108a/03
b.-dı (düşman bol-) 99b/01, 126b/10
b.-dı (edgü bol-) 149b/03, 186a/12
b.-dı (egri bol-) 194a/01
b.-dı (elig bol-) 151b/09
b.-dı (elig ḳısġa bol-) 117b/08
b.-dı (erksiz kişi bol-) 113b/09
b.-dı (esen bol-) 148b/03
b.-dı (ḥabeş ḳırtışı bol-) 187a/02
b.-dı (ig bol-) 114a/09
b.-dı (iki bol-) 139b/09
b.-dı (imin bol-) 150b/15
b.-dı (ḳalın bol-) 191b/11
b.-dı (ḳara bol-) 191a/14
b.-dı (ḳara yir bol-) 190b/03
b.-dı (ḳarma bol-) 191a/08, 191b/17
b.-dı (ḳatıġ bol-) 192b/01
b.-dı (ḳılġu bol-) 147a/02
b.-dı (ḳısġa bol-) 170a/04
b.-dı (ḳız bol-) 191b/01
b.-dı (kiçig bol-) 135a/14
b.-dı (kişi ḳızlıḳı bol-) 195a/03
b.-dı (köni bol-) 176a/15
b.-dı (köñgli aġır bol-) 179a/03
b.-dı (köñgül baş bol-) 179a/15
b.-dı (köz yaruḳ bol-) 110a/01
b.-dı (ḳul bol-) 184b/14, 192b/02
b.-dı (ḳut bol-) 186a/14
b.-dı (küsüş bol-) 107b/01, 148a/01
b.-dı (muñgar bol-) 131a/09
b.-dı (ne bol-) 113a/14, 145b/13, 145b/13
b.-dı (neçe bol-) 191b/04
b.-dı (nelük bol-) 190b/07
b.-dı (orut bol-) 170b/05
b.-dı (ögüz bol-) 160a/07
b.-dı (öñgdin bol-) 191a/16
b.-dı (öñgin bol-) 191a/01
b.-dı (revā bol-) 176a/14

b.-dı (saran bol-) 191a/05
b.-dı (sarıġ bol-) 147b/13
b.-dı (sebeb bol-) 172b/14
b.-dı (sögüş bol-) 192b/09
b.-dı (sözlemiş bol-) 137b/12
b.-dı (şaşut bol-) 168b/15, 170b/05
b.-dı (telim bol-) 191a/03
b.-dı (tetrü bol-) 159b/10
b.-dı (tiler bol-) 142a/16
b.-dı (tirig bol-) 177b/09
b.-dı (toḳ bol-) 111b/16
b.-dı (tutuġ bol-) 140a/09
b.-dı (tükel bol-) 138b/03, 141b/07, 153b/15, 194b/03
b.-dı (uçuz bol-) 191a/02
b.-dı (uluġ bol-) 135a/14, 179a/08
b.-dı (uzun bol-) 108a/16
b.-dı (üküş bol-) 100a/02, 164b/10, 191b/03
b.-dı (örün͡g bol-) 106b/03
b.-dı (vefā ḳaḥtı bol-) 195a/05 **bk. vefā ḳaḥtı bol-**
b.-dı (yaġım boldı erse) 194a/06
b.-dı (yaġuḳ bol-) 125a/15
b.-dı (yaḳın bol-) 109a/03, 150b/07
b.-dı (yanġu bol-) 169a/04
b.-dı (yawa bol-) 141a/09, 168b/08, 175a/05, 194a/15
b.-dı (yawaş bol-) 191a/03
b.-dı (yer bol-) 135a/06
b.-dı (yılça bol-) 179a/09
b.-dı (yıraḳ bol-) 150b/04
b.-dı (yoduġ bol-) 161b/04
b.-dı (yula bol-) 129a/10
b.-dı (zāhıd bol-) 115b/06
b.-dı (zengi yüzi bol-) 116b/04, 187a/04
b.-dı erse 126b/06, 146b/04, 172b/09
b.-dılar (bir ök bol-) 192b/10
b.-dılar (yarmaḳ ḳulı bol-) 191b/10
b.-duḳum (kişi bol-) 101b/07
b.-dum 194a/16
b.-dum (azu tilwe munduzmu bol-) 195b/09
b.-dum (ḳolur bol-) 142a/13
b.-dum (tiler bol-) 142a/12
b.-dun͡g 173a/09
b.-dun͡g (belgü bol-) 115b/07
b.-dun͡g (külüg bol-) 173a/11
b.-dun͡g (uluġ bolduṉ͡g erse) 146a/17
b.-dun͡g erse (uluġ bolduṉ͡g erse) 135a/15
b.-ġa 133b/16, 146a/12, 146b/15, 157b/11, 167b/04, 167b/13, 169b/09, 174b/05
b.-ġa (açuḳ bol-) 135b/07
b.-ġa (aġır bol-) 159a/09
b.-ġa (arıġ bol-) 131a/11
b.-ġa (asġı bol-) 153a/04
b.-ġa (asıġ bol-) 171a/16
b.-ġa (bolun bol-) 133b/10
b.-ġa (edgü bol-) 126a/10, 133b/04, 157a/04, 164a/15, 165b/16, 177b/02, 179b/09
b.-ġa (en͡g ḳızıl bol-) 134a/15
b.-ġa (esen bol-) 125a/16, 137b/02, 179b/09
b.-ġa (ḥalāl bol-) 131a/11

b.-ġa (isiz bol-) 125b/10
b.-ġa (ked bol-) 164a/15
b.-ġa (kön͡glün͡g aġır bol-) 176a/04
b.-ġa (kön͡gül baş bol-) 112b/12, 135b/10
b.-ġa (nigü bol-) 112a/10
b.-ġa (sarıġ bol-) 135b/12
b.-ġa (sewinç bol-) 187b/06
b.-ġa (şeker bol-) 154a/07
b.-ġa (tadun͡g baş bol-) 141b/13
b.-ġa (tükel bol-) 147b/09
b.-ġa (tüş bol-) 104b/17
b.-ġa (uçuz bol-) 125b/17
b.-ġa (uḳuş bol-) 159a/09
b.-ġa (uzun bol-) 181b/11
b.-ġa (yaḳın bol-) 133b/03
b.-ġa (yawa bol-) 134b/09, 141a/06, 143b/09, 176a/04
b.-ġa (yawuz bol-) 125b/11
b.-ġa (yig bol-) 114a/09
b.-ġa (yük bol-) 110a/11, 161a/15
b.-ġay 135b/05, 139a/11
b.-ġay (edgü bol-) 108a/13, 126a/08, 158a/03
b.-ġay (senin bol-) 164b/02
b.-ġay (yaġı bol-) 124b/14
b.-ġıl (aḳı bol-) 183a/16
b.-ġıl (edgü bol-) 155a/15, 155b/04
b.-ġıl (ḳamı bol-) 156b/16
b.-ġıl (yölek bol-) 148b/05
b.-ġu 170b/11
b.-ġu (adın bol-) 183b/13
b.-ġu (çıġay bol-) 159a/04
b.-ġu (kerek bol-) 128a/09, 177b/11
b.-ġu ermez 144a/08
b.-ġuçı (tirig bolġuçı) 131a/09
b.-ġuçı (yılan bolġuçı) 140a/07
b.-ġuḳa 144a/16
b.-ġuḳa (ürün͡g bol-) 106b/02
b.-ġusı 167b/04
b.-ġusın (yorıḳ bol-) 127a/15
b.-ġusuz (ḳarı bol-) 110b/09
b.-ma (bolun bol-) 107a/07
b.-ma (buşı bol-) 156a/03
b.-ma (havāḳa bolun bol-) 118a/01
b.-ma (imin bol-) 196b/17
b.-ma (isiz bol-) 156a/14, 164b/16
b.-ma (iş bol-) 128a/12
b.-ma (ḳulı bol-) 134a/12
b.-ma (ḳurġu bol-) 156a/06
b.-ma (ölüg bol-) 99b/12
b.-ma (silig bol-) 122a/14
b.-ma (usal bol-) 107b/12, 143b/04, 154a/17, 156b/02
b.-ma (yaġuḳ bol-) 124b/14
b.-ma (yaḳın bol-) 127a/12
b.-madı 179a/09
b.-madı (kerek bol-) 109b/13
b.-madım 151a/09
b.-maġay 107a/08, 107a/09
b.-maġay (asıġ bol-) 144a/13
b.-maġay (bolun bol-) 134b/16
b.-maġay (muḥal bol-) 161a/08
b.-maġay (ökünç bol-) 136a/03
b.-maġıl (havāḳa bolun bol-) 164a/02
b.-maġıl (isiz bol-) 103a/06
b.-maġıl (ḳodı bol-) 127b/16

b.-maġıl (usal bol-) 126a/12, 143a/09, 183a/06, 184a/11
b.-maġınça 100a/01, 113b/11, 122a/06, 161a/12
b.-maġınça (yıraḳ bol-) 142b/16
b.-maġu 112b/14, 113a/01, 113a/01
b.-maḳ (yaġı bol-) 126b/05
b.-maḳın (tapı bol-) 139a/03
b.-masa 100a/12, 108a/01, 114b/14, 117b/08, 158a/02, 163b/01
b.-masa (anuḳ bol-) 138a/12
b.-masa (bügü bol-) 137b/13
b.-masa (içi bol-) 152b/11
b.-masa (sewüg bol-) 141b/05
b.-masa (tatıġ bol-) 152b/09
b.-masun (elig bol-) 151a/17
b.-mayın (çıġay bol-) 131a/15
b.-maz 104a/06, 112b/03, 117b/02, 128a/12, 139b/01, 141a/16, 141a/16, 142b/16, 146b/06, 155a/06, 156a/15, 170a/09, 181a/05, 189b/08, 189b/17
b.-maz (asġı bol-) 102b/02
b.-maz (asıġ bol-) 108b/10, 125a/17
b.-maz (bilge bol-) 118b/17
b.-maz (itig bol-) 135a/03
b.-maz (kerek bol-) 141b/03
b.-maz (ölüm bol-) 164a/11
b.-maz (tatıġ bol-) 112a/10
b.-maz (yaḳın bol-) 121a/12
b.-maz erse 195a/10
b.-mış 103a/11
b.-mış (aġır bol-) 156b/09
b.-mış (bedük bol-) 120b/16
b.-mış (elig üzele bol-) 126a/13
b.-mış (tapı bol-) 112a/01
b.-mış (yaḳın bol-) 168a/10
b.-sa 98b/14, 99a/15, 99b/10, 99b/15, 99b/15, 103a/10, 104b/07, 107a/09, 107a/10, 108a/10, 110b/03, 117b/05, 119a/12, 119b/07, 122a/07, 122b/08, 125a/14, 125b/16, 131b/04, 138a/08, 138a/11, 138a/12, 147b/09, 164b/14, 165a/17, 168a/13, 172a/13
b.-sa (açıġ birgü bol-) 156a/05
b.-sa (açuḳ bol-) 166a/09
b.-sa (aġır bol-) 108a/11
b.-sa (aḳı bol-) 177a/07
b.-sa (alp bol-) 177a/08
b.-sa (amul bol-) 134a/17, 172b/11
b.-sa (bolun bol-) 185a/16
b.-sa (çıġay bol-) 104a/15
b.-sa (edgü bol-) 98b/13, 99b/09, 127a/08, 130a/06, 133a/11, 133b/14, 133b/16, 139b/17, 156a/11, 156a/12, 157a/11, 166a/03, 177b/06, 178b/01
b.-sa (elgiñ uzun bol-) 122b/05
b.-sa (erdemi bol-) 100a/03
b.-sa (erej bol-) 156b/07
b.-sa (firaḳ bol-) 186b/09
b.-sa (ḫācıb bol-) 122b/09
b.-sa (ilig bol-) 172b/01
b.-sa (imin bol-) 151a/04
b.-sa (irig bol-) 119b/03, 119b/04
b.-sa (isiz bol-) 156a/13, 158a/02
b.-sa (ḳalın bol-) 124a/04

b.-sa (kelir bol-) 101a/01
b.-sa (kerek bol-) 110b/14, 112a/04, 175a/17
b.-sa (ḳoşnı bol-) 134b/12
b.-sa (köni bol-) 151b/12, 159b/04, 177a/06
b.-sa (muṭī‘ bol-) 178a/17
b.-sa (ortu bol-) 166b/09
b.-sa (saḳal bol-) 106b/02
b.-sa (saran bol-) 156a/07
b.-sa (semüz bol-) 105b/14
b.-sa (sewinç bol-) 126a/09
b.-sa (silig bol-) 100b/11
b.-sa (sözüñ͡g yorıḳ bol-) 139b/10
b.-sa (tanuḳ bol-) 114b/15
b.-sa (telim bol-) 99b/13
b.-sa (tirig bol-) 129b/06, 179b/02
b.-sa (tuş bol-) 156b/07
b.-sa (uluġ bol-) 135b/02
b.-sa (üküş bol-) 100a/02, 188b/12
b.-sa (yaġı bol-) 125a/10, 126a/12, 126b/01
b.-sa (yaḳın bol-) 109a/08, 168a/13, 168a/13, 175b/15
b.-sa (yaraġsız bol-) 159b/06
b.-sa (yawa bol-) 139b/04, 143a/05
b.-sa (yawuz bol-) 125b/02
b.-sa (yimiş bol-) 180a/16
b.-sa (yorıḳ bol-) 166a/08
b.-sa (yüz utru turur bol-) 119b/16
b.-sa men 114b/07
b.-sa sen 120a/03
b.-salar (yaġı bol-) 167a/07
b.-sam 102a/17
b.-su 152a/16, 174a/03, 195a/08
b.-su (edgü bol-) 112a/08, 158b/12, 167b/17
b.-su (ibret bol-) 185b/11
b.-su (ḳand bol-) 188a/11
b.-su (köni bol-) 127a/15
b.-su (pend bol-) 188a/11
b.-su (uḳuş bol-) 155b/13
b.-su (uzun bol-) 174a/03
b.-su (üküş bol-) 190a/02
b.-sun (edgü bol-) 133b/07, 155b/04
b.-sun (ḫindū bol-) 149a/04
b.-sunı (baġırsaḳ bol-) 183a/05
b.-sunı (esen bol-) 147b/11
b.-sunı (ıt bol-) 186a/16
b.-sunı (irig bol-) 167a/15
b.-sunı (tirig bol-) 168a/01
b.-uġlı (baş bol-) 157a/07
b.-uġlı (bay bol-) 158b/01
b.-uġlı (beg bol-) 157a/06, 158b/03
b.-uġlı (ḳul bol-) 107b/12
b.-umas (atsız bol-) 163a/17
b.-umaz 134b/13
b.-umaz (tükel bol-) 162b/03
b.-up 100b/15, 106a/15, 118b/08, 120b/17, 130a/09, 140b/15, 154a/05, 161a/04, 165b/10, 169b/16, 176b/16, 187a/12
b.-up (baġırsaḳ bol-) 130a/09
b.-up (barmaz bol-) 138b/08
b.-up (bay bol-) 172a/16
b.-up (beg bol-) 159a/09, 192b/02
b.-up (bütün çın bol-) 122b/10
b.-up (edgü bol-) 172b/03, 177b/04

b.-up (firişte bol-) 157b/05
b.-up (iglig bol-) 178b/07
b.-up (isā bol-) 194b/02
b.-up (isiz bol-) 133a/12
b.-up (kiş teg bol-) 113a/07
b.-up (ḳoltġu bol-) 126b/11
b.-up (ḳotḳı bol-) 119b/03
b.-up (me͡nggü bol-) 139b/11, 178a/14
b.-up (me͡ngü bol-) 140b/16
b.-up (ölüm bol-) 167b/02
b.-up (saḳınçlıġ bol-) 189a/03
b.-up (te͡ngsiz bol-) 155b/02
b.-up (tilekçi bol-) 142a/04
b.-up (tilekim bol-) 113b/15
b.-up (toġmaduḳ teg bol-) 189b/02
b.-up (yaġı teg bol-) 173a/12
b.-up (yir bol-) 140a/15
b.-up (yol bol-) 113a/12
b.-up men (vaḥşı bol-) 195a/09
b.-ur 98b/13, 99a/15, 99a/15, 99b/11, 100a/04, 100a/09, 100a/10, 100b/15, 103a/05, 103b/01, 103b/07, 104a/12, 105b/06, 109b/15, 115a/08, 116a/05, 116a/05, 117b/01, 117b/10, 118b/12, 119b/10, 120a/15, 120a/17, 124b/03, 125a/12, 127a/03, 127b/17, 130a/13, 131b/13, 131b/15, 132a/05, 132b/04, 132b/15, 134a/04, 134a/17, 134a/17, 134b/01, 136b/14, 144b/16, 147a/15, 156a/11, 171b/05, 172b/08, 173a/16, 175a/01, 175a/02, 175a/04, 180a/15, 180a/16, 182a/09, 190a/09, 194a/14
b.-ur (aġıçı bol-) 119b/12
b.-ur (aġırlıḳ bol-) 181b/04
b.-ur (anasız bol-) 161a/02
b.-ur (anlayu bol-) 180b/16
b.-ur (artuḳ bol-) 105b/12
b.-ur (asġı bol-) 181a/05
b.-ur (atġu bol-) 152b/09
b.-ur (azġas u aḥlam bol-) 180b/09
b.-ur (bedükrek bol-) 134a/12
b.-ur (beg bol-) 105b/10, 114a/05, 151b/01, 152b/05, 176b/03
b.-ur (belgüsi bol-) 139b/13, 172b/09
b.-ur (bilge bol-) 119a/01
b.-ur (bir bol-) 138a/04
b.-ur (bitigçi bol-) 119b/12, 177a/16
b.-ur (boyunḳa baġ bol-) 140b/11
b.-ur (bu ya͡nglıġ bol-) 123a/04, 138b/16
b.-ur (bulmas bol-) 142a/11
b.-ur (bütünrek bol-) 147a/15
b.-ur (çın bol-) 158b/07
b.-ur (edgü bol-) 103a/05, 139b/03, 140b/10, 146a/06, 146a/06, 156a/12, 171b/08, 177b/04, 178b/01
b.-ur (elgi ki͡ng bol-) 131b/06
b.-ur (emgek bol-) 105a/11
b.-ur (er bol-) 111b/17
b.-ur (erdem bol-) 103a/13
b.-ur (erklig bol-) 114a/06
b.-ur (ermegü bol-) 105b/17
b.-ur (hil bol-) 120a/12

b.-ur (ılımġa bol-) 120a/13
b.-ur (içtin bol-) 152b/11
b.-ur (ig bol-) 119a/15
b.-ur (igçil bol-) 138b/11
b.-ur (iglig bol-) 137a/04
b.-ur (il bol-) 138b/11
b.-ur (irinçig bol-) 116a/11
b.-ur (iş bol-) 164b/14
b.-ur (işengü bol-) 165b/08
b.-ur (ḳadġu bol-) 180b/17
b.-ur (ḳapḳara bol-) 128a/13
b.-ur (ḳara bol-) 155b/10
b.-ur (ḳarı bol-) 141b/02
b.-ur (ḳarşı bol-) 126a/03
b.-ur (kefāret bol-) 179b/03
b.-ur (kiñgrü bol-) 132b/07
b.-ur (közñgü bol-) 168a/12
b.-ur (ḳul bol-) 114b/02
b.-ur (ḳurtġa bol-) 104a/03
b.-ur (ḳut ḳıw bol-) 166a/10
b.-ur (ḳutluġ bol-) 101a/17, 101b/06
b.-ur (küç kötürmiş bol-) 156b/14
b.-ur (küçemiş bol-) 180b/02, 180b/04
b.-ur (küçenmiş bol-) 180b/06, 180b/08
b.-ur (küçlüg bol-) 167a/13
b.-ur (mihnet bol-) 190b/17
b.-ur (muñgluġ bol-) 185b/09
b.-ur (ne bol-) 190a/15
b.-ur (nigü teg bol-) 119a/03, 176b/02
b.-ur (ortu bol-) 166b/08
b.-ur (otun bol-) 183a/14
b.-ur (otunluḳ bol-) 121b/12
b.-ur (ökünçlüg bol-) 169a/12
b.-ur (ötemiş bol-) 167a/08
b.-ur (özke erksiz bol-) 141a/07, 141a/13
b.-ur (suw bol-) 121a/11
b.-ur (tamam bol-) 151a/03
b.-ur (tamġaçı bol-) 119b/10
b.-ur (tatıġsız bol-) 99a/16
b.-ur (teñgsiz bol-) 120a/17, 139b/04
b.-ur (tepizlik bol-) 125b/16
b.-ur (terk bol-) 150b/02
b.-ur (tip tirig bol-) 170a/14
b.-ur (tiriglik bol-) 143a/15
b.-ur (toḳ bol-) 161a/06
b.-ur (torḳu teg bol-) 121a/13
b.-ur (tört bol-) 138b/04
b.-ur (tört ḳutu bol-) 138b/04
b.-ur (tuş bol-) 144b/15, 144b/15
b.-ur (tüzgü bol-) 168a/12
b.-ur (ulınmış bol-) 156b/15
b.-ur (yalınmış bol-) 156b/15
b.-ur (yaraġsız bol-) 99a/16, 110b/02, 113b/15, 121b/17, 159b/06
b.-ur (yaruḳluḳ bol-) 98b/16
b.-ur (yawa bol-) 161b/10
b.-ur (yawlaḳ bol-) 138a/08
b.-ur (yeg bol-) 119a/15
b.-ur (yekdin bol-) 180b/11
b.-ur (yig bol-) 137a/04
b.-ur (yinçge bol-) 132a/09
b.-ur (yoḳ bol-) 141b/01
b.-ur (yut bol-) 166b/02, 172b/12
b.-ur (yügürmez bol-) 105b/15
b.-ur (zāhıd bol-) 100b/13, 100b/14
b.-ur erse (teñgsiz bol-) 122b/02

b.-ur mu (adınsıġ bol-) 110b/16
b.-ur men (yaḳın bol-) 149a/05
b.-ur mu 139a/06, 141a/04
b.-ur sen 100b/02
b.-ur sen (edgü bol-) 153a/11
b.-ur sen (ötemiş bol-) 167a/03, 167a/08
b.-ur sen (tiriglik yutı bol-) 156b/17
b.-urça (tiriglik bol-) 112a/04
b.-urlar 132b/08, 132b/09
b.-urlar (bütün çın bol-) 132b/01
b.-urlar (ḳılıḳsız bol-) 128a/12
b.-urlar (ot bol-) 121a/11
b.-urlar (tüz bol-) 106a/14
b.-urmu 113a/14

bolna- Yakalamak, tutsak etmek.
b.-dı 191a/15
b.-sa 107a/07, 113b/09, 189a/08

bolu Yardım, destek.
b.+bér- 172a/03
b.+bir- 126b/11, 127b/03, 144b/08, 148b/07, 151a/09, 156a/14, 158b/02, 174a/16, 176b/16, 183a/13, 183a/15, 171b/16

bolun Esir, tutsak.
b. 146a/08
b.+bol- 107a/07, 133b/10, 134b/16, 185a/16
b.+(havāḳa bolun bol-) 118a/01, 164a/02
b.+ı (bolnı) 107a/09
b.+ḳıl- 107a/01, 162a/01, 164a/14

bolun- Olmak.
b. 129a/12
b.-(bağırsaḳ bolun-) 155b/01, 157a/17, 183a/09
b.-dı (selāmet bolun-) 151a/01
b.-sa 122b/11, 134b/01
b.-sa (selāmet bolun-) 151a/04

bor Şarap, içki.
b. 157b/01, 191a/05
b.+nı 184b/12
b.+un 191a/04

borçı İçki içen, içkiye düşkün.
b. 126b/09, 184b/12

boş Boş, serbest.
b.+uġ 136a/07

boşlaġ Boş, avare.
b. 120a/09, 124a/03, 134b/09, 134b/09, 157b/13
b.+ıġ 166a/15

boşut- Boşaltmak, serbest bırakmak.
b.-ġu 180b/04

botu Çocuk, yavru.
b. 131a/06, 132b/04, 138b/04

boyun Boyun.
b. 106b/09, 173b/13, 173b/14, 177b/14, 178a/01
b.+uŋ͡ga (boynuŋ͡ga) 160a/16
b. boyun al- Kellesini uçurmak.
b.-(boynı al-) 164a/09
b. boyun bir- Boyun vermek, eğilmek, itaat etmek.
b. 102b/01, 166a/11
b.-diler 191b/10
b.-ür men 145a/07, 148b/12

b. boyun eg- Boyun eğmek, itaat etmek.
b.-(boynı eg-) 164a/09
b.-se (boynı eg-) 177a/08
b. boyun ig- bk. boyun eg
b.-er (boynı ig-) 136a/16
b. boyun sı- Başını ezmek, yok etmek. **bk. boyun yenç-**
b.-(boynı sı) 164a/01, 185a/15
b.-mağınça (boynı sı-) 142b/17
b. boyun yenç- Başını ezmek, yok etmek. **bk. boyun sı-**
b.-ip (boynı yenç-) 107a/06, 118b/09
b. boyun yoġun ḳıl- Boynu kalın olmak, güçlü olmak.
b.-dı 146a/12
b. boyunḳa baġ bol- Yük olmak, ayak bağı olmak.
b.-ur 140b/11
bög- Engellemek, mani olmak.
b.-ü 127a/14
böri Kurt.
b. 132a/13, 160b/15, 160b/17, 186a/16, 194a/11
b.+ḳa 167a/16, 167b/02
b.+ler 154b/01
b.+mü 100a/10
börk Kubbe şeklinde.
b. 109b/09
böz Bez.
b. 106a/13, 139b/08, 190b/09, 194b/04
bu "Bu" işaret sıfatı / zamiri. **krş. mu**.
b. 98b/03, 98b/04, 98b/12, 99a/03, 99a/09, 99a/11, 99a/13, 99b/08, 99b/11, 99b/14, 99b/14, 100a/02, 100a/07, 100a/13, 100a/15, 100a/17, 100b/05, 100b/06, 100b/07, 100b/08, 100b/13, 101a/03, 101a/06, 101a/13, 101b/01, 101b/04, 101b/05, 101b/07, 101b/10, 101b/16, 102a/04, 102a/10, 102a/10, 102a/12, 102a/14, 102b/07, 102b/07, 102b/08, 102b/09, 102b/11, 102b/16, 103a/05, 103a/09, 103a/15, 103a/16, 103b/02, 103b/03, 103b/03, 103b/05, 103b/05, 103b/16, 103b/17, 104a/01, 104a/02, 104a/06, 104a/08, 104a/08, 104a/09, 104a/17, 104a/17, 104b/01, 104b/06, 104b/07, 104b/09, 104b/10, 104b/10, 104b/11, 105a/02, 105a/03, 105a/04, 105a/04, 105a/05, 105a/07, 105a/10, 105a/12, 105a/17, 105b/01, 105b/02, 105b/02, 105b/03, 105b/04, 105b/08, 105b/11, 105b/12, 105b/12, 105b/12, 106a/02, 106a/04, 106a/05, 106a/16, 106a/17, 106b/04, 106b/05, 106b/06, 106b/06, 106b/07, 106b/08, 106b/10, 106b/11, 106b/14, 107a/01, 107a/12, 107a/14, 107a/15, 107a/16,

107b/05, 107b/06, 107b/07, 107b/13, 107b/14, 107b/15, 108a/01, 108a/01, 108a/03, 108a/03, 108a/06, 108a/08, 108a/08, 108a/15, 108b/03, 108b/04, 108b/05, 108b/11, 108b/11, 108b/15, 109a/04, 109a/11, 109b/02, 109b/04, 109b/09, 110a/04, 110a/04, 110a/05, 110a/06, 110a/07, 110a/09, 110a/10, 110a/13, 110a/16, 110b/01, 110b/02, 110b/08, 110b/11, 110b/12, 111a/11, 111a/17, 111a/17, 111b/01, 111b/08, 111b/08, 111b/08, 111b/10, 111b/11, 111b/13, 111b/14, 112b/04, 112b/04, 112b/12, 112b/13, 113a/17, 113b/01, 113b/10, 113b/18, 114a/04, 114a/07, 114a/09, 114a/10, 114a/15, 114a/16, 114a/16, 114b/01, 114b/07, 115a/09, 115b/03, 115b/06, 115b/09, 115b/10, 115b/10, 115b/11, 115b/15, 116a/03, 116a/08, 116a/08, 116a/09, 116a/10, 116a/12, 116b/01, 117a/13, 117a/14, 117a/14, 117a/16, 117b/02, 117b/06, 117b/07, 117b/09, 117b/09, 117b/11, 117b/14, 117b/15, 117b/16, 117b/17, 118a/09, 118a/11, 118a/12, 118a/15, 118a/16, 118b/01, 118b/03, 118b/03, 118b/04, 118b/04, 118b/08, 118b/10, 118b/10, 118b/12, 118b/13, 118b/15, 119a/03, 119a/03, 119a/08, 119a/11, 119a/11, 119a/14, 119a/14, 119b/06, 119b/08, 119b/09, 119b/13, 120a/02, 120a/04, 120a/11, 120a/11, 120a/14, 120a/14, 120b/01, 120b/02, 120b/02, 120b/03, 120b/03, 120b/04, 120b/04, 120b/05, 120b/17, 121a/12, 121a/12, 121b/06, 121b/08, 121b/12, 122a/01, 122a/01, 122a/02, 122a/03, 122a/05, 122a/15, 122a/17, 122b/06, 122b/12, 122b/14, 123a/06, 123a/07, 123a/09, 123a/14, 123a/16, 123b/17, 124b/01, 124b/01, 124b/02, 124b/03, 124b/03, 124b/05, 124b/06, 124b/08, 124b/11, 124b/11, 124b/11, 124b/14, 124b/15, 125a/03, 125a/03, 125a/04, 125a/09, 125a/11, 125a/12, 125a/13, 125b/03, 125b/06, 125b/07, 125b/15, 125b/15, 125b/16, 126a/03, 126a/05, 126a/17, 126b/02, 127a/03, 127a/05, 127a/07, 127a/08, 127b/04, 127b/17, 128a/03, 128a/05, 128a/05, 128b/04, 128b/14, 129a/08, 129a/09, 129b/04, 129b/05,

129b/08, 129b/10, 129b/10, 129b/11, 129b/14, 130a/01, 130a/02, 130a/02, 130a/03, 130a/03, 130a/05, 130a/09, 130a/13, 130b/13, 130b/14, 131a/06, 131a/10, 131b/01, 131b/13, 132a/04, 132a/05, 132a/14, 132a/16, 132b/06, 132b/15, 133a/01, 133a/02, 133a/04, 133a/05, 133a/10, 133a/11, 133a/16, 133b/02, 134a/13, 134a/17, 134b/08, 134b/11, 134b/14, 135a/16, 135b/15, 136a/13, 136a/15, 136a/16, 136a/17, 136b/10, 136b/11, 136b/11, 137a/06, 137a/17, 137a/18, 137b/02, 137b/09, 137b/10, 138b/04, 139a/04, 139a/05, 139a/08, 139a/09, 139a/11, 139a/12, 139a/12, 139a/13, 139b/02, 139b/06, 139b/09, 139b/11, 139b/12, 140a/02, 140a/03, 140a/05, 140a/06, 140a/08, 140a/11, 140a/12, 140a/12, 140b/01, 140b/02, 140b/03, 140b/04, 140b/04, 140b/09, 140b/12, 140b/13, 140b/15, 141a/07, 141a/08, 141a/09, 141a/10, 141a/12, 141a/17, 141b/02, 141b/03, 141b/11, 142a/01, 142a/14, 142b/01, 142b/08, 142b/09, 142b/14, 142b/15, 142b/15, 143a/02, 143a/04, 143a/12, 143a/15, 143a/17, 143b/01, 143b/08, 143b/09, 143b/16, 144a/08, 144a/08, 144a/10, 144a/12, 144b/06, 144b/07, 144b/12, 144b/13, 144b/15, 144b/15, 145b/10, 145b/11, 146a/03, 146a/04, 146a/04, 146a/08, 146a/11, 146a/12, 146a/13, 146b/10, 146b/13, 146b/13, 146b/17, 147a/04, 147a/05, 147a/10, 147a/11, 147a/12, 147a/14, 147b/03, 147b/03, 147b/06, 147b/10, 148a/03, 148a/09, 148a/10, 148a/11, 148a/16, 148b/01, 148b/10, 148b/12, 148b/12, 149a/06, 149a/11, 149a/12, 149b/03, 149b/09, 149b/12, 150a/04, 150a/10, 150a/12, 150a/16, 150b/10, 150b/11, 150b/16, 151a/07, 151a/09, 151a/10, 151b/09, 151b/10, 151b/10, 151b/11, 151b/17, 152a/01, 152a/02, 152a/08, 152a/10, 152b/03, 152b/04, 152b/04, 152b/05, 152b/05, 152b/14, 152b/15, 153a/10, 153a/10, 153a/14, 153b/02, 153b/05, 153b/08, 153b/09, 153b/13, 153b/15, 154a/03, 154b/03, 154b/04, 154b/06, 154b/06, 154b/08, 154b/08, 154b/09, 154b/12, 154b/13, 154b/13,

154b/15, 154b/16, 154b/16, 154b/16, 155a/01, 155a/01, 155a/02, 155a/06, 155a/08, 155a/09, 155a/10, 155a/11, 155a/15, 155b/04, 155b/06, 155b/10, 155b/12, 156a/12, 156a/15, 156b/02, 156b/05, 156b/05, 156b/06, 156b/13, 157a/02, 157a/03, 157a/03, 157a/05, 157a/09, 157a/13, 157a/14, 157a/15, 157b/01, 157b/02, 157b/02, 157b/04, 157b/05, 157b/08, 157b/08, 157b/09, 157b/17, 158a/09, 158b/01, 158b/03, 158b/05, 158b/09, 158b/12, 158b/13, 158b/15, 158b/17, 158b/18, 159a/06, 159a/07, 159a/08, 159a/09, 159a/10, 159a/10, 159a/10, 159a/11, 159a/12, 159a/12, 159a/15, 159a/16, 159a/17, 159b/03, 159b/04, 159b/06, 159b/09, 159b/11, 159b/11, 159b/11, 159b/15, 159b/15, 159b/17, 160a/12, 160a/13, 160a/16, 160b/03, 160b/08, 160b/12, 161a/03, 161a/05, 161a/05, 161a/06, 161a/07, 161a/07, 161a/08, 161a/11, 161b/02, 161b/03, 161b/04, 161b/05, 161b/11, 161b/12, 161b/12, 161b/13, 161b/14, 161b/17, 162a/05, 162a/06, 162a/08, 162a/09, 162a/11, 162a/11, 162a/12, 162a/13, 162a/14, 162a/16, 162a/17, 162b/04, 163a/05, 163a/12, 163a/15, 163a/16, 163a/16, 163b/01, 163b/02, 163b/04, 163b/05, 163b/05, 163b/07, 163b/11, 163b/12, 163b/14, 164a/11, 164a/12, 164b/04, 164b/06, 164b/08, 164b/13, 164b/14, 164b/15, 165a/17, 166a/09, 166a/10, 166b/02, 166b/03, 166b/04, 166b/04, 166b/06, 166b/08, 166b/09, 166b/09, 166b/13, 166b/14, 166b/16, 167a/09, 167a/11, 167b/07, 167b/13, 167b/14, 168a/04, 168a/04, 168a/07, 168b/05, 168b/07, 168b/09, 169a/01, 169a/02, 169a/14, 169a/14, 169b/05, 170a/07, 170a/15, 170b/02, 170b/03, 170b/04, 170b/04, 170b/07, 170b/07, 170b/09, 170b/11, 170b/12, 170b/12, 170b/12, 170b/14, 170b/15, 170b/17, 170b/17, 171a/02, 171a/02, 171a/08, 171a/13, 171a/14, 171a/15, 171a/16, 171b/02, 171b/08, 171b/12, 172a/01, 172a/06, 172a/07, 172a/11, 172a/11, 172a/12, 172a/15, 172a/17, 172b/04, 172b/06, 172b/07, 172b/08, 172b/14, 172b/16, 173a/10,

173a/10, 173b/11, 173b/15, 173b/17, 174a/01, 174a/05, 174a/10, 174a/13, 174a/14, 174a/14, 174a/14, 174a/15, 174a/15, 174a/16, 174b/14, 174b/16, 174b/17, 175a/03, 175a/08, 175a/11, 175b/03, 175b/09, 175b/12, 175b/13, 175b/16, 176a/02, 176a/03, 176a/09, 176a/12, 176b/06, 177a/05, 177a/08, 177a/09, 177a/11, 177a/12, 177a/13, 177b/08, 177b/10, 177b/10, 177b/12, 177b/13, 177b/13, 177b/15, 177b/17, 177b/17, 178a/05, 178a/15, 178a/16, 178b/01, 178b/08, 178b/08, 178b/13, 178b/15, 179a/02, 179a/10, 179b/02, 179b/04, 179b/08, 179b/16, 180a/01, 180a/03, 180a/07, 180a/09, 180a/12, 180a/17, 180a/17, 180b/06, 180b/09, 180b/16, 181a/01, 181a/05, 181b/02, 181b/07, 181b/13, 181b/15, 181b/16, 181b/16, 182a/01, 182a/01, 182a/02, 182a/15, 182a/16, 182a/17, 182b/02, 182b/02, 182b/10, 182b/15, 182b/16, 183a/02, 183a/05, 183a/08, 183a/12, 183b/13, 184a/01, 184a/02, 184a/03, 184a/03, 184a/05, 184a/09, 184a/11, 184b/01, 184b/08, 184b/11, 184b/13, 184b/17, 185a/05, 185a/06, 185a/06, 185a/07, 185a/07, 185a/08, 185a/10, 185a/11, 185a/13, 185a/16, 185a/17, 185a/17, 185b/06, 185b/07, 185b/09, 185b/09, 185b/13, 185b/16, 186a/03, 186a/06, 186b/06, 186b/10, 186b/11, 186b/12, 187a/04, 187b/03, 187b/04, 187b/14, 187b/16, 188a/04, 188a/06, 188a/06, 188a/07, 188a/09, 188a/09, 188a/14, 188b/05, 188b/06, 188b/07, 188b/09, 188b/09, 188b/12, 188b/13, 189a/01, 189a/04, 189a/04, 189a/05, 189a/09, 189a/15, 189b/01, 189b/02, 189b/06, 189b/08, 189b/08, 189b/08, 189b/09, 189b/16, 189b/16, 190a/09, 190a/09, 190a/10, 190a/13, 190a/14, 190a/16, 190b/01, 190b/02, 191a/01, 191a/03, 191a/09, 191a/12, 191b/07, 191b/11, 191b/16, 192b/11, 192b/12, 192b/13, 192b/16, 192b/16, 193a/02, 193a/06, 193a/07, 193a/09, 193b/09, 193b/14, 194b/11, 195a/12, 195a/17, 195b/03, 195b/11, 195b/13, 195b/13, 195b/16, 196a/01, 196a/14, 196b/03, 196b/09, 196b/10, 196b/14, 196b/16

b.+erdi 144a/07, 144b/05, 146b/03, 149b/09, 152a/05, 161a/13, 167b/12, 177a/11, 188b/04, 193a/05
b.+ermez 181b/14
b.+erse 105a/16, 109a/11, 114b/16
b.+iki ara bol- 108a/03
b.+oḳ 193a/05
b.+ol 99b/14, 103a/13, 103a/14, 112b/08, 114a/07, 137b/08, 139a/01, 142a/17, 145a/06, 147a/05, 152a/04, 159b/09, 165b/15, 166a/16, 167a/11, 167a/16, 167b/05, 175b/06, 175b/06, 176a/05, 177a/10, 177a/10, 182b/12, 184a/16, 185a/15, 192b/16
b.+turur 159a/07, 182b/09
b.+yaŋ͡glıġ bol- 123a/04, 138b/16
b.+ yaŋ͡glıġ erürmü 117b/16
b.+ yaŋ͡glıġ turur 107a/12, 136a/17, 140a/12, 182b/02, 190b/11
b. bu ḳaç Birkaç.
b. 165a/07
buġraġu Erkek deve yavrusu gibi.
b. 185b/03
buḳa Boğa.
b. 173b/14
buḳun Soy, nesep.
b.+ḳa (budunḳa buḳunḳa) 128a/05
bul- 1. Bulmak.
b. 110b/07, 153b/09, 188a/04
b.-ayı 195b/15
b.-ayın 126b/12, 126b/17, 131a/16
b.-dı 151b/09, 172b/13, 173a/11
b.-dum 195a/04
b.-duŋ͡g 134a/13
b.-duŋ͡g 173b/11
b.-duŋ͡g erse 177a/04
b.-ġa 133b/04, 136a/04, 139a/05
b.-ġa sen 171b/11, 179b/09
b.-ġu 191a/11
b.-ġu er- 154a/02
b.-ġu ermez 140b/12, 143a/04
b.-ġu ersem 195a/03
b.-ġuḳa 142a/14
b.-madı 143b/14, 147a/03
b.-madılar 189b/01
b.-madım 111a/07, 125a/09, 142a/08, 142a/09
b.-madım men 193b/09, 195a/04, 195b/07, 196a/02
b.-madıŋ͡g 100b/09
b.-maduḳ 172a/17
b.-maġay 144a/13
b.-mas bolur 142a/11
b.-mas 100b/14
b.-masa 100b/14, 113b/15, 114a/05, 124b/16, 126b/10
b.-masa men 195a/07
b.-masunlar 196a/03
b.-maz 117b/11, 143a/05, 152a/08
b.-mış 106b/11, 112a/01, 141a/07, 152a/14, 154a/03, 156b/09, 168a/10
b.-sa 105b/10, 107b/13, 107b/17, 110a/05, 114a/07, 115b/14, 117b/15, 124b/15, 134a/13, 134a/14, 141a/02, 141a/02, 142b/09, 142b/12, 144b/02,

144b/03, 146a/06, 146a/10, 158a/11, 159b/02, 161a/08, 167b/10, 167b/10, 172a/13, 172a/17
b.-sa men 195a/06
b.-salar 132a/08
b.-sam 195a/04
b.-su 160a/15
b.-su (tilekleri bul-) 173b/17
b.-umaz 156a/04, 162b/06, 171a/07
b.-up 100b/12, 101a/05, 106a/15, 117a/16, 122a/07, 139b/11, 140a/03, 143a/14, 143a/15, 172a/09, 183b/13, 185a/02
b.-ur 101b/03, 103a/04, 108a/08, 110b/02, 115b/14, 116a/01, 117b/01, 117b/05, 123b/09, 142b/08, 142b/10, 157a/13, 163b/05, 166b/08, 166b/13, 167b/10, 171b/05, 174b/13, 174b/13, 178a/16, 181a/04, 181a/07, 181b/04, 181b/05, 181b/05, 181b/10, 181b/16, 185a/05, 186b/06
b.-ur erse 122b/02, 134b/02
b.-ur men 112a/04, 142a/07
b.-ur mu 170b/04
b.-ur sen 100b/08
2. +e ermek, kavuşmak, elde etmek.
b.-dı (ajun bul-) 103b/06
b.-ġuḳa (tilek bul-) 125b/03, 149b/14
b.-madı (tilek bul-) 142a/10
b.-maduḳ (elig bul-) 172b/01
b.-mış (tilek bul-) 121a/03
b.-sa (tilek bul-) 114a/13, 136a/15
b.-sa (tilekin bul-) 149b/15
b.-sa (tör bul-) 100a/13
b.-up (arzu bul-) 100b/15, 101a/06
b.-up (at bul-) 136b/14
b.-up (tilekin bul-) 154a/05
b.-ur (edgü ḥāl bul-) 186a/15
b.-ur (ḳut bul-) 101a/17
b.-ur (ḳut ḳıw bul-) 128b/15, 181b/10
b.-ur (tilek bul-) 99b/14, 142a/11, 152a/08
b.-ur (tileki bul-) 109a/04, 115a/08, 150b/02

bulaḳ Sırtı geniş bir at cinsi.
b. 105b/13

bulaḳ Pınar.
b.+lar 196b/12

bular Bunlar.
b. 129a/01, 129a/06, 129a/08, 129a/16, 130a/12, 132a/07, 132a/16, 166a/14, 166a/17
b.+da 105b/04, 119b/13, 123b/09, 129b/02, 129b/10, 130a/13, 132b/07, 133a/15, 134a/06, 136b/15, 137b/06, 159b/01, 166b/03, 166b/04
b.+dan 166a/14, 166b/01, 166b/05
b.+dın 125b/06, 130b/15, 131a/08, 132b/02, 133a/04
b.+ıġ 128b/16, 130a/10, 130b/11, 131a/03, 133a/02, 158b/07, 166a/11, 166b/01, 166b/05, 167a/17, 171b/11, 177a/17

b.+ḳa 129b/11, 131a/04, 131b/08, 132b/08
b.+nı 128b/15, 129b/08, 131a/02, 133a/06
b.+nıng͡ 105b/03, 123b/08, 124a/01, 129b/01, 130b/14, 131a/02, 131a/07, 131a/11, 132b/01, 133a/04, 156b/16, 166a/12, 166a/17, 195b/17
b.+sız 128a/13

bulġaḳ Karışıklık.
b. 122a/03
b.+ı 124b/13
b. bulġaḳ kopur- Fitne çıkarmak.
b.-ġa 126b/07

bulġanuḳ Bulanık.
b. 147a/08, 165a/04, 178b/05
b.+dın 106b/12, 169a/05
b.+nı 155b/05

bulıt Bulut.
b. 193b/06

bulul- Bulunmak, ulaşılmak. **bk. bulun-**
b.-ġay 142b/09

bulun- Bulunmak. **bk. bulul-**
b.-dı 168a/02
b.-dı (tileki bulun-) 140b/07
b.-mas 102b/09
b.-mış 131b/02, 190a/14
b.-sa 125a/09, 125b/04, 147b/01,
b.-sa (tilek bulun-) 162b/03

bur- Kokmak.
b.-a 196b/05
b.-ar 196b/11

burḫan Burkan, Buddha.
b.+ın 164a/13

burun Önce, ileri.
b. 120b/08, 154b/15, 158b/03, 158b/03

burunduḳ Yular.
b. 159b/10

busuġ Pusu. **krş. buşuġ**.
b.+da turur 162a/05

buş- Kızmak, öfkelenmek.
b.-ar 121a/15
b.-arda 183a/10
b.-ma 173a/03
b.-maġıl 117a/05
b.-sa 127a/12
b.-up 141a/15

buşı Kızgın, sinirli, öfkeli.
b. 127a/12, 151a/17
b.+bol- 156a/03

buşuġ Pusu. **krş. busuġ**.
b.+dın 143b/02

buşur- Sinirlenmek.
b.-ġıl 124b/09

but But, bacak.
b.+un͡g 121b/14

but Put.
b.+ını 106b/16
b.+uġ 110b/06

butaklan- Budaklamak, dallanmak.
b.-dı 113a/10, 170a/03

butıḳ Budak.
b. 145b/06

buz Buz.
b. 180b/07

buz- Bozmak, yıkmak, harap etmek.
b.-a 132b/14
b.-ar 156a/13, 157b/01, 158a/02, 184a/13
b.-ar sen 172a/06
b.-dı 111b/15, 143b/10, 143b/11, 143b/11, 182b/05, 190a/17
b.-ġa 158b/10
b.-ġay 127a/12
b.-ġay erdi 101b/05
b.-maġıl sen 177a/11
b.-uġlı 131b/01, 131b/01, 182a/07
b.-up 172a/07

buzul- Bozulmak, yıkılmak.
b.-dı 115b/09, 125b/13
b.-ġa 166b/06, 171b/11, 171b/12
b.-ġay 107b/04
b.-ġu turur 104a/17
b.-sa 171a/16

büdig Oyun, raks.
b.181a/03

bügü Bilgin, bilge.
b. 99a/12, 102b/16, 105b/07, 107b/11, 116a/02, 120b/05, 123b/11, 129a/09, 134b/01, 139a/06, 139b/15, 140a/15, 144a/03, 153b/11, 157a/05, 160a/15, 165b/04, 166a/12, 175a/13, 177a/15, 177b/07, 179a/01, 180a/09, 180b/04, 182a/12, 184a/16, 189b/01, 189b/10, 190a/11, 192b/05
b.+bol- 137b/13
b.+ler 105b/07, 123b/11, 182a/12
b.+nüŋ͡g 153b/11

bük Köşe.
b.+i 132b/01

büke (Mec.) Pehlivan.
b. 104a/07, 146b/04, 150b/01, 152b/03, 160b/12, 160b/14, 165a/15

bükri Büğrü, kambur.
b. 185a/11

büktel (At için) Yassı sırtlı.
b. 160b/08

bür- Büzmek.
b. 196b/01, 196b/16

bürkir- Fışkırmak, püskürmek.
b.-er 145b/06

bürün- Bürünmek.
b.-ü (bürnü) 138b/06

büt- Sona ermek, tamamlanmak.
b. 130b/03, 144b/08, 177a/13
b.-er men 102a/12, 168a/08
b.-eyi 195a/16, 195a/17
b.-eyin 118a/04
b.-gü 107b/16, 168a/13
b.-me 106a/03, 130b/10
b.-megü 147a/15
b.-mese 144b/12, 178a/03
b.-mez 114b/14
b.-se 147b/01, 168a/11
b.-süni 114b/09
b.-ti 111b/16, 142a/05
b.-tüm 151a/13
b.-üp 152a/05

büte Çok, pek çok.
b. 106b/16, 171a/13

bütrü Bütünüyle, tamamen.
b. 116b/05, 131b/11, 145a/14, 147b/15, 161a/03, 161a/08, 174b/08, 191b/15, 194a/17

bütü- İyileştirmek, sağaltmak.
b.-se 101a/02

bütük- Birbirine bağlanmak, sürmek, devam etmek.
b.-mez 124b/03

bütül- Olgunlaşmak.
b.-miş 168a/14

bütün Bütün, doğru, dürüst.
b. 102b/14, 104b/15, 105b/01, 111b/17, 119b/09, 152a/15, 153a/08, 153a/13, 159b/02, 161a/11, 171a/01, 175b/07, 176b/17, 177a/06, 183a/14
b.+rek 147a/14
b.+rek bol- 147a/15
b.+sen 147a/14, 147b/04
b. bütün çın Dosdoğru.
b. 156b/01
b.+bol- 122b/10, 132b/01

bütünlük Bütünlük, mükemmellik.
b. 119a/16, 145a/06, 147b/01, 195b/03

bütür- Sağlam hâle getirmek, ispat etmek; giydirmek. **krş. bitür-**
b. 115b/13, 135a/10
b.-gil 149a/13
b.-gil (kö͡ngül bütür-) 115a/07

C

cān **1.** (Far.) Can.
c. 101a/16, 111a/17, 111a/17, 124b/11, 126b/06, 159a/09, 161a/05, 162a/13, 175a/07, 193b/10, 195a/11
c.+ça 195a/15
c.+ı 122a/02
c.+ın 116a/06, 165a/09
c.+ını 187b/11
c.+ı͡ng 173b/05
c.+ı͡nga 126b/01
c.+nı 164a/10
c.+teg erdim 194a/06
c.+turur 148b/08, 182a/17
2. Yaşam, hayat.
c. 150b/15
3. "Canım, ey can" anlamında hitap sözcüğü.
c. 179b/02

c. cān çıḳ- Canı çıkmak, ölmek.
c.-sa 157a/15, 166b/12

c. cān sür- Yaşamak.
c.-e 196b/09

c. cān yuluġla- Canını feda etmek.
c.-p 110b/11
c.-r 183b/04, 183b/09

c. cānı yuluş ḳıl- Canını feda etmek.
c.-ur 183b/10

c. cānı͡ngḳa yitür- Canına tak ettirmek, canından usandırmak.
c.-gey 126b/03

cānlıġ Canlı.
c. 182a/07

cefā (Ar.) Eziyet, sıkıntı, çile.
c. 99a/09, 100b/03, 159a/08, 191a/17, 191b/01, 193a/17, 193b/01, 195a/05, 195a/15, 196a/06
c.+dın 193b/01
c.+ḳıl- 100a/15, 100b/03, 110a/09, 110a/09, 154a/14, 158b/02, 159a/08
c.+ol 184a/14
c.+sını 195a/01

cefāçı Cefa eden, eziyet eden.
c. 110a/09, 143b/16
c.+turur 184b/01

cefālıġ Cefalı, sıkıntılı.
c. 111b/09, 153a/08

cemā'at 1. (Ar.) Bir imama uyup namaz kılan kişiler.
c. 191b/11
c.+ḳılın- 164a/13
c. +lar 191b/11
c.+larıġ 166a/15
2. İnsan kalabalığı, topluluk.
c. 167a/13

cebr (Ar. *cebr*) cebir, matematik.
c. 130b/02

ceḏr (Ar. *ceẕr*) Asıl, kök.
c.+i 130a/16

cem' (Ar.) Toplama, biriktirme.
c. 130b/01

cevāb (Ar. *cevāb*) Yanıt.
c. 125a/06, 149a/11
c.+bir- 120a/08, 179a/04, 187b/16
c.+ı 98b/01, 98b/11, 99b/06, 101a/07, 101a/11, 101b/17, 102a/13, 108a/17, 112b/05, 112b/11, 113b/16, 114a/03, 114b/12, 118a/02, 118a/14, 118a/17, 118b/11, 119a/05, 123a/15, 128a/07, 145a/03, 145b/14, 147a/09, 147b/08, 148b/09, 149b/05, 150a/13, 150b/12, 151a/14, 151b/08, 152a/03, 152b/01, 152b/12, 152b/17, 157a/01, 161b/08, 164b/03, 164b/11, 170a/12, 174b/15, 175a/12, 175b/04, 176a/13, 176b/13, 178a/04, 179b/01, 179b/11, 179b/15, 186a/07, 187b/07, 187b/15, 189a/16
c.+ı ḳıl- 101a/09
c.+ḳıl- 108a/15, 114b/10, 150a/06

cevr (Ar.) Haksızlık yaparak eziyet etmek, incitmek.
c.+i 196a/06

cihān (Far.) Dünya, âlem, yer yüzü.
c. 147b/14

cülāb (Far. *gül+āb*) Gül suyu.
c. 138a/13

cülengbīn (Far. *gül-engübīn*) Bal ile gül yaprağından yapılan bir tür tatlı.
c. 138a/13

Ç

çadan **1.** Akrep.
ç. 196a/04
2. Akrep yıldızı.
ç. 145b/03

çaġrı Doğan, çakır kuşu.
ç. çaġrı beg Beylere verilen bir unvan.
ç. 120a/16

çal Alaca, kır.
ç.+ol 141b/11

çal- Yere çalmak, vurmak, yenmek.
ç.-ar (yerke çal-)105b/13 **bk. yerke çal-**
ç.-mış (yerke çal-) 185b/14 **bk. yerke çal-**

çalpla- Harcamak; satmak, takas etmek.
ç.-dım 194a/03

çāre (Far.) Çözüm yolu, tedavi yolu, deva.
ç. 165a/04

çaw Şan, şöhret, ses.
ç. 115b/07, 193a/03
ç.+ı 183b/12
ç. Çawlı Beg Çavlı bey, unvan.
ç. 120a/16
ç. çawluġ külüg Ad ve şöhret sahibi.
ç. 121a/07

çawıḳ- Ünlenmek.
ç.-ḳa 177b/02
ç.-maḳ 132a/12
ç.-mış 107b/11, 109a/06, 112a/09, 125b/07
ç.-sa 101b/03, 166b/14
ç.-tım 194b/01

çeçek Çiçek.
ç. 196b/11

çeçeklig Çiçekli.
ç. 193b/16

çeçeklik Çiçek bahçesi. **bk. bāġ**
ç.+de 179a/12
ç.+lerig 190b/01

çıbun Sinek.
ç. 196a/04
ç.+ḳa 156a/02

çıġay (<*çıġan͡y*) Fakir, yoksul.
ç. 106a/09, 106a/14, 108a/12, 108a/12, 108a/12, 109b/03, 110a/15, 122b/09, 143a/12, 158b/07, 161a/09, 161a/09, 161a/09, 166b/07, 166b/09, 172a/16, 192b/04
ç.+bol- 104a/15, 131a/15, 159a/04
ç.+erse 106a/09
ç.+ıġ 140a/16, 165a/05, 166b/08
ç.+ın 172a/15
ç.+ḳa 100b/16, 107b/17, 130a/04, 130a/07, 148b/08, 166b/07
ç.+ḳıl- 110b/10
ç.+lar 133a/14
ç.+lar turur 133a/15, 166b/05

çıġaylıḳ Yoksulluk.
ç. 103b/07, 156b/14
ç.+turur 104a/15

çıḳ- Çıkmak.
ç. 155a/05
ç.-a 119b/02, 162a/05
ç.-a bil- 118a/06
ç.-a tur- 121b/03
ç.-ar 102a/02, 119b/07, 132b/02, 143b/02, 143b/02, 160b/03
ç.+arda 105a/06
ç.-ayı 195b/05
ç.-ġalı 135a/02
ç.-ıp 116b/14, 170a/05, 175a/07, 182a/17
ç.-sa 135a/02, 157a/15, 166b/12
ç.-tı 116b/02, 116b/11, 146b/16, 147b/12, 148a/07, 149a/14, 149b/16, 163a/02, 163a/02, 168a/16, 169b/10, 178a/09, 178b/12, 186b/02, 187a/02, 190a/03, 195a/14
çıḳar- Çıkarmak.
ç.-dı 101b/13, 117a/08, 150a/05, 162b/15
ç.-ġu 143a/01
ç.-ma 122b/11, 128b/11, 134b/14
ç.-ur 130b/16
çıḳış 1. Son, bitiş, çıkış.
ç. 157b/15
2. Gider, masraf.
ç. 177a/16
çın Gerçek, doğru.
ç. 98b/12, 101a/08, 102a/12, 110a/16, 110b/16, 111a/07, 112b/01, 112b/03, 114b/14, 116a/10, 127a/15, 127b/10, 128a/08, 129a/08, 142a/17, 142b/04, 143a/01, 144a/07, 144a/08, 145a/07, 147a/10, 151b/06, 152a/07, 152b/16, 153a/13, 155a/02, 159b/02, 160a/04, 162a/12, 162b/07, 168a/08, 168a/13, 168a/13, 173a/16, 176a/12, 176b/06, 183a/03, 191a/10
ç.+(bütün çın) 156b/01
ç.+(bütün çın bol-) 122b/10, 132b/01
ç.+bol- 122b/10, 132b/01, 158b/07
ç.+erse 116a/10, 149b/03
ç.+ı 117b/14, 120a/08, 177b/08
çiçe Yeterli, yeter derecede.
ç. 191b/18, 149b/06
çigen Yular.
ç. 183b/14
Çigil Ortaçağ'da, Orta Asya'da yaşayan bir Türk kavminin adı.
ç. 102b/01, 132b/09
çikne- (Nakış) işlemek.
ç.-miş 113a/17
çoġ Zincir, bağ.
ç.+da 166a/08
çoġı Münakaşa, anlaşmazlık, ihtilaf, mücadele.
ç. 99a/15, 105b/04, 125b/01, 138b/02, 144a/02, 150a/02
ç.+(ün çoġı ḳıl-) 175b/17
çoġla- Bağırmak, çağırmak.
ç.-mış 113b/01
ç.-yur 159a/02
çomaḳ Müslüman.
ç. 139b/09

çöge Aba, elbise üstüne giyilen geniş kolsuz üstlük.
ç.+si 179a/14

çök- Çökmek.
ç.-üp 163a/15

çökit- Çökertmek. **bk. çökür-**
ç.-tim 194a/03

çuz Yaldızlı, kırmızı renkli bir tür Çin kumaşı.
ç. 141b/16, 160b/06, 193b/08

D

dal Dal, kol, şube.
d.+ı 158b/17, 158b/17

ḍarb (Ar.) Vurma.
d. 130a/15

daru (Far.) İlaç, deva.
d. 156b/16

devāt (Ar.) Divit, mürekkep hokkası.
d. 109a/16, 115a/03

devlet (Ar.) **1.** Devlet.
d. 127b/03, 127b/04, 127b/04, 141b/02, 141b/03, 173a/10
2. İkbal, talih, saadet.
d. 110a/05, 122b/16, 131b/05, 135b/04, 143b/01, 146a/13, 154b/11, 155a/09, 159a/12, 172a/09, 172b/02, 184a/17, 184b/04, 184b/07, 184b/09, 184b/13, 187b/01

dīn (Ar.) Din.
d. 100b/05, 104a/01, 105b/03, 107a/07, 110a/10, 129a/08, 156a/04, 158b/17, 158b/18, 192b/16
d.+in͡g 184b/05
d.+in͡gni 184b/05
d.+ḳa 104a/01

dirīġā (Far.) Yazık, eyvah.
d. 187b/10, 189b/15

dost (Far. *dūst*) Dost.
d.+ḳa 126b/10
d.+lar 195a/01
d.+tut- 124b/01, 195a/17
d.+un͡g erse 124a/09

du'ā (Ar.) dua, niyaz.
d. 133a/16, 159b/05, 164b/01, 166b/10, 166b/13, 169b/09, 171b/02, 173b/15, 174a/03, 174b/01, 174b/12, 174b/13, 174b/13, 174b/14, 174b/17, 175a/03, 178a/14, 188a/02, 189a/17, 190a/07, 190a/07, 193a/05
d.+da 145a/09, 162b/13, 169b/08, 185b/10
d.+ḳa 185b/09
d.+ḳıl- 116b/10, 161b/07, 175a/02, 186a/02, 193a/04
d.+n 166b/12, 174b/12

du'āçı (Ar. *du'ā*+T. *çı*) Duacı, dua eden.
d. 108b/16, 109b/17
d.+bol- 111b/10
d.+bolayın 144b/10
d.+tururlar 133a/16

dūn (Ar.) Kötü, hakir.
d. 139b/03

dünyā (Ar.) dünya, âlem.
d. 99b/14, 101a/01, 103a/09, 103a/11, 103a/14, 103a/15, 103a/16, 103b/02, 103b/04, 103b/05, 103b/05, 103b/08, 103b/11, 103b/13, 103b/15, 103b/17, 104a/01, 104a/01, 104a/02, 104a/08, 104a/10, 104a/14, 104b/06, 104b/07, 104b/09, 104b/11, 104b/15, 105a/16, 105b/01, 105b/02, 105b/05, 106b/04, 106b/05, 106b/07, 107a/13, 107a/14, 107a/15, 107b/06, 107b/07, 107b/08, 107b/17, 110a/14, 111b/01, 111b/14, 111b/16, 115b/13, 115b/14, 115b/17, 116a/01, 117a/16, 117b/02, 124b/03, 124b/06, 130b/03, 130b/04, 133a/04, 139a/01, 139a/08, 139b/05, 139b/10, 139b/12, 140a/02, 140a/03, 140a/05, 140a/06, 140a/10, 140b/05, 140b/08, 140b/09, 141a/01, 141b/03, 141b/07, 142b/09, 142b/10, 142b/11, 142b/12, 142b/15, 143a/02, 143a/17, 144a/08, 144b/07, 146b/13, 148a/03, 149a/07, 149a/16, 149b/06, 149b/17, 152b/14, 152b/15, 153b/02, 154a/14, 154b/11, 154b/12, 155a/06, 157a/10, 157b/04, 158b/17, 158b/18, 159a/02, 159a/10, 159b/11, 161a/11, 162a/11, 162a/12, 162a/14, 162b/02, 163a/08, 167b/13, 167b/14, 170b/02, 170b/02, 172a/09, 172b/02, 174b/05, 177b/10, 177b/11, 177b/12, 177b/13, 177b/17, 181b/16, 181b/16, 182a/01, 183b/12, 184a/03, 184b/04, 185a/05, 185a/06, 185a/07, 185a/08, 185a/14, 185b/06, 187a/12, 187b/01, 188b/12, 188b/13, 188b/15, 189b/16, 190a/13, 190b/08, 190b/08, 190b/11, 192b/16, 192b/17, 193a/08, 194b/04, 194b/06, 194b/14, 195a/05
d.+dın 108b/14, 139a/03
d.+ġ 110a/09, 184b/05
d.+ḳa 107b/09, 184b/01, 194b/06
d.+ke 140b/05, 183a/12, 194b/05, 196b/16, 196b/17
d.+nı 140b/13
d.+nıŋ͡g 103a/076
d.+sın 143a/01
d.+turur 161b/12, 181b/16

düşman (Far.) Düşman, hasım.
d. 99a/17, 100a/05, 124a/09, 173b/13
d.+bol- 99b/01, 126b/10
d.+ı 100a/09
d.+ım 99b/04
d.+ındın 124a/10

düşvār (Far.) Zor, güç.
d. 119a/11

E

e Seslenme edatı. **krş. a**
e. 100a/13, 102b/13, 104b/09, 108b/04, 113a/09, 113b/12, 113b/12, 116a/16, 116a/16, 116b/07, 122b/14, 124b/08, 137a/13, 140a/08, 143a/02, 143a/08, 145b/08, 145b/08, 147a/06, 149b/16, 149b/16, 150a/03, 150a/12, 151b/10, 153a/01, 153a/01, 155b/01, 157b/14, 163a/05, 163b/12, 164a/10, 168b/05, 169b/10, 170a/07, 171a/02, 171a/02, 174a/17, 174b/09, 176b/04, 178b/08, 179a/04, 179a/06, 187a/05, 188a/02, 188a/02, 188a/08, 188a/16, 188b/08, 189a/04, 189a/10, 189a/10, 189b/10, 189a/13, 196a/09, 196b/01, 196b/06, 196b/14, 196b/16

ecel (Ar.) Ecel, hayatın sonu, ölüm zamanı.
e. 161a/05

eçü Allah'ın 99 isminden *el-Abed* veya *es-Samed*'ın Türkçe karşılığı; sonsuz, ebedi
a. 153b/16, 157a/04

ed İpekli kumaş gibi dokuma cinsinden olan kıymetli şeyler.
e. 190a/07

edeb (Ar.) Terbiye, ahlak güzelliği.
e. 122a/10, 191b/03

eder- Takip etmek, kovalamak.
e.-di 117a/10
e.-dim 196b/05
e.-er (edrer) 103b/15
e.-me 127b/05
e.-se 103b/15, 103b/17, 106b/07, 146b/13
e.-ür 103b/17

edgü İyi; iyilik.
e. 98b/17, 99a/11, 99b/09, 99b/09, 100a/17, 101a/16, 102b/10, 102b/11, 103a/02, 103a/03, 103a/04, 103a/04, 103a/05, 103a/05, 103a/05, 108b/03, 108b/06, 109b/16, 110a/02, 110a/05, 111b/05, 112a/08, 116a/08, 116a/08, 116a/08, 116b/02, 117a/13, 117a/13, 117a/14, 117b/01, 117b/03, 119a/06, 120a/01, 120a/02, 123a/09, 123b/10, 124a/14, 125b/04, 125b/06, 125b/09, 125b/10, 125b/13, 127b/03, 127b/12, 128a/12, 130a/01, 130a/03, 130a/03, 130b/04, 131a/03, 131b/01, 132a/06, 132a/12, 132a/13, 132a/14, 132b/09, 133a/10, 133a/10,

133a/13, 133a/16, 133b/01, 133b/14, 133b/16, 134a/03, 134a/14, 134a/14, 134b/05, 136a/06, 139a/15, 139b/03, 140b/10, 143a/11, 144b/05, 144b/09, 144b/09, 145a/08, 145a/08, 146b/09, 147b/06, 148a/04, 148b/08, 151a/13, 151b/09, 151b/10, 151b/10, 151b/12, 151b/14, 151b/15, 152a/01, 152a/01, 153a/10, 153a/13, 153a/14, 153a/15, 154a/11, 154b/08, 154b/17, 156a/13, 156b/01, 156b/08, 157a/02, 157a/11, 159b/05, 160b/13, 161b/07, 162b/15, 164b/01, 165a/17, 165b/01, 165b/01, 166a/08, 166b/01, 166b/11, 166b/12, 166b/12, 166b/13, 166b/14, 166b/15, 167b/13, 168a/01, 168a/06, 171a/12, 171b/10, 171b/15, 172a/04, 172a/07, 172b/11, 173b/02, 173b/02, 173b/02, 173b/06, 173b/06, 173b/06, 173b/11, 173b/11, 173b/13, 173b/15, 174a/03, 174a/08, 174b/14, 175b/06, 175b/11, 176a/09, 176a/16, 176b/08, 177a/03, 177a/04, 177a/10, 177b/05, 177b/06, 177b/07, 177b/08, 177b/09, 177b/10, 177b/10, 177b/10, 178a/14, 178a/15, 181b/02, 182a/10, 184b/14, 185a/07, 187a/15, 187b/10, 189a/02, 189a/09, 189a/17, 189b/01, 189b/09, 190a/01, 190a/07, 190a/08, 190a/12, 191b/02, 191b/12, 192b/07, 193a/03, 193b/03, 193b/10, 194b/07, 195b/15, 195b/15

e.+bol- 98b/13, 99b/09, 100b/08, 103a/2, 103a/05, 108a/13, 112a/08, 126a/08, 126a/10, 127a/08, 130a/06, 133a/11, 133b/04, 133b/07, 133b/14, 133b/16, 139b/03, 139b/17, 140b/10, 146a/06, 146a/06, 149b/03, 153a/11, 155a/15, 155b/04, 155b/04, 156a/11, 156a/12, 156a/12, 156b/08, 157a/04, 157a/11, 158a/03, 158b/12, 164a/15, 165b/16, 166a/03, 167b/17, 171b/08, 172b/03, 177b/02, 177b/04, 177b/04, 177b/06, 178b/01, 178b/01, 179b/09, 186a/12

e.+de 125a/01, 125a/03

e.+erdi 139b/11

e.+ermez 103b/05, 118a/15, 179b/16, 188a/09

e.+erse 157a/10, 157b/03

e.+g 125b/14, 158a/03, 165b/02, 168b/01, 174a/10

e.+ḫāl bul- 186a/15

e.+itgil 138a/05

e.+ke 101b/09, 104a/07, 108b/16, 115b/17, 117b/08, 127b/12, 144a/05, 144b/10, 146b/04, 172a/05, 189b/06
e.+ḳıl- 126a/08, 133a/13, 159a/07, 164a/03, 167b/14, 171b/07, 171b/08, 182b/03, 185a/17
e.+ḳılsa 136a/16
e.+ler 140b/12, 153b/10
e.+lerdin 189b/17
e.+lerig 117b/09, 172a/06, 172b/16
e.+lük 110a/03
e.+n 132a/06
e.+n͡g 126a/01, 126a/02
e.+ol 117a/13
e.+rek 98b/15, 144b/06, 171a/15, 171a/15
e.+reki 119a/13
e.+si 98b/05, 100a/17, 103a/03, 115b/14, 130a/05, 131b/13, 139b/13, 141b/16, 156a/11, 167b/04, 173a/16, 173b/03, 176b/09, 176b/11, 176b/15, 177b/03
e.+sin 142b/12, 167b/10, 172a/15, 172b/13
e.+sin͡ge 135b/11
e.+turur 117a/15, 177b/08, 177b/11, 178a/15
e.+tut- 121a/10, 127a/02, 129b/08, 129b/12, 130a/10, 130b/11, 131a/02, 132a/11, 132a/13, 132b/04, 135a/10, 139b/02, 177a/04, 183a/15, 185b/01, 186a/12

e. edgü isiz İyi kötü. **bk. isiz edgü**.
e. 110a/15, 112b/15, 117a/01, 124a/16, 126a/06, 130b/05, 143b/17, 172a/11, 179b/14
e.+ig 176b/02

e. edgü ḳılınç tut- İyi amel işlemek.
e. 103a/06

edgüle- İyilik etmek.
e.-r 130a/09

edgüleş- İyileşmek, iyi geçinmek.
e. 129b/01, 164a/17

edgülük İyilik.
e. 102b/09, 140b/10, 151b/17, 153a/14, 153b/16, 157a/04, 158a/03, 172b/04, 173a/11, 174b/13, 177a/01
e.+ke 101b/08, 117b/04, 117b/05, 136a/12, 144b/03, 144b/04, 152a/06, 162b/12, 172a/05, 172b/10, 172b/15, 174a/10, 189b/09
e.+ḳıl- 128b/16, 129a/07, 133a/15, 151b/16, 155a/12, 157a/04, 157a/09, 158b/11, 168a/01, 172a/04, 172b/10, 173a/14, 174a/04
e.+ni 101b/15, 171b/01, 189b/07

edi Sahip, Tanrı. **krş. idi.**
e.+ke 194b/10
e.+m 105b/11, 111a/15, 141b/04, 141b/05, 141b/06, 142b/03
e.+mdin 171a/02
e.+mke 111b/09
e.+mni 142a/07

e.+si 105b/14, 105b/15, 120b/09, 136a/15, 142b/04, 154a/05, 184a/17, 190b/03, 191a/05, 196a/08
e.+sin 105b/13, 141a/01

ediz Yüksek, yüksek yer, her şeyin yükseği.
e. 109b/10, 142a/02, 143a/06, 149a/01, 181a/12, 182a/03, 195a/08
e.+ke 184a/08
e.+tut- 162a/11

edle- Değer vermek, saygı göstermek, önem vermek, etkilemek.
e.-se 116a/07, 186a/12

eg- Eğmek. **krş. ig-**
e.-mez 106b/09
e.-mez (baş eg-) 165a/15
e.-se (boynı eg-) 177a/08
e.-sü 173b/13

eger (Far.) Eğer.
e. 111a/14, 112b/10, 185a/03

egil- Eğilmek.
e. 102b/01, 166a/11, 190b/16
e.-dim 148b/12, 194a/01
e.-ü (eglü) bir- 191a/15

egin Sırt.
e. 107b/16, 111b/16, 116b/09, 141b/17
e.+i (egni) 111b/17, 160a/06
e.+im (egnim) 163a/15, 163b/07
e.+ke 107b/15, 110a/11, 110a/12, 112a/03, 131a/14, 161a/04, 195a/06
e. egin kötür- Gururlanmak, kibirlenmek.
e.-me 156a/01, 159a/15

egin Örtü, peçe.
e. 148a/02

egri Eğri.
e.143b/17, 145a/06, 164b/17, 165a/02, 183b/01, 196b/08
e.+bol- 194a/01
e.+ke 115a/05
e.+ler 190a/06
e.+ni 176b/03
e.+si 164a/01

egrilik Eğrilik.
e. 124b/02, 191b/09

ehl-i beyt Hz. Muhammed'in ailesi.
e. 129a/01

ek- Bir şey ekmek, ziraat yapmak.
e.-se 140b/09, 140b/10, 140b/11, 157a/03
e.-tim 194b/07
e.-tim erse 194b/08

ekin- Kendisi için ekmek.
e. 157a/04

eksü- Eksilmek.
e.-di 162b/11
e.-medi 162b/11

eksük Eksik.
e.+ḳıl- 110a/12

eksüksüz Eksiksiz.
e.+ün 148a/13

eleş Barışmak, anlaşmak.
a.-me (elşme) 158a/01

elet- İletmek, götürmek, iliştirmek. **krş. ilet/ilt-/elt-**
e.-gey 121b/14

e.-se 117b/01
e.-ti 143b/15, 154a/06, 190b/09
e.-ti (tatıġ elet-) 114b/06
e.-tim 193b/15, 194b/04

elig El; güç, kudret. **krş. ilig**
e. 100b/11, 107b/09, 118b/05, 120b/06, 121b/10, 122b/04, 131b/03, 135a/10, 135b/04, 135b/08, 138a/03, 152a/06, 157a/03, 162b/16, 162b/17, 164a/03, 164a/16, 165a/17, 169a/16, 170a/08, 170b/17, 172b/01, 172b/01, 175a/05, 179a/13, 184a/11, 193a/07, 194a/07, 196b/02
e.+de 142b/10
e.+i (elgi) 101a/02, 115a/03, 121a/01, 124b/13, 151a/06, 151a/16, 151b/16, 160a/14, 166a/14, 167a/06, 167a/13, 176a/12
e.+im (elgim) 168b/09
e.+in (elgin) 101b/12, 101b/13, 109a/13, 116b/14, 116b/15, 117a/08, 148a/07, 163a/04, 169a/02, 179a/07
e.+i͡ŋg (elgin) 120a/04
e.+i͡ŋg (elgi͡ŋg) 121b/10, 122a/11, 185a/03
e.+i͡ŋge (elgi͡ŋge) 188b/06
e.+i͡ŋgi (elgi͡ŋgi) 120a/04
e.+leri 189b/06
e.+tegür- 126b/03
e. elig başḳa ur- Başını elleri arasına almak.
e.-dı 108b/01
e. elig bir- Mevki vermek
e.-me 158b/10
e. elig bir ḳıl- El ele vermek, işbirliği yapmak.
e.-ıp 101b/10, 114b/07
e. elig bol- Hakim olmak, galip gelmek.
e.-masun 151a/17
e.-mış 126a13
e. elig bul- İdarede bulunmak, yönetmek.
e.-dı 151b/09
e.-maduḳ 172b/01
e. elig ḳısġa bol- Maddi anlamda güçsüz olmak, eli darda olmak.
e.-dı 117b/08
e. elig ḳısġa tut- Mal biriktirmemek; her işe karışmamak.
e.-ġıl 127b/01
e.-tum 182b/14
e. elig köni tut- Hükümdar huzurunda saygı gereği ellerini düzgünce aşağı doğru sarkıtmak.
e. 120a/06
e. elig uzat- Hakim olmak, hükmetmek; himaye etmek; zulmetmek.
e.ġıl 165a/12
e.-tı 118b/05
e.-ur 172b/01
e. elig tegür- Yapmak, muvaffak olmak. **krş. ilig tegür-**
e.-düm 101b/08

e.-gil 162b/12
e. elig uzun bol- İktidar sahibi olmak.
e.-sa (elgi͡ng uzun bol-) 122b/05
e. elig uzun ḳıl- Yetki vermek.
e.-dı (elgi͡ng uzun ḳıl-) 155a/13, 171b/01, 174a/02
e. elig üsteng͡ İktidar sahibi.
e. 157a/07
e. elig yaz- Eli açık olmak, cömert olmak.
e.-sa 177a/07
e. elig yet- Başarılı olmak.
e.-mez 130b/09
e. elig yetür- Yapmak, başarmak.
e.-miş 188b/11
e. elgi king͡ Eli açık, cömert.
e. 107b/11192b/05
e. elgi king͡ bol- Cömert davranmak.
e.-ur 131b/06
e. elgi ḳuruġ Eli sıkı, cimri.
e. 151b/01
eligleş- El sıkışmak, tokalaşmaş, vedalaşmak.
e.-ti 150a/10, 163a/03
elt- İletmek, götürmek. **krş. ilt-/ilet-/elet-**
e.-ti 140a/11, 195b/15
e.-ür 185b/12
em İlaç. **krş. im**
e.+i 107b/15, 114a/08, 114a/12, 127b/17, 149b/09, 156b/16, 156b/17, 157b/13, 169a/10, 180b/08, 182b/03, 185b/04, 185b/11
e.+ig 165a/14
e.+ol 116a/08
emān (Ar.) Emin kılma, emniyet içinde bulundurma.
e. 150b/15, 151a/11, 174b/12, 188a/04
e. emān bér- Aman vermek.
e.-di 151a/01
emānet (Ar.) Emanet.
e. 160a/16, 160a/16, 191b/05
e.+ların 167a/14, 191b/07
emçi İlaç yapan, hekim.
e. 129b/06
e.+ler 129b/10, 137b/14
e.+si 117b/04
e.+turur 129b/04
emdi Şimdi.
e. 100a/02, 100b/12, 101b/10, 101b/11, 101b/15, 102a/15, 102b/08, 102b/10, 102b/16, 103b/16, 108b/04, 108b/11, 108b/16, 109a/11, 111a/11, 111b/13, 112a/11, 112b/15, 113a/03, 113b/02, 116a/12, 117a/16, 117b/14, 118a/03, 118b/10, 119a/07, 119a/08, 119a/09, 119a/09, 120b/04, 120b/10, 122b/03, 123a/09, 123a/10, 123b/01, 125a/14, 126a/04, 126a/11, 126a/12, 128a/01, 128a/03, 130a/12, 130a/12, 132b/15, 132b/16, 136a/01, 136b/01, 138b/03,

138b/17, 139a/04, 139b/12, 140a/13, 141b/03, 142a/12, 142a/13, 143b/04, 144a/15, 144b/02, 145a/04, 145a/05, 145a/08, 146a/09, 146b/06, 147a/04, 147a/14, 148a/15, 148b/05, 149a/05, 149a/06, 149a/09, 149a/12, 149b/09, 149b/12, 150a/15, 150b/16, 151a/10, 151a/10, 151a/11, 151a/11, 151a/13, 152a/06, 152a/10, 152b/10, 152b/14, 153a/15, 153b/05, 153b/08, 154a/08, 154a/08, 154b/15, 157b/06, 159b/07, 161a/16, 161b/04, 161b/04, 161b/05, 161b/06, 161b/07, 163a/14, 167a/16, 168a/09, 169a/05, 169a/13, 170b/07, 170b/15, 171a/03, 171a/08, 171a/09, 172a/14, 172b/02, 172b/13, 173a/04, 173a/09, 173a/12, 173b/05, 173b/13, 173b/15, 174a/03, 174a/11, 174a/16, 175a/14, 175a/15, 175b/08, 176b/08, 177a/10, 179a/15, 180a/04, 181a/06, 181a/13, 182a/10, 182b/01, 182b/04, 184b/17, 185a/14, 186a/04, 186a/10, 186b/12, 187a/16, 187b/02, 188a/14, 188b/09, 189a/13, 190a/09, 191a/12, 193a/07, 193b/08, 193b/11, 194a/07, 194b/09, 195b/01, 196a/01, 196a/05, 196b/16

emge- Zahmet, eziyet çekmek.
e. 183a/02
e.-di͡ng 116b/16, 150a/12
e.-ge 127a/13
e.-p 149b/08
e.-r 113a/02, 118a/06, 185a/16

emgek Sıkıntı, zahmet, eziyet, güçlük, üzüntü.
e. 108b/02, 109a/01, 115b/08, 122b/14, 135a/12, 139a/07, 141a/08, 145a/01, 146a/05, 146a/14, 146b/01, 146b/07, 148b/15, 150a/14, 150a/15, 150b/05, 150b/05, 150b/06, 155a/11, 168a/17, 175b/07, 179a/17, 182a/01, 182b/13, 185a/08, 187b/06, 190b/12, 190b/14, 194a/15
e.+bol- 105a/11
e.+erür 159a/05
e.+i 166a/17, 188b/17
e.+i͡ng 183a/02
e.+ke 149b/08
e.+leri 141a/06, 144a/02
e. emgek yi- Endişelenmek, üzülmek.
e.-me 190b/13

emget- Eziyet etmek, incitmek.
e.-ip 112b/13
e.-ür 105b/08, 116b/17
e.-ür sen 148a/09

emīn (Ar.) Emin, emniyetli, güvenli.
e.+ig 165b/07

emīnlik Eminyette olma.
e. 195b/03

emle- İlaçlamak, tedavi etmek, iyileştirmek.
e.-mese 114a/09, 137a/06
e.-r 129b/06

emlegüçi Şifacı, hekim.
e.114a/12

emr (Ar.) Emir, emretme, buyruk.
e. i-maruf 191b/06

eŋ͡ Yüz, yanak, damak. **krş. iŋ͡**
e.+(ḳızġu eŋ͡) 139b/15, 147a/06
e.+de 193b/14
e.+e 172b/04
e.+i 106b/05, 187a/12
e.+iŋ͡ (ḳızġu eŋ͡) 135b/12
e.+lig (ḳızġu eŋ͡) 135a/06
e. eŋ͡ ḳızar- Mutlu etmek.
e.-ġa (eŋ͡giŋ͡ ḳızar-) 121b/16
e. eŋ͡ ḳızart- Sevindirmek, memnun etmek.
e.-ıp (eŋ͡gin ḳızart-) 117b/02
e.-madıŋ͡ 173a/08
e. eŋ͡ ḳızıl bol- Yüzü gülmek.
e.-ġa 134a/15
e. eŋ͡ ḳızıl ḳıl- Yüz güldürmek.
e.-su 173b/17

eŋ͡ En, daha. (Kuvvetlendirme edatı)
e. 118a/05, 142a/12, 142a/16, 149a/10, 150a/09, 150b/09, 150b/13, 151a/08, 164b/08, 169a/08

eŋ͡- Şaşmak.
e.-ip 179a/07, 185a/10

epçi Kadın.
e. 134a/12

er Erkek, adam. **krş. ir / ér**
e. 100a/01, 100a/04, 100a/05, 100a/06, 100a/07, 100a/07, 100a/09, 100a/09, 100a/13, 100b/03, 100b/13, 100b/13, 100b/15, 100b/15, 101b/03, 102b/03, 103a/04, 103b/08, 105a/08, 105a/09, 105a/12, 107a/06, 107a/06, 112a/01, 112a/01, 112a/07, 113b/09, 116a/02, 116a/09, 117a/04, 117b/08, 118a/06, 118b/07, 119b/01, 120a/14, 120b/03, 120b/04, 120b/16, 121a/02, 121a/03, 121a/03, 121b/01, 121b/01, 121b/04, 122a/01, 123a/08, 123a/13, 125a/05, 125a/05, 125a/12, 125b/03, 125b/04, 126a/13, 126a/13, 127b/06, 127b/13, 128b/09, 132a/10, 132a/10, 132b/13, 133b/08, 134b/07, 135a/04, 137b/11, 137b/12, 137b/13, 137b/14, 141b/16, 143a/14, 143a/15, 151b/04, 151b/06, 151b/13, 155b/10, 155b/15, 156b/09, 156b/09, 158b/04, 160a/04,

160a/04, 161b/10, 162a/01, 162a/01, 163b/01, 163b/01, 163b/02, 163b/02, 163b/04, 163b/04, 163b/06, 164a/07, 164b/05, 168a/10, 168a/10, 172a/17, 173a/17, 176a/08, 178b/13, 178b/15, 180b/01, 180b/12, 180b/12, 180b/14, 183b/09, 183b/11, 185a/15, 185a/16, 186a/13, 186a/13, 189a/06, 194a/08, 194a/09, 195a/06, 195b/03, 196b/06

e.+(bodun başlar er) 189a/06

e.+(örüŋ̄ başlıġ er) 151b/13

e.+bol- 111b/17

e.+de 101a/06, 134a/02, 170b/18, 175b/05

e.+den 100a/05

e.+erdi 114b/04

e.+erse 165a/12, 180b/05

e.+i 101a/05, 105a/03, 133b/15

e.+ig 98b/04, 99b/17, 144a/06, 155b/16, 161b/13, 164a/08, 169a/01, 175b/12

e.+im 108a/15, 115b/05, 117a/15

e.+ke 98b/06, 98b/17, 99b/13, 100a/03, 100a/04, 100a/05, 105a/09, 116a/06, 118b/15, 125a/10, 135a/01, 151a/01, 151b/04, 165b/10, 166a/10, 180a/08, 192b/09

e.+turur 100a/13

e. er at Sarayda hizmet eden görevli; asker. **krş. ir at.**

e. 123a/08, 123a/13, 123b/06, 123b/07, 127b/17, 155b/15, 163b/01, 163b/04, 163b/06, 164a/05, 164a/06, 164a/08, 164a/09, 164a/10, 164a/11, 164a/12, 165a/04, 165a/05, 167a/16, 175b/01

e.+dın 165a/04

e.+nı 164a/06, 164a/08, 164a/09

e.+sız bol- 163a/17

e.+tan 128b/14

e. er ögi Beylere verilen en üst dereceli unvan.

e. 120a/17

er- olmak, -imek yardımcı fiili. **krş. ir- / ér-**

e.-di (altmış iki er-) 192b/13, 196b/09

e.-di (artaḳ er-) 172a/12

e.-di (barġay er-) 174b/14

e.-di (barur er-) 150a/03

e.-di (beg er-) 154a/04

e.-di (birdi er-) 101b/08

e.-di (bodum er-) 194a/01

e.-di (buzġay er-) 101b/05

e.-di (bu er-) 144a/07, 144b/05, 146b/03, 149b/09, 152a/05, 167b/12, 177a/11, 188b/04, 193a/05

e.-di (bu er-) 161a/13

e.-di (edgü er-) 139b/11

e.-di (er er-) 114b/04

e.-di (eşitmegüm er-) 113b/13

e.-di (eştür er-) 169a/02

e.-di (fazlı er-) 172b/04

e.-di (firişte mü er-) 195b/16

e.-di (hükmi er-) 188a/08

e.-di (ıdtım er-) 115a/16
e.-di (ilig er-) 101b/07
e.-di (ḳalġay er-) 107b/07, 182a/11
e.-di (ḳalmaġay er-) 179b/17
e.-di (ḳara er-) 169a/03
e.-di (keçgey er-) 194a/15
e.-di (keldim er-) 194b/05
e.-di (kelgey er-) 132a/02
e.-di (ḳılġay er-) 157b/05
e.-di (kişi erdi erse) 190a/10
e.-di (ḳoldı er-) 142a/13
e.-di (körse er-) 195b/13
e.-di (körür er-) 132a/03, 169a/01
e.-di (meŋgzim er-) 193b/14
e.-di (ne er-) 193a/02
e.-di (nerek er-) 163a/16
e.-di (nigü er-) 113b/02
e.-di (ol er-) 115a/16, 181b/15
e.-di (örtüg er-) 174a/15
e.-di (sizinmedim er-) 114b/04
e.-di (sözi er-) 113b/07
e.-di (tanuḳ er-) 195a/16
e.-di (tap er-) 162a/06, 162a/08
e.-di (tiler er-) 148b/13
e.-di (tirilgemü er-) 146b/04
e.-di (unuttıŋg mu er-) 172b/16
e.-di (yatġalır er-) 178b/08
e.-di (yıraḳ er-) 119a/07
e.-dim (can teg er-) 194a/06
e.-dim (eymenür er-) 151a/11
e.-dim (ḳorḳar er-) 151a/12
e.-dim (ḳul er-) 193a/10
e.-dim (yaz teg er-) 193b/16
e.-diŋg (kedgey er-) 132a/01
e.-diŋg (kiçig er-) 173b/04
e.-diŋg (körse er-) 140a/14
e.-diŋg (sürgey er-) 152b/03
e.-ip (kür er-) 194a/08
e.-ken (birle er-) 144a/12
e.-ken (ermez er-) 140b/13
e.-ken (kiçig er-) 173a/08
e.-ken (ḳodmaz er-) 140b/13
e.-ken (oġlan er-) 119a/12, 119b/01, 139b/02
e.-ken (ötnür er-) 120a/06
e.-ken (tutmaz er-) 158b/04, 171a/07
e.-mes (turġu er-) 146a/13
e.-mez 155a/01
e.-mez (barġu er-) 112b/13, 114a/01, 114a/02, 184b/15, 190a/08
e.-mez (bolġu er-) 140b/12, 144a/08
e.-mez (bu er-) 181b/14
e.-mez (bulġu er-) 143a/04, 154a/02
e.-mez (edgü er-) 103b/05, 118a/15, 179b/16, 188a/09
e.-mez (iş er-) 118b/12, 147b/03
e.-mez (ḳalġu er-) 143a/10, 153b/08, 160a/01, 184b/15
e.-mez (ḳılġu er-) 153b/04
e.-mez (ḳutluġ er-) 104b/07
e.-mez (ol er-) 116a/06, 116a/07, 162b/08, 183b/10
e.-mez (taŋg er-) 103a/10, 182b/08
e.-mez (türlüg er-) 171a/13
e.-mez (vefa ḳılġu er-) 177b/12
e.-mez (yaẖşı er-) 118b/01
e.-mez (yanġu er-) 154a/02
e.-mez (yaŋglıġ er-) 181a/01

e.-mez (yawuz er-) 117a/16
e.-mez erken 140b/13
e.-miş (kim er-) 178b/11
e.-miş (ne er-) 178b/11
e.-miş (sewse er-) 102a/03
e.-miş (yoḳ er-) 193b/10
e.-mişe 113b/12
e.-se 132a/07, 134a/06
e.-se (açtın er-) 127a/13
e.-se (altmış er-) 137a/16
e.-se (arıġ er-) 119b/11
e.-se (artar er-) 137a/13
e.-se (atım er-) 119b/10, 165a/11
e.-se (aydı er-) 117a/07
e.-se (ayġu er-) 114b/08
e.-se (aytur er-) 144b/11
e.-se (az er-) 188b/12
e.-se (badı er-) 104a/05
e.-se (baḳtım er-) 124a/17
e.-se (bar er-) 138a/09, 160a/06, 183b/14
e.-se (bardın͡g er-) 113a/02, 121a/15
e.-se (barġu er-) 114b/08
e.-se (barır er-) 101a/01, 183b/01
e.-se (bay er-) 161a/09
e.-se (baylıḳ er-) 134a/15
e.-se (bedip er-) 109a/04
e.-se (bedük er-) 122a/05
e.-se (beg er-) 175b/15, 178a/16
e.-se (belgürer er-) 176a/06
e.-se (bildin er-) 123a/07
e.-se (bildin͡g er-) 118a/10, 130a/16, 152b/03, 196a/11
e.-se (bilir er-) 144a/08
e.-se (bilir erse sen) 122a/16
e.-se (bir ök er-) 124a/09
e.-se (birdi er-) 103b/13, 184a/12
e.-se (birdin͡g er-) 156b/03
e.-se (boldı er-) 99b/05, 126b/06, 146b/04, 172b/09
e.-se (bolmaz er-) 195a/10
e.-se (bu er-) 105a/16, 109a/11, 114b/16
e.-se (buldun͡g er-) 177a/04
e.-se (bulur er-) 134b/02
e.-se (çıġay er-) 106a/09
e.-se (çın er-) 116a/10, 149b/03
e.-se (dostun͡g er-) 124a/09
e.-se (edgü er-) 157a/10, 157b/03
e.-se (ektim er-) 194b/08
e.-se (er er-) 165a/12, 180b/05
e.-se (erej er-) 146a/05, 190b/13
e.-se (hac er-) 117b/07
e.-se (haydar er-) 194b/01
e.-se (isig er-) 137a/18
e.-se (isiz er-) 165a/13
e.-se (ḳaldı er-) 153b/09
e.-se (ḳalġu er-) 140b/15
e.-se (ḳalmaz er-) 139a/07
e.-se (ḳalur er-) 166b/13
e.-se (ḳatar er-) 122a/08
e.-se (ḳatıġ tuttum er-) 114b/06
e.-se (ḳatın͡g er-) 135a/01
e.-se (ḳayda er-) 105a/15, 105a/15, 146b/01, 146b/01
e.-se (ḳayu er-) 136b/15
e.-se (ked er-) 114b/14, 119b/12, 175b/14

e.-se (kelir er-) 183b/01
e.-se (kerek er-) 106a/05, 118a/16, 143a/10, 143a/10, 143a/12
e.-se (ḳıldı er-) 124a/10, 153b/16
e.-se (ḳıldım er-) 113b/06
e.-se (ḳıldıŋ͡g er-) 104b/17, 105a/01, 165b/15
e.-se (ḳılġu er-) 102b/07
e.-se (ḳış er-) 137a/16, 180b/07
e.-se (kiçig er-) 99a/17, 106b/02, 120b/15, 180b/01
e.-se (kim er-) 104a/05, 144a/08, 156a/16, 167a/07
e.-se (kimde er-) 191b/10
e.-se (kimi er-) 184b/09
e.-se (kişi er-) 195b/16
e.-se (kişi erdi er-) 190a/10
e.-se (ḳodġu er-) 140b/15
e.-se (ḳodmış er-) 195b/13
e.-se (ḳodtı er-) 186a/16
e.-se (ḳoldı er-) 115b/06
e.-se (ḳolġu er-) 101a/10
e.-se (ḳorday er-) 160b/16
e.-se (köni er-) 119b/10, 134a/16
e.-se (köni turdum er-) 193b/12
e.-se (köŋ͡gül birdiŋ͡g er-) 156b/03, 184a/15
e.-se (kördi er-) 148a/08
e.-se (kördüŋ͡g er-) 150b/11
e.-se (körgü er-) 148a/06
e.-se (körklüg er-) 152b/08
e.-se (körmiş er-) 120a/10, 181b/15
e.-se (ḳutsuz er-) 139b/14
e.-se (küç ḳılur er-) 100b/05
e.-se (kün ay er-) 137a/15
e.-se (küz er-) 180b/05
e.-se (mihnet er-) 99a/10, 104a/13
e.-se (munça er-) 139a/10
e.-se (mundaġ er-) 117b/15, 117b/17
e.-se (muyġaḳ er-) 160b/13
e.-se (ne er-) 109b/15, 114a/08, 116a/17, 116b/01, 137b/07, 144b/17, 174a/07
e.-se (negü er-) 116a/13
e.-se (nigü er-) 102a/07, 179a/04, 189b/12, 189b/13
e.-se (nimet er-) 104a/13
e.-se (oldurur er-) 121b/11
e.-se (ordum er-) 194b/08
e.-se (öldi er-) 154a/10
e.-se (ölmiş er-) 170a/14
e.-se (ölür er-) 139b/08, 179b/17
e.-se (örenür er-) 119a/09
e.-se (örtlür er-) 178a/06
e.-se (öz er-) 193a/03
e.-se (samduy er-) 137b/01
e.-se (selam ḳıldı er-) 150b/14
e.-se (semrir er-) 175a/10
e.-se (sewdüm er-) 195a/15
e.-se (sewmez er-) 174a/02
e.-se (sewnür er-) 175a/10
e.-se (söger er-) 100b/02
e.-se (sözledi er-) 101b/12
e.-se (sözlegü er-) 115a/01
e.-se (şübhet er-) 104a/09
e.-se (tattıŋ͡g er-) 104b/14
e.-se (tegdi er-) 116b/12

e.-se (tegir er-) 122b/04, 122b/06, 122b/07
e.-se (telim er-) 107b/01, 111a/13
e.-se (tesiz er-) 130a/04
e.-se (tetig er-) 119b/09
e.-se (tilek sürmek er-) 194a/04
e.-se (tiler er-) 126b/15
e.-se (tir er-) 112a/07, 112a/08
e.-se (tirdi er-) 184a/12
e.-se (toḳ er-) 122a/15
e.-se (tumlıġ er-) 137a/18
e.-se (tuşar er-) 115b/17
e.-se (tuttum er-) 113b/05, 195a/14
e.-se (türlüg er-) 192b/15
e.-se (tüşer er-) 180b/14
e.-se (uluġ boldun͡g er-) 135a/15, 146a/17
e.-se (üçün er-) 124b/06
e.-se (ünder er-) 112a/05
e.-se (yaġı er-) 124a/06
e.-se (yaġım boldı er-) 194a/06
e.-se (yahşıġ er-) 181a/06
e.-se (yaḳın er-) 150b/04
e.-se (yalġan er-) 151a/17, 151b/01
e.-se (yanar er-) 151a/16
e.-se (yawa ḳıldın͡g er-) 111b/06, 154a/01
e.-se (yay er-) 180b/03
e.-se (yaz er-) 137a/14, 180b/01
e.-se (yazdı er-) 103a/16
e.-se (yeg er-) 119a/15
e.-se (yıraḳ er-) 150b/07
e.-se (yigit er-) 137a/14
e.-se (yigü içgü er-) 110b/14
e.-se (yimek içmek er-) 194a/04
e.-se (yoḳ er-) 101b/05, 129a/09, 132a/01, 157b/05, 162a/06, 174b/14, 194b/12, 195b/14
e.-se (yorımadı er-) 132a/03
e.-se (yumdı er-) 179a/11
e.-se (yügrür er-) 140a/01
e.-se sen 122b/02
e.-se sen (bulur er-) 122b/02
e.-se sen (tegir er-) 122a/16
e.-sem (bulġu er-) 195a/03
e.-semiz (kişi er-) 190a/11

er- Canı sıkılmak, üzülmek.
e.-ip 113a/16

erdem Erdem, fazilet.
e. 100a/02, 100a/07, 103a/09, 103a/11, 103a/12, 134b/08, 155b/14, 158b/06, 172b/14, 173a/08
e.+bol- 103a/13
e.+i 99b/17, 100a/05, 188b/13
e.+i bol- 100a/03
e.+in 107a/12
e.+ke tut- 103a/14
e.+lerim 108b/13

erdemlüg Erdemli.
e. 100a/07

erdini Mücevher, inci.
e. 113a/11

erej (Soğd. *ryz*)Huzur, rahat. **krş. irij**.
e. 100b/09, 104a/10, 104b/15, 143a/02, 146b/01, 155a/08, 155a/11, 155a/11, 156b/08, 158a/17, 175a/06, 182b/13, 185a/06

e.+bol- 156b/07
e.+erse 146a/05, 190b/13
e.+i 122b/14, 137b/16, 144a/02, 146a/14, 156b/07, 159a/05, 167b/13, 193b/11
e.+ig 155a/08, 156b/06
e.+in 108a/07, 140b/16, 168b/03
e.+ke 106a/15, 143b/09, 155b/12, 156b/06, 158a/04, 159b/17, 166b/10, 184b/06
e.+ḳıl- 164b/01
e.+leri 190b/12

erejlen- Huzura, rahata kavuşmak.
e.-di 178a/13
e.-gil 189b/14
e.-sü 175b/07, 176b/14

erejlig Huzurlu, huzur içinde olmak.
e.+bolayın 136a/10

eren İnsan, insanlar.
e. 100b/07, 100b/15, 101a/06, 107a/03, 112a/09, 135a/05, 151b/07, 173b/10, 177a/14, 187a/10, 191a/05
e.+de 42b/06, 101a/05
e.+den 12a/08
e.+in͡g 61b/09
e.+ler 133b/15
e.+lerde 87b/12

erentir İkizler burcu, cevza.
e. 169b/17

erġuvān (Far.) Erguvan çiçeği.
e. 193b/14

eri- Erimek.
e.-r 99a/14

erig Öğüt, nasihat.
e. 107a/04, 107a/09, 108a/04, 110a/02, 116a/02, 117b/09, 146a/09, 147a/07, 152a/06, 152b/16, 153a/13, 153b/05, 170a/14, 175b/12, 182b/16

erinç "Olur ki, belki; şüphesiz, elbette" anlamına gelen edat.
e. 110a/08, 144a/11, 187b/04, 189a/15

erk Güç, kudret.
e. 100b/11, 101a/05, 128b/05, 147b/05,
e.+i 112b/09, 122b/03

e. erk türk tüz- İdareyi elinde bulundurmak.
e.-e 154a/04

erkeç Genç teke.
e. 129a/16

erki Şüphe ve tereddüt edatı. **krş. irki.**
e. 117a/10, 117b/14, 153a/04, 159b/15, 170a/11, 170b/09, 172b/07, 179a/01, 182b/11, 185b/13, 185b/17, 187a/17, 187b/04, 189a/01, 189b/05, 195a/02, 195a/05, 195a/11

erkin Kağandan aşağı, beyden üstün olan yüksek bir unvan.
e.+i 141a/11

erklig Güçlü, kudretli.
e. 103a/16, 106a/04, 109b/07, 109b/09, 144a/15, 176a/15
e.+bol- 114a/06

e.+i 176b/03
e.+in 135a/11
erksiz Güçsüz, kudretsiz.
e. (erksiz kişi bol-) 113b/09
e.+(özke erksiz bol-) 141a/07, 141a/13
e.+in 136a/16
erlik Erkeklik.
e. 100b/07
ermegü Tembel.
e.+bol- 105b/17
ernek Parmak.
e. 105a/07
ersig Erkek, yiğit, cesur, kahraman.
e. 99a/17, 99b/12, 101b/11, 108a/15, 113a/03, 114a/17, 119b/10, 122a/08, 122b/03, 129b/12, 134b/02, 135b/08, 139b/09, 160b/12, 162b/02, 186a/16, 191a/04
ersiglik Yiğitlik, mertlik.
e.+i 100a/01
ert- Geçmek.
e.-er 106a/15, 155a/08, 189a/09, 190b/13, 196b/12
e.-ti 182b/13
erte Sabah, tan vakti. **krş. irte**
e. 119b/03, 169b/03, 190a/05
erür -dır, mazisi ve mastarı olmayan bir fiil. **bk. turur**
e.+(inçlik erür) 171b/09
e.+(emgek erür) 159a/05
e.+mü (yaŋ͡glıġ erür) 117b/16
es- Esmek.
e.-ti 116a/14
esen Esen, sağ, salim.
e. 145a/08, 174b/11, 182a/10, 186a/17
e.+bol- 125a/16, 179b/09
e.+boldı 148b/03
e.+bolġa 137b/02
e.+bolsunı 147b/11
e.+in 105a/04, 114a/15, 137b/14
e.+tut- 110b/10
esenleş- Vedalaşmak, esenlik dilemek.
e.-ti 145a/11, 163a/03, 163a/05, 174b/02
esenlik Esenlik, sağlık, afiyet.
e. 109b/17, 137b/15, 143a/15
esir Esir, tutsak.
e. 175b/16
esirke- Acımak, eseflenmek.
e.-medi 110a/14
e.-p 193b/13
eski Eski.
e. 146a/10, 149a/07
esri Kaplan.
e.+n͡g 161a/01
esrük Sarhoş.
e.+i 184b/11
e.+inde 184b/11
esür- Sarhoş olmak.
e.-me 156b/05
e.-se 184b/12
e.-üp (esrüp) 184b/10
esürt- Sarhoş etmek.
e.-mesü 184b/07
e.-se 184b/09, 184b/13

eşit- İşitmek, duymak, dinlemek.
e. 101a/03, 111b/17, 112b/15, 115b/15, 120a/07, 122a/01, 129a/14, 130b/15, 136a/05, 139a/04, 140b/05, 143a/06, 143b/04, 146a/09, 147a/16, 147b/02, 152b/10, 154a/08, 171a/03, 171a/14, 172a/14, 175a/16, 184b/17, 185b/02
e.-ge 135b/09
e.-gil 98b/07, 99b/02, 99b/07, 100a/07, 100a/17, 101b/01, 102b/01, 102b/01, 103a/08, 103a/12, 104a/14, 104b/11, 105a/12, 106a/09, 106b/12, 107a/06, 109a/02, 109a/10, 110b/04, 111a/06, 112a/17, 114a/10, 114a/17, 115b/03, 115b/05, 117a/01, 117b/03, 118a/07, 119a/08, 119b/14, 120b/13, 121b/01, 122b/17, 123b/04, 124a/07, 124a/16, 124b/07, 126a/13, 127a/10, 128a/09, 128b/01, 128b/09, 131a/12, 132a/10, 133b/11, 135a/16, 137b/03, 137b/09, 139a/15, 139b/15, 141a/11, 141b/08, 142b/04, 148a/12, 148b/01, 149a/01, 149b/12, 150b/01, 150b/16, 151b/13, 153a/06, 155a/02, 155b/03, 156b/09, 157a/05, 158a/07, 159a/13, 159b/07, 160a/04, 160a/09, 161a/07, 161a/16, 162a/01, 162a/10, 162b/04, 163b/02, 163b/15, 164a/07, 164b/18, 165a/15, 166a/01, 166b/11, 167b/07, 169a/10, 169a/17, 171a/11, 171b/03, 172a/01, 172b/06, 173a/04, 173a/16, 173b/07, 175a/08, 175b/12, 176a/07, 176a/11, 176b/09, 179b/04, 180a/12, 180b/14, 182a/02, 182a/12, 182b/16, 184a/05, 184a/17, 184b/08, 185b/14, 188b/11, 190b/14, 191b/12
e.-i͡ŋ 116b/17
e.-ip 121a/17, 190a/12
e.-ip (eştip) 149a/03
e.-medük 120a/10
e.-megüm erdi 113b/13
e.-mez 121a/17
e.-miş 112b/03, 113b/02, 113b/03, 120a/10, 145a/13, 162b/09
e.-se 100a/10, 161a/16
e.-sen 98b/02, 117a/12
e.-sün 112a/15
e.-ti 101a/13, 103a/08, 112a/12, 113b/07, 128a/01, 136b/01, 138b/17, 145b/10, 148a/14, 148a/14, 150a/06, 161a/14, 161b/03, 168a/02, 168a/15, 179a/12, 188a/01
e.-tim 98b/02, 107a/14, 109a/10, 112b/06, 113b/14, 114a/04, 139a/04, 145a/05

e.-tim men 123a/09, 128a/03
e.-tiŋ 105b/01, 112a/14, 112a/16, 123a/05, 144b/11, 162b/10
e.-ür 111a/03
e.-ür (eştür) erdi 169a/02

eştür- (<*eşit-tür*) İşittirmek, haber vermek.
e. 149b/10

eşü- Örtmek.
e.-di 155b/16
e.-düm 193b/15

eşük Örtü, giysi.
e. 149a/07

eşün- Örtülmek, örtünmek.
e.-gey 111b/04
e.-se 149a/07

et Et. **krş. it**
e. 105b/04, 105b/06, 105b/11, 105b/12, 105b/14, 105b/16, 105b/17, 107a/09, 107a/10, 136a/15, 141b/16, 143a/03, 191b/16
e.+i 187b/11
e.+ig 135a/03, 137b/16
e.+ol 135a/03, 175b/13

etek Etek.
e.+in 116b/08

et öz Vücut, beden.
e. 105b/02, 105b/16, 106b/08, 107a/02, 107a/03, 107a/07, 113b/11, 125a/13, 126b/06, 130a/04, 142b/17, 161b/11, 161b/11, 164a/01, 164a/01, 175a/07, 175a/10, 175b/16, 182b/09, 183b/01, 191a/15
e.+ke 106b/09, 107a/07, 113b/11, 136a/11
e.+ler 184b/16
e.+lüg 155a/14
e.+ni 136a/12

etükçi Ayakkabıcı.
e. 133a/03

ew Ev. **krş. iw**.
e. 135b/13, 135b/16, 138a/02
e.+de 138b/06, 149a/09, 149a/17, 149b/10
e.+din 113a/12, 116b/11, 163a/11, 188a/01, 195b/05
e.+i 125b/15, 134b/12, 185a/09
e.+in 103b/02, 104b/05, 160b/04, 160b/04, 164a/13
e.+iŋge 113a/06, 138b/06, 138b/08, 149b/16, 163a/06, 169b/10, 174b/03, 178a/10, 190a/04
e.+ke 116b/02, 116b/03, 132b/03, 134b/14, 145a/11, 147b/12, 148a/11, 149b/07, 150a/04, 170a/08, 178a/10, 179a/08, 186a/04, 186b/02, 186b/03, 187a/03, 189a/03
e.+üŋ 135b/04

ewdi- Toplamak.
e.-p 196b/10

ewin Buğday.
e. 103b/02

ewlük Kadın, eş.
e. 133b/05, 133b/06, 134a/02, 134a/02, 134a/03

ewren Kâinat, âlem, dünya. **krş. iwren**

e. 176b/16, 176b/16, 187b/02

ewrül- Evrilmek, dönmek, kararsız olmak. **krş. iwrül-**

e.-üp 176b/16

e.-ür 103b/13, 187b/02

ewür- Evirmek, çevirmek, döndürmek. **krş. iwür-**

e. 166a/07

e.-di 163a/05

e.-e (ewre) 113a/03, 113a/06, 137a/17, 139a/04, 141a/04, 146b/13, 148a/10, 174a/09, 176a/10, 179a/07, 184a/13, 187b/17, 188b/01

e.-er (ewrer) 129b/13, 184b/03

e.-er (yüz ewür) (ewrer) 156b/03

e.-ge (yüzün͡g ewür-) 176a/04

e.-gey (yüzin ewür-) 124b/16

e.-me 184b/17

e.-me (yüzün͡g ewür-) 98b/02

e.-medi (yüzin ewür-) 187b/01

e.-mez (yüz ewür-) 151b/17

e.-se 174a/09

e.-se (yüz ewür-) 173a/12

e.-se (yüzi ewür-) 177b/11

e.-üp (yüz ewür-) (ewrüp) 139a/03

e.-ür (yüz ewür-) (ewrür) 151b/17

eymen- Utanmak, çekinmek.

e.-ü 151a/12

e.-ür erdim 151a/11

e.-ür men 176a/03

e.-ü tur- 120a/07

eymenük Çekingen

e. 129a/12

ezel (Ar.) Başlangıcı olmayan.

e. 115a/05, 142a/13

ezer Eyer; heybe.

e. 132b/03

él Memleket, ülke. **krş. el**

é.+de 105a/05

élçi Hükümdar. **krş. ilçi**.

é.+başı 191a/06

élig Hükümdar. **krş. ilig**

é.+ke 186a/06

ér- Olmak, -imek yardımcı fiili. **krş. er- / ir-**

é.-dükin (ne ér-) 187b/08

é.-se (küz ér-) 137a/15

F

fal (Ar.) İyi talih, baht.

f. 119a/06, 145a/08, 148a/04, 168a/06

fānī (Ar.) Ölümlü, gelip geçici.

f. 103b/05

fārıġ (Ar.) Vazgeçmiş, terk etmiş.

f. 134b/05

fark (Ar.) Fark.

f.+ı 196b/08

fasıḳ (Ar.) Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen; kötülük eden, fesatçı.

f. 166a/15

fasl (Ar.) Fasıl, mevsim.

f.+ın͡ga 180a/17

faẕl (Ar.) Fazilet, erdem.

f.+ı 107a/16, 134a/10, 150b/10, 152a/14, 163b/11, 186a/15

f.+ı erdi 172b/04

f.+ıġ 150b/11

f.+ın͡ga 108a/02, 155a/12

felek (Ar.) Gökyüzü.

f.+ni 130b/01

fermān (Far.) Buyruk, emir.

f. 111b/15

fesād (Ar.) Bozukluk.

f. 131b/01, 131b/01, 131b/02, 131b/04, 131b/05, 191a/05, 191b/18

f.+dın 131b/02, 155b/10

f.+ḳa 131a/16, 157b/01

fısḳ (Ar.) Hak yolundan çıkma.

f. 191a/05, 191b/18

firāḳ (Ar.) Ayrılık.

f. 186b/08, 186b/10, 186b/11, 186b/14

f.+bol- 186b/09

f.+ı 186b/11, 186b/11

f.+ın 186b/07

f.+ḳa 186b/15

f.+lar 186b/14

f.+tan 186b/08

firişte (Far.) Melek. **krş. ferişte.**

f. 163a/09, 190a/09, 190a/11

f.+bol- 157b/05

f.+mü erdi 195b/16

fitne (Ar.) Karışıklık.

f. 192b/12

fuḳī‘ (Ar.) Bir çeşit içecek.

f. 138a/13

G

ġaflet (Ar.) Gafillik.

ġ. 156b/05, 157b/04, 157b/05, 157b/08, 157b/08, 157b/09, 157b/09, 168b/08

ġ.+i 170a/15

ġafūr (Ar.) ‘Bağışlayan, merhamet eden’ anlamına gelen Allah’ın 99 adından biri.

ġ. 193a/12

ġāyet (Ar.) Son, nihayet.

ġ.+i 156b/11

ġāzılıḳ Gazilik.

ġ. 117b/07

gavhar (Far.) Cevher, mücevher. **krş. güher.**

g. 100b/09, 160b/01, 195b/04

g.+ıġ 160b/03

güher (Far.) Cevher, mücevher. **krş. gavhar.**

g. 107a/05, 125b/09, 130b/16

gülef (Far. *gül+āb*) Gül suyu.

g. 168b/15, 170b/05

gūr (Far.) Mezar.

g. 154b/17

g.+un͡g 162a/03

H

ḥab (Ar.) Hap.

ḥ. 195b/10

ḥaber (Ar.) Haber.

ḥ.+bir- 103a/076

ḥabeş (Ar.) Koyu renk, kara.

ḥ. 147b/15

ḥ.+ḳırtışı bol- 187a/02

ḥabīb (Ar.) Sevgili, Hz. Muhammet.

ḥ. 129a/01

ḥ.+ḳa 129a/01

ḥac (Ar. *ḥacc*) Haç.

ḥ.+erse 117b/07

ḥācet (Ar.) İhtiyaç.

ḥ. 147b/06, 176a/14

ḥ.+im 110b/08, 175b/09

ḥācıb (Ar.) Vezir vb. devlet büyüklerine verilen bir unvan.

ḥ. 120a/13, 196a/08

ḥ.+bol- 122b/09

ḥad (Ar.) Sınır.

ḥ.+ol 148a/17

ḥaḳ (Ar. *ḥaḳḳ*) **1.** Hak, hakikat, doğru, gerçek.

ḥ. 191b/04

ḥ.+ḳa 145a/07

ḥ.+turur 182b/11

2. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç.

ḥ.+ın 105b/14, 129b/08,

3. Verilmiş emekten doğan manevi yetki, hatır.

ḥ.+ı 166a/12, 166b/16, 167a/03, 195b/04

ḥ.+ın 109a/09, 116b/12, 127a/12, 138a/06, 156a/16, 167a/08, 176b/07

ḥ.+ını 173b/10

ḥ.+ı͡ŋg 167a/03, 167a/04

ḥ.+ḳı 129a/01

ḥ.+ların 167a/08

ḥ.+nı 166b/16

ḥ. ḥaḳın öte- Hakkını yerine getirmek.

ḥ.-gil 102a/09

4. Pay.

ḥ.+ı 167a/06

5. Emek karşılığı ücret.

ḥ.+ı 183b/09

ḥ.+ın 120b/02

ḥaḳīḳat (Ar.) Asıl, gerçek.

ḥ. 129a/08, 139a/02, 142b/13, 153b/04, 153b/04, 155a/01

ḥaḳīm (Ar.) Bilge.

ḥ. 125a/06, 137a/07, 180b/14

ḥ.+ke 125a/05

ḥ.+ler 137a/07

ḥāl (Ar.) Hal, durum.

ḥ. 144b/07, 146b/08, 146b/14, 183b/13, 188b/01

ḥ.+(edgü ḥal bul-) 186a/15

ḥ.+ı 107a/15, 139a/01, 179a/05, 187b/08, 187b/12, 189a/12, 189a/13, 189a/13, 189a/17, 189b/05, 190b/11

ḥ.+ıġ 111b/08, 144a/08, 162a/09, 172a/12

ḥ.+ım 182b/11

ḥ.+ını 172a/11

ḫ.+ın͡g 170a/11, 187a/16, 187b/04
ḫ.+ımı 185b/11

ḫalāl (Ar.) Helal.
ḫ. 107b/17, 115b/13, 115b/14, 131a/14, 160a/03, 160a/04, 160a/04, 160a/05, 160a/05, 173b/09, 191a/07, 191a/08, 191a/09, 191a/11
ḫ.+bol- 131a/11
ḫ.+dın 99b/08, 160a/03
ḫ.+ḳa 104a/09
ḫ.+ḳıl- 160a/05
ḫ.+ol 104a/08

ḫalāyıḳ (Ar.) Yaratılanlar.
ḫ. 109b/08

ḫalīfet (Ar.) Hükümdarın vekili.
ḫ. 159b/02

ḫalḳ (Ar.) Halk, insanlar.
ḫ. 103b/11, 110a/16, 115b/11, 115b/12, 134a/10, 155a/13, 183b/11, 195b/08
ḫ.+dın 142b/01
ḫ.+ıġ 194b/14
ḫ.+ın͡ga 155a/15
ḫ.+ḳa 107b/05, 109b/12, 115b/10, 117b/02, 129a/04, 159b/01, 172b/12, 176b/09, 183b/10
ḫ.+lar 128b/04, 167b/06
ḫ.+ta 191a/17
ḫ.+tan 191b/01

ḫalva (Ar.) Helva.
h. 106a/07, 106a/08

ḫan Han.
ḫ. 159a/09
ḫ.+ı 112a/17, 112b/02, 166b/11

ḫarām (Ar.) Haram.
ḫ. 157a/16, 191a/07, 191a/07, 191a/08, 191a/09, 191a/11, 191a/14
ḫ.+ıġ 99a/04, 191a/09, 191a/09, 191b/17
ḫ.+ḳa 104a/09, 157a/16, 160a/02, 160a/02
ḫ.+ol 104a/08

ḫarıslıḳ (Ar. *ḫaris*+T.-*lıḳ*) Haris olma, hırslı olma durumu.
ḫ. 140b/07, 189a/11

ḫaşım (Ar.) Hasım, düşman.
ḫ.+ı (ḫaşmı) 135a/12, 164a/16
ḫ.+ḳıl- 157a/15, 170b/16

ḫaşem (Ar.) Bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyet.
ḫ. 154a/05, 156a/01

ḫaṭ (Ar.) Hat, yazı.
ḫ.+ıġ 116a/14

ḫaṭar (Ar.) Tehlike, güvensizlik.
ḫ. 108b/05

ḫaṭarlıġ (Ar. *ḫaṭar*+T. *lıġ*) Tehlikeli.
ḫ.+turur 142b/11

ḫatır Katır.
ḫ. 160b/09

ḫāṭır (Ar.) Gönül, kalp.
ḫ. 130b/14

havā (Ar.) Arzu, heves.

h. 107a/11, 140b/12, 142b/17, 146a/10, 146a/11, 146a/12, 161b/10, 164a/01, 182b/14, 191a/15
h.+ḳa 146a/08, 161b/10, 164a/02
h.+sı 107a/08, 140a/01
h.+sın 162a/01
h. havā bas- Nefsine hakim olmak.
h. 116a/10, 185a/15
h.-a (havānı bas-) 136a/12
h.-ġıl 183b/01
h.-ġıl (havāñgnı bas-) 163b/14
h. havāġ basġuçı Nefsine hakim olan.
h. 163b/15
h. havā bekle- Nefse hakim olmak.
h.-diñg 172b/02
h. havā boynı sı- Nefsin boynunu kırmak, nefse hakim olmak.
h. 164a/01
h. havā boynı yenç- Nefse hakim olmak.
h.-ip 107a/06,
h. havā yıġın- Nefse engel olmak.
h.-(havāñgnı yıġın-) 184a/04
h. havāḳa basıḳ- Nefsine yenilmek.
h.-ma 155a/17
h. havāḳa bolun bol- Nefsine esir olmak.
h.-ma 118a/01
h.-maġıl 164a/02
ḫavf (Ar.) Korku.
ḫ. 108a/08
ḫ.+nı 108a/06
hay Hey, ünlem.
h. 182b/05
ḥaydar (Ar.) Hz. Ali'nin lakabı.
ḥ.+erse 194b/01
ḫayr (Ar.) İyilik.
ḫ.+ıdın 151a/04
ḫazān (Far.) Güz mevsimi.
ḫ.+mu 193b/16
ḫaz-baz (Ar.) İpek elbise.
h. 173b/12
ḥazīne (Ar.) hazine.
ḥ. 154a/05, 163b/04, 164a/05, 164a/06, 167a/06
ḥ.+m 156a/01
ḥ. ḥazīne ur- Hazine toplamak.
ḥ. 164a/14
ḥ.-ur sen 160b/02
ḥ. ḥazīne ur- Hazine toplamak.
ḥ. 165b/17
hem (Far.) Hem, bir de, ve.
h. 99b/14, 101b/06, 101b/09, 103a/05, 105a/12, 105b/13, 107b/16, 109b/02, 109b/03, 109b/12, 110a/03, 110b/15, 115b/01, 115b/12, 115b/13, 118a/06, 118a/10, 118b/04, 118b/08, 119b/02, 119b/02, 119b/07, 123b/17, 127b/01, 127b/09, 131b/12, 131b/12, 132b/02, 132b/03, 132b/05, 133a/15, 139a/11, 141b/02, 144a/01, 144a/13, 145a/01, 146a/03,

146b/07, 148a/03, 149a/04, 152b/13, 155a/07, 159b/05, 163a/13, 165a/10, 165b/01, 167b/11, 168b/02, 168b/13, 171b/16, 172b/01, 174a/12, 175b/03, 176a/05, 176a/15, 177a/16, 178a/02, 178b/12, 181a/12, 181b/14, 187b/09, 188b/05, 189a/02, 192b/16, 196b/06, 196b/07

hendese (Ar.) Geometri.
h. 130a/14

hergiz (Far.) Asla.
h. 131a/15, 162a/05

ḫıl (Ar.) Takım, zümre, topluluk.
ḫ. 120a/12, 122b/04
ḫ.+başı bol- 120a/12

ḫırad (Far.) Akıl.
h.+ı 184b/02

ḫışi (Ar.) Korkunç, berbat, kötü.
ḫ. 103b/06

Ḫıtay Orta Çin.
h. 132a/02, 172a/14

ḫıyānet (Ar.) Hainlik.
ḫ. 165b/07

hīç (Far.) Hiç.
h. 162a/06, 187a/06

ḥīle (Ar.) Hile, tertip.
ḥ. 100b/14, 114b/15, 171b/10

himmet (Ar.) Gayret, çaba.
h. 162a/10, 162a/11
h.+i 110b/03
h.+in͡g 181b/16

hindū (Ar.) Hindu, Hintli.
h.+bolsun 149a/04

ḥiṣār (Ar.) Kale.
h.+ḳa 135b/14

hüner (Far.) Hüner.
h. 125a/06
h.+ol 125a/06, 125a/06, 125a/06

ḥürmet (Ar.) Hürmet, itibar.
h.+ı 122b/16, 123a/02, 123a/03, 190a/08, 192b/09
ḥ.+ḳılġu 148b/16

hükm (Ar.) Hüküm, emir.
h.+i 115a/05, 126a/06, 183a/13
h.+i erdi 188a/08
h.+i ol 115a/10
h.+in͡ge 146b/11

I

ı Çalılık arazi.
ı.+da 146a/06

ıd Koku.
ı.+ı 193a/15

ıd- Göndermek, sevk etmek; serbest bırkmak.
ı. 126b/13, 143a/09, 154a/15, 154b/15, 158a/13, 158b/03
ı.-ġa 112b/10, 193a/05
ı.-ġay 112b/09, 113b/18
ı.-ıp 106b/16, 110a/17, 111b/13, 163b/02, 170b/01

ı.-ma 101b/11, 107a/03, 124a/03, 130b/11, 134b/02, 134b/09, 134b/14, 135a/02
ı.-ma (körü ıd-) 155b/02, 175a/16
ı.-maġa 171b/13
ı.-maġa (körü ıd-) 186a/11
ı.-maġıl 138a/16, 143a/09, 194b/15
ı.-maz 185a/07
ı.-mış 107a/02
ı.-mışın 147a/01, 178b/14
ı.-mışnı 109a/14
ı.-sa 143a/07, 143a/08
ı.-tı 99b/08, 101a/13, 101a/14, 101b/11, 102a/15, 109a/13, 117a/08, 140a/04, 148a/16, 150a/05, 174b/04, 178b/09, 178b/13, 179a/02, 186a/03
ı.-tım 113a/17, 114b/10, 115a/15, 115b/04, 193b/06, 193b/12, 194a/14, 194b/09
ı.-tım erdi 115a/16
ı.-ur 115a/09
ı.-ur men 115a/14, 147b/06

ıdış Kap, kadeh, bardak. **krş. idiş.**
ı.+ıġ 181b/11

ıdışlıġ Bardaklı.
ı. 182a/08, 182a/10, 182a/14

ıḳ- Baskın vermek, yağmalamak.
ı.+a bir- 106b/09

ıla Ila ülkesi.
ı. 141a/11

ılımġa Sır kâtibi.
ı. 122b/11
ı.+bol- 120a/13

ımġa (Çin. *iäm ğung d'ât* > *ımġalar*) Dağ keçisi.
ı. 160b/12

ınal **1.** İnanılır kimse.
ı. 142b/15

2. Beyzade.
ı. 134a/13

ınan- İnanmak, güvenmek.
ı.-dı 168b/04
ı.-ġıl 124b/17
ı.-ġu 191a/17, 191b/01
ı.-ıp 108a/09, 111b/02, 174a/11, 175a/14
ı.-ma 102b/06, 141a/14, 143b/01, 143b/09, 154b/12, 159a/11
ı.-sa 117b/10
ı.-ur 168a/08

ınanç Güvenme, inanma.
ı.+bol- 195b/06
ı.+sız turur 154b/12, 184b/03
ı. ınanç beg Bey unvanlarından biri.
ı. 120a/16

ınançsız Güvenilmez, inanılmaz.
ı. 196b/15
ı.+turur 143b/16, 152a/02

ınçıḳ İnleme, inleyiş.
ı.+ın 140a/14, 179a/03, 190b/05
ı. ınçıḳ yi- İnlemek.
ı.-yür 99a/04

ınçıḳla- İnlemek.
ı.-ma 190b/13
ı.-yu 189b/07

ırak̦ Uzak.

ı.+tur- 104a/14

ısır- Isırmak.

ı.-sa 99b/01

ışan- İnanmak, güvenmek.

ı.-ur men 175a/14

ıt İt, köpek.

ı. 103b/06, 105b/14, 140a/03

ı.+bol- 186a/16

ı.+ı 129a/12, 176a/03

ı.+ın͡g 161a/01

ı.+lar 100a/10

ı.+tan 100a/10

ıt- Göndermek. **krş. ıd-**

ı.-tı 101b/12

ıwık̦ Dişi ceylan.

ı. 160b/13

‘ıyāl (Ar.) Eş, çoluk çocuk.

‘ı.+dın 99a/09

‘ıyār (Ar.) Ayar.

‘ı.+ın 166b/17

ız İz. **krş. iz.**

ı.+ıġ 131b/01

İ

‘ibret (Ar.) İbret, bir olaydan çıkarılan ders.

‘i. 188b/09

‘i.+bol- 185b/11

‘ibrī (Ar.) İbrani.

‘i.+sūr-i ‘ibrī 170a/01

iç İç, dahil.

i. 126b/02, 164b/06, 164b/08

i.+de 166a/06

i.+i 109b/09, 124b/15, 132a/01, 134b/13, 140b/09, 162a/12, 174b/05

i.+i bolmasa 152b/11

i.+im 152b/03

i.+in 129a/02, 152b/07, 167b/11, 178a/02, 191b/16

i.+inde 99b/14, 102b/10, 110b/01, 111a/10, 111b/07, 112a/01, 115b/12, 117a/13, 124b/02, 124b/08, 141a/10, 145a/02, 147a/16, 152b/09, 154a/16, 157a/05, 160a/09, 166a/05

i.+indeki 102b/10, 125b/15

i.+inde turur 146b/09

i.+in͡g 152b/13

i.+in͡ge 163a/12

i.+in͡gni 126b/02, 152b/10

i.+tin bolur 152b/11

iç- İçmek.

i. 137a/13

i.-di 186b/16

i.-e 137a/18, 182a/15

i.-er 121a/14, 138b/05

i.-eyi 195b/10

i.-gü 180b/06

i.-güde 135a/01

i.-igli 121b/17, 157b/15

i.-ip 121b/17, 181a/14, 182a/11, 184b/12, 194a/09

i.-me 120a/09, 155b/12, 157b/01

i.-mek 105a/03, 105a/06

i.-mek (yimek içmek erse) 194a/04
i.-mez 191a/05
i.-mişim 182a/08
i.-se 106b/05, 138a/10, 182a/09, 182a/14, 182a/15
i.-se sen 185a/02
i.-ti 116b/03, 145a/13, 147b/16, 162b/16, 189a/05, 190a/04
i.-tim 170b/13, 182a/05, 182a/10, 194a/04
i.-tüküŋ̄ 181b/11

içgü İçecek, içki.
i. 138a/10, 138a/10, 138a/11, 138a/12, 185a/09
i.+yigü 142b/11, 160a/15, 162b/16, 166a/12
i.+(aş içgü) 129a/11, 135b/05, 138a/02, 138a/03, 138a/09, 138a/15, 138b/01, 138b/03, 138b/05, 138b/16, 150a/05, 174b/03
i.+(yigü içgü) 99b/08, 135a/10, 137a/05, 138a/11, 162b/15
i.+(yigü içgü aş) 128b/06
i.+(yigü içgü erse) 110b/14

içi Erkek kardeş, ağabey.
i. 111b/03

içim İçecek
i. 141b/12
i.+din 131a/08
i.+ke 180a/16

içre İçinde.
i. 103b/01, 103b/02, 122a/04, 139a/05, 155a/06, 156b/08, 156b/11, 160a/08, 160b/05, 175a/15
i.+turur 117b/13

içün İçin. **krş. üçün.**
i. 167b/06, 188a/04

içür- İçirmek.
i. 133a/15
i.-gü 180b/08
i.-se 100b/16

idi Pek, çok. **krş. iḍi.**
i. 99a/11, 99a/13, 101a/16, 104a/06, 104b/10, 105a/14, 105b/07, 108a/04, 110b/04, 118b/01, 118b/06, 119b/16, 120b/03, 120b/05, 122a/17, 123b/11, 127a/05, 127b/13, 130b/07, 131b/03, 132a/06, 132b/10, 133a/16, 136a/13, 139b/11, 139b/15, 144a/03, 146a/07, 146a/15, 148b/08, 149a/11, 151a/15, 151b/04, 153b/11, 157b/06, 158a/14, 158b/13, 161b/12, 168a/10, 171a/08, 171a/12, 172a/12, 174a/05, 174a/14, 176a/08, 179a/08, 180a/03, 180a/10, 181b/02, 183b/05, 184a/07, 184b/02, 186a/13, 189a/06, 190a/12, 192b/05, 193a/02, 194b/14, 196a/09

idi Sahip, Tanrı. **krş. edi, iḍi.**
i. 103a/16, 110a/14, 110b/07, 119b/13, 141a/04, 142b/02,

i.+m 102b/11, 109b/05, 110a/10, 110a/12, 110b/14, 111a/05, 111a/07, 112a/04, 142b/03, 142b/07, 153a/05, 153a/09, 169b/09, 174a/17, 185b/08, 186a/11, 193a/10, 193b/01, 194b/16, 195a/11

i.+m sen 193a/09, 193a/11, 193a/11, 193a/12, 193a/17, 194b/15

i.+mdin 153a/05, 171a/01

i.+mni 142a/14

i.+n͡g 178a/01

i.+si 190b/16, 190b/16

idilıḳ Tanrılık.

i.+ḳıl- 193a/11

idişçi İçkici, sarayda içeceklerden sorumlu memur, sâkî.

i.+ḳıl- 119b/11

ig Hastalık, hasta.

i. 105a/09, 114a/09, 114a/12, 117b/04, 126a/05, 129b/04, 129b/07, 137a/05, 137a/06, 137a/09, 137a/10, 138b/14, 138b/14, 138b/15, 140a/17, 179b/02, 179b/03, 179b/17, 180a/01, 187b/13

i.+(ağır ig) 186a/09

i.+bol- 119a/15

i.+i 114a/13, 187b/08

i.+imke 111a/09, 149b/09

i.+in 129b/06, 180a/01, 187b/13

i.+in͡g 117a/10, 179b/09

i.+in͡ge 116a/08

i.+ke 114a/12, 129b/14

i.+ke (yil yeklig ig) 129b/11, 129b/10

i.+ol 179b/06

ig- Eğmek. **krş. eg-**

i.-er (boynı ig-) 136a/16

igçil Hastalıklı.

i.+bolur 138b/11

igdiş Anaları bir olan.

i. 167a/15

igdişçi Hayvan yetiştiricisi.

i.+ler 132a/15, 132a/16, 132b/15

igid- Eğitmek, yetiştirmek, beslemek.

i.-gey 110a/13

i.-gil 134b/04

i.-güsin 134b/03

i.-ip (igdip) 104a/11

i.-me 134b/04

i.-ti 110a/13, 142a/17, 173a/09

i.-tim 194b/11

i.-ür (igdür) 111a/02, 184a/16

igidgen “Besleyen, rızıklandıran” anlamında Tanrı, er-Rezzak.

i. 109b/01, 115a/04

igle- Hastalanmak.

i.-dimü 137a/09

i.-mek 126a/07

i.-mez 140a/17

i.-p 105a/08, 179b/17

i.-r 129b/06, 180a/01

i.-se 114a/13, 179b/07

iglig Hastalıklı, hasta.

i. 156b/13

i.+bol- 137a/04, 178b/07

i.+ḳıl- 181a/07

igsiz Sağlıklı.

i. 138b/15

i.+in 110b/10, 134b/10

igsizlik Sağlıklı olma.

i.+in 137b/15

igtile- Beslemek.

i.-yü 194b/11

iki İki.

i. 103b/09, 103b/12, 105b/02, 106a/13, 106a/15, 107b/05, 107b/08, 107b/09, 107b/10, 108a/06, 108a/08, 108b/17, 109b/05, 115b/14, 115b/17, 118b/08, 119a/11, 120a/06, 124b/01, 124b/01, 124b/11, 125a/03, 125a/09, 125a/10, 125b/03, 125b/06, 126b/07, 126b/08, 129b/01, 133b/04, 137a/17, 139b/08, 139b/11, 139b/12, 141a/01, 141b/17, 141b/17, 142a/01, 144a/15, 148a/11, 150a/04, 155b/10, 155b/12, 157a/15, 157b/01, 159a/01, 159a/10, 159b/17, 161b/17, 163b/04, 163b/05, 163b/05, 164b/02, 167a/11, 167b/04, 167b/10, 172a/04, 176b/15, 183b/07, 183b/12, 183b/13, 185a/16, 185b/01, 185b/07, 185b/17, 186a/14, 186a/15, 190b/09, 194b/04

i.+(altmış iki erdi) 192b/13, 196b/09

i.+(bu iki ara bol-) 108a/03

i.+(otuz iki) 168b/16

i.+boldı 139b/09

i.+de 119a/13

i.+den 141a/05, 185b/17

i.+din 167a/01

i.+n 108a/08

i. iki künlük awınġu İki günlük avunma

i. 103b/12

i. iki künlük ḳonuḳ bol- İki günlük konuk olmak.

i.-daçı 103b/09

i. iki yüzlüg İki yüzlü

i. 126b/08

ikigü Her ikisi. **krş. ikigün**.

i. 101a/17, 102a/11, 106a/12, 106a/14, 110b/01, 145a/08, 149a/14, 150a/07, 157a/14, 167b/12

i.+ke 165b/08

ikigün Her ikisi. **krş. ikigü**.

i. 107b/13, 124a/17, 126a/03, 140b/17, 141a/01, 145b/16, 158b/17, 158b/18, 164a/02

ikile Tekrar, yeniden.

i. 169b/15

ikinç İkinci.

i. 117a/11, 122a/03, 167a/06

i.+i 110a/09, 159b/02, 177a/06, 177a/15, 185b/08

il 1. Memleket, ülke. halk, saltanat. **krş. él.**

i. 100a/03, 101b/01, 112a/06, 118b/03, 140a/06, 148b/16, 158a/05, 162a/16, 162a/17, 163b/08,

164b/06, 164b/08, 164b/10, 164b/15, 165b/11, 165b/12, 165b/17, 166a/06, 166a/09, 166b/10, 168b/03, 172a/07, 177a/15, 178a/16, 178b/03, 189a/13, 190b/04
i.+de 100a/01, 103a/11, 114a/06, 133b/02, 139b/10, 154a/04, 155b/04, 156b/09, 158a/07, 158b/10, 160b/06, 164b/09, 171b/10, 173a/11, 173a/15, 176b/02, 191a/03
i.+i 168b/02, 171b/02, 178a/14
i.+ig 158b/10, 159b/05, 165b/15, 177b/01
i.+im 175b/03, 190b/04
i.+imde 113b/15
i.+in 168a/17
i.+inden 148b/17
i.+iŋ͡g 166b/09, 171b/12
i.+iŋ͡gde 154b/02, 157b/10, 166b/17
i.+ke 99b/13, 99b/17, 101b/01, 112a/17, 116a/05, 131a/01, 156a/12, 165a/13, 166b/02, 171a/16, 171b/01, 171b/06, 171b/09, 172a/17, 172b/01, 172b/11, 176b/14, 177a/06, 177a/09, 177a/14, 181b/06, 183b/02

i. il begi Hükümdar.
i. 120a/17, 166a/03,

i. il kün İl, ülke, memleket; halk.
i. 118b/04, 159b/06, 189a/06, 189a/12

i. ilke yaz- Vatana ihanet etmek.
i.-masa 122a/03

i. il yi- Saltanat sürmek.
i.-r (ilin yi-) 176b/04

il Eşik, avlu, kapı önü.
i. 120a/12, 122b/08
i.+i 159b/09
i.+iŋ͡gde 164b/16
i.+ke 187a/02

il Aşağılık, alçak, değersiz.
i.+bol- 138b/11
i.+i 120b/04

il- Bağlamak, iliştirmek.
i.-e tur- 165b/11
i.-er 184a/02
i.-me (bağdaş il-) 121b/13

il- Düşmek, aşağı inmek.
i.-ür 141a/13, 188a/10

ilāhī (Ar.) Rabbim, Ey Allahım.
i. 193a/02, 196a/07

ilçi 1. Elçi. **krş. élçi**
i. 112b/04
i.+turur 112b/04
2. Hükümdar, hakîm.
i. 154b/01, 156b/04, 157a/05, 160a/15, 166a/12, 167a/03, 175b/08, 176b/02, 190b/04
i.+si 118b/06
3. Devlet adamı.
i. 177a/15

i. ilçi başı Hükümdar.
i. 110b/16, 120b/09, 124a/16, 189b/16

ilel Evet, baş üstüne.

i. 116b/02, 149b/16, 168a/15, 169b/10

ilig Hükümdar. **krş. élig.**

i. 101a/13, 101a/16, 101a/17, 101b/10, 101b/12, 101b/14, 101b/15, 102a/01, 102a/15, 109a/01, 109a/13, 110a/01, 110b/08, 111b/01, 111b/05, 111b/10, 112a/05, 112a/08, 112a/15, 112b/08, 112b/09, 113a/13, 113a/15, 113b/07, 113b/12, 113b/17, 113b/18, 114a/03, 114a/04, 114a/14, 114a/15, 114b/05, 114b/09, 114b/10, 114b/13, 114b/16, 115a/02, 115a/03, 116a/16, 118a/02, 118a/16, 120a/04, 123a/11, 135a/09, 139b/07, 144b/10, 145b/10, 145b/11, 145b/12, 146a/01, 146b/02, 146b/03, 146b/16, 146b/17, 147a/01, 147a/11, 147a/12, 147a/13, 147a/14, 147b/11, 148a/14, 148b/05, 148b/08, 148b/15, 148b/16, 149a/05, 149b/01, 149b/02, 149b/04, 149b/08, 150a/05, 150a/06, 150a/07, 150a/07, 150a/08, 150a/09, 150a/10, 150a/10, 150a/15, 150b/06, 150b/08, 150b/09, 151a/06, 151a/14, 151a/15, 151b/09, 151b/10, 152a/03, 152a/04, 152a/14, 152b/07, 152b/13, 153a/03, 153a/10, 154a/04, 154b/03, 154b/13, 155a/15, 156b/05, 156b/13, 157a/03, 157a/12, 157b/17, 158a/02, 158b/06, 159a/06, 159a/17, 160a/01, 160a/02, 160a/17, 161a/13, 161b/03, 161b/15, 161b/16, 162b/12, 162b/13, 162b/14, 163a/01, 163a/02, 163a/03, 163a/03, 163a/12, 163a/13, 163a/14, 163b/09, 164a/03, 164a/16, 164b/04, 165a/04, 165a/07, 167a/11, 167b/11, 168a/02, 168a/15, 168a/16, 168a/17, 168b/04, 169b/03, 169b/04, 169b/04, 169b/07, 171b/01, 171b/09, 172b/03, 172b/13, 172b/14, 173a/09, 173a/14, 173b/02, 173b/15, 174a/01, 174a/09, 174a/10, 174b/10, 174b/11, 175a/05, 175a/12, 175a/13, 175b/07, 176a/03, 176a/13, 176a/14, 176b/14, 177a/03, 177a/13, 177b/12, 178a/02, 178a/04, 178a/05, 178a/09, 178a/13, 178b/06, 184a/10, 187a/14, 187a/15, 187a/16, 187b/10, 188a/01, 188a/02, 188b/01, 188b/03, 188b/05, 188b/06, 188b/09, 189a/02, 189a/03, 189a/12

i.+bol- 172b/01

i.+de 112a/09

i.+din 115a/13, 144b/17, 173a/10

i.+erdi 101b/07

i.+ke 101a/15, 108b/13, 109a/12, 109a/14, 109a/16, 109b/17, 112a/10, 113a/12, 113b/03, 113b/16, 114a/16, 114b/12, 117a/07, 118a/04, 118a/13, 144a/12, 144a/13, 145b/10, 145b/14, 145b/16, 147a/09, 147b/08, 148a/13, 148b/15, 149a/06, 149a/12, 149b/01, 149b/02, 149b/05, 150a/13, 150b/12, 151a/05, 151b/08, 152b/01, 152b/12, 152b/17, 153a/16, 161b/08, 163b/08, 164b/03, 164b/11, 169b/05, 173b/13, 173b/17, 174b/15, 175a/03, 175b/04, 176b/13, 187b/07, 187b/15, 188b/02, 189a/16

i.+ni 171b/14

i.+niŋ͡g 117a/13

ilig El.

i. 110b/08, 193a/06, 193a/06

i. ilig alış- Tokalaşmak.

i.-tı 150a/04

i. ilig bir- El vermek, yardım etmek; nüfuz vermek.

i.-me 165a/13

i.-sü 153b/01

i. ilig kiter- Elini çekmek.

i.-sü 112a/15

i. ilig sun- El uzatmak, uzanmak.

i.-ma 122a/12

i.-up 116a/15

i. ilig tegür- El sürmek, yapmak, muvaffak olmak. **krş. elig tegür-**

i.-gü 132b/12, 171a/13

i.-me 125a/17

i. ilig uzat- El uzatmak.

i.-ur 117b/05

i. ilig üsteŋ͡g Üstün, galip.

i. 164a/08

i. ilig yıraḳ tut- Elini çekmek, uzak durmak.

i.-su 175b/02

i. ilig yorıt- Tedbir almak.

i.-su 163b/09

ilig Elli.

i. 181a/12

ilin- Yakalanmak, tutulmak; yakalamak, tutmak; kapılmak, kaptırmak.

i.-di 125b/14, 189b/17

i.-dim 141b/10

i.-dim men 152b/14

i.-me 131a/02, 143a/17

ʻilm (Ar.) İlim.

ʻi.+i 129a/07, 129a/10, 129a/14, 129a/15, 130a/01, 130a/05, 180a/03

ʻi.+iŋ͡ge 180a/07

ʻi.-ü Ḳurān 191b/18

ilt- İletmek, götürmek, iliştirmek. **krş. ilet-/elt-/elet-**

i.-ge 183a/08

i.-gey 114a/01, 127a/09

i.-güke 101a/14

i.-ür 112a/16

im İlaç. **krş. im**

i. 143b/15

i.+i 144b/17

īmān (Ar.) İman, inanç.

i. 110a/10

i.+ımız 192b/12

imīn (Ar. *emn*) Emin.

i. 166a/05, 196b/17

i.+bol- 150b/15, 151a/04, 196b/17

i.+tut- 167a/02

imīnlik (Ar. *emn*+T. *lik*) Emniyet.

i. 150b/15

i.+turur 171b/09

imle- Göstermek, işaret etmek.

i.-di 145b/11

i.-me 169a/02

imtiḥan (Ar.) Deneme, sınama, tecrübe.

i. 130a/15

in- İnmek.

i.-di 149b/17, 186b/17, 187a/10

i.-ip 178a/11

ʻināyet (Ar.) İyilik, kayra, atıfet, ihsan, lütuf.

i.+ḳıl- 186a/14

inç Rahat, huzur içinde, müsterih.

i. 114a/15, 147b/11, 162a/09, 164b/10, 171b/13, 174b/11, 176b/17

i.+in 109a/01, 127a/16, 137b/02, 170b/15, 175b/08

i.+ke 159b/04164b/15, 168b/02, 171b/02, 178a/13, 191b/16

inçlen- Rahatlamak, sakinleşmek, huzur içinde olmak.

i.-ip 173b/14

inçlik Huzur.

i. 137b/16, 159b/02, 162a/15, 167b/10, 168a/17

i.+erür 171b/09

i.+i 166a/13

inçrün- Rahatlamak, sakinleşmek, huzur içinde olmak.

i.-üp 174a/01, 186b/16

inçür- Rahatlamak, dinlenmek.

i.-üp 174b/06

ini Küçük kardeş.

i. 111b/03, 124b/15

iniş İniş.

i.+ol 184a/08

iŋgek Dişi sığır.

i. 160b/11

ir Erkek, adam. **krş. er**.

i. 124b/07, 124b/07, 127b/13, 146a/06

i.+ig 124b/11

i.+ke 126b/07

i.+turur 178b/10

ir Yerin güney tarafı, güneşli tarafı.

i.+i 148a/03

ir- **1.** İrkilmek, yalnızlık hissetmek.

i.-ip 169b/13

2. Usanmak, bıkmak.

i. 140b/13

i.-e 196b/14

i.-er 104a/10

i.-me 109a/12

ir- Yermek, beğenmemek, hakir görmek.

i.-dim 194a/12

i.-me 129a/12, 129a/13

ir- olmak, -imek yardımcı fiili. **krş. er- / ér-**

i.-di (köp ir-) 191b/11

i.-di (ünmegey ir-) 129a/09

i.-se (andaġ ir-) 107a/15, 114b/13

i.-se (andḳa ir-) 195b/03

i.-se (ḳodtum ir-) 182a/11

i.-ür 110b/15

i.-ür sen 115a/15

i.-ür mü 116a/10

irig Sert, kaba, haşin.

i. 100a/14, 100b/01, 100b/01, 113a/17, 113b/01, 127b/07, 156a/08, 156a/08, 173a/01, 173a/03, 173a/07, 173a/07, 196b/06

i.+bol- 119b/03, 119b/04, 167a/15

i.+ol 113b/01, 173a/02, 173a/03

i.+tut- 126b/14, 153b/12

iriglen- Yüz çevirmek, sert davranmak.

i.-me 173a/03

irij Huzur, rahat. **krş. erej**.

i. 181a/04

irik- Sıkılmak, yalnız kalmak.

i.-se 111a/09

i.-ti 169b/15

iril- 1. Üzülmek.

i.-me 173a/01

2. Eksilmek, azalmak.

i.-di 140a/10

i.-ge 125b/11

irinç Felaket, sefillik, bahtsızlık.

i. 156b/14, 190b/12

irinçig Acınacak, zavallı, acıklı.

i.+bol- 116a/11

irken Türkmen büyüklerine verilen unvan.

i.+(kök irken) 120a/16 **bk. kök irken**

irkil- Toplanmak.

i.-ip (irklip) 164b/14

irsel Dönek, kararsız, vefasız.

i. 103b/13, 104a/04, 143b/16, 156b/02, 196b/15

irte Sabah, tan vakti. **krş. erte**.

i. 178a/11

irte- İstemek, aramak.

i. 176a/06, 176a/11

i.-megil 129a/02

irteş- Araştırmak, aramak.

i.-ü 186b/09

irüklük Alçalma, çökme, çöküş.

i. 177a/09

ʿīsā (Ar.) Hz. İsa.

ʿī.+bol- 194b/02

iset- Isıtmak. **krş. isit-**

i.-ür 137a/14

isi- Isınmak.

i.-r 175b/16

isig Sıcak, sıcaklık.

i. 109b/12, 137a/11, 137a/13, 137a/15, 137a/16, 137a/17, 180b/08, 183a/15

i.+erse 137a/18
i.+in 137a/13, 137a/18
i.+li 137b/01

isin- Isınmak. **krş. iset-**
i.-mek 139b/09
i.-ür 125a/03

isit- Isıtmak.
i.-tim 194b/05

isiz Kötü, fena, hayırsız, kötülük; yazık.
i. 98b/14, 104a/05, 110a/15, 112b/15, 117a/01, 120b/13, 122b/05, 124a/13, 124a/13, 124a/16, 125b/10, 125b/14, 126a/06, 127b/12, 130a/06, 130b/05, 140b/11, 140b/11, 140b/11, 141a/09, 143b/17, 157a/11, 164b/16, 164b/17, 165a/14, 168b/11, 170b/10, 171b/10, 171b/13, 171b/14, 171b/14, 172a/04, 172a/11, 174a/08, 174b/14, 175b/02, 176a/16, 177b/09, 179b/14, 185b/01, 185b/03, 192b/12, 193b/09, 193b/12, 194a/02
i.+bol- 125b/10, 127b/12, 133a/12, 156a/13, 156a/14, 158a/02, 164b/16
i.+bolmağıl 103a/06
i.+er- 165a/13
i.+i 99a/08
i.+ig 165a/16, 165b/02, 166a/07, 166a/08, 168b/01, 176b/02
i.+ke 124a/14, 125b/10, 125b/13, 127b/12, 135b/17, 157a/11, 157b/17, 164b/16, 165a/02, 166a/07, 172a/03, 178b/02, 183a/06, 185b/01, 185b/03
i.+ḳıl- 133a/13, 151b/16, 156a/14, 159a/07, 171b/16, 171b/16, 172a/03, 178b/02, 178b/02, 178b/02, 185b/03
i.+ḳılın- 165a/03
i.+ḳılsa 136a/16
i.+ḳılur 136a/16
i.+ler 100b/03, 148b/17, 156a/13, 158a/01, 165a/16, 171b/14
i.+lerig 192b/07
i.+lerni 156a/14, 164b/16, 167a/13
i.+rek 159a/07
i. isiz edgü İyi kötü. **bk. edgü isiz.**
i. 157a/10, 157b/03, 189a/09
i.+de 125a/01, 125a/03
i. isizke çawıḳmış kişi Adı kötüye çıkmış insan.
i. 125b/07

isizim Yazık.
i. 193b/07, 193b/07, 195b/12, 195b/12

isizlik Kötülük.
i. 139b/17, 156a/15, 166a/07
i.+ke 158a/12
i.+lerin 158a/01

iş İş; kâr, kazanç. **krş. ış**
i. 99b/09, 102b/05, 102b/07, 119a/01, 120a/01, 121b/06, 125a/05, 133b/02, 136a/08, 141a/12, 141b/04, 144a/11, 144a/15, 144b/09, 146b/09, 147a/11, 147a/16, 149b/03, 151a/03,

153b/08, 156a/04, 157a/08, 157a/08, 160a/09, 164b/14, 165b/08, 165b/09, 165b/09, 167b/03, 169a/11, 169a/13, 169a/14, 169b/01, 171a/13, 171a/14, 172b/07, 177a/09, 188a/02, 189a/01, 189a/10, 191b/14,
i.+bol- 128a/13, 164b/14
i.+de 159b/04
i.+din 108b/05, 131a/12, 147b/03
i.+ermez 118b/12, 147b/03
i.+i 99b/13, 102b/12, 102b/13, 112a/07, 118b/04, 119a/11, 120a/11, 123b/08, 124b/01, 125a/03, 125b/13, 129b/05, 130b/03, 130b/04, 131a/10, 133b/02, 133b/11, 136b/10, 138b/03, 138b/16, 139a/08, 140a/09, 140b/02, 141a/05, 141a/12, 142b/15, 143a/07, 143a/17, 152b/15, 153a/13, 156a/04, 157b/12, 159b/06, 169a/12, 169a/17, 171b/07, 173b/05, 177a/15, 177b/13, 177b/17, 184b/14, 189b/16, 190a/09, 190b/10
i.+ig 107a/08, 109a/03, 138a/01, 147a/02, 148a/08, 152b/07, 156b/01, 159a/17, 165b/06, 165b/10, 168b/04, 169a/15, 170b/16, 185a/07, 186a/13, 189a/12
i.+i ḳıl- 139a/16, 139b/04, 142b/14, 166b/04
i.+im 139a/11, 164b/05, 170b/06, 175a/15, 182b/12, 186a/11, 186a/11
i.+imni 189a/14
i.+in 124a/03, 152a/13, 163a/17, 163b/02, 168b/06, 173b/09, 177a/08, 185b/02, 189a/01, 189a/06, 189a/11, 190a/05
i.+in ḳıl- 142b/15
i.+inde 133b/03
i.+indin 104b/11
i.+ini 171b/14
i.+in͡g 112a/10, 113a/14, 122b/01, 130b/07,130b/08, 133a/07, 145b/13, 148a/17, 164b/12, 164b/13, 164b/13, 164b/14, 165b/09, 174a/12, 189a/15
i.+in͡ge 112a/06, 123b/17, 173b/15
i.+in͡gni 158b/13, 183a/02
i.+ke 102a/10, 102b/07, 104a/06, 108b/05, 108b/09, 122a/16, 124b/06, 125a/13, 125a/17, 127a/07, 130b/09, 131b/03, 132b/12, 148a/16, 154a/15, 157a/07, 163b/09, 164a/05, 164b/12, 167a/17, 169a/08, 169a/10, 169b/02, 170b/11, 171a/08, 171a/13, 175a/17, 178a/05, 178a/07, 188b/11, 189a/15
i.+ḳıl- 99b/09, 146b/12, 149a/17, 164b/14, 169a/09, 191b/04,
i.+ler 101b/16, 133a/04, 164b/10, 165b/15, 171b/11
i.+ler ol 162a/07

i.+lerig 108b/10, 146b/11, 147a/07, 155a/17
i.+lerin 164b/15
i.+leriŋ 167b/03, 177b/01
i.+ni 102b/05, 108b/07, 108b/11, 148b/03, 165b/08, 186a/03
i.+ni ḳıl- 178a/12
i.+te 108b/04, 130b/09, 156a/03, 156a/04, 159b/06, 169a/09
i.+ten 120a/09, 121b/05
i.+turur 101b/16
i. iş küdüg İş güç.
i. 130b/05, 191a/01
i.+din 112a/07
i.+i (işi küdgi) 128a/15
i. işke ba- Hareket etmek, davranmak.
i.-ġu 102b/16
i. işke kir- İşe yaramak, fayda etmek.
i.-mez 114a/04
i. işke tut- Hareket etmek; kullanmak.
i. 144b/16
i.-ġıl 101a/03, 108a/14, 125a/04, 135a/16, 136a/13, 137a/14, 137a/16, 162b/10, 170b/07, 176a/09, 180a/12, 184a/05
i.-mas 191a/14
i.-masa 118b/15
i.-sa 144b/13, 162b/09, 175a/08
i. işke tutun- Hareket etmek; kullanmak.
i.-up (işke tutnup) 154b/08
iş Eş, arkadaş; eşit, denk.
i. 120a/01, 124a/13, 124a/13, 124b/04, 124b/06, 125b/14, 144b/09, 146b/09, 195b/05
i.+bol- 128a/13
i.+i 99b/09, 103b/06, 125b/10
i.+im 144b/05, 181b/14, 182b/12
i.+in 124a/19
i.+iniŋ 196a/07
i.+iŋ 113a/14, 123b/17, 124a/11, 126b/01, 145b/13
i.+iŋe 193b/04
i.+iŋni 126b/04
i.+ḳıl- 137a/16, 195a/17
i.+leriŋe 115a/13
i. iş tuş Eş dost.
e. 111b/03, 125b/02, 126a/17, 136b/13, 139b/07, 146b/05
i. iş tut- Arkadaş edinmek.
i.-ar 124b/02, 124b/03
i.-up 99b/09
işçi İşçi, hizmetkâr.
i.+ler 122b/13
işe Kadın.
i.+ler 151b/07
işen- İnanmak, güvenmek.
i.-me 114b/17
i.-gü bol- 165b/08
işimsin- Eş, arkadaş saymak.
i.-megil sen 121a/10
işle- İşlemek, çalışmak, yapmak.
i. 122b/01, 148b/04, 155a/17, 157a/08
i.-di 189a/11, 190a/05

i.-me 156a/04
i.-p 155b/03
i.-se 130b/08, 163a/17

işler Çalışan, yapan; hücum eden.
i. 163b/02, 189a/06

işlet- İşletmek, kullanmak.
i. 129a/14, 157a/07, 173b/17
i.-se 104a/06

işlik Arkadaşlık, yoldaşlık.
i. 124b/02, 124b/03

it Et. **krş. et**
i.+i 129a/12

it- Etmek, yapmak, eylemek, düzene koymak; değiştirmek.
i. 102b/12, 102b/13, 114b/11, 120a/10, 120a/10, 126a/16, 170b/11, 170b/12, 171a/14, 175a/16
i.-(arıġ it-) 138a/03
i.-(ḳılınç it-) 119b/17
i.-e tur- 164b/15
i.-er 169a/17, 177a/15
i.-er (uz it-) 143a/07
i.-eyin 170b/16
i.-ge 165b/02
i.-gey 186a/11
i.-gil 138a/01, 155b/02, 155b/08, 158b/03, 188a/02
i.-gil (edgü it-) 138a/05
i.-gü 118b/03, 154b/17, 163b/08, 164b/06, 164b/08, 164b/10, 177b/01
i.-igli 118b/04
i.-iglig 189b/04
i.-ip 109a/13, 154a/14, 180a/02, 181b/15
i.-ip (vasiyet it-) 188b/02
i.-me 154b/16
i.-mek 155b/09
i.-mez 104b/05, 140b/02, 183b/16
i.-miş 185b/02
i.-se 170b/12
i.-se (ewre it-) 184a/13
i.-se (ḳılıḳ it-) 119b/02
i.-sü 182b/12
i.-ti 99b/13, 109b/10, 118b/04, 168a/17, 178b/09, 189a/01, 189a/10, 190a/06
i.-tim 194a/16
i.-tin͡g 165b/15
i.-ügey 143b/15

itgüçi Düzenleyen, yapan.
i. 120b/13, 159b/09

itig **1.** Hazırlık, tertibat.
i. 114b/11, 147b/01, 147b/02, 147b/04, 170b/06, 170b/11, 170b/12, 170b/12
i.+in 116b/01
i.+in͡g 154a/16, 183a/11

2. Hile, düzen.
i. 114b/15

3. Çare.
i. 168b/14, 186b/10
i.+bol- 135a/03

4. Süs.
i.+i 133a/04

itiglig Hazırlanmış, hazır.

i. 143b/07, 159b/11

itil- Düzelmek, yoluna girmek, yapılmak.

i.-di 171b/02, 171b/07, 178a/13, 190a/07, 190b/10

i.-ge 159b/05, 165b/17, 167b/03

i.-miş 158b/10

i.-mişlerig 182a/07

i.-mişlerin͡g 104a/17

i.-se 131a/10, 170b/06

i.-sü 175b/03

i.-ür (itlür) 119a/11, 120a/01, 120a/11, 146b/11, 155b/08, 157b/12, 166b/10, 169a/11, 170b/12

itin- Hazırlanmak, hazır olmak, tamamlanmak.

i.-eyin (itneyin) 110b/11

i.-gil 106b/11, 111b/07

i.-gü 170b/06

i.-ip (itnip) 153b/08

i.-sü 167b/02

i.-ü (itnü) 196b/11

i.-ür (itnür) 104b/03

2. Düzenlemek.

i. 183a/02

3. Davranmak.

i. 121a/17

4. Süslenmek.

i.-ip (itnip) 156b/03

i.-miş 104a/02

iw Ev. **krş. ew**.

i. 107b/05, 109b/09, 133b/08, 140b/02, 143b/11, 175a/15

i.+de 104b/05, 134b/10, 134b/13, 135a/02

i.+din 187a/13

i.+in͡ge 145a/12, 190a/03

i.+ke 100b/08

iw- Acele etmek, koşmak, çırpınmak, derhal yapmak.

i.-e 106b/11, 108b/11, 120a/09, 134b/09, 154a/03, 170b/13, 179a/07

i.-erde 183a/10

i.-geler 126a/10

i.-ip 142a/12, 153b/03, 156a/05, 176a/06

i.-me 114b/03

i.-meyin 142a/14, 169a/07

i.-se 176a/01

iwek Acele, aceleci.

i. 114b/03, 156a/04, 156a/04, 156a/06

iweklik Acelecilik.

i.+te 169a/07

iwren Kâinat, âlem, dünya. **krş. ewren**.

i. 144b/08

iwür- Evirmek, çevirmek, döndürmek. **krş. iwür-**

i.-e (iwre) 145a/12

i.-er (iwrer) 104b/07

i.-se (yüz iwür-) 100b/15

iy Seslenme edatı. **krş. ay.**

i. 159b/07

iz İz, nişan; yol; an'ane. **krş. ız.**

i. 118b/10, 143a/11, 156a/13, 157a/11, 157b/02, 171b/14, 192b/12

i.+çe 177a/11

i.+i 148b/17, 177a/10, 192b/17

i.+in 186b/17

i. iz ur- Yerine geçmek, iz bırakmak.

u.-dı 191b/01

izle- İzlemek, takip etmek.

i.-di 186b/17

ʻizz (Ar.) İzzet, şeref.

ʻi.+ni 156b/11

ʻi.+ol 181b/09

K

ḳa Akrabalık adı.

ḳ. ḳadaş Akraba, kardeş. **krş. ḳap ḳadaş / ḳadaş**

ḳ. 100b/04

ḳaç Kaç, birkaç.

ḳ. 129b/02, 146b/17, 165a/07, 166a/09, 183a/04, 189a/04, 189a/15

ḳ.+(bir ḳaç) 110a/06

ḳaç- Kaçmak, kaçınmak, saklanmak; çekinmek.

ḳ.-ar 103b/15, 103b/17, 106a/17, 106b/07, 108b/05, 146b/13, 151b/02, 155a/09

ḳ.-ar men 142b/07

ḳ.-ar sen 102b/12

ḳ.-ġıl 120a/09, 157b/16

ḳ.-ıġlı 143b/14

ḳ.-ıp 173a/13

ḳ.-sa 103b/15, 103b/17

ḳ.-tı 108b/14, 182a/01, 188b/15

ḳaçan Ne zaman, ne vakit, nasıl.

ḳ. 99a/09, 100a/01, 122a/08, 132a/01, 149b/07, 150b/06, 151a/05, 161a/06, 163a/13, 176a/16, 176b/01, 176b/04, 185b/13, 187b/06

ḳaçıt- Kaçırmak.

ḳ.-tım 193b/07

ḳaçur- Kaçırmak.

ḳ.-mağıl 115b/03

ḳadaş Kardeş, akraba. **bk. ḳa ḳadaş / ḳap ḳadaş**

ḳ. 102b/03, 105a/06, 107a/11, 107b/15, 107b/16, 108b/02, 112b/08, 112b/12, 117a/05, 118a/03, 123a/12, 123a/16, 123b/02, 123b/16, 126a/11, 126a/11, 128b/06, 128b/14, 129a/01, 130a/10, 131a/02, 131a/11, 133a/16, 133a/16, 135b/10, 136a/17, 136b/10, 141b/07, 141b/13, 142b/16, 143a/15, 143a/16, 145a/02, 145a/09, 148a/11, 148a/15, 148b/07, 148b/11, 149a/15, 164a/17, 170a/13, 171a/11, 173a/01, 174a/13, 179a/15, 180b/06, 181a/08, 182a/03, 183a/03, 183a/06, 183b/17, 184b/07, 185a/04, 185a/14, 185b/10, 186a/01, 186a/17, 191b/02, 195b/02

ḳ.+(ḳap ḳadaş) 136b/13

ḳ.+ı 112a/13, 113a/05, 116b/06, 116b/13, 148a/05, 148a/07, 148a/12, 163a/04, 170a/06, 170a/08, 178b/14, 187b/08
ḳ.+ıġ 138a/06
ḳ.+ım 102a/09, 112a/07, 112a/12, 116b/16, 117a/10, 117a/12, 148a/08, 169a/13, 170a/09, 174b/17, 179a/16, 185b/07, 188b/04
ḳ.+ım sen 171a/09
ḳ.+ımḳa 113b/18, 169b/05
ḳ.+ın 163a/05, 178b/13, 179a/13
ḳ.+ını 179a/14
ḳ.+ın͡g 113a/17, 113b/12, 115b/02, 116a/13, 145b/13, 146a/02, 146a/07, 147a/03, 179a/05, 188a/08, 188a/11, 188b/07, 188b/15
ḳ.+ın͡ga 148a/11
ḳ.+ın͡gnı 115a/16, 149b/11
ḳ.+ḳa 116b/12, 148b/11, 164a/17
ḳ.+lar 146b/05
ḳ.+lı 102a/11
ḳ.+sen 102a/11
ḳ.+tut- 123b/02, 130a/10

ḳadaşlıḳ Kardeşlik.
ḳ. 102a/09
ḳ.+lıḳ (ḳadaşlıḳ ḳıl-) 108b/02

ḳadġu Kaygı, düşünce.
ḳ. 99b/15, 104a/11, 126a/09, 142a/15, 144a/12, 156b/15, 163a/06, 163a/16, 168b/05, 170a/11, 181a/03, 186a/04, 186b/04, 186b/05, 186b/06, 187a/01, 187b/04, 187b/05, 187b/06, 188a/04, 189a/04, 189a/05, 189a/08, 189a/15
ḳ.+bol- 180b/17
ḳ.+da 125a/01
ḳ.+ḳa 195b/05
ḳ.+ları 186b/08
ḳ.+ma 186a/01
ḳ.+mı 143a/16
ḳ.+mı yéme- 186a/10
ḳ.+n 186b/03
ḳ.+n͡gı 143a/16
ḳ.+sı 128a/16, 128b/03, 144a/11, 175a/01, 175a/04
ḳ. ḳadġu yi- Kaygı çekmek, kaygılanmak.
ḳ.-r 165b/09

ḳadġuluġ Kaygılı, endişeli.
ḳ. 179a/08

ḳadġur- Kaygılanmak.
ḳ.-a 163a/03

ḳadġusuz Dertsiz, tasasız.
ḳ. 124b/17

ḳadır Sert.
ḳ. 175b/13

ḳadır- Döndürmek, karşı koymak.
ḳ.-a (ḳadra) 187b/17

ḳadıt- Dikilmek, geri dönmek, yüz çevirmek, inat etmek.
ḳ.-tım 194a/08

ḳadr (Ar.) Kadr, değer.
ḳ.+ını 107a/05

kāfir (Ar.) Kâfir.

k. 125a/11, 125a/13, 164a/11, 164a/12, 191b/16
k.+de 164a/11
kāfūr (Ar.) Kâfur.
k. 144a/09, 145b/05, 163a/07, 163a/09, 193b/15
kāġad (Far.) Kâğıt. **krş. kāġıd**
k. 109a/16, 115a/03
ḳaġun Kavun.
ḳ. 152b/08, 152b/09
ḳaḥt (Ar.) Kıtlık.
ḳ.+ı (ḳaḥtı bol-) 195a/05
ḳaḳ Bir kuş adı.
ḳ. 124a/17, 160b/16
ḳaḳır- Boğazı gürültüyle temizlemek.
ḳ.-ma sen 121b/12
ḳal Şaşkın; deli.
ḳ. 109a/12, 137b/09
ḳal- Kalmak; sürmek, devam etmek; dayanmak.
ḳ. 145a/08, 182a/10
ḳ.-ayı 195b/04
ḳ.-dı 128b/08, 140a/10, 145a/07, 158a/04, 161b/14, 163a/03, 166b/01, 167a/16, 170b/01, 178a/14, 179a/07, 188b/10, 190a/08, 191a/08, 192b/01, 194a/10, 195a/12, 195b/15
ḳ.-dı (turu ḳal-) 139a/09, 182b/05, 190b/08, 194b/04
ḳ.-dı (yatu ḳal-) 139a/08
ḳ.-dı erse 153b/09
ḳ.-dım 195b/17
ḳ.-ġa 165b/16, 173a/13
ḳ.-ġa (turu ḳal-) 158b/05
ḳ.-ġay 107b/04
ḳ.-ġay erdi 107b/07, 182a/11
ḳ.-ġu ermez 143a/10, 153b/08, 160a/01, 184b/15
ḳ.-ġu erse 140b/15
ḳ.-ġu turur 167b/14
ḳ.-ġusuz 146a/04, 157a/09, 184a/01
ḳ.-ıġlı 158a/12
ḳ.-ıp 170b/02
ḳ.-ır 99a/04, 105b/05, 106a/07, 131a/01, 133a/11, 141b/17, 154b/06, 157a/11, 161a/02, 174a/04, 180a/11, 183a/12, 184b/01, 185b/08, 186b/06, 190a/13, 190a/16, 190b/02
ḳ.-ır sen 140b/01
ḳ.-ma (turu ḳal-) 137b/09
ḳ.-madı 143b/07, 191a/17, 191b/09
ḳ.-maġa 171b/12
ḳ.-maġay (kön͡gül ḳal-) 138a/07
ḳ.-maġay erdi 179b/17
ḳ.-masunı 189b/11
ḳ.-maz 109a/04, 109a/05, 150a/16, 153b/12, 183b/16
ḳ.-maz erse 139a/07
ḳ.-mış 106b/10, 111b/13, 116a/13, 146a/04, 170b/09
ḳ.-mışı (turu ḳal-) 188b/04
ḳ.-mışıġ 163a/13
ḳ.-sa 98b/09, 139b/11, 142b/03, 154b/02, 166b/15, 178a/08, 182a/09
ḳ.-su 175b/02

ḳ.-sunı 167b/17, 169a/14, 183a/05
ḳ.-up 177b/04
ḳ.-ur 99a/06, 105b/06, 112b/04, 117b/10, 138a/08, 146a/11, 152b/11, 157a/02, 157a/10, 157a/10, 157b/03, 164b/14, 165b/08, 178b/02, 186a/15
ḳ.-ur erse 166b/13

ḳalem (Ar.) Kalem.
ḳ. 109a/16, 115a/02

ḳalġuçı Kalıcı.
ḳ. 188a/12

ḳalı 'Eğer, mademki, nasıl' anlamına gelen bir edat.
ḳ. 98b/13, 98b/14, 99b/14, 100b/05, 101a/02, 103b/17, 104a/09, 104b/10, 105a/08, 105a/16, 108a/15, 109b/06, 110a/05, 112a/06, 112a/07, 113a/02, 114a/13, 114b/02, 114b/16, 115b/09, 115b/17, 117b/15, 117b/17, 119a/09, 120a/03, 120b/04, 121a/14, 121a/15, 122a/07, 122a/10, 122b/01, 122b/02, 122b/07, 123a/07, 124a/10, 124b/04, 124b/15, 124b/16, 126a/12, 127a/12, 127a/13, 127a/15, 127a/16, 129b/12, 130a/04, 130a/16, 131a/01, 131a/03, 133b/06, 134a/14, 134b/12, 135a/01, 135a/02, 135b/02, 137b/01, 138a/01, 138a/07, 139a/01, 139b/14, 141a/09, 142a/14, 142a/14, 144a/14, 144b/03, 144b/07, 144b/07, 144b/12, 144b/16, 146a/10, 149b/15, 150b/11, 152b/03, 153a/03, 153a/06, 153b/16, 154a/01, 154a/10, 155b/07, 156a/03, 156a/12, 156b/12, 156b/17, 158a/10, 159b/10, 161a/15, 161a/16, 161b/02, 161b/16, 161b/17, 164a/08, 165a/11, 169b/06, 170a/09, 172a/16, 172a/17, 173a/03, 176b/05, 178a/01, 178a/03, 182a/15, 184b/12, 185a/05, 186b/05, 190a/11, 192b/17, 195a/04, 195a/07

ḳalıḳ Gökyüzü.
ḳ. 113a/07, 116a/14, 116b/05, 145a/16, 145b/05, 145b/06, 147b/15, 148a/02, 150a/01, 163a/09, 169b/12, 170a/03, 174b/04, 174b/07, 186b/17
ḳ.+da 160b/17
ḳ.+ḳa 170a/01

ḳalım Kullanılmaz olmuş, yürürlükten kalkmış.
ḳ.+(başı͡ngnı ḳalım ḳıl-) 141a/14

ḳalın 1. Kalabalık.
ḳ. 100a/05, 109b/04, 152a/07, 152a/09, 155a/13, 159a/03, 164a/10, 190 b/03
2. Sürü.
ḳ 154b/01, 160b/09, 160b/11,
3. Çok.
ḳ. 111b/07, 170b/16

ḳ.+tut- 124a/04
ḳ. ḳalın bol- Çoğalmak.
ḳ.-dı 191b/11
ḳ.-sa 124a/04
ḳalḳan Kalkan, siper, örtü.
ḳ. 126a/16
ḳ.+ı 113a/11, 145b/09
ḳam Hekim.
ḳ.+ı 114a/12
ḳ.+ı bol- 156b/16
ḳam- Kamaşmak.
ḳ.-dı 173b/12
ḳamuġ Bütün, hepsi, her.
ḳ. 101a/05, 101b/09, 101b/15, 103a/09, 103a/11, 103a/14, 103b/11, 104a/07, 104b/15, 105a/05, 106b/12, 107a/02, 107b/05, 108a/10, 110a/02, 110a/15, 110a/16, 111a/10, 112b/15, 113b/03, 113b/04, 113b/10, 114a/12, 117b/04, 117b/04, 117b/05, 117b/08, 117b/13, 117b/15, 118b/13, 119a/01, 120a/01, 123b/15, 124a/15, 127b/12, 129b/04, 131a/08, 131a/12, 131b/07, 132a/16, 134b/08, 135a/13, 136a/12, 139a/10, 139b/03, 141a/09, 141b/12, 143a/01, 144b/03, 145b/16, 146b/11, 147a/08, 147a/16, 148a/17, 148b/01, 148b/03, 148b/03, 148b/04, 148b/04, 148b/16, 150a/02, 151b/16, 152b/11, 154b/06, 155a/17, 155b/04, 155b/05, 156a/12, 157a/07, 157a/08, 157a/08, 157b/05, 157b/08, 158b/06, 158b/11, 159b/10, 160a/09, 161a/04, 162b/12, 163b/09, 164a/03, 164a/05, 164b/12, 167a/02, 167b/03, 167b/03, 168b/01, 169a/10, 169a/11, 171a/01, 171a/06, 171b/01, 172a/05, 172b/04, 172b/14, 173a/10, 173a/11, 173a/14, 173b/11, 174a/10, 176b/02, 176b/06, 177a/01, 177b/01, 178a/07, 178a/12, 178b/05, 182b/08, 185a/06, 186a/12, 189a/14, 189b/09, 189b/12, 190a/06, 190a/16, 190b/11, 191a/01, 192b/10, 193a/13, 193b/02, 193b/13, 195a/04, 195b/15
ḳ.+da 108b/09
ḳ.+dan 159a/07, 186b/10, 186b/14
ḳ.+dın 16b/07, 44a/15, 109b/07, 121b/08, 142b/01, 142b/07, 166b/05
ḳ.+ḳa 126a/08, 126b/16, 196a/10
ḳ.+nı 193b/16
ḳ.+nıŋ͡ 186b/11
ḳ.+um 195b/05
kān (Far.) Maden.
k. 160a/13
k.+ı 160a/13
ḳan Kan.
ḳ. 121a/14, 157a/15, 180b/02, 180b/02

ḳ.+ı 190b/06
ḳ.+ın 194a/02
ḳ.+ını 187b/11
ḳ.+ın͡g 137a/14

ḳan- Kanmak, doymak.
ḳ.-dı 159b/12
ḳ.-maz 106b/05
ḳ.-sa 165a/08
ḳ.-ur 181a/14

ḳanat Kanat.
ḳ. 108a/08
ḳ.+ḳılın- 108a/06

ḳança Nereye, nasıl.
ḳ. 102a/06, 113b/10, 153b/06, 153b/07, 155b/06, 193b/09, 195a/12
ḳ.+sız 109b/06

ḳand (Far.) Şeker.
ḳ. 154a/07
ḳ.+bol- 188a/11

ḳanı Nerede, hani; haydi.
ḳ. 107a/01, 111b/03, 119a/03, 140a/02, 140a/03, 140a/04, 140a/05, 140a/06, 140a/07, 140a/08, 140a/09, 140a/10, 140a/17, 152a/12, 152b/15, 153b/06, 153b/06, 155a/16, 157b/04, 157b/16, 160b/08, 164b/10, 166b/11, 173a/07, 188a/12, 189b/05, 190b/03, 190b/04, 190b/05, 190b/06, 190b/06, 190b/07, 190b/08, 190b/09, 190b/10, 191a/09, 191b/04, 191b/05, 191b/05, 191b/06, 191b/06, 191b/09, 191b/14, 191b/14, 191b/14, 191b/14, 191b/15, 191b/17, 191b/18, 193b/09, 194b/07, 195b/05, 195b/12

ḳanıḳı Hangisi.
ḳ. 164b/05

ḳap- Tutmak.
ḳ.-ar 183b/14

ḳap Bir akrabalık adı.
ḳ. ḳap ḳadaş Akraba, kardeş. **krş. ḳa ḳadaş / ḳadaş**
ḳ. 136b/13

ḳap ḳara Kapkara.
ḳ.+bol- 128a/14

ḳapuġ Kapı; saray, padişah kapısı.
ḳ. 103b/11, 103b/11, 110a/16, 110b/07, 116b/13, 116b/14, 117a/14, 118a/12, 119b/01, 123a/06, 123b/04, 136a/11, 138b/03, 139a/12, 144b/04, 148a/07, 154b/06, 170a/06, 170a/06, 172b/14, 172b/15, 173a/10, 185a/06, 188a/05, 189a/14, 189b/12, 190b/11
ḳ.+da 123b/08, 125b/16, 152a/09, 178b/09
ḳ.+daḳı 123a/08, 123b/03, 123b/05
ḳ.+dan 120a/05
ḳ.+dın 179a/07
ḳ.+ı (ḳapġı) 103b/11, 110a/16, 130a/14, 130b/02, 159b/09
ḳ.+ın͡ga (ḳapġın͡ga) 123a/11, 148a/06

ḳ.+ḳa 159a/03

ḳ.+uŋ͡ga (ḳapġuŋ͡ga) 110a/17

ḳ. ḳapuġ açuḳ tut- Kapısını açık tutmak, misafirperver olmak.

ḳ. 132a/05

ḳapuġçı Kapıcı.

ḳ. 111a/04

ḳapuş Yağma.

ḳ. 191b/17

ḳar Kar.

ḳ. 180b/07

ḳara Kara.

ḳ. 104a/16, 104b/16, 106a/14, 116b/08, 124a/17, 125b/07, 125b/08, 128b/04, 132a/01, 137b/05, 140a/14, 140a/15, 140a/17, 143a/13, 145a/14, 145a/14, 145a/15, 146b/09, 148a/02, 161a/12, 162a/08, 162a/13, 162a/13, 162a/16, 177b/05, 180b/05, 184b/10, 187a/06, 189b/02, 189b/15, 190b/07, 190b/10, 191a/07, 193b/15, 196b/08

ḳ.+bol- 155b/10, 191a/14

ḳ.+erdi 169a/03

ḳ.+ḳa 125b/08

ḳ.+ḳıl- 128a/14

ḳ.+yir bol- 190b/03

ḳ.+yir ḳıl- 190a/17

ḳ. ḳara baş Hizmetçi.

ḳ. 192b/10

ḳ. ḳara ḳuş Kartal.

ḳ. 116b/05, 116b/05, 124a/18, 140a/03, 160b/17

ḳ. ḳara ḳuş Jüpiter gezegeni.

ḳ. 169b/16, 187a/08

ḳara Halk.

ḳ. 128a/14, 128a/15, 128b/01, 128b/03, 128b/05, 151a/07, 156a/11, 166b/01, 183b/14

ḳ. ḳara ʻām Halk. **bk. ḳara / ḳara ʻām**

ḳ. 128a/10, 128a/11, 128a/12, 181a/02

ḳaraġur- Körleşmek.

ḳ.-ma 183a/12

ḳaraḳ Göz, gözbebeği.

ḳ. 186b/14

ḳaraḳçı Yağmacı.

ḳ. 166a/06, 167a/02

ḳaraŋ͡gḳu Karanlık.

ḳ. 109b/03, 109b/09, 116b/07, 162a/14

ḳarar (Ar.) Karar.

ḳ.+ı 141a/17

ḳarar- Kararmak.

ḳ.-dı 150a/01, 191a/11

ḳ.-ıp 149b/17

ḳ.-ur 168b/11

ḳ.-ur (köŋ͡gül ḳarar-) 160a/02

ḳarġış Beddua.

ḳ. 146a/14, 171a/16

ḳarı Yaşlı.

ḳ. 130b/07, 158a/17, 161b/12, 180b/07

ḳ.+bol- 110b/09, 141b/02

ḳarı- Kocamak, yaşlanmak.

ḳ.-dım 139a/13

ḳ.-maz 153b/02

ḳ.-mış 139b/04
ḳ.-p 140a/01
ḳ.-sa 139a/16

ḳarıġ Engel.
ḳ.+sız 115a/06

ḳarıl- Karılmak, katışmak, marışmak.
ḳ. 115b/12, 135b/11
ḳ.-ġıl 127b/09, 132b/05
ḳ.-sa 99b/09

ḳarılıḳ Yaşlılık.
ḳ. 139a/16, 139b/14, 171a/06, 194b/13
ḳ.+dan 193b/12
ḳ.+ḳa 194b/09
ḳ.+ta 139b/01

ḳarım (<*ḳar-ım*) Mezar.
ḳ. 182a/15

ḳarın Karın.
ḳ. 105b/15, 105b/17, 106a/06, 106a/06, 107b/16, 128a/16, 141b/12, 189a/02
ḳ.+daḳılar 159b/14, 159b/16
ḳ.+ı (ḳarnı) 128b/03, 128b/05, 160a/11
ḳ.+ın͡g (ḳarnın͡g) 105a/07

ḳarış- Karışmak, karşılamak, karşı koymak.
ḳ.-ın͡g 148a/09
ḳ.-ma 175b/17
ḳ.-sa 126a/03
ḳ.-tı 191b/16

ḳarıt- Kocatmak.
ḳ.-tı 153b/02, 161b/13
ḳ.-ur 138b/14

ḳarma Yağma.
ḳ.+bol- 191a/08, 191b/17

ḳarmaḳ Çengel.
ḳ.+ı 184a/02

ḳarşı Karşı. **krş. ḳarşu**
ḳ. 126a/03
ḳ.+ol 158b/17
ḳ.+turur 125b/15

ḳarşı Saray, köşk.
ḳ. 100b/10, 122a/04, 125b/15, 143b/11, 154b/13, 154b/16, 155a/01, 155a/02, 157b/01, 163a/12, 182b/05, 189b/04, 190a/16, 190a/17, 190b/02
ḳ.+bol- 126a/03
ḳ.+ḳa 113a/12, 121b/09, 121b/17, 145b/09, 163a/11, 174b/10, 178a/11, 187a/13, 187a/14, 189a/03
ḳ.+turur 125b/15

ḳarşu Karşı. **krş. ḳarşı**
ḳ. 120a/04, 186b/17

Ḳārun (Ar.) Karun.
Ḳ. 194b/03

ḳaṣab (Ar.) Hint kumaşı.
ḳ. 160b/07

ḳaş Kaş.
ḳ.+ı 147b/15

ḳaş tüg- Kaş çatmak, yüzünü buruşturmak.
ḳ.-di 148a/11, 169b/12
ḳ.-er 141a/15
ḳ.-(ḳaşı tügmese) 124b/11
ḳ.-(ḳaşın tügme) 148a/12
ḳ. (ḳaşın tügmese) 101a/01

ḳ.-üp 150a/04

ḳ. ḳaş köz tüg- Kaş çatmak, somurtmak.

ḳ.-medim (ḳaşım közüm tüg-) 187b/03

ḳ. ḳaş köz yaz- Yüzü gülmek.

ḳ.-dı (ḳaşın közin yaz-) 149b/02

ḳ. ḳaş yaz- Yüzü gülmek.

ḳ.-dı 169b/10

ḳ.-a (ḳaşın yaz-) 149a/14

ḳ.-ıldı 189a/04

ḳ. ḳaş yazuḳ ḳıl- Kaşını gevşetmek, yüzü gülmek.

ḳ.-ma (yazuḳ ḳılma ḳaş) 183b/17

ḳat **1.** Kat, huzur.

ḳ. 101b/05, 130b/01

ḳ.+ın 104a/16, 106a/14, 115b/06, 121a/17, 140a/14, 143a/13, 166b/14, 177b/05

ḳ.+ında 160b/03, 162a/08, 184b/10, 189b/02

ḳ.+ındaḳı 160b/02

2. Büklüm, kıvrım.

ḳ.+ı 132b/01

ḳat- Katmak, karıştırmak.

ḳ.-ar erse 122a/08

ḳ.-ma 135a/01, 167a/17

ḳ.-maġıl 165b/07

ḳ.-tın͡g erse 135a/01

ḳata Defa.

ḳ. 117a/11

ḳatġur- Gülmekten katılmak.

ḳ.-a 196a/16

ḳ.-a sen 121b/13

ḳatıġ Katı, sert; kesin; çok. **bk. ḳurç / ton͡g**

ḳ. 101a/14, 105a/14, 107b/02, 113b/05, 116a/14, 119b/05, 121b/12, 121b/13, 125a/13, 128b/16, 129a/05, 139b/12, 141b/14, 157a/16, 159a/06, 164a/04, 168a/02, 171a/03, 177a/02, 184a/07, 186b/08, 196b/17

ḳ.+bol- 192b/01

ḳ.+ı ol (katġı) 161b/11

ḳ.+raḳ 186b/10, 186b/14

ḳ.+tut- 114b/06

ḳatıġlan- Katlanmak, çabalamak. **bk. ḳatlan-**

ḳ. 107a/03, 113b/14, 114b/17, 116a/17, 121b/05, 124a/02, 124a/14, 125a/16, 126a/04, 126a/11, 126b/12, 131a/15, 132a/06, 132a/11, 134b/02, 136a/06, 143a/03, 144b/16, 151b/15, 154a/11, 157a/12, 158a/09, 158a/13, 158b/11, 161b/10, 164a/02, 178a/07, 183a/01, 186a/02, 196b/16

ḳ.-dı 178a/12, 188b/17

ḳ.-ġa men 147b/10

ḳ.-ġu 121a/08, 144b/04

ḳ.-su 158a/06

ḳatıḳsız Katıksız, saf.

ḳ. 115a/06

ḳatıl- Katılmak, karıştırılmak; beraber olmak.

ḳ. 99b/10, 102b/12, 115b/12, 124a/04, 128b/06, 131a/07, 131a/11, 133a/06, 133b/02
ḳ.-ayın (ḳatlayın) 126a/10
ḳ.-dı 125b/13
ḳ.-dıŋ mu 126b/07
ḳ.-ġıl 118a/01, 129b/01, 131b/08, 131b/12, 132a/14, 132b/05, 135b/11
ḳ.-ġu 123a/13, 123a/14, 123b/03, 123b/17, 124a/19, 128a/05, 128a/10, 128b/14, 129b/11
ḳ.-ıp (ḳatlıp) 132b/10, 172a/10
ḳ.-ma 124a/14, 124b/06, 124b/12, 125b/10, 126b/07, 127a/09, 127a/11, 131a/16, 135b/17, 138b/09, 155b/10, 157a/11, 157a/16, 157b/01, 160a/02, 161b/02, 165a/02, 169b/01, 172a/03, 177b/14, 177b/17, 185b/01
ḳ.-maḳ 127b/17, 129b/03, 132b/15, 139a/01
ḳ.-maḳnı 128b/13, 129a/03, 129b/09, 129b/15, 130a/11, 130b/12, 131b/09, 132a/15, 132b/17, 133a/14
ḳ.-maz 124a/18
ḳ.-maz (saḳışḳa ḳatıl-) 109b/05
ḳ.-mış 128a/12, 139a/10
ḳ.-sa 99b/09, 124b/06, 132b/08, 136b/05, 177b/14
ḳ.-sen 164a/17

ḳavl (Ar.) Söz.
ḳ.+ı 177a/06, 183a/14
ḳ.+uŋ 183a/14

ḳawuḳ Kepek.
ḳ. 106a/11, 141b/10, 141b/11

ḳawur- Kavramak, yakalamak.
ḳ.-dı 194b/13

ḳawuş- Kavuşmak.
ḳ.-maz 158b/18
ḳ.-ur (ḳawşur) 120a/01, 186b/09
ḳ.-ġum 185b/13

ḳawuştur- (Elleri) kavuşturmak.
ḳ.-dı 145b/10

ḳay- Kaymak, caymak.
ḳ.-ar 100a/10

ḳaya Kaya.
ḳ. 127b/16, 194a/08
ḳ.+da 160b/12

ḳayıŋ Kayın ağacı.
ḳ. 194a/01

ḳaysar (Ar.) Kayser.
ḳ.+ça 194a/16

ḳayu Hangi, hani, ne, kim.
ḳ. 99a/03, 100a/05, 100b/12, 100b/12, 103a/10, 106b/01, 108b/07, 108b/10, 117b/14, 119a/15, 120a/13, 120a/15, 120a/16, 120a/16, 120a/17, 120a/17, 122a/16, 125a/05, 127b/03, 132a/02, 141a/10, 146b/12, 150b/04, 156b/15, 156b/15, 161a/09, 165b/04, 165b/04, 166a/03, 169b/02, 177a/09, 177a/12, 177b/07, 177b/07, 183b/09, 185a/09, 185a/11,

185a/12, 185b/17, 192b/15, 194a/14, 194b/07, 195b/08

ḳ.+da 101b/03, 102b/14, 103a/02, 103a/03, 103a/04, 103a/06, 138a/11, 142a/06, 149b/04

ḳ.+da (ḳayda) 99a/15, 125b/16, 191a/11, 195a/03, 195b/08

ḳ.+(ḳayda erse) 99a/16, 105a/15, 105a/15, 146b/01, 146b/01

ḳ.+dın 179a/01

ḳ.+erse 136b/15

ḳ.+ḳa 119b/13, 120a/15, 193b/15

ḳ.+n 178b/12

ḳ.+sı 120a/12, 120a/12, 120a/13, 120a/13, 120a/16, 120a/16, 156b/14, 156b/14, 156b/15, 185a/10, 185a/11, 185a/12

ḳ.+sın 123b/02, 123b/02, 193a/01, 196a/04

ḳ.+sından 194b/14

ḳaz- Kazmak.

ḳ.-ıġlı 160a/13

ḳ.-ıp 160b/03

ḳażā (Ar.) Kaza, hüküm.

ḳ. ḳażā yorıt- Hüküm yürütmek.

ḳ.-sa 179b/14

ḳ.-tı (ḳażāsın yorıt-) 188a/08

ḳ.-ur (ḳażāsı yorıt-) 109b/15

ḳ.-ur (ḳażāsın yorıt-) 115a/11

ḳazġan- Kazanmak.

ḳ. 115b/13, 152a/01

ḳ.-ıp 107b/17, 139a/07

ḳ.-usın 107a/13

ḳażı (Ar.) Kadı.

ḳ. 159b/01

ḳazıl- Kazılmak.

ḳ.-dı 182a/15

ḳaznaḳ (Far.) Hazine. **bk. aġı**

ḳ. 158a/16, 160b/04, 165b/17, 177a/16

ḳ.+ı 160b/07

ḳ. ḳaznaḳ ur- Hazine biriktirmek.

ḳ.-ma sen 158a/11

ḳ.-uġlı 158a/16

kebit (Soğd.) Dükkân.

k. 152b/06

k.+ler 164b/08

k.+te 152b/06

keç- Geçmek, geçip gitmek. **krş. kiç-**

k.-er 111b/07, 111b/15, 135a/01, 143a/04, 143a/05, 143a/12, 143b/08, 143b/17, 144a/01, 144a/01, 153b/13, 154a/16, 154b/16, 157a/02, 164b/13, 170b/04, 175a/11, 177b/10, 183a/02, 188b/13, 189a/13, 193b/06, 194a/14, 194b/06, 194b/06, 194b/06

k.-er mü 106b/14

k.-erke 175a/11

k.-gü turur 159a/12

k.-güçi 140a/07

k.-igli 106b/14, 106b/15, 143a/04, 175a/10

k.-igli turur 146a/04, 184a/01

k.-ip 106a/12, 111b/15, 137b/12, 137b/13, 146a/08, 152a/01, 184b/12, 188b/17
k.-miş 170b/09
k.-se 137a/15
k.-sü 195b/14
k.-ti 106a/02, 145b/11, 146b/17, 178b/04, 194b/06
2. Yok olmak, ortadan kalkmak.
k.-gey erdi 194a/15
k.-mez 177b/10
k.-ti 194a/15
3. Ölmek.
k.-tiler 154b/14
4. Bir şeyi aşıp geride bırakmak.
k.-ümez 160b/17

keçgü Ölçü, sınır.
k.+de 135a/01

keçig Geçit; merhale. **krş. kiçig**
k. 119b/06, 143b/14

keçimlig Geçici.
k.+turur 111b/01

keçiş Geçme.
k. 107b/16, 182b/11

keçür- Geçirmek, görüp geçirmek, tüketmek.
k. 132b/05
k.-di 161b/12, 184a/10, 188b/16, 189a/04, 189a/10
k.-düm 168b/12, 182b/13, 194a/03
k.-dün̄g 106b/14, 106b/15
k.-ge 154a/16
k.-gey 133b/13
k.-miş 104b/17, 106b/10, 111b/06, 124a/16, 132a/10, 151b/13, 153b/15
k.-se 143b/17, 188b/13
2. Bağışlamak, affetmek.
k. 100b/06, 111a/12, 193a/12, 193a/14
k.-ge 169b/09
k.-gen 109b/01, 115a/04
k.-gey 111a/05
k.-gil 100b/05, 111a/14
k.-mege sen 111a/05
k.-miş 100b/06
k.-se 111a/14
k.-sü 188a/03
3. Bırakmak, vazgeçmek, yüz çevirmek.
k.-di 153b/03
k.-gey 152a/02, 153b/03
4. Ölçüyü aşmak
k.-me 148a/17, 148b/03

ked Çok, iyi, iyice.
k. 99a/13, 99b/01, 100a/04, 101b/14, 103a/09, 104a/09, 105a/04, 105a/14, 111b/14, 114b/07, 117b/06, 118b/07, 119b/05, 120b/03, 120b/11, 120b/17, 122a/03, 122a/10, 122b/07, 124a/18, 127a/12, 130a/04, 132a/09, 133a/08, 133b/06, 135b/04, 135b/13, 138a/01, 138a/02, 139a/02, 141b/14, 146a/07, 146a/12, 149a/11, 154b/01, 155b/17, 156b/02, 156b/06, 159a/13, 159a/17, 159b/03, 171a/08, 175b/13,

175b/15, 176a/07, 180a/03, 180a/03, 181a/01, 181b/05, 184a/07, 185b/05, 188a/14
k.+bol- 164a/15
k.+erse 114b/14, 119b/12, 175b/14
k.+i 144a/10, 161b/03
k.+in 125b/02

ked- Giymek.
k.-eyi 195a/08
k.-gey erdi͡ng 132a/01
k.-gü 132b/02
k.-gülük 110a/03
k.-miş 148a/02
k.-se 141b/17
k.-ti 150a/01, 163a/11, 173b/12, 174b/04, 185a/11, 187a/13, 188b/15

kedgü Giyecek, giysi, elbise. **bk. kedgülük, kedim**
k.+ke 115b/17, 189b/06
k.+mi 159b/15
k.+si 115b/14, 141b/16
k.+sin 172b/13

kedgülük Giyecek, giysi, elbise. **bk. kedgü, kedim**
k. 140b/10, 177a/01

kedik Geyik. **krş. keyik.**
k. 195a/07

kedim Giyecek, giysi, elbise. **krş. kidim / bk. kedgü, kedgülük.**
k. 107b/15, 110a/12, 112a/03, 141b/16
k.+çe 112a/03

kediz Keçe.
k. 132b/03

kedür- (Mec.) Kuşandırmak, (nam) kazandırmak.
k. 173b/13

keffāret (Ar.) Kefaret, borç.
k. 179b/06
k.+bol- 179b/03

kek Kin, öç, hınç.
k. 138a/08
k.+lerin 100a/16

kel- Gelmek. **krş. kil-**
k. 115b/12, 116a/04, 116a/10, 148a/10, 149b/07, 149b/11, 179a/04, 185a/17
k.-di 101a/12, 106b/03, 108b/14, 116b/02, 129b/10, 143b/01, 145b/07, 147b/12, 149b/01, 150a/03, 150a/15, 150b/16, 159b/07, 169b/16, 170b/07, 173a/04, 174b/02, 178a/10, 178b/04, 178b/15, 179a/10, 182b/03, 185b/12, 186b/02, 186b/17, 187b/12, 188a/01, 191b/09, 195a/15
k.-di (açıġ kel-) 115b/04
k.-di (basa kel-) 130b/13
k.-di (ḳopa kel-) 113a/11
k.-di (me͡ngzetü kel-) 191a/12
k.-di (tanuḳ kel-) 181b/07
k.-di (turu kel-) 174b/09
k.-dim 102b/08, 150b/06, 151a/10, 171a/08, 194a/09
k.-dim erdi 194b/05
k.-di͡ng 148a/10, 170a/09

k.-ge 122b/16, 125b/12, 127b/08, 161b/15, 165b/14, 171a/05, 173a/06, 176a/16, 185b/12
k.-ge (tuş kel-) 104b/17
k.-ge (tüş kel-) 108a/14
k.-ge men 149a/09
k.-geler 136b/06
k.-geli 146b/05
k.-gey 110a/06, 113b/18, 138a/07, 144b/12, 152a/01, 164a/09
k.-gey erdi 132a/02
k.-gil 101b/15, 149a/15, 149a/17, 179a/02, 193b/08
k.-gü 146b/09, 183b/15
k.-gü (ağır kel-) 147b/03
k.-gümizni 143b/12
k.-igli 98b/08, 104b/02, 106b/14, 111b/06, 138a/05, 148a/12, 170b/04, 170b/10, 192b/11
k.-igli turur 104b/01, 151b/14
k.-iglike 104b/03
k.-iglisi 138a/07
k.-ip 113a/06, 116b/01, 116b/03, 145a/12, 149b/16, 163a/06, 169b/10, 174b/03, 182a/05, 184b/09, 190a/04
k.-ir 104b/02, 111a/16, 111b/07, 125b/05, 130a/03, 134a/16, 141b/02, 146a/05, 149b/04, 149b/07, 153b/14, 154a/11, 157a/08, 159a/02, 159a/03, 169b/05, 172b/11, 180a/16, 188a/16, 188a/17, 193a/14, 193b/01
k.-ir (ağzı tuş kel-) 130a/02
k.-ir (mişlde kel-) 103a/10
k.-ir bol- 101a/01
k.-ir erse 183b/01
k.-ir mü 145b/13
k.-ir ol 193a/15
k.-ir sen 179a/01, 183a/03, 185b/10
k.-ir mü 113a/14
k.-me 108b/17, 112b/13, 113a/03, 114a/02
k.-medi 113b/06, 145b/04, 147a/03, 147b/17, 179a/09, 187a/01, 187a/05
k.-mediṅ 116b/16
k.-medük 115b/15
k.-megey 133b/09
k.-megüsin 114b/04
k.-mek turur 149b/07
k.-mekiṅ 115b/01, 115b/01
k.-mese 138a/07
k.-mesey men 147b/07
k.-mesü 148b/15
k.-mesü (ağır kel-) 196b/07
k.-mez 182a/17
k.-miş 106a/12, 150a/12
k.-mişin 178b/12
k.-mişiṅgden 139a/09
k.-se 123a/02, 138b/16, 146b/11, 154b/06, 156a/03, 160b/07, 183a/13, 186b/05, 190b/13
k.-se (ağır kel-) 101a/15
k.-se sen 115a/16, 171b/11
k.-sü 147a/06, 147a/13, 147b/05, 148b/06
k.-sü (awa kel-) 176b/15
k.-ü 145a/01

k.-ü bérge 144b/08
k.-ü bir- 135b/05, 144b/08, 170b/02, 183a/15, 196b/05
k.-ür 149a/06, 192b/11

keldür- Getirmek, getirtmek. **krş. kildür-**
k. 145b/12
k.-eyin (keldreyin) 147a/12
k.-ü bir- 115a/01
k.-ür 131b/14, 176a/02, 176a/02, 176a/02
k.-ürler 160b/14

kelin Gelin.
k. 104a/02, 104b/13, 113a/10

keliş- Gelişmek; karşılıklı gidip gelmek.
k. 131b/12
k. kelişgü barışğu Geliş gidiş.
k. 123b/03

kemiş- Bırakmak, terk etmek, vazgeçmek.
k.-gü 169a/08
k.-ti 192b/09

kenç (Far. *genc*) Hazine.
k.+im 194b/03

kend (Soğd.) Kent, şehir; kale. **krş. kind.**
k. 101b/01, 102b/10, 107a/01, 107b/03, 115b/12, 116a/17, 117a/15, 128a/05, 140a/02, 143b/11, 152b/06, 160a/09, 165a/11, 166a/05, 190b/01, 194b/03, 196a/02
k.+ke 123a/11, 139a/11

kendü Kendi.
k. 174a/08

kep Kalıp, vücut,forma.
k. 162a/13
k.+din 182a/17
k.+i 162a/13

ker- Germek, kabartmak. **krş. kir-**
k.-dim 194a/08
k.-megil (kögüz ker-) 155b/15, 159a/15

kerek Gerek, gerekli.
k. 98b/04, 98b/15, 101a/15, 101a/15, 102b/05, 102b/05, 103a/04, 107b/15, 110b/03, 111a/01, 115b/10, 117b/07, 118a/16, 118b/07, 118b/07, 118b/08, 119a/08, 120b/10, 120b/12, 121a/02, 123a/13, 123a/13, 123b/03, 123b/03, 129b/11, 129b/11, 130b/03, 130b/03, 130b/05, 131a/10, 132b/06, 133a/10, 137b/07, 138a/02, 138a/11, 138a/11, 140a/12, 140a/12, 141a/08, 141a/08, 141b/12, 142a/10, 143a/09, 143a/09, 143a/11, 143a/11, 143a/12, 144b/02, 144b/06, 147b/01, 147b/01, 147b/02, 149a/04, 151a/03, 151b/06, 154a/15, 156b/07, 159b/01, 159b/02, 159b/03, 160a/11, 160a/11, 160a/12, 160a/14, 163b/01, 164b/08, 164b/08,

166a/08, 166a/14, 166b/14, 166b/14, 166b/15, 167a/09, 167a/09, 169a/08, 169a/08, 169a/09, 169a/11, 169a/15, 170b/06, 174a/13, 176b/08, 177a/05, 177a/08, 180a/03, 180b/14, 181a/08, 182b/01, 186a/16, 186a/16, 188a/12, 190a/01, 190a/01, 196b/13
k.+bol- 109b/13, 110b/14, 112a/04, 128a/09, 141b/03, 175a/17, 177b/11
k.+erse 106a/05, 118a/16, 143a/10, 143a/10, 143a/12
k.+i 129a/15
k.+im 175b/06
k.+in 128b/11, 129b/03, 162b/06
k.+ini 128a/10, 176a/10
k.+i͡ng 111b/07, 154a/16, 161b/14
k.+men 136b/05

kerekle- Yokluğu dolayısıyla aramak.
k.-p 101a/13

kereklig Gerekli, ihtiyaç duyulan.
k. 129b/05, 133a/02, 157a/02, 186a/05
k.+turur 105a/04, 123a/16, 128a/08, 130a/13, 136b/10

kereksiz Gereksiz, ihtiyaç duyulmayan; uygun olmayan.
k. 111a/03, 111b/14, 176a/10, 196b/13
k.+mü 173a/14

kes- Kesmek.
k. 108a/13, 124b/13, 126b/04
k.-er 121a/14, 149b/15
k.-erde 117b/12
k.-eyi 196a/03
k.-gey (uruġ kes-) 107b/04
k.-gil 119a/09, 186a/03
k.-ildi 109a/12
k.-ip 188a/05
k.-medim 153a/05
k.-megey men 193a/16
k.-megü 108a/09
k.-megüke 98b/07
k.-mese 158a/01
k.-mesüni 189b/11
k.-mez 104a/03, 175a/03, 180a/01
k.-se 122a/09, 132a/02, 165a/06
k.-ti 98b/10, 123a/04, 136a/17, 145a/11, 146b/16, 162b/14, 168a/16, 174b/02, 178a/09, 186a/17, 190a/03
k.-tim 145a/05

kese Kesin, açık, kısa.
k. 109b/15, 110b/13, 112a/06, 113b/06, 116b/17, 121b/05, 134b/11, 154b/10, 155b/11

kesil- Kesilmek.
k.-di 113a/04, 131a/03, 136b/01, 137a/01, 140b/08, 150a/02, 155b/09
k.-di (sözüm kesil-) 102b/06
k.-mez 166b/12
k.-se 100b/04, 139b/06
k.-sü 138b/02
k.-ür (keslür) 122a/05

kesme Perçem saç. **bk. küjek**
k. 174b/04

kesüksüz Kesintisiz, aralıksız.
k.+süz 115a/13

kewel Arapatı, küheylan.
k. 135b/17, 160b/08, 173b/16
keyik Geyik. **krş. kedik.**
k. 196b/03
kez- Gezmek, dolaşmak. **krş. kiz-**
k.-e 110a/04
k.-er 185a/11
k.-eyi 195a/02
k.-ip 132a/03
kezgüçi Gezici.
k. 132a/01
kezig Nöbet, sıra.
k. 141b/03, 181a/03
k.+i 141b/03
k. kezig bir- Fırsat vermek.
k.-mez 106b/08
kezigçe Sırayla.
k. 141b/02
keziglig Nöbetçi.
k. 145b/04
ḳıl Kıl.
ḳ.+dan 130b/14, 183a/01
ḳıl- Kılmak, etmek, yapmak.
k. 108a/07, 111a/13, 116a/17, 130a/16, 130b/07, 144b/17, 153b/09, 164b/13, 166a/11, 169b/02, 173b/05, 178a/01, 178a/08
ḳ.-(aġın ḳıl-) 156a/03, 184a/04
ḳ.-(asġı ḳıl-) 109a/01
ḳ.-(asıġ ḳıl-) 183a/13
ḳ.-(azuḳ ḳıl-) 100b/06
ḳ.-(basut ḳıl-) 168a/07, 174b/01
ḳ.-(bıçış ḳıl-) 138b/02
ḳ.-(cevāb ḳıl-) 108a/15
ḳ.-(du'ā ḳıl-) 161b/07, 186a/02
ḳ.-(edgü ḳıl-) 126a/08
ḳ.-(edgülük ḳıl-) 128b/16, 129a/07, 133a/15, 151b/16, 157a/04, 157a/09, 158b/11, 168a/01, 172a/04
ḳ.-(ḥalāl ḳıl-) 160a/05
ḳ.-(idilıḳ ḳıl-) 193a/11
ḳ.-(kişilik ḳıl-) 173a/17
ḳ.-(köni ḳıl-) 164b/17
ḳ.-(ḳulluḳı ḳıl-) 184b/14, 193a/01
ḳ.-(orun ḳıl-) 196a/09
ḳ.-(otı ḳıl-) 185b/04, 185b/11
ḳ.-(revā ḳıl-) 110b/08, 175b/09
ḳ.-(r ūzī ḳıl-) 196a/07
ḳ.-(ṣabır ḳıl-) 186a/03
ḳ.-(ṣabur ḳıl-) 190b/16
ḳ.-(satıġ ḳıl-) 125a/13
ḳ.-(şukur ḳıl-) 190b/16
ḳ.-(tap ḳıl-) 116a/12, 136a/01, 138b/17, 141b/16
ḳ.-(tapġı ḳıl-) 139b/01
ḳ.-(tapuġ ḳıl-) 107b/02, 108a/10, 115a/07, 120a/02, 129a/11, 158b/06, 183a/09, 183a/10, 184b/06, 194b/12
ḳ.-(törü ḳıl-) 154b/07, 155b/01, 158a/09, 163b/13
ḳ.-(turu ḳıl-) 158a/05
ḳ.-(tutaşı ḳıl-) 155a/10
ḳ.-(tükel ḳıl-) 183a/14
ḳ.-(ülüg ḳıl-) 129a/11, 152a/16
ḳ.-(vefā ḳıl-) 122b/02, 193a/17
ḳ.-(yaḳın ḳıl-) 125a/16

ḳ.-(yanut ḳıl-) 123b/17, 132a/12, 176b/12
ḳ.-(yeti ḳıl-) 133b/06
ḳ.-(yuluġ ḳıl-) 173b/05, 183b/03
ḳ.-(yumuş ḳıl-) 123b/14
ḳ.-ayı 195a/14
ḳ.-ayı (iş ḳıl-) 195a/17
ḳ.-ayı (ḳul ḳıl-) 195b/06
ḳ.-ayı (tiriglik ḳıl-) 195a/07
ḳ.-ayın 130b/05, 169a/14, 175a/17
ḳ.-ayın (iş ḳıl-) 149a/17
ḳ.-ayın (ḳul ḳıl-) 126b/13
ḳ.-ayın (sewinçlüg ḳıl-) 170b/16
ḳ.-ayın (tapuġ ḳıl-) 136a/11
ḳ.-ayın (ot ḳıl-) 175a/17
ḳ.-ayın (yarı ḳıl-) 178a/08
ḳ.-ayın (ziyāret ḳıl-) 148b/12, 149b/11, 169b/06
ḳ.-daçı 191b/05
ḳ.-dı 102b/12, 145b/01, 147b/14, 155a/14
ḳ.-dı (baş ḳıl-) 170a/13
ḳ.-dı (boyun yoġun ḳıl-) 146a/12
ḳ.-dı (cefā ḳıl-) 154a/14
ḳ.-dı (cevāb ḳıl-) 114b/10, 150a/06
ḳ.-dı (du‘ā ḳıl-) 116b/10
ḳ.-dı (edgülük ḳıl-) 155a/12, 173a/14
ḳ.-dı (elgi͡ng uzun ḳıl-) 155a/13, 171b/01, 174a/02
ḳ.-dı (işni ḳıl-) 178a/12
ḳ.-dı (ḳara yir ḳıl-) 190a/17
ḳ.-dı (ḳıyām ḳıl-) 163a/01
ḳ.-dı (kişi tapġı ḳıl-) 170b/01
ḳ.-dı (kötki ḳıl-) 182b/04
ḳ.-dı (meşġul ḳıl-) 152b/15
ḳ.-dı (namāz ḳıl-) 116b/10, 148a/04, 169b/13, 174b/09, 187a/11
ḳ.-dı (orun ḳıl-) 116b/15, 150a/11
ḳ.-dı (öç ḳıl-) 188a/07
ḳ.-dı (saḳınç ḳıl-) 189a/04
ḳ.-dı (selām ḳıl-) 116b/14, 150a/04, 150a/09, 170a/07, 178b/15
ḳ.-dı (su’āl ḳıl-) 125a/05
ḳ.-dı (şukr ḳıl-) 162b/17, 178b/06
ḳ.-dı (ta‘ziyet ḳıl-) 188a/01
ḳ.-dı (töşek ḳıl-) 169b/14
ḳ.-dı (tünek ḳıl-) 103a/16
ḳ.-dı (tüşe ḳıl-) 149b/16
ḳ.-dı (uluġ ḳıl-) 172b/15
ḳ.-dı (yaḳın ḳıl-) 168b/01
ḳ.-dı (yanut ḳıl-) 113b/05, 117a/08, 173b/02
ḳ.-dı (yaruḳ ḳıl-) 179b/12
ḳ.-dı (yawa ḳıl-) 104a/05
ḳ.-dı (yol ḳıl-) 145b/10, 178b/15
ḳ.-dı (yorıḳ ḳıl-) 174a/02
ḳ.-dı (za‘ferān ḳıl-) 169b/11
k.-dı erse 124a/10, 153b/16
ḳ.-dı erse (selām ḳıl-) 150b/14
ḳ.-dım 194a/10
ḳ.-dım (cefā ḳıl-) 110a/09
ḳ.-dım (ḫaṣım ḳıl-) 170b/16
ḳ.-dım (yawa ḳıl-) 194a/02
ḳ.-dım (yazuḳ ḳıl-) 111a/11
ḳ.-dım (yuluġ ḳıl-) 175b/08
ḳ.-dım erse (nigü ḳıldım erse) 113b/06
ḳ.-dın͡g 168a/06, 194a/13

ḳ.-dın͡g (aġu ḳıl-) 118a/03
ḳ.-dın͡g (asıġ ḳıl-) 153b/16
ḳ.-dın͡g (kiñgeş ḳıl-) 174a/11
ḳ.-dın͡g (tapuġ ḳıl-) 176b/07
ḳ.-dın͡g (yawa ḳıldın͡g erse) 111b/06
ḳ.-dın͡g erse 104b/17, 105a/01, 165b/15
ḳ.-dın͡g erse (yawa ḳıl-) 154a/01
ḳ.-ġa 137a/17, 146b/15, 147a/11, 158a/17
ḳ.-ġa (aġır ḳıl-) 184b/05
ḳ.-ġa (aġu ḳıl-) 127b/04, 165a/14
ḳ.-ġa (asıġ ḳıl-) 154a/08
ḳ.-ġa (başıñgnı ḳalım ḳıl-) 141a/14
ḳ.-ġa (cefā ḳıl-) 110a/09, 158b/02
ḳ.-ġa (ḳor ḳıl-) 180a/15
ḳ.-ġa (kora ḳıl-) 196b/13
ḳ.-ġa (köñgül baş ḳıl-) 126b/09
ḳ.-ġa (öz neñgin ḳıl-) 146b/15
ḳ.-ġa (uçuz ḳıl-) 159a/04
ḳ.-ġa (vefā ḳıl-) 154a/14
ḳ.-ġa (yat ḳıl-) 151b/15
k.-ġa men 147b/10
ḳ.-ġa mu (du‘ā ḳıl-) 193a/04
ḳ.-ġanḳa (edgü ḳıl-) 171b/08
ḳ.-ġay 112a/07, 125a/15, 151a/06
ḳ.-ġay erdi (tapuġ ḳıl-) 157b/05
ḳ.-ġıl 173b/09, 176a/06
ḳ.-ġıl (bolun ḳıl-) 164a/14
ḳ.-ġıl (edgü ḳıl-) 167b/14
ḳ.-ġıl (işi ḳıl-) 139a/16
ḳ.-ġıl (şukrı ḳıl-) 163b/12
ḳ.-ġıl (yuluġ ḳıl-) 173b/17
ḳ.-ġıl (yüzüm al ḳıl-) 109a/12
ḳ.-ġu 101a/05, 102b/05, 117b/15, 144b/02, 155a/15, 158b/13, 164b/13, 165a/08, 165b/06, 165b/15, 169a/10, 189b/16
ḳ.-ġu (asıġ ḳıl-) 167b/12
ḳ.-ġu (edgü ḳıl-) 164a/03
ḳ.-ġu (ḥurmet ḳıl-) 148b/16
ḳ.-ġu (iş ḳıl-) 169a/09
ḳ.-ġu (neteg ḳıl-) 101b/16, 149a/10
ḳ.-ġu (nigü ḳıl-) 102a/12
ḳ.-ġu (tapuġ ḳıl-) 119b/13, 123a/06, 190a/14
ḳ.-ġu boldı 147a/02
ḳ.-ġu ermez (vefā ḳıl-) 153b/04, 177b/12
ḳ.-ġu erse 102b/07
ḳ.-ġuçı 111a/04, 49b/14
ḳ.-ġuçı (ṣabr ḳıl-) 190b/14
ḳ.-ġuçı (selām ḳıl-) 151a/01
ḳ.-ġuçı (tanuḳ ḳıl-) 127a/05
ḳ.-ġuçı (tapuġ ḳıl-) 118a/07, 119b/14, 122b/12, 123b/04
ḳ.-ġuçı (yanut ḳıl-) 151a/02
ḳ.-ġuçı (yo͡ngaġ ḳıl-) 126b/08
ḳ.-ġuçıḳa (cefā ḳıl-) 100b/03
ḳ.-ġuçıḳa (isiz ḳıl-) 171b/16, 172a/03
ḳ.-ġuḳa 164b/05
ḳ.-ġuḳa (uçuz ḳıl-) 144a/16
ḳ.-ıġlı 122a/05, 140a/08, 191b/06
ḳ.-ıġlı (atasız ḳıl-) 182a/06
ḳ.-ıġlı (iş ḳıl-) 191b/04
ḳ.-ıġlı (kişilik ḳıl-) 173b/07
ḳ.-ıġlı (kişililk ḳıl-) 176b/11
ḳ.-ıġlı (könilik ḳıl-) 191b/14

ḳ.-ıġlı (ḳul ḳıl-) 125a/09, 140b/04
ḳ.-ıġlı (yaḳınlıḳ ḳıl-) 109a/02
ḳ.-ın (edgü ḳıl-) 133a/13
ḳ.-ın (tapuġ ḳıl-) 125b/01
ḳ.-ındı (arıngu ḳıl-) 103b/02
ḳ.-ıp 116b/01, 125a/05, 173b/14
ḳ.-ıp (edgü ḳıl-) 185a/17
ḳ.-ıp (elig bir ḳıl-) 101b/10, 114b/07
ḳ.-ıp (iş ḳıl-) 146b/12
ḳ.-ıp (ḳadaşlıḳ ḳıl-) 108b/02
ḳ.-ıp (ḳul ḳıl-) 142a/01
ḳ.-ıp (ḳumaru ḳıl-) 188b/03
ḳ.-ıp (küç ḳıl-) 135a/13
ḳ.-ıp (namāzın ḳıl-) 170a/05
ḳ.-ıp (suḳluḳ ḳıl-) 183a/12
ḳ.-ıp (tap ḳıl-) 182b/13
ḳ.-ıp men (beg ḳıl-) 195b/06
ḳ.-ma 106b/11, 155b/11, 167b/06, 176a/08, 184b/14
ḳ.-ma (açıġ ḳıl-) 107a/15, 124b/04
ḳ.-ma (ajuh tar ḳıl-) 186a/04
ḳ.-ma (ḫaşım ḳıl-) 157a/15
ḳ.-ma (isiz ḳıl-) 133a/13, 185b/03
ḳ.-ma (iş ḳıl-) 137a/16
ḳ.-ma (ḳara ḳıl-) 128a/14
ḳ.-ma (ḳoşnı ḳıl-) 135b/14
ḳ.-ma (kö͡ngül baş ḳıl-) 117a/05, 130b/11, 173a/01, 186a/01
ḳ.-ma (kö͡nglü͡ng aġır ḳıl-) 145a/02
ḳ.-ma (küç ḳıl-) 166b/16
ḳ.-ma (sewinç ḳıl-) 183b/17
ḳ.-ma (sıġıt ḳıl-) 186a/03
ḳ.-ma (tar ḳıl-) 107a/16
ḳ.-ma (taş ḳıl-) 174a/10
ḳ.-ma (üç ḳıl-) 193a/01
ḳ.-ma (yaġı ḳıl-) 124a/05, 125b/01, 126a/11
ḳ.-ma (yaḳın ḳıl-) 158b/08
ḳ.-ma (ḳaş yazuḳ kıl-) 183b/17
ḳ.-ma (yawa ḳıl-) 111b/06, 134a/14, 154a/03, 161b/14, 175b/01, 183a/06
ḳ.-ma (yawuz ḳıl-) 179b/03
ḳ.-ma (yiglik ḳıl-) 121b/05
ḳ.-ma (zinā ḳıl-) 131a/15
ḳ.-ma tapuġ ḳıl- 110b/06
ḳ.-madı (asıġ ḳıl-) 124a/10, 143b/07, 143b/14, 154a/06
ḳ.-madım (selām ḳıl-) 150b/13
ḳ.-madın 165b/08
ḳ.-madın (yawa ḳıl-) 190a/14
ḳ.-madın͡g (selām ḳıl-) 150b/11
ḳ.-maġa (asıġ ḳıl-) 171a/04
ḳ.-maġa (taş ḳıl-) 112b/08
ḳ.-maġa (vefā ḳıl-) 151b/15
ḳ.-maġay 126b/09
ḳ.-maġıl (çıġay ḳıl-) 110b/10
ḳ.-maġıl (isiz ḳıl-) 151b/16, 156a/14
ḳ.-maġıl (sarıġ ḳıl-) 134a/01
ḳ.-maġıl (uwut ḳıl-) 148a/16
ḳ.-maġıl (yawa ḳıl-) 143a/04
ḳ.-maġıl sen (yawa ḳıl-) 104a/07, 115b/08
ḳ.-maġu 132b/11
ḳ.-maġu (isiz ḳıl-) 171b/16
ḳ.-maġu (uçuz ḳıl-) 134a/11
ḳ.-maġu mu (yanut ḳıl-) 172b/16
ḳ.-maḳ 108b/07, 108b/15
ḳ.-maḳ (tapġı ḳıl-) 142a/01

ḳ.-maḳ (tevbe ḳıl-) 169a/06
ḳ.-maḳḳa (tevbe ḳıl-) 168b/10
ḳ.-maḳnı 172b/05
ḳ.-masa 171b/08
ḳ.-masa (iş ḳıl-) 164b/14
ḳ.-masa (tükel ḳıl-) 177a/09
ḳ.-masa sen 156b/17, 178a/01
ḳ.-mayın 169a/07
ḳ.-maz (asıġ ḳıl-) 106b/03
ḳ.-maz (eksük ḳıl-) 110a/12
ḳ.-maz (selām ḳıl-) 151a/07
ḳ.-maz (yazuḳ ḳıl-) 160a/05
ḳ.-mış 171a/12
ḳ.-mış (bolun ḳıl-) 162a/01
k.-mış (tapuġ ḳıl-) 141a/09
ḳ.-mış (umunç ḳıl-) 149a/13
ḳ.-mış (vaʻde ḳıl-) 110a/03
ḳ.-mışıġ (yazuḳ ḳıl-) 188a/03
ḳ.-mışın (munāẓara ḳıl-) 117a/11
ḳ.-mışın (taʻbir ḳıl-) 181b/01
ḳ.-mışın (yawa ḳıl-) 168b/06
ḳ.-mışın͡ġ (tapuġ ḳıl-) 115b/08
ḳ.-sa 112a/10, 118b/12, 122b/10, 164b/04
ḳ.-sa (asıġ ḳıl-) 125a/15, 144b/09
ḳ.-sa (baş ḳıl-) 107a/11
ḳ.-sa (bolun ḳıl-) 107a/01
ḳ.-sa (cefā ḳıl-) 159a/08
ḳ.-sa (edgü ḳıl-) 136a/16, 159a/07, 171b/07
ḳ.-sa (ʻināyet ḳıl-) 186a/14
ḳ.-sa (isiz ḳıl-) 136a/16, 178b/02, 178b/02
ḳ.-sa (işi ḳıl-) 139b/04
ḳ.-sa (ṣabur ḳıl-) 190b/17
ḳ.-sa (selām ḳıl-) 150b/15
ḳ.-sa (şukur ḳıl-) 190b/17
ḳ.-sa (tapġı ḳıl-) 110b/03
ḳ.-sa (tapuġ ḳıl-) 100b/16, 119a/11, 119a/13, 119b/05, 124a/03
ḳ.-sa (taş ḳıl-) 102b/03
ḳ.-sa (törü ḳıl-) 177a/06
ḳ.-sa (uçuz ḳıl-) 108a/11
ḳ.-sa (udu ḳıl-) 107a/08
ḳ.-sa (vefā ḳıl-) 100a/15, 159a/08
ḳ.-sa (yanut ḳıl-) 100a/14
ḳ.-sa (yarp ḳıl-) 177a/08
ḳ.-sa (yawa ḳıl-) 143a/05, 143a/14, 143a/15, 158a/06, 189b/08
ḳ.-sa (yazuḳ ḳıl-) 100b/06, 124a/03
ḳ.-sa (yuluġ ḳıl-) 116a/06
ḳ.-sa men (yazuḳ ḳılsa men) 111a/05
ḳ.-sa men (tapuġ ḳıl-) 114b/07
ḳ.-salar 133a/07, 167a/05
ḳ.-salar (cefā ḳıl-) 100a/15
ḳ.-su 147a/07
ḳ.-su (en͡g ḳızıl ḳıl-) 173b/17
ḳ.-su (şukrı ḳıl-) 175b/03
ḳ.-su (yuluġ ḳıl-) 165a/09
ḳ.-sun 175b/01
ḳ.-sunı (erej ḳıl-) 164b/01
ḳ.-u bil- 165b/09
ḳ.-u tur- 167a/14
ḳ.-u tur- (yaḳınlıḳ ḳıl-) 126b/11
ḳ.-umas (uz ḳıl-) 142b/14
ḳ.-umaz 152a/13
ḳ.-umaz (işi ḳıl-) 166b/04
ḳ.-umaz (işin ḳıl-) 142b/15

ḳ.-ur 99b/09, 118a/12, 119a/12, 123a/03, 125a/03, 147a/07, 152a/13
ḳ.-ur (anı ḳıl-) 117a/06
ḳ.-ur (atalıḳ ḳıl-) 192b/02
ḳ.-ur (az ḳıl-) 116a/11
ḳ.-ur (bar ḳıl-) 115a/05
ḳ.-ur (baş ḳıl-) 120b/04
ḳ.-ur (birig yüz ḳıl-) 138a/04
ḳ.-ur (cānı yuluş ḳıl-) 183b/10
ḳ.-ur (du'ā ḳıl-) 175a/02
ḳ.-ur (edgülük ḳıl-) 172b/10, 174a/04
ḳ.-ur (idişçi ḳıl-) 119b/11
ḳ.-ur (iglig ḳıl-) 181a/07
ḳ.-ur (isiz ḳıl-) 136a/16, 159a/07, 178b/02
ḳ.-ur (iş ḳıl-) 99b/09
ḳ.-ur (ḳul ḳıl-) 114b/02
ḳ.-ur (küç ḳılur erse) 100b/05
ḳ.-ur (sögüş ḳıl-) 172a/13
ḳ.-ur (şeksiz ḳıl-) 132b/11
ḳ.-ur (ṭā'at tapuġ ḳıl-) 139a/12
ḳ.-ur (tatıġsız ḳıl-) 105a/17, 185b/16
ḳ.-ur (tusu ḳıl-) 161b/01
ḳ.-ur (uzluḳ ḳıl-) 133a/01
ḳ.-ur (ün çoġı ḳıl-) 175b/17
ḳ.-ur (vefā ḳıl-) 100b/03, 159a/08
ḳ.-ur (yaġılıḳ ḳıl-) 125a/12
ḳ.-ur (yanutı ḳıl-) 172b/10
ḳ.-ur (yazuḳ ḳıl-) 179b/08
ḳ.-ur (yişin ḳıl-) 138b/15
ḳ.-ur (yoḳ ḳıl-) 115a/06
ḳ.-ur (yut ḳıl-) 172a/17, 185b/01
ḳ.-ur (yüz ḳıl-) 144a/01
ḳ.-ur (ziyāret ḳıl-) 148b/11
ḳ.-ur men (şenā ḳıl-) 109b/02
ḳ.-ur men(tapuġ ḳıl-) 110a/16
ḳ.-ur men (ziyāret ḳıl-) 149a/05
ḳ.-ur sen 171b/01, 186a/09
ḳ.-ur sen (cevābı ḳılur sen) 101a/09
ḳ.-ur sen (açıġ ḳıl-) 164a/04
ḳ.-ur sen (edgü ḳıl-) 182b/03
ḳ.-ur sen (tapuġ ḳıl-) 110b/06
ḳ.-uruŋ (ḳapuġ kıl-) 117a/14
ḳ.-urmız 175a/02
ḳ.-urmız (küç ḳıl-) 146a/03, 146a/03
ḳ.-uruŋ 169b/01

ḳıldur- Yaptırmak.
ḳ. 185a/07

ḳılıç Kılıç. **krş. ḳılınç**
ḳ. 177a/14
ḳ.+dan 130b/14

ḳılıḳ Kılık, huy, gidiş, tavır. **krş. ḳılḳ.**
ḳ. 133b/09, 156a/10, 160b/05, 160b/13, 164b/17, 165b/02, 172a/10, 176a/15, 176a/16, 177b/09, 177b/10, 177b/10, 178b/03, 184b/03, 188a/06, 190a/06
ḳ.+dın 155b/10
ḳ.+ı 99a/09, 144a/03, 184a/14
ḳ.+it- 119b/02
ḳ.+ḳa 125a/03
ḳ.+lar 151b/10
ḳ.+larını 141a/16
ḳ.+larḳa 151b/09

ḳ. ḳılıḳ köni tut- Doğru tavır sergilemek.
ḳ.-(ḳılıḳıŋ köni tut-) 155b/13

ḳılıḳlıġ Karakter sahibi, iyi huylu.
k. 153a/13, 165b/01

ḳılıḳsız Karaktersiz, kötü huylu.
ḳ.+ bol- 128a/12

ḳılın- Kılınmak, yapılmak, sahip olmak.
ḳ. 98b/08, 127b/11, 154a/16, 183a/11
ḳ.-(cemā'at ḳılın-) 164a/13
ḳ.-(ḳanat ḳılın-) 108a/06
ḳ.-(kişilik ḳılın-) 173b/01
ḳ.-(siliglik ḳıl-) 121b/11
ḳ.-ġıl 124a/11
ḳ.-ġıl (tevbe ḳılın-) 158a/10
ḳ.-ġu (tapuġ ḳıl-) 119b/01
ḳ.-sa 124a/11, 127b/11
ḳ.-sa (isiz ḳılın-) 165a/03

ḳılınç İş, davranış, huy.
ḳ. 103a/04, 110a/08, 125a/09, 127a/02, 127a/08, 133b/14, 133b/14, 133b/16, 133b/16, 139b/02, 139b/14, 151b/14, 156a/12, 165a/16, 165a/17, 165b/01, 172a/15, 177b/09, 183a/15, 185b/01
ḳ.+(edgü ḳılınç tut-) 103a/06
ḳ.+ı 99a/09, 104a/04, 104b/07, 113b/13, 118a/05, 119b/11, 120b/11, 125b/07, 127a/07, 128a/11, 128a/15, 128a/15, 131b/03, 134a/16, 140a/08, 143b/16, 151a/17, 154b/12, 156a/13, 164b/18, 174a/07, 174a/07, 174a/08, 184a/14, 184a/16, 188b/11, 190a/12
ḳ.+ım 108b/13, 174a/17, 193a/17
ḳ.+ın 129a/14, 151b/16, 156a/06
ḳ.+ın yaŋgın 185a/05
ḳ.+ıŋ 102b/14, 152a/15, 155b/08, 155b/13
ḳ.+it- 119b/17
ḳ.+lıġ 194b/01
ḳ.+lıġ turur 184a/09
ḳ. ḳılınç köni tut- Doğru ve dürüst olmak.
ḳ.-(ḳılınçıŋ köni tut-) 135b/17

ḳılınç Kılıç. **krş. ḳılıç**
ḳ. 157b/17, 122b/04
ḳ.+ur- 165a/11

ḳılıḳ Huy, gidiş, tavır. **krş. ḳılıḳ**
ḳ. 110a/08, 118a/05, 134a/16, 168a/12, 174a/09, 178b/03, 188a/08, 188a/09, 195a/12, 195b/13, 195b/14
ḳ.+ı 100b/08, 104a/04, 105b/01, 108a/10, 112b/09, 113b/13, 113b/17, 119b/09, 119b/10, 122a/06, 122a/12, 125a/04, 125b/08, 126b/17, 128a/08, 128a/11, 128a/14, 128a/15, 131a/13, 131a/16, 132b/14, 136a/10, 136a/13, 136b/03, 140a/11, 143b/16, 145b/12, 151b/11, 153b/13, 155b/02, 155b/08, 156b/02, 160a/01, 160b/10, 161b/11, 161b/12, 162a/13, 162b/04, 164b/18, 165a/16, 166b/03, 172a/01, 172a/13, 172a/17, 174a/08, 174a/09, 174b/11, 175b/13,

176b/17, 178a/17, 179a/06, 180a/04, 180b/09, 182a/06, 184a/09, 184a/11, 184b/01, 187b/05, 188b/10, 189b/14, 190a/12, 191a/16, 193a/06, 194a/14, 195a/12, 195b/02, 196b/15

ḳ.+ı yaŋ͡gı 104b/07, 120b/11

ḳ.+ım 108b/13, 118a/11, 174a/17, 194b/07

ḳ.+ın 129a/02, 129a/14, 154a/14, 166a/07, 168b/06, 195b/17

ḳ.+ını 128b/01, 139b/07

ḳ.+ıŋ͡g 125b/10, 153a/10, 153b/12, 155b/08

ḳımız Kımız.

ḳ. 132b/03

ḳın Ceza, işkence. **bk. ḳıyın.**

ḳ. 104a/09

ḳ.+ı 141b/14, 166a/07

ḳ.+ıḳa 156b/12

ḳ.+ın 156a/05

ḳ.+ında 128b/04

ḳına- Cezalandırmak, işkence etmek.

ḳ.-dı 103a/16

ḳ.-ma 111a/12

ḳ.-p 176a/11

ḳ.-sa sen 111a/14

ḳırḳ Kırk.

ḳ. 137b/10

ḳ.+ta 137a/15

ḳırtış Yüz, deri, ten, renk.

ḳ.+ı 116b/04, 145b/05, 147b/15, 149a/16, 163a/08, 169b/11, 187a/10, 187a/12

ḳ.+ı (Ḥabeş ḳırtışı bol-) 187/02

ḳıs- Kısaltmak, sıkmak, zapt ve rapt altında bulundurmak.

ḳ.-a tut- 136a/12, 155b/02, 166a/15

ḳ.-ġıl 156a/14

ḳısal- Kısalmak.

ḳ.-dı 192b/03

ḳısġa Kısa.

ḳ. 183a/10

ḳ.+(elig ḳısġa bol-) 117b/08

ḳ.+(elig ḳısġa tut-)127b/01, 182b/14

ḳ.+bol- 170a/04

ḳ.+(saḳınç ḳısġa tut-) 136a/01, 156b/04, 183a/10

ḳısıġlı Engelleyen, mani olan.

ḳ.+sı 158a/02

ḳısmet (Ar.) Kısmet.

ḳ. 130a/15

ḳısur- Kısaltmak.

ḳ.-ġıl 119b/17

ḳış Kış.

ḳ.+erse 137a/16, 180b/07

ḳ.+ḳa 22a/11

ḳıw Kut, devlet, mutluluk.

ḳ.+ı 165a/08

ḳ.+(ḳut ḳıw) 128b/15, 181b/10

ḳ.+(ḳut ḳıw bol-) 166a/10

ḳ.+ı (ḳut ḳıw) 181b/05

ḳıwçaḳ Şanssız; yabani.

ḳ.+ı 99b/11

ḳ. ḳıwçaḳ ḳowı Kof, boş.

ḳ. 153b/02

ḳıy- 1. Dönmek, vazgeçmek.

ḳ.-ġan turur (va'de ḳıy-) 151b/03

ḳ.-ma (sözüñ ḳıy-) 149a/15

ḳ.-masa (sözin ḳıy-) 112b/01

ḳ.-sa (sözüg ḳıy-) 151b/02

2. Bakmak.

ḳ. ḳıya baḳ- Etrafına dikkatle bakmak.

ḳ.-ınu (ḳıya baḳnu tur-) 121a/10

ḳ.-ma 120a/07

ḳıyām (Ar.) Kalkış.

ḳ.+ḳıl- 163a/01

ḳıyas (Ar.) Kıyas.

ḳ. 180a/10

ḳıyıḳsız Sözüne sadık, sözünden caymayan.

ḳ. 151b/06

ḳıyıl- Kıyılmak, kusur işlemek, sözünden dönmek.

ḳ.-ur (ḳıylur) 151b/02

ḳıyın (<*ḳıdın*) Ceza, işkence. **bk. ḳın**.

ḳ. 112b/03, 158a/01, 162a/06

ḳ.+lar 157b/17

ḳ ḳıyın yi- Ceza çekmek.

ḳ.-r 184b/10

ḳız Kız, kız çocuk.

ḳ. 98b/06, 98b/08, 98b/13, 98b/15, 98b/17, 99a/03, 99a/03, 99a/06, 99a/07, 99a/07, 99a/08, 99a/10, 100b/10, 105a/11, 105a/12, 134b/03, 134b/04, 134b/11, 148a/03, 158a/12, 174b/07, 184a/09, 192b/09

ḳ.+ı 116b/04, 133b/08, 145a/15, 187a/04

ḳ.+ıġ 134b/10

ḳ.+ın 164a/14

ḳ.+ıñg 111b/03

ḳ.+ḳa 134b/06, 154a/12

ḳ.+turur 105a/11

ḳız Pahalı, nadir.

ḳ.+bol- 191b/01

ḳ.+turur 104a/06, 105a/11

ḳız- 1. Kızarmak.

ḳ.-a 145b/09

ḳ.-dı 187a/12

2. Gülmek.

ḳ.-dı 113a/16, 172b/04

ḳ. ḳızġu eñg Pembe yanaklı, mutlu.

ḳ. 139b/15

ḳ.+e 147a/06

ḳ.+iñg 135b/12

ḳ.+lig 135a/06

ḳızar- Kızarmak.

ḳ.-ġa (eñgiñg ḳızar-) 121b/16

ḳızart- Kızarmak, gülmek.

ḳ.-ġıl (meñgiz ḳızart-) 155b/03, 180a/12

ḳ.-ıp (eñgin ḳızart-) 117b/02

ḳ.-madıñg (eñg ḳızart-) 173a/08

ḳ.-ur (meñgiz ḳızart-) 144b/13

ḳızıl Kızıl, kırmızı.

ḳ. 127a/16, 134a/01, 147b/13, 170a/10, 180b/01, 187a/17, 193b/14

ḳ.+(eñg ḳızıl bol-) 134a/15

ḳ.+(eŋ̄ ḳızıl ḳıl-) 173b/17
ḳ.+lı 137b/05

ḳızlıḳ Kıtlık, nadirlik.
ḳ.+ı (kişi ḳızlıḳı bol-) 195a/03

kiç Geç, uzun, uzun süre.
k. 100b/01, 101b/14, 108b/01, 113a/16, 187a/06, 189b/10, 190a/01

kiç- Geçmek; ölmek. **krş. keç-**
k.-gü 155a/08

kiçe Gece.
k. 106a/08, 106a/12, 111a/01, 149b/06, 154b/02, 169b/03, 178a/11, 180a/05, 180b/10, 189a/11, 191b/18
k.+ki 180a/06

kiçig Küçük, genç.
k. 99b/04, 119b/01, 119b/06, 119b/08, 121a/07, 123a/03, 123b/13, 124a/01, 139b/02, 149a/03, 151a/04
k.+(köŋ̄gül kiçig tut-) 135a/15
k.+(köŋ̄gül til kiçig tut-) 119b/03, 135b/02, 157a/06
k.+bol- 135a/14
k.+de 119a/13, 191b/03
k.+din 151a/05
k.+erdiŋ̄ 173b/04
k.+erken 173a/08
k.+erse 99a/17, 106b/02, 120b/15, 180b/01
k.+iŋ̄ 126a/02
k.+ke 115a/10, 123a/03, 123b/13, 124a/02, 135a/14, 151a/03, 155b/01
k.+lerke 119a/14, 138a/15
k.+men 151a/05
k.+tut- 136b/13

kiçig Geçit. **krş. keçig**
k. 155b/12

kiçiglik Küçüklük, çocukluk, gençlik.
k. 135a/15, 193b/11, 194a/03
k.+den 139a/13

kiçki Eski.
k. 153b/02, 161b/12, 194b/14

kidim Giyecek, giysi, elbise. **krş. kedim / bk. kedgü, kedgülük.**
k. 110b/14

kidin Arka, sonra.
k. 106a/14, 111b/05, 125b/02, 143a/05, 144a/11, 146b/17, 154a/11, 158a/16, 165b/16, 182b/11, 182b/12, 183a/04, 183a/05, 185b/10, 188b/14

kikne- Fitne sokmak.
k.-me 127b/05

kil- Gelmek. **krş. kel-**
k. 179a/06
k.-se 149b/10, 186b/05

kim Kim, kimse.
k. 176a/05, 195a/02
k.+erse 104a/05, 144a/08
k.+i 104a/10
k.+ke 126a/09

kim Soru zamiri kim.
k. 99a/06, 100b/02, 101a/17, 103b/17, 104a/15, 104a/16, 121b/09, 132a/03, 134a/02, 137a/07, 142a/11, 142b/08, 143b/15, 147a/15, 150b/10, 155b/07, 159b/17, 161b/17, 165a/03,

165b/13, 166b/13, 175a/01, 175a/02, 175a/04, 177b/09, 177b/09, 179b/06, 180b/14, 184b/10, 185a/16, 187b/04, 187b/13, 187b/13, 188a/07, 188a/07, 188a/07, 191a/10, 195a/11, 195b/03, 195b/06, 196b/12
k.+de 195a/05
k.+de erse 191b/10
k.+ermiş 178b/11
k.+erse 156a/16, 167a/07
k.+i 100a/12, 102a/03, 175b/10, 186a/12, 186a/16, 194a/12, 195a/14, 195a/15, 195a/15, 195a/17, 195a/17
k.+i erse 184b/09
k.+ig 194a/12
k.+iŋ̄ 98b/09, 100a/02, 100a/03, 104b/07, 108a/10, 133a/12, 156b/12, 160a/06, 166b/12, 168a/13, 172b/11, 173b/09, 174a/08
k.+ke 139b/06, 168a/161, 168a/13, 186a/14, 186a/15, 187b/14, 195a/16, 195a/17, 195b/01, 195b/01
k.+ni 102a/06, 150b/07
k.+ol 116a/08, 15a/12, 175a/05

kim Bağlama edatı.
k. 98b/13, 105b/06, 109b/05, 117b/16, 117b/17, 139a/05, 146a/02, 151a/03, 172b/06, 176a/07, 176b/11, 177b/05

kimdi- Bıçakla kemik sıyırmak.
k.-me 122a/13

kime Gemi. **krş. kimi**
k. 99a/05, 99a/05

kimi Gemi. **krş. kime**
k. 99a/06
k.+si 99a/06

kin Arka, geri, sonra.
k. 98b/08, 104a/12, 169a/12, 184a/16

kin Güzel koku, misk.
k. 196b/11

kinik- Gecikmek.
k.-miş 138a/09

kiŋ̄ Geniş.
k. 107a/16, 107b/11, 135b/04, 139b/15, 144a/03, 185b/04, 192b/05, 192b/05
k.+e 108b/04, 135a/16, 148b/06, 163b/12, 176a/17
k.+(elgi kiŋ̄) 107b/11
k.+(elgi kiŋ̄ bol) 131b/06
k.+tut- 131b/06

kiŋ̄- Genişletmek.
k.-ür 169a/16

kiŋ̄ge- Danışmak.
k.-yin 169a/13

kiŋ̄geş Danışma, görüşme, düşünme. **krş. kiŋ̄giş.**
k. 169a/09, 169a/11, 169a/14, 169b/02
k.+in 169a/17, 169b/02
k.+ke 102a/10, 169a/16, 177a/15
k.+ḳıl- 174a/11
k.+ol 169a/10
k. kiŋ̄geş bir- Akıl vermek, tavsiyede bulunmak.

k. 101b/16, 102a/08, 102a/09, 171a/08
k. kiñgeş ḳol- Fikir danışmak, tavsiye istemek.
k.-ur men 102a/10
kiñgeş- Karşılıklı danışmak.
k. 102b/03, 102b/03, 102b/08, 169a/11, 169b/01
k.-gil 108b/07, 108b/08
k.-gü 102b/05, 169a/08, 169a/11
k.-iñg 155b/13
k.-megli 169a/09
k.-megü 102b/02
k.-mez 102a/17, 169a/12, 169b/01
k.-se 169a/16
k.-sen 169a/12
k.-ür 169a/17
k.-ür sen 102a/15
kiñgiş Danışma, görüşme, düşünme. **krş. kiñgeş**
k. 102b/07
kiñgrü Geniş, rahat, serbest; bol.
k. 133a/07
k.+bol- 132b/07
kiñgü- Genişlemek.
k.-ge 177b/01
k.-sü 190a/02
kir Kir.
k. 191a/07, 191a/14
kir- Girmek.
k. 108a/07, 121a/16
k.-di 116b/15, 140a/13, 140a/17, 145a/12, 145b/09, 145b/10, 147b/12, 148a/06, 148a/11, 149b/01, 149b/16, 150a/04, 163a/06, 163a/11, 163a/12, 169b/04, 174b/03, 174b/10, 176a/16, 178a/10, 178b/14, 178b/15, 179a/08, 179a/09, 179a/13, 186b/03, 187a/14, 187a/14, 189a/03, 190a/04, 190b/06
k.-di (teñgiz otra kir-) 99a/05
k.-diler 170a/08
k.-elim 148a/10
k.-gil 122a/07
k.-gü 106a/07, 194b/05
k.-igli 121b/01
k.-ip 100b/08, 113a/12, 116b/03, 163a/12, 169b/13, 187a/03
k.-me 121b/17
k.-megil 121b/10
k.-mez (işke kir-) 114a/04
k.-mez (torḳa kir-) 104b/10
k.-se 106b/06, 121b/09, 123a/11, 139a/11, 143a/01, 169a/16, 175b/14
k.-se (taġḳa kir-) 107b/03
k.-ü 116b/08, 118a/06, 119b/02, 119b/07
k.-ü tur- 121b/03
k.-ümez 142b/17
k.-ür 103b/11, 119a/12, 119b/07, 130b/16, 137a/05, 138b/14, 177a/09
k.-ür men 148b/14
k.-ürde 120a/05
k.-ür mü 119a/04
kirgüçi Gerici, geren.
k.+(kögüz kir-) 156a/02
kiriş Gelir.

k. 177a/16
k.+ke 135b/06, 135b/06
kisrā (Ar.) Eski Pers hükümdarlarına verilen ad.
k. 194a/16
kiş Samur; samur kürk.
k. 132a/01, 160b/06
k.+i 174b/05
k.+teg bol- 113a/07
kişel- Kösteklenmek, bağlanmak.
k.-di͡ng 196b/01
k.-se 196b/01
kişen Köstek.
k.+i͡ng 196b/01
kişi Kişi, insan, adam; kadın.
k. 98b/05, 98b/07, 98b/07, 98b/10, 99a/12, 99b/02, 99b/10, 99b/10, 99b/11, 99b/12, 100a/06, 100a/12, 100a/15, 100a/17, 102b/12, 102b/15, 103a/03, 103a/12, 104b/05, 104b/05, 104b/11, 106b/12, 106b/12, 108a/01, 108a/01, 108b/12, 108b/15, 109a/02, 109a/02, 109a/05, 109a/06, 110b/03, 110b/16, 113b/12, 115b/14, 116a/05, 116a/07, 116b/02, 117b/03, 118b/04, 118b/14, 118b/17, 119a/01, 119a/11, 120a/11, 120b/09, 122a/05, 122a/12, 122a/17, 123b/08, 123b/17, 124a/10, 124a/15, 124a/16, 124a/19, 124b/01, 125a/03, 125b/04, 125b/05, 125b/06, 125b/10, 125b/13, 126b/02, 126b/08, 126b/17, 127a/02, 127a/03, 127a/03, 127a/04, 127a/07, 127a/10, 127b/03, 127b/12, 128b/01, 129b/05, 129b/08, 130b/04, 131a/10, 131a/12, 133b/10, 133b/11, 133b/13, 133b/15, 134a/09, 134a/10, 134a/14, 134b/02, 134b/05, 135b/11, 136a/13, 136b/11, 137a/01, 137a/04, 137a/09, 137b/08, 137b/10, 137b/13, 138a/10, 138b/03, 138b/06, 138b/07, 138b/08, 138b/16, 139a/07, 139a/08, 139a/11, 139a/16, 139b/04, 139b/13, 139b/17, 140a/01, 140a/09, 140a/13, 140b/02, 140b/05, 141a/12, 141b/15, 141b/16, 142a/01, 142b/04, 142b/04, 142b/14, 142b/14, 143a/07, 145b/04, 146a/15, 149a/08, 149b/10, 149b/14, 150a/05, 150a/16, 150b/03, 151a/02, 151a/17, 152a/07, 152a/09, 152a/12, 152a/13, 152b/02, 152b/06, 153a/15, 155b/06, 156a/04, 156a/08, 156b/01, 157a/17, 157b/02, 157b/02, 157b/12, 158b/09, 158b/09, 158b/09, 158b/10, 159a/01, 159b/06, 161a/07, 161a/12, 162a/09, 162b/15,

165b/01, 165b/11, 165b/12, 166a/01, 166b/04, 168a/12, 168a/14, 169a/10, 169a/12, 169a/12, 169a/15, 169a/17, 169a/17, 170b/01, 170b/18, 171b/03, 171b/03, 171b/05, 171b/06, 171b/07, 172a/11, 172a/13, 172a/15, 172b/10, 173a/15, 173a/16, 173a/16, 173a/17, 173a/17, 173b/01, 173b/03, 174a/04, 174a/05, 174a/07, 175b/10, 175b/13, 175b/17, 176a/08, 176a/12, 176a/12, 176a/14, 176b/09, 176b/11, 176b/12, 177a/15, 177b/03, 177b/03, 178b/09, 179b/06, 179b/07, 179b/07, 179b/08, 179b/08, 179b/17, 179b/17, 180a/02, 180a/11, 183a/16, 183b/04, 183b/06, 183b/16, 183b/16, 184a/17, 184a/17, 184b/14, 185a/13, 185b/02, 185b/02, 185b/14, 187b/10, 189b/03, 190a/09, 190b/07, 190b/10, 191a/03, 191a/05, 191a/06, 191a/16, 191a/17, 191b/01, 191b/06, 191b/06, 191b/09, 191b/10, 191b/12, 193a/03, 194a/10, 195a/04, 195a/12, 195a/13, 195a/16, 195b/07, 195b/15

k.+(köŋ͡gli todmış kişi) 140b/05

k.+bol- 101b/07, 135b/11, 173b/01, 196a/15

k.+de 103b/06, 108a/13, 125b/02, 140a/10, 151b/03, 158a/14, 161b/03, 171b/03, 173b/03

k.+den 132b/14, 142b/16, 195a/09, 196a/02, 196a/15

k.+din 102b/12, 111b/12, 111b/12, 125b/07

k.+erdi erse 190a/10

k.+erksiz kişi bol- 113b/09

k.+erse 195b/16

k.+ersemiz 190a/11

k.+g 100a/11, 107a/08, 109a/03, 116a/07, 116a/08, 117a/01, 121b/07, 121b/11, 122a/13, 122b/15, 124a/05, 124b/02, 125a/09, 126a/04, 126a/07, 126a/07, 126b/09, 126b/12, 127b/05, 130b/13, 134b/14, 137a/06, 138a/01, 138b/08, 138b/10, 138b/14, 139b/14, 140b/04, 152b/07, 156b/01, 158b/08, 159a/17, 165b/03, 165b/06, 165b/10, 165b/13, 165b/14, 170b/16, 176b/04, 184a/04, 185a/07, 187a/15, 190b/07, 194a/12

k.+ke 98b/04, 99b/10, 99b/10, 99b/11, 99b/12, 100b/01, 102b/03, 102b/05, 102b/06, 102b/12, 108b/08, 113b/08, 114b/15, 116a/02, 116a/04, 117a/03, 118a/01, 118a/11, 120b/05, 124b/12, 125a/01, 125a/08, 125b/01, 125b/12, 127a/03, 129b/07,

129b/07, 136a/05, 137b/11, 138b/14, 139a/01, 139a/10, 147a/15, 150b/14, 150b/15, 152a/12, 154a/15, 156a/09, 157a/12, 157b/05, 161a/10, 161b/01, 168a/14, 169a/16, 169b/01, 169b/01, 170b/17, 171b/06, 172b/08, 172b/09, 173b/01, 173b/10, 176b/11, 176b/12, 181a/06, 184a/15
k.+ler 100a/12, 100a/13, 100b/11, 102b/09, 102b/12, 102b/15, 107a/10, 107a/11, 115b/07, 116a/08, 116a/11, 120b/07, 120b/07, 124a/05, 125b/07, 126b/06, 128b/14, 131b/06, 132b/04, 133a/02, 133b/03, 135b/11, 140b/01, 154b/05, 169b/12, 171b/05, 171b/05, 171b/06, 173a/09, 176a/17, 176b/11, 183a/14, 189b/15, 190b/05, 195b/11, 195b/12
k.+lerke 132b/01, 165b/09
k.+men 137a/11, 195b/11
k.+mü 116a/05, 190a/09
k.+ni 183b/04
k.+ni͡ng 133b/11, 138b/15, 152a/13, 152b/07
k.+͡ng 154b/04
k.+͡ngni 124a/19
k.+ol 173b/03, 183b/06, 183b/06
k.+si 100a/03, 159b/04
k.+sinden 128b/14
k.+siz 102b/15

k. kişi al- Evlenmek.
k.-ġu 98b/06
k. kişi alġuçı Evlenen.
k. 99a/05
ḳ. kişi ḳızlıḳı bol- İnsan demeye layık insanların nadir olması.
k.-dı 195a/03
kişilik İnsanlık.
k. 125b/05, 127a/03, 172b/05, 172b/09, 173a/16, 173a/17, 176a/15, 176b/12, 183b/07
k.+ke 172b/05, 174a/13
k.+ḳıl- 173a/17, 173b/07, 176b/11
k.+ḳılın- 173b/01
kit- Gitmek.
k. 126a/15
k.-er 172a/16
k.-ip 168b/09, 186b/03
k.-mez 98b/17
k.-ti 137a/01, 144a/09, 144a/11, 179a/08, 191a/17, 191b/01, 191b/08
kitāb (Ar.) Kitap.
k. 196a/08
kiter- Gidermek; bırakmak.
k.-di 140b/07, 179b/04
k.-dim 140b/04
k.-gil 166a/06
k.-gü (yüz utru kiter-) 142b/09
k.-mez 182b/10
k.-se 100a/16, 105b/06
k.-sü (ilig kiter-) 112a/15
k.-ür 121b/12
kiz- Gezmek, dolaşmak. **krş. kez-**

k.-ip 167a/13
k.-miş 132a/10
kizle- Gizlemek.
k. 196b/13
k.-di 113a/07, 115b/11, 116b/04, 149b/17, 186b/17, 187a/04
k.-me 121b/07
k.-miş sen 188a/05
k.-r 99b/16
k.-se (yaşıḳ yüzin kizle-) 149a/16
k.-yin men 185a/04
ḳod- Koymak, bırakmak; vazgeçmek.
ḳ. 125a/14, 140b/13, 140b/15, 40b/16, 146b/11, 155a/10, 162a/12
ḳ. (süründike ḳod-) 159a/16
ḳ.-ayı 196a/02
ḳ.-ġa 140b/14, 171b/14
ḳ.-ġa ol (köŋ͡gül kod-) 112b/10
ḳ.-ġıl 136a/10, 143a/11
ḳ.-ġu 121b/15, 137a/12, 139b/06
ḳ.-ġu erse 140b/15
ḳ.-ġu ol 103b/08
ḳ.-ġuçı 191a/04
ḳ.-ma 158a/16
ḳ.-madı 154a/13, 188b/16
ḳ.-madın 190b/09
ḳ.-maġay 154b/16
ḳ.-maġıl (körü ḳod-) 138a/16
ḳ.-maġınça 140b/12, 142b/08, 142b/14, 142b/15
ḳ.-maḳ 106a/06, 185a/06
ḳ.-masa 140b/14
ḳ.-maz 109b/04
ḳ.-maz erken 140b/13
ḳ.-mış 140b/05
ḳ.-mış erse 195b/13
ḳ.-mışı 188b/04
ḳ.-mışın 188b/02
ḳ.-sa 107b/07, 169a/05, 177a/12, 193a/08
ḳ.-sa men 172a/12
ḳ.-tı 145a/16, 148b/14, 170a/06, 174a/16, 175a/01, 175a/04, 181b/07, 190b/01, 190b/03, 191b/02, 195b/08, 195b/12
ḳ.-tı (tilek ḳod-) 148b/05
ḳ.-tı (tilek arzūsın ḳod-) 140b/08
ḳ.-tı erse 186a/16
ḳ.-tum 193a/07, 195a/10
ḳ.-tum irse 182a/11
ḳ.-tuŋ͡g 100b/12, 151a/10, 187b/14
ḳ.-u 139b/17
ḳ.-up 100b/13, 107b/03, 141a/04, 152b/14, 168a/17, 171b/10, 171b/11, 172a/07, 174a/10, 182a/01, 185a/08, 186a/08, 187b/12, 188b/15, 189b/04, 191a/09
ḳ.-ur 140a/11, 154a/13, 157b/02, 172a/15, 182b/09
ḳ.-ur sen 117b/09, 161a/04
ḳ. ḳodu bir- Bırakmak, bırakıvermek.
ḳ. 108b/16, 112a/15, 140b/03, 162a/11, 161b/02, 162a/16
ḳ.-(mini maŋ͡ga ḳodu bir-) 111b/10
ḳ.-di 148a/15

ḳ.-gil 108b/12
ḳ.-gü 142b/12, 146b/12
ḳ-megey 114a/01
ḳ.-se 105b/05, 146b/13
ḳ.-sü 112a/11, 144b/10
ḳodı Aşağı, aşağıya, dip, çukur. **krş. ḳotı.**
ḳ. 133b/10, 133b/13, 140a/04, 140a/05, 140a/13, 174b/04, 174b/14
ḳ.+bol- 127b/16
ḳ.+sı 109b/11
ḳodru Tamamen, iyice.
ḳ. 130b/02
ḳodun- Bırakmak.
ḳ. 111b/05, 151b/15, 154a/11
ḳoḳuz Boş, boşluk, eksiklik.
ḳ. 140a/10, 163a/06
ḳoḳuz- (Para için) harcamak, harcayıp bitirmek.
ḳ.-ġıl 158b/01
ḳol El.
ḳ. 145b/10
ḳ.+un͡g 118a/01
ḳol- İstemek, dilemek.
ḳ. 101a/10, 103a/02, 107b/13, 124b/10, 133b/14, 133b/16, 158a/10, 160a/08, 162a/16, 162a/17, 167a/03, 183b/02
ḳ.-ayı 195a/05
ḳ.-ayın 171a/02
ḳ.-dı 109a/16, 113a/09, 115a/03, 116b/06, 130a/05, 145b/01, 147b/16, 174b/06, 187a/01
ḳ.-dı (tilek ḳol-) 148a/15
ḳ.-dı erdi 142a/13
ḳ.-dı erse 115b/06
ḳ.-duḳum 152a/05
ḳ.-duḳun͡g 181b/12
ḳ.-dum 102b/11, 112a/11, 193a/03
ḳ.-dum (ʻuẕrı ḳol-) 196b/07
ḳ.-ġu erse 101a/10
ḳ.-ma 103a/02, 113a/01, 126b/11, 133b/14, 133b/16, 143a/02, 157a/17, 160a/08, 183b/02
ḳ.-madın͡g 150b/11
ḳ.-maġay 134b/16
ḳ.-maġıl 134a/01
ḳ.-masa 134b/16, 155b/11
ḳ.-maz (arzū ḳol-) 134b/15
ḳ.-mış 115a/08
ḳ.-mışım 146b/03
ḳ.-sa 99b/14, 114a/08, 115a/08, 117b/01, 120a/02, 126b/14, 127a/15, 127a/16, 128b/07, 130a/07, 130b/02, 131a/04, 131b/12, 132b/06, 135a/04, 144b/07, 144b/07, 144b/08, 151a/06, 153a/06, 155a/11, 156b/08, 157a/13, 165b/17, 192b/17, 192b/17
ḳ.-sa sen 164a/08
ḳ.-su 170b/17
ḳ.-sunı 164b/01
ḳ.-sunı (tilek ḳol-) 147b/11
ḳ.-u bir- 144b/17, 145a/10, 169b/09
ḳ.-u tur- 158a/06
ḳ.-uġlı 134a/01

ḳ.-up 113a/01, 113b/15, 134a/08, 149b/01, 169a/04, 169a/06, 169b/04
ḳ.-ur 105b/10, 107a/07, 112a/16, 134b/15, 174b/17, 175a/01, 175a/04, 178b/10
ḳ.-ur boldum 142a/13
ḳ.-ur men 108b/12, 110b/09, 178a/05
ḳ.-ur men (kiñgeş ḳol-) 102a/10
ḳ.-ur sen 162a/15

ḳoldaş Arkadaş.
ḳ. 99a/11, 124a/04, 124a/04, 124b/17, 125a/01, 134b/11, 135b/10, 136b/13
ḳ.+ı 99b/13
ḳ.+ım 195b/06
ḳ.+ımda 195b/02
ḳ.+ımḳa 194a/06
ḳ.+ıñg 124a/11

ḳolġuçı Dileyen.
ḳ.+(tilek ḳolġuçı) 119b/14

ḳoltġu Açgözlü, tamahkâr.
ḳ.+bol- 126b/11

ḳomı- Heyecanlanmak, coşmak. **bkz. yelgü-**
ḳ.-dı 113b/08
ḳ.-sa 113b/08, 113b/11

ḳomıt- Heyecanlandırmak, coşturmak.
ḳ.-sa 109a/03

ḳon- Konmak.
ḳ.-dı 169a/03

ḳoñguz Böcek.
ḳ. 194b/11

ḳonuḳ Konuk.
ḳ. 131b/05, 175a/10
ḳ.+(iki künlük ḳonuḳ bol-)103b/09
ḳ.+sen 104b/06

ḳonuḳluḳ Konukluk.
ḳ. 136b/11

ḳonut Bir araya gelmiş insanlar, arkadaş grubu.
ḳ. 133b/01

ḳop- **1.** Kopmak.
ḳ.-a 170a/02
ḳ.-ar 124b/13, 125b/01
ḳ.-up 187a/08
2. Kalkmak.
ḳ. 159b/16
ḳ.-a 113a/11, 150a/07, 178b/15
ḳ.-ġıl 122a/09, 123a/02
ḳ.-sa 184b/12
ḳ.-su 138a/05
ḳ.-tı 116b/08, 116b/09, 145a/11, 145b/07, 145b/08, 148a/04, 162b/14, 163a/08, 163a/10, 170a/01, 174b/02, 190a/05
ḳ.-up 102b/08, 116b/10, 168a/16, 187a/02
3. Yükselmek, büyümek.
ḳ.-a 169b/16
ḳ.-ar 119b/09, 183b/14
ḳ.-ġa 134b/05
ḳ.-maz 100a/06
ḳ.-mış 121a/03, 145b/03
ḳ.-taçı 122b/15
ḳ.-tı 145b/06
ḳ.-umas 163a/15
4. Dünyaya gelmek, doğmak.

ḳ.-tı 189b/01, 189b/03

ḳopġuçı (Mec.) Karşı gelen.
ḳ. 166a/16

ḳopur- Yerinden kaldırmak, yükseltmek.
ḳ.-dı 173b/04
ḳ.-ġa (bulġaḳ ḳopur-) 126b/07
ḳ.-sa 98b/04, 117a/16

ḳor Zarar, ziyan; hüsran.
ḳ. 193b/12
ḳ.+ḳıl- 180a/15, 196b/13

ḳora- Azalmak, zarar etmek.
ḳ.-dı 192b/03

ḳorat- Zarar ettirmek, halel getirmek.
ḳ.-masu 187b/11

ḳorday Kuğu cinsinden bir kuş, pelikan.
ḳ.+erse 160b/16

ḳorḳ- Korkmak.
ḳ. 107b/02
ḳ.-ar erdim 151a/12
ḳ.-ayın 99b/04
ḳ.-ġıl 141a/03
ḳ.-ma 141a/03
ḳ.-maġıl 103a/06
ḳ.-u 108a/02
ḳ.-u aynu 119b/13
ḳ. ḳorḳu tur- Dikkatli olmak, etrafındakilerden emin olmamak.
ḳ. 121a/10
ḳ.-ġıl 119b/16

ḳorkınç Korku, tehlike.
ḳ. 185a/08

ḳorḳu Korku.
ḳ. 185a/10

ḳoşnı Komşu.
ḳ. 195b/05
ḳ.+bol- 134b/12
ḳ.+ḳılma 135b/14
ḳ.+sı 121a/12, 137a/09
ḳ.+sın 135b/16

ḳoşnılıḳ Komşuluk.
ḳ.+dın 135b/15

ḳotı Aşağı, aşağıya, dip, çukur. **krş. ḳodı.**
ḳ. 104b/16, 134b/12

ḳotḳı Alçakgönüllü, yumuşak huylu, mütevazı.
ḳ. 143a/06
ḳ.+bol- 119b/03
ḳ.+sı 103b/07

ḳotu Zümre, sınıf.
ḳ. 123b/08, 129a/03, 129a/04, 129b/02, 132b/06, 138b/10, 159b/12, 159b/14, 166a/16
k.+ġ 109b/08
ḳ.+(tört ḳotu bolur) 138b/04
ḳ.+(üç ḳotu ol) 166b/02
ḳ.+sı 133a/01, 165a/09

ḳowdaḳ Obur.
ḳ. 138b/11

ḳowı İçi boş, kof.
ḳ.+(ḳıwçaḳ ḳowı) 153b/02

ḳoy Koyun.
ḳ. 141b/07, 141b/10, 160b/10
ḳ.+ḳa 129a/16
ḳ.+uġ 129a/16, 154b/01

ḳoyuġ Koyu, yoğun, derin.
ḳ. 98b/17, 112b/15

köç Göç.
k. 143a/08
k.+in 143a/07
k.+üŋ͡gni 143a/09, 154b/15

köç- Göçmek.
k.-erde 183a/02
k.-gü 143a/09, 183b/15
k.-tiler 154b/14
k.-ügli 104b/05, 143a/07, 183b/16
k.-üp 143a/08

köçkün Göç eden, göçebe.
k.+ol 183b/15

köçür- Göçürmek, uzaklaştırmak.
k.-mezden 143a/08

köçütçi Göçüren.
k. 111b/07, 183b/15

ködrüm Yüksek, seçkin.
k.+i 108b/12, 125b/04, 183b/06

kögüs Göğüs **krş. kögüz**
k.+i (kögsi) 168b/07
k.+in (kögsin) 144a/06, 163a/08

kögüz Göğüs. krş. **kögüs**
k. 194a/08
k. kögüz ker- Kibirlenmek.
k.-me 159a/15
k.-megil 155b/15
k. kögüz kirgüçi Kibirli, kibirlenen.
k. 156a/02

kögüzlüg Mert; kibirli, gururlu.
k. 144a/06, 155b/16

kök Gök, gökyüzü.
k. 101b/04, 101b/04, 109b/03, 109b/10, 167b/09
k.+ke 108a/08, 117b/06, 140a/03, 143a/13, 181b/12, 182a/16, 185a/03, 187a/06, 187a/07, 194b/02
k.+ke (başım kökke teg-) 136a/08
k.+ten 144a/05
k. kök ayuḳluḳ Türkmen büyüklerine verilen unvan.
k. 120a/15, 122b/07
k. kök irken Türkmen büyüklerine verilen unvan.
k. 120a/16
k. kök közi Yıldız.
k. 185a/03

kök Kök, temel; bağ.
k.+ 180a/01, 186a/16
k.+i 100a/01, 129a/08, 133b/07, 157a/13, 163a/16, 185a/9, 195a/08
k.+i (yıldız kök) 177a/10
k.+üŋ͡g 161a/05
k.+üŋ͡g (yıldız kök) 181b/11
k. köki üzül- Kökü kazınmak, mahvolmak, tükenmek.
k.-di 135a/05
k.-ge 166b/07

kök Boz renk.
k. 160b/14, 160b/17

kökçin Göğümsü, gök renginde, kır.
k. kökçin saḳal Orta yaşlı, sakalına kır düşmüş (kişi).
k. 137b/09

köksegüçi Göğe yükselmek isteyen, kibirli.
k. 143b/07
kölige Gölge.
k. 103b/15, 184b/04
k.+turur 141a/17, 184b/04
kölük Yük yükletilen herhangi bir hayvan, yüklet.
k. 132b/02
köm- Gömmek.
k.-di 155b/16
kömül- Gömülmek.
k.-di 171a/01
kömür Kömür.
k. 113a/08, 116b/07, 149a/16
kön- Doğrulmak, düzelmek; yola gelmek; yola çıkmak.
k. 117b/17
k.-di 190a/06
k.-düm 148b/14
k.-er 179a/05
k.-gey 143a/03, 164b/17
köndür- Doğrultmak
k. 118a/01
köngel- Görünmek, belirmek.
k.-ir 179a/16
köni 1. Doğru, gerçek, hakikat.
k. 102b/11, 109b/16, 112a/17, 113b/01, 113b/01, 115a/05, 115a/12, 119a/06, 121b/07, 121b/16, 129a/06, 129a/16, 131a/13, 137b/02, 143b/17, 144a/14, 145a/06, 146a/02, 146b/06, 151b/04, 151b/04, 152a/07, 158b/15, 165a/02, 165a/02, 166a/03, 167b/05, 167b/10, 172a/01, 173a/02, 173a/03, 173a/06, 173a/07, 173a/07, 174b/16, 175b/06, 176a/15, 176b/03, 176b/05, 183a/14, 185a/04, 186a/13, 191b/04, 191b/08, 191b/09, 193b/03, 196b/06, 196b/06, 196b/08, 196b/08, 196b/13
k.+bol- 177a/06
k.+ḳıl- 164b/17
k.+ol 173a/07
k.+tut- 122a/04, 190a/06
2. Düz, dik.
k. 194a/01
k.+(elig köni tut-) 120a/06
3. Aslına uygun, aynı.
k. 112b/02
4. Doğruca, hakikaten.
k. 133b/13, 145b/09, 169b/08, 172b/06
5. Sabit.
k.+tur- 184b/04
6. (Mec.) Adil.
k. 101b/02, 101b/03, 101b/06, 167a/01
k.+bol- 151b/12, 154b/07, 155a/16, 164b/17
7. ‘Adalet sahibi, yerli yerinde yapan’ anlamına gelen Allah’ın 99 isminden el-Adl.
k.+ke 165a/03
8. (Mec.) Dürüst, temiz, sadık.

k. 120a/08, 121a/09, 122b/08, 122b/10, 126a/04, 142a/04, 146a/13, 151b/06, 164b/18, 176a/12, 176b/17, 178a/17, 191a/10
k.+bol- 122b/08, 127a/15, 127a/16, 159b/04, 165a/03, 167b/05, 176a/15, 183a/08
k.+erse 119b/10, 134a/16
k.+tur- 122a/03, 123b/07, 167b/10, 193b/12
k.+(ḳılınç köni tut-) 135b/17
k.+(ḳılıḳıng̃ köni tut-) 155b/13
k.+(köng̃ül köni tut-) 167b/10
k.+(köng̃ül til köni tut-) 102b/14, 115a/07, 118a/09, 119b/17, 155b/14, 156a/10
k.+(yorıḳ köni tut-) 156a/10, 164b/17

könilik Doğruluk.
k. 101b/04, 135a/02, 142b/17, 145a/04, 148b/14, 154b/07, 154b/09, 155a/16, 155a/16, 158a/05, 161b/06, 161b/17, 167b/05, 167b/05, 167b/06, 167b/06, 167b/09, 167b/10, 172a/16, 172b/05, 174a/17, 176b/09, 183a/08, 192b/01
k.+ke 119a/07, 129a/15, 148b/14, 172b/05
k.+ḳıl- 191b/14
k.+ni 154b/10
k.+ten 161b/06
k. könilik küni Kıyamet günü.
k. 165a/03, 191a/10,

könit- Doğrultmak.
k. 155b/08, 183a/01
k.-ge 165b/02
k.-gey 164b/17
k.-se 148b/17
k.-tim 194b/13

könül- Doğrulmak.
k.-ür (könlür) 164a/01

köng̃lek (<*köng̃ül*+*ek*) Gömlek.
k.+in 148a/02

köng̃ül Gönül, kalp, yürek; anlayış.
k. 99a/13, 99a/14, 100b/01, 101a/02, 102a/06, 102b/05, 103a/14, 103b/07, 104a/02, 108b/05, 108b/05, 108b/07, 108b/08, 108b/09, 108b/09, 108b/10, 108b/11, 109a/03, 110b/04, 113b/08, 113b/08, 113b/09, 113b/10, 113b/11, 114a/13, 114b/14, 115a/15, 117a/05, 121a/06, 122b/11, 126b/09, 126b/10, 126b/16, 127a/08, 127a/13, 127b/06, 127b/06, 130b/11, 134b/15, 134b/16, 134b/16, 137a/02, 137a/02, 142a/05, 146a/01, 146a/11, 146a/11, 146b/04, 149b/15, 150b/02, 150b/03, 150b/05, 150b/06, 150b/07, 152a/16, 153a/12, 155a/17, 159a/11, 162a/11, 162a/15, 163a/10, 163b/13, 164b/18, 166a/13, 168a/02, 168a/10, 168a/10, 168a/11, 169a/05, 170a/14,

170a/16, 172b/02, 173a/01, 175b/16, 176a/08, 177a/04, 178a/05, 179a/12, 183a/09, 184b/01, 186a/01, 189a/02, 190a/06, 191a/11, 195a/16, 196b/16
k.+arzula- 102a/03
k.+de 100a/16, 100a/16, 102a/07, 109b/06, 128b/16, 171b/07
k.+deki 142b/06
k.+din 143a/01
k.+i (kö͡ngli) 99a/12, 99a/15, 101a/03, 103b/16, 106a/09, 107a/09, 108b/06, 108b/10, 109a/08, 109a/11, 116a/09, 117b/17, 118a/15, 119b/11, 124a/07, 124b/09, 128a/03, 131b/06, 131b/11, 133a/09, 134a/08, 135b/14, 136a/05, 137a/01, 138b/12, 139a/15, 143a/06, 143b/04, 144a/03, 146a/09, 146a/13, 148b/10, 148b/11, 149a/01, 149a/15, 149b/14, 150b/16, 152b/10, 156a/08, 157b/06, 161a/10, 161b/04, 162b/04, 163a/06, 164b/18, 165b/12, 167b/07, 168a/07, 168a/13, 168b/07, 168b/07, 170b/07, 171a/03, 171a/11, 172a/06, 172b/16, 173a/13, 173b/07, 175a/03, 175b/13, 176b/17, 177b/15, 179a/03, 179b/10, 179b/16, 180b/12, 181a/01, 181b/03, 182b/04, 184a/05, 185a/04, 185b/02, 186a/05, 186a/09, 186b/03, 191a/07, 191a/12, 191a/16, 195a/16
k.+in (kö͡nglin) 187a/14, 187a/15, 188a/01
k.+ini (kö͡nglini)) 126a/17
k.+i͡nge (kö͡nglii͡nge) 152a/08
k.+ke 107a/04, 109a/08, 119a/04, 128a/01, 173a/02, 173a/07, 181a/11, 188a/14, 191b/12
k.+ler 192b/01
k.+ni 194b/15
k.+toḳluḳı 102a/04
k.+tut- 114a/02
k.+üm (kö͡nglüm) 109a/11, 114a/10, 126a/04, 139a/02, 145a/10, 163a/16, 170a/15, 174a/17, 179b/04, 191a/14, 195a/13
k.+ümi (kö͡nglümi) 149b/09, 182b/03
k.+ümiz (kö͡nglümiz) 146a/12
k.+ün (kö͡nglün) 130b/16
k.+ü͡ng (kö͡nglü͡ng) 134b/15, 143a/02, 161a/14, 172b/03, 179b/03, 187b/12
k.+ü͡ngi (kö͡nglü͡ngi) 170a/10
k. kö͡ngül aġır bol- Canı sıkılmak, üzülmek.
k.-dı (kö͡ngli aġır bol-) 179a/03
k.-ġa (kö͡nglü͡ng aġır bol-) 176a/04
k. kö͡ngül aġır ḳıl- Üzülmek.
k.-ma (kö͡nglü͡ng aġır ḳıl-) 145a/02
k. kö͡ngül al- Gönül almak.
k.-ır (kö͡ngülüg al-) 156b/03
k. kö͡ngül ba- Gönülden bağlanmak, çok sevmek.

k.-dı erse 104a/05
k.-mağıl 153b/04, 158b/02
k.-masa 101a/01
k.-sa 159a/03

k. köŋgül bas- Benlik ve gururdan vazgeçmek; gönlüne hakim olmak.
k. 186a/02
k.-sa 119a/13

k. köŋgül baş bol- Kalbi kırılmak, gönlü yaralanmak.
k.-dı 179a/15
k.-ġa 112b/12, 135b/10

k. köŋgül baş ḳıl- Gönül yaralamak.
k.-ma 117a/05, 130b/11, 173a/01, 186a/01
k.- ġa 126b/09

k. köŋgül bedüt- Gururlanmak, kibirlenmek.
k.-me 154b/11

k. köŋgül bér- **bk. köŋgül bir-**
k.-di 196b/04
k.-gü 195b/01
k.-mez 104b/03

k. köŋgül bert- Gönlü yaralanmak, müteessir olmak.
k.-me 186a/02
k.-ti 187b/10, 188b/08

k. köŋgül bir- Gönül vermek.
k.-diŋ erse 156b/03, 184a/15
k.-me 126b/10,
k.-medi 113b/06
k.-medim182b/14
k.-se 104a/03

k. köŋgül bütür- Gönülden inanmak.
k.-gil 115a/07

k. köŋgül ḳal- Hatrı kalmak.
k.-mağay 138a/07

k. köŋgül ḳarar- Gönül kararmak.
k.-ur 160a/02

k. köŋgül ḳod- Gönül koymak, gücenmek.
k.-ġa ol 112b/10

k. köŋgül köni tut- Gönlünü dürüst tutmak.
k. 167b/10

k. köŋgül kötür- Kibirlenmek; gönül çekmek, istememek.
k.-düm 111b/09
k.-me 155b/15

k. köŋgül sırrı aç- Gönüldeki sırrı söylemek.
k.-tı 111a/06

k. köŋgül taş tut- Gönülden çıkarmak.
k.-ma 145a/09

k. köŋgül til kiçig tut- Alçak gönüllü olmak.
k. 135b/02, 157a/06
k.-(köŋgül kiçig tut-) 135a/15
k.-sa 119b/03

k. köŋgül til köni tut- Gönlünü ve dilini doğru tutmak, gönlünü ve dilini saf tutmak.
k. 102b/14, 115a/07, 118a/09, 119b/17, 155b/14, 156a/10

k. kö͡ngül ula- Bir şeyi can ve gönülden gelerek yapmak; gönül ulaştırmak.
k.-dım 142a/04
k.-p (kö͡nglin ula-) 100b/16, 142a/16
k. kö͡ngül yelgüt- Gönül çelmek.
k.-ür 104b/13
k. kö͡ngli todmış Gönlü doymuş, bıkmış.
k.+kişi 140b/05
k. kö͡ngülke alın- Kalbine yerleştirmek, iyice düşünmek.
k.- 99b/07, 115b/05
k.-ġıl 184b/17
k. kö͡ngülke sıġur- Gönülde yer vermek.
k.-dum 113b/14
kö͡ngülçe Gönlüne göre.
k. 157b/14, 180a/08
kö͡güldeş Gönül arkadaşı.
k. 182b/12
kö͡ngülsüz Gönülsüz, gönlü olmadan, istemeyerek.
k. 150b/04
köp Çok, bütün, hep.
k. 160b/09, 160b/11, 164a/10, 170b/16
k.+irdi 191b/11
köpek Köpek.
k. 196a/04
kör- Görmek, bakmak.
k. 100a/04, 100a/07, 100a/09, 100a/13, 100a/16, 100b/15, 101a/13, 101b/16, 102a/17, 102b/13, 103a/03, 103b/02, 103b/08, 103b/14, 104a/07, 104a/15, 104b/09, 105a/03, 105a/08, 105a/11, 106a/12, 106a/16, 106a/17, 106b/01, 106b/05, 107a/07, 108b/01, 109a/03, 109a/15, 111a/06, 111b/03, 112b/08, 113a/05, 113a/09, 113b/07, 113b/10, 113b/11, 114b/04, 115b/11, 116a/15, 116b/14, 118a/12, 118b/14, 120a/11, 120a/13, 121a/14, 121b/03, 122b/07, 122b/14, 123b/15, 125a/10, 125a/15, 127b/17, 128b/07, 128b/12, 129b/07, 130a/01, 130a/03, 130a/08, 131a/06, 132a/05, 132b/12, 132b/13, 137b/15, 138a/07, 138b/11, 138b/12, 138b/16, 139b/03, 139b/04, 140b/02, 141a/09, 141a/11, 141a/17, 141a/17, 141b/02, 143a/06, 143b/06, 144b/15, 145b/08, 145b/10, 147a/05, 147b/06, 148a/08, 149a/11, 150a/03, 150a/03, 151b/01, 152b/05, 152b/07, 154a/10, 154b/12, 155b/14, 156b/03, 156b/16, 157a/10, 157b/03, 157b/16, 159a/05, 159a/09, 159b/13, 159b/17, 160a/14, 160a/15, 161a/01, 161b/07, 162a/07, 162b/09, 163a/05, 163b/06, 164a/11, 164b/07,

164b/09, 165a/10, 165a/17, 166a/01, 166b/04, 166b/05, 166b/14, 166b/15, 166b/16, 167a/01, 167b/05, 167b/07, 168a/15, 168a/17, 168a/17, 168b/01, 168b/16, 169b/03, 169b/03, 170a/07, 170a/08, 170b/02, 171b/01, 171b/05, 171b/08, 172a/01, 173a/07, 174a/07, 174a/07, 174a/12, 174a/13, 174b/09, 175b/06, 175b/12, 177a/17, 177b/03, 177b/04, 177b/04, 177b/05, 177b/07, 177b/08, 177b/17, 178a/15, 179b/06, 180a/10, 180a/14, 180a/17, 180b/08, 181a/02, 181a/07, 181a/09, 181b/02, 181b/07, 182a/01, 182a/06, 182a/07, 182b/09, 182b/11, 183b/04, 183b/05, 183b/07, 183b/08, 184b/02, 184b/03, 185a/05, 185b/06, 185b/17, 186b/02, 186b/07, 187a/05, 187a/15, 188a/13, 188b/08, 189a/01, 189a/02, 189a/10, 189b/02, 189b/03, 189b/03, 189b/07, 189b/10, 190b/01, 191a/16, 191a/16, 191b/18, 192b/02, 192b/02, 196a/11

k.-(baḳa kör-) 104a/01, 116a/09, 117b/16, 139a/09, 143b/13, 153b/15, 154a/04, 155a/12, 157b/12, 178b/09, 182b/06

k.-di 145b/03, 150a/14, 179a/14, 187a/15, 190a/05

k.-di (baḳa kör-) 168b/06, 169b/16, 174b/07, 187a/15

k.-di erse 148a/08

k.-düküm 182a/03

k.-düm 124a/15, 124a/17, 125b/13, 125b/14, 128b/12, 179a/15, 181a/12, 187b/17, 196b/03

k.-düm (baḳa kör-) 108b/04

k.-düm irse 17b/02, 17b/02

k.-dün͡g erse 150b/11

k.-e 102b/15, 115b/07, 116a/10, 124b/12, 126b/07, 133a/08, 163a/03, 163a/11, 163a/11, 166b/01, 190a/17

k.-elim 146b/08

k.-eyi 195a/03, 196a/07

k.-eyin 147a/05, 147b/07, 178b/13, 179a/17

k.-ge 178a/03

k.-ge sen 168a/11

k.-geli 146b/05

k.-gil 100a/10, 101b/12, 127a/04, 130a/05, 144b/15, 173a/09, 175a/16, 188b/09, 190b/11

k.-gil (baḳa kör-) 140a/13, 182b/04

k.-gü 141a/08, 162a/07, 181a/05

k.-gü erse (baḳa kör-) 148a/06

k.-güke 101a/14, 102a/02

k.-güsi 152b/06

k.-me 102b/15, 165b/12

k.-me sen 172a/04

k.-medi 172a/09, 172a/11

k.-medi͡ng 100b/09
k.-medük 124b/16, 133b/08, 172a/13
k.-megil sen 152b/07
k.-mek 177b/02
k.-meki͡ng 115b/01
k.-mese 98b/05, 134b/15
k.-mesünler 196a/03
k.-miş 186a/13
k.-miş erse 120a/10, 181b/15
k.-mişin 181a/10, 187b/09, 188b/02
k.-mişi͡ngni 121a/17
k.-se 99b/16, 101a/17, 101b/06, 117a/03, 129b/06, 130a/06, 134b/15, 138b/07, 146a/14, 146b/06, 149a/08, 173a/15, 177b/08, 180a/06, 180b/01, 180b/01, 180b/05, 180b/05, 180b/10, 180b/11, 180b/11, 180b/12, 180b/16, 180b/17, 180b/17, 181a/03, 181a/04, 181a/07, 186b/04, 186b/06
k.-se (baḳa kör-) 101a/03, 129b/02, 130a/12, 153a/08, 155a/01, 155a/02
k.-se erdi 195b/13
k.-se erdi͡ng 140a/14
k.-sen (baḳa kör-) 160a/17, 172b/13
k.-süni 148b/06
k.-ü 98b/03, 119b/04, 123a/03, 128b/11, 128b/16, 137b/11, 144b/06, 145a/11, 150a/05, 158b/07, 163b/06, 168a/04, 192b/07
k.-ü bérse 113b/09
k.-ü bir- 125b/09
k.-ü ıd- 155b/02, 175a/16, 186a/11
k.-ü ḳod- 138a/16
k.-ügli 104b/04, 138a/04, 153b/12, 180b/07, 186b/14, 188a/12
k.-üglisi 142a/07, 191a/08
k.-ümez 169a/01
k.-üni͡ng 125b/08
k.-üp 117a/04, 117a/09, 120b/17, 130a/06, 134b/14, 138b/08, 145b/01, 146b/15, 149a/17, 149b/11, 150a/09, 164b/06, 167a/12, 169a/15, 169b/04, 171a/08, 171a/14, 172a/13, 172b/07, 173b/12, 173b/13, 180a/08, 181a/06, 187a/07, 187b/14, 191b/15
k.-ür 102a/06, 113a/08, 117a/06, 170a/02, 187b/13, 190a/15
k.-ür erdi 132a/03, 169a/01
k.-ür men 110a/15, 168a/09, 170a/10, 170a/10, 187a/16
k.-ür sen 111b/04, 152b/02, 155a/14, 185b/11
k. körü al- Karşılamak, buyur etmek.
k.-dı 150a/07
k. körü bar- Dikkat etmek, dikkatle bakmak. **bk. körü tur-**
k. 103b/16, 138a/09, 151a/07, 153b/07 191a/01
k.-ġıl 190a/09
k.-sa 103b/15, 104a/12, 137b/14, 141b/01, 161a/06, 177b/15

k. körü ıdma- Gözünün önünden ayırmamak, ihmal etmemek.
k. 155b/02, 175a/16
k.-ġa 186a/11
k. körü tur- Dikkat etmek, dikkatle bakmak. **bk. körü bar-**
k. 124a/18, 167a/17
k.-sa 121a/13
körk Güzellik; süs, zinet.
k. 134a/09
k.+i 101a/08, 131b/13, 133b/14, 133b/16, 134a/16, 134a/16, 178b/04
k.+ini 134a/10, 70b/04
k.+ümi 193b/13
körkit- Göstermek. **krş. körküt-**
k.-ür 104a/02, 104b/13, 184a/15
körklüg Güzel.
k. 106a/05, 119b/11, 128a/04, 134a/01, 134a/03, 157a/08, 159b/07, 164b/04, 168a/08, 172a/08, 173a/04
k.+erse 152b/08
k.+ol 149a/11
körksüz Çirkin.
k. 98b/06, 106a/05, 143a/15, 179b/10
körüg Görülen şey.
k.+i 180a/06
körül- Görülmek.
k.-mege 126a/01
körün- Görünmek.
k. 161b/14
k.-di 113a/12, 163a/12
k.-gü 101a/15
k.-me 122a/06
k.-medük 120a/10
k.-mes 162a/05
k.-mez 104b/09, 104b/13, 106b/08, 108b/04
k.-miş 103a/09
k.-se 169a/14, 175a/16, 192b/11
k.-ü turur (körnü turur) 141b/01
k.-ür (körnür) 195b/10
körürde Göz göre göre.
k. 103b/12, 106b/04, 111b/08, 154b/05
körüş- Görüşmek, yüz yüze bakmak.
k.-mek 108b/17
k.-mişin 150a/08
kötki Tepe, toprak yığını, dağlık yer.
k.+ḳıl- 182b/04
kötür- Götürmek; yükseltmek; kaldırmak, tahammül etmek; yok etmek.
k. 129a/13, 167a/01
k.-di 109a/16, 109b/10, 113a/09, 116a/15, 116b/08, 116b/09, 148a/02, 163a/07, 163a/08, 170a/02, 187a/09, 187a/10, 191b/07, 191b/07
k.-di (baş kötür-) 108b/01
k.-di (yaşıḳ baş kötür-) 174b/08
k.-düm 111b/09, 147a/04
k.-düm (arzū tilek kötür-) 140b/03
k.-dün͡g 127a/01, 136a/07, 174a/15
k.-gey 118a/16, 141a/05, 196a/13
k.-gil 118a/01, 122a/11, 127a/14, 160a/03

k.-güsi 152b/11
k.-me 121a/06, 159a/11, 165a/13, 165a/14
k.-me (egin kötür-) 156a/01, 159a/15
k.-me (kön͡gül kötür-) 155b/15
k.-mez 166a/17, 191a/03
k.-miş 187a/08
k.-miş bol- (küç kötür-) 156b/14
k.-se 103b/04, 127b/03, 141a/07
k.-sü 188b/05, 192b/12
k.-üp (kötrüp) 174b/07
k.-ür (kötrür) 149b/15

köz Göz.
k. 107b/08, 113a/08, 113b/05, 117a/06, 119b/04, 122a/04, 143a/08, 143b/06, 154a/08, 158b/16, 161a/07, 163a/06, 168a/02, 173b/12, 174a/02, 178a/07, 184a/11, 185b/09, 185b/16, 190a/15, 195a/14
k.+(küler köz) 189a/08
k.+de 102a/06, 143a/16
k.+den 188b/08, 194a/02
k.+i 104b/10, 104b/14, 106a/09, 115b/09, 150a/02, 158b/04, 161a/07, 161a/08, 161a/09, 161a/10, 161a/11, 161a/12, 161a/12, 168b/07, 169b/15, 170a/16, 179a/11, 185a/11, 185b/06
k.+i (kök közi) 185a/03
k.+in 144a/06, 145b/04, 168a/15, 169b/12, 187a/01, 187a/06
k.+ke 11a/17, 42b/03, 48a/05, 48a/13, 54b/08, 67b/05, 81a/11, 168a/12
k.+ḳulaḳ sen 189a/14
k.+ler 169a/01
k.+lüg 186a/13
k.+ni 154b/02
k.+tik- 134a/03
k.+üm 111b/08, 140b/04, 140b/07, 150a/14, 161b/05
k.+üm sen 175a/16
k.+ümke 195a/06
k.+ümke mü 195b/10
k.+ün 100b/09, 102a/06, 116b/06, 120a/10, 121a/05, 121a/17, 134b/15, 146a/01, 148a/08, 160a/17, 186a/17
k.+ün͡g 118a/09, 119b/16, 120a/03, 122b/08, 133b/06, 134b/15, 136a/02, 143b/13, 157b/10, 161a/14, 162a/17, 172b/03, 184b/07
k.+ün͡gde 106b/07
k.+ün͡gni 134b/16
k.+(ḳaş köz tüg-) 187b/03
k.+(ḳaş köz yaz-) 149b/02
k. köz aç- Gözünü açmak, dikkatle bakmak.
k.-tı 102a/02
k. köz al- Dikkat çekmek, cezbetmek.
k.-ġan 134b/14
k. köz yaruḳ bol- Gözü sevinçle parlamak.
k.-dı 110a/01
k. közi tod- Gözü doymak.
k.-maz 106b/06

k. köz yarut- Mutluluktan gözleri parlamak.
k.-su (közün͡g yarut-) 171a/12
k.-ur (közin yarut-) 187b/01
k.-ur (közüg yarut-) 99b/15

közn͡gü (<*köz+ü+n͡gü*) Ayna.
k. 168a/11
k.+bol- 168a/12

ḳuç- Kucaklamak.
ḳ.-ar 106a/05
ḳ.-tı 186b/01

ḳuduġ Kuyu.
ḳ. 162a/14, 180b/05

ḳuġu Kuğu.
ḳ. 160b/16, 163a/08, 169a/03
ḳ.+ka 124a/18

ḳul Kul, köle.
ḳ. 100b/06, 108a/10, 110b/02, 113b/10, 120b/12, 120b/14, 120b/14, 120b/14, 125a/03, 136a/07, 143a/10, 144a/01, 160b/10, 173a/10, 175b/16, 193a/11, 193a/11
ḳ.+bol- 107b/12, 110b/12, 114b/02, 184b/14, 192b/02
ḳ.+dan 140a/16, 143b/13
ḳ.+erdim 193a/10
ḳ.+ı 111a/06, 113b/10, 117b/11, 117b/12, 120b/04, 130a/05, 144b/03, 153a/03, 153a/06, 153b/14, 185b/06
ḳ.+ı (yarmaḳ ḳulı bol-) 191b/10
ḳ.+ı bolma 134a/12
ḳ.+ın 103b/04, 115b/11, 120b/10
ḳ.+ın͡ga 107a/16
ḳ.+ḳa 107b/08, 110b/02, 144b/02
ḳ.+ḳıl- 97b/11, 114b/02, 125a/09, 126b/13, 195b/06
ḳ.+ḳılıġlı 140b/04
ḳ.+ḳılıp 142a/01
ḳ.+lar 115b/11
ḳ.+ları 135a/13
ḳ.+larımız 110b/01
ḳ.+ların 155a/14
ḳ.+larında 153a/02
ḳ.+ların͡ga 116a/02
ḳ.+luḳ 108a/03, 108a/03, 108a/10, 110b/01, 110b/02
ḳ.+luḳı 108a/07
ḳ.+uġ 109b/14, 120b/11, 193a/09
ḳ.+un͡g 153a/08
ḳ.+un͡g men 193a/11, 193a/12, 193a/17

ḳulaç Kulaç.
ḳ. 190b/05

ḳulaḳ (<*ḳul+ġaḳ*) Kulak. **krş. ḳulġak, ḳulḫaḳ.**
ḳ. 107b/08, 119b/04, 120a/03, 178a/07
ḳ.+(köz ḳulaḳ sen) 189a/14
ḳ.+ım sen 175a/16
ḳ.+ın͡g 122b/08
ḳ. ḳulaḳ tut- Kulak vermek, dinlemek.
ḳ. 128a/09, 134a/06
ḳ.-sa 169a/02

ḳulan Yaban eşeği.
ḳ. 160b/14

ḳulawuz Kılavuz.

ḳ. 109b/16, 193b/03

ḳulgaḳ (<*ḳul+ġaḳ*) Kulak. **krş. ḳulaḳ, ḳulḫaḳ.**

ḳ.+ın͡g 157b/10

ḳulḫaḳ Kulak. **krş. ḳulaḳ / ḳulġaḳ.**

ḳ.+ın͡g 167a/04

ḳulluḳ Kulluk.

ḳ. 107b/02

ḳ.+ı 178a/01

ḳ.+ı ḳıl- 184b/14, 193a/01

ḳ.+ın 144b/02

ḳum Kum.

ḳ. 195a/08

ḳ.+ḳa 106b/06

ḳumaru Miras, vasiyet, yadigâr, öğüt.

ḳ. 188b/05, 188b/06

ḳ.+ḳıl- 188b/03

ḳur Kuşak.

ḳ. 100b/13, 122b/07

ḳ. ḳur ba- Niyet etmek.

ḳ-dım men 177a/02

ḳur Rütbe, derece.

ḳ. 119b/08, 120b/05, 120b/08, 122a/07

ḳ.+ı 120b/01, 120b/01, 153b/08, 177a/11, 133b/15, 141b/02

ḳ.+ḳa 120a/14, 120b/02, 120b/03

ḳ.+uġ 107b/07

ḳ.+umız 110b/01

ḳ.+un 145b/11

ḳur- Kurmak, germek; çözmek, açmak.

ḳ.-up 113a/15

Ḳur'an (Ar.) Kur'an-ı Kerim.

ḳ. 191b/18

ḳurç Sert, kuvvetli. **bk. ḳatıġ / to͡ng**

ḳ. 177a/14

ḳurġu Kararsız, zevzek.

ḳ.+bol- 156a/06

ḳurıt- Kurutmak.

ḳ.-maz (tilig ḳurıt-) 102a/01

ḳ.-tı 116a/14

ḳ.-tım 193b/16

ḳurt Solucan cinsinden böcek.

ḳ. 124a/15, 175a/07, 175a/10, 194b/11

ḳurtġa Kocakarı.

k.+ 104a/03

ḳuruġ Kuru; boş, asılsız.

ḳ. 98b/10, 100a/11, 106b/06, 107b/04, 107b/07, 109b/12, 118a/06, 127b/05, 137a/17, 138b/01, 151b/01, 189b/11, 190b/01

ḳuruġluġ Kurulu, gerilmiş vaziyette.

ḳ.+turur 146b/10

ḳuş Kuş.

ḳ. 124a/15, 124a/19, 140a/08, 174b/08, 194a/05

ḳ.+ḳa 194a/05

ḳ.+(ḳara ḳuş) 116b/05, 116b/05, 124a/18, 140a/03, 160b/17, 169b/16, 187a/08

ḳ.+ların͡g 161a/01

ḳ. (örün͡g ḳuş) 124a/18

ḳuşçı Kuşçu.

k. 122b/13

ḳut Kut, mutluluk, devlet.
ḳ. 101b/02, 102a/11, 103b/01, 121a/01, 123a/06, 123b/09, 123b/13, 123b/15, 123b/15, 135b/05, 144b/08, 151b/02, 151b/14, 151b/15, 152a/02, 155a/11, 156b/04, 159a/03, 165b/14, 172a/17, 172a/17, 177a/04, 181b/05, 183a/15, 184a/16, 184b/03, 184b/11, 187b/01
ḳ.+bol- 186a/14
ḳ.+ı 101b/02, 101b/03, 103b/13, 112a/01, 114a/14, 114b/13, 120a/11, 122b/07, 122b/16, 127b/08, 176a/03, 177a/03, 181b/06
ḳ.+ın 117a/16
ḳ.+ın͡ga 154b/12
ḳ.+ḳa 135b/03, 143b/09, 159a/11, 184b/03
ḳ.+ol 160a/11
ḳ.+tururlar 121a/01
ḳ.+uġ 123b/15, 131b/02, 177a/04
ḳ.+un 102b/14, 104b/15, 111b/17, 119b/09, 132b/13, 152a/15, 153a/09, 159b/02, 161a/11, 173b/04, 175b/07, 176b/17, 177a/06
ḳ.+un͡g 121b/14, 167a/11
ḳ ḳut bul- Mutluluğa kavuşmak.
ḳ.-ur 101a/17
ḳ. ḳut ḳıw Kut, saadet, baht, devlet.
ḳ.+bol- 166a/10
ḳ. ḳut ḳıw bul- İkbal sahibi olmak, saadete erişmek.
ḳ.-ur 128b/15, 181b/10
ḳutad- Kutlu olmak, mutlu olmak, baht ve devlet sahibi olmak.
ḳ.-ġa 188b/05
ḳ.-ġay 129b/01
ḳ.-ġu 160a/11, 190a/12
ḳ.-mış 176b/04
ḳ.-sa 160a/11
ḳ.-su 152b/16, 188b/06
ḳ.-tı 190a/07
ḳutluġ Kutlu, talihli, bahtı açık.
ḳ. 102a/14, 102b/02, 107a/14, 134b/07, 147a/10
ḳ.+ermez 104b/07
ḳ.+ı 130b/06, 139b/17
ḳ.+ın 130b/06
ḳ.+ının͡g 139b/13
ḳ. ḳutluġ bol- Kutlu olmak.
ḳ.-ur 101a/17, 101b/06
ḳutsuz Talihsiz, işleri ters giden.
ḳ.+erse 139b/14
ḳ.+ı 130b/06, 140a/01
ḳutul- Kurtulmak.
ḳ.-dı 127b/01, 189a/01
ḳ.-dun͡g 127a/16
ḳ.-ġa 165b/16
ḳ.-ġıl 158a/13
ḳ.-ġu 157b/16
k.-maḳı 126b/06
ḳ.-maz 160b/05, 160b/12, 160b/15

ḳ.-ur (ḳutlur) 179b/07

ḳutur- Kudurmak.

ḳ.-mış 194a/11

ḳutuz Yaban sığırı.

ḳ. 160b/11

ḳuz Kuzey.

ḳ.+da 160b/11

ḳ.+ı 148a/03

ḳuzġun Kuzgun.

ḳ. 169a/03

ḳuzı Kuzu.

ḳ. 137b/03, 175a/08, 177b/11

kü Ün, san

k. 180b/12, 190a/07

k.+si 100a/17, 121a/12, 133b/04, 150b/01, 158a/07, 176b/09

k.+sin 167b/10

k. kü çaw Nam, şöhret. **bk. çaw kü/at çaw/çaw at/çaw ün/.**

k. 115b/07, 193a/03

kü- Korumak.

k.-gü 175a/13

küç Güç, kuvvet; zor, zulüm.

k. 122b/02, 139a/16, 145a/09, 146a/10, 163b/06, 164a/12, 171a/06, 173b/15, 182b/07, 188a/07, 193a/01

k.+i 105a/12, 109b/09, 153b/06, 154a/02, 158a/06, 163b/04, 168b/09, 190b/06, 191a/04

k.+in 118b/09, 167a/01, 167b/01

k.+i͡ŋge 135a/11, 156a/02

k.+ḳıl- 135a/13, 100b/05, 146a/03, 146a/03, 166b/16

k.+lerin 166a/06

k.+üm 164b/10, 187b/17

k.+ün 106b/04, 107b/10, 115b/08, 124b/03, 148a/09, 153a/11, 163b/11, 165b/12, 185a/16, 190b/08, 194a/12

k.+ü͡ŋ 110b/13, 138b/02, 164a/03, 178a/08

k. küç kötür- Darlığa düşmek.

k.-miş bol- 156b/14

k. küç tegür- Kafa tutmak.

k.-mez (küçi tegür-) 111a/04

küçe- Zorlamak, baskı yapmak; hakimiyeti altına almak; zulmetmek.

k. 137a/18

k.-di 190b/04

k.-gli 190b/05

k.-me 139a/10, 166b/02

k.-mez men 109a/11

k.-miş bolur 180b/02, 180b/04

k.-r sen 118a/13

k.-se 146b/06, 166b/02

k.-yü 116b/17

k.-yür 156a/13

küçed- (Hastalık için) Şiddetlenmek.

k.-ip 195b/10

küçen- Yağmalamak, el koymak; güçlenmek, baskın çıkmak.

k.-ip 180a/17

k.-miş bolur 180b/06, 180b/08

küçke Zalim, zorba. **bk. küçemçi. krş. küçek/küçgey**.

k. 175b/02

küçgey Zalim, zorba. **krş. küçek / küçke. bk. küçemçi.**
k. 100b/05, 165a/13
küçlüg Güçlü, kuvvetli.
k. 161a/03, 166a/14
k.+bol- 167a/13
k.+i ol 166b/03
küçün Zorla, güç kullanarak.
k. 102b/04, 103b/12, 107a/16, 113a/01, 113a/01, 113a/02, 116a/03, 125b/14, 147b/05, 147b/06, 154b/05
küd- Beklemek, gözetmek, gütmek.
k.-elim 146b/08, 146b/14
k.-er 99a/10, 185b/17
k.-ge men 149a/17
k.-ü 159b/13
k.-üp 100b/07, 136a/08, 189b/04
k.-ür 103b/10
küden Düğün ziyafeti; zifaf.
k.+ke 136b/12
küdez- Gözetmek, korumak, saklamak.
k. 99a/13, 119b/17, 121b/04, 122b/16, 126b/04, 126b/06, 127b/08, 129a/07, 137a/05, 138b/15, 149a/09, 149b/10, 155a/05, 157a/16, 158a/04, 160a/16
k.-di 116b/12
k.-ge 142b/01, 158b/11
k.-gil 118a/09, 119b/16, 126a/17, 129b/08, 134b/13, 134b/16, 137a/02, 137b/02, 138a/06, 154b/01, 156a/16, 157b/09, 166b/17, 185a/14
k.-gü 111a/01, 122a/02, 122b/07, 130a/04, 135a/03, 135a/08, 166b/05, 175b/13
k.-igli 195b/04
k.-ip 132a/09, 143b/12, 173b/10
k.-meki 126b/05
k.-mese 122a/01, 135a/03
k.-mişi 110b/17
k.-se 100a/13, 122a/03, 126b/04, 134a/10, 158b/07
k.-sü 110a/10, 135a/08, 162b/13, 167a/14, 174a/17, 192b/12
k.-ümegey sen 110b/17
k.-ür 111a/01, 187b/13
k.-ü tur- 128a/14
küdezil- Gözetilmek, korunmak.
k.-se 166b/08
küdüg İş güç.
k.+din (iş küdüg) 112a/07
k.+i (işi küdgi) 128a/15
k.+(iş küdüg) 130b/05, 191a/01
küjek Perçem.
k. 145a/15
k.+üm(küjküm) 180b/03
kül- Gülmek.
k.-di 189a/05
k.-e 116b/11, 121a/02, 121a/05, 125a/08, 129a/11, 132a/14, 135b/09, 136b/05, 146a/17, 148a/03, 148a/05, 150a/10, 168b/03, 168b/08, 168b/12, 177b/06, 186b/06

k.-er 137b/14, 196a/16
k.-eyi 195b/07
k.-güsi 134a/09
k.-megil 121b/13
k.-se 176a/01, 184a/13

külçir- Gülümsemek.
k.-er 170a/04
k.-ip 113a/16

küldür- Güldürmek.
k.-ür 105b/08, 121a/11, 186b/05

küler Gülen, gülümseyen.
k.+teg 174b/07
k. küler köz Güler göz, güler yüz.
k. 189a/08
k. küler yüz Güler yüz.
k. 183a/15, 187b/03

kültür- Güldürmek. **krş. küldür-**
k.-ür 175b/17

külüg Ünlü, adlı sanlı.
k. 99b/12, 103a/13, 110b/12, 122b/01, 135a/07, 148a/17, 153a/14, 154b/17, 158a/03, 160a/03, 173a/14, 177a/13
k.+bol- 173a/11
k.+(çawluġ külüg) 121a/07

kümüş Gümüş.
k. 100b/09, 130a/07, 149a/04, 158a/11, 160a/13, 160a/13, 160b/02, 164a/07, 165a/11, 166b/17, 172a/13, 183b/10, 191b/10, 195b/04

kün Güneş.
k. 109b/10, 145a/01, 146b/09, 168a/09, 187b/02
k.+i 126a/04, 165a/02, 165a/02, 178a/17, 191a/10
k.+üm 162b/01, 168a/09
k. kün [↓] batar Batı.
k.+ḳa 109a/09, 131b/14, 140a/06, 193a/13
k. kün toġ- İsteklerini gerçekleştirmek için iyi bir duruma erişmek, eline olağanüstü bir fırsat geçmek.
k.-dı (küni toġ-) 166a/03
k. kün [↓] toġar Doğu.
k.+dın 109a/09, 113a/10, 131b/14, 140a/06, 145b/03, 163a/07, 187a/08, 193a/13

kün **1.** Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre, gün.
k. 100b/08, 101b/07, 101b/10, 102a/12, 105a/01, 105a/01, 106a/01, 106a/02, 106b/01, 107a/01, 109b/03, 111b/04, 111b/07, 114a/16, 115b/10, 119a/03, 119a/14, 123a/14, 128a/05, 130a/13, 130b/06, 136a/03, 139a/09, 139a/13, 140b/12, 141b/17, 143a/05, 143a/12, 143b/01, 143b/09, 144b/12, 144b/15, 146a/03, 146a/08, 146a/12, 146b/17, 147a/02, 148b/12, 152a/01, 152b/03, 153b/09, 153b/15, 154a/16, 154b/03, 154b/16,

154b/16, 155a/01, 155a/15, 155b/04, 156b/13, 157b/14, 159b/15, 164a/10, 164b/14, 168b/02, 169a/02, 169b/05, 170b/11, 170b/12, 170b/12, 170b/14, 170b/15, 170b/17, 171a/02, 171a/15, 171a/16, 171b/02, 173b/11, 174a/01, 174a/14, 174b/17, 175a/03, 175a/11, 175b/09, 176b/04, 176b/06, 178b/04, 183a/02, 183b/15, 185a/17, 185b/07, 185b/09, 185b/13, 188b/05, 188b/09, 189a/01, 189a/04, 189a/12, 189a/13, 189a/15, 189b/02, 189b/06, 189b/08, 192b/08, 193b/14, 194a/15, 195a/17, 195b/13
k.+ay erse 137a/15
k.+de 103b/14, 104a/03, 104b/02, 106a/17, 120a/11, 123a/11, 144a/10, 158a/10, 163a/15, 168a/04, 168a/07, 189b/09
k.+de (küni künde) 190a/07
k.+i 122a/03, 141a/07, 146a/13, 146b/14, 148a/01, 152a/02, 170b/10, 184a/01, 184b/04
k.+i (ayıtġu küni) 158b/15
k.+i (könilik küni) 165a/03, 191a/10
k.+i künde 190a/07
k.+(il kün) 118b/04, 159b/06, 189a/06, 189a/12
k.+inge 100a/09, 111b/01, 139b/13, 141a/13, 192b/08
k.+ke 158b/15, 182b/15, 194a/14
k.+lerde 178b/08
k.+(öd kün) 141a/06, 143b/08, 153b/07, 161b/14, 175a/05, 190a/14
k.+(uluġ kün) 192b/11
k.+üg 189b/08
k.+üm 105a/17, 106a/12, 168b/11, 170b/04, 170b/09, 182b/13
k.+ümni 168b/12
k.+ün 114b/05
k.+üng 106b/11, 106b/14, 111b/06, 158a/04, 158b/12
k.+üng (öd kününg) 143a/04
k.+üngden 158b/12
k.+üngni 153b/15
k. küni yaru- Günü aydın olmak.
k.-dı 159b/04
2. Gündüz. **bk. kündüz**
k. 154a/01, 173b/05, 188b/17, 196a/05
k.+ke (tüni künke ula-) 107b/06
3. Hayat, ömür.
k.+i 104a/06, 133b/13, 137b/02, 143b/17, 184b/15
k.+üm 194a/03
kündüz Gündüz.
k. 149a/08, 180a/06
k.+ün 110b/07
künki Günlük, güne ait.
k. 106a/15, 156b/06, 158b/12, 170b/04, 190a/10, 191a/01
künlüg Güneşli.
k. 169a/01
künlük Günlük.
k. iki künlük awınġu 103b/12 **bk. iki**

k. iki künlük ḳonuḳ bol- 103b/09 **bk. iki**

Kün Toġdı (k.a.) Kün Togdı.
K. 101a/13, 115a/02, 147a/01, 150a/08

küŋ͡g Cariye.
k. 100b/06, 160b/10, 173a/10
k.+in 164a/14

kür Yiğit, sarsılmaz, pek yürekli; kabadayı.
k. 100a/07, 111a/04, 121a/13, 140a/17, 144a/06, 155b/16, 164a/07, 180b/12, 182b/06, 191a/04
k.+erip 194a/08

küre- Kaçmak; yolunu kaybetmek.
k.-miş 171a/01, 193a/10
k.-se 156b/12

kürek Kaçak.
k.+men 171a/01

küret- Kaçırmak.
k.-tim 193b/11, 194a/05, 194a/10

küri- Eşinmek, yeri eşmek.
k. 135b/17

küse- İstemek, arzulamak; özlemek.
k.-p 108b/17, 189b/07

küsūr (Ar.) Kesirler.
k. 130a/15

küsüş İstenen, makbul, kıymetli, nadide, nadir rastlanan. **krş. küşüş.**
k. 137a/03, 154a/15
k.+boldı 107b/01, 148a/01

küşüş İstenen, makbul, kıymetli, nadide, nadir rastlanan. **krş. küsüş.**
k. 121b/04, 170b/18, 172b/08, 179b/08

küwen- Güvenmek. **krş. küven.**
k.-gü 142b/07
k.-ip 156a/02, 159a/11
k.-me 99b/04, 121a/05, 146a/17, 156a/01
k.-ür 134a/04, 144a/06, 155b/16, 182b/06

küwenç Güvenç, güven. **bk. küwengü**
k.+im 111a/10

küwengü Güvenç, güven. **bk. küwenç**
k.+m 141b/06

küwez Gurur; mağrur.
k. 111a/04, 194a/08
k.+ler 140a/17

küwezlen- Gururlanmak, kibirlenmek. **krş. küvezlen-**
k.-me 121b/10, 136a/04
k.-megil 155b/15

küy- Yanmak.
k.-er 121a/01, 121a/12, 124b/12, 161b/02
k.-er men 111b/15
k.-er sen 154b/03

küyür- Yakmak, yaktırmak.
k.-ge 157a/11
k.-gey 121a/01
k.-me 103b/12, 106b/04, 154b/05

küz Güz, sonbahar.

k.+erse 180b/05

k.+ érse 137a/15

Luḳman (k. a.) Hz. Lokman

l. 125a/05

M

ma "Dahi, da de" göreviyle kullanılan edat. **krş. me**

m. 107a/05, 108a/16, 110a/13, 112a/12, 114a/09, 116a/13, 118b/12, 118b/12, 123a/03, 123a/10, 123a/14, 123a/16, 123a/16, 123b/01, 128a/04, 128a/04, 128a/06, 131a/10, 135a/13, 136b/08, 136b/10, 136b/10, 144a/01, 144a/01, 144a/10, 144b/01, 146a/03, 146a/14, 146b/07, 153b/03, 153b/07, 158a/12, 165a/17, 165b/01, 166a/09, 166a/13, 166b/02, 167a/08, 169a/02, 173b/06, 178a/07, 178a/17, 180b/10, 180b/12, 187b/06, 196b/04

maḥāl (Ar.) Yer, mekân.

m. 164b/09

māl (Ar.) Mal.

m. 134b/08, 158a/13

m.+ı 173b/16, 181b/10

m.+ın 116a/01, 122b/04, 139b/10

m.+ını 172a/11

m.+ın͡g 158b/05

m.+ın͡ga 126b/01

ma'nā (Ar.) Mana, anlam.

m. 101a/03, 127a/05, 151a/07, 167b/15, 180a/10, 186b/12

m.+sı 103b/16, 114a/10, 137b/03, 139a/02, 167b/07

man͡g- Adım atmak, yürümek.

m. 107b/10, 120a/05

m.-sa 107b/10, 109a/05, 150b/03, 150b/04, 150b/05

ma'rūf (Ar.) Bilinen.

m.+(emr-i ma'rūf) 191b/06

maşrıḳ (Ar.) Maşrık, doğu.

m. 170a/02

ma'yub (Ar.) Ayıplanmış, kınanmış, eksiği olan, ayıplı.

m. 16a/14

me "Dahi, da de" göreviyle kullanılan edat. **krş. ma**

m. 99a/17, 101a/16, 101b/10, 106a/04, 111a/13, 111a/16, 112a/15, 114b/09, 114b/13, 114b/16, 114b/17, 117a/07, 122a/15, 123b/07, 131a/11, 133a/06, 138b/08, 145a/10, 146a/12, 148b/08, 153b/12, 161b/13, 163a/01, 163b/07, 164a/14, 164b/04, 164b/15, 165b/05, 165b/11, 168b/04, 185a/17, 188b/05, 188b/12, 193b/09, 194a/12

meger (Far.) Meğer, meğerki.

m. 105b/06, 108a/13, 120b/17, 121b/16, 129a/02, 134a/10,

139b/08, 142a/03, 151b/17, 152a/06, 156a/04, 161a/12

men Ben. **krş. min / mén**

m. 101b/07, 103a/15, 108b/14, 108b/17, 110a/17, 111a/01, 111a/01, 111a/11, 111b/13, 113b/04, 113b/15, 114a/15, 114a/16, 114b/05, 114b/06, 114b/07, 115a/16, 116a/03, 116b/01, 117a/15, 118a/12, 118b/13, 118b/13, 119a/08, 123a/05, 125a/09, 136b/03, 137b/05, 139a/04, 139a/12, 140a/04, 142a/01, 142a/04, 142a/12, 142a/13, 142b/13, 145a/08, 147a/04, 147a/06, 147a/12, 148b/12, 149a/07, 149a/10, 150b/13, 153a/05, 153a/08, 153a/08, 154b/11, 161b/05, 162a/04, 162a/04, 167b/11, 168a/09, 169a/13, 169a/13, 170a/09, 170b/03, 170b/06, 170b/13, 170b/18, 170b/18, 171a/02, 171a/02, 171a/08, 172a/08, 172a/10, 174a/12, 175a/15, 175a/17, 177a/13, 178a/02, 179a/06, 181a/09, 182a/02, 182a/03, 182a/05, 182a/05, 182a/08, 182b/13, 185b/05, 186a/08, 194a/07, 194a/11, 194a/12, 194a/17, 194b/01, 194b/02, 194b/11, 194b/15, 195a/05, 195b/04, 195b/11, 195b/17, 196b/02

m.+(ağır men) 159a/04

m.+(ayur men) 112a/14

m.+(barsa men) 110a/06

m.+(bedük men) 143b/10

m.+(bilir men) 111a/15, 111a/15

m.+(bulur men) 112a/04

m.+(eşittim men) 123a/09, 128a/03

m.+(kerek men) 136b/05

m.+(ḳılur men) 109b/02

m.+(kiçig men) 151a/05

m.+(kişi men) 137a/11

m.+(ḳolur men) 108b/12, 110b/09

m.+(körür men) 110a/15

m.+(ḳur badım men) 177a/02

m.+(küçemez men) 109a/11

m.+(kürek men) 171a/01

m.+(küyer men) 111b/15

m.+(men men) 194b/14

m.+(men ök men) 153a/03

m.+(muḳır men) 142a/06

m.+(otun men) 111a/16

m.+(tapnayın men) 110b/08

m.+(tapuġ ḳılur men) 110a/16

m.+(tilemez men) 110a/05

m.+(tiler men) 110b/09 , 111b/13, 114b/05

m.+(uluġ men) 143b/10

m.+(yaraġlıġ men men) 111a/14

m.+(yazsa men) 111a/05

m.+(yazuḳ ḳılsa men) 111a/05

m.+in 143b/07

m.+iŋ͡g 111a/13, 111b/08, 113b/05, 113b/15, 115b/05, 119a/02, 139a/11, 143a/16, 144b/05, 144b/17, 147a/05, 149b/07, 149b/09, 149b/09, 152a/05, 153a/04, 155a/01, 155a/04, 155a/04, 155a/05, 155a/05, 161a/13, 161b/05, 163b/07, 175b/03, 182a/01, 182b/03, 184a/03, 185b/11, 186a/01, 186a/10
m.+iŋ͡gde 112a/05, 144b/09, 145a/07
m.+iŋ͡gden 149a/13, 153a/02, 153a/03, 183a/04
m.+iŋ͡gdin 102b/07, 144a/13, 144b/06, 151a/05, 153b/05, 169b/07, 175a/17, 176b/08, 186a/06, 193b/04
m.+men 111a/14, 194b/14
m.+mü 140b/01
m.+ök men 153a/03
m. maŋ͡ga 101a/10, 101b/16, 101b/16, 102a/08, 102a/12, 102a/14, 102a/15, 103a/15, 104b/09, 108b/02, 108b/03, 108b/04, 108b/17, 109a/01, 110a/02, 110a/11, 110a/12, 110a/14, 110b/11, 110b/12, 110b/13, 111a/02, 111a/04, 111b/12, 112a/04, 112a/07, 112a/11, 112b/07, 113b/02, 114a/09, 114b/05, 114b/09, 115a/01, 115a/16, 115b/01, 115b/01, 115b/04, 115b/15, 116b/16, 117a/05, 117b/16, 118a/12, 118b/02, 123a/10, 123a/14, 128a/06, 128a/09, 128a/09, 134a/06, 136b/04, 136b/06, 136b/08, 137a/03, 138a/14, 139a/09, 139a/12, 139a/14, 140b/03, 141b/03, 141b/07, 141b/11, 142a/05, 142a/15, 145a/02, 146b/04, 147a/03, 147a/06, 147a/07, 147a/08, 147b/04, 147b/05, 148a/09, 148a/10, 148b/07, 148b/15, 149a/17, 149b/07, 149b/10, 149b/11, 150a/15, 150b/09, 151a/11, 151a/13, 152a/06, 152a/09, 152a/16, 152b/04, 152b/04, 152b/05, 152b/16, 153a/13, 153a/14, 153a/15, 161b/04, 161b/07, 163a/14, 164b/05, 168a/05, 168a/07, 168a/09, 170a/11, 170b/11, 171a/09, 171a/15, 172a/08, 174a/11, 174a/14, 174a/15, 174b/01, 175a/14, 175a/17, 175b/06, 175b/07, 176a/05, 176a/17, 176b/06, 176b/07, 177a/01, 177a/13, 177b/07, 178a/03, 178a/06, 178a/08, 179a/02, 179b/06, 179b/13, 179b/13, 181a/09, 181a/14, 182a/02, 182b/01, 182b/02, 185a/06, 187b/05, 187b/06, 188a/07, 188b/04, 188b/06, 189a/14, 190b/02, 193a/04, 193a/05, 193a/12, 193a/16,

193a/17, 193b/08, 194a/13, 195b/11, 196a/02, 196a/06

m.+(mini maŋga ḳod-) 111b/10

meni (Ar.) Döl suyu.

m.+din 162a/04

meŋ Yem, kuş yemi.

m. 104b/09

m.+i 131b/07

m.+in 104b/13, 104b/14

meŋge Beyin, akıl. **krş. meŋgi**

m.+si 183b/05

m.+sin 180b/06

meŋgü Sonsuz, ebedi.

m. 133a/13, 142b/10, 146a/05, 155a/11, 155a/11, 162a/16, 162a/17, 168a/01, 193a/09

m.+bol- 139b/11, 140b/16, 156b/08, 178a/14

m.+turur 166b/15

meŋgülük Sonsuzluk, ebedilik.

m. 153b/16, 157a/04, 174a/04, 174b/13

meŋgi Beyin, akıl. **krş. meŋge**

m.+m 195b/10

meŋgilig Mutlu, rahat, huzurlu.

m.+sen 161b/04

meŋgilik Rahat, huzur.

m. 146a/06, 178a/16

meŋgiz Beniz, yüz.

m. 109b/06

m.+i (meŋgzi) 113a/07, 113a/11, 138b/11, 149b/06, 152b/08, 170a/03, 187a/02, 187a/04

m.+im (meŋgzim) erdi 193b/14

m.+iŋ (meŋgziŋ) 127a/16

m.+iŋi (meŋgziŋi) 134a/01, 170a/10, 187a/17

m. meŋgiz ḳızart- Mutlu etmek, mutlu olmak, yüzü gülmek.

m.-ġıl 155b/03, 180a/12

m.-ur 144b/13

meŋgze- Benzemek. **bk. oḫşa-**

m.-p 118b/15

m.-r 102b/16, 103b/16, 152a/10, 154a/08, 184b/17, 186b/12, 188a/14

meŋgzeg Benzer, eş.

m.+i 105b/16

meŋgzet- Benzetmek.

m.-ü 125a/04, 149b/12, 150b/16, 159b/07, 167b/15, 170b/07, 173a/04

m.-ü kel- 191a/12

m.-ür 138b/12

mescid (Ar. *mescid*) Mescit. **bk. mezgit.**

m. 164a/13, 191b/11

m.+ler 191b/11

meṣel (Ar.) Söz, atasözü.

m. 130b/16

m.+de kel- 103a/10

meşġul (Ar.) Meşgul.

m.+ḳıl- 152b/15

met "artık" anlamıyla kullanılan edat.

m. 195a/15

mezgit (Ar. *mescid*) Mescit. **bk. mescid.**

m. 166a/15

mén ‘men’ zamirinin çekim kökü. **krş. men / min**

m.+i 174b/01, 174b/12

miḫnet (Ar.) Mihnet, sıkıntı.

m. 105a/16, 137a/10, 190b/16

m.+bol- 190b/17

m.+erse 99a/10, 104a/13

m.+ol 104a/13, 162a/14

min ‘men’ zamirinin çekim kökü. **krş. men / mén**

m.+çe 195a/17

m.+den 168a/08, 186a/02

m.+(mindin) 112a/10, 112a/15, 139b/12, 148b/13, 149b/10, 168b/09, 185b/08, 185b/12

m.+(mini) 101a/13, 101a/14, 101b/11, 101b/11, 102a/15, 105b/08, 107a/01, 108b/12, 108b/16, 110b/10, 110b/17, 111a/01, 111a/02, 111a/12, 112a/08, 112a/11, 112b/09, 112b/10, 113b/14, 114a/01, 114b/01, 116b/17, 117a/10, 118a/13, 119a/03, 136b/06, 142a/12, 142a/13, 142a/15, 142a/16, 142a/17, 142a/17, 142b/01, 143b/07, 144a/14, 144a/14, 144b/10, 145a/02, 145a/10, 147a/11, 148a/16, 148a/16, 149a/08, 149a/08, 150b/11, 151a/08, 152b/03, 152b/05, 152b/15, 153a/12, 161b/05, 162b/13, 169b/08, 170a/15, 173b/12, 175b/01, 175b/11, 176a/05, 178b/13, 179a/02, 185b/05, 185b/05, 185b/10, 187b/17, 188a/13, 193a/04, 193a/08, 193a/12, 194b/15, 194b/16, 196a/03

m.+(miniŋgden) 185b/10

m. mini maŋga ḳod- Beni bana bırakmak.

m.-ubir 111b/10

min- Binmek. **krş. mün-**

m.-gü 132b/02

mı̈nā (Far.) Lacivert ya da yeşil renkli sırça.

m. 147b/14

miŋg Bin (1000).

m. 99a/15, 100a/09, 100a/10, 100b/15, 101a/06, 103a/04, 104b/15, 109b/08, 109b/16, 111a/05, 112a/07, 112a/09, 115a/05, 117b/12, 122b/14, 124a/09, 125b/01, 135a/05, 135a/07, 143a/11, 143b/03, 143b/12, 146b/01, 152a/13, 152a/13, 152b/03, 156a/12, 162b/01, 162b/03, 162b/06, 164a/06, 172a/13, 173b/02, 181a/04, 183b/13, 184b/16, 188a/16, 188b/13, 189a/02, 189b/07

m.+(tümen miŋg) 115a/12, 160b/09, 193b/03

m.+in 124a/09

miŋger Biner.

m. 100a/09

misāḥat (Ar.) Arâzi, arsa, ev vb. yerleri alan ölçüleriyle ölçme, mesaha ilmi.
m.+ḳa 130b/01

mīzāb (Ar.) Su yolu, oluk.
m. 138a/13

mu "Bu" işaret sözü. krş. bu
m.+(munda) 106b/16, 107a/04, 114b/05, 124b/05, 140b/09, 154b/16, 171a/15, 172a/08, 194a/14, 195a/17
m.+(mundan) 112b/02, 120b/06, 130a/14, 132b/12, 140b/17, 151b/02, 176a/09, 183b/08, 196a/02
m.+(mundın) 117b/01, 142a/02, 157a/13, 159b/03, 196b/16
m.+(muŋgar) 99a/14, 102b/16, 103b/16, 104a/05, 118b/15, 125a/04, 131a/09, 136a/16, 138b/09, 138b/12, 146b/16, 149b/12, 150b/16, 152a/10, 153b/04, 154a/08, 159a/07, 159b/07, 164b/05, 167b/15, 170b/07, 173a/04, 176a/03, 184b/17, 185a/16, 186b/12, 188a/14, 191a/12
m.+(munı) 102b/16, 107b/13, 104a/01, 110b/13, 110b/16, 114a/09, 117b/03, 117b/14, 120b/08, 122a/10, 123a/07, 123a/14, 123b/01, 126a/17, 128a/06, 130b/10, 133a/08, 134a/01, 134a/13, 134b/02, 135b/13, 136b/01, 136b/08, 137b/09, 138b/09, 138b/17, 139a/06, 139a/15, 139b/01, 139b/15, 140b/16, 142b/08, 142b/13, 144b/13, 150b/16, 155a/04, 158b/18, 159b/07, 162a/12, 164b/04, 164b/05, 165b/15, 166a/04, 166a/09, 166b/02, 170b/13, 171b/15, 172a/01, 173a/04, 176a/09, 178b/13, 180a/07, 180b/13, 181a/01, 181a/08, 188a/09, 191a/12, 191b/15
m.+(munuŋ) 103b/16, 124b/05, 137b/03, 155a/15, 163b/12, 166a/17, 167b/07, 188b/07
m.+(munuŋda) 98b/12, 138a/14, 120b/01, 122b/12, 128a/04, 131b/10, 145a/06, 148b/07
m.+(munuŋdan) 130a/12, 132a/16, 148a/15, 148b/13, 164b/08, 190a/14, 190a/15
m.+(munuŋdın) 107b/16, 125b/05, 162a/11

muʿabbir (Ar.) Rüya tabircisi.
m. 180b/14

muʿazzim (Ar.) Büyücü, efsuncu.
m. 129b/13, 129b/13
m.+ler 129b/09

muḥāl (Ar.) Mümkün olmayan, imkânsız.
m. 146a/07
m.+bol- 161a/08

muḥtesib (Ar.) Matematikçi.
m. 167a/13

m.+ler turur 166a/14

muḳābel (Ar.) Cebir.
m. 130b/02

muḳır (Ar. *muḳırr*) İkrar eden, söyleyen.
m.+men 142a/06

mu'mın (Ar.) Mümin.
m.+ıġ 193a/13, 193b/02

mun (Çin. *bun*) Sermaye.
m.+ı 104a/06
m.+ı ol 133a/13
m.+ol 104a/07

mun- Bunamak, saçmalamak.
m.-ar 105b/13
m.-dum 195b/09

munāẓara (Ar.) Münazara, tartışma.
m.+ḳıl- 117a/11

munça Bu kadar.
m. 106b/15, 139a/07, 139b/09, 144a/02, 147b/04, 152a/05, 154a/17, 161a/03, 163b/07, 164a/04, 194b/05, 194b/14, 196a/01
m.+erse 139a/10

mundaġ Böyle, böylece, mademki.
m. 110b/03, 132a/04, 137a/03, 142a/14, 151b/12, 156b/07, 162a/14, 170b/11, 173a/17, 174a/04
m.+erse 117b/15, 117b/17

munduz Ahmak, budala.
m.+mu bol- 195b/09

munu İşte, işte bu.
m. 102b/09, 108a/14, 108b/12, 118b/13, 123a/04, 138b/17, 144a/07, 144b/16, 149a/06, 151a/10, 161a/14, 177a/02, 192b/17, 193a/07

munuḳı İşte, işte bu.
m. 107a/12, 114b/17, 144b/05, 152a/10, 167b/11, 167b/12, 170b/04, 178a/02, 181b/07, 185a/17, 185b/11

mun͡g Sıkıntı, acı, ihtiyaç.
m.+ı 116b/05, 139b/05
m.+ın͡ga 102b/13
m.+ke 105b/08
m.+uġ 142a/03
m.+um 195b/01
m.+uma 142a/15
m.+un 185b/07, 185b/12, 185b/13

m. mun͡gḳa teg- Sıkıntı çekmek.
m.-dim 195a/11

mun͡gad- Bunalmak, ihtiyaç duymak.
m.-ıp 165a/17
m.-masu 166a/12
m.-mış 111a/08
m.-sa 111a/03, 111a/09, 165b/01
m.-tım men 195b/01
m.-ur men 195b/07
m.-ur sen 164a/04

mun͡gadtur- Sıkıntı vermek, muhtaç etmek.
m.-dun͡g 118a/03

mun͡gḳar- Bunaltmak, can sıkmak.
m.-ur sen 119a/03

mun͡gluġ Sıkıntı içinde olan, ihtiyaç sahibi, zayıf, muhtaç.

m. 131a/09, 155a/14, 189b/06, 193a/09
m. bol- 185b/09
m. turur 142a/02, 186b/04
m.+un 156b/13, 174b/17
m.+ ol 113b/08

mun͡gsuz "Kimseye muhtaç olmayan" anlamına gelen Allah'ın ismi, Es-Samed, El-Ganiyy.
m. 193a/09
m.+un 142a/03

murād (Ar.) İstek, dilek.
m. murādḳa teg- Murada ermek.
m.-er 125a/05

musallaṭ (Ar.) Musallat.
m.+turur 178b/01

mu'teber (Ar.) Muteber, itibarlı.
m. 125a/06

muti' (Ar.) Muti, boyun eğen.
m.+bol- 178a/17

muyan (Snkr. *punya*) Sevap.
m. 100b/06, 102b/09, 108b/03, 117b/01, 154a/15, 158a/13, 179b/09, 188a/04,
m.+ıġ 150b/11
m.+ın 171b/08
m. muyan al- Sevap almak.
m. 158b/01
m. muyan ur- Sevap kazanmak, karşılığın almak.
m. 188a/11
m. muyanḳa teg- Sevaba girmek.
m.-ir 101b/06

muyġaḳ Dişi geyik.
m.+erse 160b/13

müflis (Ar.) İflas etmiş.
m. 117b/10

mün Kusur.
m. 112b/01
m.+i 99b/16, 99b/17, 107a/12, 110a/06, 113b/01, 138a/04, 188b/13
m.+üm 168a/09

mün- Binmek. **krş. min-**
m.-di 99a/05, 113a/06, 145a/12, 148a/05, 149b/01, 170a/05, 174b/10, 178a/10, 179a/13, 186b/02, 190a/03
m.-dün͡g 173b/16
m.-sü 174a/01
m.-üp 140a/03

münāfiḳ (Ar.) Münafık.
m. 191a/06

müne- Kendi kusurunu bilmek, kendi ayıbından utanmak.
m. 157b/14
m.-me 112b/02

münker (Ar.) İnkâr edilen.
m.+(nehy-ü münker) 191b/06

müngüçi Binen, binici. **krş. mingüçi**
m. 99a/05

müsülmān (Ar. *muslim*+Far. *-ān*) Müslüman.
m. 102b/13, 116a/03, 143a/02, 148b/11, 148b/11, 164a/17, 164a/17, 190b/06, 191b/16, 191b/17
m.+ḳa 164a/16

müsülmānlıḳ Müslümanlık.
m. 164a/15

N

namāz (Snkr.) Namaz.
n. 147b/16, 191a/04, 191a/06
n.+ın 145b/01, 145b/08, 186b/16
n.+ın ḳıl- 170a/05
n.+ḳıl- 116b/10, 148a/04, 169b/13, 174b/09, 187a/11

naru Bir yana; sonra, başka.
n. 105a/07, 107b/10, 108b/14, 110a/11, 112b/13, 119b/07, 120b/01, 144a/10, 147b/07, 153b/07, 159b/16, 163a/15, 168a/04, 168a/07, 168a/17, 169b/06, 172a/12, 178a/12, 187a/09, 189b/09
n.+sı 106a/01, 122b/12

naruḳı Sonrası, başkası.
n.+ḳı 106a/03, 138a/14, 145a/06

naṣīḥat (Ar.) Nasihat, öğüt.
n. 161b/01, 161b/01, 191b/05
n.+ların 167a/14, 191b/07

ne Ne, nasıl, vesaire. **krş. ni**
n. 100b/08, 102b/12, 103b/01, 108b/06, 108b/13, 108b/13, 110b/13, 110b/14, 111a/04, 112a/09, 113b/03, 113b/13, 113b/13, 114a/06, 117a/10, 125b/09, 130a/16, 130a/16, 139a/15, 139b/03, 139b/04, 140a/13, 140a/14, 140a/15, 140a/15, 142a/11, 144a/01, 144a/01, 147b/01, 147b/01, 147b/02, 149b/04, 154a/10, 154b/08, 155a/09, 162a/15, 162a/15, 170a/11, 172a/07, 172b/07, 175a/16, 177b/04, 178a/15, 179a/01, 179b/10, 186b/04, 187b/04, 188b/14, 189a/01, 189a/13, 189a/13, 189a/15, 189b/03, 189b/03, 190a/10, 190a/12, 194b/14, 195a/14, 195b/15, 195b/16, 195b/17, 196a/01
n.+bol- 113a/14, 145b/13, 145b/13, 190a/15
n.+erdi 193a/02
n.+erdükin 187b/08
n.+ermiş 178b/11
n.+erse 109b/15, 114a/08, 116a/17, 116b/01, 137b/07, 144b/17, 174a/07
n.+ol 98b/05, 101a/10, 102a/08, 187a/16

ne Ve, veya; ama.
n. 118a/11, 121a/07, 133a/09, 143a/06, 143b/17, 144a/02, 174a/17, 175a/03, 190b/13

neçe Nice, ne kadar, kaç.
n. 99a/17, 102b/05, 102b/10, 103a/05, 106a/01, 106a/03, 106a/13, 106b/05, 106b/07, 106b/10, 107a/15, 114b/06, 114b/13, 114b/14, 117a/14, 117a/15, 117b/12, 120b/14, 120b/15,

121a/10, 122a/15, 122b/02, 123b/07, 124a/06, 126a/11, 130b/04, 135a/05, 135a/06, 137b/10, 139b/17, 140a/17, 143b/12, 144a/06, 145a/06, 150b/04, 150b/07, 152b/08, 153b/02, 155a/12, 155b/16, 159b/11, 159b/15, 160a/17, 161a/09, 162a/07, 162b/01, 162b/02, 162b/03, 163a/13, 164b/18, 165b/17, 170b/09, 171b/08, 174a/15, 175b/14, 175b/15, 177b/05, 180a/01, 181a/13, 181b/05, 181b/10, 182b/05, 182b/06, 182b/07, 184a/12, 184a/13, 184a/13, 184b/16, 188b/12, 189a/08, 189a/08, 189a/09, 189b/01, 189b/02, 189b/17, 190a/17, 190a/17, 190b/01, 191b/09, 193b/09, 194a/05, 194a/07, 194a/11, 196a/01, 196a/05, 196a/11, 196a/13, 196b/12

n.+bol- 191b/04

neçeme Ne kadar.

n. 101a/15, 119a/14, 121a/09, 122a/05, 175b/11

nefs (Ar.) Nefs.

n. 106b/16, 146a/10, 146a/11, 146a/12, 152b/05, 164a/02, 185a/15

n.+im 107a/01, 152a/16

n.+i͡ng 159a/06, 159a/09, 159a/10, 163b/14, 163b/15

negü Ne, nasıl, niçin. **krş. nigü / négü**

n.+erse 116a/13

n.+ni 110a/17

nehy (Ar.) Yasaklamak, yaptırmamak.

n.+(nehy-ü münker) 191b/06

nelik Niçin, neden, nasıl. **krş. nelük**

n. 103b/09

nelük Niçin, neden, nasıl. **krş. nelik**

n. 99b/04, 103b/08, 106a/15, 116b/16, 116b/17, 117b/09, 148a/09, 148a/10, 150a/15, 163b/07, 164a/03, 179b/10, 181b/03, 187a/17, 187b/14, 190b/06, 194a/13, 194b/05, 195b/08

n.+bol- 190b/07

ne͡ng Şey, nesne, mal. **krş. ni͡ng**

n. 100b/12, 105a/05, 106a/16, 112b/14, 113a/01, 117b/04, 117b/04, 117b/06, 117b/06, 117b/07, 119a/15, 121b/08, 124a/03, 126b/02, 130a/04, 130a/07, 132a/08, 133a/16, 134a/13, 134a/15, 134a/17, 137a/15, 139a/07, 139b/05, 142b/14, 148b/03, 151b/10, 152b/11, 154a/15, 155b/11, 156a/07, 158b/05, 160a/17, 163b/01, 163b/01, 163b/06, 163b/06, 165a/09, 165a/10, 165a/12, 167a/17, 173b/17,

177a/05, 180b/08, 183b/03, 183b/07, 183b/12

n.+din 107b/16

n.+i 104a/01, 104a/08, 104b/07, 104b/09, 106b/05, 108a/16, 117b/05, 117b/08, 139b/05, 140a/05, 167b/14, 188b/04, 188b/12, 191b/17, 194b/03

n.+in 104b/05, 116a/06, 117b/02, 124b/10, 128b/16, 133a/15, 140a/05, 155a/10, 156a/01, 164a/14, 167b/01, 185a/05, 188b/15, 188b/16

n.+inde 112a/03

n.+iŋ͡g 100b/10, 135b/12, 139b/06, 161b/17

n.+iŋ͡gden 129a/11

n.+iŋ͡gke 126b/03

n.+iŋ͡gni 155a/09

n.+ke 101a/05, 106a/09, 121a/12, 148a/17, 148b/01, 148b/04, 161a/12, 185b/07

n.+ni 113a/01, 124a/15, 148b/04

n. (öz neŋ͡gin ḳıl) 146b/15

n.+sizin 110b/10

n.+süzin 172a/15

n.+turur 105b/01, 122a/01, 183b/07, 183b/12

nerek Ne, neye, ne gerek.

n. 110a/11, 139a/07, 139b/12, 140b/15, 141a/01, 144a/02, 147a/14, 147b/04, 153b/05, 162a/16, 170b/03, 177b/17

n.+erdi 163a/16

neteg Nasıl, ne gibi.

n. 102a/16, 128a/10, 129b/03, 136b/07, 151b/01, 162a/09, 175a/13, 176b/03, 180b/16, 187b/09, 188b/01

n.+ḳıl- 101b/16, 149a/10

nigü Ne, nasıl, niçin; her nasıl. **krş. negü**

n. 98b/07, 98b/16, 99b/02, 100a/07, 100a/09, 100a/17, 101a/08, 101a/09, 101a/10, 101b/01, 101b/12, 102a/04, 102a/15, 102b/01, 102b/07, 103a/12, 103a/15, 103b/13, 104a/14, 104b/11, 104b/16, 104b/17, 105a/01, 105a/12, 105b/06, 106a/09, 106b/12, 107a/06, 108b/14, 109a/02, 111a/06, 111b/08, 111b/17, 112a/12, 112a/17, 112b/06, 112b/15, 113a/14, 114a/05, 114a/08, 114a/10, 114a/14, 114a/17, 114b/08, 114b/11, 115a/01, 115a/15, 115b/15, 116b/06, 117a/01, 117a/06, 117a/07, 117b/10, 118a/07, 118a/12, 118b/02, 118b/10, 119b/14, 120a/02, 120b/13, 121b/01, 122b/17, 123a/05, 123a/08, 123a/12, 123a/14, 123b/01, 123b/04, 124a/07, 124a/11, 124a/16, 124b/07, 126a/07, 126a/13, 126b/04, 126b/14, 127a/10, 127b/11, 128a/06,

128b/01, 128b/07, 128b/09, 130b/08, 131a/04, 131a/12, 131b/12, 132a/10, 132b/06, 132b/16, 133b/11, 135a/04, 135a/08, 135a/16, 136a/05, 137b/03, 137b/09, 138a/14, 138b/05, 139a/12, 139b/08, 140b/05, 140b/09, 141a/11, 141b/08, 142b/04, 142b/10, 143a/06, 143b/04, 143b/17, 144a/11, 144a/12, 144b/08, 144b/09, 144b/11, 145b/13, 145b/15, 146a/09, 146b/08, 146b/14, 147a/16, 148b/01, 149a/01, 149b/12, 150b/01, 151a/05, 151a/06, 151b/13, 152b/10, 153a/04, 153a/06, 153b/09, 155a/02, 155a/04, 155b/03, 156b/09, 157a/03, 157a/05, 157b/12, 158a/07, 158a/11, 159a/13, 159b/03, 160a/04, 160a/09, 161a/05, 161a/07, 161a/13, 161a/16, 162a/01, 162a/09, 162a/10, 162b/04, 163a/15, 163b/02, 163b/15, 164a/07, 164b/18, 165a/15, 166a/01, 166a/11, 166b/11, 167a/05, 167b/07, 168a/09, 169a/10, 169a/17, 169b/01, 170a/11, 171a/03, 171b/03, 172a/01, 172a/14, 173a/16, 173b/07, 174b/12, 175a/08, 175a/13, 175b/12, 176a/06, 176b/09, 178b/11, 178b/14, 179b/04, 180a/12, 180a/15, 180b/14, 181b/12, 182a/12, 182b/11, 182b/16, 183a/13, 184a/05, 184a/12, 184a/17, 184b/08, 185a/04, 185b/02, 185b/14, 186a/08, 186a/09, 186b/08, 187a/17, 187b/04, 187b/05, 187b/09, 187b/12, 187b/13, 188a/09, 188b/01, 188b/02, 188b/11, 188b/13, 189a/13, 189b/05, 189b/16, 190a/10, 190b/13, 190b/14, 191b/12, 194a/13, 194b/04, 194b/08, 194b/08, 194b/09, 195a/13, 195b/02, 195b/08, 195b/09, 195b/17

n.+bol- 112a/10

n.+erdi 113b/02

n.+erse 102a/07, 179a/04, 189b/12, 189b/13

n.+g 115a/08, 115a/08

n.+ke 106a/05, 111b/02, 111b/02, 111b/11, 118a/13, 119b/08, 148a/09, 153b/10, 154b/04, 155a/04, 164a/04, 164a/04, 164b/13, 172a/06, 188a/09, 194b/11, 196a/10

n.+ḳıl- 102a/12, 113b/06

n.+ol 141a/10, 171a/09, 181a/09, 187b/12

n.+teg bol- 119a/03, 176b/02

nigülük Niçin, nasıl.

n. 110b/06, 117b/09

ni‘met (Ar.) Nimet.

n. 100b/09, 156b/08, 159a/16, 168b/13, 170b/14, 172b/13, 173a/11, 173b/14, 175a/06, 185a/02, 185a/05, 185a/06, 190b/16, 194b/11

n.+erse 104a/13

n.+i 106a/11

n.+iŋ̄g 190b/17

n.+ḳa 190b/17

n.+ol 104a/13

niŋ̄g Şey, nesne, mal. **krş. neŋ̄g**

n. 110b/11

n.+ler 110b/12

nişān (Far.) Nişan.

n.+ı 98b/05, 103a/13, 103a/14, 114a/07, 142a/07, 185a/15, 192b/11, 193a/07

n.+ı turur 192b/11

niyet (Ar.) Niyet.

n. 171b/07, 171b/08

n.+ni 171a/12

Nuḥ (k.a.) Hz. Nuh.

N. 194a/17

nuḳul (Ar.) Meyve, şekerleme.

n.+ur- 138b/01

Nūşin Revān (k.a.) Nuşin Revan, 6. Asırda yaşamış, adaleti ve doğruluğuyla tanınmış bir Sasani hükümdarı.

N. 194b/02

nü 'Ne' anlamında bir edat.

n. 98b/15, 175b/01, 179a/15

O

odġur- Uyandırmak.

o.-u bir- 170a/15, 194b/15

o.-up 145a/10

odġurġuçı Uyandıran

o. 99b/17

Odġurmış (k.a.) "Uyandıran, uyarıcı" anlamında kişi adı, Odgurmış.

O. 98b/11, 98b/12, 101a/07, 101a/08, 101b/13, 102a/08, 103a/076, 103a/08, 108a/17, 109a/14, 109a/15, 112b/11, 112b/12, 113a/03, 117a/09, 117a/11, 118a/02, 118a/03, 118a/17, 118b/01, 119a/02, 123a/09, 128a/02, 128a/03, 139a/04, 148b/09, 148b/10, 150a/08, 150a/12, 150a/13, 150a/14, 150b/12, 150b/13, 151b/08, 151b/09, 152b/01, 152b/02, 152b/12, 152b/17, 153a/16, 153b/01, 161b/07, 161b/08, 161b/09, 162b/16, 163a/01, 163a/02, 170a/07, 171a/10, 171a/11, 178b/07, 178b/13, 179a/02, 179b/11, 179b/12, 181a/10, 181a/11, 181b/01, 181b/13, 181b/14, 183a/07, 186a/10, 186a/17

O.+a 108b/01, 150a/03, 152a/14

O.+ıġ 113a/13, 114b/04, 163a/13, 174b/11, 186b/01, 188a/03

O.+ḳa 98b/01, 99b/06, 101a/11, 101b/17, 102a/13, 107a/13, 112b/05, 118a/14, 118b/11, 119a/05, 119a/10, 123a/15, 128a/07, 136b/09, 145a/03, 150b/08, 151a/14, 152a/03, 170a/12, 179b/01, 179b/15, 186a/07, ögdülmiş

O.+nı 115a/02, 147a/01

oduġ Uyanık.

o. 104a/14, 113a/08, 122b/03, 124a/07, 143b/04, 145b/05, 152b/10, 153a/10, 157a/12, 157a/12, 158b/16, 158b/16, 161b/04, 169b/15, 175b/15, 184a/05

o.+bol- 171a/07, 178a/07

o.+tur- 154a/17

oduġluḳ Uyanıklık.

o.+turur 157a/13

odul- Uyanık olmak.

o.-ġa 136a/02

o.-u (odlu) 194a/09

o.-umas (odlumas) 184b/13

odun- Uyanmak.

o. u. 104b/01, 111b/05, 154a/10, 158b/16, 161b/15, 194b/10, 194b/12

o.-dı 116b/07, 145b/02, 147b/17, 169b/14, 174b/07, 187a/07

o.-mış 106b/12, 131b/02, 185a/13

o.-mış turur 146a/07

oġlaġu Nazlı, asil.

o.+ol 99a/14

oġlan Oğlan, oğul, çocuk.

o. 100b/10, 105b/16, 116b/11, 148a/05, 173a/08, 173b/04, 178b/12

o.+erken 119a/12, 119b/01, 139b/02

o.+ı 107b/04, 137a/11

o.+ıḳa 107b/14

oġrı Hırsız, uğru.

o.+ġ 166a/05

o.+sı 105b/03, 164a/02

oġrılıḳ Hırsızlık.

o. 172b/12

oġul Oğul, oğlan, çocuk, genç. **bk. oġlan**

o. 98b/06, 98b/08, 98b/13, 98b/15, 98b/17, 99a/03, 99a/03, 99a/06, 99a/07, 99a/07, 99a/08, 99a/10, 99a/13, 105a/11, 105a/11, 105a/12, 108b/09, 127a/11, 134b/03, 134b/04, 134b/06, 134b/15, 135a/15, 136b/12, 137b/08, 141a/17, 146a/11, 154a/10, 154a/12, 158a/12, 172b/12, 187b/05, 191a/11, 192b/02, 192b/02, 192b/09

o.+ı (oġlı) 98b/09, 180a/01

o.+ın (oġlın) 164a/14

o.+ını (oġlını) 144a/15

o.+ḳa 134b/07

o.+suz 98b/06, 98b/08

o.+uġ 134b/09

o.+uŋ͡g (oġluŋ͡g) 111b/03

oḫşa- Benzemek. **bk. meŋ͡gze-**

o.-r 106b/06, 121a/13

oḫşaġ Benzer.

o. 109b/06

oḳ Ok.

o. 106b/03, 119b/10, 194a/01

o.+ı 162b/04, 170a/13

o.+un 170a/13

oḳ Kuvvetlendirme edatı. **krş. ök**

o. 111a/11, 114b/07, 115a/03, 116b/16, 117a/06, 120b/14, 120b/14, 121b/17, 123a/03, 124b/14, 137b/07, 140b/14, 140b/14, 148b/11, 149a/15, 153a/05, 155a/02, 162a/12, 164b/04, 174a/16, 184a/12, 189a/08, 193a/11, 193a/11, 193a/15, 193b/01

o.+(bu oḳ) 193a/05

o.+(ol oḳ) 174a/07, 181a/07

o.+mu 195b/11

o.+turur 18b/05, 18b/05

oḳçı Ok yapan usta.

o. 133a/03

oḳı- Okumak. **krş. oḳu-**

o. 102a/04, 114a/10, 130a/14, 130a/15, 130b/02, 152a/10, 186b/12, 188a/14

o.-dı 101b/14, 113a/15, 117a/09, 178b/06, 187a/11

o.-dım 110a/01, 115b/03

o.-ġlı 192b/14, 193a/04, 193a/05, 193a/08

o.-ġu 102b/16, 129b/11

o.-p 101b/12, 145b/08, 147a/13, 170a/01, 188a/14

o.-sa 186b/12, 193a/04

o.-su 114b/09

oḳı- Çağırmak; ulaşmak, huzura çıkmak.

o. 116a/17, 147b/06

o.-dı 147a/02, 150a/06, 163a/12, 187a/14, 189a/12

o.-dıŋ͡g 151a/08, 151a/10

o.-dım 147a/03, 179a/17, 188a/17

o.-duḳta 121a/16

o.-ġalı 112b/09

o.-ġıl 12b/02, 138a/01

o.-ġlı 136b/11, 136b/13, 138b/04

o.-ġlıḳa 138b/16

o.-ġu 136b/07

o.-ma 147b/06

o.-maḳ 136b/09, 137b/17, 146a/07

o.-mas 138b/06

o.-masa 138a/04

o.-maz 138b/08

o.-mış 101b/15

o.-p 101a/14, 114b/04, 122a/07, 138b/10

o.-r 138b/07, 148b/05, 159b/13, 159b/17

o.-rlar 159b/16

o.-r men 116a/03

o.-r sen 107a/01

o.-sa 122a/10, 138a/04

o.-yın 138a/01, 147a/11

oḳın- Okunmak.

o. 184b/06

oḳır- Çağırtmak.

o.-u 150a/05

oḳıt- Çağırtmak.

o.-u turur 103b/14

oḳıtçı Davetçi.
o. 101b/11, 102a/15, 149b/10
Oḳlidis (Yun. k.a.) Oklidis.
O. 130b/02
oḳu- Okumak. **krş. oḳı-**
o.-ġlıḳa 196b/07
ol O işaret sıfatı; 3. Tekil kişi zamiri.
o. 98b/07, 99a/04, 99a/15, 99b/12, 99b/17, 100a/03, 100a/05, 100a/13, 100b/02, 100b/03, 100b/05, 100b/06, 100b/07, 100b/15, 101a/05, 101a/08, 101b/02, 101b/04, 102a/02, 102a/04, 102a/06, 102a/06, 102a/07, 102b/03, 102b/03, 102b/11, 103a/05, 103b/06, 103b/07, 103b/07, 104b/01, 104b/09, 104b/09, 104b/16, 105a/01, 105a/03, 105a/03, 105a/06, 105a/09, 105a/10, 105a/10, 105b/02, 105b/04, 106a/01, 106a/01, 106a/02, 106a/04, 106a/06, 106a/06, 106a/07, 106a/13, 106b/01, 106b/05, 106b/07, 106b/09, 106b/10, 107a/08, 107a/09, 107a/10, 107a/10, 107a/11, 107a/11, 108a/01, 108a/03, 109a/04, 109a/09, 109b/05, 109b/06, 109b/07, 109b/07, 109b/16, 110a/16, 111a/01, 111a/04, 111a/12, 111b/14, 112b/10, 112b/10, 113b/04, 113b/08, 114a/05, 114a/05, 114a/06, 114a/08, 114a/12, 114b/06, 114b/09, 115a/05, 115a/06, 115a/06, 115a/08, 115a/09, 115a/13, 116a/05, 116a/06, 116a/07, 116b/02, 116b/14, 117b/04, 117b/04, 117b/06, 119a/11, 119a/13, 119a/13, 120b/01, 120b/14, 121a/06, 121b/08, 122a/15, 122b/12, 123a/12, 123b/01, 123b/01, 123b/02, 123b/08, 123b/08, 123b/15, 123b/16, 123b/16, 124a/01, 124a/01, 124a/09, 124a/09, 124a/12, 124b/01, 124b/01, 124b/02, 124b/03, 124b/11, 124b/13, 124b/15, 124b/16, 125a/10, 125a/10, 125a/11, 125a/11, 125a/14, 125b/03, 125b/05, 125b/10, 125b/16, 126a/05, 126a/06, 126b/09, 127a/03, 127a/08, 127b/10, 127b/12, 127b/17, 128b/14, 129a/01, 129a/04, 129a/06, 129a/08, 129a/12, 129a/15, 129a/16, 129b/07, 129b/07, 129b/10, 129b/14, 130a/01, 130a/03, 130a/12, 130b/10, 131b/01, 131b/01, 131b/02, 131b/02, 131b/07, 132a/07, 132a/16, 133a/12, 133b/02, 133b/16, 134a/10, 134a/15, 134a/16, 134a/17, 134b/14, 135a/12, 135a/13,

136b/11, 136b/11, 136b/14, 137a/09, 137a/10, 137b/10, 138a/12, 139b/17, 140a/02, 140a/03, 140a/04, 140a/05, 140a/06, 140a/07, 140a/09, 140a/10, 140a/11, 140b/09, 140b/10, 140b/10, 140b/11, 140b/16, 141a/10, 141b/01, 141b/02, 141b/06, 142a/03, 142a/12, 142a/13, 142a/15, 142a/15, 142a/16, 142a/17, 142a/17, 142b/01, 142b/02, 142b/02, 142b/08, 143a/14, 144a/14, 144b/01, 146a/02, 146a/02, 146a/02, 146a/06, 146a/06, 146a/07, 146b/06, 146b/08, 146b/12, 147a/03, 147a/13, 148b/01, 148b/04, 148b/16, 149b/03, 149b/07, 149b/07, 149b/08, 150b/02, 150b/05, 150b/14, 151a/07, 151a/16, 151a/17, 151b/01, 152b/09, 153a/05, 153b/06, 154a/06, 154a/10, 154a/13, 154b/13, 154b/17, 155a/09, 157a/08, 157b/08, 157b/11, 158b/09, 159b/05, 159b/14, 161a/07, 161a/09, 161a/09, 161b/01, 162b/16, 163a/03, 164a/17, 165b/01, 165b/02, 165b/04, 165b/12, 166a/03, 166a/16, 166b/10, 167a/04, 169a/16, 169a/17, 169b/08, 169b/13, 171b/03, 171b/05, 171b/08, 171b/11, 172a/16, 172b/06, 172b/15, 173b/02, 173b/04, 173b/06, 173b/06, 174a/04, 174b/12, 175a/02, 175a/03, 175a/17, 176b/03, 176b/04, 176b/04, 176b/05, 177a/12, 177b/07, 177b/13, 178a/09, 178a/15, 178b/15, 179b/04, 180b/11, 181a/07, 181b/06, 182a/05, 182a/06, 182a/07, 182a/17, 183b/09, 183b/10, 183b/15, 184a/12, 185b/08, 186b/14, 187a/15, 187b/10, 187b/13, 188a/03, 188b/10, 189a/01, 189a/11, 189b/12, 190a/08, 190a/10, 190a/12, 190a/13, 190b/04, 190b/05, 190b/06, 190b/06, 190b/07, 190b/08, 190b/08, 190b/09, 190b/10, 191a/10, 192b/08, 193a/15, 193b/03, 195b/12

o.+(ança) 106b/07, 109a/15, 114b/06, 116b/10, 117a/10, 145a/13, 145b/04, 146a/01, 147b/03, 174b/03, 179a/09, 179a/10, 181b/10, 187b/14, 189b/14, 194a/08

o.+(ançan) 146b/12

o.+(anda) 102b/03, 108b/10, 109b/13, 110a/11, 119b/07, 120a/07, 121b/12, 122a/13, 124b/05, 140b/16, 144b/15, 146a/06, 149a/09, 149b/15,

150a/03, 157a/03, 159a/16, 164a/14, 168a/17, 171a/15, 174b/17, 178a/12, 187b/06, 187b/14
o.+(andaġ) 124a/11, 127b/11, 167a/09, 188b/10, 194a/13
o.+(andaġ irse) 107a/15, 114b/13
o.+(andaġ turur) 98b/03
o.+(andan) 127b/15, 177a/09
o.+(andın) 101b/03, 102b/08, 103b/17, 105b/13, 110b/15, 130a/07, 135a/12, 137a/02, 149a/10, 153b/10, 160a/14, 163a/02, 163a/04, 163a/11, 166a/13, 168a/16, 171a/08, 172b/12, 173a/13, 174b/11, 186b/02, 187b/11, 188b/17, 195a/15
o.+(a͡ŋga) 148b/06, 155a/10
o.+(a͡ŋgar) 100b/04, 100b/15, 101b/03, 103b/04, 104a/05, 109b/07, 109b/07, 113a/17, 121a/05, 124b/17, 125a/14, 127b/03, 128a/12, 133a/12, 134a/05, 134b/12, 135a/12, 135a/13, 135b/15, 137a/17, 140b/14, 141b/06, 141b/06, 142b/01, 143a/01, 143b/01, 144a/08, 144b/10, 145b/10, 146a/03, 147a/06, 147a/08, 147a/12, 147b/05, 148b/12, 148b/13, 148b/15, 148b/16, 149b/04, 155b/12, 156b/01, 163b/01, 165a/08, 165a/09, 165b/06, 165b/13, 167b/15, 168a/12, 168a/13, 168b/04, 169a/13, 169b/07, 173b/05, 173b/11, 178b/15, 179a/03, 180b/02, 180b/10, 180b/12, 181a/06, 181a/13, 183b/11, 186a/14, 187b/16, 188a/01, 188a/02
o.+(anı) 98b/09, 99a/17, 100a/09, 100b/02, 100b/05, 100b/12, 103b/05, 103b/17, 104a/07, 105b/04, 107a/02, 107b/13, 111a/13, 113b/14, 114a/05, 114a/08, 114a/08, 114b/06, 115a/01, 116a/17, 116a/17, 116b/01, 116b/17, 119a/03, 120b/12, 121b/09, 121b/15, 122a/02, 123a/10, 123b/01, 126a/05, 126a/15, 126b/04, 127b/15, 127b/16, 132a/07, 134a/10, 135a/12, 136b/15, 137a/06, 137a/11, 137b/07, 137b/11, 138a/10, 138b/07, 140b/14, 140b/15, 141a/03, 141a/07, 141a/11, 142a/04, 142a/12, 142b/08, 146a/07, 146b/03, 146b/06, 146b/14, 147a/11, 147a/12, 148b/14, 151a/10, 151b/06, 152a/13, 152b/09, 153b/09, 154a/06, 154b/02, 154b/17, 155a/10, 155b/07, 155b/07, 156a/16, 159b/11, 161a/08, 162a/07, 165a/13, 166a/04, 167a/01, 167a/05, 167a/07, 168a/11,

168a/11, 169a/07, 173a/06, 174a/09, 175b/09, 175b/13, 177b/08, 178a/06, 179b/14, 180a/02, 180a/04, 180a/15, 180b/02, 180b/10, 180b/11, 181a/07, 181a/09, 183a/04, 187b/13, 187b/14, 188b/14, 190a/16, 194b/08, 195b/03, 195b/06, 196b/03
o.+(anı ḳıl-) 117a/06
o.+(anın) 98b/04, 100b/07, 118b/05, 118b/09, 131a/10, 142a/13, 142a/16, 142b/09, 142b/12, 173a/09, 178a/17, 180b/13, 181a/08, 194b/08
o.+(anın͡g) 98b/05, 98b/13, 100a/02, 103a/15, 104b/16, 105a/10, 109b/05, 113b/07, 113b/13, 114a/10, 114a/14, 115a/10, 123a/11, 128b/07, 134b/06, 135b/10, 135b/15, 139b/13, 141b/04, 147a/05, 148a/06, 156a/11, 162b/10, 164a/13, 164a/16, 165b/14, 166b/12, 170b/17, 173a/02, 173b/05, 175b/03, 175b/10, 180b/08, 180b/10, 181a/05, 181a/12, 186a/14, 187b/11, 187b/12
o.+(anın͡gsız) 129b/05
o.+(anın͡gda) 105a/11, 106a/01, 106a/03, 138a/07, 162a/07
o.+ (anın͡gdan) 105a/07, 143a/03, 159a/17, 167a/12, 175a/01, 175a/04, 181a/15, 186a/12
o.+ (anın͡gdın) 107b/17, 141b/06, 160a/06, 161b/17, 171b/05, 172a/16, 172b/11, 178b/14, 179a/11, 188a/03
o.+(bir ança) 113a/16, 116b/03, 122b/13, 138b/01, 145a/12, 145b/05, 145b/12, 146b/14, 154a/05, 168b/05, 169b/13, 174b/06, 178b/04, 190a/04
o.+(olar) 121a/01, 128a/16, 129a/10, 131a/01, 135a/13, 135a/14, 153b/07, 153b/10, 159b/14, 161b/14, 167a/08, 189b/06, 190a/08, 190a/10, 195b/13, 195b/16, 195b/17
o.+(olarda) 110a/07, 128b/15, 129b/04, 131b/13, 131b/15, 136b/12, 165a/08, 166a/10, 171a/14
o.+(olardın) 129a/15, 133b/01, 164a/06, 167a/04
o.+(olarıġ) 123b/10, 129a/13, 132a/06, 135a/08, 143b/13, 150a/06, 189b/03, 190a/11
o.+(olarḳa) 123a/13, 128b/06, 128b/06, 130b/10, 131b/12, 132a/05, 133b/02, 153b/09, 154a/14, 193b/02
o.+(olarnı) 129a/05
o.+(olarnın͡g) 123a/12, 123b/02, 128a/06, 129a/12, 176b/01, 190a/12
o.+erdi 115a/16, 181b/15
o.+ermez 116a/06, 116a/07, 162b/08, 183b/10
o.+oḳ 174a/07, 181a/07

o.+ol 162b/09

o.+turur 101a/06

ol O (-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür)

o.+(açıġ ol) 173a/0

o.+(aġu ol) 99a/07, 156a/15

o.+(asġı ol) 160a/08

o.+(aş ol) 136b/12, 184a/03

o.+(az ol) 146a/14, 186b/04

o.+(basmış ol) 143b/03

o.+(baş ol) 155b/06

o.+(bayat ol) 142a/03

o.+(beg ol) 113b/10

o.+(bışıġ ol) 133b/11

o.+(bilgi ol) 129a/08

o.+(bir ol) 188b/13

o.+(bu ol) 99b/14, 103a/13, 103a/14, 112b/08, 114a/07, 137b/08, 139a/01, 142a/17, 145a/06, 147a/05, 152a/04, 159b/09, 165b/15, 166a/16, 167a/11, 167a/16, 167b/05, 175b/06, 175b/06, 176a/05, 177a/10, 177a/10, 182b/12, 184a/16, 185a/15, 192b/16

o.+(cefā ol) 184a/14

o.+(çal ol) 141b/11

o.+(edgü ol) 117a/13

o.+(em ol) 116a/08

o.+(et ol) 135a/03, 175b/13

o.+(ḫad ol) 148a/17

o.+(hüner ol) 125a/06, 125a/06, 125a/06

o.+(ḫükmi ol) 115a/10

o.+(ig ol) 179b/06

o.+(iniş ol) 184a/08

o.+(irig ol) 113b/01, 173a/02, 173a/03

o.+(ʻizz ol) 181b/09

o.+(ḳarşı ol) 158b/17

o.+(ḳatġı ol) 161b/11

o.+(kim ol) 175a/05

o.+(kiñgeş ol) 169a/10

o.+(kişi ol) 173b/03, 183b/06, 183b/06

o.+(kökçün ol) 183b/15

o.+(köki ol) 18b/01

o.+(köni ol) 173a/07

o.+(körklüg ol) 149a/11

o.+(ḳut ol) 160a/11

o.+(küçlügi ol) 166b/03

o.+(mihnet ol) 162a/14

o.+(munı ol) 133a/13

o.+(muñg ol) 113b/08

o.+(ne ol) 98b/05, 101a/10, 102a/08, 187a/16

o.+(nigü ol) 141a/10, 171a/09, 181a/09, 187b/12

o.+(oġlaġı ol) 99a/14

o.+(ol ol) 162b/09

o.+(ornuñg ol) 162a/04

o.+(ot ol) 114a/12

o.+(oyun ol) 177b/17

o.+(ölüg ol) 116a/04, 138b/09

o.+(pend ol) 154a/12

o.+(sanı ol) 108a/08

o.+(selām ol) 150b/15, 151a/02, 186a/06

o.+(suḳluḳ ol) 121b/06
o.+(taġ ol) 160a/13
o.+(talu ol) 151b/11
o.+(tamuġ ol) 157a/16
o.+(tanuḳ ol) 114b/15
o.+(tap ol) 175a/08, 186a/11
o.+(tatġı ol) 141b/15, 161b/11
o.+(tawar ol) 183b/12
o.+(teñgiz ol) 155b/12, 196a/13
o.+(tört ol) 175b/17
o.+(tünek ol) 143a/02, 155a/06, 162a/12, 162a/14
o.+(türlüg ol) 165a/07, 166a/09
o.+(tüş ol) 180a/17, 181a/07, 181b/02
o.+(uzun ol) 156b/07
o.+(üç ḳotu ol) 166b/02
o.+(vezīr ol) 159b/09
o.+(yaġı ol) 98b/15, 146a/10, 159a/10, 176a/17
o.+(yaḳın ol) 148b/10
o.+(yarşı ol) 158b/17
o.+(yas ol) 169a/07
o.+(yasmış ol) 143b/03
o.+(yawuz ol) 99a/09
o.+(yayıġ ol) 143b/09
o.+(yılḳı ol) 141b/15
o.+(yimi ol) 185b/03
o.+(yoḳ ol) 141a/17, 152a/07, 156b/11
o.+(yoḳluḳ ol) 121b/06
o.+(yurtuñg ol) 162a/03, 162a/03

oldruġ Yer, mekân, mevki.
o. 145b/11
o. oldruġ turuġ Oturuş kalkış, davranış, davranış adabı.
o. 118a/06

oldur- Oturmak.
o. 118a/16, 162b/14
o.-dı 116b/03
o.-dıya 179a/10
o.-ur 16b/15, 122a/07
o.-ur erse 121b/11

on Sayı adı, on (10).
o. 114b/05
o.+sikiz 143a/11, 196b/10
o. on-otaġ On otag rütbesi.
o. 122b/04

oñg Sağ, sağ taraf; doğru.
o. 120a/04, 122a/11
o.+ın 177a/12
o.+un 120a/05, 120a/07

oñg- Solmak, sararmak.
o.-dı 113a/16, 147b/13
o.-up 150a/01

oñgar- Düzeltmek, onarmak.
o.-dı 119b/06
o.-dı (yolı oñgar-) o.-dı 117b/12
o.-sa 119b/06
o.-ur 169a/12

oñgay Yumuşak; yumuşak huylu, munis; kolay.
o. 174a/08, 176b/16, 187b/02

oñgdur- Soldurmak.
o.-dı 179a/10

oñgul- İyileşmek, düzelmek.
o.-maz 129b/05
o.-ur (oñglur) 114a/13

op- Yutmak, yutkunmak.
o.-a 169a/13
o.-tı 189b/03

opra- Çürümek, yıpranmak, eskimek.
o.-p 177b/05
o.-sa 162a/08

opraḳ Giyecek.
o. 115b/13
o.+ıġ 135a/10

or- Biçmek, kesmek.
o.-dum erse 194b/08
o.-ġu 194b/08

ordu Saray, şehir.
o. 112a/17, 143b/11, 154b/13, 154b/15, 157b/01, 166b/11, 182b/05, 183b/16, 189b/04, 190a/16, 190a/17, 190b/02

orlam (Yakını anlatmak için) Mesafe birimi.
o. 109a/09

orna- Yerleşmek.
o.-ġa 171b/13
o.-sa 120b/04

orta Orta, orta hâlli. **krş. ortu / otra**
o. 166b/04, 166b/07

ortu Orta, orta hâlli. **krş. orta / otra**
o. 166b/04, 166b/06, 166b/08, 166b/09, 166b/09
o.+bol- 166b/08, 166b/09
o.+ġa 166b/06

oru (Mec.) Mezar.
o.+da 166a/08

orun Yer, mekân, mevki.
o. 120b/08, 142b/12, 145b/11, 154b/13, 154b/13, 154b/15, 155a/10, 158b/03, 161b/14, 165b/17, 169b/04
o.+ı (ornı) 98b/10, 141b/14, 146a/06, 154b/17, 157a/16, 164a/13
o.+ın͡ga (ornın͡ga) 114b/11
o.+ḳa 145b/11
o.+ḳıl- 116b/15, 150a/11, 196a/09
o.+un͡g (ornunn͡g) 102b/13
o.+un͡g (ornun͡g) 121b/11, 142b/08, 143a/13
o.+un͡g ol (ornun͡g) 162a/04
o.+un͡ga (ornun͡ga) 171b/13

orut Kuru; geçkin.
o. 168b/15, 180b/05
o.+bol- 170b/05

osuġ Karşılık, istifade.
o.+ı (osġı) 135b/15

osuġluġ Aynen, bunun gibi, benzer.
o.+ turur 105b/12, 147a/10

ot Ateş, meşale, duman.
o. 109b/11, 113a/10, 121a/12, 124b/12, 128b/04, 139b/02, 161b/02, 170a/03, 187a/08, 187a/08
o.+a 170a/03
o.+bol- 121a/11
o.+ı 159a/12
o.+ın 106a/04
o.+ḳa 106b/04, 143a/14, 149a/08, 154b/05, 161b/05

o.+tururlar 121a/01
o.+uġ 106a/05, 131b/02

ot Ot, ekin.
o. 167b/09, 185a/09, 195a/08

ot İlaç, tadevi, çare; zehir.
o. 143b/15, 165a/14, 180b/06
o.+ı 114a/14, 127b/17, 144b/17, 156b/17, 182b/03
o.+ı ḳıl- 185b/04, 185b/11
o.+ḳıl 175a/17
o.+ol 114a/12
o.+uġ 129b/14, 137b/15
o.+un 129b/06

ota- Tedavi etmek.
o.-ġıl 156b/16

otaçı Otacı, hekim.
o. 129b/13, 137a/07, 137b/03, 138b/12, 156b/13
o.+ḳa 129b/13
o.+lar 129b/03
o.+turur 129b/04

otaġ Otağ, çadır.
o.+(on-otaġ) 122b/04

otat- Tedavi ettirmek.
o.-ġu 126a/05

otra Orta. **bk. orta / ortu**
o.+(teñgiz otra kir-) 99a/05

otun Değersiz, alçak, küstah.
o. 100b/02, 120b/04, 121b/17, 132b/08, 140a/03, 140a/04, 143b/09, 143b/16, 153a/08, 170b/03, 171a/01, 173b/04, 184a/14, 196a/06
o.+bol- 183a/14
o.+dan 127a/10
o.+dın 127a/11, 193a/14
o.+ḳa 127a/09, 127a/11, 155b/10
o.+lar 191b/03
o.+larḳa 196a/05
o.+men 111a/16, 193a/14
o.+uġ 195b/14

otunluḳ Alçaklık, küstahlık.
o. 111a/16, 193a/14
o.+bol- 121b/12

otuz Sayı adı, otuz (30).
o.+iki 168b/16

ow- Ovuşturmak, ufalamak.
o.-a 110b/08, 179a/07

oyna- Oynamak.
o.-maġıl 124a/02

oyuġ Oyuntu, kazıntı, oyularak yapılan işaret; gölge.
o. 98b/17

oyun Oyun, yarış, kumar.
o. 106b/09, 145a/07, 145a/07, 177b/13, 177b/17, 177b/17, 181a/03
o.+ḳa 158a/04, 177b/14, 177b/14, 177b/17
o.+ol 177b/17

oza Önce, evvel.
o. 143a/08, 148b/13, 154a/04, 154b/15, 171a/04, 179a/06, 185b/02

ozaḳı Önceki, evvelki.
o. 148b/05, 153b/06, 154b/14, 159b/12, 177a/11, 188a/16, 190a/15

ozun Çok konuşma, gevezelik.
o.+dın 124b/13

ozunçı Laf taşıyan, geveze, boşboğaz.
o. 124b/12, 124b/12, 124b/13, 126b/08, 175b/14
o.+n 158b/08

Ö

ö- Düşünmek.
ö.-miş 113b/02, 136a/11
öç Öç, kin, intikam.
ö. 100a/16, 146a/03, 146a/10
ö.+ḳıl- 188a/07
ö.+ün 125a/12, 128b/04, 139a/10, 148a/09, 185a/16
ö. öç al- Öç almak.
ö.-ır (öçi al-) 163b/04
ö.-ır (öçin al-) 118b/09
ö.-ır sen (öçün͡gni al-) 104a/16
öç- Sönmek.
ö.-er 106a/05, 159a/02
ö.-gü turur 159a/12
öçe- Öç, kin bağlamak.
ö.-p 138a/08
öçeş- Yarış etmek.
ö.-me 120b/17, 127b/04
öçlüg Kini olan, öç almak isteyen.
ö. 104a/01
öçür- Söndürmek.
ö.-mek 106a/04
ö.-se 106a/05
öd Zaman, vakit. **krş. öḏ / öt.**
ö. 141a/06, 143a/04, 143a/14, 143b/08, 152a/01, 153b/07, 154a/16, 161b/14, 175a/05, 183a/13, 190a/14
ö.+i 122a/06, 144a/10, 146b/11, 154a/13, 170a/17, 170b/14
ö.+inde 121b/01, 139b/14, 167a/06, 171a/06, 173a/13
ö.+in͡ge 103b/10
ö.+ke 110a/13, 195b/08
ö.+süzün 143b/02
ö.+te 121a/15, 149a/13, 149b/04
ö.+üg 130b/05, 154a/03, 189b/08, 191a/01
ö.+ün 104b/01, 128a/12, 139b/03, 154a/10, 159b/05, 161b/15, 166b/10, 190a/10
ö.+ün͡g 137a/16
ö. öd kün Hayat, ömür.
ö. 141a/06, 143b/08, 153b/07, 161b/14, 175a/05, 190a/14
ö.+ün͡g 143a/04
ö. öd ödlek Zaman.
ö. 106b/16, 137b/13, 146b/08, 170a/14
ödlek Zaman, felek.
ö. 133b/13, 146a/08, 153b/05, 162b/04, 170a/13, 170a/15, 178b/04, 183a/15, 187b/02, 189a/13, 195a/01
ö.+(öd ödlek) 106b/16, 137b/13, 146b/08, 170a/14
ög Akıl, anlayış.

ö. 101b/08, 113b/07, 115a/07, 117b/05, 119b/12, 120a/15, 120b/04, 129b/11, 162a/15
ö.+i 101b/01, 131b/11, 147a/16, 160a/09, 184b/08
ö.+i (er ögi) 120a/17
ö.+üm 192b/14
ö.+ün 113b/04, 119a/08, 120a/07, 123a/14, 139a/13, 145a/05, 153b/15, 155a/01, 175b/09, 188b/09
ö.+ün͡g 120a/05

ög- Övmek, methetmek.
ö.-di 168a/03
ö.-e 121a/13
ö.-e bir- 164a/08
ö.-er 124a/04
ö.-er sen 103a/15
ö.-eyi 195b/12
ö.-gil 100b/02
ö.-gü 120b/02, 152b/02
ö.-güçiler 130b/13
ö.-mek 127a/02
ö.-se 173a/15
ö.-seler 131a/01

ögdi 1. Övgü.
ö. 115a/14, 131a/01, 131a/03
2.Alkış, sena.
ö. 109b/02, 172b/08, 173b/01, 178b/06

Ögdülmiş (k.a.) "Övülmüş, övgüye layık olan" anlamında kişi adı, Ögdülmiş.
Ö. 98b/01, 98b/02, 99b/06, 99b/07, 101a/11, 101a/12, 101b/17, 102a/01, 102a/13, 102a/14, 107a/13, 107a/14, 109a/10, 112b/05, 112b/06, 113a/04, 113a/06, 113a/09, 113a/15, 113b/12, 113b/16, 113b/17, 114a/14, 114b/12, 114b/13, 116a/15, 116a/16, 116b/15, 117a/05, 117a/11, 117a/12, 118a/14, 118a/15, 118b/11, 118b/12, 119a/05, 119a/06, 119a/10, 123a/04, 123a/15, 123a/16, 128a/07, 128a/08, 136a/17, 136b/09, 136b/10, 145a/03, 145a/04, 145b/08, 145b/14, 145b/15, 146b/16, 147a/09, 147a/10, 147b/08, 147b/09, 149a/11, 149b/05, 149b/06, 163b/08, 163b/09, 164b/03, 164b/11, 164b/12, 168a/15, 168a/16, 168b/05, 168b/10, 170a/07, 170a/12, 170a/13, 174a/13, 174b/09, 174b/15, 174b/16, 175b/04, 175b/05, 176b/13, 176b/14, 177a/03, 178a/09, 178a/12, 178b/08, 179a/04, 179a/07, 179b/01, 179b/02, 179b/15, 179b/16, 181b/01, 181b/02, 186a/07, 186a/08, 186b/01, 186b/16, 187b/07, 187b/08, 187b/15, 187b/16, 188b/08, 189a/04, 189a/10, 189a/16, 189a/17, 189b/10

Ö.+e 149b/16, 150a/03, 169b/10, 188a/02
Ö.+i 116b/02
Ö.+ig 113a/05, 147a/02, 148a/08, 168a/03, 168b/04, 187a/15, 188b/01, 189a/12
Ö.+im 142b/13, 146b/03, 163a/14
Ö.+ke 98b/11, 101a/07, 103a/076, 108a/17, 112b/11, 114a/03, 118a/02, 118a/17, 128a/02, 136b/02, 146b/02, 148b/09, 171a/10, 175a/12, 176a/13, 178a/04, 179b/11, 181a/10, 183a/07
Ö.+ni 178b/07

öge Çok akıllı, danışman.
ö. 125b/09

ögelik Danışmanlık.
ö. 120a/15, 122b/06

ögi- Öğütmek.
ö.-p 180b/03

öglen- Aklı başına gelmek.
ö. 188a/02
ö.-gü ol 122b/06

ögren- Öğrenmek.
ö. 118a/10, 118b/13, 119a/08, 122a/10, 129a/05, 129a/07
ö.-di͡ng 123a/05
ö.-ip 119a/01
ö.-seler 139a/05
ö.-sen 158b/06
ö.-süler 166a/13
ö.-ür 118b/14, 118b/17
ö.-ür erse 119a/09
ö.-ür mü 119a/04

ögret- Öğretmek.
ö. 134b/06, 134b/08
ö.-gü 123b/01
ö.-süler 166a/13
ö.-ür 123a/08, 128b/13, 129a/03, 129b/03, 129b/09, 129b/15, 130a/11, 130b/12, 131a/05, 131b/09, 132a/15, 132b/17, 133a/14, 136b/09

ögsüz Öksüz.
ö.+ün 161a/02

ögür- Oyalamak, sevindirmek.
ö.-ir (ögrir) 157b/04

ögüz Irmak. **krş. öng͡üz**
ö. 106b/06, 135b/14, 139a/15, 153a/02, 184b/05, 195a/10
ö.+bol- 160a/07

ök Kuvvetlendirme edatı. **krş. oḳ**
ö. 99b/01, 110a/11, 110b/1, 111b/11, 113b/12, 114b/11, 115a/07, 115a/13, 115b/05, 117a/03, 120b/15, 120b/15, 128b/06, 129a/12, 129b/05, 129b/06, 129b/06, 130a/02, 136b/08, 138a/10, 140b/11, 147b/10, 151a/15, 152b/13, 155b/17, 159a/13, 161a/15, 162b/01, 162b/01, 162b/03, 162b/06, 163b/07, 171a/13, 175b/09, 180a/01, 180a/02, 181a/01, 182a/09, 184a/03, 184b/04, 186a/01, 193a/09, 194b/16
ö.+(bir ök bol-) 192b/10

ö.+(bir ök erse) 124a/09
ö.+(men ök men) 153a/03
ö.+(sen ök) 102b/07
ö.+(sen ök sen) 102a/09, 102a/12, 193a/10, 193a/16

öktem Zalim, pervasız.
ö.+i 157b/13, 185b/04
ö.+ig 165a/14

ökün- Pişman olmak.
ö.-di 98b/08, 128b/12, 153b/10, 168b/11, 169a/09
ö.-se 105a/01, 114a/16
ö.-üp (öknüp) 171a/04
ö.-ür (öknür) 143a/05, 170b/09

ökünç Pişmanlık.
ö. 105a/01, 134b/10, 154a/01, 171b/11, 194a/02, 196a/05
ö.+bol- 136a/03
ö.+i 114b/03
ö.+ke 194a/15
ö.+ten 175a/07
ö.+ün 183a/12, 185b/16, 189b/07
ö.+ün͡g 135b/12
ö. ökünç yi- Pişman olmak, pişmanlık çekmek.
ö.-gey (ökünçler yi-) 125b/17
ö.-r 125b/02

ökünçlüg Pişman.
ö.+bol- 169a/12

ökündür- Pişman ettirmek.
ö.-di 114b/01

öküz Çift sürmek, araba çekmek gibi hizmetlerde kullanılan enenmiş erkek sığır, öküz.
ö. 160b/11

öl Islak, yaş, nem.
ö. 137a/17, 137a/18, 138b/01
ö.+üg 109b/12

öl- Ölmek.
ö. 190a/01
ö.-deçi 103b/09
ö.-di 128b/04, 143b/12, 146a/12, 154a/07, 173a/08, 177b/09, 190b/08
ö.-di erse 154a/10
ö.-ge 166b/07, 175a/07
ö.-gey 134b/10
ö.-gü 133a/11, 143a/11, 167b/17
ö.-gü turur 184b/16
ö.-medi 188b/16
ö.-megüçe 141b/13
ö.-mez 112b/04, 177b/03
ö.-miş erse 170a/14
ö.-mişin 188b/01
ö.-se 98b/10, 98b/14, 105b/06, 138a/08, 146a/11, 164a/01, 177b/03, 177b/05, 189b/17
ö.-sü 175b/02
ö.-süni 167b/17
ö.-ügli 157b/02, 166b/11, 182b/09, 185b/14, 186b/15, 188a/16
ö.-ügli turur 184a/01
ö.-üp 140a/15, 159b/12, 159b/16, 161a/04, 162a/08, 164a/11, 166b/13, 177b/04, 189b/02, 189b/15

ö.-ür 106b/01, 126a/03, 146a/11, 157a/10, 160b/15, 166b/15, 182b/08, 190a/13, 190a/15, 193a/06
ö.-ür erse 139b/08, 179b/17
ö.-ür ol 188a/10
ö.-ürde 98b/08, 153b/10, 185b/14, 188b/02
ö.-ürüm 179b/13
ö.-ürüŋ͡g 179b/10

ölgü Ölecek, ölen, ölümlü.
ö. 107a/04
ö.+ turur 166b/15, 167b/14
ö.+ sin 182b/10
ö.+ süz 110b/09

öli- Islanmak.
ö.-mez 106b/05

ölüg Ölü.
ö. 99b/12, 100a/04, 136b/14, 140a/09, 152a/16, 188a/13, 189b/17
ö.+bol- 99b/12
ö.+ler 104b/16, 134b/12
ö.+ni 153b/12
ö.+ol 116a/04, 138b/09
ö.+sen 111b/04

ölüglig Ölümlü.
ö. 111b/04

ölüm Ölüm.
ö. 103b/10, 103b/11, 105a/09, 105a/17, 105b/06, 106a/16, 106a/17, 106b/03, 110b/15, 112b/03, 115a/09, 129b/07, 129b/07, 137a/06, 137a/09, 137a/10, 139b/11, 139b/12, 140a/11, 143a/10, 143b/03, 143b/03, 143b/06, 143b/10, 143b/10, 143b/11, 143b/11, 143b/15, 144a/06, 144a/11, 154a/06, 154a/11, 154a/13, 154b/06, 155b/16, 158a/12, 158b/04, 158b/05, 162a/05, 162a/07, 162b/01, 168b/14, 171a/04, 171a/05, 171a/07, 171a/07, 179a/16, 180a/01, 182b/03, 182b/04, 182b/05, 182b/06, 182b/07, 182b/08, 182b/11, 183b/13, 183b/15, 184a/02, 184b/13, 185b/04, 185b/06, 185b/12, 185b/16, 186b/10, 186b/14, 188a/13, 188a/16, 188a/17, 190a/17, 190b/01
ö.+bol- 164a/11, 167b/02
ö.+de 105a/09, 106a/14, 137a/10
ö.+den 144a/11, 162a/08, 171a/04, 182b/11, 182b/12, 185b/02, 185b/17, 188b/14
ö.+din 137a/09, 143b/14
ö.+i 154a/12, 188a/11
ö.+ke 106b/03, 106b/11, 140a/09, 143b/02, 143b/04, 143b/14, 144a/10, 153b/12, 153b/14, 154a/03, 156b/04, 157b/02, 162a/06, 168b/14, 182b/01, 182b/08, 185b/05, 186b/10
ö.+ke turur 103b/10
ö.+niŋ͡g 186b/11
ö.+üg 100b/07, 104b/04, 136a/02, 143b/06, 153b/13, 156b/04,

161b/15, 162a/03, 171a/05, 179b/12, 182b/09, 183a/11

ölür Ölen.

ö.+üg 104b/04, 106b/01, 188a/12

öŋ͡g Renk.

ö.+i 116b/05, 147b/13, 147b/13, 147b/14, 169b/11, 174b/05, 174b/08, 176b/03

ö.+i (altun öŋ͡gi bol-) 169b/11, 187a/12

öŋ͡g Pay, nasip, hak.

ö.+i 120b/11, 141b/10, 158a/09, 181b/10

öŋ͡g- Kastetmek; pusuya düşürmeye çalışmak, sessizce yaklaşmak.

ö.-er 126b/01

öŋ͡gdi Kanun, âdet; düzen. **bk. törü / toḳu**

ö. 118b/10, 118b/13, 127b/13, 171b/10, 171b/12, 195b/08, 195b/13, 195b/14, 195b/15

ö.+ler 192b/10

ö.+si 140a/12, 140a/12, 172b/09, 189a/09

öŋ͡gdün Önden, önceden, önce.

ö. 143a/07, 146b/17, 163b/09, 169b/16

öŋ͡gi Başka, başkası; düşman. **bk. öŋ͡gin**

ö. 104a/08, 128a/11, 138a/14, 155a/06, 177a/17, 181b/09, 187a/17, 191b/17, 192b/16

öŋ͡gin Başka, başkası. **bk. öŋ͡gi**

ö. 103b/14, 121a/08, 128b/14, 129b/02, 134b/04, 135a/02, 165b/05, 177a/12, 181a/02

ö.+ bol- 191a/01, 191a/16

ö.+ tur- 173a/13

öŋ͡güz Irmak, derya. **krş. ögüz**

ö. 163b/10, 187b/16

öp- Öpmek.

ö.-e 163a/04, 179a/13

ö.-sü 174a/01

ö.-ti 190a/03

ö.-üp 116b/15, 186b/01

örle- Yükselmek, belirmek, çıkmak.

ö.-di 113a/07, 145b/07, 187a/08

ö.-p 113a/11, 145b/03, 148a/03, 170a/01, 181a/15, 181b/12, 182a/16

ört- Örtmek, örtülmek.

ö.-e 119a/15

ö.-gil 183a/16

ö.-gü 141b/16

ö.-me 168a/08

ö.-mes 191b/08

ö.-ti 145a/15, 173b/12

örte- Yakmak.

ö. 164a/13

örtgün Harman, eşik.

ö.+(örtügün) 169b/05

örtüg Örtü.

ö. 115b/10, 174a/15

ö.+erdi 174a/15

ö.+in 116b/09

ö.+ün 115b/10

örtül- Örtülmek, kapatılmak.

ö.-üp 172b/07
ö.-ür (örtlür) erse 178a/06
örtün- Örtünmek.
ö.-ür (örtnür) 162a/13
örü Yüksek, dik, üst.
ö. 116b/08, 123a/02, 145a/11, 154b/07, 162a/17, 162b/14, 163a/07, 163a/08, 163a/15, 171b/12, 174b/02, 178a/12, 187a/09
ö. örü tur- Ayağa kalkmak.
ö. 118a/16
ö.-dı 113a/04, 116b/13, 163a/01
ö.-su 170b/15
ö.-umaz 101b/04
ö.-ur 158a/05, 178a/15
örüg Sakin, sabırlı.
ö. 160b/10, 180a/04, 181a/01, 181b/03
örüglüg Örgü.
ö. 174b/05
örüm Örülmüş, çul.
ö. 141b/11, 185a/11, 188b/15
örüŋ Ak, beyaz.
ö. 113a/11, 125b/08, 168b/16, 174b/08, 176a/16
ö.+bol- 106b/02, 106b/03
ö.+ke 125b/08
ö.+li 137b/05, 192b/10, 196b/08
ö. örüŋ başlıġ Ak saçlı, ihtiyar.
ö.+er 151b/13
ö. örüŋ ḳuş Akdoğan.
ö. 124a/18
öt Öğüt, nasihat.
ö. 107a/04, 108a/04, 110a/02, 117b/09, 146a/09, 147a/07, 152a/06, 152b/16, 153a/13, 153b/05, 170a/14, 175b/12, 182b/16, 187b/09
ö.+i 153b/05, 170a/15
ö.+lerim 153a/04
öt- Geçmek; kurtulmak.
ö. 130b/01
ö.-gü 168b/14
öt- Anlamak, idrak etmek.
ö.-miş 113a/05
öte- Ödemek.
ö.-di 120b/02
ö.-diŋ 176b/07
ö.-gil 166b/16
ö.-gil (ḫakın öte-) 102a/09
ö.-miş bol- 167a/03, 167a/08, 167a/08
ö.-r 183b/09
ötkün Geçen, geçmiş.
ö. 183b/17
ötle- Öğüt vermek, nasihat etmek.
ö. 153a/15
ö.-di 172a/01, 189a/02
ö.-gil 153a/12
ö.-p 189a/02
ö.-r 161a/16, 171a/03
ötmek Ekmek.
ö. 125a/02, 125a/08, 126b/15, 129a/13, 173b/10, 176b/07, 183a/16, 195b/04
ötrü Ötürü, dolayı.
ö. 100b/13, 108a/11, 118b/05, 118b/14, 119a/01, 119a/01, 119a/12, 119b/14, 120b/12,

122a/07, 123a/06, 126a/07, 131a/10, 132a/08, 138a/08, 140a/07, 143a/01, 144a/02, 144b/04, 148b/17, 149a/07, 150a/04, 150b/15, 151a/03, 159a/08, 166b/10, 167a/03, 167b/10, 169b/02, 170a/07, 171a/14, 172b/07, 177a/05, 178a/17, 178b/02, 178b/15, 180a/03, 181a/08

ötüg Dilek, rica.
ö. 120a/06, 119b/07, 121b/01
ö.+ke 119b/09
ö.+üm 176a/05

ötügçi Dilekçi, ricacı.
ö. 111a/03

Ötüken (y.a.) Oğuz destanında Tiyenşan dağlarıyla Orhun havzası arasında bulunduğu belirtilen ormanlık kutsal bölge, Ötüken.
Ö. 50b/07, 75a/09

ötün- Arz etmek, dilekte bulunmak, ricada bulunmak.
ö.-di 113b/03, 145b/16, 169b/05, 188b/02
ö.-düm 114a/16, 148a/13, 167b/11, 178a/02
ö.-düm men 196b/11
ö.-gey 112a/12
ö.-gil 112a/15, 122a/09
ö.-se 119b/07
ö.-sü 11a/09
ö.-ür (ötnür) 111a/06, 121b/01
ö.-ür erken (ötnür) 120a/06

öwke Öfke, kızgınlık.
ö. 156a/03
ö.+n͡g 156a/03, 183b/01
ö.+si 138a/08

öwkele- Öfkelenmek.
ö.-di 188a/07

öz 1. Öz, kendi, nefs.
ö. 100a/14, 101b/12, 102a/14, 102a/17, 102b/02, 102b/02, 102b/04, 102b/04, 104b/02, 105b/08, 105b/12, 105b/16, 105b/16, 105b/17, 106b/07, 107a/09, 107a/14, 108a/11, 108a/11, 108b/08, 108b/09, 108b/17, 109a/13, 110a/07, 111a/16, 113a/02, 113b/10, 113b/15, 113b/18, 114a/16, 115b/03, 115b/08, 116a/05, 118a/05, 118b/01, 118b/02, 118b/09, 119a/14, 119b/05, 119b/13, 120b/03, 121a/05, 121b/11, 121b/16, 122a/01, 122a/02, 122a/04, 122a/07, 122b/04, 123a/09, 124a/15, 124a/15, 125a/13, 126b/06, 126b/10, 134a/05, 134a/11, 134b/16, 137b/07, 137b/10, 137b/16, 138b/06, 139b/08, 141b/05, 141b/16, 142a/14, 142a/16, 142b/17, 142b/17, 143a/03, 143a/16, 147a/10, 148b/13, 150a/16, 151a/15, 152b/15, 155b/08, 156b/12, 157a/16,

157b/08, 158a/06, 158a/06, 161b/16, 163b/04, 163b/07, 164b/04, 165b/11, 166b/15, 166b/15, 167a/08, 167b/02, 167b/12, 167b/14, 169a/11, 169a/12, 169a/15, 169a/15, 169a/17, 171a/01, 172a/07, 172b/10, 173a/03, 173b/12, 176a/09, 179a/16, 180a/08, 181a/14, 181b/10, 184a/01, 184b/16, 185a/05, 185b/09, 185b/13, 187a/17, 188a/08, 188b/12, 188b/15, 190a/13, 190a/16, 194b/06, 194b/08, 194b/11, 194b/12, 196a/14
ö.+(et öz) 105b/08, 106b/08, 125a/13, 126b/06, 142b/17, 130a/04, 161b/11, 161b/11, 164a/01, 164a/01, 175a/07, 175a/10, 175b/16, 182b/09, 183b/01, 191a/15
ö.+de 107b/04
ö.+den 112b/08, 123b/09, 133b/13
ö.+din 105b/04, 169a/08
ö.+erse 193a/03
ö.+i 102b/03, 104b/10, 106b/06, 111a/02, 114a/06, 124a/10, 128b/05, 141b/08, 143a/06, 144b/02, 146b/15, 151b/11, 151b/11, 152a/08, 168a/16, 169a/06, 169b/14, 169b/15, 175a/01, 175a/04, 178b/11, 186b/04, 187b/09, 190a/05, 192b/01
ö.+in 103a/03, 103a/09, 104a/02, 107a/06, 107a/11, 121b/04, 122a/03, 122b/07, 124b/16, 128b/09, 132b/13, 143a/14, 144a/05, 147b/14, 149a/04, 149a/08, 162a/01, 169b/17, 178b/12, 184a/15, 185a/12, 188b/07, 191a/02
ö.+inden 119b/05
ö.+indin 140b/07, 182b/10, 196b/15
ö.+ini 101a/02
ö.+inge 101a/13, 140a/02, 150a/11, 156a/11, 168b/01, 168b/06, 196a/08
ö.+ke 105b/14, 107a/10, 107a/15, 107a/16, 107b/02, 124a/05, 125b/01, 126a/11, 133a/01, 135a/13, 136a/15, 139b/03, 148a/04, 153b/16, 154a/08, 154a/15, 157a/15, 158a/13, 158b/08, 160a/17, 160a/17, 165b/03, 168a/13, 170b/16, 181b/03, 185b/01, 193a/03, 195a/14, 196a/09
ö.+ke (et öz) 106b/09, 107a/07, 113b/11, 136a/11
ö.+ler 161a/06
ö.+lüg 105b/16
ö.+lüg (et öz) 155a/14
ö.+nengin ḳıl- 146b/15
ö.+ni 105b/06, 105b/11, 121b/17, 128a/14, 155b/08, 165b/12, 175a/13, 194b/05
ö.+özüng 102b/06

ö.+üg 99b/15, 119a/16, 124a/02, 162b/09, 170b/18
ö.+üm 101a/12, 103a/08, 105b/11, 106a/11, 108b/11, 108b/14, 108b/15, 110a/05, 110a/06, 110b/09, 110b/11, 111a/03, 111b/08, 111b/11, 110b/12, 111b/15, 112a/11, 112b/13, 113a/04, 114a/01, 114a/02, 114b/08, 116a/13, 118a/11, 119a/04, 123a/11, 128a/05, 133a/05, 139a/11, 140a/16, 140a/16, 140b/07, 140b/08, 140b/12, 142a/01, 142a/06, 142a/07, 142a/17, 142b/03, 142b/03, 142b/13, 144a/12, 145a/04, 147a/05, 148a/13, 149a/06, 150a/14, 150a/15, 152b/16, 152b/16, 159b/10, 161b/05, 161b/06, 164b/04, 164b/10, 167b/11, 167b/17, 168a/08, 168b/13, 169a/02, 169a/04, 169a/05, 170a/15, 170a/16, 170a/17, 170b/04, 170b/09, 172a/08, 172a/09, 172a/11, 174a/11, 174a/16, 178a/02, 181a/15, 182a/01, 182a/16, 182b/15, 183a/04, 183a/05, 187b/03, 191a/14, 191a/15, 193a/02, 193a/08, 194a/09, 194b/01, 195b/06, 195b/10, 196b/07
ö.+ümden 144b/06, 183a/05
ö.+ümdin 140b/03, 147a/08, 147b/10
ö.+ümiz 146a/08, 175a/06
ö.+ümizke 146a/03
ö.+ümke 111a/08, 141b/10
ö.+ümni 101a/09, 175b/08, 194a/03, 194a/10
ö.+ün 99b/04, 104b/04, 107a/12, 107b/13, 111b/02, 114a/15, 114b/17, 116b/06, 121a/01, 121a/05, 122a/06, 123b/06, 126a/05, 126b/11, 126b/17, 131a/16, 136a/10, 140b/15, 145a/13, 146a/01, 151a/09, 153b/02, 160a/17, 163a/09, 166b/16, 178a/13
ö.+ün͡g 98b/14, 99a/03, 100a/12, 100b/11, 103a/02, 103a/14, 103b/09, 103b/12, 104b/14, 106a/16, 106b/04, 108a/07, 108a/13, 108a/13, 108a/13, 108b/07, 109a/13, 111a/02, 111b/11, 112a/08, 112b/06, 112b/13, 114a/04, 114a/09, 115b/01, 115b/02, 115b/06, 115b/06, 115b/13, 117a/07, 117b/01, 118a/09, 119a/09, 119b/16, 120a/02, 120a/07, 121a/10, 121b/09, 121b/11, 122a/09, 122a/12, 122b/08, 122b/09, 122b/11, 123a/07, 123b/05, 123b/09, 124a/14, 124b/04, 124b/09, 125a/02, 125b/17, 126a/08, 126a/09, 126b/04, 126b/14, 126b/16, 127a/02, 127a/04, 127a/13,

127a/14, 127b/01, 128a/01, 130a/16, 131a/03, 131a/04, 132a/12, 132a/13, 133a/11, 133b/04, 134b/10, 136a/06, 136b/01, 137a/15, 137b/05, 138b/17, 139b/10, 143a/03, 143a/09, 143a/11, 143b/13, 148a/10, 149a/13, 150a/12, 152a/14, 152b/14, 153a/12, 153b/13, 153b/16, 154a/17, 154b/05, 154b/17, 155b/04, 155b/05, 155b/09, 155b/11, 156a/03, 156a/08, 156b/11, 157a/09, 160a/08, 160a/08, 161a/14, 162a/04, 162a/04, 162a/17, 163b/13, 164a/03, 164a/15, 164b/15, 165b/16, 166b/14, 167a/08, 167b/04, 168a/01, 168a/03, 168a/11, 171a/12, 172a/04, 172b/13, 173a/11, 173a/12, 173b/12, 173b/16, 174a/10, 174a/12, 175a/06, 175a/10, 175b/11, 176a/04, 177b/02, 178a/01, 178a/03, 179a/15, 181b/15, 183b/02, 183b/02, 183b/15, 184b/14, 185a/14, 185a/14, 186a/03, 186a/09, 189b/17, 192b/14, 193a/01, 196a/15

ö.+ün͡g (öz özün͡g) 102b/06

ö.+ün͡gde 196a/14

ö.+ün͡gden 111b/05, 127b/07, 133b/10, 154b/15, 158a/16, 158b/08, 165b/13

ö.+ün͡gke 102b/06, 111b/11, 122b/15, 124a/12, 133b/15, 135b/02, 151a/08, 151b/15, 156b/01, 157a/01, 157a/06, 164a/06, 165b/03, 165b/10, 173b/01, 183b/03, 196a/09

ö.+ün͡gni 102b/15, 103b/12, 106b/04, 108a/12, 119b/17, 121a/09, 121b/04, 121b/08, 126b/04, 135b/03, 148a/09, 153a/11, 154b/05, 155b/14, 158a/04, 158b/11, 159a/15, 161b/16, 162a/03, 171a/04, 183a/01, 183a/11, 183b/17, 196a/14

ö. öz bekle- Nefsine hakim olmak, kendini korumak.

ö.-dim (özüg bekle) 110a/10

ö.-se (özin bekle-) 116a/07

ö. özin berk tut- Nefsine hakim olmak.

ö.-sa 101a/05

ö. özin tıd- Kendine hakim olmak.

ö.-sa 101a/06

ö. özke al- Benimsemek, kabul etmek.

ö. 154a/12

ö.-ġıl 176a/11

ö. özke erksiz bol- Kendine hakim olamamak.

ö.-ur 141a/07, 141a/13

ö. öz tutun- Nefsine hakim olmak.

ö.-(özün͡gni tutun-) 132b/13

ö.-ur (özüg tutnur) 121b/01

2. Mide.

ö.+ini 180b/04

özne- Karşı koymak, itiraz etmek.

ö.-me 116a/12

öztik- Özlemek, istek göstermek. **krş. üstik-**

ö. 134a/03

P

pāk (Far.) Pak.

p. 190b/02

pelīd (Far.) Pis, murdar.

p.+din 193a/15

pend (Far.) Öğüt, nasihat.

p. 153a/16, 154a/07, 188a/12, 190a/15

p.+bir- 183a/07, 196a/08

p.+bol- 188a/11

p.+i 154a/07

p.+ini 188a/13

p.+i turur 171a/10

p.+ol 154a/12

p.+tut- 190a/16, 190b/02

perī (Far.) Peri.

p. 140a/08

pīse (Far. *pīşe*) Sanat, meslek.

p.+sin 180b/12

pīselıġ Sanatı olan, meslek sahibi.

p.+lıġ 132b/17

R

Rab (Ar.) Rab, Tanrı.

R. 157b/09, 168a/05, 179b/12, 194b/15

R.+ḳa 130a/06, 162b/17

R.+bum 194a/13

raḥat (Ar.) Rahat, dinlenme.

r.+ı 156b/11

raḥmet (Ar.) Rahmet.

r. 107b/01, 107b/01, 111a/13, 156b/11

r.+i 107b/02

r.+i͡ngde 111a/11

raʿıyyat (Ar.) Raiyyet, bir hükümdarın idaresi altında olup vergi veren halk.

r. 166b/16, 167a/03, 167a/04, 167a/09, 171b/02

r.+ḳa 149a/03

rāz (Far.) Gizlenen şey, sır.

r. 116b/10

recā (Ar.) Ümit.

r. 108a/06, 108a/08

rekve (Ar.) Çanak.

r. 188b/03, 188b/07, 188b/08

Ress (y.a.) Kur'an-ı Kerim'de isyankârlıkları yüzünden helak edildiği haber verilen Ress halkının yaşadığı şehir.

r.+(Aṣḥāb-ı Ress) 194b/03

revā (Far.) Reva, layık, uygun.

r.+bol- 176a/14

r.+ḳıl- 110b/08, 175b/09

revān (Far.) Giden.

r. 111a/17

r.+(Nūşin Revān) 194b/02

Rūmī (Ar.) **1.** Rum iliyle ilgili, Rum ilinde yaşayan, Rûmî.
R. 116b/04, 145a/15, 160b/07, 187a/04
2. Bir kumaş türü.
R. 160b/07

rūza (Far.) Oruç.
r. 191a/06

rūzī (Far.) Rızk, nasip.
r.+ḳıl- 196a/07

Rüstemleyü Rüstem gibi.
R.+ 194b/01

S

sa- Saymak, hesap etmek, düşünmek.
s.-dım 181a/13
s.-ma 138b/09
s.-maġu 137b/11
s.-mış 120a/11
s.-mışlarıġ 140a/11
s.-sa 133a/05
s.-yu 101b/15, 181b/09

sā'at (Ar.) Saat.
s.+ı 106a/12
s.+ın 106a/04

ṣabır (Ar.) Sabır. **krş ṣabur**
ṣ.+ı (ṣabrı) 100b/07
ṣ.+ḳıl- 186a/03, 190b/14

ṣabur (Ar.) Sabır. **krş. ṣabır**
ṣ.+dan 100b/14
ṣ.+ḳıl- 190b/16, 190b/17

saç Saç.
s. 145a/15
s.+ı 174b/05
s.+ım 168b/15, 170b/05

saç- Saçmak, dağıtmak.
s.-a 185a/11
s.-ar 155a/09, 163a/07, 163a/09, 184a/12
s.-tı 182b/07

saçıl- Saçılmak, dağılmak.
s.-dı 168b/16
s.-ġu turur 104a/17
s.-mış 104b/09
s.-su 190a/02

saçıt- Saçtırmak, dağıtmak.
s.-tı 144a/06

saḳ Uyanık.
s. 157a/13, 178a/07
s.+ı 105a/09
s.+ım 184a/03

saḳ- Saymak.
s.-a bar- 132a/04

saḳal Sakal.
s. 106b/02, 168b/15, 170b/05
s.+bol- 106b/02
s.+ı͡ŋ 106b/03
s.+ım 168b/16
s. (kökçin saḳal) 137b/09
s. saḳal tut- Birini kendine bağlı kılmak, ele geçirmek.
s. 126b/13

saḳıġ Serap. **bk. saḳım**
s. 162a/16

saḳım Serap. **bk. saḳıġ**

s. 106b/07, 141b/01

saḳın- Sakınmak; sanmak, düşünmek.

s. 104a/09, 109a/03, 122a/14, 135b/13, 135b/16, 138a/12, 139a/02, 144a/14, 153b/07, 155a/12, 156b/06, 158b/08, 159a/15, 160a/02, 161b/16, 165b/03, 171a/07, 183b/17, 184b/06

s.-dı 101b/14, 108b/01, 113a/16, 116b/06, 117a/09, 145a/13, 146a/01, 146b/17, 174a/13

s.-dım 182b/15

s.-ġıl 153b/15, 184a/17

s.-ġu 111b/02, 181a/01

s.-ıp (saḳnıp) 108b/03

s.-ma 143b/02, 160a/01

s.-mış 104b/11

s.-sa 143b/06, 158b/15, 188b/09

s.-u (saḳnu) 114a/17, 114b/03, 128b/11, 136a/03, 145b/05, 154a/17, 169b/15, 180a/03, 180b/10

s.-u bir- 126a/09

s.-ur (saḳnur) 158b/04

s. saḳnu al- Düşünmek, tefekkür etmek.

s.-dı 169a/07

saḳınç Düşünce, endişe.

s. 99b/15, 104a/11, 104a/12, 126a/09, 136a/03, 144a/12, 163a/06, 163a/16, 168b/05, 170a/04, 176a/02, 180b/17, 181a/03, 181a/04, 186a/04, 186b/05, 187a/01, 187b/04, 187b/06, 189a/08, 189a/15, 190b/12, 192b/03

s.+dan 155a/06

s.+ı 179a/08

s.+ıġ 189a/05

s.+ım 182b/12

s.+ın 104a/12, 185a/10, 186b/03, 187a/03, 189a/10, 195b/07, 196a/16

s.+ḳa 111a/09

s.+ḳıl- 189a/04

s.+sız 131a/07

s. saḳınç ḳısġa tut- Hırsına hakim olmak.

s. 156b/04

s.-ġıl 136a/01, 183a/10

s. saḳınç tut- Düşünmek, aramak.

s.-ma 104b/06

s. saḳınç yi- Dert çekmek, endişelenmek.

s.-di͡ng (saḳınçım yi-) 108b/03

s.-r 156b/14

saḳınçlıġ Düşünceli, endişeli.

s. 176a/02, 187a/16

s.+ bol- 189a/03

saḳış Sayma, sayış, hesap. **krş. şaḳış**

s. 116a/01, 119b/12, 130a/13, 130a/14, 130b/03, 130b/04, 130b/08, 158a/17

s.+ı 130a/13, 177b/13

s.+ı turur 99a/13

s.+ḳa 157b/15

s.+ol 104a/09

s.+tan 158a/13

s. saḳışḳa ḳatıl- Hesaba gelmek, sayılmak.

s.-maz 109b/05

saḳıyuḳ Takva sahibi.

s. 104a/14, 104b/11, 125b/05, 131a/12, 133b/07, 133b/15, 134a/05, 134a/13, 134a/17, 134b/01, 134b/01, 136a/13, 141b/08, 157b/12, 157b/12, 159b/01, 160a/04, 191a/10, 191b/12

s.+bol- 131a/14, 160a/03

saḳlan- Uyanık olmak, dikkatli olmak, tedbirli bulunmak, ihtiyatlı olmak.

s. 107b/12, 156b/02, 184b/01

sal- Atmak, bırakmak, sallamak.

s. 176a/10

s.-a 121b/10

s.-ıp 142b/09

s.-mışı 103b/03

ṣalāḥ (Ar.) Düzelme, iyileşme, rahatlık, çıkar yol.

ṣ.+ı 108b/04

salın- Salınmak, sarkmak.

s. 108a/07, 136a/01

samduy Ilık, mutedil.

s.+erse 137b/01

san Sayı, sayma; benzeme.

s. 148b/04

s.+ı 100b/02, 103b/15, 129a/16, 151b/07, 152a/12, 156b/13, 159a/02, 159b/11, 173a/09, 190b/03

s.+ı ol 108a/08

san- Sayılmak, farz edilmek.

s.-dıng͡ 196a/12

sanç- Dürtmek, vurmak.

s.-mış 194a/08

sandavaç Bülbül. **krş. sandwaç**

s. 147b/17

sandwaç b**k. sandavaç**

s. 179a/12

sansız Sayısız.

s. 109b/04

sang͡a **bk. sen**

sang͡ar **bk. sen**

sap- Birleştirmek, katılmak.

s. 123a/07

saran Hasis, cimri, eli sıkı.

s.+bol- 156a/07, 191a/05

saray (Far.) Saray.

s. 100b/10, 143b/11, 154b/16, 182b/05, 183b/16, 189b/04, 190b/02

s.+ḳa 108a/07

s.+lar 190a/16

sarıġ **1.** Sarı, renk adı.

s. 138b/11, 147b/14, 147b/17, 179a/10, 180b/03

s.+(sarıġ bol-) 135b/12, 147b/13

s.+(sarıġ kıl-) 134a/01

s.+lı 137b/05

s.+raḳ 170a/10

2. Öd, safra.

s.+ı 180b/04

sarıl- Sarılmak.

s.-ma 112a/1

sarp Sarp, güç, çetin.

s. 99a/12, 105b/04, 107a/02, 126b/05, 126b/05, 158b/18, 160b/05, 166a/08

sart (Snkr. *sartha*)Kendi hesabına büyük miktarda mal alıp satan gezgin tüccar, bezirgân.

s.+lar başı 172a/14

sasıt- Bozmak, bir kimseyi beklemediği bir davranış karşısında bırakarak küçük düşürmek.

s.-u 141a/15

sası Ürkek, müterediddit. **krş. şaşı**

s. 128a/15

sata Mercan rengi, tan kızıllığı.

s. 113a/11, 145b/06, 145b/09, 170a/03

satġa- İncitmek, kötülük etmek, iftira etmek.

s.-yın 170b/18

s.-yu 170b/18

satġaġ Mağdur, düşkün, incitilmiş.

s. 190b/07, 191a/03

satgaġuçı İnciten, gaddar.

s. 190b/07

satıġ Satış, satma, ticaret.

s. 131b/10, 152b/06

s.+ın al- 131a/04

s.+ḳıl- 125a/13

satıġçı Satıcı, tüccar.

s. 132a/01, 132a/03, 132a/05, 132a/14, 167a/14, 191b/07

s.+ḳa 132a/12

s.+lar 131b/09

s.+turur 131b/10

ṣavāb (Ar.) Doğru, doğruluk.

ṣ. 149a/11

saw Söz, haber, öğüt, nasihat.

s. 117b/09, 119b/07, 147a/07, 152a/06, 153b/05, 175b/12, 182b/16, 187b/09

s.+ı 162a/03, 165a/10

s.+ım 108b/13

s.+un͡gnı 121b/04

saw (Ar. *ṣāf*) Som.

s. 108a/04, 122a/17, 126b/13

saw- Bırakmak; kovmak, def etmek.

s. 185b/05

s.-up 103b/03

sawçı Elçi, peygamber.

s. 128b/15, 129a/01, 196a/07

s.+ḳa 109b/16, 115a/12, 193b/03

s.+larıġ 143b/15

sawıl- Kaymak. **krş. sawul-**

s.-mış 145b/02

sawul- Kaymak, aşağı inmek. **krş. sawıl-**

s.-mış 145b/03, 187a/05

sayra- Şakımak, ötüşmek.

s.-dı 147b/17

sebeb (Ar.) Sebep, bahane.

s. 101b/07, 146b/04, 179b/12

s.+bol- 172b/14

seç- 1. Seçmek, ayırmak, ayırt etmek.

s.-e tut- 165b/05
s.-e (adra seçe tut-) 165a/07, 165b/04
s.-e (adra seçe yör-) 181a/09
s.-er 144a/01
s.-gil 163b/14
s.-ü (adra seçü tut-)177a/17
s.-ümez 140a/16
2. Saptamak, belirlemek.
s.-e bir- 144b/01
s.-er 119b/08,

seçil- Seçilmek, ayrılmak.
s.-ge 167b/03

sehv (Ar.) Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış.
s. 192a/01

sekerçi Haydut.
s. 167a/02

selām (Ar.) Selam.
s. 115a/14, 150b/10, 150b/14, 150b/15, 151a/03, 163a/01
s.+ın 109b/17, 151a/11
s.+ḳa 150a/09
s.+ol 151a/02, 186a/06
s. selām ḳıl- Selam vermek.
s.-dı 116b/14, 150a/04, 150a/09, 170a/07, 178b/15
s.-dı erse 150b/14
s.-ġuçı 151a/01
s.-madım 150b/13
s.-madın͡g 150b/11
s.-maz 151a/07
s.-sa 150b/15
s. selām tegür- Selam iletmek, peygambere salavat getirmek.
s. 193b/04
s.-(selāmım tegür-) 109b/16, 115a/12, 193b/03
s.-gil 169b/07, 186a/06
s.-sü 115a/13

selāmat (Ar.) Selamet.
s. 121a/16, 125a/16, 135b/03, 135b/17, 150b/14, 151a/02
s.+bolun- 151a/01, 151a/04

selāmatlıḳ (Ar.) Selamette olma.
s. 151a/02

semri- Semirmek, yağlanmak.
s.-di 170b/14
s.-r erse 175a/10
s.-se 105b/13

semrit- Semirtmek.
s.-ip 175a/06
s.-ür 104a/11

semürgük Bülbüle benzer bir kuş.
s. 196a/13

semüz Semiz.
s. 105b/12
s.+bol- 105b/14

sen Sen. **krş. sin / sén**
s. 98b/03, 98b/09, 99a/04, 99a/17, 100b/04, 100b/05, 100b/08, 100b/08, 100b/11, 102a/10, 102a/14, 103a/06, 104a/16, 105b/11, 107a/14, 108a/06, 108a/06, 108b/02, 108b/17, 109a/01, 109a/12, 109a/13, 110b/10, 111a/05, 111a/08, 111a/08, 111a/12, 111b/10, 111b/12, 112a/11, 114b/11,

115a/01, 116b/16, 116b/17, 117a/05, 117b/03, 118a/04, 118a/13, 118b/13, 119a/03, 119a/08, 120a/03, 120a/04, 120a/10, 120b/17, 121a/05, 121a/17, 121b/07, 122a/11, 122b/10, 122b/15, 123a/05, 123a/14, 123b/06, 124a/11, 124a/19, 124b/06, 124b/09, 124b/10, 124b/17, 126a/04, 126a/12, 126a/15, 126a/16, 126b/09, 126b/13, 126b/15, 126b/15, 126b/17, 126b/17, 127a/15, 127a/16, 127a/16, 127b/03, 127b/04, 127b/05, 127b/11, 127b/12, 127b/16, 127b/16, 129b/12, 130a/14, 130b/05, 131a/07, 131a/07, 131a/16, 133b/01, 133b/10, 133b/10, 133b/13, 133b/15, 134a/01, 134a/07, 134a/07, 134b/01, 134b/02, 135a/04, 135a/14, 135b/02, 135b/13, 135b/13, 136a/04, 136a/10, 136a/11, 136b/04, 137a/15, 137b/09, 138a/01, 138a/01, 138a/05, 138a/10, 138a/14, 138b/09, 138b/09, 139a/05, 139a/09, 139a/15, 139b/07, 139b/15, 140b/13, 140b/14, 140b/14, 141b/13, 143a/16, 143a/16, 143b/01, 143b/13, 148a/13, 148a/16, 148b/03, 148b/06, 148b/07, 149a/09, 149a/13, 149b/10, 150a/12, 150b/16, 151a/08, 151b/16, 153a/11, 153b/04, 153b/09, 153b/10, 155a/04, 155a/07, 155b/08, 155b/08, 155b/15, 156a/03, 156b/13, 157a/07, 158a/01, 158a/03, 158a/05, 158a/11, 158b/03, 158b/09, 159a/15, 159b/07, 161b/04, 162a/17, 164a/12, 164a/14, 164b/05, 164b/12, 165b/04, 165b/14, 166a/05, 167a/03, 167a/04, 167b/01, 168a/04, 168a/07, 168a/07, 169b/07, 170a/11, 171a/14, 171b/11, 172a/07, 172b/02, 172b/13, 173a/04, 173a/08, 173a/13, 173b/02, 173b/09, 173b/11, 173b/13, 174a/03, 174a/10, 174a/15, 174b/01, 175b/08, 175b/09, 176a/10, 176b/07, 176b/08, 177a/17, 177b/06, 177b/07, 178a/06, 179a/06, 181b/11, 182a/09, 182b/03, 183a/02, 183a/04, 184a/03, 184a/11, 185a/02, 185a/03, 185a/14, 185b/10, 185b/12, 186a/01, 186a/09, 186a/10, 188a/02, 188a/08, 188a/09, 188b/07, 190b/14, 193a/09, 193b/08, 193b/13, 194b/12, 194b/16, 194b/16, 194b/16, 196b/16

s.+(ata sen) 176b/06

s.+(barmasa sen) 112b/10
s.+(birse sen) 110b/12
s.+(bilir sen) 111a/15, 111a/15
s.+(bitig sen) 147b/04
s.+(bütün sen) 147a/14, 147b/04
s.+(idim sen) 193a/09
s.+(ḳadaşım sen) 171a/09
s.+(kelir sen) 179a/01, 183a/03, 185b/10
s.+(ḳınasa sen) 111a/14
s.+(kör sen) 160a/17
s.+(körür sen) 111b/04
s.+(köz ḳulaḳ sen) 189a/14
s.+(közüm sen) 175a/16
s.+(ḳulaḳım sen) 175a/16
s.+(küdezümegey sen) 110b/17
s.+(ölüg sen) 111b/04
s.+(sen ök sen) 102a/12, 193a/10, 193a/16
s.+(yaraġlıġ sen sen) 111a/14
s.+(sözlese sen) 112b/14
s.+(şifā sen) 111a/09
s.+(talu sen) 156a/10
s.+(tutmasa sen) 108a/15
s.+(tözün sen) 111a/16
s.+e 164a/10
s.+i͡ng 102a/17, 104a/15, 110a/17, 111a/11, 119a/02, 141a/02, 141a/02,155a/04, 155a/14, 161a/01, 167a/04, 167b/03, 168a/05, 170a/10, 179a/17, 181a/05, 181b/16, 183b/15, 185a/14, 185a/17, 187b/12, 189b/15
s.+i͡ng bol- 164b/02
s.+i͡ngde 124a/01, 111a/07, 166b/16
s.+i͡ngde turur 156b/16
s.+i͡ngden 121b/15, 125b/17, 147a/15, 153a/09, 153b/06, 154a/04, 154b/14, 155a/05, 158a/12, 165b/16, 168a/09, 175a/14, 188a/16, 188b/14, 190a/15
s.+i͡ngden turur 145a/07
s.+i͡ngdin 100b/04, 102a/10, 108b/12, 113a/04, 118a/16, 127a/09, 135a/11, 151a/13, 157a/01, 157b/14, 160b/05, 171a/16, 171b/15, 175b/09, 176a/16, 176b/06, 179a/06, 188a/06, 189a/14, 189b/11
s.+i͡ngsiz 189b/11
s.+(keçürmege sen) 111a/05
s.+mü 140b/01
s.+ök 102b/07
s.+ök sen 102a/09, 102a/12, 193a/10, 193a/16
s.+sen 111a/14
s.+(sen sen ök) 102a/09, 114b/11
s.+ sa͡nga 99a/17, 100b/05, 100b/11, 101b/11, 102a/12, 102a/15, 102b/02, 102b/06, 102b/10, 102b/11, 103a/09, 103a/09, 103a/11, 103a/15, 104a/15, 104b/02, 104b/06, 104b/09, 104b/17, 106a/13, 108b/02, 108b/09, 108b/16, 110a/14, 110a/17, 110b/08, 110b/11, 110b/12, 111a/05, 111a/11, 111a/12, 111a/12, 111b/08,

111b/10, 111b/11, 111b/12, 112a/07, 112a/11, 113b/18, 114a/15, 114a/17, 114b/02, 115a/14, 115a/16, 115b/04, 117a/13, 117b/16, 118b/02, 118b/13, 119a/08, 119a/14, 120a/01, 120a/02, 120a/08, 121a/05, 122a/08, 122b/01, 122b/03, 122b/04, 122b/14, 122b/16, 123a/10, 123b/01, 123b/16, 124a/11, 124b/14, 125b/06, 125b/12, 126a/01, 126a/02, 126a/08, 126a/10, 126a/12, 127b/08, 127b/09, 129a/15, 129b/01, 129b/05, 129b/12, 131a/10, 131b/14, 132a/08, 132b/16, 133a/02, 133a/02, 133a/16, 133b/02, 135a/12, 135a/16, 135b/15, 139b/08, 140b/13, 140b/14, 142b/06, 142b/06, 142b/07, 142b/13, 144a/07, 144a/07, 144b/05, 144b/15, 144b/15, 145a/01, 145a/09, 146a/09, 146a/10, 146b/07, 146b/13, 147a/02, 147a/13, 148a/16, 148b/06, 148b/07, 149a/09, 149a/10, 149a/17, 149b/07, 149b/10, 150a/15, 150b/06, 150b/09, 151a/11, 151a/12, 151a/13, 151b/10, 151b/17, 153a/04, 153a/14, 153a/15, 153b/03, 153b/05, 153b/07, 153b/08, 154a/07, 154a/10, 154a/11, 154b/01, 154b/04, 154b/13, 154b/15, 155a/02, 155a/05, 155a/14, 156b/13, 157a/02, 157a/04, 157b/11, 158a/17, 158b/05, 159b/05, 160a/16, 160b/01, 160b/01, 160b/03, 160b/07, 160b/13, 160b/14, 161a/03, 161a/13, 161a/15, 161a/16, 161b/11, 161b/14, 161b/15, 162b/12, 163b/12, 164a/10, 164b/01, 164b/02, 165a/04, 165a/11, 165a/14, 165b/13, 165b/14, 165b/15, 166a/16, 166a/17, 166b/10, 167a/11, 167a/16, 167b/04, 167b/11, 167b/13, 168a/08, 170a/09, 171a/03, 171a/08, 171a/15, 172a/01, 172a/05, 172a/06, 172a/08, 172b/04, 172b/15, 173a/12, 173a/14, 173b/02, 173b/06, 174a/02, 174a/11, 174b/01, 175a/14, 175b/08, 176a/05, 176a/07, 176a/15, 176b/08, 177a/13, 178a/02, 178a/08, 179a/02, 179a/17, 179b/06, 180a/15, 182a/02, 183a/04, 185a/04, 185b/11, 185b/12, 186a/05, 187a/17, 187b/02, 187b/03, 187b/04, 187b/06, 188a/07, 188a/11, 188a/16, 188a/17, 189a/15, 189b/12, 189b/13, 190b/02, 193a/07, 193a/16, 193b/13

s.+mu 154a/14

s̱enā (Ar.) Sena, övgü.

s̱. 115a/05, 178b/06

s̱. s̱enā ḳıl- Övmek, methetmek.

s̱.-ur men 109b/02

ser- Kızmak, çıkışmak, kaba davranmak. **krş. sir-**

s.-dim 194a/12

s.-e 194a/07

s.-ip 116b/03, 164b/07, 174b/03, 187a/03, 190a/04

s.-me 129a/12, 129a/13, 130b/11

s̱erā (Ar.) Toprak.

s̱.+ke 142a/02

seril- Gücenmek. **bk. sarıl-**

s.-me 173a/01

s.-se 137a/01

serimsüz Sabırsız.

s. 104b/14

serin- Sabretmek. **krş. sérin- / sirin-**

s. 124b/05

s.-ü (sernü) 175b/14

sevdā (Ar.) Sevda.

s. 180b/06, 195b/10

sevüg **bk. sewüg**

s.+ke 103a/12

sevünç b**k. sewinç**

s.+ün 136a/01

sew- Sevmek. **krş. siw- / sev-**

s. 128b/16, 129a/01, 129a/05

s.-düm erse 195a/15

s.-e 108b/11

s.-er 121b/08, 124b/10, 134a/10, 165b/05, 174a/02

s.+erin 186b/06

s.-eriŋ͡g 135b/09, 164b/07, 167a/07, 190a/02

s.-erke 165b/05

s.-eyi 195a/15

s.-ge 133b/09

s.-ip 142a/12, 153b/03

s.-megüçini 164b/07

s.-meyin 142a/14

s.-mez 185a/05

s.-mez erse 174a/02

s.-mezig 165b/05

s.-mezin 124b/10

s.-miş 103a/14

s.-miş̱i 103b/03, 141b/05

s.-se 102a/06, 150b/07

s.-se ermiş 102a/03

s.-seler 167a/07

sewin- Sevinmek; rıza göstermek. **krş. sewün-**

s.-dim 194a/05

s.-güm 142b/02

s.-me 121a/05

s.-mez 104b/04

s.-miş 108b/06, 131a/12

s.-ü bir (sewnü bir-) 126a/09

s.-ür 99b/15

s.-ür (sewnür) 130a/03

s.-ür (sewnür) erse 175a/10

sewinç Sevinç; güler yüz; rıza. **krş. sevünç / sewünç**

s. 99b/15, 103a/04, 104a/11, 104a/12, 106b/09, 111a/09, 124a/05, 125a/01, 132a/08, 141b/04, 144a/11, 146b/01, 155a/07, 155a/07, 155a/08, 156a/12, 176a/02, 179a/08, 180b/17, 180b/17, 181a/03, 181a/04, 186b/05, 188a/04, 192b/03, 194a/15, 195b/05
s.+bol- 126a/09, 187b/06
s.+i 111b/13, 117b/13
s.+im 111a/10
s.+in 104a/12, 126b/12, 157b/08, 164b/02, 183b/04
s.+in͡g 111a/10, 155a/08
s.+ḳıl- 183b/17
s.+ler 170a/04
s.+leri 105a/05

sewinçlüg Sevinçli.
s. 176a/02, 187b/03
s.+ ḳıl- 170b/16
s.+ turur 171b/09

sewit- Sevdirmek; ısındırmak. **krş. sewüt-**
s.-miş 103a/09, 103a/11, 109a/06
s.-se 104a/10
s.-tim 194b/14, 196b/04

sewüg Sevgili, sevilen. **krş. sevüg**
s. 101a/16, 103a/10, 103a/12, 103a/13, 110b/11, 111a/17, 115a/12, 122a/02, 148b/08, 164a/10, 170a/04, 183b/04, 194a/06, 195a/11, 195a/15, 196a/07
s.+bol- 141b/05, 165b/05
s.+i (sewgi) 143a/01
s.+ler 109a/06, 147b/15
s.+lerke 108b/06
s.+li 125a/02
s.+rek 115b/11, 124b/10

sewüglüg Sevgili, sevilen kişi.
s. 102a/04, 103a/13

sewün- **bk. sewin-**
s.-di 141a/15, 149a/11, 149b/02, 168a/02, 168a/15, 189a/05
s.-dür 131a/03
s.-gü 141b/04
s.-me 158a/04, 165b/06, 184b/06
s.-se 121a/02, 130a/06
s.-sü 124a/11, 149a/12
s.-ü (sewnü) 148a/05, 150a/10, 186b/06
s.-ür (sewnür) 188b/14

sewünç **bk. sewinç / krş. sevünç**
s.+i 156b/07, 159a/05, 167b/04, 186b/03, 186b/04, 190b/12, 193b/10
s.+in 132a/14, 149a/14
s.+lüg bol- 195b/13
s.+üm 175b/01
s.+ün 116b/11, 133a/06, 133b/13, 168b/03, 175b/09, 186b/07, 189b/14, 195b/07, 196a/16
s.+ün͡g 165b/06

sewündür- Sevindirmek.
s. 164a/06, 164a/08, 164a/09, 164a/10, 164b/07, 167a/17, 183b/03
s.-di 149b/09

sewüt- **bk. sewit-**

s.-mek 126b/16

s.-miş 102a/04, 103a/12

sén **bk. sen / krş. sin**

s.+den 152a/04

s.+i 98b/14, 100b/12, 101a/13, 101a/14, 111a/15, 112b/08, 121a/09, 122a/10, 123b/07, 127b/10, 133b/14, 134a/15, 150a/14, 155a/16, 165a/13, 172b/06, 173a/06, 173a/09, 185b/05

sérin- **bk. serin- / krş. sirin-**

s. 114b/03

sı- Kırmak, bozmak, ezmek, kırılmak.

s. 185a/15

s.-(havā boynı sı-) 164a/01

s.-dım 106b/16

s.-ġıl 164a/13

s.-ma 126a/17

s.-maġınça 142b/17

s.-r 107a/05

sığ- Tesir etmek, dokunmak.

s.-dı erse (kön͡gliñge sığ-) 38b/01 **bk. kön͡gliñge sığ-**

s.-ḳu 152a/08

sığın- Sığınmak.

s.-dım 110a/10, 111b/09, 142b/01

s.-ġıl 196b/17

s.-ġu 141b/06, 142b/07, 153a/09

s.-sa 130a/06, 169a/06

sığırçuḳ Sığırcık kuşu.

s.+nı 124a/17

sığıt Ağlama, ağlayış.

s. 186b/02, 188a/09

s.+ḳa 176a/01

s.+ḳıl- 186a/03

sığun Erkek geyik.

s. 152b/09, 160b/13

sığur- Sığdırmak.

s.-dum (kön͡gülke sığur-) 113b/14

sıḫtat- Ağlatmak.

s.-ur 184a/13

sıḳa- Okşamak.

s.-dım 196b/04

sımış Çerez.

s. 138b/01

sın Boy pos.

s. +(bod sın) 195b/16

sın- Kırılmak, bozulmak, incinmek.

s.-alım 146b/14

s.-ıp 165b/09

s.-masu 99a/13

s.-sa 99a/06, 99a/15, 137a/02

s.-ur 99a/06

sına- Sınamak, tecrübe etmek.

s. 124b/08

s.-ġlı 192b/05

s.-ġu 120b/11

s.-ma 126a/16

s.-mış 133b/11, 133b/11, 146a/15, 176b/04

s.-p 112b/15, 117a/01, 118a/07, 121a/03, 124a/16, 124b/07, 128b/01, 132b/10, 184b/08

s.-sa 176b/04

s.-yu 137b/11

sınaġ Sınanmış, tecrübe edilmiş.
s.+ı 99a/14, 117a/03

sın͡gar Yan, taraf; -den yana, tarafına.
s. 109b/07, 121b/08, 131a/07, 135a/12, 142b/01, 148b/13, 165b/13
s.+dın 139a/12
s.+dın bol- 196a/06

sır (Çin.) Cila.
s. 152b/10

sır (Ar. *sırr*) Sır, gizli söz.
s. 191a/15
s.+rı 122b/11, 127a/13
s.+rı (kön͡gül sırrı aç-) 111a/06
s.+rım 142b/06
s.+rın 169b/08

sırınçḳa Sırça.
s. 99a/13

sıtġa- Sıvamak.
s.-maġıl 121b/11

sız- Sızmak; karışmak; erimek.
s.-ar 126a/05
s.-ar men 195b/07
s.-dı 140a/15
s.-ıp 185a/10
s.-su 173b/13

sızġur- Sızdırmak, eritmek, zayıflatmak. **krş. sızur-**
s.-ur 185a/12
s.-ur sen 99a/03

Sikender (Ar. k.a.) M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçiren büyük kumandan, İskender.
S. 194a/17

sikiz Sayı adı sekiz (8). **krş. sekiz**
s.+(on sikiz) 143a/11, 196b/10

siler **bk. siz**
s.+ke 144b/06, 144b/09, 184a/11
s.+nin͡g 185b/09

silig Temiz, ince, nazik, tatlı dilli.
s. 98b/13, 112b/09, 113b/17, 120a/06, 122a/12, 125a/04, 131a/13, 131b/03, 132b/07, 137b/11, 138a/03, 145b/12, 146b/16, 147a/13, 150a/04, 154b/03, 155a/15, 155b/13, 156b/05, 174a/09, 184a/11, 188b/11, 191b/03, 193a/06
s.+bol- 100b/11, 122a/14, 122b/05, 127a/11

siliglik Temizlik, incelik, tatlı dillilik.
s. 145b/11
s.+ḳılın- 121b/11

sin **bk. sen / krş. sén**
s. 124b/08
s.+de turur 157b/17
s.+den 133b/09, 135a/14
s.+din 104b/02, 106a/17, 111a/13, 111a/16, 154b/02, 160a/15, 171b/09, 177a/01, 177b/11, 187b/01

s.+(sini) 98b/14, 100b/02, 101b/10, 102a/01, 102a/02, 102b/08, 103b/15, 103b/17, 104a/16, 106a/16, 111a/01, 111a/15, 112a/08, 114a/01, 114b/02, 115b/12, 116a/03, 121b/09, 122b/10, 123b/10, 124a/13, 124b/15, 125b/17, 126a/10, 127b/06, 127b/15, 127b/16, 133a/08, 133b/09, 140b/13, 140b/14, 140b/15, 143a/17, 147b/06, 148a/15, 149a/17, 151b/15, 152a/02, 152a/05, 153b/03, 154a/16, 154b/16, 157b/04, 161b/11, 161b/13, 161b/13, 162b/01, 162b/13, 164b/07, 167b/05, 167b/06, 172b/15, 173a/15, 173b/04, 176a/17, 179a/15, 184a/09, 184b/07, 185b/06, 186a/08, 188a/13, 189a/08, 189b/17, 193b/07

s.+i mü 140a/11, 154a/13

s.+iŋ 100b/10, 171b/13, 184a/10

s.+iŋden 126a/02, 177a/11

s.+iŋdin 103a/10, 105b/05, 160b/12, 160b/15, 160b/17

siŋ- 1. Sindirmek.

s.-mese 105a/08

2. Saklanmak, gözden kaybolmak.

s.-düki 182a/16

s.-ip 181a/15

3. Makbule geçmek.

s.-mese 141a/09

s.-se 123a/06

siŋgik Özümsenmiş, hazmedilmiş.

s. 174a/03

siŋgür- Sindirmek, hazmetmek.

s.-gil 173a/06

s.-se 173a/02

sir- Kızmak, çıkışmak. **krş. ser-**

s.-ip 101a/09

s.-mediŋ 187b/14

sirin- **bk. serin- / krş. sérin-**

s. 128b/08

s.-gil 156a/06, 188a/11

s.-se 156a/06

siw- **bk. sew- / krş. sev-**

s.-geler 126a/10

s.-gey 167b/06

s.-mezleriŋ 190a/02

siz Siz. **krş. siler.**

s. 127b/15, 127b/15

sizik Seziş, sezme, şüphe. **krş. sézik**

s. 111b/04, 158b/10

s.+im 112b/08

s.+lig 106b/14

s.+siz 106b/01, 109b/06, 124b/14, 131a/10, 136b/06, 144a/10, 146a/05, 146a/10, 159b/13, 186b/15, 190a/11, 190a/13

s.+tut- 126a/08, 161b/15

sizin- Şüphelenmek.

s.-medim erdi 114b/04

soġıḳ Soğuk. **krş. soġuḳ**

s. 137a/13, 137a/16
s.+lı 137b/01

soġuḳ bk. **soġıḳ**
s. 105a/10, 105a/14, 137a/13, 137a/14
s.+ka 99a/14

soḳ- Sokmak, vermek.
s.-tı 182b/06

sol Sol.
s. 120a/04
s.+un 120a/07

son͡g Son; artık.
s.+ı 104a/13, 119a/15, 126a/07, 195b/15
s.+ında 105a/15, 146b/01

son͡gda- Takip etmek; eziyet etmek; çekiştirmek.
s.-ġa 149a/08
s.-ma 127b/05, 129a/14
s.-mağıl 184a/04
s.-maz men 100a/11
s.-r 175b/10

sor- Sormak.
s.-a 196a/11

sor- Emmek.
s.-a 196a/13
s.-arlar 196a/04
s.-up 121a/14

sög- Sövmek, yermek, kötü konuşmak; ayıplamak.
s.-e 138a/16, 152b/03
s.-er 141a/15
s.-er erse 100b/02
s.-seler 131a/01
s.-tüm 194a/07

sögüş Sövme, sövüşme.
s. 98b/06, 121b/03, 136a/04, 146a/14, 171a/16
s.+bol- 192b/09
s.+ḳıl- 172a/13

sökti Kepek.
s. 141b/10

söz Söz.
s. 98b/03, 99b/07, 100a/14, 101a/03, 102a/03, 102a/14, 102b/02, 103b/16, 106a/03, 107a/14, 108b/03, 108b/08, 109a/16, 110a/01, 111a/01, 112a/06, 112a/14, 112a/16, 112a/16, 112a/17, 112b/02, 112b/06, 112b/12, 113a/05, 113b/01, 113b/05, 113b/06, 113b/18, 114a/04, 114a/16, 114b/01, 114b/03, 114b/16, 115b/02, 115b/03, 115b/04, 116a/11, 116a/12, 116b/17, 117b/17, 118a/15, 118b/01, 118b/15, 119a/06, 119a/14, 119a/14, 119b/05, 120a/07, 120a/08, 120a/08, 121b/05, 121b/07, 122a/01, 122a/08, 122a/17, 123a/09, 125a/04, 125a/04, 125a/08, 127a/15, 127b/05, 127b/06, 127b/11, 128a/03, 128a/06, 128b/08, 128b/08, 128b/11, 129a/11, 130b/10, 130b/13, 130b/15, 132a/04, 133a/05, 134b/11, 135a/16, 136a/13, 138b/17, 139a/04,

139a/04, 144b/06, 144b/13, 145a/06, 145b/12, 146a/02, 147a/10, 148a/14, 148b/01, 148b/10, 149a/14, 150b/16, 154a/08, 154b/08, 154b/10, 155b/11, 158b/06, 161a/14, 162b/08, 162b/09, 162b/10, 164b/04, 167b/12, 168a/02, 170a/11, 170b/07, 170b/07, 173a/02, 173a/03, 173a/03, 173a/06, 173a/07, 173a/07, 173a/07, 174a/02, 174b/16, 175a/08, 176a/09, 178a/14, 179b/10, 179b/16, 180a/12, 182b/09, 183a/04, 183a/15, 184a/05, 185a/04, 186a/05, 187b/16, 188a/05, 191a/12, 192b/13, 192b/14, 193a/06, 194b/09, 195a/16, 196a/01, 196b/06, 196b/08, 196b/09, 196b/10, 196b/10, 196b/14

s.+(yorımağu söz) 112b/14

s.+aç- 120a/13

s.+de 102a/02, 102a/03, 102a/07

s.+den 150b/09, 151b/07, 196b/08

s.+din 108b/11

s.+i 113b/07, 118a/05, 122a/02, 122b/17, 122b/17, 123b/14, 132b/14, 137b/03, 138b/12, 141b/08, 145b/15, 148b/17, 149a/14, 150a/02, 151b/06, 151b/11, 155b/17, 157b/06, 157b/12, 159a/13, 167b/15, 171a/10, 175a/08, 178b/11, 179b/04, 182a/12, 190a/12, 191b/05

s.+i tut- 156a/16

s.+in 105b/07, 112a/13, 112b/01, 112b/03, 112b/04, 113b/03, 116a/11, 120b/17, 121b/15, 122a/09, 122b/09, 123a/04, 123b/10, 123b/14, 127a/05, 129a/02, 129a/05, 129b/13, 136a/17, 144a/05, 145a/11, 149a/04, 149b/02, 149b/12, 162b/14, 168a/15, 168a/16, 174b/02, 176a/07, 176b/01, 178b/12, 186a/17, 187b/08, 190a/03, 191a/02, 191b/08

s.+inden 151b/06, 151b/07

s.+ini 123b/11, 137a/07, 145a/13, 146b/16, 149b/15, 153b/11

s.+i͡ŋge 166a/01

s.+ke 100a/14, 100b/01, 113b/01, 113b/05, 114b/14, 116a/09, 118a/05, 130b/16, 146b/17, 147b/04, 148b/12, 151a/12, 156a/08, 167b/07, 173a/03, 175b/16, 181b/07, 182a/12, 196b/02, 196b/14

s.+ler 102b/11, 108a/16, 113b/02, 117b/16, 130b/15, 139a/05, 149a/12, 161b/03, 167b/15, 168a/04, 174a/14, 174a/15

s.+lerig 110a/02

s.+lerim 115b/05, 153a/04

s.+lerin 113b/07, 113b/13

s.+lüg 151b/04, 151b/04, 186a/13

s.+ni 115b/15, 121a/17, 127b/02, 128a/09, 147a/12, 162b/08, 177b/15, 184b/08, 196b/06, 196b/13
s.+turur 19b/17, 146a/02
s.+üg 109b/01, 112b/01, 114a/17, 114b/02, 114b/03, 115a/04, 118a/04, 119a/15, 119a/16, 120a/10, 124a/02, 128b/11, 146b/06, 148a/13, 162a/17, 162b/09, 168a/14, 168a/14, 173a/01, 176a/08, 176a/10, 176a/10, 176a/11, 178a/09, 193a/02, 196b/02, 196b/03, 196b/05, 196b/08, 196b/12, 196b/13
s.+üm 101a/12, 102a/16, 103a/08, 108a/14, 108b/13, 109a/10, 109a/12, 111a/03, 112a/14, 113a/04, 114b/08, 116a/10, 116a/13, 117b/17, 118a/11, 123a/10, 128a/04, 132b/15, 136b/04, 139a/02, 139a/11, 140b/08, 142a/17, 144b/06, 144b/15, 144b/16, 145a/05, 145a/05, 148a/12, 149a/06, 150b/09, 159b/07, 161a/15, 162b/10, 162b/11, 173a/04, 178a/03, 178b/10, 178b/13, 183a/05, 183a/06, 187b/17, 187b/17
s.+ümni 101a/09, 115b/03, 118a/13, 126a/17, 144b/12, 171a/11, 186a/05, 196a/03
s.+ün 99b/04, 100a/11, 101b/14, 114b/17, 124b/09, 126b/11, 151a/16, 151b/16, 155a/13, 156a/06, 158b/13, 189a/02, 190a/01
s.+ün͡g 98b/02, 108a/13, 108b/07, 109a/10, 112b/06, 114a/04, 115b/02, 117a/07, 119a/04, 119a/09, 119b/17, 121b/15, 121b/16, 122a/09, 122b/11, 126b/04, 126b/14, 126b/16, 127a/04, 127a/13, 127b/01, 128a/01, 131a/03, 136a/03, 136b/01, 138b/17, 148a/10, 149a/13, 149b/03, 151a/09, 152b/16, 153a/12, 155b/09, 165b/16, 168a/08, 179a/01, 184b/17, 186a/03, 187b/04, 196a/01
s.+ün͡gke 117a/08
s.+ün͡gni 103a/08, 113a/13, 122a/08, 145a/05, 147b/02, 148a/14
s. söz aç- Sır vermek, sırrını söylemek.
s.-ıp 120a/13
s. söz kesil- Konuşmayı bitirmek, susmak.
s.-di (sözüm kesil-) 102b/06
s. söz tut- Söz tutmak, söz dinlelek.
s.-(sözüm tut-) 111b/11
s. söz yorı- Konuşulmak, bahsi geçmek.
s.-dı 113a/14, 113b/04
s.-mış (sözi yorı-) 145b/15
s.-mış (sözüg yorı-) 145b/16
s.-mışlıḳın 112a/12

s. söz yorıḳ bol- Sözü geçmek.
s.-sa (sözüŋ yorıḳ bol-) 139b/10
s. sözüg ḳıy- Sözünden dönmek, sözünü tutmamak. **krş. va'de ḳıy-**
s.-sa 151b/02
s.-ma (sözüŋ ḳıy-) 149a/15
sözçi Sözcü.
s. 101a/14, 148a/16
sözle- Söylemek, konuşmak. **bk. ay- / ayt- / ayıt- / ti-**
s. 101a/10, 113a/13, 114a/17, 115a/01, 121a/16, 121b/16, 127a/15, 128a/12, 128b/07, 128b/11, 131b/08, 132b/09, 136a/03, 145b/12, 156a/09, 158b/06, 183a/14, 196b/13
s.-di 112b/06, 113b/06, 128b/12, 162b/11, 193a/06
s.-di erse 101b/12
s.-dim 102b/11, 116b/17, 128b/12, 138b/17, 161a/14, 162b/10, 196b/06
s.-dim (adra aça sözle-) 102b/10
s.-dim men 144a/07, 144b/05, 161a/13, 173a/01, 187b/16, 195b/09, 196b/09
s.-diŋ 108b/02, 108b/03, 119a/06, 145a/06, 146b/07, 196b/14
s.-diŋ sen 168a/03
s.-ge 149a/08
s.-gey sen 100a/12
s.-gil 121b/07, 127b/15, 170a/11
s.-gü erse 115a/01
s.-güçi 128b/01, 176a/17
s.-güke 142b/03
s.-güsi 116b/06
s.-me 116a/12, 121b/07, 127b/02, 127b/05, 127b/07, 128b/08
s.-megil 100b/01, 112b/12, 120b/17, 121b/16
s.-megü 156a/08
s.-mes men 100a/11
s.-mese 100a/09, 114b/01, 114b/02
s.-mez 118b/17
s.-miş 112a/14, 113a/17, 113b/01, 113b/02, 114b/03, 125a/04, 128b/08, 146a/02, 151b/02, 151b/07, 175b/12, 184b/08
s.-miş boldı 137b/12
s.-mişdin 151a/15
s.-p 146a/09
s.-r 108a/04, 114b/01, 121a/03, 168a/10
s.-se 112b/01, 116a/11, 121b/15, 127b/11, 137b/10, 162b/08, 196b/12
s.-se men 101a/09, 196a/01
s.-se sen 112b/14, 114b/02
s.-seler 100a/14, 176b/01
s.-sen 114b/03
s.-yin 147a/12, 183a/04, 185a/04
s.-yin men 181a/11
s.-yü 102a/01
s.-yümez 191b/08
sözlen- Söylemek, konuşmak.
s.-ür (turu sözlen-) 118b/17
su'āl (Ar.) Sual.

s.+ı 128a/02, 146b/02, 150b/08

s. su’āl ḳıl- Sormak.

s.-dı 125a/05

suçıt- Sıçratmak; zıplatmak.

s.-tım 194a/06

s.-ur 99b/01

suçul- Açılmak, çıkmak, çıkarmak.

s.-dı 147b/12, 178a/10

sud- Tükürmek.

s.-ma 121b/12

ṣuḥbet (Ar.) Sohbet.

ṣ. 105a/14

ṣ.+i 106a/04, 127b/17

suḳ Açgözlü, alçak, haris, cimri tamahkâr. **bk. çırġuy**

s. 104b/10, 104b/14, 158b/04, 161a/08, 161a/09, 161a/10, 161a/12, 185b/06, 190b/04

s.+ın͡ga 158b/10

s.+ḳa 161a/11

s.+uġ 161a/10

s.+um 111b/14

s.+un 161a/06

suḳaḳ Akgeyik.

s. 160b/13

suḳlan- Tamah etmek; can atmak.

s.-ur 106a/16, 185b/06

s.-ur sen 106a/16

suḳluḳ Açgözlülük, tamahkârlık.

s. 106b/06, 140b/04, 160b/08, 192b/03

s.+ol 121b/06

s.+turur 140b/04, 161a/06

s. suḳluḳ ḳıl- Tamah etmek.

s.-ıp 183a/12

sulṭān (Ar.) Sultan.

s.+turur 101a/16, 148b/08

sumlı- Yabancı dille konuşmak.

s.-dı 170a/01, 179a/12

sun- Uzanmak.

s.-dı 140a/03, 162b/16, 188b/06

s.-dum 196b/02

s.-ma (ilig sun-) 122a/12

s.-uġlı 138a/03

s.-up 101b/13, 107b/09, 112a/13, 126b/13, 172a/05, 185a/03, 188b/08, 196b/05

s.-up (ilig sun-) 116a/15

sun͡gḳur Sungur kuşu.

s. 168b/15, 170b/05

sūrī ʿibrī (Far.) Mezamir.

s. 170a/01

suw Su; (mec.) itibar.

s. 106b/05, 109b/11, 121a/12, 136b/15, 138a/04, 138a/05, 160b/05, 173a/10, 181a/14, 182a/05, 182a/09, 182a/11, 196a/10, 196a/13

s.+(aḳar suw) 180b/07

s.+başı 120a/13

s.+bol- 121a/11

s.+da 99a/06

s.+ı 127a/09, 128b/08, 162b/11, 165a/08, 185a/09, 195a/08

s.+ı (yüz suwı) 165a/08, 165a/10, 181b/05, 183b/12

s.+ı (yüz [↓] suwı) 196b/14

s.+ın (tiriglik suwın)185a/02

s.+ḳa 105a/10, 105a/14, 180b/11
s.+nı 182a/15
s.+uġ 181b/11, 182a/08, 182a/10, 182a/14
s.+(yir suw) 100b/10
s. suw (arḳa [↓] suwı) 172b/12

suwluġ İtibarlı, saygın.
s. 127b/02

suwsat- Susatmak.
s.-ayın 170b/13

suyurḳa- Şefkatli olmak, bağışlamak.
s. 194b/16
s.-ġlı 192b/04
s.-ġu ol 99a/07

sü Asker, ordu.
s. 122b/03, 143b/07, 154a/05, 155b/15, 156a/01, 163b/02, 164a/05, 164a/11, 164a/12, 190b/03
s.+lük 132b/02
s.+si 190b/03
s. sü başı Ordu komutanı.
s. 122b/08

süçig Tatlı; içilecek şey, şurup. **krş. süçüg**
s. 100a/14, 105a/15, 105a/17, 120a/09, 124a/01, 125a/08, 127b/11, 129a/11, 135a/14, 141b/15, 155b/12, 156a/09, 174b/06, 184b/11, 193b/10
s.+bol- 127b/11
s.+ke 184a/08
s.+rek 115b/04
s.+tut- 126b/16

süçin- Tadını bulmak, hoşlanmak.
s.-ip 111b/02

süçit- Tatlılandırmak.
s.-ge 173a/06
s.-tim 194b/08

sükiç Seher kuşu.
s. 170a/01

sünnet (Ar.) Sünnet.
s. 136b/12

sün͡gük Kemik.
s. 122a/13
s.+i 189b/15

sür- Sürmek, kovmak, sürgün etmek; devam etmek; peşinde koşmak.
s.-di 187b/17
s.-e 134b/09, 194b/15
s.-e (cān sür-) 196b/09
s.-er 104a/10, 128b/05, 138a/08, 159b/17
s.-erler 159b/16
s.-eyi 195b/14
s.-gen 106b/08, 141b/15
s.-gey erdin͡g 152b/03
s.-gü 164b/07
s.-me (tatıġ sür-) 141b/14
s.-me (tilek arzū sür-) 184a/04
s.-mek (tilek arzū sür-) 184a/07
s.-mek (tilek sürmek erse) 194a/04
s.-se 117a/04, 129a/16

sürüg Sürü.
s. 129a/16, 160b/10

süründi Sürülmüş, kovulmuş.

s. süründike ḳod- Bırakmak, atmak.
s. 159a/16

süt Süt.
s. 132b/03, 176a/16

süz- Süzmek.
s. 163b/13
s.-e tur- 164b/15
s.-er 155b/07, 165a/04, 178b/03
s.-eyin 155b/05
s.-gü 155b/05, 164b/06
s.-güke 118b/03

süzük Süzük, süzülmüş, duru, temiz.
s. 108b/06, 109a/11, 109b/11, 116a/09, 133a/09, 152b/13, 162a/13, 182a/17

süzül- Süzülmek, arınmak, temizlenmek.
s.-di 168b/02, 178b/05
s.-ge 155b/05, 167b/03
s.-miş 106b/12, 110b/04, 142b/04
s.-se 169a/05
s.-sü 147a/08, 152b/16, 164b/09

Ş

şā'ir (Ar.) Şair.
ş. 130b/13
ş.+ler 130b/12

şarṭ (Ar.) Şart.
ş.+ı 180a/07

şaşı Ürkek, müteredditt. **krş. saşı**
ş. 136a/13

şaşur- Mücevheratı dizerken arasını ayırmak.
ş.-dum 196b/02

şaşut Kır, alaca.
ş.+bol- 168b/15, 170b/05

şatu Merdiven.
ş. 181a/12, 181b/09, 182a/03
ş.+ḳa 181b/06
ş.+nuŋ͡g 182a/04

Şeddād (Ar. k.a.) Şeddad.
Ş. 194a/16

şek(k) (Ar.) Şüphe.
ş.+siz 123a/13, 137a/06, 142a/05, 163b/01, 165a/14, 178a/03, 184b/07
ş.+siz kıl- 132b/11

şeker (Far.) Şeker.
ş. 106a/08, 184a/16, 188a/11
ş.+bol- 154a/07
ş.+den 115b/04, 141b/11
ş.+lig 106a/11

şer(r) (Ar.) Kötülük.
ş. 151a/05
ş.+ridin 151a/04
ş.+riŋ͡ge 151a/02

şerī'at (Ar.) Şeriat.
ş. 129a/08, 166a/11
ş.+nı 164a/15

şifā (Ar.) Şifa, derman.
ş.+sen 111a/09

şi'r (Ar.) Şiir.
ş. 99a/02, 99b/03, 100a/08, 101a/04, 102a/05, 103a/01, 104b/12, 105a/13, 106a/10, 106b/13, 108a/05, 109a/07, 110b/05,

112a/02, 114a/11, 115b/16, 117a/02, 118a/08, 118b/16, 119b/15, 121a/04, 121b/02, 123a/01, 123b/12, 124a/08, 125a/07, 126a/14, 127a/06, 127b/14, 128b/02, 128b/10, 133b/12, 135b/01, 136a/14, 137a/08, 137b/04, 138b/13, 139b/16, 140b/06, 141b/09, 142b/05, 143b/05, 144a/04, 144b/14, 146a/16, 147a/17, 148b/02, 149a/02, 149b/13, 150b/17, 151b/05, 152a/11, 153a/07, 154a/09, 155a/03, 156b/10, 157b/07, 158a/08, 158a/15, 158b/14, 159a/14, 159b/08, 160a/10, 161a/17, 162a/02, 162b/05, 163b/03, 163b/16, 165a/01, 166a/02, 167b/08, 167b/16, 170b/08, 171b/04, 172a/02, 173a/05, 173b/08, 174a/06, 175a/09, 176b/10, 177b/16, 179b/05, 180a/13, 180b/15, 181b/08, 182a/13, 182b/17, 184a/06, 185a/01, 185b/15, 186b/13, 188a/15, 189a/07, 190b/15, 191a/13, 191b/13, 192b/06

şiş- Çözmek, ayırmak.

ş. 124b/06

şök- Çökmek.

Ş. 120a/0

şukr (Ar. *şukr*) Şükür.

ş.+ı 155a/15

ş.+ı ḳıl- 163b/12, 175b/03

ş.+ḳıl- 162b/17, 178b/06, 190b/16, 190b/17

şübhet (Ar.) Şüphe.

ş. 104a/08

ş.+erse 104a/09

şük Sabit, daimi.

ş. 100a/15, 102a/01

T

ṭā'at (Ar.) İbadet.

ṭ. 117a/14, 117b/13, 117b/14, 117b/14, 139a/08, 146a/11, 152b/04

ṭ.+ıġ 117b/15

ṭ.+ḳıl- 139a/12

ṭab' (Ar.) Huy, tabiat. **bk. tadu**

ṭ.+ı 137a/15, 175b/17, 180a/17

ṭ.+ını 137b/05

ta'bir (Ar.) Rüya yorma, yorumlama.

t.+kıl- 181b/01

tac (Ar.) Tac.

t.+ı 163b/05

tadu (Snkr. *dhātu*) Unsur; tıynet, tabiat. **bk. ṭab'**

t. 105a/08, 105a/08, 137a/12, 137b/10, 138b/12

t.+ġ 137b/07

t.+ḳa 137a/12, 137b/08

t.+n͡g 137b/01

t.+n͡gnı 137b/02

t. tadu baş bol- Mizacı bozulmak.

t.-ġa (tadun͡g baş bol-) 141b/13

taġ Dağ.

t. 115b/06, 160b/10, 163a/04, 180b/05

t.+da 185a/09

t.+ḳa 170a/05

t.+lar 160b/03

t.+ol 160a/13

t. taġḳa kir- Dağlara çekilmek, dünyadan elini eteğini çekmek.

t.-se 107b/03

taġar Çul.

t. 195a/08

taġı Dişi yabaneşeği.

t. 160b/08, 160b/14, 195a/07, 196b/03

taġıt- Dağıtmak.

t.-tım 194b/09

taġzı Öğüt veren didaktik şiir.

t. 146a/09

taḫt (Far.) Taht.

t.+ḳa 174a/01

ṭāḳat (Ar.) Güç, kuvvet.

ṭ. 158a/09

ṭ.+ı 106a/11, 156b/12

taḳı "De, da dahi, daha" anlamında edat.

t. 98b/15, 101a/06, 103b/03, 103b/11, 103b/14, 105a/03, 105a/10, 105b/10, 105b/10, 107a/04, 108a/16, 109a/06, 110a/13, 110b/14, 112a/01, 112a/12, 112b/02, 113a/05, 113b/05, 113b/08, 116a/13, 116a/17, 119a/12, 120b/06, 121a/03, 121b/06, 122b/13, 123a/10, 123b/16, 124a/01, 124b/03, 125a/12, 125b/05, 127b/15, 128a/04, 129a/04, 130a/01, 130b/02, 131a/06, 132b/12, 133a/01, 134a/04, 134a/05, 136b/04, 138b/07, 138b/08, 138b/10, 139b/10, 140b/17, 146a/03, 146b/08, 147b/02, 151a/11, 151a/12, 151b/02, 154b/10, 157a/13, 159b/14, 160b/14, 162b/02, 165a/09, 165a/10, 167a/01, 170a/09, 172b/06, 175a/04, 176a/09, 178a/08, 180a/17, 180b/09, 180b/11, 181a/07, 183b/08, 186b/12, 188a/14, 188b/10, 189b/13, 190a/15, 194a/16, 194b/02, 195a/10, 196a/01, 196a/11, 196b/04

taḳṣır (Ar.) Kusur.

t. 158a/10

talu Seçme, nadide.

t. 113b/17, 119a/13, 125b/03, 125b/11, 131b/13, 140a/10, 148a/03, 151b/11, 158b/01, 160b/09, 183b/05, 184b/02

t.+lar 140a/14

t.+ol 151b/11

t.+sen 156a/10

t.+sı 173b/03

t.+sın 125b/02, 134a/06

t.+tut- 156a/10

tama' (Ar.) Tamahkârlık.

t.+nı 127a/14

tamām (Ar.) Tamam.
t. 115a/14, 151a/07, 162b/06, 162b/06, 162b/07, 169b/07, 186a/06, 193b/14
t.+bol- 151a/03

tamdur- Yakmak.
t.-ur 131b/02

tamġaçı Damgacı, mühürdar.
t.+bol- 119b/10

tamġala- Damgalamak, mühürlemek.
t.-p 116a/15

tamuġ Cehennem.
t. 107b/05, 135a/13
t.+dın 158b/11, 188a/04
t.+ḳa 144a/16
t.+ol 157a/16

tamur Damar, nabız.
t.+ın 121a/14

tan Yel, esinti.
t.+ı 116a/14

tan- İnkâr etmek.
t.-ıġlı 114b/15

tanṣif (Ar.) Tasnif, yarı yarıya bölme, iki eşit kısma ayırma.
t. 130a/16

tanu- Tanımak.
t.-maz 115b/11

tanuḳ Tanık, şahit.
t. 105a/01, 127a/07, 127a/08, 167b/07, 174a/07, 174a/08, 175a/11
t.+bol- 114b/15
t.+erdi 195a/16
t.+kel- 181b/07
t.+ḳıl- 127a/05
t.+ol 114b/15

tanuḳluḳ Tanıklık, şahitlik.
t.+bir- 98b/16

tan͡g Şaşılacak acayip şey.
t. 116b/10, 131b/05, 174b/09, 179a/10
t.+da 106a/08, 189a/11
t.+ermez 103a/10, 182b/08
t.+ı 182b/09

tan͡gırḳa- Hayret etmek.
t.-ġlı 192b/04
t.-p 162b/08

tan͡gla- Şaşmak, şaşırmak.
t.-daçı 191b/15
t.-dı 148a/14
t.-dım 170a/16

tan͡gsuḳ Acayip
t.+ı 131b/15, 160b/07

tan͡guḳ Paket, bohça.
t. 178b/05

tap Elverir, yeter, kâfi.
t. 105a/02, 111b/14, 112a/03, 112a/03, 112a/04, 117a/03, 117a/03, 117a/04, 123a/07, 134b/06, 140b/03, 141b/04, 141b/04, 141b/05, 141b/07, 141b/10, 142b/03, 142b/03, 153b/05, 158b/18, 161a/11, 188b/09, 195a/08, 196a/01
t.+erdi 162a/06, 162a/08
t.+ol 175a/08, 186a/11

t. tap ḳıl- Yeterli bulmak.
t. 116a/12, 136a/01, 138b/17, 141b/16

t.-ıp 182b/13

tap- **1.** Tapmak, ibadet etmek.

t.-ıp 111b/13

2. Hizmet etmek, vazifesini yerine getirmek.

t.-ġuçı 166a/16

t.-maḳ 118a/09, 141a/04

t.-sa 110b/02, 183b/14

3. Bulmak, kavuşmak.

t.-ay 123b/06

t.-sa 107a/05,

tapa "+a doğru" anlamında kullanılan edat.

t. 139a/14, 148a/05, 149b/01, 150a/05, 150a/07, 163a/04, 169a/13, 169b/03, 169b/04, 170a/02, 179a/13

taparu "+a doğru" anlamında kullanılan edat.

t. 174b/10

tapı Razı olma, kanaat etme.

t.+bol- 112a/01, 127a/01, 139a/03

tapılıḳ Razılık, rıza gösterme, kanaat.

t. 112a/01

tapın- Tapınmak, hizmette bulunmak. **bk. tapun-**

t. 118a/13, 163b/13

tapış- Kavuşmak.

t.-ur (tapşur) 186b/09

tapla- Kabul etmek, razı olmak.

t. 183a/13

t.-madı 108b/05, 108b/11

t.-maduḳ 115b/01

t.-maġay 163b/10

t.-masa 108b/08, 108b/10

t.-maz 108b/05, 108b/09

t.-mış 102b/05

t.-sa 100b/13

tapsul- Kıskanmak.

t.-a 126a/02

tapuġ Hizmet, tapma, ibadet.

t. 107b/07, 108a/09, 108a/10, 108a/10, 109b/14, 110a/07, 110a/16, 116b/13, 117b/11, 117b/13, 118a/04, 118a/06, 118a/10, 118a/10, 118a/12, 118b/13, 119b/14, 120a/01, 120a/01, 121a/03, 121a/06, 121a/08, 123a/06, 123a/07, 139a/09, 141a/07, 141a/13, 144b/04, 170a/06, 171a/06, 172a/12, 189a/11

t.+da 165a/06

t.+dın 122b/14

t.+ı (tapġı) 108b/15, 109a/01, 115b/10, 139a/13, 141a/04, 141a/05, 141a/06, 141a/10, 141a/13, 141a/14, 170b/01, 185b/08, 194a/10, 194a/10

t.+ı (tapġı ḳıl-) 110b/03, 139b/01, 142a/01, 170b/01

t.+ını (tapġını) 139b/07

t.+ı͡ŋga (tapġı͡ŋga) 108b/15, 123a/11, 142b/16, 152b/15

t.+ḳa 106b/08, 106b/11, 108a/09, 108a/12, 108a/12, 110b/06, 115b/09, 117b/10, 118a/05, 119a/12, 119b/01, 119b/03, 121a/06, 123b/15, 141a/14,

151a/08, 154a/03, 165b/10, 177a/02, 189a/10, 191a/15

t.+ḳıl- 100b/16, 107b/02, 108a/10, 110b/06, 114b/07, 115a/07, 115b/08, 117a/14, 118a/07, 119a/11, 119a/13, 119b/01, 119b/05, 119b/13, 119b/14, 120a/02, 122b/12, 123a/06, 123b/04, 124a/03, 125b/01, 129a/11, 136a/11, 139a/12, 141a/09, 141a/14, 157b/05, 158b/06, 176b/07, 183a/09, 183a/10, 184b/06, 190a/14, 194b/12

t.+(tapuġ ḳılur men) 110a/16

t.+lar 139a/08

t.+uġ 119b/06

t.+um (tapġum) 176a/04

t.+un (tapġun) 170b/12

t.+un͡g 120a/02

t.+un͡g (tapgun͡g) 115b/09, 119a/03

tapuġçı Hizmetçi, sarayda çeşitli vazifelerle görevli memur.

t. 110a/08, 117a/06, 117b/11, 119a/11, 119b/09, 120b/01, 120b/10, 120b/14, 120b/15, 121a/07, 121a/08, 123a/04, 141a/05, 141a/11, 160b/10, 165a/06, 165a/07, 167a/16

t.+ġ 120b/02, 120b/02

t.+ḳa 110b/02, 141a/10

t.+turur 121a/07

tapuġsaḳ Hizmet eden.

t. 109a/02

tapuġsuz Kusurlu, günahkâr; hizmeti olmayan; ibadet etmeyen.

t. 109b/14, 110a/05, 117b/12

tapun- Tapınmak, hizmette bulunmak. **bk. tapın-**

t. 110b/07

t.-ayın (tapnayın) 110b/11

t.-ayın men (tapnayın men) 110b/08

t.-dum 117b/10

t.-ġıl 123b/15

t.-ġu 123a/05

t.-maḳ 119a/10

t.-u (tapnu) 108a/02

t.-umasa (tapnumasa) 110a/07

t.-sa 120a/11, 120a/14, 120b/03, 123b/09, 123b/13, 141a/12

t.-sen 194b/10

tar Dar.

t. 135b/08

t.+ḳıl- 107a/16

t.+(ajun tar ḳıl-) 186a/04

tara- Taramak, dağıtmak.

t.-dı 143b/06

ṭarab (Ar. *tarāb*) Neşe.

t. 157b/08

taran- Taranmak.

t.-dı 187a/11

tarıġ Ekin, tohum.

t.+ḳa 167a/15

t.+lıġ 134a/12

tarıġçı Çiftçi.

t. 131b/06, 167a/15

t.+lar 131a/05

t.+turur 131a/06

tarıġlaġ Tohum ekilecek yer, tarla. **krş. tarlaġ/tarıġlaḳ**

t.+turur 157a/03

tarıġlaḳ Tohum ekilecek yer, tarla. **krş. tarıġlaġ/tarlaġ**

t.+turur 140b/09

tarıt- Ektirmek.

t.-tım 193b/14

tarlaġ Tarla. **krş. tarıġlaġ/tarıġlaḳ**

t. 194b/07

tarlıḳ Darlık.

t.+ı 165a/17

tarmaḳ Yırtıcı hayvan pençesi.

t.+ı 184a/02

tart- Tartmak, çekmek, uzatmak, çıkarmak.

t. 162a/17

t.-ġa 171b/14

t.-ma 122a/13

t.-mağıl sen 122a/13

t.-tı 162b/17

taş Taş, kaya.

t. 114b/10

t.+ıġ 117a/04

taş Dış.

t. 107a/05, 126b/02, 128b/14, 134a/02, 145a/02, 148a/15, 152b/08, 152b/10, 152b/11, 164b/06, 164b/08

t.+(köŋgül taş tut-) 145a/09

t.+ı 134b/13

t.+ıġ 117a/04

t.+ımnı 152b/02

t.+ın 152b/07, 167b/11, 178a/02

t.+ıŋg 152b/13

t.+ıŋgnı 126b/02

t.+tın 152b/09, 196b/08

t. taş ḳıl- Dışarıda bırakmak, hariç tutmak.

t.-ma 174a/10

t.-maġa 112b/08

t.-sa 102b/03,

taş- Taşmak.

t.-a 168b/05

taşırtı Dışarıda, dışarıdaki.

t. 178a/07

t. +n166a/06

taştın Dışta, dışarıda.

t. 175a/15

tat- Tatmak.

t. 162b/15

t.-tı 174b/09

t.-tıŋg erse 104b/14

tatı- Tat vermek.

t.-dı 168b/03

t.-r 133a/11

tatıġ Tat, lezzet, zevk.

t. 105a/06, 105a/09, 105a/10, 105a/14, 105a/15, 110a/05, 121b/12, 131a/08, 137a/01, 137a/10, 139b/12, 141a/10, 141b/14, 146b/12, 153b/09, 159a/06, 168a/02, 173a/02, 184a/07, 184a/07, 194b/13

t.+ı 193b/11

t.+ı (tatġı) 105a/02, 105a/05, 105a/10, 105a/16, 105b/01,

106a/06, 141b/15, 158b/05, 193b/10

t.+ı (tatġı ol) 141b/15, 161b/11

t.+ın͡g (tatġın͡g) 105a/07

t.+ḳa 141b/14, 184a/08

t.+lar 185b/16

t.+ları 105a/02

t. tatıġ bol- Huzura kavuşmak, huzur bulmak; beğenmek, lezzet almak.

t.-maz 112a/10

t.-masa 152b/09

t. tatıġ ilet- Tadını kaçırmak.

t.-ti 114b/06

t. tatıġ sür- Zevk sürmek, eğlenmek.

t.-me 141b/14

tatıġlıġ Tatlı.

t. 105a/17, 138a/03, 141b/11

tatıġsız Tatsız.

t. 105a/15, 184a/08

t.+ bol- 99a/16

t.+ ḳıl- 105a/17, 185b/16

t.+ turur 105a/16

tawar Davar, mal, eşya.

t. 117b/07, 130a/07, 133b/01, 163b/01, 165a/09, 165a/09, 182b/14, 183b/03, 183b/11, 190b/09

t.+ol 183b/12

tawraḳ Acele.

t. 178b/09

tawrat- Acele ettirmek.

t. 107b/13, 139b/01

tay Tay.

t. 173b/16

tayaḳ Dayak, değnek, asa.

t. 168b/09, 188b/06

t.+ı 140a/07

t.+ın 188b/03

t.+lıḳ 126a/16

tayan- Dayanmak; güvenmek.

t.-ġu 191b/01

t.-ma 121a/06

tayanç Dayanak, teselli.

t.+ım 111a/09

tazı (Far. *tazi*) Tazı, Arap atı.

t. 160b/08, 173b/16

t. tazı tili Arap dili.

t. 174a/05

taż'īf (Ar.) Tazif, iki kat etme.

t. 130a/16

ta'ziyet (Ar.) Başsağlığı.

t.+ḳıl- 188a/01

tefrīḳ (Ar.) Tefrik, ayırma, ayırt etme.

t. 130b/01

teg "Gibi" anlamında kullanılan edat. **krş. tig**

t. 98b/13, 98b/16, 99a/10, 100b/15, 102a/15, 103a/15, 104a/02, 104b/09, 104b/13, 105b/06, 105b/14, 106b/05, 108b/14, 109b/13, 110b/17, 111b/08, 111b/15, 113a/08, 113a/10, 114b/10, 114b/11, 115a/15, 116b/07, 117b/10, 118a/12, 118b/02, 118b/10, 119b/08, 120b/02, 122a/02, 122a/14, 122a/14, 123a/05, 123a/08, 123a/12, 123a/14, 123b/01,

124a/11, 124b/16, 125b/09, 126b/04, 126b/04, 127b/11, 128a/06, 132b/16, 134b/02, 134b/13, 135a/08, 135b/17, 139a/12, 142b/10, 143b/02, 143b/17, 144a/11, 144a/12, 145a/01, 145b/06, 145b/15, 146b/14, 147a/15, 147b/03, 147b/03, 147b/13, 147b/14, 149b/03, 150a/01, 151b/11, 152b/02, 153b/03, 153b/15, 154b/03, 155a/04, 155a/14, 160a/15, 161b/13, 162a/09, 163a/07, 163a/09, 163a/09, 163a/15, 168a/05, 168a/09, 168b/13, 168b/15, 168b/15, 169a/03, 169b/16, 170a/03, 170a/04, 170b/05, 170b/05, 170b/13, 173b/14, 174b/07, 175a/11, 175a/13, 176a/17, 179a/05, 180a/15, 181b/06, 182a/09, 184a/10, 186a/08, 186a/09, 187a/08, 187a/12, 187b/12, 187b/13, 188b/13, 189a/13, 189a/17, 189b/15, 189b/17, 193b/06, 193b/06, 193b/10, 193b/14, 193b/15, 194a/01, 194a/01, 194a/01, 194a/04, 194a/05, 194a/06, 194a/08, 194a/08, 194a/08, 194a/09, 194a/11, 194a/16, 194b/01, 194b/02, 194b/03, 194b/03, 194b/06, 195a/10, 195a/10, 195a/13, 195a/14, 195a/14, 195b/02, 195b/02, 195b/17, 196a/04, 196a/04, 196a/04, 196a/10, 196b/11

t.+lerig 184a/10

t.+(can teg erdim) 194a/06

t.+(kiş teg bol-) 113a/07

t.+(nigü teg bol-) 119a/03, 176b/02

t.+(toġmaduḳ teg bol-) 189b/02

t.+(torḳu teg bol-) 121a/13

t.+(yağı teg bol-) 173a/12

t.+(yaz teg erdim) 193b/16

t.+(yüz açar teg) 113a/10, 116b/09

teg- Değmek, dokunmak; ulaşmak; düçar olmak; hücum etmek, saldırmak. **krş. tig-**

t. 122a/16, 164b/12

t.-(tilekiñke teg-) 161b/09

t.-di 108b/02, 116a/01, 145a/01, 146b/07, 146b/16, 153b/08, 154b/15, 159b/15, 168b/02, 170a/11, 171b/02, 177a/01, 178a/13, 179a/17, 189a/15, 191b/16

t.-di erse 116b/12

t.-dim 194b/09

t.-dim (muñgḳa teg-) 195a/11

t.-e 119b/08

t.-er (murādḳa teg-) 125a/05

t.-ge 125b/06, 143b/04, 150b/06, 151a/05, 161a/15, 172a/06

t.-gey 150a/15, 151a/13, 164b/15

t.-gü 164b/05

t.-güke 172a/05

t.-güsi 139b/08

t.-ip 101a/15, 120a/14, 120b/03, 122b/05, 170a/01, 170a/06, 173a/10, 179a/03, 179a/13
t.-ir 105b/04, 106a/13, 120a/15, 120b/12, 123b/13, 150b/03, 150b/05, 159b/03, 159b/17, 163b/06, 166b/10
t.-ir (muyanḳa teg-) 101b/06,
t.-ir (tilekke teg-) 118b/14, 123b/14, 150a/16, 196a/11
t.-ir er- 122b/04, 122b/06, 122b/07
t.-ir erse sen 122a/16
t.-ir mü 106a/02
t.-megü 113a/02
t.-mes 132b/01, 190a/14
t.-mesü 148b/15, 158a/17
t.-mesüni 196a/06
t.-mez 105a/05, 111a/02
t.-miş 122b/12
t.-mişi 154b/13
t.-se 115b/09, 120b/09, 121a/13, 121a/14, 122b/01, 122b/03, 126a/09, 135b/15, 139b/02, 142a/15, 142b/16, 143a/13, 159b/01, 159b/03, 160a/14, 166a/17, 169b/02, 173a/03, 176b/08, 185a/03, 187b/06
t.-se (ülüg teg-) 177a/05
t.-sü 109a/01, 129b/12, 148b/15, 175b/07
t.-sü (başım kökke teg-) 136a/08
t.-ü 176a/06
t.-ümes 164b/10, 175a/05
t.-ümez 152b/15, 191a/15
t.-ür 156a/05

tegi "Kadar, dek" anlamında kullanılan edat.
t. 110a/13, 120b/01, 140a/06, 142a/02, 181a/13, 182a/04, 193a/13

tegimsiz Edep ve bilgiden payına düşeni almamış kişi.
t. 120b/05

tegin- Ulaşmak, elde etmek.
t.-ip (tegnip) 184b/03

tegindi Saraya ulaşmış olan kimse, konuk.
t. 175b/01

tegme Değme, her, bir, türlü türlü
t. 103b/14, 114b/05, 124a/04, 179b/17, 180a/08
t.+ke 127a/13

tegre Etraf, çevre.
t. 131b/04, 194a/10

tegşürül- Değiştirilmek.
t.-di 192b/04, 192b/10
t.-ge 171b/12

tegür- Eriştirmek. **krş. tigür-**
t. 112a/16, 158a/03, 165a/12, 166a/07, 193b/04
t.-(selāmım tegür-) 109b/16, 115b/13, 193b/03
t.-di 115b/02, 149b/02, 187b/04, 188a/07
t.-di (ülüg tegür-) 109b/12
t.-düm 117a/07, 148a/13
t.-düm (tegürdüm elig) 101b/08
t.-gey 116a/13, 121b/14

t.-gey (elig tegür-) 126b/03
t.-gey (tilekke tegür-) 167b/05
t.-gil 120a/08, 149a/06, 157b/10, 158a/09, 162b/12
t.-gil (selām tegür-) 169b/07, 186a/06
t.-gil (tilekke tegir-) 113b/14
t.-gü 120b/11, 167a/11
t.-gü (ilig tegür-) 132b/12, 171a/13
t.-me 104a/14, 135a/12, 164a/16
t.-me (ilig tegür-) 125a/17
t.-mesü 105b/03
t.-mez (küçi tegür-) 111a/04
t.-se 112b/03, 120b/02, 167a/06, 177a/07
t.-se (tilekke tegür-) 114a/08
t.-sen 115a/12
t.-sü (selām tegür-) 115a/13
t.-ü (tegrü) 129a/07, 152a/05
t.-üp (tegrüp) 124a/07
t.-ür (tegrür) 105b/08, 115a/05, 146b/10, 175b/15
t.-ür (ülüg tegrür) 101b/02

tek Tek, sade.
t. 118a/06

teke Erkek dağ keçisi.
t. 160b/12, 160b/14

tekin Boşuna.
t. 116b/16

telim Çok, pek çok, bol, fazla, daima. **krş. tilim**
t. 114b/01, 121a/17, 124a/06, 125b/14, 128b/04, 133a/05, 136b/11, 141a/12, 141a/14, 143b/03, 143b/11, 146a/14, 152a/12, 153b/03, 155b/15, 156a/01, 161b/12, 161b/13, 162b/11, 163b/06, 164a/05, 170b/15, 170b/17, 178b/06, 180a/04, 180a/09, 180a/16, 184a/10, 184a/10, 184b/15, 193a/10
t.+bol- 99b/13, 191a/03
t.+den 189a/09
t.+erse 107b/01, 111a/13

teltük Günahkâr.
t. 157b/14

temür Demir.
t. 126a/16, 140a/02, 194b/03

temürçi Demirci.
t. 133a/03

ten (Far.) Ten, vücut.
t.+iŋ͡g 173b/05

teŋ͡g Denk, benzer, akran, uygunluk.
t. 123b/16, 127b/09, 144a/03
t.+i 105b/16, 141b/11, 142a/02, 188b/12
t.+in 124a/17
t.+turur 105a/02
t.+tuş 126a/01
2. Ölçü, seviye, uygunluk.
t.+i 148a/17, 148b/03, 148b/04, 148b/04
t.+in 188b/15
t.+inçe 120b/10, 120b/11, 167b/01, 181b/04
t.+iŋ͡g 121b/16
t. teŋ͡ginden keçür- Ölçüyü kaçırmak.
t.-me 148a/17, 148b/03

teŋ- Havaya yükselmek, gözden kaybolmak.
t.-düki 182a/16
t.-ip 181a/15, 182a/16

teŋgeş Denk.
t.+i 124a/12, 124a/12, 135a/11
t.+lig 124a/12

teŋgeş- Denkleşmek.
t. 102a/10, 169b/02
t.-gü 138a/11

teŋgi Gibi, kadar.
t. 128a/11, 158a/09, 181b/09

teŋgiz Deniz.
t. 140a/07, 143a/06, 144b/13, 149a/01, 155b/03, 160a/12, 180a/12
t.+de 140a/04
t.+deki 160b/01
t.+den 186b/08
t.+ke 130b/16, 160a/12
t.+ol 155b/12, 196a/13
t. teŋgiz otra kir- Denize açılmak.
t.-di 99a/05

teŋgle- Denklemek, denkleştirmek. **krş. tiŋgle-**
t. 136b/15
t.-dim 170a/16
t.-se 137b/07
t.-yin 119a/04
t.-yü 137a/03, 137a/05

Teŋgri Tanrı.
T. 105b/03, 108b/03, 134a/10, 140a/04, 149b/08, 152a/15, 153a/15, 155a/16, 162b/13, 167b/06, 175b/06, 181b/12, 182b/12, 185b/13, 186a/11, 187b/11, 188a/04, 189b/12, 189b/13, 189b/16, 192b/12
T.+ke 108b/16, 115a/05, 144b/10
T.+turur 164a/16

teŋgrilik Allah rızası için, Allah rızasını gözeterek, Allah için.
t. 124b/02, 124b/04, 125a/11, 191b/09, 191b/14

teŋgsiz Eşi olmayan, benzersiz; adaletsiz; uygun olmayan.
t. 100a/02, 122a/04, 129a/02, 133b/09, 141b/14, 175a/16, 180a/16, 181b/03
t.+ bol- 120a/17, 122b/02, 139b/04, 155b/02
t.+ erse 130a/04
t.+ turur 102b/04

tepiz Çekememe, haset etme, kıskanma.
t. 125b/16, 126a/06

tepizlik Çekememezlik, hasetlik, kıskançlık.
t. 126a/02, 126a/05
t.+ bol- 125b/16

tepre- Tepremek, kımıldamak.
t.-medin 111a/03
t.-mez 140a/17
t.-se (til tepre-) 102a/02

teprен- Teprenmek, kımıldanmak.
t.-igli 131b/07

teprenür Canlı.
t. 150a/02
t.+ke 115a/09, 131a/08

tepse- (<*tepiz*+*e*-) Kıskanmak, çekememek.
t.-gey 125b/17
t.-geyler 126a/01
t.-megil 126a/04, 126b/12
t.-mek 126a/07
t.-p 126a/06

tepsegüçi Kıskanç.
t. 126a/07

ter Ücret, kira.
t. 151b/04
t.+i 138b/02

terengbin (Far.) Kudret helvası.
t. 180b/04

terk Tez, çabuk.
t. 99a/14, 101a/06, 104b/01, 104b/02, 119b/09, 122a/01, 125b/08, 130b/10, 133a/07, 141a/12, 141b/02, 143b/17, 147b/05, 150a/16, 150b/03, 156a/05, 156a/08, 157a/02, 159a/02, 161b/15, 172a/16, 185b/04, 193b/07, 196b/04
t.+al- 103b/13
t.+bar- 143b/01
t.+bol- 150b/02

terki Sofra.
t. 138a/02, 159b/11, 159b/14, 159b/15

terkin Çabucak. **krş. tirkin**
t. 104a/10, 112b/10, 116b/14, 130a/02, 137a/13, 148a/07, 163a/10, 167a/05, 174b/09, 178b/15

ters Ters; zor.
t. 99a/11, 118b/12, 141a/12

teş- Deşmek.
t.-er 121a/14

tetig Zeki, akıllı.
t. 109a/15, 109b/17, 112a/13, 112b/07, 115a/15, 117a/08, 147a/14, 147b/04, 170b/06, 170b/11, 177a/16, 177b/15, 193a/07
t.+erse 119b/09

tetrü Tersine dönüş, ters.
t. 159b/10, 194a/14, 195b/11
t.+bol- 159b/10

tevbe (Ar.) Tövbe.
t. 171a/02
t.+ḳa 171a/05
t.+ḳıl- 168b/10, 169a/06
t.+ḳılın- 158a/10

tevfīḳ (Ar.) Tevfik.
t. 144b/03, 161b/09, 178a/05
t.+ın 144b/02

t. tevfīḳ bér- bk. **tevfīḳ bir-**
t.-sü 161b/07, 162b/12

t. tevfīḳ bir- Tevfik ihsan etmek.
t.-di 101b/09, 172a/05
t.-sü 145a/09, 168a/04, 171a/12, 175b/05, 177a/02, 189b/09

tewşig Çarpışma; çalışıp didinme.
t.+i 128b/03

tez- Kaçmak. **krş. téz**
t.-e 124a/13
t.-er 105b/05, 105b/13, 131b/02, 159a/01

tezgin- Dönmek. **krş. tizgin-**

t.-ür 196a/14
t.-ürler 131b/11

tezig Ürkek, ürkmüş, kaçmış; koşan.
t. 106b/08, 141b/02

té- bk. ti-
t.-gü 116a/02
t.-güçi 137a/11
t.-me 151b/06, 196b/08
t.-p 99b/04, 99b/04

téyi͡ng Sincap.
t. 174b/05

téz- bk. tez-
t.-e 132b/14

tıd- Geri koymak, engel olmak.
t. 154a/15, 158a/13
t.-a 124a/02, 166a/16
t.-ar 185a/07
t.-ıġlı 191b/06
t.-ıġlısı 115a/11
t.-ma 138b/03, 166a/12
t.-maġay men 147b/05
t.-masalar 167a/06
t.-sa (özin tıd-) 101a/06
t.-tı 162b/14
t.-umaz 111a/04

tıdın- Kaçınmak, sakınmak; hâkim olmak.
t.-umadı (tıdnumadı) 162b/11

tılda- Engel olmak.
t.-ma 119a/09

tıldaġ Bahane, mazeret; sebep, engel.
t.+ım 194a/13
t.+turur 98b/03

tın Ruh; soluk, nefes.
t. 117b/12, 131a/09, 182b/08
t.+ı 189b/05
t.+ın͡g 139b/06

tın- Dinlenmek, solumak, nefes almak; toplamak.
t.-a 178b/06
t.-dı 116b/03, 145a/16, 149a/14, 150a/02, 174b/03, 178a/09
t.-ıp 113a/06, 142a/10, 142a/11, 145a/12, 168b/02
t.-ma 142a/08, 194b/10, 194b/12
t.-madaçı 142a/11
t.-madı 142a/10
t.-maġa 135b/09
t.-maġıl 142a/09
t.-maz 131b/10, 171b/02, 189b/05, 196b/12
t.-sa 166b/08
t.-ur ol 188a/10

tınım Nefes, soluk.
t. 106b/15

tınlıg Canlı.
t. 183a/09

tın͡gla- Dinlemek.
t. 171a/03, 176a/08, 176a/10, 191a/12
t.-dı 148a/14
t.-dım 118a/04, 145a/05
t.-ġay men 176b/01
t.-ġu 105b/07, 122b/09
t.-maz 175b/14
t.-maz sen 117b/09

t.-sa 121b/15, 162b/08
t.-yın 119a/04
tırn͡gaḳ Tırnak.
t. tırn͡gaḳ al- Tırnak yemek.
t.-ma 121b/14
ti- Demek. **bk. ay- / ayt- / ayıt- / sözle- / krş. té-**
t. 177b/05
t.-di 109b/01, 115a/04, 178b/09, 190b/04
t.-dim 111a/15
t.-din͡g 99a/11, 100a/11, 100a/11
t.-düki 172a/08
t.-dükte 141a/15, 141a/15, 141b/01, 176a/02
t.-düküm 112b/04
t.-genni 127b/16
t.-gey 121a/06
t.-gil 127b/15, 127b/16, 190b/17
t.-gli 137a/07, 160a/04
t.-gü 122a/11, 137b/13, 138a/15, 182a/12, 190a/11
t.-güçi103b/06, 140a/04, 154b/11, 161a/11, 185b/05, 191a/09, 191a/10
t.-ġüçini 143b/10, 143b/10
t.-me 129a/14, 162a/04, 196b/08
t.-megil 155a/08
t.-mekden 102a/16
t.-mesün 151a/16
t.-miş 146a/02, 151b/02
t.-p 108a/09, 110a/09, 111b/17, 114a/02, 114a/02, 116b/02, 118a/13, 123b/06, 124a/06, 126a/10, 128b/11, 128b/12, 129a/14, 132a/04, 137b/13, 142a/08, 142a/09, 149a/06, 149b/16, 152a/12, 155a/01, 155a/04, 155b/15, 156a/01, 156a/01, 161a/09, 168a/05, 168a/11, 168a/15, 169b/10, 180a/09, 183b/09, 190b/02, 193a/04, 195b/04, 195b/06
t.-r 98b/07, 99b/02, 100a/07, 100a/17, 101b/01, 102a/04, 102b/01, 102b/04, 103a/12, 104a/14, 104b/11, 105a/12, 106a/09, 106b/12, 107a/06, 109a/02, 111a/06, 111b/17, 112a/17, 112b/15, 114a/10, 114a/17, 115b/15, 117a/01, 118a/07, 119b/14, 120b/13, 121b/01, 122b/17, 123b/04, 124a/07, 124a/16, 124b/07, 126a/13, 127a/10, 128b/01, 128b/09, 131a/12, 132a/10, 133b/11, 135a/16, 136a/05, 137b/03, 137b/09, 140b/05, 141a/11, 141b/08, 142b/04, 143a/06, 143b/04, 145b/13, 146a/09, 147a/16, 148b/01, 149a/01, 149b/12, 150b/01, 151b/13, 152b/10, 153a/06, 155a/02, 155a/05, 155b/03, 156b/09, 157a/05, 157b/12, 158a/07, 159a/04, 159a/13, 160a/04, 160a/09, 161a/07, 161a/16, 162a/01, 162a/10, 162b/04, 163b/02, 163b/15, 164a/07,

164b/18, 165a/15, 166a/01, 166b/11, 167b/07, 169a/10, 169a/17, 171a/03, 171b/03, 172a/01, 172a/14, 173a/16, 173b/07, 174b/12, 175a/08, 175b/12, 176b/09, 178b/11, 179b/04, 180a/12, 180b/14, 182a/12, 182b/16, 184a/05, 184a/17, 184b/08, 185b/02, 185b/14, 188b/11, 190b/14, 191b/12
t.-r erse 112a/07, 112a/08
t.-rler 116a/08
t.-se 98b/06, 107a/08, 107a/09, 109b/15, 111b/17, 112a/06, 115a/08, 117b/02, 119b/01, 121b/03, 123b/06, 124a/14, 124b/10, 126b/11, 126b/12, 126b/13, 126b/17, 127a/01, 127b/02, 129a/15, 129b/12, 130a/14, 130b/05, 130b/15, 131a/13, 131a/14, 131a/15, 131a/16, 132a/11, 134a/02, 136a/10, 136a/12, 137b/12, 138a/01, 138b/02, 140b/17, 144a/13, 154b/10, 155b/05, 160a/03, 161a/08, 162a/04, 169a/14, 176a/02, 177a/05
t.-se sen 136a/11, 149b/07, 152a/10, 155b/04, 159a/04, 159a/04, 196a/12
t.-seler 121b/03, 127b/15
t.-yi͡ŋ 160b/06
t.-yü 99a/03, 101b/15, 102a/16, 117b/10, 151a/12, 159b/16, 162b/14, 173a/15, 178b/10, 179a/01, 179a/17
t.-yür 155a/05

tig Gibi. **krş. teg**
t. 145b/04, 160a/12
t.+i 177a/12

tig- **bk. teg-**
t.-di 159b/04
t.-eyin 136a/12
t.-sü 147a/08
t.-ümedi͡ŋ 189a/15

tigin Prens.
t. 137b/15

tigü Lokma, parça.
t. 162b/16
t.+ni 161b/02

tigüle- Lokma lokma vermek.
t. 161b/01

tigür- Eriştirmek. **krş. tegür-**
t. 138a/09, 138a/16

tik- **1.** (Bitki için) ekmek.
t.-ip 129a/09
2. Mevki vermek.
t.-ti 155a/16
3. (Akrep için) sokmak.
t.-erler 196a/04
4. (Mec.) (Göz) dikmek, bakmak.
t.-di (közin tik-) 187a/06
t.-ip (köz tik-) 134a/03
5. (Mec.) Direnmek, vazgeçmemek.
t.-se (adaḳ tik-) 124b/08

tiken Diken.
t. 113a/17

tikil- Dikilmek.
t.-di 118b/03
til Dil, lisan; söz, sözlük.
t. 100a/11, 100a/13, 101a/2, 118b/17, 124a/04, 126b/16, 127a/07, 127a/08, 128b/08, 129a/07, 137b/16, 153a/12, 155a/13, 164b/18, 168a/10, 170b/17, 176a/15, 177a/06, 183a/09, 190a/06, 192b/01, 193a/06, 193a/07, 195a/16, 195a/16, 196a/10
t.+(köŋgül til kiçig tut-) 119b/03, 135b/02, 157a/06
t.+(köŋgül til köni tut-) 102b/14, 115a/07, 118a/09, 119b/17, 155b/14, 156a/10
t.+de 129a/02, 151a/16, 175a/03, 179b/10, 182b/09
t.+den 185b/08, 191a/16
t.+i 111a/06, 128b/05, 130b/14, 134a/12, 148b/01, 151a/17, 151b/01, 161a/16, 168b/02, 171b/02
t.+i (tazı tili) 174a/05
t.+ide 100a/16
t.+ig 118b/05
t.+im 111a/03, 114b/01, 124a/06, 132a/04, 142a/05, 162b/11, 170b/17, 175b/03, 193a/06
t.+in 98b/08, 100b/01, 102a/03, 102a/07, 109b/02, 112a/12, 112a/14, 112a/15, 112b/03, 113b/02, 114a/16, 114b/01, 115a/01, 115a/07, 115b/02, 116a/12, 116a/16, 117a/03, 117a/07, 117a/12, 117b/17, 119a/09, 120a/05, 124a/02, 127b/02, 127b/07, 127b/11, 128a/12, 128b/07, 128b/11, 128b/12, 129a/12, 129a/13, 129a/14, 130b/11, 132b/09, 134a/08, 145a/04, 146b/07, 147b/02, 151a/15, 151b/07, 156a/09, 158a/10, 165b/08, 174b/04, 178a/09, 180a/09, 188a/05, 189b/10
t.+inde 124b/12
t.+indin 19b/16, 131a/04
t.+ini 147b/02
t.+iŋg 98b/13, 127b/01, 170a/11, 184a/04
t.+iŋgde 163b/10
t.+iŋge 131a/02
t.+iŋgni 179b/03
t.+(köŋgül til tüz-) 101a/02
t. til aç- Söze başlamak, konuşmak.
t.-maz (til aç-) 99b/16
t.-tı (tilig aç-) 170a/08
t.-tı (tilin aç-) 99b/07, 181a/11
t. tili tepre- Konuşmak.
t.-se 102a/02
t. tilig kurıt- Dilinden düşürmemek.
t.-maz 102a/01
t. til uzat- Diliyle zulmetmek, dil uzatmak.
t.-tım 194a/07

t.-ur (tilig uzat-) 172b/01
t. tilin bekle- Dilini tutmak, ileri geri konuşmamak.
t.-se 119b/05
tildem İyi konuşan hatip.
t.+i 169a/10
tile- Dilemek, istemek, beklemek; aramak.
t. 125a/09, 133a/10, 133a/13, 134b/01, 140b/16, 141a/01, 142a/08, 142a/09, 153b/10, 154b/17, 155a/11, 156b/06, 157b/15, 159a/17, 164a/06, 164a/12, 165b/11, 165b/11, 165b/12, 166b/11, 168a/01, 175b/01, 177b/06, 193a/01, 196a/11
t.-di 142a/12, 168b/07, 169a/06
t.-dim 170b/03, 182b/15, 195a/13
t.-gey 146b/15, 177b/02
t.-gil 133b/07, 164a/09, 177a/04
t.-gli 102b/04, 116a/05, 134a/07, 134a/09, 134a/11, 134a/13, 142a/09, 142a/10, 162b/07, 181b/16, 190b/10
t.-gü 142a/06, 167a/04, 195a/03
t.-me 102b/07, 113a/01, 124b/05, 132b/07, 133a/10, 133b/01, 140b/17, 141a/03, 155a/07, 177b/06
t.-medim 193a/03
t.-megey 126a/02
t.-mez 165b/06, 190b/09
t.-mez men 110a/05
t.-miş 109a/03, 109b/13, 109b/15, 114a/07, 115a/08, 115a/11, 131b/14, 147a/04, 169b/02
t.-mişke 109b/08
t.-p 100b/14, 107b/06, 108b/17, 109a/05, 112b/14, 113a/01, 114a/05, 131b/11, 133a/01, 140a/02, 142a/08, 142a/08, 142a/09, 142a/11, 142a/14, 142a/16, 147a/03, 151a/08, 154a/02, 163b/11, 179a/11, 186b/09, 189b/01, 191a/11, 191a/17, 193b/09, 195a/03, 196a/03, 196b/02
t.-r 101b/10, 103a/03, 105b/16, 117a/13, 126b/10, 134a/03, 134a/03, 149b/14, 162b/07, 164b/04, 165a/08, 165a/09, 165a/10, 165a/10, 176a/01, 183b/04
t.-r boldı 142a/16
t.-r boldum 142a/12
t.-r erdi 148b/13
t.-r erse sen 126b/15
t.-r men 110b/09, 111b/13, 114b/05, 142a/04, 142a/06, 142a/07, 189a/14
t.-r sen 172a/07
t.-rke 102a/17, 102b/02
t.-rse 103b/01, 162a/15
t.-se 102a/11, 102b/14, 103a/02, 103a/03, 103a/04, 103a/06, 105b/17, 107b/07, 108b/07, 108b/17, 109b/14, 109b/14, 112b/14, 113b/11, 114b/05, 117b/06, 117b/07, 118a/09,

119a/16, 119a/16, 123b/05, 123b/15, 124b/09, 125a/02, 125b/03, 126b/03, 126b/03, 126b/14, 126b/16, 127a/02, 127a/04, 127a/07, 127a/14, 127b/17, 130a/10, 130a/10, 131a/03, 132a/12, 132a/13, 132b/15, 133b/06, 134a/08, 137a/02, 137b/15, 137b/16, 138a/13, 138a/13, 138a/13, 138a/13, 139a/01, 144a/14, 144b/01, 147a/11, 150b/07, 152a/12, 153a/03, 155b/09, 160a/07, 161b/01, 162b/03, 163b/06, 164a/01, 166a/04, 166a/04, 168a/05, 169a/04, 177b/13, 178a/06, 188b/07, 193a/01

t.-seŋ͡g 122b/15, 127b/01, 135b/16, 135b/16, 154b/09

t.-yi 195a/02

t.-yin 110a/17, 140b/17

t.-yü 110a/04, 139a/08, 195a/03

tilek Dilek; iş.

t. 101a/12, 102a/07, 103b/01, 103b/01, 109a/05, 109b/13, 109b/13, 113b/11, 113b/11, 117a/03, 117b/06, 119a/02, 134a/15, 136a/15, 139b/09, 141a/03, 142b/06, 142b/12, 147a/04, 147b/09, 155a/11, 162b/03, 164a/09, 164a/09, 172a/09, 173b/11, 174a/16, 176b/15, 186b/05, 194a/11

t.+çe 105b/17, 143b/01, 170b/15, 176b/16, 187b/02

t.+i 106b/09, 109b/15, 116b/01, 117a/13, 171b/07

t.+im 105b/09, 112a/14, 114b/07, 115a/16, 140b/08, 141b/06, 146b/03, 147a/05, 149a/10, 152a/04, 152a/05, 175b/06, 176a/05, 193a/02, 193a/05

t.+im bol- 113b/15

t.+in 109a/05, 114a/05, 115a/11, 150a/16, 162b/06, 162b/07, 162b/07, 178b/12

t.+inçe 105b/15, 107a/03

t.+iŋ͡g 101a/08, 101a/10, 109a/11, 113a/14, 117b/07, 119a/02, 131b/14, 145b/13, 147b/10, 176a/14, 179a/01, 189b/12, 189b/13

t.+ke 109a/04, 147a/04, 153b/01, 169b/02, 183a/08

t.+ni 147a/03

t. tilek ber- bk. tilek bir-

t.-ür (tilekin ber-) 115a/09

t. tilek bir- İstediğini vermek. **krş. tilek ber-**

t.-di (tilek arzū bir-) 155a/13

t.-ge 168a/05, 181b/12

t.-me (tilekini bir-) 159a/06

t.-megü 105b/17

t.-sü 162b/13

t.-sü (tilekiŋ͡g bir-) 152a/15, 168a/06

t. tilek bul- Dileğine kavuşmak.

t.-duŋ͡g 173b/11

t. ġuḳa 125b/03, 149b/14
t.-madı 142a/10
t.-mış 121a/03
t.-sa 114a/13, 136a/15
t.-sa (tilekin bul-) 149b/15
t.-su (tilekleri bul-) 173b/17
t.-up (tilekin bul-) 154a/05
t.-ur 99b/14, 142a/11, 152a/08
t.-ur (tileki bul-) 109a/04, 115a/08, 150b/02

t. tilek bulun- Dileğini bulmak, istediği olmak.
t.-dı (tileki bulun-) 140b/07
t.-sa 162b/03

t. tilek ḳol- Dilemek, arzulamak.
t.-dı 148a/15
t.-ġuçı 119b/14
t.-sunı 147b/11

t. tilek kötür- Arzu ve heveslerini yok etmek.
t.-düm (arzū tilek kötür-) 140b/03

t. tilek arzū ḳod- Dilemeyi bırakmak, dileğinden vazgeçmek.
t.-tı (tilek arzūsın ḳod-) 140b/08
t.-tı (tilek ḳod-) 148b/05

t. tilek arzū sür- Heva ve arzu peşinde koşmak.
t.-me 184a/04
t.-mek 184a/07
t.-mek erse (tilek sür-) 194a/04

t. tilek arzū yi- Dileğine erişmek.
t.-r 100a/07
t.-se sen 185a/02

t. tilekke teg- İsteğine kavuşmak.
t.-(tilekiŋke teg-) 161b/09
t.-ir 118b/14, 123b/14, 150a/16, 196a/11

t. tilekdin ülüg bul- Arzuladığını elde etmek.
t.-sa 114a/07

t. tilekke tegür- İsteğine kavuşturmak.
t.-gey 167b/05
t.-gil 113b/14
t.-se 114a/08

tilekçi Dilekte bulunan, dileyen.
t.+bolup 142a/04

tilet- İstetmek, diletmek.
t.-tim 193b/09

tilkü Tilki.
t. 160b/15

tilwe Deli.
t. 100b/12, 194a/14
t.+bol- 195b/09

tiŋle- Denklemek, denkleştirmek. **krş. teŋle-**
t.-yü 174a/12

tip tirig Dipdiri.
t.+ bol- 170a/14

tir- Dermek, toplamak.
t.-di erse 184a/12
t.-diŋ 161a/04, 173b/16
t.-düküŋ 161a/05
t.-e 134a/15, 196b/10, 196b/15
t.-e birge 134b/08
t.-er 161a/05
t.-er sen 99a/04, 160b/02, 160b/06
t.-erse 160a/17

t.-geli 106a/16
t.-gü 165a/05
t.-güçi 130b/13, 140a/05
t.-igli 190b/09
t.-ip 187a/14
t.-ip sen 160b/04
t.-medim 182b/14
t.-mek 103b/08
t.-miş 126b/01
t.-se 106a/13

tiren- Direnmek, dayanmak, çekinmek.
t. 107a/03
t.-di 114b/06, 146b/05

tirgük Direk.
t.+e 163b/06
t.+i 101b/04

tirgür- Diriltmek.
t.-ügli 140a/09

tirig Diri, canlı, yaşayan.
t. 98b/04, 99a/06, 101b/05, 107a/04, 107a/09, 108b/10, 109b/04, 111b/04, 133a/12, 135a/07, 140b/01, 143b/12, 146a/09, 146b/11, 153b/05, 153b/12, 161b/13, 167b/17, 172a/06, 172b/16, 177b/05, 177b/06, 177b/09, 179b/17, 180a/01, 182a/07, 182b/04, 182b/06, 188a/12, 190b/01, 193a/08
t.+(tip tirig bol-) 170a/14
t.+bol- 106b/01, 129b/06, 131a/09, 168a/01, 177b/09, 179b/02
t.+de 98b/09, 183a/05
t.+in (tirgin) 168b/09
t.+ke 107b/16, 138b/09, 162a/06
t.+ler 116a/04, 150a/02, 186b/09, 186b/15
t.+tur- 134b/11
t.+tut- 98b/04, 155a/17

tiriglik Dirilik, canlılık; hayat, ömür.
t. 98b/05, 98b/15, 99a/16, 102b/15, 103b/10, 104a/05, 104a/06, 104a/07, 104b/17, 105a/17, 106a/01, 106a/02, 106a/03, 106a/15, 106a/17, 106b/10, 106b/16, 107a/15, 107b/15, 110b/09, 110a/17, 110b/15, 111b/01, 111b/13, 111b/15, 115a/09, 123a/12, 123b/02, 123b/08, 125a/16, 126b/12, 126b/15, 129b/05, 129b/07, 132b/05, 133a/10, 133a/10, 133a/11, 133a/13, 137b/02, 138b/09, 139a/06, 139b/03, 139b/05, 139b/06, 141a/06, 141a/09, 143a/05, 143a/14, 143b/08, 146a/04, 152a/02, 153b/13, 154a/01, 154a/02, 154a/15, 154b/04, 156a/15, 157a/02, 157b/03, 163b/02, 164a/04, 166b/13, 168b/03, 168b/06, 168b/08, 168b/09, 168b/11, 168b/14, 170a/17, 170b/01, 170b/02, 170b/02, 170b/03, 170b/03, 175a/11, 175a/11, 176b/08, 176b/17,

177b/06, 177b/07, 177b/08, 181b/11, 182a/04, 182a/09, 182a/10, 182a/14, 182a/15, 183a/06, 184b/15, 188b/16, 189b/01, 192b/03, 193b/06, 194a/02
t.+bol- 112a/04, 143a/15
t.+ke 105a/16, 106a/03, 106b/15, 159a/11, 168b/10, 170b/09, 182a/08, 193b/10, 194b/07
t.+ḳıl- 195a/07
t.+lerim 182a/11
t.+ni 143a/12, 193b/12, 194a/14
t.+te 158a/13
t.+turur 105a/04, 177b/08, 182a/03
t.+yutı bol- 156b/17
t. tiriglik suwı Âb-ı hayat, bengisu.
t.+n 185a/02
t. tiriglik yé- bk. tiriglik yi-
t.-gü 189b/01
t. tiriglik yi- Yaşamak, hayat sürmek, ömür tükenmek.
t.-dim (tiriglik yi-) 106b/16, 182a/04
t.-gü 156a/15
t.-me (tiriglik yi-) 138b/09
t.-r (tiriglikni yi-) 143a/12
tiril- Dirilmek, yaşamak; toplanmak bir araya gelmek.
t. 109a/01, 115b/12, 124b/17, 127a/16, 131a/07, 132a/14, 133a/06, 135b/11, 137b/15, 137b/16, 140b/16, 172a/04, 176b/17
t.-di 132a/04, 132b/13, 154a/05, 160b/09, 161a/11, 168b/05, 168b/13, 169b/17, 188b/10
t.-dim 139a/13
t.-ge mü erdi 146b/04
t.-gil 121a/16, 127a/14, 134b/07, 137b/03, 175b/08, 189b/14
t.-gü 109b/04, 123a/13, 131b/11, 132b/16, 133a/01, 155a/10, 163a/15
t.-güsi 123a/08
t.-miş 155a/09
t.-se 104a/12, 104b/15, 146a/11, 159b/02, 172a/15
t.-sü 152a/16, 175b/07
t.-sün 114a/15
t.-ü (tirlü) 117a/16
t.-ür (tirlür) 183b/11
tirkin bk. terkin
t. 98b/14, 116b/11, 135b/06, 187a/13, 187a/14
tirnek Dernek, topluluk.
t.+ig 143b/06
tiş Diş.
t. 138b/02
t.+in 174b/07
tişi Dişi, kadın.
t. 105a/03, 105a/10, 105a/12, 105a/14, 106a/04, 122a/14, 122a/14, 134a/14, 134a/16, 134b/01, 134b/02, 134b/07, 135a/03
t.+den 191b/08
t.+g 134b/14, 135a/01, 135a/02, 135a/04
t.+lerni 134b/13

t.+niŋ͡g 134b/13

tit- Vazgeçmek.

t.-ip 154a/14

titigsig Çamurdan yapılmış, balçık.

t. 109b/09

titim İnat, sebat, azim.

t.+lig 177a/08

titir Dişi deve.

t. 160b/09

tiz Diz.

t. 120a/06

tiz- Dizmek.

t.-dim 196b/02

t.-ip 132a/03

tizgin- **bk. tezgin-**

t.-igli 172a/14

t.-ü 185a/08

t.-ür 131b/14, 160b/06

t.-ür men 105b/09

tod- Doymak. **krş. toy- / tot-**

t. 140b/13

t.-ġa 140b/14

t.-ġu 142b/02, 160a/11

t.-ġuça 141b/12

t.-ġuçı 131a/09

t.-ġusı 128a/16

t.-mağınça 111a/02

t.-maḳ 106a/06

t.-masa 140b/14

t.-maz 161a/12

t.-maz (közi tod-) 106b/06

t.-mış kişi (köŋ͡gli tod-) 140b/05

t.-sa 105b/15, 105b/17, 106a/06, 106a/07, 106a/08, 128b/05

t.-tı 159b/12, 172b/03

t.-u 105b/09

t.-uġlı 107b/14

t.-uġlıḳa 110b/06

t.-uġlısı 191a/08

t.-umaz 126a/06

t.-up 106a/12, 138a/05

todlıç Todlıç, bir kuş türünün adı.

t. 160b/16

todun- Doymak.

t.-sa 141b/17

todur- Doyurmak.

t.-ġu 141b/12, 165a/05

t.-up (todrup) 111a/02

toġ Toz.

t. 162a/17

t.+(tümen toġ tozıt-) 194a/04

t.+a 174b/14

t.+ı 132a/02, 145a/14, 145b/07

toġ- Doğmak, meydana çıkmak, yükselmek.

t. 134b/03

t.-a 118b/17, 166b/13

t.-ar 157b/02, 187b/02

t.-ayı 195a/10

t.-dı (küni toġ-) 166a/03

t.-maduḳ teg bol- 189b/02

t.-masa 134b/11

t.-mış 103b/08

t.-sa 98b/06, 134b/12, 172b/12, 182b/08

t.-uġlı 157a/10, 157b/02, 188a/10
t.-up 118b/17, 124b/16, 169b/16

toġa Hastalık.
t. 179b/03
t.+ḳa 117b/04, 129b/04
t.+n 179b/02

toġar Doğu. **bk. kün toġar**
t.+dın 109a/09, 113a/10, 131b/14, 140a/06, 145b/03, 163a/07, 187a/08, 193a/13

toġur- Doğurmak.
t.-sa 136b/12

toḳ Tok; tokluk.
t. 105b/09, 141a/08, 161a/07, 161a/10
t.+bol- 111b/16, 161a/06
t.+erse 122a/15
t.+ı 160a/14, 176a/08
t.+turur 140b/04
t.+um 142b/02
t.+un 144a/01

toḳ Dayanak, destek.
t.+ı 114a/10
t.+um 101b/07, 142b/02, 152a/05

toḳı- Dövmek, dokumak, vurmak, çalmak; dokunmak.
t. 130b/02, 187b/01
t.-dı 116b/13, 148a/07, 170a/06
t.-ġay 107b/12, 135b/13
t.-ġlı 131a/09, 182b/08
t.-mış 124a/07
t.toḳım toḳı- Kesimlik hayvan kesmek.
t.+(toḳımlar toḳı-) 138b/10

toḳın- Dokunmak.
t.-maz 184a/05
t.-ur 157a/12

toḳıt- Dokutmak, yaptırmak.
t.-tım 194b/03

toḳluḳ Tokluk, tok olma.
t.+ı 159a/05, 161a/07
t.+ı (kön͡gül toḳluḳı) 102a/04

toḳu Âdet, düzen, töre. **bk. ön͡gdi / törü**
t. 110a/08, 118a/10, 118a/11, 118b/04, 119b/02, 128a/12
t.+sın 119a/10
t.+suz 132b/08

toḳuz Sayı adı, dokuz (9).
t. 145b/07

tol- Dolmak.
t.-dı 145a/14, 145a/15, 160b/08, 163a/07, 178a/14, 195a/05
t.-ġa 158a/12, 184b/07
t.-maz 140a/13, 160b/07, 160b/08
t.-up 143b/12
t.-ur 106a/07, 116a/05, 166b/09, 171b/06, 177a/16

tolı **bk. tolu**
t. 114b/10, 180b/07

tolu **1.** Dolu, dolgun. **krş. tolı**
t. 183b/05, 184b/02, 193b/15
t. (tolu tut-)166a/15
2. Çok, fazla, bol.
t. 134a/07, 158b/01,
3. Tamamen.
t. 163a/07, 163a/08,
4. (Mec.) Mutluluk, baht.
t. 125b/11, 140a/10,

tolula- Doldurmak.
t.-r sen 160b/04

tolun Dolun, ayın on dördü.
t. 193b/15

ton Elbise, giysi.
t. 107b/16, 141b/11, 141b/16, 141b/17, 147b/12, 165a/10, 178a/10, 195a/08
t.+ı 174b/04
t.+ın 150a/01, 163a/11, 187a/13
t.+um 141b/07, 141b/10

ton- (Mec.) Düşünceli olmak.
t.-up 101b/13

tonan- Donanmak.
t.-dı 148a/04

to͡ng- Donmak.
t.-ar 99a/14

to͡nga Yiğit, kahraman.
t. 99a/17, 101b/11, 102a/08, 114a/17, 122a/08, 122b/03, 129b/12, 135b/08, 141b/03, 148a/16, 151b/17, 154b/01, 155a/02, 161a/03, 164b/02, 171a/09, 179b/07, 179b/13, 182b/01, 187b/02

to͡nga- Şikâyet etmek, gammazlamak; iftira etmek.
y.-ma 121b/07
y.-sa 175b/11, 176a/03, 176a/05, 176a/07

To͡nga Alp (k.a) Alp-Er Tonga, Saka hanı, Taciklerin (İranlıların) Efrasiyab dedikleri destani Türk kahramanının adı.
T. 175b/12

to͡ngaġ İftira. **bk. yo͡ngaġ**.
y. 175b/14

to͡ngaġçı Gammaz, müfteri. **bk. to͡ngaġlı**
t. 175b/11, 175b/15

to͡ngaġlı Gammaz, müfteri. **bk. to͡naġçı**
t. 176a/03

to͡nguz Domuz.
t. 160b/15

top Hepsi.
t.+ı 134b/11

topraḳ Toprak.
t.+ıġ 162a/16

tor Ağ, tuzak.
t. torḳa kir- Tuzağa düşmek.
t.-mez 104b/10
t. torḳa yit- Tuzağa düşürmek.
t. 126a/15

tor- Zayıflamak.
t.-ma 165b/12
t.-u 141b/13, 188b/16

torlaḳ Zayıf.
t. 122a/14

torḳu İpek kumaş, ipekli.
t. 113a/17
t.+teg bol- 121a/13

tosun Haşarı tay.
t. 194a/06

tot- **bk. tod- / krş. toy-**
t.-sa 105b/16

totar- Kötülemek, itibarını sarsmaya çalışmak.
t.-sa 126a/01

toy Halk, topluluk.
t. 159b/13
t.+ı 134b/12

toy Toy kuşu.
t. 160b/16

toy- **bk. tod-**
t.-ġu 107b/16

toz Toz.
t. 162a/17, 178b/05

toz- Toz yükselmek, tozmak.
t.-dı 149b/17

tozıt- Tozutmak, tozu dumana katmak.
t.-tım (tümen toġ tozıt-) 194a/04

tozī Bir tür kumaş, Toz kumaşı.
t. 160b/07

töben **bk. töbün**
t. töben bir- Yerin dibine batmak.
t.-sü 111b/16

töbün Alt, aşağı. **krş. töben**
t. 140a/04

tök- Dökmek.
t.-er 125b/09, 186b/14
t.-güçi 190b/06
t.-me 157a/15, 186a/17
t.-se 179b/07
t.-ti 186b/01
t.-üp 126b/13

tökül- Dökülmek.
t.-ür (töklür) 179b/07

tökün- Dökünmek.
t. 143a/16

tönḡdi Ters hareket, kanunsuzluk.
t.+si 140a/12

tönḡit- Eğilmek, dönmek.
t.-ti 187a/09
t.-tim 194a/01

töpü Tepe.
t.+din 145b/02

tör Baş köşe.
t. 102b/13, 181b/07, 196a/09
t.+de 116b/15, 120a/03
t.+ke 195b/14
t. tör bul- Başköşeye geçmek.
t.-sa 100a/13

törçi- Başlamak.
t.-se 119b/08

tört Sayı adı, dört (4).
t. 110b/08, 110b/11, 134a/13, 142b/14, 142b/14, 177a/05, 177a/09, 193b/04, 196a/07
t.+bol- 138b/04
t.+inç 177a/08
t.+ḳutu bol- 138b/04
t.+ol 175b/17
t.+ten 134a/02
t.+(altmış iki bile tört yüz) 192b/13, 196b/09

törtegü Her dördü.
t. 134b/01

törü Töre, kanun, düzen. **bk. toḳu / öngdi**
t. 101b/04, 101b/04, 110a/08, 118a/10, 118a/11, 118a/16, 118b/02, 118b/04, 118b/10, 119b/02,

120b/13, 120b/13, 123a/02, 123b/04, 127b/13, 127b/13, 128a/12, 132b/07, 132b/10, 133b/03, 154b/09, 158a/05, 158a/05, 158a/07, 158b/07, 164b/01, 164b/09, 166b/01, 167a/01, 171b/10, 171b/12, 171b/16, 172a/03, 172a/04, 172b/09, 176b/05, 178a/15, 178a/15, 189b/09, 192b/07, 192b/10, 194b/02, 195b/13, 195b/14, 195b/15
t.+çe 119b/07
t.+ḳıl- 154b/07, 155b/01, 158a/09, 163b/13, 177a/06
t.+lüg 101b/02, 101b/05, 127a/10
t.+sin 119a/10, 136b/09, 137b/17, 141a/11, 163b/08
t.+süz 110a/08
t.+ur- 122b/05

törü- Türemek, meydana gelmek, yaratılmak.
t.-miş 141a/02, 162a/04
t.-mişke 141a/03, 141a/04
t.-r 133a/04, 182b/08
t.-se 99a/06, 134b/04

törüt- Yaratmak.
t.-miş 189b/16
t.-ti 99b/08, 107b/13, 107b/14, 109b/04, 109b/05, 109b/08, 109b/10, 109b/13, 110a/13, 142a/17, 144a/15

törütgen Yaratan, Tanrı, el-Hâlık.
t. 109b/01, 115a/04, 141a/04
t.+ke 141a/03
t.+ni 141a/02

töşe- Döşemek.
t.-gil 138a/02

töşek Döşek.
t. 113a/09, 116b/06, 138a/02, 145b/01, 147b/16, 174b/06, 187a/01
t.+in 163a/10
t.+ke 169b/13, 187a/03
t.+ḳıl- 169b/14

töşekçi Döşekçi.
t. 122b/13

töşen- Döşenmek.
t.-di 140b/01
t.-ip 189b/04
t.-miş 179a/14
t.-se 193a/08

töşet- Döşetmek.
t.-tim 193b/08

töz Asıl, kök; kaynak; soy sop.
t.+i 145b/15, 152b/08, 168b/07, 186b/04
t.+in 113b/03, 149b/12, 176a/07
t.+üg 145b/16
t.+ün 129a/02

tözü Bütün, hep, tamam.
t. 101b/08, 112a/17, 115a/09, 115a/13, 126a/10, 131a/09, 131b/07, 134a/10, 142a/02, 158a/03, 193b/02, 193b/04
t.+g 138a/06
t.+ke 101b/02, 138a/09, 138a/16, 157b/10

tözün Yumuşak huylu.
t. 99b/05, 100b/08, 105b/01, 121a/06, 122a/06, 122b/05, 123b/06, 126b/17, 131a/16, 136a/10, 137b/16, 142a/03, 156a/06, 158b/13, 160a/01, 171b/01, 178b/03, 183a/10, 184a/09, 186a/09, 188b/10, 189b/14, 195b/14
t.+bol- 120a/06
t.+ke 99b/05
t.+ler 100b/02
t.+sen 111a/16, 193a/11, 193a/14

tözünlük Yumuşak huyluluk, asillik.
t. 111a/16

tu- Kapatmak, tıkamak, kaplamak, dolmak.
t.-dı 149b/17, 174b/04, 191a/07
t.-dı (yüz tu-) 174b/04

tuçı Her zaman, daima.
t. 110b/10, 114a/05, 121a/16, 122b/15, 125a/11, 130a/03, 134b/13, 154a/02, 176b/05, 177a/05

tud- **bk. tut-**
t.-tı 174b/05

tuġ Davul.
t. 109b/08
t.+ı 145b/07, 162a/13

tul Dul.
t. 122b/09, 150a/01, 158b/07, 174b/04, 192b/04

tul- Kapanmak, tıkanmak.
t.-ur 106a/07

tulum Silah.
t. 106b/03, 143b/07, 143b/15, 158a/12, 164a/11, 167b/02, 186b/10

tuman Duman, sis.
t. 149b/17, 178b/05
t.+dın 162a/17

tumlı- Soğumak, üşümek.
t.-maḳ 139b/09
t.-r 156a/08, 175b/16

tumlıġ **bk. tumluġ**
t. 137a/18
t.+erse 137a/18
t.+ıġ 109b/12, 137a/11

tumluġ Soğuk. **krş. tumlıġ.**
t. 137a/17

tunçrun- Bozulmak, kokuşmak, çürümek.
y.-up 174a/01

tur- **1.** Durmak, hareketsiz kalmak, bir süre aynı hâlde kalmak.
t.-dı 145a/12, 146a/01
t.-u 177b/01
t.-u irme 109a/12
t.-u ḳal- 137b/09, 139a/09, 158b/05, 182b/05, 188b/04, 190b/08, 194b/04
t.-u kel- 174b/09
t.-u ḳıl- 158a/05
t.-uġlı 122a/06, 140b/02, 164b/06
t.-umaz 155a/09
t.-up 117a/09, 140b/16, 145b/12, 148a/14, 150a/09, 170a/16, 178a/05, 178b/08, 186a/08, 187b/14, 193a/04

t.-ur men (aç tur-) 105b/09

2. Yaşamak, bir yerde ikamet etmek.

t. 116a/10

t.-ayı 195b/08

t.-uġlı 141b/08

t.-ur men 182a/01

3. Bir işi yapmaya bir süre devam etmek, -e dur yardımcı fiili.

t.-(aytu tur-) 124a/03

t.-(bérü tur-) 166a/12

t.-(birü tur-) 128b/06

t.-(çıḳa tur-) 121b/03

t.-(eymenü tur-) 120a/07

t.-(ite tur-) 164b/15

t.-(ḳıya tur-) 128b/16

t.-(ḳıya baḳnu tur-) 121a/10

t.-(kirü tur-) 121b/03

t.-(körü tur-) 124a/18, 158b/07, 167a/17

t.-(küdezü tur-)128a/14

t.-(örü tur-) 118a/16

t.-(süze tur-) 164b/15

t.-(yiyü tur-) 137a/18

t.-dı (baḳa tur-) 187a/06, 189a/10

t.-dı (örü tur-) 113a/04, 116b/13, 163a/01

t.-ġıl (ḳorḳu tur-) 119b/16

t.-ġu (baru tur-) 123a/11

t.-ma (ile tur-) 165b/11

t.-sa (körü tur-) 121a/13

t.-su (yaḳınlıḳ ḳılu tur-)126b/11

t.-su (ḳılu tur-) 167a/14

t.-su (ḳolu tur-) 158a/06

t.-su (örü tur-) 170b/15

t.-u (yügrü tur-) 119b/04

t.-umaz (örü tur-) 101b/04

t.-urmız (udımış tur-) 185a/13

4. “olmak” anlamında yardımcı fiil.

t.-(köni tur-) 167b/10

t.-(könilik üze tur-) 155a/16

t.-(oduġ tur-) 122b/03, 154a/17, 157a/12, 158b/16

t.-(yıraḳ tur-) 153b/10, 196b/15

t.-dum erse (köni tur-) 193b/12

t.-ġa (fārıġ tur-) 134b/05

t.-ġa (ḳut tur-) 165b/14

t.-ġıl (köni tur-) 123b/07

t.-ġu (yıraḳ tur-) 147b/03

t.-ġu ermes (uzun tur-) 146a/13

t.-ma (yaḳın tur-) 126a/15

t.-maz (birgü tur-) 111a/17

t.-sa (köni tur-) 122a/03

t.-sa sen (ön͡gin tur-) 173a/13

5. Kalkmak, bir işe başlamak üzere harekete geçmek.

t.-a 196b/11

t.-ayı 195a/02

t.-dı 170a/05

t.-up 102b/08, 113a/12, 116b/02, 116b/11, 119b/03, 122a/07, 123b/15, 130a/06, 145a/10, 145b/01, 145b/08, 145b/09, 146b/15, 146b/16, 147b/12, 148a/07, 148a/11, 149a/12, 149a/14, 149b/01, 149b/11, 149b/16, 150a/03, 150a/04,

150a/07, 163a/02, 163a/04, 168a/16, 169a/04, 169b/03, 169b/10, 171a/08, 173a/12, 178a/09, 186b/01, 186b/02, 186b/16, 187a/13, 188a/01, 189a/03, 190a/03

6. Uyumamak, uyanık kalmak.

t.-dı 116b/10, 179a/10, 187a/05, 187a/11

t.-up 187a/07

7. Varlığını sürdürmek, yaşamaya devam etmek.

t.-ġa 154b/07

t.-masa (tirig tur-) 133a/12, 134b/11

t.-umaz 131b/05

8. Bir süre için bir yerde veya biriyle birlikte bulunmak, kalmak.

t.-ma 131b/04, 135b/14

t.-maḳ 171a/15, 171a/15

t.-masa 100a/12

t.-maz 104a/04, 184b/04

t.-umaz 165a/06

t.-up 162a/15

t.-ur bol- (utru tur-) 120a/03

9. Kalkışmak, yeltenmek.

t.-ma 135b/12

t.-up 107b/03

10. Hareket etmek, davranmak.

t.-u 170b/15

t.-mağıl 121b/10

t.-up 113a/15, 123a/06, 164b/06, 167a/12, 169a/06, 170a/08, 178a/11, 179a/08, 180a/08, 188b/03

t. turu sözlen- Konuşmaya başlamak.

t.-ür 118b/17

tura Kale, sığınak.

t. 140a/02, 157b/01, 190a/17, 196a/09

turġur- Durdurmak.

t.-ayın 170b/14

turı Acı, sert; tiksindirici.

t. 161b/12, 171b/06

t.+bol- 104a/03

turna Turna.

t. 160b/16

turuġ Yer. **bk. oldruġ turuġ / turıḳ**

t. (oldruġ turuġ) 118a/06

turur -dır, mazisi ve mastarı olmayan bir fiil. **bk. erür**

t. (aç turur) 106a/08

t. (açlıḳ turur) 159a/05

t.+(adaḳın turur) 167b/09, 185a/12

t.+(adınḳa turur) 154b/03

t.+(ajun turur) 142b/08

t.+(ʿālim turur) 166a/10

t.+(andaġ turur) 98b/03

t.+(anunmış turur) 184a/02

t.+(asıġçı turur) 131b/10

t.+(aşnu turur) 118a/05

t.+(atçı turur) 182a/06, 182a/07

t.+(atım turur) 152b/05

t.+(atın͡g turur) 157a/02

t.+(ayıtġu turur) 157b/16

t.+(bağırsaḳ turur) 101a/16

t.+(barıġlı turur) 104b/01, 104b/02, 157a/09

t.+(barmas turur) 105b/15
t.+(bayatdın turur) 110b/15
t.+(baylar turur) 166b/03
t.+(baylıḳ turur) 104a/15, 166a/04
t.+(beg turur) 175b/16
t.+(bir turur) 110b/07
t.+(boġuzḳa turur) 105a/07
t.+(bulmas turur) 100b/14
t.+(buzulġu turur) 104a/17
t.+(bu turur) 159a/07, 182b/09
t.+(bu yaṅglıġ turur) 107a/12, 190b/11
t.+(busuġda turur) 162a/05
t.+(can turur) 148b/08, 182a/17
t.+(cefāçı turur) 184b/01
t.+(çıġaylar turur) 133a/15, 166b/05
t.+(çıġaylıḳ turur) 104a/15
t.+(dünya turur) 161b/12, 181b/16
t.+(edgü turur) 117a/15, 177b/08, 177b/11, 178a/15
t.+(emçi turur) 129b/04
t.+(er turur) 100a/13
t.+(esen turur) 186a/17
t.+(ḫaḳ turur) 182b/11
t.+(ḫatarlıġ turur) 142b/11
t.+(ınançsız turur) 143b/16, 152a/02, 154b/12, 184b/03
t.+(ıraḳ turur) 104a/14
t.+(içinde turur) 146b/09
t.+(içre turur) 117b/13
t.+(ilçi turur) 112b/04
t.+(imīnlik turur) 171b/09
t.+(ir turur) 178b/10
t.+(iş turur) 101b/16
t.+(ḳalġu turur) 167b/14
t.+(ḳarşı turur) 125b/15, 125b/15
t.+(keçgü turur) 159a/12
t.+(keçigli turur) 146a/04, 184a/01
t.+(keçimlig turur) 111b/01
t.+(keligli turur) 104b/01, 151b/14
t.+(kelmek turur) 149b/07
t.+(kereklig turur) 105a/04, 123a/16, 128a/08, 130a/13, 136b/10
t.+(ḳılınçlıġ turur) 184a/09
t.+(kız turur) 104a/06, 105a/11
t.+(kişiler turur) 131a/06
t.+(kölige turur) 141a/17, 184b/04
t.+(körnü turur) 141b/01
t.+(ḳuruġluġ turur) 146b/10
t.+(meṅggü turur) 166b/15
t.+(muḫtesibler turur) 166a/14
t.+(muṅgluġ turur) 142a/02, 186b/04
t.+(musallaṭ turur) 178b/01
t.+(neṅg turur) 105b/01, 122a/01, 183b/07, 183b/12
t.+(nişānı turur) 192b/11
t.+(oduġluḳ turur) 157a/13
t.+(odunmış turur) 146a/07
t.+(oḳıtu turur) 103b/14
t.+(ol turur) 101a/06
t.+(urunçaḳ turur) 111a/17
t.+(osuġluġ turur) 105b/12, 147a/10
t.+(otaçı turur) 129b/04
t.+(öçgü turur) 159a/12
t.+(ölgü turur) 166b/15, 167b/14, 184b/16
t.+(ölügli turur) 184a/01
t.+(ölümke turur) 103b/10

t.+(örü turur) 158a/05, 178a/15
t.+(pendi turur) 171a/10
t.+(saçılġu turur) 104a/17
t.+(saḳışı turur) 99a/13
t.+(satıġçı turur) 131b/10
t.+(seniñgde turur) 156b/16
t.+(seniñgden turur) 145a/07
t.+(sewinçlüg turur) 171b/09
t.+(sinde turur) 157b/17
t.+(söz turur) 146a/02
t.+(suḳluḳ turur) 140b/04, 161a/06
t.+(sulṭān turur) 101a/16, 148b/08
t.+(tapuġçı turur) 121a/07
t.+(tarıġçı turur) 131a/06
t.+(tarıġlaġ turur) 157a/03
t.+(tarıġlaḳ turur) 140b/09
t.+(tatıġsız turur) 105a/16
t.+(teñg turur) 105a/02
t.+(Teñgri turur) 164a/16
t.+(teñgsiz turur) 102b/04
t.+(tıldaġ turur) 98b/03
t.+(tiriglik turur) 105a/04, 177b/08, 182a/03
t.+(toḳ turur) 140b/04
t.+(tuzaḳçı turur) 143a/17
t.+(tüpi yel turur) 127b/06
t.+(tüpi yil turur) 141a/17, 152a/02, 159a/02
t.+(uçmaḳ turur) 155a/07
t.+(ulġuñg turur) 123b/09
t.+(urġı turur) 128b/15
t.+(uzlar turur) 133a/01
t.+(üçin turur) 105a/02
t.+(üzülgü turur) 184b/16
t.+(vaʻde ḳıyġan turur) 151b/03
t.+(vaḳtı turur) 187b/05
t.+(vefasız turur) 154b/11
t.+(yalġan turur) 151b/03
t.+(yañglıġ turur) 136a/17, 140a/12, 182b/02
t.+(yapulmış turur) 118a/12
t.+(yaramaz turur) 118a/11
t.+(yek turur) 141b/05
t.+(yıraḳ turur) 121b/05, 122b/14, 124a/13, 132b/14
t.+(yumıtmış turur) 112a/09
t.+(yüz utru turur bol-) 119b/16
t.+lar (duaçı turur) 133a/16
t.+lar (ḳut turur) 121a/01
t.+lar (ot turur) 121a/01
t.+lar (zamāne turur) 121a/02

tusu Fayda, menfaat.
t. 144a/13
t.+ḳıl- 161b/01
t.+sı 116a/03

tusul- Yaramak, fayda vermek.
t. 111b/11, 116a/02, 173b/11
t.-ġa 114b/05, 188b/05
t.-ġa mu 153a/04
t.-ġay 111b/11, 133a/02, 154b/04
t.-ġıl 99b/12, 116a/04, 165b/13
t.-ġu 98b/04, 108b/13, 112a/05, 112a/06, 123a/07, 152a/12, 165b/10, 173a/13
t.-maḳ 99b/10, 112a/05
t.-maz 99b/12, 109b/14, 116a/04, 165b/13
t.-su 112a/06, 144a/13, 153a/12

t.-ur 116a/02, 120b/03, 125a/01, 130b/09, 152a/09, 165b/13, 167b/01, 171b/03, 171b/03, 177a/14, 177a/15

t. tusulmaz bol- Faydası dokunmamak.

t.-ur 99b/11

tuş Eş, benzer, denk.

t. 123b/16, 148b/06, 149b/08, 179a/03, 180b/10

t.+(aġzı tuş kel-) 130a/02

t.+ı 122a/17, 142b/11, 145b/03, 149b/14, 165b/01, 176b/11, 176b/12, 190b/07

t.+(iş tuş) 111b/03, 125b/02, 126a/17, 136b/13, 139b/07, 146b/05

t.+bol- 144b/15, 144b/15, 156b/07

t.+kel- 104b/17, 108a/14

t.+um 181b/14

t.+un͡g 123b/17, 126a/01, 127b/09

t.+un͡g (ten͡g tuş) 126a/01

tuş- Kavuşmak, rastlamak, karşılaşmak; uygun gelmek.

t.-a 155b/17, 179a/02

t.-ar erse 115b/17

t.-ayın 149a/10, 178b/10

t.-ġalı 170a/09

t.-sa 158a/10, 162a/05

t.-su 147a/07, 147b/05

t.-tı 195b/11

t.-tum 195a/11, 195b/08, 196a/05

tuşı Gibi, kadar, aynı.

t. 115a/09, 123b/17, 127b/12, 128a/15, 129b/07, 136a/05, 166a/01, 176a/14

tuşıḳ- Uğramak, düçar olmak, düşmek.

t.-tım 194a/13

tut- 1. Tutmak, elle kavramak, elinde bulundurmak.

krş. tud-

t. 126b/13, 130b/01

t.-(saḳal tut-) 126b/13

t.-a 193b/07

t.-ar (yaḳa yin͡g tut-) 104a/03

t.-arda 193b/11

t.-ayın 141b/01

t.-ġa (yaḳa tut-) 125b/12, 171a/05

t.-ġıl 158a/01

t.-ġu 122b/04

t.-mışımça 196b/05

t.-sa 185a/03

t.-tı 116b/11, 148a/05, 168b/09, 169b/03

t.-tum 196b/03

t.-up 116b/15, 169b/12, 187a/13

2. Bir şeyin veya kimsenin herhangi bir durumda veya yerde kalmasını sağlamak.

t. 120a/04, 157b/10, 158b/08, 158b/16, 162a/11, 164a/10, 165b/03, 165b/03, 165b/13, 166b/17, 168a/11, 178a/01, 178a/07

t.-(ağır tut-) 120b/16, 129a/13, 135a/04, 177a/13

t.-(alın yaruḳ tut-) 156a/09

t.-(anuḳ tut-) 126a/12

t.-(arıġ tut-) 121b/08, 138a/02

t.-(bedük tut-) 120b/16

t.-(bek tut-) 122b/11, 124b/08
t.-(ediz tut-) 162a/11
t.-(elig köni tut-) 120a/06
t.-(esen tut-) 110b/10
t.-(imin tut-) 167a/02
t.-(irig tut-) 126b/14
t.-(ḳalın tut-) 124a/04
t.-(ḳapuġ açuḳ tut-) 132a/05
t.-(kiçig tut-) 135a/15, 136b/12
t.-(saḳınç ḳısġa tut-) 156b/04
t.-(süçig tut-) 126b/16
t.-(talu tut-) 156a/10
t.-(tirig tut-) 155a/17
t.-(uçuz tut-) 123b/11, 135b/10, 184b/05
t.-(uluġ tut-) 99a/17
t.-(yaḳın tut-) 156a/16, 156b/01
t.-(yeti tut-) 122b/08
t.-(yorıḳ köni tut-) 156a/10, 164b/17
t.-(yüzüŋ̄ açuḳ tut-) 125a/02, 131b/08
t.-(yüzüŋ̄ yaruḳ tut-) 127a/02
t.-(yüzüŋ̄ni açuḳ tut-) 156a/09
t.-(yüzüŋ̄ni yaruḳ tut-) 125a/08
t.-ar (kiŋ̄ tut-) 131b/06
t.-ar men 187b/03
t.-ayın 127b/02, 193b/08
t.-ġa (uçuz tut-) 135b/10
t.-ġıl (elig ḳısġa tut-) 127b/01
t.-ġıl (közüŋ̄ yerde tut-) 120a/03
t.-ġıl (saḳınç ḳısġa tut-) 136a/01, 183a/10
t.-ġıl (yıraḳ tut-) 108b/08, 135a/04
t.-ġu (talu tut-) 151b/11
t.-ġu (tüz tut-) 124b/11
t.-ġu (yıraḳ tut-) 109b/06
t.-ġuçı (uluġ tut-) 162a/10
t.-ġuḳa (yaḳın tut-) 125b/03
t.-ma 134b/10
t.-ma (irig tut-) 153b/12
t.-ma (köŋ̄gül taş tut-) 145a/09
t.-ma (taş tut-) 145a/02, 152b/10
t.-ma (uçuz tut-) 184b/05
t.-ma (yaḳın tut-) 135b/12
t.-maġıl 165b/07
t.-maġu (yaḳın tut-) 132b/11
t.-maz 104b/05
t.-sa (aġır tut-) 108a/11, 128b/15, 149a/03
t.-sa (ḳısa tut-) 166a/15
t.-sa (örte tut-) 119a/15
t.-sa (özin berk tut-) 101a/05
t.-sa (semiz tut-) 105b/12
t.-sa (söz süçig tut-) 100a/14
t.-sa (tirig tut-) 98b/04
t.-sa (tolu tut-) 166a/15
t.-sa (yaḳın tut-) 121a/09, 123b/07, 132b/11, 175b/10,
t.-sa (yıraḳ tut-) 122a/04
t.-sa (yeti tut-) 119b/04
t.-salar (aġır tut-) 167a/05
t.-su (ilig yıraḳ tut-) 175b/02
t.-su (köŋ̄lüm tüz tut-) 174a/17
t.-tı (uḳuş utru tut-) 118b/05
t.-tum (elig ḳısġa tut-) 182b/14
t.-tum erse (yaḳın tut-) 195a/14
t.-tum erse (ḳatıg tuttum erse) 114b/06

t.-up 196b/09

3. Yakalamak.

t.-ar 162b/01, 188a/13
t.-ġalı 106a/16, 185b/06
t.-mağınça 184b/13
t.-masa 139b/11
t.-maz erken 158b/04, 171a/07
t.-sa 105b/06, 158a/12, 158b/05, 171a/04, 171a/07, 183b/13
t.-tı 140a/11, 154a/06, 154a/11, 188a/13, 179a/16, 182b/07, 188a/16, 188a/17
t.-tum 194a/12
t.-tum erse 113b/05

4. Kabul etmek, farz etmek, saymak, düşünmek.

t. 109b/03, 121a/07, 130b/03, 132a/06, 141a/03, 141b/12, 154a/15, 160b/14, 160b/16, 166b/14, 168a/11, 185b/09
t.-ayın 139b/07, 194a/16
t.-mağıl 155a/08
t.-masa sen 108a/15
t.-mış (erdemke tut-) 103a/14
t.-sa 175b/11
t.-tum 195a/15

5. Gereğini yapmak, yerine getirmek, gereğini yapmak üzere dinlemek.

t. 111b/11, 117b/17, 123b/14, 183a/06
t.-(sözi tut-) 156a/16
t.-ar sen (pend tut-) 190b/02
t.-ayın 168a/04
t.-ġıl 178a/03
t.-ġu 122a/02, 168a/14
t.-ġuçı (and tut-) 195b/03
t.-ġuçı (pend tut-) 188a/12
t.-madı (sözüm tut-) 187b/17
t.-madım (sözüŋ̄ tut-) 151a/09
t.-masa 144b/12, 178a/03
t.-masa sen 144b/16, 161a/15
t.-sa 154a/07, 154a/08
t.-sa (söz tut-) 122a/17
t.-sa (sözi tut-) 122b/17, 123b/14, 155b/17, 159a/13
t.-sa (sözin tut-) 157b/12
t.-sa (sözüm tut-) 161a/15, 178a/03
t.-taçı 191b/05
t.-umaz (pend) 190a/16
t.-uŋ̄lar 144b/12

6. Alıkoymak, çıkmasına izin vermemek, zaptetmek, engellemek, karşı koymak.

t. 124a/02, 136a/12, 155b/02
t.-(ḳısa tut-) 155b/02
t.-ma 114a/02
t.-masa 128b/05
t.-masa sen 166a/16
t.-maz 186b/10
t.-sa (söz ḳatıġ tut-) 119b/05
t.-up 118a/13

7. Seçmek, bulmak, benzerlerinden ayrı tutmak, tercih etmek.

t. 130b/06, 165b/05, 165b/06
t.-(adra seçe tut-) 165b/04
t.-(adra seçü tut-) 177a/17
t.-(adra tut-) 166b/02

t.-ar (adra tut-) 130b/03
t.-ġan (adra tut-) 129a/06, 191b/17
t.-ġıl (adra tut-) 166a/09
t.-ġıl (arda seçe tut-) 165a/07
t.-maz (adra tut-) 176b/03, 176b/05
t.-tı 124a/19
t.-tum 110a/16
t.-up 163b/14

8. Davranmak, hareket etmek.

t. 151b/14
t.-(edgü ḳılınç tut-) 103a/06
t.-(edgü tut-) 132b/04, 139b/02, 177a/04, 183a/15, 185b/01
t.-(işke tut-) 144b/16
t.-(ḳılıḳın͡g köni tut-) 155b/13
t.-(ḳılınç köni tut-) 135b/17
t.-(kön͡gül köni tut-) 167b/10
t.-(kön͡gül til köni tut-) 102b/14, 115a/07, 118a/09, 119b/17, 155b/14, 156a/10
t.-(kön͡gül til kiçig tut-) 135b/02, 157a/06
t.-ġa (edgü tut-) 123b/10
t.-ġıl (edgü tut-) 127a/02, 129b/08, 129b/12, 130a/10, 130b/11, 131a/02, 132a/11, 132a/13, 135a/10
t.-ġıl (işke tut-) 101a/03, 108a/14, 125a/04, 135a/16, 136a/13, 137a/14, 137a/16, 162b/10, 170b/07, 176a/09, 180a/12, 184a/05
t.-mas (işke tut-) 191a/14
t.-masa (işke tut-) 118b/15
t.-sa (edgü tut-) 121a/10, 186a/12
t.-sa (edgü ḳılınç tut-) 177b/09
t.-sa (isiz ḳılıḳ tut-) 177b/09
t.-sa (işke tut-) 144b/13, 162b/09, 175a/08
t.-sa (ḳılınç edgü tut-) 103a/04
t.-sa (köni tut-) 122a/04
t.-sa (kön͡gül til kiçig tut-) 119b/03
t.-tı (köni tut-) 190a/06

9. Hizmetine almak, kiralamak.

t. 134b/05, 165b/10

10. Yaşatmak.

t.-maġa 161b/13

11. Bulundurmak, üstünde taşımak.

t.-sa 129b/14

12. Sunmak, ikram etmek.

t. 138a/10

13. Takip etmek, izlemek.

t. 140a/12, 166a/11
t.-ayın (yol tut-) 131a/13
t.-ġu (könilikni tut-) 154b/10
t.-ġu (könilik yolı tut-) 154b/09
t.-sa 177a/12, 183b/08
t.-su 147a/13
t.-tı 143a/10
t.-tı (könilik yolın tut-) 148b/14

14. Avlamak.

t.-up 160b/14

15. Güzel muamele ederek yanında kalmasını sağlamak.

t. 165b/14

16. Sağlamak, yapmak, etmek.

t. 166a/04
t.-tun͡g 172b/07

17. Kullanmak.

t. 107b/09, 132b/03
t.-ġıl 173b/15

18. Edinmek, sahip olmak.

t.-(adaş tut-) 125b/02, 125b/04
t.-(ḳadaş tut-) 123b/02, 130a/10
t.-ar 124b/02, 124b/03
t.-ar (dost tut-) 124b/01
t.-ayı (dost tut-) 195a/17
t.-ġıl (ḳadaş ya adaş tut-) 126a/11
t.-ma (adaş tut-) 126b/09
t.-maḳ (adaş tut-) 126b/05
t.-mış (adaş tut-) 124b/07
t.-up (iş tut-) 99b/09

19. (Kulak için) vermek, dinlemek.

t.-(ḳulaḳ tut-) 128a/09, 134a/06
t.-sa (ḳulaḳ tut-) 169a/02

20. Göstermek.

t.-(yaḳınlıḳ tut-) 125b/06

21. Hükmetmek, hakim olmak, hakimiyeti altına almak.

t.-arça 194a/17
t.-ġuçı 118b/08
t.-ġuçı (ajun tut-) 151b/14, 118b/07, 153b/06
t.-tum 194a/17
t.-uġlı 140a/06

22. Sarılmak.

t.-ġu 130b/10
t.-up 142b/10

23. Bir şey düşünmek.

t.-ma (saḳınç tut-) 104b/06
t.-ma (sizik tut-) 111b/04, 158b/10, 161b/15
t.-maġıl (sizik tut-) 126a/08
t.-maġu (uçuz tut-) 123b/11

24. Hastalık, ağrı vb. musallat olmak, yakalamak.

t.-sa 137a/06

25. Kaplamak, sarmak.

t.-tı 116b/05, 144a/11, 145b/05, 147b/15, 174b/08

26. Kalkmak.

t.-up 148a/07

27. Elde etmek.

t.-ayın 154b/10
t.-ġuçı 140a/02
t.-ġuḳa 107b/09
t.-sa 159a/01, 163b/01

28. Korumak, kollamak, gözetmek.

t. 176a/12
t.-ġu (özin tut-) 132b/13, 175a/13
t.-ġu (özüñ tut-) 156a/08
t.-ġuçı (özin tut-) 121b/04
t.-uġlı 128b/09
t.-up 105b/11, 159b/09

tutam Tutam.

t.+ça 157b/03

tutaşı Devamlı, her zaman, daima. **bk. tutçı**

t. 155a/10, 193b/04

tutçı Daima, durmadan, her zaman. **bk. tutaşı**

t. 107a/10, 108a/02, 108a/02, 127a/02, 127a/16, 127b/02, 137a/04, 138b/15, 142a/08, 164a/08

tutġaḳ Öncü.

t.+ı 105a/09, 137a/10, 179a/16

tutuġ Esir, rehin.

t.+boldı 140a/09

tutul- Tutulmak.

t.-mış 168a/14

tutun- Tutunmak; (boya) tutmak; hakim olmak; sinmek.

t. 121b/17, 124b/17

t. (özün͡gni tutun-)132b/13

t.-ġıl 121b/04, 124a/12

t.-ġu 99a/11

t.-ma 124a/13

t.-sa 124b/04, 188a/12

t.-su 152b/16

t.-up (tutnup) 154b/08

t.-ur (tutnur) 191a/02

t.-ur (özüg tutnur) 121b/01

tutuş- Tutuşmak, karşılıklı tutmak.

t.-u (tutşu) 121b/10

tutuz- Söylemek, nasihat etmek, emretmek.

t.-dı 113a/05, 116a/13, 120b/06, 149a/15

t.-dum 174b/01, 186a/05

t.-mış 112b/01

tuy- Farkında olmak, idrak etmek, anlamak.

t.-ur 99b/16

tuz Tuz.

t. 125a/02, 125a/08, 126b/15, 129a/13, 135b/05, 173b/10, 176b/07, 183a/16, 195b/04

tuzaḳ Tuzak.

t.+ı 107a/02

t.+ḳa 143a/17

tuzaḳçı Tuzakçı, tuzak kuran.

t. 104b/09, 104b/13

t.+turur 143a/17

tü 1. Tüy.

t.+si 168b/15, 169a/03, 170b/05

2. Türlü, çok.

t. 99a/10, 131b/15, 132a/02, 181a/06, 185a/05, 193b/16, 196b/11

Tübüt Tibet.

t.+deki 160b/01

tüdeş Eş, birbirine benzeyen.

t. 102a/11, 124a/12, 148b/11, 149a/15, 171a/11, 185a/04

tüg- Çatmak, buruşturmak.

t.-(yüzün͡g tüg-) 124b/09

t.-di (ḳaş tüg-) 148a/11, 169b/12

t.-er (ḳaş tüg-) 141a/15

t.-me (yüzün͡g tüg-) 124b/04

t.-medim men (ḳaşım közüm tüg-) 187b/03

t.-mese (ḳaşın tüg-) 101a/01, 124b/11, 148a/12

t.-üp (ḳaşın tüg-) 150a/01

tügük Üzüntülü, kederli.

t. 186b/03, 196a/16

tügül- Düğümlenmek.

t.-ge (yüzün͡g tügül-) 175b/11

t.-miş 174a/14

t.-se 121a/06

t.-se (yüzün tügül-) 151a/06

tügüm **bk. tügün**

t. 132a/10

tügün Düğüm. **krş. tügüm**

t. 101b/10, 119a/08, 174a/14, 176b/06, 187a/16, 189a/01

tüke- **1.** Tükenmek, bitmek.

t.-di 140b/08, 168b/11, 170b/03, 182a/14, 182a/15, 188b/10, 190b/10

t.-mes 160b/13

t.-mez 138b/14, 161a/03, 196a/01

t.-miş 99b/02

t.-r 111b/01, 139b/05, 157b/03, 162b/07, 170b/02

t.-r sen 161a/03

t.-se 138a/15, 139b/05, 162b/07

2. Yeterli olmak, kâfi gelmek.

t.-mez 160b/01

tükel Tamamen, bütün.

t. 101a/17, 104a/04, 104a/11, 105b/10, 105b/14, 112b/01, 113b/12, 117b/15, 119a/06, 120a/14, 123a/05, 123b/08, 126b/13, 127a/01, 130a/15, 130a/15, 130b/09, 130b/16, 131a/04, 133b/16, 134a/13, 137b/10, 139a/05, 139b/07, 140a/01, 141a/16, 142a/03, 142a/13, 142b/14, 142b/15, 144b/02, 144b/07, 145a/16, 146a/07, 147b/10, 148a/04, 148a/14, 149b/15, 151a/13, 152a/15, 154a/12, 155a/09, 161a/08, 162b/06, 162b/06, 162b/10, 164b/09, 166b/06, 168a/06, 168a/06, 171b/10, 172b/02, 175a/15, 181b/12, 182a/02, 182a/08, 182a/10, 182a/15, 183b/13, 184a/09, 185a/02, 186a/15, 186b/07, 189b/13, 191b/15, 191b/16, 192b/14, 194a/17, 196b/10

t.+bol- 138b/03, 141b/07, 147b/09, 153b/15, 162b/03, 194b/03

t.+in 162b/07

t.+ke 130a/15

t.+ḳıl- 177a/09, 183a/14

t. tükeli tükel Tamı tamına,

t. 106a/01

tüket- Bitirmek.

t.-ti 112a/13, 116a/14

t.-tim 182a/04, 182a/10, 192b/13, 193b/06, 196b/11

t.-ü 181a/14

t.-ür 196b/12

tümen Pek çok, on bin.

t. 109b/08, 110a/02, 112a/09, 131b/15, 132a/02, 135a/07, 144b/04, 173b/14, 177a/14, 193b/16

t.+miṅg 115a/12, 160b/09, 193b/03

t. tümen toġ tozıt- Tozu dumana katmak.

t.-tım 194a/04

tün Gece.

t. 106a/01, 106a/02, 116b/07, 116b/08, 146b/09, 151a/10, 154a/01, 173b/05, 178b/08, 187a/05, 187a/06, 188b/17, 196a/05

t.+i 148a/01, 179a/09

t.+ki 106b/14

t.+üm 168b/11, 170b/04, 170b/10, 182b/13
t.+ün 110b/07
t.+üŋ 106b/14, 111b/06, 143a/04, 158b/12
t. tüni künke ula- Geceyi gündüze katmak.
t.-p 107b/06
tüne- Gecelemek.
t.-rçe 131b/05
t.-rse 149b/06
t.-yi 195a/08
tünek Zindan.
t. 113b/11, 155a/06
t.+de 143a/02
t.+ol 143a/02, 155a/06, 162a/12, 162a/14
t.+te 103b/01, 155a/07, 162a/15
t. tünek ḳıl- Zindan etmek.
t.-dı 103a/16
tüner- Kararmak.
t.-di 145b/06, 169a/01, 187a/06
tünert- Karartmak.
t.-ti 169b/12
tünle Geceleyin.
t. 129a/10, 179b/14, 185a/12, 194b/10
tüŋlit- Ümit kestirmek, vazgeçirmek.
t.-ür 139b/14
tüŋül- Ümit kesmek, vazgeçmek, dönmek; göze almak.
t. 111b/12, 137a/02, 153b/04, 154b/11, 159a/11, 162a/11
t.-düm 111b/12, 142b/01
t.-ge 176a/04
tüŋültür- Ümit kestirmek, vazgeçirmek.
t.-di 114a/02
tüp 1. Dip, kök, temel, taban, esas.
t. 113b/03, 145b/15, 145b/16, 160b/10, 176a/07, 182a/12
t.+i 104a/13, 111b/14, 119a/15, 121b/06, 149b/12, 160a/12, 168b/16, 180a/14, 196a/13
t.+iŋge 176a/06
t.+üg 131b/01
2. Soy sop.
t. 134a/04, 183a/11
t.+ke 133b/10
t.+üŋke 161b/16
3. Asalet.
t. 134a/11, 134a/11
t.+i 103a/02, 127a/08
tüpi Tipi.
t. 195a/10
t. tüpi yil Tipi, kasırga, fırtına.
t. 111b/15, 193b/06, 194b/06
t.+turur 127b/06, 141a/17, 152a/02, 159a/02
tür- Dürmek, düzenlemek.
t.-di 112a/13, 116a/14
t.-üp 163a/10
türçi- Başlamak.
t.-se 119b/08
türk Güç, kuvvet.
t.+(erk türk tüz-) 154a/04
Türk Türk.
t. 112b/02

Türkçe Türkçe.
T. 196b/03
türlüg Türlü.
t. 112a/09, 117a/15, 119a/11, 120a/01, 122a/16, 124b/01, 125a/10, 125b/03, 126b/07, 131a/12, 133b/02, 136b/11, 136b/11, 157a/08, 162b/15, 169a/11, 171a/13, 172b/06, 180a/04, 189b/03
t.+ermez 171a/13
t.+erse 192b/15
t. +ol 165a/07, 166a/09
t.+üg 177a/13
t.+ün 113b/04
türt- Sürmek, sıvamak.
t.-ti 113a/08, 147b/14
tüş Düş, rüya.
t. 106a/01, 129b/15, 130a/01, 130a/02, 130a/03, 130a/05, 130a/08, 130a/08, 153b/15, 180a/02, 180a/03, 180a/05, 180a/07, 180a/09, 180a/11, 180a/14, 180a/16, 180b/07, 180b/10, 180b/11, 180b/13, 180b/16, 181a/05, 181a/06, 181a/07, 181a/10, 181b/02, 181b/03, 181b/07, 182a/02, 182a/02
t.+de 181b/04
t.+i 130a/04, 130a/06, 181a/02
t.+i͡nge 181a/02, 181b/01
t.+ke 180a/04, 180b/09, 181a/01, 181b/13
t.+ni 180a/15, 180a/15, 180b/16, 181b/15
t.+nü͡ng 180a/11, 182b/02
t.+ol 180a/17, 181a/07, 181b/02
t.+te 180b/12, 180b/17, 181a/03, 181a/04, 181b/05, 181b/09, 182a/14, 182b/01
t.+üg 130a/03, 130a/08, 130a/08, 130a/09, 180a/08, 180a/09, 181a/08, 181b/07
t.+üm 181b/14
t.+ümde 179b/12
t.+ümdin 179b/13
t.+ü͡ng 175a/11, 180a/09, 180a/10, 180a/14
t.+ü͡ngke 180a/06
t.+ü͡ngni 180a/05, 181a/09
tüş Konak yeri, menzil.
t.+de 154b/14
tüş Karşılık, ürün, meyve.
t.+bol- 104b/17
tüş- Düşmek, inmek.
t.-e ḳıl- 149b/16
t.-er men 149b/04
t.-se 133b/02, 164a/11
t.-ti 113a/06, 116b/03, 116b/12, 169b/10, 170a/06, 174b/03, 179a/13, 190a/04
t.-üp 145a/12, 147b/12, 148a/06, 149b/01, 154b/14, 163a/12, 174b/10, 178a/10, 186b/03, 187a/14, 189a/03
tüşe- Düş görmek.
t.-dim 179b/13
t.-gli 180b/03, 180b/11
t.-r 130a/02, 180a/02

t.-r erse 180b/14
t.-se 130a/01, 180a/11, 180b/03, 180b/07

tüşnek Yuva.
t.+i 104b/16

tüşsire- Faydasızlaşmak, verimsiz hâle gelmek.
t.-r 128b/05

tüşük Düşkün.
t. 149a/07, 187a/15
t.+rek 170a/10

tüşün Konak, durak; misafirhane.
t. 104b/06, 154b/13
t.+de 104b/06

tüşüt- Düşürmek.
t.-tüm 193b/16

tüt- Tütmek.
t.-mez 161a/11

tütün Duman.
t. 184a/14

tütüş Kavga.
t. 125b/16, 127a/11

tütüş- Kavga etmek.
t.-ügli 190b/08

tüz Düz, düzgün, doğru, uygun; aynı; ılımlı, dengeli; asil.
t. 101a/03, 103b/16, 110b/1, 110b/01, 117b/17, 118a/05, 118a/15, 128a/03, 128a/08, 135b/14, 136b/03, 139a/15, 140a/08, 148b/10, 150b/16, 152b/13, 155b/01, 163a/10, 164a/01, 164b/18, 170b/07, 174a/17, 174b/16, 179a/06, 179b/10, 179b/16, 186a/05, 191a/12, 194a/01, 194b/02
t.+i 130b/06
t.+bol- 106a/14
t.+tut- 124b/11
t.+üm 108b/15, 109a/10, 112a/14, 144a/12, 148a/12, 170b/09

tüz Düz, ova.
t.+de 160b/11

tüz Bütün, hep, hepsi.
t. 145a/15, 160b/15

tüz- Düzmek, düzeltmek, tertip ve tanzim etmek; hakim olmak; dengelemek, eşitlemek.
t. 100b/03, 119b/17, 137a/13, 137a/15, 143a/02, 163b/13, 185a/05, 188a/08
t.-di 168a/17, 190a/06
t.-e 101a/02, 120a/04, 154a/04, 183a/09,
t.-er 155b/07, 177a/12, 178b/03
t.-gil 164b/09
t.-gü bol- 168a/12
t.-güçi 123b/04
t.-güke 118b/03
t.-medim 172a/10
t.-mese 137b/12
t.-miş 127b/13
t.-se 119b/02, 148b/17, 178b/03, 178b/03
t.-üp 63b/01, 171b/14

tüzük Durulmuş.
t. 109a/11, 133a/09

tüzül- Düzelmek.

t.-di 118b/08, 168b/02, 178b/05
t.-miş 142b/04
t.-se 118b/10

U

u Uyku.
u.+da 179b/14
u.+nı 158b/16
u.+sı 142a/07, 145b/04, 147b/17, 148a/01, 157b/09, 179a/09, 179a/11, 187a/01, 187a/05
u.+sın 182b/10
u.+sında 169a/01
u.+sından 184b/12
u.+sındın 157b/09
u.+suz 142a/06, 145b/05
u. usın uç- Uykusu kaçmak.
u.-tı 116b/08

u (Far.) 've' bağlama edatı.
u. 130a/15

u- Muktedir olmak.
u.-ġınça 126a/08
u.-maz 175b/14
u.-sa 121b/05, 124a/14, 126b/12, 126b/15, 127b/02, 129a/07, 131a/02, 131a/15, 132a/11, 133b/08, 136a/06, 137a/12, 138a/05, 140b/17, 143a/03, 157a/14, 166b/05, 168a/01, 177b/14, 186a/02

uç Uç, tepe; sınırdaki il.
u. 112a/17, 166b/11
u.+ı 104a/13, 196a/13

uç- Uçmak; kaçmak.
u.-a 185a/11
u.-ar 102a/06, 106b/07, 124a/17, 124a/19, 145a/16, 194a/05
u.-arıġ 161a/01
u.-ar men 142b/06
u.-tı 179a/11
u.-tı (usın uç-) 116b/08
u.-tum 181a/15
u.-uġlı 108a/08, 131b/07, 160b/05, 160b/17
u.-up 108a/07, 181b/12, 182a/16

uçmaḳ (Soğd.) Cennet.
u. 102b/13, 103b/01, 103b/02, 107b/05, 107b/07, 144a/16, 194a/16
u.+turur 155a/07

uçuḳ- Sonuna ermek, bitmek.
u.-mış 116b/07, 187a/05
u.-sa 154b/04
u.-tı 139b/06, 168b/14, 170a/17

uçur- Uçurmak.
u.-maz 161a/01

uçuz Ucuz, değersiz.
u. 112b/14, 123b/11, 184b/05
u.+bol- 125b/17, 191a/02
u.uçuz ḳıl- Değersiz bulmak; değersizleştirmek, itibarsız olmak.
u.-ġa 159a/04
u.-ġuḳa 144a/16
u.-maġu 134a/11
u.-sa 108a/11
u. uçuz tut- Değer vermemek.
u.-ġa 135b/10

u.-ma 184b/05

uçuzla- Küçültmek, hor görmek.

u. 127b/10, 165b/02

u.-r 109b/14, 159a/09

u.-sa 127b/10

uçuzluḳ Değersizlik.

u. 110b/02, 110b/15, 115a/10, 121a/15, 121b/14, 131b/04, 144b/01, 156b/12, 156b/12, 190b/12

u.+dın 108a/11

ud Sığır.

u. 143a/14, 160b/11, 168b/13, 170b/13, 194a/04

ud- Uymak, takip etmek; gelmek.

u.-a bir- 122b/12, 176b/16

u.-mış 155b/06

u.-tı 143b/10

u.-u 105b/09, 113b/10, 140a/01, 154b/14, 159b/13, 163a/02, 163a/04, 179a/06, 194b/13

u.-u ḳıl 107a/08

u.-u men 195a/12

u.-u sen 183a/03

u.-up 141a/04, 172a/07

udı- Uyumak.

u.-dı 113a/08, 113a/09, 169b/13, 169b/14, 174b/06

u.-ma 111b/05, 154a/01, 156b/05, 158b/16

u.-madı 163a/06

u.-maḳ 179a/11

u.-maz 142a/09

u.-mış 170a/15

u.-mış tururmız 185a/13

u.-p 116b/07, 145b/02, 147b/16, 170b/01, 173b/05, 184b/12, 184b/13, 194a/09

u.-r 158b/16, 162a/09

u.-r mu 189b/05

u.-sa 130a/02, 180a/02

udın- Sönmek.

u.-ur 139b/02

udıt- Uyutmak; (ateş) söndürmek.

u.-masu 157b/04, 157b/09

u.-maz 191b/18

udlayu Sığır gibi.

u. 141b/13, 168b/13

udul- Takip etmek.

u.-a 100a/10,

u.-a bar- 155b/06

uġan Her şeye gücü yeten, Tanrı, el-Kâdir.

u. 109b/07, 115a/05, 192b/12

uġra- Tasarlamak, niyetlenmek.

u.-mışın 168b/10

uḳ- Anlamak.

u. 103b/16, 114a/10, 137b/03, 139a/02, 193a/05

u.-a 157b/06

u.-a bar- 133a/05

u.-a bir 137b/09

u.-ar 190a/13, 192b/08

u.-ayı 195b/09

u.-ayın 123a/14, 130b/15, 152a/10

u.-ġıl 107a/12, 152a/04
u.-mış 107a/06
u.-mışım 161a/13
u.-tı 145a/04
u.-tum 114a/04
u.-uġlı 192b/14
u.-up 148a/07, 149a/12, 154a/12, 178b/14

ʻuḳbā (Ar.) Ahret.
ʻu. 99b/14, 107a/13, 107b/08, 117b/01, 130b/03, 130b/04, 141a/01, 142b/09, 142b/12, 142b/15, 144b/07, 167b/13, 192b/17,
ʻu.+ḳa 107b/09

uḳtur- Anlatmak.
u.-up 169a/15

uḳul- Anlaşılmak.
u.-dı 115b/03, 179b/13
u.-ġa 124b/10, 130b/15
u.-maz 117b/14
u.-mış 149b/02

uḳuş Akıl, anlayış.
u. 101b/08, 102a/17, 112a/05, 113b/07, 116a/09, 118b/05, 119b/12, 150b/01, 155a/17, 161b/10, 163b/14, 164a/05, 180a/07, 180a/14, 180b/13, 181a/06, 183b/08, 183b/08, 185a/15, 185a/15, 188b/11, 190b/11
u.+bol- 155b/13, 159a/09
u.+ı 115a/14, 120b/11, 128a/11
u.+ḳa 116a/12, 119a/07, 148b/10, 162a/01, 172b/14
u.+un 11a/07, 12a/15, 76a/10, 113b/04

uḳuşluġ Akıllı, anlıyış sahibi, bilge.
u. 104b/03, 107a/03, 107a/09, 107b/12, 110b/04, 110b/16, 114a/17, 116a/11, 118b/06, 118b/07, 118b/08, 120b/05, 127a/10, 135a/16, 137a/03, 137b/07, 148b/01, 149a/01, 156a/16, 161a/16, 162a/09, 165a/12, 175a/08, 175b/15, 182a/12, 183b/05, 184b/02, 188a/06, 190a/13, 191a/02, 192b/08, 196b/06, 196b/15
u.+nı 128b/12

uḳuşsuz Akılsız, anlayışsız.
u. 107a/11, 120b/07

ul Temel, kök; asıl.
u. 123a/05, 123a/05, 182a/12
u.+ı 104b/08, 115b/09, 148b/01, 150b/14, 154b/09
u.+ın 120b/10
u.+um 162a/05
u.+uŋ͡g 192b/15
u.+uŋ͡gnı 106a/17

u. ul beküt- Temel tutmak, temeli sağlamlaştırmak.
u.-gil (uluŋ͡g beküt-) 192b/15
u.-mek (beglik ulı bekütmek) 154b/09

u. ul bıç- Kökünü kazımak.
u.-ar (uluŋ͡gnı bıç-) 106a/17

u. ul ur- Temel atmak.

u.-dun͡g sen (ulun͡g ur-)119a/07

ul- Eskimek, dağılmak, yıpranmak, bozulmak.

u.-umas 177a/12

u.-up 189b/15

ula- Bağlamak, eklemek; ulaşmak.

u. 100b/04, 109b/11, 123b/05, 128a/06

u.-dım 142a/04

u.-duḳta 169b/08

u.-p 102a/03, 116a/15, 131b/11, 142a/16, 150a/06, 150b/03

u.-p (tüni künke ula-) 107b/06

u.-p (kön͡glin ula-) 100b/16

u.-r 104b/02, 134a/05, 176a/01

u.-yı 195a/13

ulam 1. Sürekli, kesiksiz, ebediyen.

u. 115a/13, 164a/17

2. Kesin, kalıcı, geri alınamaz, değiştirilemez.

u. 109a/16

3. Selam.

u. 150b/13, 193b/04

ulan- Vakfetmek, bağlanmak; erişmek.

u. 162a/12

u.-mış 108b/15

u.-sa 119b/13

ulaş- Ulaşmak; birleşmek, yanaşmak.

u. 129b/01, 185b/10

u.-mış 184b/16

ulat- Birleştirmek.

u. 167b/13

ulġad- Yükselmek.

u.-u 139b/17

ulı- Ulumak, inlemek; zahmet çekmek.

u. 154a/01

u.-dı 179a/12

u.-p 169a/09, 183a/12, 184b/09, 185b/14

u.-r 111a/16, 157a/14, 157a/15

u.-r men 185b/16

u.-r sen 188a/09

ulın- Kıvranmak; usanmak.

u.-dım men 196a/05

u.-mış bolur 156b/15

ulıt- Ulutmak, inletmek.

u.-ġa 98b/14, 165a/13, 171b/13

u.-tım 194a/11

u.-ma 186a/02

uluġ Ulu, büyük.

u. 103a/11, 105a/05, 107a/07, 107b/12, 111a/10, 117b/13, 120b/04, 121a/07, 123a/02, 123a/02, 123a/03, 123b/14, 126a/16, 135a/14, 135b/13, 136b/13, 140b/02, 148b/16, 150b/10, 151a/04, 151b/01, 152a/04, 154b/08, 155b/04, 155b/14, 157a/06, 159b/13, 160a/09, 161b/06, 162a/10, 162a/16, 167a/09, 168b/01, 175b/08, 176b/02, 183b/03, 190a/15, 190a/16, 193a/09, 196a/08

u.+bol- 135a/14, 173a/17, 179a/08

u.+boldun͡g 135a/15
u.+boldun͡g erse 146a/17
u.+bolsa 135b/02
u.+da 191b/03
u.+dın 123b/13
u.+ı 114a/06, 149a/03
u.+ḳa 115a/10, 119b/05, 123a/03, 123b/13, 127b/07, 135a/15, 155b/01
u.+ḳıl- 172b/15
u.+lar 123b/14, 123b/15, 138a/15, 151a/03
u.+luḳḳa 120a/14, 120b/09
u.+men 143b/10
u.+raḳ 121b/15
u.+tut- 99a/17
u.+uġ 122b/16, 127b/08
u.+un͡g 125b/17
u. (ulġun͡g turur) 123b/09
u. ulug kün Kıyamet günü.
u. 192b/11

uluġla- Yüceltmek.
u. 122b/16, 123b/10

uluġluġ **bk. uluġluḳ**
u. 109b/07
u.+ḳa 109b/08, 139b/02

uluġluḳ Ululuk, büyüklük. **krş. uluġluġ**
u. 122b/16, 123b/06, 123b/13, 140a/08, 143b/14, 146a/13, 151a/16, 151b/17, 154b/06, 159a/12, 181b/04, 181b/06, 184b/15
u.+ḳa 146a/17, 184b/10

uluş **1.** Kasaba.
u. 102b/10, 107b/03, 115b/12, 139a/11, 166a/05
u.+da 117a/15
u.+ḳa 107a/01, 116a/17, 128a/05
2. Memleket, diyar.
u. 143b/11, 165a/11, 190b/01, 196a/02
u.+dın 143a/07
u.+ḳa 143a/07

um- Ummak, ümit etmek.
u.-arı 168a/05
u.-up 151a/04

umdu Dilek, istek, tamah.
u.+sı 124b/15, 176b/15

umduçı Dilenci, tamahkâr; çıkarcı.
u. 124b/14, 124b/15, 126b/08

umdusuz Gözü tok, mutmain, memnun.
u. 124b/17

umınç Ümit, umut. **krş. umunç**
u. 165a/06, 193a/16, 193a/16
u.+ım 141b/06
u.+ḳa 165a/06

umun- Umutlanmak.
u. 108a/02
u.-ur (umnur) 106b/02, 106b/02

umunç **bk. umınç**
u.107b/02, 108a/09, 153a/05, 186b/15, 193a/16, 195b/02
u.+ḳılmış 149a/13
u.+um 193a/05, 193a/16

un- Muvaffak olmak, muktedir olmak.

u.-ur 119a/01

una- Razı olmak, beğenmek.

u.-madı 179a/05

u.-mas 129b/13, 146b/05

unıt- Unutmak.

u. 183a/02

u.-ġa 98b/14

u.-ıp 182b/09

u.-ma 121a/09, 126a/17, 135b/03, 136a/02, 136a/02, 145a/09, 155b/14, 156b/04, 161b/15, 161b/16, 162a/03, 162a/03, 162b/13, 171a/05, 172a/01, 174b/01, 177b/15, 183a/04, 183a/11, 183a/11, 185b/10, 186a/05, 193a/08

u.-mas 103a/03

u.-masunı 169b/08

u.-maz 162a/05

u.-sa 161b/16, 161b/17, 162b/09

u.-su 114a/01, 158b/16

u.-tı 150a/14, 189a/05

u.-tım 194b/16

u.-tıŋ͡g mu 172b/07

u.-tıŋ͡g mu erdi 172b/16

u.-ur 144a/05

unu İşte.

u. 123a/04, 144b/11, 162a/04, 192b/17

unur İnsan, kudretli insan.

u. 112a/16, 130a/13, 134a/17, 165a/16, 166a/14, 166b/03, 177b/14, 180b/09, 182b/02

ur- Vurmak, dövmek; cezalandırmak; vermek, ikram etmek; tarif etmek; sürmek.

u. 120a/04, 124a/03, 172a/04

u.-(ḥazı̄ne ur-) 164a/14

u.-(muyan ur-) 188a/01

u.-(nuḳul ur-) 138b/01

u.-(yimiş ur-) 138b/01

u.-a 42b/03, 196b/02

u.-ar 164a/07

u.-ayı 195a/06, 196a/04

u.-dı 170a/13, 173a/17, 188b/03, 189a/02

u.-dı (elig başḳa ur-) 108b/01

u.-dı (iz ur-) 191b/01

u.-dı (yüz ur-) 145a/11, 170a/05

u.-dı (yüzin ur-) 190a/03

u.-duŋ͡g sen (uluŋ͡g ur-) 119a/07

u.-ma 35b/05

u.-ma sen (ḳaznaḳ ur-) 158a/11

u.-ma (törü ur-) 122b/05

u.-ma sen 172a/03

u.-maġu 171b/16

u.-sa 156a/05

u.-su (ḳılınç ur-) 165a/11

u.-uġlı (ḳaznaḳ ur-) 158a/16

u.-up 162a/15, 163a/10

u.-up (yüz ur-) 178a/05, 186b/02,

u.-ur 157b/17

u.-ur sen (ḥazı̄ne ur-)160b/02

urı Erkek (evlat).

u. 113a/03, 130b/07, 132a/13, 162b/02, 186a/10, 186a/16

urı Nara, ses, gürültü.

u. 104a/03, 144a/02

uruġ Tohum, nesil, soy sop.

u. 98b/07, 98b/10, 140b/10, 140b/11, 189b/11

u.+ı (urġı) turur 128b/15

u.+ın (urġın) 193b/14

u.+ḳa 123b/09

u. uruġ kes- Nesli tükenmek.

u.-gey 107b/04

uruġluġ Soylu, asil.

u. 134a/04, 134a/12, 158a/17

uruġluġ Vurulmuş, konmuş.

u. 181a/12

urul- Vurulmak; kurulmak.

u.-dı 150b/14, 152b/04, 171b/10

urun- Vurunmak; takınmak, örtünmek, giyinmek.

u. (ḥazīne urun-) 165b/17

u.-(yüz urun-) 155a/10

u.-dı (at urun-) 176b/12

u.-dı (zengi yüzi urun-) 145a/16

u.-sa (yürek urun-) 110b/03

urunç Rüşvet.

u.+al- 122b/09

urunçaḳ Emanet.

u. 111a/17

u.+turur 111a/17

uruş Vuruş, savaş.

u. 125b/16

uruş- Vuruşmak, savaşmak.

u.-u (urşu) 99b/02

us- Düşünmek, farzetmek.

u.-a 138b/02

usal Gafil; ihmalkâr.

u. 153b/13, 175a/15

u.+bol- 99b/05, 107b/12, 126a/12, 143b/04, 143a/09, 154a/17, 156b/02, 183a/06, 184a/11

u.+ıġ 143b/03

u.+ın 168b/08, 168b/12, 194b/06

u.+raḳ 175a/02, 175a/05

usallıḳ Gafillik.

u. 182b/10

u.+nı 136a/10

usan- Gafil olmak.

u.-dım 170b/01

u.-ıp 153b/14, 184a/02, 188a/17

u.-ma 99b/04, 111b/05, 126a/15, 143b/02, 143b/08, 144b/16, 157b/04, 157b/09, 158b/16, 160a/01, 170b/12, 171a/05, 183a/01

u.-maġıl 157a/14

usandur- Bıktırmak.

u. 126a/15

usayuḳ Gafil.

u. 104b/10, 104b/14, 157a/12, 157a/14, 182b/10, 185a/13

usrıḳ Uyuklayan.

u. 194b/12

uş İşte.

u. 103b/06, 103b/10, 105a/01, 108a/14, 111b/07, 122a/01, 124b/11, 132b/06, 143a/14, 143b/08, 144b/16, 147a/04, 154a/11, 155a/05, 167a/09, 170b/04, 176a/09, 180a/04, 188a/13, 188a/16, 188a/17,

188b/04, 188b/04, 192b/17, 192b/17, 196b/02

uşaḳ Küçük.

u. 105b/16, 121b/07

uşaḳçı Dedikoducu.

u. 158b/08

uştmaḫ (Soğd.)Cennet. **krş. uştmaḳ**

u. 174b/13

ut- Yenmek.

u.-up 105b/11, 118a/13, 135a/08, 163b/14

utru Karşı.

u. 102b/16, 116b/14, 118b/05, 118b/09, 146a/05, 164b/02, 168a/11, 182b/03, 188b/03, 196b/05

u.+(yüz utru) 181a/12

u.+(yüz utru turur bol-) 119b/16

u.+(yüz utru kiter-)142b/09

u. utru tur- Karşı karşıya bulunmak, huzurda bulunmak.

u.-ur bol- (120a/03)

utruḳı Önündeki.

u. 122a/12, 122a/12

uwut Haya; utanılacak durum.

u. 191b/08

u.+ḳa 194a/13

u.+ḳıl- 148a/16

u.+nı 165b/03

uyad- Utanmak.

u.-tım 194a/09

uz Usta, mahir, iyi; sanatkâr.

u. 119b/13, 120a/14, 125b/01, 130a/09, 142b/14, 162b/14, 164b/18, 177a/16, 180a/02

u.+iter 143a/07

u.+lar 132b/17, 167a/14, 191b/07

u.+lar turur 133a/01

uza- Uzamak.

u.-dı 148a/01, 192b/03

u.-maz 144a/02

uzal- Uzun sürmek.

u.-maz 146a/05

uzat- Uzatmak; sürüncemede bırakmak.

u.-ġıl (elig uzat-) 165a/12

u.-ıp 108a/16

u.-ma 122a/08, 122a/09, 128a/01, 138b/17, 164b/12, 164b/13

u.-tı 113a/05

u.-tı (elig uzat-) 118b/05

u.-tım 170b/17, 194a/07

u.-tı͡ŋ 148a/08, 182a/08

u.-u 163a/02, 179a/14

u.-ur (elig uzat-) 172b/01

u.-ur (ilig uzat-) 117b/05

u.-ur sen 164b/13

uzluḳ Ustalık, maharet.

u.+ı 124a/10

u.+ḳıl- 133a/01

ʻuẕr (Ar.) Özür.

ʻu.+ı 169a/04, 170b/17

ʻu.+um 171a/02

ʻu.+umı 112a/11, 144b/17

ʻu. ʻuẕrı ḳol- Özür dilemek.

ʻu. 158a/10

ʻu.-dım 196b/07
ʻu.-sa 153a/06
ʻu.-u tur- 158a/06
ʻu.-ur men (ʻuẕrumı ḳol-)108b/12

uzun Uzun; üstün, galip, hakim.
u. 101b/14, 104b/04, 104b/06, 108b/01, 111b/02, 113a/16, 114a/15, 116a/11, 121a/01, 126a/05, 134b/10, 137b/16, 139a/07, 143a/10, 143b/02, 145a/13, 146a/05, 146a/13, 151a/06, 151a/16, 151b/13, 151b/16, 153b/08, 154b/07, 158b/04, 160a/01, 160a/01, 161b/13, 169b/14, 170a/04, 172b/09, 173b/15, 176a/12, 183a/10, 184b/15, 189a/02, 189b/10, 189b/14, 190a/01, 194b/10
u.+bol- 108a/16, 174a/03, 181b/11
u.+(elig uzun bol-) 122b/05
u.+ın 126b/15
u.+(elgiŋ uzun ḳıl-) 155a/13, 171b/01, 174a/02
u.+ol 156b/07

uzunluḳ Üstün olmak, nüfuz sahibi olmak.
u. 127b/01

Ü

üç Sayı adı, üç (3).
ü. 90a/06, 104a/04, 105a/05, 105a/07, 105b/01, 106a/01, 121a/12, 121b/05, 121b/06, 122a/01, 123b/08, 134a/17, 135b/15, 159a/17, 159b/04, 159b/06, 166b/16, 167a/04, 177a/13
ü.+(üç ḳotu ol) 166b/02
ü.+de 104a/08, 122a/05
ü.+i 118a/07
ü.+iŋ turur 105a/02
ü.+ke 105a/05, 159a/17
ü.+ḳıl- 193a/01
ü.+te 105a/03, 105a/04
ü.+ünç 122a/04, 147a/01
ü.+ünçi 105a/04, 105b/03, 159b/03, 167a/02, 167a/07, 177a/07, 177a/16

üçegü Her üçü.
ü. 105a/02, 121b/0

üçün İçin. **krş. içün.**
ü. 102b/04, 103a/11, 103b/12, 106a/04, 106b/04, 107b/01, 107b/10, 112a/05, 115b/08, 116a/03, 124b/01, 124b/03, 124b/06, 125a/12, 125a/14, 125b/14, 126a/03, 128b/03, 128b/03, 128b/04, 129a/01, 139a/10, 139b/05, 142a/01, 144a/15, 144a/16, 147b/06, 151a/07, 151a/10, 152b/05, 153a/11, 154b/05, 155a/16, 164a/11, 165b/10, 165b/12, 167b/06, 167b/09, 167b/09, 170b/03, 176b/12, 185a/08, 190b/08, 191b/04, 191b/04

ü.+i 147a/06

üçünç Üçüncü. **krş. üçinç**

ü.+i 105a/04, 105b/03, 159b/03, 167a/02, 167a/07, 177a/07, 177a/16

üdik Hasret, sevda.

ü.+ lig 179a/12

üdrüm Her şeyin seçilmesi.

ü. 125b/11, 140a/14, 159a/17, 159b/03, 183b/05, 184b/02

ü.+i 98b/07, 125b/04, 183b/04, 183b/06

üdür- Seçmek, üstün tutmak, tercih etmek.

ü. 124a/19, 156a/05

ü.-di 142a/16

ü.-düm 131b/13, 196b/10

ü.-gü 180b/13

ü.-miş 103b/04, 140a/10, 161b/03

ügür Sürü.

ü. 124a/19

ü.+in (ügrin) 124a/15

ü.+ün (ügrün) 124a/15

ük- Yığmak.

ü.-e 125b/09

ükük Dolu, yığılı.

ü. 186b/03

üklit- Çoğaltmak.

ü.-süni 167a/15

üküş Çok.

ü. 98b/06, 100a/02, 102a/17, 107b/01, 108a/09, 109b/02, 109b/16, 110a/02, 110a/03, 111a/11, 115a/14, 116a/09, 121b/03, 125b/13, 125b/16, 128b/08, 128b/12, 129a/05, 132a/08, 136b/11, 137a/03, 137a/04, 138b/11, 143b/03, 143b/06, 143b/11, 146a/14, 146b/07, 149b/08, 151a/08, 152a/13, 156a/01, 156b/07, 156b/08, 156b/11, 158a/11, 158a/11, 158b/06, 160a/13, 160b/02, 162b/08, 162b/08, 162b/10, 164a/05, 166b/17, 168a/03, 170b/14, 170b/18, 171a/16, 172b/08, 179b/08, 180a/07, 181b/02, 183b/08, 188a/17, 190b/04, 190b/10, 194b/14, 196b/14, 196b/14

ü.+bol- 100a/02, 100a/02, 164b/10, 188b/12, 190a/02, 191b/03

ü.+i 184a/14

ü.+in 176b/01

ü.+rek 105b/04, 125a/02

ü.+üg 100b/13

üküşlük Çokluk.

ü. 188b/14

üle- Paylaştırmak.

ü. 154a/15, 156a/07, 164a/06

ü.-gil 158a/11

ü.-p 100b/16

ü.-se 107b/17, 116a/06, 130a/07, 183b/10

ülgülüg Mutlu neşeli.

ü.142a/05

ülgülüg Miktar ölçü.

ü. 180b/02

ülgüle- Ölçmek, tartmak, düzenlemek.
ü. 192b/13

Ülker Ülker yıldızı.
ü. 145b/03, 187a/05

ülüg Hisse, nasip, pay, kısmet; mevsim. **bk. ülüş**
ü. 106a/13, 114a/07, 127a/01, 131a/14, 132a/12, 132b/16, 136a/07, 137b/01, 139b/03, 151a/13, 158a/17, 172b/10, 182a/09, 189b/17
ü.+i (ülgi) 102b/04, 116a/01, 180b/01, 180b/03, 180b/05
ü. ülüg al- Nasibini almak.
ü.-(ülgi al-) 153b/13, 192b/14
ü.-ayın 136b/08
ü. ülüg ḳıl- Hisse ayırmak.
ü. 129a/11, 152a/16
ü. ülüg kötür- Nasip almak.
ü.-gil 160a/03
ü. ülüg teg- Nasip olmak.
ü.-se 177a/05
ü. ülüg tegür- Hisse almak; kısmetini vermek.
ü.-di 109b/12
ü.-gü 167a/11
ü.-ür (ülüg tegrür) 101b/02
ü. ülüg bir- Taviz vermek.
ü.-me (ülgi bir-) 143a/03
ü.-mez (ülgi bir-) 107a/03
ü. ülüg bér- **bk. ülüg bir-**
ü.-ür 107a/10

ülügle- Pay etmek, dağıtmak.
ü. 104b/16

ülüş Hisse, nasip, pay, kısmet. **bk. ülüg.**
ü.+lerde 135b/12

ümeg Yolcu.
ü.+ 132a/11, 132a/13, 166a/05

ün Ses; ün, san.
ü. 144a/02, 150a/02, 178b/09
ü.+(ün çoġı ḳıl-) 175b/17
ü.+i 100a/10, 154a/06, 159a/02, 184b/15, 189b/05, 191b/18, 191b/18
ü.+ün 121b/13, 147b/17, 170a/01, 179a/12
ü. ün bedüt- Gürültü etmek, sesini yükseltmek.
ü.-me (ünüŋ bedüt-) 106b/15

ün- Bitmek, yetişmek; doğmak.
ö.-er 140b/09, 140b/10
ö.-güke 106b/02
ö.-megey irdi 129a/09
ö.-ügli 160b/04
ö.-ür 140b/11, 167b/09

ün- Bırakmak, vazgeçmek.
ü.-mesi 108a/01

ünde- Seslenmek, çağırmak.
ü. 138a/06
ü.-di 178b/09
ü.-me 122a/13
ü.-mişin 115a/02, 178b/07
ü.-r 138b/10
ü.-r erse 112a/05
ü.-seler 138b/05
ü.-yü 147a/01

üŋgür İn, mağara.

ü.+de 141b/08, 185a/09

ür- Havlamak.

ü.-erler 196a/04

üsk Huzur, nezd.

ü.+i͡nge 148a/06

üste- Kazanmak, elde etmek; artmak.

ü.-di 191a/07, 191a/17

ü.-p 173a/08

ü.-se 101a/02

üstem At eyerine işlenen altın, gümüş işleme.

ü. 100b/10

üste͡ng Üstün, galip.

ü.+(elig üste͡ng) 157a/07

ü.+(ilig üste͡ng) 164a/08

üstik- Üstüne düşmek, istemek. **krş. öztik-**

ü.-ü 127a/14

üstün Üstte, yukarıda.

ü. 144a/05

üşgür- Hatırlamak.

ü. 188b/07

ü.-üp 193a/04

ü.-ür mü 174b/12

üt Çukur.

ü. 180b/05

ü.+i 140a/13

üyük Sulak yer, bataklık.

ü. 111b/14

üyür Darı. **krş. yür**

ü. 106a/08

üz- Kesmek; bozmak; parçalamak; ayırmak.

ü.-di 163a/16

ü.-er 105a/12, 133a/05, 161a/05

ü.-gil 196b/16

ü.-semiz 118b/10

üze Üstünde, üzerinde, üzere, üzerine, üzerindeki.

ü. 100b/11, 101a/02, 109b/11, 109b/17, 110a/04, 116a/15, 120a/04, 120a/12, 120a/15, 124a/13, 137a/13, 138a/10, 140a/08, 143a/02, 149a/14, 154b/07, 155a/13, 155a/16, 155b/01, 157a/17, 158a/05, 164b/14, 166b/14, 167a/04, 174a/17, 176b/17, 183a/09, 188a/08

üzele Üstünde, üzerinde.

ü. 132b/05, 160b/04

ü.+(elig üzele bol-) 126a/13

üzengü Üzengi.

ü. 183b/14

üzül- Kesilmek, kırılmak, parçalanmak.

ü.-di 168b/16

ü.-di (köki üzül-) 135a/05

ü.-düm 142b/07

ü.-ge (köki üzül-) 166b/07

ü.-gü turur 184b/16

V

vācib (Ar.) Vacip, yapılması şeriat bakımından gerekli olan.

v. 149a/03

va‘de (Ar.) Vaat, söz.

v. va‘de ḳıl- Söz vermek.

v.-mış 110a/03

v. va‘de ḳıy- Sözünden dönmek, sözünü tutmamak. **bk. sözüg ḳıy-**

v.-ġan turur 151b/03

vaḫşi (Ar.) Vahşi.

v.+bol- 195a/09

vaḳt (Ar.) Vakit, zaman.

v.+ı turur 187b/05

vasiyet (Ar.) Vasiyet.

v.+it- 188b/02

vezīr (Ar. *vezīr*) Vezir.

v. 159b/03, 159b/10

v.+ol 159b/09

vezīrlıḳ Vezirlik.

v. 122b/05

ve (Ar.) Ve.

v. 130b/01, 130b/02

vefā (Ar.) Vefa.

v. 99a/09, 100b/03, 109a/09, 191a/17, 191b/01, 195a/05, 195a/07, 195b/12

v.+da 193b/01

v.+dın 193b/01

v.+ḳa 109a/06

v.+ḳıl- 100a/15, 100b/03, 122b/02, 151b/15, 153b/04, 154a/14, 159a/08, 159a/08, 193a/17

v.+ḳılġu ermez 177b/12

v.+sı 109a/08

v. vefā ḳaḫtı bol- Vefanın az rastlanır olması, kıtlaşması.

v.-dı 195a/05

vefālıġ Vefalı.

v. 111a/07, 111b/09, 172b/08, 173a/15, 193a/17, 195a/02, 195a/06, 195a/11

vefāsız Vefasız.

v. 158b/02, 195a/11

v. turur 154b/11

velīkin (Ar.) Lakin, ama.

v. 110a/06, 112b/08, 128a/13, 138a/01, 139a/06

vird (Ar.) Belli zamanlarda okunması adet olan dua.

v.+in 187a/11

viṣāl (Ar.) Kavuşma.

v. 186b/07, 186b/15

v.+dın 186b/15

Y

ya Yay.

y.+ġ 122b/04

y.+sı 135b/15, 139a/10, 146b/10

ya (Far.) “veya” anlamına gelen bağlama edatı.

y. 104a/08, 106a/05, 106a/07, 106a/08, 106b/03, 107b/15, 109b/03, 109b/12, 110a/17, 110b/15, 111b/03, 111b/12, 112b/03, 118b/02, 120a/07, 121a/07, 121b/12, 122b/04, 122b/08, 122b/13, 124a/01, 124b/15, 126a/11, 126b/01, 129a/02, 129a/05, 129a/06, 129a/14, 132b/03, 132b/03, 132b/03, 133b/02, 133b/09, 135b/10,

135b/12, 135b/14, 136b/12, 136b/12, 136b/13, 136b/13, 136b/13, 136b/14, 136b/14, 138a/06, 138b/16, 140b/01, 140b/01, 141a/05, 141a/06, 141b/03, 143b/15, 144a/16, 144a/16, 146b/05, 147a/06, 147b/04, 148b/06, 152b/08, 152b/08, 155a/08, 156b/17, 157b/09, 160b/10, 160b/11, 160b/11, 160b/13, 160b/14, 160b/15, 160b/16, 160b/16, 160b/16, 160b/16, 160b/16, 162b/08, 163a/17, 166a/08, 167b/13, 168b/14, 172a/10, 172a/11, 172b/14, 177a/01, 179a/10, 180b/03, 180b/05, 180b/07, 181a/03, 184b/11, 185b/09, 186b/10, 186b/11, 187b/06, 188a/07, 188a/07, 189b/05, 193a/03, 194a/01, 194a/16, 194a/16, 194a/16, 194b/01, 194b/02, 194b/02, 194b/03, 194b/03, 194b/15, 195a/09, 195a/17, 195b/08, 195b/09, 195b/10, 196a/15

yaçı Yaycı.

y. 119b/10, 133a/03

yad (Far.) Anma, hatırlama.

y.+ı 141b/04, 142b/03, 184b/06, 185b/08, 186a/11

yad- Yaymak, yere sermek.

y. 164a/15

y.-ar 99b/16

y.-ayın 132a/11

y.-ġuçı 132a/07

y.-ığlı 158a/07

y.-mış 100a/17, 150b/01, 176b/09

y.-tı 177a/03

yadaġ Yaya.

y. 113a/02

yadaġın Yayan, yaya olarak.

y. 150a/12

yadġun Yaygın, taşan.

y. 135b/14

yadıġlıġ Yayılmış, (tuzak) kurulmuş.

y. 105b/02, 159a/10

yadıl- Yayılmak; (tuzak) kurulmak.

y.-dı 99b/13, 115b/07, 125a/10, 145b/06, 173a/11, 190a/01

y.-ġay 133b/04

y.-maḳ 136a/09

y.-mış 167b/09

y.-ur (yadlur) 181b/06

yadım Yayım, döşek.

y. 132b/03, 196b/11

yaġ Yağ.

y. 132b/03

yaġı Düşman.

y. 98b/15, 98b/16, 99a/15, 99a/15, 99a/16, 99b/02, 99b/17, 100a/01, 100a/03, 100a/04, 100a/04, 100a/06, 105b/02, 105b/02, 105b/03, 105b/04, 107a/02, 118b/09, 123b/16, 124a/07, 125a/10, 125a/11, 125a/14,

125a/15, 137b/06, 137b/06, 158b/09, 158b/09, 159a/07, 159a/10, 164a/09, 175b/17, 176a/17, 177a/08, 86a/16, 187a/08, 194a/08, 195a/14

y.+bol- 99b/05, 124b/14, 125a/10, 125a/11, 126a/12, 126b/01, 126b/05, 167a/07

y.+da 124a/06, 125a/17

y.+dın 98b/16, 99a/16

y.+erse 124a/06

y.+ġ 126a/15, 126a/16, 126b/13, 164a/12

y.+ḳa 99b/05, 106b/08, 125a/15, 126a/15, 126a/16, 137b/06, 165b/05, 167a/07, 167a/16, 167b/02, 167b/02

y.+ḳıl- 124a/05, 125b/01, 126a/11

y.+lar 125a/11

y.+lıġ 99b/02, 124a/05, 125b/01

y.+lıḳ 125a/12, 126b/06

y.+m 141b/05

y.+m boldı erse 194a/06

y.+nın͡g 105b/02

y.+n͡g 99b/05, 126b/06

y.+n͡gnı 125a/16, 159a/10

y.+ol 98b/15, 107a/02, 146a/10, 159a/10, 176a/17

y.+sı 100a/02, 126a/13, 174a/01

y.+sın 125a/13, 164a/07

y.+teg bol- 173a/12

yaġıçı Muharip, savaşçı.

y. 164a/07

yaġıla- Savaşmak, çarpışmak, düşmanlık etmek.

y. 159a/06

y.-ġu 125a/13

y.-mış 126a/13

y.-mışı 141b/05

yaġılıḳ Düşmanlık.

y.+ḳıl- 125a/12

yaġısız Düşmanı olmayan.

y. 98b/15, 100a/06

yaġız Yağız, kızıl ile kara arası bir renk.

y. 109b/03, 109b/11, 140a/13, 160b/02, 160b/04, 180b/01, 182b/04, 184b/09, 189b/03, 189b/04

Yaġma Yağma. (Bir Türk boyunun adı)

Y. 147a/16

yaġmur Yağmur.

y. 159a/02, 185a/09, 195a/08

yaġu- Yaklaşmak.

y.-dı 119b/06, 168b/14

y.-ġlı 160a/12

y.-ma 125b/08, 125b/11

y.-sa 137b/06, 159a/01

yaġuḳ Yakın.

y. 121a/15, 131b/04, 150b/02, 187a/10

y.+bol- 124b/14, 125a/15

yaġuluḳ **bk. yaġuḳluḳ**

y. 150b/03

yaġuḳluḳ Yakınlık. **krş. yaġuluḳ**

y. 191b/02

yaġuş- Yaklaşmak.

y.-maz 158b/17

yaġut- Yaklaştırmak.
y.-sa 123b/16
y.-ur 181a/06

yaḫşı Güzel, iyi.
y. 99a/12, 105b/07, 107b/11, 108a/04, 109a/06, 110b/04, 112a/01, 113b/09, 117b/03, 118b/06, 120b/05, 121a/03, 122a/17, 123b/06, 123b/11, 127a/05, 127b/13, 130a/08, 130b/07, 131b/03, 131b/08, 132b/10, 132b/12, 133a/09, 136a/13, 137a/07, 137b/14, 139b/15, 144a/03, 144b/13, 146a/15, 147a/16, 151b/04, 153b/11, 155b/17, 157b/06, 158a/14, 158b/13, 167b/15, 168a/10, 174a/05, 174a/14, 176a/08, 177b/03, 177b/15, 180a/14, 183b/05, 184b/02, 186a/13, 189a/06, 191a/12, 192b/05
y.+ġ erse 181a/06
y.+ermez 118b/01
y.+sı 137a/10

yaḳ- Yaklaşmak; yaramak.
y.-a 125b/12, 145b/07
y.-ma 108b/09, 132b/13, 133b/10, 155b/09, 164a/16
y.-sa 108b/0

yaḳa Yaka, elbise yakası.
y. 171a/05
y.+tut- 125b/12
y. yaḳa yi͡ng tut- Yakasına yapışmak, yakasını bırakmamak.
y.-ar 104a/03

yaḳı Acizlik.
y.+ma 142a/15

yaḳın Yakın; akraba, dost.
y. 102a/09, 109a/08, 109a/08, 116b/12, 123b/07, 127b/10, 129b/08, 135b/13, 135b/14, 136b/13, 138a/06, 139a/02, 144a/08, 150a/11, 150b/07, 153b/07, 160a/02, 165b/03, 168a/07, 173b/07, 175a/03, 175b/10, 179a/03, 186b/11, 195a/14
y.+bol- 109a/03, 109a/08, 121a/12, 127a/12, 133b/03, 150b/07, 168a/10, 168a/13, 168a/13, 175b/15
y.+bolur men 149a/05
y.+er- 150b/04
y.+ıġ 126b/14
y.+ḳa 100b/04, 169a/11
y.+ḳıl- 125a/16, 158b/08, 168b/01
y.+lıḳ 109a/08, 109a/09
y.+lıḳ ḳıl- 109a/02
y.+lıḳ tut- 125b/06
y.+ol 148b/10
y.+tur- 126a/15
y.+tut- 121a/09, 125b/03, 132b/11, 132b/11, 156a/16, 156b/01

yaḳınlıḳ Yakınlık.
y. 100b/04, 123b/05, 123b/05, 124b/01, 127a/12, 127a/14, 137a/01, 137a/02, 137a/02, 145a/02, 150a/06, 191b/02, 191b/04
y.+ḳılu tur- 126b/11

yaḳur- Yaklaştırmak.

y.-dum 196b/03

yaḳut Yakut.

y. 130b/16, 160b/01, 169b/11

yal Ense.

y. 173b/14

yalawaç Elçi, peygamber.

y. 112a/16, 112b/02, 112b/04, 114b/14

y.+ḳa 112b/03, 147b/01

y.+ta 112b/01

yalġan Yalan.

y. 121b/06, 127b/02, 176a/11, 176a/12, 183a/14

y.+erse 151a/17, 151b/01

y.+ıġ 176a/11, 176b/05

y.+ın 176a/07

y.+turur 151b/03

yalın Alev.

y. 113a/10, 169b/16, 170a/03, 187a/12

yalın- Çıplak olmak, soyunmak.

y.-mış bolur 156b/15

yalın͡g Çıplak.

y. 103b/08, 103b/08, 194b/05, 194b/05

y.+ḳa 115b/13

yalḳ- Bıkmak, usanmak.

y.-ar 196b/14

yalın͡guz Yalnız.

y. 101b/11, 195b/07

y.+un 100a/11, 100b/08, 169b/1

yalwar- Yalvarmak.

y.-a 196b/17

yam Çöp, çerçöp.

y.+ça 130b/01

yan Yan, taraf.

y. yanın yat- Yan gelip yatmak; tembellik etmek.

y.-ġu yoḳ 142a/08

y.-maġıl 121b/13

yan- Dönmek, geri dönmek; geri tepmek.

y. 171a/04

y.-ar erse 151a/16

y.-arda 113b/18

y.-ayı 195b/11

y.-ayın 108a/15, 147b/07, 169b/06, 171a/02

y.-dı 108b/11, 113a/07, 163a/05, 179a/07, 182a/17, 187a/03

y.-dım 139a/13

y.-ġay 151a/12

y.-ġıl 149a/06, 186a/04, 194b/09

y.-ġu 143a/13, 170a/17

y.-ġu bol- 169a/04

y.-ġu er- 154a/02

y.-ġusuz 143b/08

y.-ıglı 151b/06, 151b/07

y.-ıp 113a/06

y.-maġıl 142a/09

y.-maḳ 139a/14

y.-maz 151b/07

y.-sa 149a/16, 151a/15

y.-su 147a/07

yan- Tehdit etmek.

y.-ur 185b/05

yana Yine.

y. 103b/08, 103b/13, 104a/01, 104a/04, 104a/11, 106a/08, 106a/14, 107b/06, 108b/14, 111a/17,

112b/10, 113a/03, 113a/03, 113a/13, 113a/16, 113b/12, 113b/18, 114a/02, 114a/09, 114a/14, 114b/08, 114b/09, 114b/11, 115a/03, 115b/05, 116a/16, 116b/07, 116b/10, 116b/15, 116b/16, 117a/15, 121b/13, 121b/14, 130b/01, 130b/14, 138b/06, 139a/14, 143a/04, 143b/01, 143b/08, 145b/02, 145b/03, 145b/04, 146b/03, 146b/15, 147a/02, 147a/07, 147a/11, 147a/13, 147b/05, 147b/10, 147b/12, 148a/04, 148a/10, 149a/15, 149b/04, 151a/12, 151a/15, 151b/14, 152a/14, 153a/05, 154a/02, 158a/10, 162a/08, 163a/04, 163a/10, 163a/11, 163a/14, 166b/13, 167a/13, 169a/07, 170a/05, 171a/15, 171b/12, 174b/10, 176a/10, 176b/04, 177a/03, 178a/10, 178a/11, 178b/11, 178b/12, 179a/07, 179a/10, 180a/06, 180b/07, 180b/12, 181a/04, 181a/05, 182a/17, 183a/03, 184a/12, 184a/13, 185a/03, 186a/01, 186a/04, 186a/10, 186b/09, 186b/09, 187a/03, 187a/05, 187a/09, 187a/09, 187a/11, 187a/13, 187b/12, 189a/03, 189a/05, 189a/08, 190a/05, 193b/08, 194b/09

y.+mu 112b/09

yandru Tekrar.

y. 112b/09, 112b/10, 112b/13, 138b/07, 139a/14, 150a/06, 169b/15, 170a/07, 173a/12, 173a/14, 186b/09

yandur- Döndürmek.

y. 174a/09

y.-ur 159a/08

yanıġ Cevap, karşılık. **bk. yanut**.

y.+ı (yanġı) 105a/10, 115b/04, 180b/10

yanış Dönüş.

y. 194b/04

yanut Yanıt, cevap. **bk. yanıġ.**

y. 104b/17, 112a/16, 115b/02, 125b/06, 127b/15, 133b/01, 137a/17, 141b/14, 173b/06, 176b/08

y.+bér- 128a/08

y.+bir- 98b/02, 98b/12, 99b/07, 101a/08, 101a/12, 102a/01, 102a/08, 102a/14, 103a/08, 107a/14, 109a/10, 109a/15, 112b/06, 112b/12, 113b/17, 114b/13, 117a/05, 117a/12, 118a/03, 118a/15, 118b/01, 118b/12, 119a/02, 119a/06, 123a/09, 123a/16, 128a/03, 136b/03, 136b/10, 139a/04, 145a/04, 145b/15, 147a/10, 147b/09, 148b/10, 149b/06, 149b/08, 150a/14, 150b/13, 151b/09, 152b/02, 152b/13,

153a/10, 153a/15, 153b/01, 161b/09, 163a/01, 163b/09, 164b/12, 170a/07, 170a/13, 171a/11, 174b/16, 175a/13, 175b/05, 176a/14, 176b/14, 179b/02, 179b/12, 179b/16, 181a/11, 181b/02, 181b/14, 186a/08, 187b/08, 189a/17

y.+ı 103a/05, 105a/06, 105a/14, 105b/01, 112a/16, 112b/07, 145a/01, 159a/08, 173a/14, 173b/02, 173b/06, 180b/17

y.+ı bér- 133b/01

y.+ı ḳıl- 172b/10

y.+ḳa 123b/17

y.+ḳıl- 100a/14, 113b/05, 117a/08, 123b/17, 132a/12, 151a/02, 172b/16, 173b/02, 176b/12

yanutluġ İyiliği karşılıksız bırakmayan kişi.

y. 173b/03, 176b/12

yaṅ 1. Huy, tavır, âdet.

y. 161b/07

y.+ı 146b/13

y.+ı (ḳılınçı yaṅ) 104b/07, 120b/11

y.+ın (ḳılınçın yaṅ) 185a/05

y.+nı 168a/12

2. Kaide, usul, tarz.

y.+ı 148b/04,

yaṅgan Fil.

y. 99a/10

y.+ıġ 99b/01

y.+ḳa 99b/01

yaṅgı Yeni, yeniden.

y. 113a/10, 158a/10, 174b/08

yaṅgıl- Yanılmak.

y.-ma 108a/03, 155b/14, 184b/03

y.-masu 165a/07

y.-sa 122b/06

yaṅgḳu Yankı.

y.+sındın 127b/16

yaṅglıġ Gibi, böyle.

y. 99a/09, 110a/04, 113b/03, 119b/06, 120a/11, 122b/14, 125b/07, 126a/03, 130a/09, 132a/04, 132a/14, 133a/05, 137b/02, 140a/13, 140b/01, 155a/09, 158b/09, 167a/09, 174a/13, 178a/16, 185a/13, 187b/14, 188a/06, 189b/03, 189b/16, 190a/09, 195b/11

y.+(bu yaṅglıġ tur-) 107a/12, 123a/06, 136a/17, 140a/12, 182b/02, 190b/11

y.+(bu yaṅglıġ bol-) 123a/04, 127a/03, 127b/17, 132a/05, 132b/15, 138b/16

y.+ermez 181a/01

y.+(bu yaṅglıġ erür mü) 117b/16

yaṅgluḳ İnsan.

y. 104b/10, 104b/10, 106b/06, 107b/06, 109a/04, 117b/05, 117b/06, 118b/14, 129b/06, 130a/02, 130b/06, 130b/08, 138b/11, 140a/08, 144a/05, 144a/10, 157a/17, 159b/11, 163a/16, 163b/07, 174b/13,

176a/03, 179b/02, 180a/01, 182b/08, 182b/10, 186b/04, 195a/07, 195a/12, 196b/14

y.+uġ 194a/07

yaŋgluz Yalnız.

y. 99b/11, 138b/06, 142b/03, 187b/13

y.+un 161a/02, 186a/09

yaŋgluzluḳ Yalnızlık.

y.+un 174b/17

yaŋgsaġuçı Dalkavuk.

y. 173b/12

yaŋgza- Yankılanmak, yayılmak.

y.-p 112a/17

yaŋgzaġ Kıyas, misal, benzer.

y. 148b/01, 148b/04

yaŋgzat- Benzetmek, yakıştırmak.

y.-u 167b/15

yap- Örtmek, kapamak; yapmak.

y.-ġıl 136a/11

y.-ġu 118b/03

y.-ġuçı 140a/02

y.-ma 135b/03

y.-tı 185a/06

yapul- Örtünmek, kapanmak, gizlenmek.

y.-ġa 139a/12

y.-mış turur 118a/12

yapuş- Yapışmak.

y.-tuŋ 196b/16

yar- Yarmak.

y.-up 168b/07

yara- Yaramak, uygun gelmek.

y. 102b/13, 116a/04, 196a/10

y.-ġay 141a/05

y.-maġa 141a/06

y.-mas 110a/08, 188a/06

y.-masa 141a/13

y.-maz 152b/11

y.-maz turur 118a/11

y.-mazlarıġ 129a/06

y.-r 111a/13, 115b/17, 117b/07, 119b/09, 129a/06, 129b/14, 129b/14, 142a/15, 196a/10

y.-r mu 108b/15, 139a/14, 142a/01, 173a/12

y.-sa 141a/07, 141a/13

y.-yı 195b/17

y.-yın 119b/08

yara- Işımak, parlamak. **krş. yaru-**

y.-dı (yüzüŋ yara-) 118a/10

y.-ġay (yüzüŋ yara-) 120a/02

y.-maġa (yüz yara-) 110a/07

yaraġ İmkân, fırsat, fayda; tedbir.

y.+ı 102a/08, 116a/17, 144b/17, 149a/17, 171a/09, 171a/14

y.+ın 145b/01, 164b/06

yaraġlıġ Faydalı, uygun; layık.

y. 165b/07, 169a/14

y.+men men 111a/14

y.+nı 102b/04

y.+sen sen 111a/14

yaraġsız Faydasız, uygun olmayan, uygunsuz.

y. 120a/09, 125b/12, 125b/12, 133b/09, 155b/11, 163b/10, 164b/09, 165b/07, 169a/14, 180a/16
y.+ bol- 99a/16, 110b/02, 113b/15, 121b/17, 159b/06, 159b/06
y.+da 122a/04
y.+ḳa 155b/09
y.+larıġ 169a/05
y.+nı 155b/09, 155b/11, 169a/08

yaran- Yaranmak.
y.-maz 141a/12

yaraş- Anlaşmak; yaraşmak, uygun gelmek, bağdaşmak.
y. 125a/14, 125a/16, 130b/11
y.-ġıl 123b/07
y.-ġu 123b/03
y.-maḳı 126b/05
y.-masa 127b/04
y.-mazını 137a/12
y.-ur 118b/02, 118b/10, 123a/03, 135a/15, 166a/07

yaraşı Uyuşarak, uygun, münasip. **bk. yaraşık.**
y. 123a/13, 152a/15

yaraşıḳ Uygun, münasip. **bk. yaraşı.**
y. 121a/02, 137a/12, 137b/07, 137b/08

yarat- Yaratmak, vücuda getirmek.
y.-ġannı 141a/02
y.-mış 141a/02
y.-tı 107b/05, 109b/03

yaratġan Yaratan Tanrı, el-Hālık.
y. 110a/12

yarı (Far. *yārī*) Yardım; imkân.
y. 164b/05, 174b/01, 175a/17, 178a/06
y.+ḳıl- 178a/08

yarıl- Yarılmak.
y.-ıp (yarlıp) 140a/07
y.-ur (yarlur) 184b/09

yarım Yarım.
y. 182a/09, 182a/11, 182a/11, 182a/11, 182a/14
y.+ı 182a/09, 182a/14

yarın Yarın.
y. 106a/02, 108a/14, 114b/03, 124b/05, 140b/09, 140b/11, 140b/12, 144b/12, 144b/15, 152a/01, 153b/09, 157a/01, 158b/15, 161a/15, 164b/14, 164b/15, 170b/11, 173a/06, 185b/09, 188b/05
y.+ḳa 106a/02, 158b/15
y.+ḳı 156b/06, 158b/12, 158b/12, 170b/06, 170b/06, 170b/12

yarındı Utanmaz.
y. 159a/16

yarınlıḳ Ahiret.
y. 153a/15, 160a/05, 184a/07

yarıştur- Üleştirmek, paylaştırmak.
y.-dı 109b/12

yarlıġ Buyruk, emir, ferman.
y. 108a/11, 110a/02, 120a/08, 194a/07
y.+ı 108a/07, 141b/04, 149a/03, 178a/01
y.+ın 149a/05

y.+ın͡gnı 167a/05

y. yarlıġ yorıt- Ferman yürütmek.

y.-masa (yarlığı yorıt-) 114a/06

yarlıḳa- **1.** (Hükümdar) Buyurmak, emretmek, ferman yazdırmak, izin vermlek.

y.-dı 125a/06, 174b/16

y.-mış 110a/01, 110a/02

y.-rda 120a/05

y.-sa 147a/11, 169b/06

y.-sun 147a/13

2. Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek. **bk. keçür-**

y.-ġıl 161a/10, 193a/09, 193a/10, 193a/12, 193a/13, 193b/02

y.-ġlı 153a/05, 194b/16

y.-su 188a/03

yarmaḳ Para.

y. 191b/04

y.+ın 194a/12

y.+ḳulı bol- 191b/10

yarp Sağlam.

y. 99a/12

y.+ḳıl- 177a/08

yarşı Ayrılmış, birbirine karşı.

y.+ol 158b/17

yaru- Işımak, parlamak.

y. 145a/01

y.-dı 113a/10, 148a/03, 163a/09, 169b/17, 170a/04, 182b/13

y.-dı (küni yaru-) 159b/04

y.-ġıl 160a/15

y.-madı 187a/06

y.-mış 168a/09

y.-r 111a/10

y.-sa 129a/10

yaruḳ Aydınlık, parlak.

y. 109b/03, 116b/09, 146b/09, 148a/02, 149a/07, 149b/06, 162a/12, 167b/07, 174b/04, 187a/10, 193b/16

y.+(alın yaruḳ tut-) 156a/09

y.+(köz yaruḳ bol-) 110a/01

y.+(yüzün͡g yaruḳ tut-) 127a/02

y.+(yüzün͡gni yaruḳ tut-) 125a/08

y.+ı 139a/02

y.+ḳıl- 179b/12

y.+u (yaruġu) 148a/01

yaruḳluḳ Aydınlık, parlaklık; rahatlık.

y. 154b/03

y.+bol- 98b/16

y.+ı 184a/14

yarut- Aydınlatmak, parlatmak.

y. 178a/06

y.-ġa 133b/14

y.-ġa (yüzin yarut-) 123b/10

y.-ġay 112a/08

y.-sa 170a/14

y.-su (közün͡g yarut-) 171a/12

y.-taçı 129a/04

y.-tı 109b/09, 168a/02, 168a/15

y.-ur 143a/08, 146b/09, 178a/17, 187b/01, 191a/10

y.-ur (közüg yarut-) 99b/15

yas Zarar; şer, kötülük. **krş. yaz**

y. 124b/08, 125a/12, 125a/14
y.+ı 105b/03, 110a/06, 111a/12, 124a/06, 124a/07, 124b/07, 125a/15, 146b/10, 147a/08, 148b/07, 151a/05, 157a/17, 172a/06
y.+ḳa 98b/16
y.+ol 169a/07

yas- **bk. yaz-**
y.- maġu 108a/09
y.-ma 109a/01
y.-mış ol 143b/03
y.-tı 116b/13

yası Enli.
y. 181a/12

yaslıġ Zararlı.
y.+ı 158b/09
y.+ın 158b/09

yasta- Yastık dayamak.
y.-p 178b/08

yastan- Yaslanmak.
y.-ur 179a/14

yaş Gözyaşı.
y. 143a/16, 184b/07, 185a/11, 186a/17, 186b/14, 188b/08, 194a/02
y.+ı 187a/02, 146a/01, 187b/10
y.+ıġ 186b/01

yaş Yaş, ömür.
y. 143a/15, 174a/03, 183a/06
y.+ı 99b/02, 146a/15
y.+ım 144a/09, 169a/03, 182a/05, 182a/08
y.+ımnı 182a/04
y.+ın 138b/14, 194a/17
y.+ın͡g 137a/14, 137a/15, 137a/16, 154b/04, 164b/13
y.+ın͡ga 173b/15
y. +lıġ 151b/13

yaşa- Yaşamak.
y. 189b/10
y.-dım 194a/17
y.-ġıl 143a/11, 190a/01
y.-p 137b/10
y.-sa 162b/03, 162b/06, 183b/13, 184b/16
y.-sa sen 162b/01

yaşat- Yaşatmak.
y.-tım 194a/17

yaşıḳ Güneş.
y. 109b/09, 113a/07, 116b/09, 145a/14, 145b/07, 147b/14, 149b/17, 160a/15, 163a/07, 163a/08, 169b/11, 174b/05, 186b/17, 187a/10
y.yaşıḳ baş kötür- Güneş doğmak.
y.-di 174b/08
y.yaşıḳ yüzin kizle- Güneş batmak.
y.-se 149a/16

yaşıl Mavi
y. 109b/03, 109b/10, 109b/11, 117b/06, 140a/03, 144a/05, 182a/16, 187a/07

yaşın Şimşek.
y. 194b/01

yaşur- Gizlemek.
y.-ġu 119a/16

yaşut Gizli.
y. 172b/12

y.+luġ 152b/07

yat Yabancı.

y. 173b/13, 193a/03, 195b/02

y.+ıġ 134b/14

y.+ın͡ga 136b/14

y.+ḳıl- 151b/15

yat- Yatmak; yerde kalmak; rahat etmek.

y.-ġalır erdi 178b/08

y.-ġu 142a/08, 154b/17

y.-ġuçı 159b/12

y.-ġuçılar 142a/10, 159b/16

y.-ıp 175a/06, 180a/02, 181b/15, 187a/03, 187a/07

y.-ma 173b/05, 183a/02, 194b/10

y.-ma sen 149a/09

y.-maġıl 121b/13

y.-maz 185a/12

y.-mış 194a/09

y.-sa 99b/17, 141a/08, 142a/11, 177b/05, 179b/14, 180b/10, 189b/15

y.-tı 113a/06, 113a/09, 116b/06, 145b/01, 145b/04, 145b/05, 147b/16, 169b/03, 169b/13, 169b/14, 169b/15, 170b/15, 174b/06, 178a/11, 187a/01, 190a/04

y.-tımız 106a/12

y.-u 179a/09

y.-u ḳal- 139a/08

y.-up 142b/10

y.-ur 100a/06, 105a/08, 130b/01, 140a/14, 143b/12, 143b/12, 179a/03, 179a/14, 187b/13, 190b/05, 191b/16

y.-ur men 175a/15

y.-urlar 140a/15, 159b/13, 189b/02, 189b/04, 189b/07

yatġu Yatsı, günün son namaz vaktinin adı.

y. 145b/01

yavlaḳ **bk. yawlaḳ.**

y. 117a/10

yawa Heder, boşu boşuna, lüzumsuz.

y. 104a/06, 106b/11, 120a/09, 124a/03, 134b/02, 134b/09, 166a/15, 170b/10, 170b/10, 170b/13

y.+bol- 134b/09, 139b/04, 141a/06, 141a/09, 143a/05, 143b/09, 161b/10, 168b/08, 175a/05, 176a/04, 194a/15

y. yawa ḳıl- Boşa harcamak.

y.-dı 104a/05

y.-dın͡g erse 111b/06, 154a/01

y.-dım 194a/02

y.-ma 111b/06, 134a/14, 154a/03, 161b/14, 175b/01, 183a/06

y.-madın 190a/14

y.-maġıl 104a/07, 115b/08, 143a/04

y.-mışın 168b/06

y.-sa 143a/05, 143a/14, 143a/15, 158a/06, 189b/08

yawalıḳ Boşunalık, beyhudelik, gereksizlik.

y. 139a/14, 157b/15, 168b/12

y.+ḳa 146a/08, 193b/12

yawaş Yumuşak huylu.

y.+bol- 191a/03

yawġu Halktan olup hakandan iki derece aşağıda bulunan kişiye verilen ad.

y. 120a/17, 122b/02

y.+sı 150b/01, 165a/15

yawlaḳ Kötü. **krş. yavlaḳ.**

y. 105b/04, 105b/12, 191a/03

y.+bolur 138a/08

yawrat- Kötülemek, yıpratmak. **krş. yawrıt-**

y.-ur 137a/06

yawrıt- Kötülemek, yıpratmak; zayıflatmak. **krş. yawrat-**

y.-ur 104a/11, 120b/07, 127b/06, 137a/06

yawuz Kötü.

y. 100a/04, 105a/06, 105b/12, 106a/17, 111a/08, 112b/14, 117b/02, 120a/09, 129a/14, 130a/04, 137a/07, 151a/15, 151b/03, 153a/02, 155b/11, 163b/10, 180a/15

y.+bol- 125b/02, 125b/11

y.+da 151b/03

y.+ermez 117a/16

y.+ı 108a/13

y.+ḳa 100a/04, 125b/11, 148b/08

y.+ḳıl- 179b/03

y.+ol 99a/09

y.+raḳ 153a/03, 153a/11, 179a/05

y.+raḳı 151b/03

yay İlkbahar, yaz. **krş. yaz.**

y.+erse 180b/03

yayıġ Dönek.

y. 103b/13, 104a/04, 140b/05, 141b/02, 142b/10, 143b/16, 154b/12, 156b/02, 177b/11, 184a/16, 184b/03, 185a/06, 187b/01, 196b/15

y.+ol 143b/09

yaz Yaz, ilkbahar. **krş. yay.**

y.+erse 137a/14, 180b/01

y.+ḳı 168b/15, 170b/05

y.+teg erdim 193b/16

yaz Zarar. **krş. yas.**

y.+ta 132a/09

yaz- Çözmek, gevşetmek. **krş. yas-**

y.-a (ḳaş yaz-) 149a/14

y.-dı 145a/15, 174b/05

y.-dı (ḳaş yaz-) 169b/10

y.-dı (ḳaşın közin yaz-) 149b/02

y.-ġu 122b/04

y.-mış 132a/10

y.-sa 101b/10

y.-sa (elig yaz-) 177a/07

yaz- Şaşırmak, yanılmak; suç işlemek.

y.-dı erse 103a/16

y.-ıġlı 120b/08

y.-masa 121a/08,

y.-masa (ilke yaz-) 122a/03

y.-sa men 111a/05

yazı **1.** Kır, ova.

y. 160b/10

y.+da 160b/09

2. (Mec.) Geniş, açık.

y. 119b/11, 138b/12, 157b/06

yazıl- Açılmak, çözülmek.

y.-dı 141a/15, 174a/14, 176b/06

y.-dı (ḳaş yazıl-) 189a/04

y.-mas 189a/01

y.-maz 196a/16

y.-su 119a/08

y.-u (yazlu) 150a/10

yazım Şaşma, yanılma, yoldan çıkma.

y. 68b/08

yazuḳ Suç, günah

y. 100b/06, 100b/06, 111a/11, 153a/05, 153a/08, 175a/02, 179b/07, 179b/07, 193a/10, 194b/16

y.+dın 170a/17

y.+ı 101b/06, 160a/06

y.+ın 153a/06, 169a/06

y.+ḳa 157a/15, 171a/01, 179b/03, 179b/06, 194b/10

y.+larım 169b/09

y.+larḳa 108a/12, 169a/04

y.+uġ 153a/09

y.+um 108a/09, 111a/12, 111a/13, 182b/15, 193a/10, 193a/12, 193a/14, 193b/02, 194b/16

y.+un͡g 179b/09

y. yazuḳ ḳıl- Suç işlemek, günah işlemek.

y.-sa 100b/06, 111a/05, 124a/03

y.-dım 111a/11

y.-maz 160a/05

y.-ur 179b/08

y.-mışığ 188a/03

yazuḳ Çözülmüş, çözük, açılmış.

y.+ḳılma ḳaş 183b/17

yazuḳluġ Günahkâr.

y. 107a/16, 107b/01, 111a/06, 117b/12, 153a/06, 153a/08, 157b/11, 193a/17

yazuḳsuz Günahsız, masum.

y. 179b/06, 179b/08

y.+ḳa 194a/07

yeg **bk. yig**

y. 120b/15, 121a/06, 134b/11, 175b/05

y.+i 158a/14

y.+in 159a/16

y.+rek 101a/06, 107a/04, 112b/02, 120b/06, 127b/15, 134b/12, 140b/17, 151b/02, 172a/08, 176a/09, 183b/08, 196a/02

y.+reki 133a/12

yegü **bk. yigü / krş. yégü**

y. 129a/09

yek Şeytan; kötü, iğrenç, alçak.

y. 103b/03, 105b/03, 105b/05, 140a/08, 150a/01, 195a/14

y.+bol- 119a/15

y.+din bol- 180b/11

y.+erse 119a/15

y.+ig 195a/14

y.+ke 129b/14

y.+lig (yel yeklig ig) 129b/10

y.+ligke (yel yek) 129b/11

y.+turur 141b/05

yel **bk. yil**

y. 109b/11

y.+(tüpi yel) 111b/15, 127b/06
y.+ke 184a/10

yel Ejderha, şeytan, cin.
y.+ yekligke 129b/11
y. yel yeklig ig Cin, peri çarpmasından kaynaklanan hastalık.
y.+ke 129b/10

yelgü- Çırpınmak, heyecanlanmak. **bk. ḳomı- / krş. yelgüt-**
y.-di 179a/12

yelgüt- Heyecanlandırmak. **bk. yelgü-**
y.-ür (kön͡gül yelgüt-) 104a/02, 104b/13

yem Güzel kokulu ot, yem.
y. 167b/09

yenç- Koparmak, ısırmak; yere vurup ayağıyla ezmek.
y. 164a/12
y.-ip 118b/09
y.-ip (havā boynı yenç-) 107a/06
y.-ti 144a/06

yer **bk. yir / krş. yér , yir suw**
y. 104b/16, 106a/14, 109a/08, 109a/09, 109b/03, 109b/11, 128b/04, 140a/13, 140a/15, 145a/14, 150b/02, 150b/04, 150b/07, 160b/02, 160b/04, 161a/12, 162a/08, 162a/13, 162a/13, 166b/14, 166b/14, 173a/10, 174a/01, 174b/14, 177b/05, 180b/01, 184b/10, 185a/11, 189b/02, 189b/03, 189b/04, 190a/03, 190a/17, 190b/03, 190b/05, 190b/07, 190b/10, 190b/10
y.+de 101a/05, 102b/09, 103a/05, 111b/10, 120a/03, 124b/08, 127b/03, 127b/07, 129a/09, 140a/05, 140a/15, 145b/07, 167b/09, 170a/02, 179b/17, 182a/01, 184b/09, 185a/03, 189b/15
y.+den 170a/03
y.+din 112b/03, 116b/09, 145b/09, 169b/16, 170a/02
y.+i 112a/06
y+ig 111b/04, 124b/11, 140b/01, 169a/01, 193a/08
y.+in 190b/05
y.+in͡g 157b/16, 190a/02
y.+ke 113a/02, 113a/07, 113a/08, 116b/01, 116b/04, 119b/08, 120b/01, 140a/17, 149a/16, 149b/17, 150b/04, 155b/16, 172a/07, 182b/06, 186b/01, 190b/06, 194b/07
y. yer bol- Toprak olmak, ölmek.
y.-dı 135a/06
y. yerke çal- Yere çalmak.
y.-ar 105b/13
y.-mış 185b/14

yer- **bk. yir-**
y.-güçi 130b/13
y.-ip 101a/09

yet- Yetişmek, erişmek, yakalamak, kâfi gelmek; ihkak etmek; sevk ve idare etmek.
y.-e 161a/14
y.-er 162b/01, 188b/12
y.-gey 110a/11
y.-gü 142a/08
y.-güsi 33a/03
y.-ip 142a/09
y.-medi 187b/17
y.-mese 110b/13
y.-mez 189b/06
y.-mez (elig yet-) 130b/09
y.-mişi 192b/14
y.-mişin 178a/08
y.-mişinçe 158a/06
y.-se 138b/02
y.-ümez 160b/01, 164b/10
y.-ür 107b/02
yetgel- Yetişmek üzere olmak.
y.-ir 185b/04
yeti Keskin. **bk. yitig**
y. 157b/10, 178a/07, 186a/13
y.+ḳıl- 133b/06
y.+tut- 119b/04, 122b/08
yetil- Güdülmek; ulaşmak, ermek, erişmek.
y.-di 144a/09, 169a/03, 170b/14
y.-gey 152a/06
y.-mez 139a/16
y.-miş 101b/01, 146a/15, 147a/16
y.-se 154a/13, 154b/04, 171a/06, 186a/15
y.-ür (yetlür) 120a/14, 169a/16
yetim (Ar.) Yetim, babası ölmüş kişi.
y.+ig 158b/07, 192b/04
y.+ler 122b/09
yetiz Geniş.
y. 100a/03
yetrü İyice.
y. 130a/16, 139b/01, 146b/15, 155a/12, 167a/12, 180a/10
yetür- **bk. yitür-/ krş. yétür**
y. 133a/15
y.-di 145b/08, 147b/16, 186b/16
y.-gey 146a/10
y.-gil 116a/09, 121a/17, 149a/13, 150b/06, 171a/06, 177b/12
y.-gü 144b/04, 180b/13
y.-miş 131b/03, 160a/09
y.-miş (elig yetür-) 188b/11
y.-se 180a/07
y.-sü 176b/14
y.-ümezler (yetrümezler) 160b/03
y.-üp (yetrüp) 119b/14
yé- **bk. yi-**
y. 160a/03, 160a/05
y.-gil 190b/16
y.-gli 157b/15
y.-gü 136b/15, 156a/15
y.-gü (tiriglik yé-) 189b/01
y.-me 122a/14, 138b/09, 156a/15
y.-me (ḳadġumı yé-) 186a/10
y.-mez 185a/12
y.-r 128b/07, 131b/07
y.-se 138a/12
yégü **bk. yigü**

y. 122a/11

yéme **bk. yime**

y. 98b/12, 115a/10, 116b/10, 121b/10, 125a/10, 126a/09, 128a/13, 128b/06, 129b/06, 129b/08, 129b/11, 130b/06, 133a/02, 133a/09, 138a/09, 138a/10, 146b/06, 165a/10, 165a/17, 167a/15, 171b/15, 180a/08, 188a/05, 193a/13, 194a/15

yétür Yedirmek. **krş. yetür-/yitür-**

y. 156a/07

yér **bk. yir / krş. yer, yir suw**

y.+de 134a/17

y.+ke 116a/03, 150a/12, 187a/10, 194b/04, 194b/05

yıd Koku.

y.+ı 152b/08, 192b/01, 193a/15, 196b/11

yıd- Kokmak.

y.-ır 175b/13, 193a/15

yığ- Yığmak, toplamak.

y.-a 171a/04

y.-ḳu 165a/05

yığ- Engel olmak, alıkoymak.

y. 179b/03, 183b/01, 183b/01

y.-ar 130a/07

y.-ıp 139a/07

y.-sa 100b/11

y.-su 167a/13

yığaççı Marangoz.

y. 133a/03

yığıl- Toplanmak.

y.-dı 154b/01

y.-maz 163b/01

y.-u (yığlu) 183b/11

yığın- Kendi kendini engellemek.

y. 156a/03

y.-(havāñgnı yığın-) 184a/04

yığla- Ağlamak.

y. 194b/10, 194b/12

y.-dı 161b/03, 186b/01

y.-ġu 180b/17

y.-sa 181a/04, 189a/08

yığlat- Ağlatmak.

y.-ur 105b/08, 186b/05, 186b/07

y.-urlar 121a/11

yıḳ- Yıkmak.

y.-a bér- 104b/08

yıḳıl- Yıkılmak.

y.-dı 56b/01, 115b/09

yıl Yıl.

y. 104b/15, 105a/01, 130a/13, 141b/17, 143a/12, 154b/16, 168b/02, 175a/11, 180a/17, 180b/01, 180b/03, 180b/05, 183b/16, 192b/08, 192b/13, 196b/09

y.+ça bol- 179a/09

y.+ın 100b/01, 109b/02, 114a/16, 115b/11

y.+ıñg 137a/14

yılan Yılan.

y. 162a/12, 175a/07, 175a/10, 194b/11

y.+bolġuçı 140a/07

yıldız Kök, esas.

y.+ıġ 131b/01

y. yıldız kök Kök, esas.
y. 181b/11
y.+ı (köki yıldızı) 177a/10
yıldra- Parlamak.
y.-dı 187a/08
yıldrıḳ Yıldrık yıldızı. **bk. aḏġır**
y. 187a/09
yılduz Yıldız.
y. 109b/10, 169b/17
yılduzçı Müneccim.
y. 130a/12
y.+lar 130a/11
yılın- Kızmak, haşin olmak.
y. 165b/05
yılḳı Hayvan, hayvan sürüsü.
y. 124a/15, 137b/08, 137b/10, 137b/12, 137b/13, 143a/14, 196a/15
y.+larḳa 132a/16
y.+ol 141b/15
yılḳıçı Hayvan besleyicisi.
y. 167a/15
yılla- Yıllarca sürmek, uzun sürmek.
y.-sa 189a/09
yıpar Misk.
y. 144a/09, 193a/15
y.+dın 193a/15
y.+ı 196b/05
yıparsıġ Misk gibi.
y. 193b/15
yıra- Uzaklaşmak.
y. 124b/12, 125b/07, 126b/07, 155b/10, 157b/01, 196a/14, 196a/15
y.-dı 137a/01, 161b/17, 194b/13
y.-mış 127a/10
y.-p 179a/11
y.-r 104b/02
y.-yı 195a/09, 196a/02
yıraḳ Irak, uzak.
y. 109a/08, 116b/12, 124a/18, 132a/06, 138a/06, 147b/03, 150b/02, 153b/10, 158b/08, 165b/03, 165b/06, 169a/02, 174a/01, 186b/11, 186b/11, 186b/15, 196a/12, 196b/15
y.+(ilig yıraḳ tut-) 175b/02
y.+bol- 150b/04
y.+bolmaġınça 142b/16
y.+er- 150b/07
y.+erdi 119a/07
y.+tur- 121b/05, 122b/14, 124a/13, 132b/14
y.+tut- 108b/08, 109b/06, 122a/04, 135a/04
yıraş- Uzaklaşmak.
y. 169b/01
yırat- Uzaklaştırmak.
y. 158b/11
y.-ġay 124b/16
y.-maḳ 126b/14
y.-sa 123b/16
y.-tı 168b/01, 182b/07, 191b/02
y.-tım 193b/13
y.-tı͡ŋ 193b/13
y.-ur 103b/05, 185a/07
yırış- Gülümsemek.
y.-tı 174b/07

yırla- Terennüm etmek, zikretmek.

y.-r 142a/05

yırt- Yırtmak.

y.-tı 148a/02

yışın İs, kara.

y.yışın ḳıl Karartmak, isli, lekeli göstermek.

y.-ur 138b/15

yi- Yemek, devlet malını zimmetine geçirmek, rüşvet almak; nail olmak, ulaşmak. **krş. yé-**

y. 115b/13, 122a/10, 122a/11, 122a/12, 137a/03, 137a/05, 137b/15, 137b/16, 141b/12, 143a/16, 158b/06, 173b/09, 176b/08

y.-di 103b/02, 116b/03, 145a/13, 147b/16, 159b/12, 162b/16, 168b/13, 174b/03, 186b/16, 188b/15, 189a/05, 189b/03, 190a/04

y.-dim 106b/16, 170b/13, 182a/04, 194a/04

y.-dim men 106a/11

y.-di͡ng 108b/03, 172b/02, 173b/14

y.-di͡ng sen 106a/11

y.-ge 175a/07

y.-gey (ökünçler yi-) 125b/17

y.-gil 141b/13, 179a/04

y.-gli 106a/08, 138b/11, 156a/15, 157a/16, 159b/14, 160a/04, 160a/05, 188b/14, 191a/07

y.-glilerke (anuḳ yigli) 188b/16

y.-glilerni͡ng 137a/04

y.-glini͡ng 184a/03

y.-gü 122a/15, 180b/04

y.-gü (sözini yi-) 153b/11

y.-güçe 112a/03

y.-güçi 191a/09

y.-me 137a/03, 143a/16

y.-me (emgek yi-) 190b/13

y.-medi 162b/17

y.-mek 105a/03, 105a/06

y.-mekig 128a/16

y.-mek içmek erse 194a/04

y.-mez 111a/02

y.-miş bolsa 180a/16

y.-r 104a/01, 104a/03, 104a/16, 120b/09, 125b/02, 138b/05, 138b/06, 138b/07, 143a/12, 159b/11, 162a/09, 163a/14

y.-r (arzū yi-) 99a/04, 100a/07, 120a/14, 120b/03, 176b/05

y.-r (ilin yi-) 176b/04

y.-r (ḳadġu yi-) 165b/09

y.-r (ḳıyın yi-) 184b/10

y.-r (saḳınç yi-) 156b/14

y.-r (yimiş anı yi-) 126a/05

y.-se 104a/16, 107b/17, 117b/02, 129b/14, 137a/12, 137b/07, 137b/08, 137b/14, 138a/10, 138a/15, 173b/09

y.-se (dünyā yi-) 104a/01

y.-se sen 185a/02

y.-seler 138b/01

y.-sü 138a/03, 161b/01, 161b/02

y.-tür 126b/15, 129a/13

y.-yü 170b/14

y.-yü (arzu yi-) 189b/07
y.-yü bil- 116a/01, 161b/02
y.-yür 128b/04, 136a/15
y.-yür sen (ınçıḳ yi-) 99a/04
y.-yü tur 137a/18
yig Yeğ, iyi, daha iyi. **krş. yeg**
y.+i 184b/08
yig Çiğ; ham.
y. 137a/04
y.+bol- 114a/09, 137a/04
yiged- Üstünleşmek.
y.-ür 139b/13
yigit Yiğit, genç.
y. 180b/03
y.+erse 137a/14
y.+ler 139b/04
yigitlik Yiğitlik, gençlik.
y. 110b/09, 139b/05, 144a/09, 154a/02, 168b/06, 170b/10, 171a/06, 184b/11, 193b/05, 193b/07, 193b/07, 193b/08, 193b/09, 193b/10, 193b/11, 193b/13, 194a/03, 194b/13
y.+de 139a/16
y.+den 139b/01
y.+ni 193b/06, 194b/09
y.+te 194b/07
yiglik Çiğlik, hamlık.
y.+kıl- 121b/05
yigü Yiyecek, yemek. **krş. yégü / yegü**
y. 99b/08, 110a/03, 128b/06, 135a/01, 135a/10, 137a/05, 138a/11, 138a/11, 138a/12, 138a/15, 139a/06, 142b/11, 160a/15, 162b/15, 162b/16, 166a/12, 190b/04
y.+içgü erse 110b/14
y.+kedgüke 115b/17, 189b/06
y.+kedgülük 110a/03, 140b/10, 177a/01
y.+kedgümi 159b/15
y.+kedgüsi 115b/14, 132b/02
y.+kedgüsin 172b/13
y.+m 110b/14, 141b/07, 195a/08
y.+mni 112a/04
yil Yel, rüzgâr. **krş. yel**
y.+in 183a/08
y.+ (tüpi yil) 193b/06, 194b/06
y.+(tüpi yil turur) 141a/17, 152a/02, 159a/02
yil- Hızlı, acele hareket etmek.
y.-me 167b/10
yim Yiyecek.
y. 131a/08, 141b/10, 141b/12, 160b/13, 180a/16
y.+i 99a/07, 107b/15, 159b/15, 185a/09, 194b/11
y.+i ol 185b/03
y.+im 112a/03
y.-imçe 110a/12
yime Yine, hep, dahi. **krş. yéme**
y. 99a/12, 102a/11, 104a/09, 106b/10, 107b/11, 110a/03, 110a/08, 111b/12, 111b/16, 115a/13, 116a/16, 117b/03, 117b/07,

118a/05, 118a/15, 119a/04, 122b/13, 122b/13, 124b/09, 124b/14, 126a/01, 126b/09, 127a/12, 127b/05, 129b/05, 129b/12, 130a/10, 130b/02, 130b/10, 130b/11, 130b/13, 132b/04, 135a/10, 137a/07, 138a/02, 138b/04, 139a/02, 141a/16, 141b/13, 146a/04, 146b/08, 146b/17, 149a/11, 155b/17, 157a/15, 172b/03, 173b/16, 177b/03, 178b/04, 179b/16, 189a/05, 196a/07

yimiş Yemiş, meyve; yiyecek.
y. 138b/01, 138b/01
y. yimiş anı yi- Yediği kendeni yemek, kıskançlık etmek.
y.-r 126a/05

yinçge İnce.
y. 117b/11, 130a/08, 130a/12, 130b/14, 130b/15, 134a/05, 134a/13, 159b/01, 183a/01
y.+bol- 132a/09
y.+lig 131a/13

yinçü İnci. **krş. yünçü**
y. 130b/16

yiŋ͡g Elbise yeni.
y.+in 179a/14
y.+yaḳa yiŋ͡g tut- 104a/03

yinit- Hafifletmek; rahatlamak.
y. 143a/13, 183a/01
y.-mek 182b/15
y.-ti 152b/14, 188b/17

yir Yer, toprak, yeryüzü. **krş. yér / yer; bk. yir suw**.
y. 104a/16, 134b/12, 135b/16, 140a/14, 143a/13, 190b/05
y.+(ḳara yir bol-) 190b/03
y.+(ḳara yir ḳıl-) 190a/17
y.+bolup 140a/15
y.+de 179b/17, 184b/04
y.+den 117a/14
y.+din 145b/06
y.+ig 101b/05, 155b/16, 160b/10
y.+iŋ͡g 177b/01
y.+iŋ͡ge 182a/17
y.+ke 186b/17, 187a/04
y.+lerig 182b/04
y. yir suw Yer yurt. **bk. yir / yer / yér**
y. 100b/10

yir- Yermek, hakir görmek, beğenmemek. **krş. yer-**
y.-e 196b/04
y.-mişi ol 103b/03

yirik- Yerleşmek.
y.-medi 154b/14

yiş- Yiyişmek, karşılıklı yemek.
y.-ür 191b/16

yit- Yitmek, kaybolmak.
y.-er 141b/01
y.-eyi 195a/09
y.-güsüz 178a/14
y.-ip 157a/09, 179a/09, 190a/08
y.-ti 98b/10, 148a/01, 171b/10, 191a/07, 191b/03

yit- Yetmek, yedeğinde götürmek.
y.-güçi 159b/09
y.-se 159b/10
y.-ti 116b/14

yit- İtmek, düşürmek.
y.-(torḳa yit-) 126a/15

yiti Sayı adı, yedi.
y. 101b/05, 130b/01

yitig Keskin. **bk. yeti**
y.+rek 130b/14

yitiken Yedi kardeşler, büyük ayı burcu.
y. 187a/09

yitilik Keskinlik.
y. 62b/13

yitür- Kaybetmek, yitirmek.
y. 132b/05, 183a/16
y.-di 104b/08
y.-düm 144a/09, 194a/03
y.-düm men 193b/11
y.-ür 135a/02

yitür- Yedirmek; yetirmek, yetiştirmek, ihkak etmek. **krş. yetür-/ yétür**
y. 115b/13, 138a/09, 183a/16
y.-di 150a/05
y.-gey 126b/03
y.-gil 125a/02, 125a/08, 125a/17, 129a/11
y.-gü 180b/08
y.-me 159a/06, 183a/08
y.-miş 173b/10
y.-se 100b/16
y.-se (arzū yitür-) 105b/10

yobat- Savsaklamak, ihmal ettirmek.
y. -ma 114a/04

yoduġ Afet, felaket; zarar.
y. 104a/14, 107b/12, 124a/07, 135b/13, 143b/04, 157a/12, 162a/14, 165a/03, 175b/15, 184a/05
y.+bol- 161b/04
y.+ḳa 125b/14

yoġ Yas, matem.
y.+ḳa 136b/14

yoġun Yoğun, kalın.
y.+(boyun yoġun ḳıl-) 146a/12

yoḳ Yok.
y. 100a/04, 100b/10, 100b/10, 100b/11, 102a/16, 104a/08, 105a/01, 105a/09, 106b/01, 107b/16, 108a/16, 108a/16, 108b/13, 110a/08, 110a/08, 111a/12, 111a/12, 111b/12, 111b/16, 112a/05, 112a/06, 112b/01, 113b/01, 114a/14, 114a/16, 115a/11, 115a/11, 118a/11, 118a/11, 119a/02, 120b/01, 124b/02, 125a/17, 128a/12, 128a/12, 128a/16, 131b/05, 132b/01, 135b/15, 135b/15, 137a/10, 139b/08, 141a/05, 142a/07, 142a/07, 142a/08, 142a/08, 147a/08, 148b/07, 152a/09, 152b/06, 153a/09, 155b/12, 158b/05, 158b/05, 161a/10, 165a/04, 168b/14,

175a/07, 175a/14, 180b/09, 180b/10, 180b/12, 182b/03, 182b/11, 184a/03, 186b/10, 189b/05, 191a/08, 191a/08, 191b/03, 192b/04, 192b/04, 193b/12, 195a/13, 196a/13
y.+bol- 141b/01
y.+ermiş 193b/10
y.+erse 101b/05, 129a/09, 132a/01, 157b/05, 162a/06, 174b/14, 194b/12, 195b/14
y.+ın 175b/10
y.+ḳıl- 115a/06
y.+ol 141a/17, 152a/07, 156b/11
y.+uġ 115a/06
y. yoḳ çıġay Fakir, yoksul.
y. 143a/12
yoḳad- Yok olmak, mahvolmak.
krş. yoḳat-
y.-tı 125b/14
y.-ur 157b/08, 185a/16
yoḳaru Yukarı.
y. 170a/02, 170a/03, 182a/16, 187a/07
yoḳat- **bk. yoḳad-**
y.-tım 194b/12
yoḳla- Yükselmek, çıkmak.
y.-dım 182a/04
y.-r 117b/06
yoḳluḳ Yokluk.
y.+ol 121b/06
yol Yol, sefer.
y. 106a/07, 108a/03, 108a/08, 115a/10, 117a/13, 117b/11, 122b/06, 122b/08, 124a/13, 129a/04, 129a/06, 129a/10, 129a/15, 130a/01, 130a/12, 135b/07, 143a/10, 144b/01, 145a/06, 146b/13, 149b/01, 157b/15, 159a/01, 162a/07, 165a/07, 166a/09, 169b/04, 173b/11, 175b/06, 177a/12, 178b/10, 183a/08, 183b/17, 185b/17, 188a/05, 194b/13
y.+bol- 113a/12
y.+ça 129a/16, 188a/06, 192b/16
y.+da 104b/05, 109a/05, 140b/02, 166a/05, 183b/16
y.+dan 134b/14, 170a/16, 192b/16
y.+ġa 143a/03
y.+ı 100b/05, 104b/08, 105a/16, 107a/15, 113b/10, 114b/10, 114b/16, 117b/11, 130b/14, 135a/02, 139a/01, 144b/03, 147a/01, 150b/14, 154b/09, 156b/02, 158b/17, 161b/17, 166a/11, 172a/16, 174a/05, 179a/05, 183b/08, 192b/16, 192b/16, 192b/17
y.+ın 103b/04, 108a/03, 144b/01, 145a/04, 148b/14, 183a/08
y.+ında 165a/03
y.+ından121a/08
y.+ı͡ŋga 142b/17
y.+ḳa 135b/13, 171b/14, 183b/01
y.+kıl- 145b/10, 178b/15
y.+larıġ 167a/02

y.+uġ 108a/06, 135b/03, 150b/10, 154b/08, 155b/14, 161b/06, 167a/09, 173a/17

y.+um 168b/14, 179a/16, 185b/17

y.+un͡g 118a/01, 119a/07, 183a/01, 185a/17, 192b/15

y. yol aç- Yol göstermek, vesile olmak.

y.-(yolın aç-) 153a/14

y.-ġıl (yoluġ aç-) 152a/04

y. yol azıt- Yoldan çıkmak; yolunu şaşırmak.

y.-ur 103a/04

y. yol on͡gar- Doğru yolu bulmak.

y.-dı (yolı on͡gar-) 117b/12

y. yol tut- Düstur edinmek.

y.-ayın 131a/13

y. yoldan az- Yoldan çıkmak.

y.-mış 194a/09

yolçı Kılavuz, yol gösterici.

y. 157a/05, 164a/05

y.+ġ 155b/13

y.+ḳa 109b/16, 115a/12, 193b/03

y.+sı 117b/04

yolçıla- Kılavuzluk etmek, yol göstermek.

y.-r 132b/15

yon͡gaġ İftira. **bk. ton͡gaġ**.

y.+ḳıl- 126b/08

yor- **bk. yör-**

y.-a 137b/05, 196b/07

y.-uġlı 130a/01

yorġuçı Rüya tabir eden, yoran.

y. 130a/03, 181b/07

y.+lar 129b/15, 180a/02

yorı Kuzukapan, kartal.

y. 160b/17

yorı- **1.** Yürümek, varmak, gitmek, dolaşmak, sefer etmek.

y. 102b/08, 103a/02, 103a/06, 113a/03, 135b/17, 141a/01, 148a/10, 149a/06, 149a/09, 156b/08, 157a/04, 158a/16, 177a/11, 186a/04, 186a/10, 186a/17, 192b/16

y.-dı 113b/03, 150a/07

y.-dım 170b/18

y.-ġlı 104b/05, 140b/02, 145a/16, 152a/12, 157b/13, 160b/05, 160b/11, 160b/11, 160b/12, 183b/16, 188a/10, 193b/06

y.-ġlıḳa 150b/05

y.-ġu 107b/10

y.-ma 120a/09, 125b/12, 131b/04

y.-madı erse 132a/03

y.-maz 188a/06

y.-p 100a/13, 109a/04, 113a/02, 116b/02, 116b/13, 131b/14, 140a/06, 140a/07, 146b/07, 148a/06, 160b/06, 163a/02, 163a/12, 169b/04, 174b/03, 187a/14, 190a/04

y.-r 100b/07, 124a/15, 152a/09, 160b/10, 196b/01

y.-r sen 172b/03

y.-rda 184a/02

y.-rıġ 161a/01

y.-rlar 110a/04

y.-sa 109a/03, 118b/02, 150a/16, 167a/09
y.-yı 195b/17

2. Yaşamak.

y. 108a/02, 138b/15, 156b/08
y.-dım 168b/08, 168b/12, 170b/13, 188a/17
y.-ġıl 102b/14
y.-ġlı 99b/11, 110a/04, 159b/11
y.-p 128a/05
y.-rlar 185a/13

3. Davranmak, hareket etmek.

y. 123b/06, 132a/09, 153b/08, 154b/08
y.-ġıl 121a/09, 122b/10, 126a/04, 158b/15, 165a/02
y.-ġlı 153b/14, 157b/14, 191b/14, 195b/16
y.-ġu 123b/01, 128a/06
y.-ma 157a/17
y.-p 149a/10
y.-r 143b/01, 165a/06
y.-su 144a/14

4. Devam etmek, yapmak.

y.-dı 168b/05
y.-ġlı 165a/06, 191a/06
y.-r 179b/02
y.-r (atı yorı-) 102a/03

5. Tekbaşına anlamı olmayıp kendinden sonra geldiği fiilin bir süre devam ettiğini ifade eden bir yardımcı fiil.

y.-(baḳnu yorı-)121b/09
y.-(korḳu yorı-) 108a/02
y.-(saḳnu yorı-) 154a/17

6. Geçerli olmak, geçmek.

y.-maz 114b/15
y.-sa 165a/10

y. yorımaġu söz Etki etmeyecek söz, dinlenmeyecek söz.

y. 112b/14

7. (Söz için) geçmek, konuşulmak.

y.-dı (söz yorı-) 113a/14, 113b/04
y.-mış 145b/15, 145b/16
y.-mışlıḳın (söz yorı-) 112a/12

yorıḳ **1.** Akma, yürüme, gidiş.

y. 145a/16, 155a/13
y.+bol- 166a/08

2. Yol.

y. 177a/11, 177b/10, 184b/03, 188a/06
y.+ı 144b/07, 158a/02, 177a/10

3. Geçme, geçerli olma.

y.+(sözüŋ̄ yorıḳ bol-) 139b/10
y.+bol- 127a/15
y.+ḳıl- 174a/02
y.+lıḳ 185b/04

4. Hareket, tavır, huy.

y. 119b/02, 119b/17, 137b/12, 148b/17, 165b/02, 172a/10, 176a/16, 178b/03, 190a/06
y.+ı 136a/17, 139a/01, 144a/03
y.+ın 123a/12
y.+ıŋ̄ 192b/15

y. yorıḳ köni tut- Doğru hareket etmek.

y. 156a/10, 164b/17

yorıt- Yürütmek.

y. 164b/16, 166a/05
y.-ma 163b/10

y.-maġlı 182a/07
y.-masa 114a/06
y.-maz 161a/01
y.-mış 151a/16
y.-sa 100a/16, 129a/02, 167b/10
y.-sa (ḳażā yorıt) 179b/14
y.-su (ilig yorıt-) 163b/09
y.-tı 118b/05
y.-tı (ḳażāsın yorıt) 188a/08
y.-tım 194b/02
y.-tın͡g 98b/13
y.-umadı 156a/02
y.-ur 144a/05, 179b/14, 191a/04
y.-ur (ḳażāsı yorıt-) 109b/15
y.-ur (ḳażāsın yorıt-) 115a/11
y.-ur sen 179b/10

yort- At sürmek, atla gitmek, sefer etmek.
y.-ġuçı 167a/16

yöle- Desteklemek.
y.-di 173b/04
y.-gil 153a/09

yölek Destek.
y. 99b/14, 103b/01, 109b/13, 111a/08, 117b/06, 140b/03, 141a/03, 147a/04, 147b/09, 152a/08, 174a/16,
y.+bol- 148b/05
y.+im 101b/07, 142b/02

yör- Çözmek; yormak, tabir etmek. **krş. yor-**
y. 180a/10, 180a/14
y.-düküm 182a/03
y.-dün͡g 182a/08
y.-e bil- 130a/02, 180a/03, 180a/11
y.-er 180a/02
y.-er sen 181b/03, 182b/02
y.-eyin 182a/02
y.-eyin (adra seçe yör-) 181a/09
y.-me 180a/10, 180a/15, 180b/16
y.-medin͡g 182a/02
y.-megü 180a/08, 180a/09
y.-se 117a/03, 130a/03, 180a/10, 180a/15, 180b/13, 180b/16, 181a/08
y.-ü 130a/09
y.-ügli 130a/08, 130a/09
y.-üp 148a/04, 181b/07

yörüg Tabir.
y. 180a/04, 180b/09, 180b/10, 180b/12, 181a/01, 181b/03, 181b/13
y.+i 180a/06, 180a/09, 181a/02, 181a/05, 181b/14, 181b/15, 182a/02, 182b/02
y.+ke 130a/08, 180a/11, 180a/14, 181b/03

yörül- Yorulmak.
y.-ür (yörlür) 181a/06

yu- Yıkayan.
y.-ġuçı 191a/04

yufḳa **bk. yuwġa**
y. 99a/12

yuġaḳ Su kuşu, bir tür ördek.
y. 124a/18, 160b/16

yuġruş Türklerde halktan vezirlik derecesine çıkan adam.
y. 120a/17

yuḳ- Bulaşmak, sirayet etmek.
y.-ar 125b/08

y.-ḳa 127b/08

yul Kaynak, pınar.

y.+um 143b/06, 185b/16

yul- Kurtarmak; bırakmak.

y. 167a/17

y.-ar 142a/15, 183b/04

y.-u bir- 156a/14

y.-uġlı 107a/01

yul- Temizlenmek, yıkanmak.

y.-ur 101b/06

yula Kandil, meşale.

y. 129a/10, 154b/03

y.+bol- 129a/10

yuluġ Fidye, feda, kurban; kefaret.

y. 107a/07, 135b/02, 157a/06

y.+bol- 114a/15

y.+ı 149a/04

y. yuluġ ḳıl- Feda etmek.

y. 173b/05, 183b/03

y.-dım 175b/08

y.-ġıl 173b/17

y.-sa 116a/06

y.-su 165a/09

yuluġla- Feda etmek.

y.-p (cān yuluġla-) 110b/11

y.-r 99b/15, 125a/13

y.-r (başın yuluġla-) 173b/10

y.-r (cān yuluġla-) 183b/04, 183b/09

yuluş Fidye.

y.+(cānı yuluş ḳıl-) 183b/10

yum- Yummak.

y.-dı 113b/05, 150a/02

y.-dı erse 179a/11

y.-madı 145b/04, 187a/01

yumdar- Toplamak.

y.-ur 159a/03

yumıt- Toplanmak.

y.-mış 126b/01

y.-mış turur 112a/09

y.-mışlarıġ 182b/07

y.-mışlarıng͡ 104a/17

y.-sa 100a/05, 104b/15, 152a/13, 163b/05

y.-tı 152a/09

y.-ur 110a/16

yumḳı Toplu, çok, bütün.

y.+ġ 159a/03

y.+larıġ 143b/03

yumşa- Yumuşamak.

y.-dı 192b/01

y.-r 121a/13

yumşaḳ Yumuşak.

y. 100a/14, 128b/07

yumul- Yumulmak.

y.-dı 113a/08

y.-madı 169b/15

y.-sa 185b/09

yumuş Hizmet, vazife.

y. 178b/14

y.+ḳa 119b/04

y.+ḳıl- 123b/14

yumuşçı Hizmetçi, haberci.

y. 137a/09, 178b/10

yun- Yunmak, yıkanmak; abdest almak.

y.-dı 116b/10, 145b/08, 147b/16, 148a/04, 163a/10, 169b/03, 170a/05, 187a/11
y.-maḳ 105a/10, 105a/14
y.-up 113a/12, 145b/01, 174b/09
y.-ur 180b/11

yund At.
y. 160b/09

yurt Yurt.
y.+un͡g ol 162a/03, 162a/03

Yusuf (Ar. k.a.) Yusuf.
Y. 196a/08, 196b/13

yut Felaket.
y.+bol- 166b/02, 172b/12
y.+ı 152b/04
y.+ı (tiriglik yutı bol-) 156b/17
y.+ḳıl- 172a/17, 185b/01

yuwġa 1. Zayıf. **krş. yufḳa**
y.+sı 165a/15
2. Köksüz, soysuz, mendebur, hergele.
y.+sı 103b/07

yuwul- (gözyaşı) Yuvarlanmak, dökülmek.
y.-dı 146a/01, 187a/02, 187b/10, 188b/08

yüd- Yüklemek; tahammül etmek.
y. 124b/04, 126a/17, 152a/01, 183a/13
y.-er 99a/10
y.-eyi 195a/06, 196a/05
y.-gen 196b/06
y.-gil sen 190b/13
y.-gü 166a/17
y.-güke 101b/09, 116a/01
y.-mek 163b/07
y.-meki͡ng 99a/11
y.-se 100a/15
y.-ti 154a/17
y.-üp 100b/07, 107b/03, 152b/14, 168a/17, 182a/01, 185a/08

yüdür- Yüklemek.
y.-di 160a/16
y.-gil 135a/11
y.-gü 132b/02
y.-me 183b/02
y.-megü 166b/06, 166b/07
y.-mese 100a/15

yügdik Bir kuş cinsi.
y. 160b/16

yügür- Koşmak, seyirtmek; yürümek; seri hareket etmek.
y. 123b/14
y.-di 136a/09
y.-düm 194a/11
y.-dün͡g 146b/07, 149b/08
y.-gey 134b/09
y.-gü 141a/08, 142a/10
y.-mez bol- 105b/15
y.-se 107b/06, 139a/08
y.-ü (yügrü) 119b/04, 194a/10, 195a/09
y.-ür (yügrür) 105b/16, 185a/08, 185a/09, 185a/10
y.-ür (yügrür erse) 140a/01

yük Yük.
y. 100a/15, 100b/07, 107b/03, 152b/14, 152b/14, 166a/17, 183b/02, 196a/05

y.+bol- 110a/11, 161a/15
y.+i 99a/11, 100a/15, 101b/09, 105a/11, 126a/17, 132b/01, 152a/01, 163a/16, 163b/07, 166a/17, 166b/06, 166b/07, 188b/17
y.+in 124b/04, 135a/11
y.+leri 154a/17
y.+lerin 182b/15
y.+üm 170a/17
y.+ün͡gni 183a/01

yükçi Yük taşıyan.
y.+bol- 183b/02

yükse- Yükselmek, uzamak.
y.-p 100a/06

yüksek Yüksek.
y. 149a/01

yükün- Secde etmek.
y.-di 163a/10

yünçü **bk. yinçü**.
y. 132a/03
y.+ler 168b/16
y.+lüg 160a/12

yün͡g Yün.
y. 132b/03
y.+i 141b/07, 141b/10

yür Darı. **krş. üyür.**
y. 106a/11, 141b/12

yürek Yürek.
y. 118b/07, 166a/08, 196a/10
y.+i 184b/09
y. yürek urun- Metin olmak.
y.-sa 110b/03

yüreklig Yürekli, cesur.
y. 177a/14, 185b/03

yüz Yüz, doksan dokuzdan bir artık.
y. (birig yüz ḳıl-)138a/04
y.+de (yüzde bir) 191a/14
y.+(altmış iki bile tört yüz) 192b/13, 196b/09

yüz Yüz, çehre.
y. 110b/08, 141b/11, 145a/14, 145a/15, 147b/13, 148a/02, 165a/08, 179a/13, 191a/04, 193b/15
y.+de 102a/06
y.+i 101b/06, 102a/04, 113a/16, 116b/09, 119b/11, 133b/08, 133b/14, 133b/16, 135a/06, 148a/03, 150a/01, 152b/08, 161a/12, 163a/09, 179b/04
y.+i (zengi yüzi bol-) 116b/04, 187a/04
y.+i (zengi yüzi urun-) 145a/16
y.+in 101a/17, 113a/07, 116b/04, 146b/05, 149b/17, 169b/12, 186b/17, 187a/04, 188b/07, 191b/08, 196a/07
y.+in (yaşıḳ yüzin kizle-) 149a/16
y.+ini 138b/15, 147a/05, 147b/07, 149b/11, 196a/07
y.+in͡ge 195a/04
y.+ke 145a/14, 147b/14, 149a/07, 149a/16
y.+(küler yüz) 183a/15, 187b/03
y.+lüg (iki yüzlüg) 126b/08
y.+üm 115b/01, 128a/04, 159b/07, 168a/08, 172a/08, 173a/04

y.+üm (ay yüz) 102a/16
y.+ün͡g 127a/09, 127b/02, 148b/06, 177b/02, 188a/05
y.+ün͡gke 121b/03
y.+ün͡gni 179a/17

y. yüz aç- Yüzünü göstermek, ortaya çıkmak, belirmek.
y.-ar (yüz açar teg) 113a/10, 116b/09,
y.-tı (yüz aç-) 174b/08, 187a/10

y. yüz açuḳ tut- Güler yüz göstermek.
y.-(yüzün͡g açuḳ tut-) 125a/02, 131b/08
y.-(yüzün͡gni açuḳ tut-) 156a/09

y. yüz al ḳıl- Mahçup etmek, utandırmak.
y.-ġıl (yüzüm al ḳıl-) 109a/12

y. yüz ewür- **bk. yüz iwür-**
y.-er (yüz ewür-) (ewrer) 156b/03
y.-ge (yüzün͡g ewür-) 176a/04
y.-gey (yüzin ewür-) 124b/16
y.-me (yüzün͡g ewür-) 98b/02, 184b/17
y.-medi (yüzin ewür-) 187b/01
y.-mez (yüz ewür-) 151b/17
y.-se (yüz ewür-) 173a/12
y.-se (yüzi ewür-) 177b/11
y.-üp (yüz ewür-) (ewrüp) 139a/03
y.-ür (yüz ewür-) (ewrür) 151b/17

y. yüz [↓] suwı Saygınlık, itibar.
y. 162b/11, 196b/14

y. yüz açıġ bol- Yüzünü ekşitmek.
y.-masa 79b/06

y. yüz iwür- Yüz çevirmek. **krş. yüz ewür-**
y.-se (yüz iwür-) 100b/15

y. yüz ḳıl- Yüz vermek.
y.-ur 144a/01

y. yüz suwı Saygınlık, itibar.
y. 165a/08, 165a/10, 181b/05, 183b/12

y. yüz tu- Yüzünü kapatmak.
y.-dı 174b/04

y. yüz tüg- Kaşlarını çatmak.
y.-(yüzün͡g tüg-) 124b/09
y.-me (yüzün͡g tüg-)124b/04

y. yüz tügül- Kızmak, gazaba gelmek.
y.-ge (yüzün͡g tügül-) 175b/11
y.-se (yüzün tügül-) 151a/06

y. yüz ur- Hizmetine girmek, tazimde bulunmak; yönünü çevirmek.
y.-dı 145a/11, 170a/05
y.-dı (yüzin ur-) 190a/03
y.-up 178a/05, 186b/02

y. yüz urun- Yönünü bir tarafa çevirmek.
y. 155a/10

y. yüz utru Yüz yüze, karşı karşıya.
y. 181a/12

y. yüz utru kiter- Uzaklaşmak, vazgeçmek, yüz çevirmek.
y.-gü 142b/09

y. yüz utru tur- Yüz yüze gelmek, karşı karşıya durmak.
y.-ur bol- 119b/16

y. yüz yara- Yüzü gülmek; memnun kalmak.
y.-dı (yüzüŋ̄ yara-) 118a/10
y.-ġay (yüzüŋ̄ yara-) 120a/02
y.-maġa 110a/07

y. yüz yaruḳ tut- Güler yüz göstermek.
y.-(üŋ̄ yaruḳ tut-) 127a/02
y.-(yüzüŋ̄ni yaruḳ tut-) 125a/08

y. yüz yarut- Güler yüz göstermek.
y.-ġa (yüzin yarut-) 123b/10

y. yüzi açıl- Yüzü gülmek, mutlu olmak.
y.-ur (yüzi açıl-) (açlur) 122b/17

Z

zaʿferān (Ar.) Safran.
z. 147b/14, 193b/14
z.+ḳıl- 169b/11

zāhıd (Ar.) Zahit, sofu.
z. 100b/12, 115b/06, 116a/03, 117b/01, 148a/11, 150a/09, 150a/10, 152b/04
z.+bol- 100b/13, 100b/14, 115b/06
z.+ıḳa 104b/08

zamāne (Ar. *zamāne*) Zamane.
z. 51a/13, 121a/02, 146b/10, 146b/14
z.+tururlar 121a/02

zengi (Far.) Zenci.
z. 116b/04, 147b/15
z.+yüzi urun- 145a/16

z. zengi yüzi bol- Zenci yüzü gibi olmak.
z.-dı 116b/04, 187a/04

zina (Ar.) Zina.
z.+ḳıl- 131a/15

ziyāret (Ar.) Ziyaret.
z. 147a/06, 151a/10
z.+ḳa 148b/05

z. ziyāret ḳıl- uğur saymak.
z.-ayın 148b/12, 149b/11, 169b/06
z.-ur 148b/11
z.-ur men 149a/05

zuhd (Ar.) her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
z.+ı 104b/08

Toplam Madde Başı: 2.377
Alt Madde Başı: 375
Arapça: 243
Farsça: 63
Sanskritçe: 4
Soğdça: 6
Çince: 3
Yunanca: 1

4.TIPKIBASIM

اوکدولیش جوابی اودعوه میش قا

یتوت بردی اوکدولیش ایدی سوزونک — اشیتیم اشیتمس اثورمایوزونک
سن امش بوسوزن برجا انداغ ترور — حقیقت کوزوبرجا تیلداغ ترور
کشی کا تسولغو کراک بوتیریگ — تریگ توتسا انس قوبورسا اریگ
تریکلیک نشانی نا اول بلکو بیر — کشی کورماسا بیرانینگ ادکوسی
کشی الغو توغسا اوغل تیز اوکوش — اوغول سوزیتسا ارکا کورکسوز سوکوش
سکوتیر اشسکل کشی اودرومی — اوروغ کسما کوکا کشی اول امی
اوغول سوزا ولوردا اوکوندک تیلین — ایاکین کلیکلی اوغول قیز قلین
کیمینگ اوعلی قالسا اتادا کیدین — اتاما انی سن تیریگدا ادین
اوروغ سوزیکشی اولسا کسنی اوروغ — اثوندا اتی یتی اوزنی قوروغ

اودعوه میش جوابی اوکدولیش کا

یتوت بردی اودعوه میش ایدی یوجین — موتونگدا ادینسیغ نمابارادین
قلی ادکو بولسا اوغول قیز سلیگ — انینگ تگ بولورکیم بوریتگ تیلینگ
قلی بولسا ایسیز اولینغا سینی — اوزونگ اتولسا تیرکین اوینتغا سینی
اوغول قیز یغی اول یغی نوکراک — یغی سیز تریکلیک تغی ادکوراک
یغی دین سکوتگ یروق لوق بولور — یغی اتی یاس قاتتوق لوق بیرور
نا ادکو بلیک بیردی بیلکی توبوغ — اوغول قیز اتی ارکا کیتماز اوبوغ

مونکا رمنکزار امدی بلکلک سوزی کونی سوز لامیش کورسا کونکلی یزی

سحر

اوزونک سیرغورورسا اوغول قیز تیو بو امکاک بیلکلی اوغول قیز قایو

تیرار سا حرامیغ بریرسا قالیر سن انچیق بیو رسن اول اوزو بیو

کیما موندی سا قیز کتا الغوچی تنکز اوترا کیردی کیما مونکوچی

اوغول قیز تورو سا کیم سی سینور کیم سینسا سقدا تریک کیم قالور

اوغول قیز اتاسین سوبور قاغوا ول اوغول قیز اتاسی بیمی اغوا ول

اوغول قیز اسیزی اتادا کیدین اتا مازاتاسین انا سین ادین

بو تکلیغ عیال دین قچان بارورمان قلیغی بقوز اول قلینچ حقا

اوغول قیز اتاسی تو امکاک کورار بلا محنت ارسا تنکان تک بولار

اداش قولداش ارداش تو تونغو تیدینک بو ادکو ایدی ترس بوکی بو دماکینک

سما لحتی ایمش بو کوسلکی بربر کشی کونکلی بو فقا کودا زمالی سرب

سر لحقا ساقیشی تروز بو کونکول امدی کدکودا زسینما سوای اوغول

کونکول اوغلا اغوا ول سینا غی مونکار اسیک کا ایر ترک سوغوق تونکار

اداش کونکلی سینسا بولور اول یغی یغی قدا بولسا بولور مینک جوغی

یغی دین تر بلکلک تا یغسین بولور یغی قدا ارسا یر اغسین بولور

خاما کیجیک ارسا دشمن سنکا انی سن اولوغ تو تای ارسیک تونکا

جیبون بولاری دشمن بیکان قابدوک اسیر سانکا بیغ سوجیتور کداوک
سکوتیراشسکل بیغ لیغ کشی یغی بیرلا اورشوتوکا میش باشی

سعد

کیجیک دشمنیم تیبّا وسانما اوزون تلوک قوزقاین تیبّ کوثانما سوزون
یغنک بولدی ارسا اوسال بولماغل بیغ قایغی بول توزون کاتوزون

اوکدولیش جوابی اودعورمش قا

سوت سردی اوکدولیش اجتی تلین ایورسوزاشیتکل کونلوکا الین
توروتی بیات بواژونوغ بلیبّ بکوا لحکوایدتحلال دین ایب
قتلسا قاریلسا توتوب ادکوایش ایشی ادکو بولسا قیلورّادکوایش
کشی اسغی بولسا کشی کاقتیل کشی کاتوسولماق کشی اسغی بیلّ
بونکلون بوریغلر کشی قیجاقی کشی کاتوسولماز بولورایی اقی
کشی کاتوسولماز کشی اولی اولوک تسولیغل اولوک بولماادسیک کولوک
تلیم بولسا ازکا اداش قولداشی یدیلدی اتی ایلکا ایتی ایشی
بودنیا اچیندا بلورتوتیلاک قلی عقلی قولسا بواول مع یولاک
ساقنچ قدغن بولسا یلوغلاراوزوک سقلیچ بولسا سقینو دیروتورکوزوک
یداراردامین برّجا خلق قا ایود مونی کورسا کین لارتیل اجماز تیود
بیغ اول اریک یتسا اودغورغوجی مونی اردامی ایلکا بیلدورکوجی

یغی بولما غینجا اراسیکلیکی — قحان بیلکورار ایلدا اتی کوکی
اولوش بولسا امدک بوادام کیمینک — اوکوش بولدی تنکسین یغی سی اینک
کیمینک اردامی بولسا اصلی اغی — یتیز ایلدکشی سی اولار کا یغی
کدارکا بولور کورت یغ بلکولوک — یقوز قا یغی یوق یقوز اداولوک
قایوارکا دشمن یومیتسا قلین — اول اراردامی اردگا ارتوق بیلین
یغی بترلا یوکساب اراتی بیدور — یغی سین کشی اتی قوما زیتور
نکومرا شسکلدکورادادام لولاد — بوادام بیلا ارتیلاک ارزو بیر

سعد

نکوار بولورکو دمینکاردشمنی — منکارسوزلاماسا کونینکا انی
بوری موبولورکو دیکلایتقا قایار — اوددلا اشیتسا مینکایتلاراونی
کشیک سونکدماز من تدینک یلنکوزون — قورو غ سوزلاماس من تیدینک یتل سوزون
کیم سوزلاکای سن کشی بولماسا — کشی لارارالا اوزونک تورماسا
اراولاراتروزکورکشی لارارا — یویب تیل کوداز سا بولسا توزا
ایریک سوزکا یومشاق بنوتی قلسا اوز — اجیغ سوزلاسا لارسوحیک توتاسوز
کشی یوکی بودسا یودورماسا یوک — جفا قیلسا لاربووفا قیلسا شوک
کونکولدکی اکیتارسا کوراوج کدارین — تلی دا یوریتسا کونکولدا ہارین
نکوتیراشسکلدکشی ادکویسے — بوادکو بیلا یدمیش اتی کویسی

ایریک سوز لاما یکدکتی کا تیلین — ایریک سوزکا اغیر یرکونلوکیچ یلین
سینی کم سوکا دارسا اوکیلیانی — اوتون اول بولورسن توزون ارسانی
جفا قیلغوچی قا قیلورتوزوفا — وفا ارقیلورا ول ایسیز لارجفا
کسلسا سینگ دین یقین قاقداش — یقین لیق اولاسن انکا رایی اداش
سنکا کوچ قیلورارسا کوچکای قلی — کچورکیلانی سن بو اول دین بولی

یازوق قیلسا قول کونگ کچورا ول یزوق
بویازوق کچوریش مویان قیلا زوق

اول

بوارلیک اینی اران بوک یوردوب — یورپر صبری یرلا اولوموک کوردوب
بوکون سن یرایقکا کیریب یلنکوزون — نا ادکو بولورسگا ای قیلغ توزون
اڑاڑار زولنعمت کوزون کورمایسنگ — کوموش کوهر التون یقیر بلما یسنگ
سرای قوشی یرسقسینسگ یرلایوق — اتا وستام قینی اوغلان سنسگ یرلایوق
کشی لارا وزایوق سنکا ارک الیک — اوزونگ یغسا سگا بولسا ایتنگ سیلیگ
قایونینگ بلوب قودتونگ امدیانی — قایو تیلقا زاهدا تادی سینی
اوکوشوک قودوب ازاز یغ تبلاسا — بوارا وتروزاهد بولورقورباسا
تیلاب بولماسا برجا زاهد بولور — صبرگا ادینچیله بلماس تورور
اداول ارتولورکورمیسگ اوزبلوب — انکا دیوزایقورسا اران تگ بولوب
بقورسا اجورساچیغای قا اولاب — بیات قا تبوغ قیلسا کونگلین اولاب

کلیر بولسا دنیا کونکول باماسا بریرارسا اغریب قاشیں توکماسا
قلی اوستاسا الکی اڈزواوزا اوندی یڈتوسا کونکول تیلتوزا
یوسوزکا بقاکورسا معنی یوسوز اشیت ایشکا توتغیل ایاکونکلی توز

سعر

اراندا اڈی اول تموغ نکاارک بلوب قیلغی یرڈااوزین توتسابرک
تفاڈایکراک اناناول تروز مینکاڑوبلوب یواوزین یتدساتوک

اودغورمیش جوانی اوکرولمیش کا

یتوت بردی اودغورمیش ایدی جنای نکواول تیلاکینک ایاکورکی ای
نکوسوزلاسامن سوزوم نی یریب جوانی قیلورسن اوزوم نی سیریب
اجوق لوغ منکاای تیلاکینکا اول نکوقولغوارسا اجاسوزلاقولہ

اوکرولمیش جوانی اودغورمیش قا

یتوت بردی اوکرولمیش ایدی اوزوم تیلاک یرلاکلدی اجاین سوزوم
بوکون توغدی املیک اشیتی سینی اوزینکا کراکلاب کورایدتی مینی
قنغ ارزولادی سینی کورکوکا مینی سوزنی ایدتی اوقیب التکوکا
نخاما اغیر کلسا یاڈغوکراکہ املیککا تیکیب یرکوزونکوکراک
املیک ما ایدی اڈکوسلطان تروز بولدون قاسقوک جان یغرساق تروز
کم املیک یوزین کورسا قتلوغ بولور املیکوا ژون ڈاتوکال قوت بلور

نکو تیرا شسکند بوایلکا کند بکی اژون شلاب ایلکا یتلمیش اوکی
تورولوک کونی یک قوتادلیلکولوک قوتی بیرلا تکرور توزوکا اولوک
قایودا حاقیقسا کونی یک انی انکار برغواندین بولورادقوتی
بوکوک تیز کوکی اول کونی لیک تورد توروارتاسا کوک تودوماز اورد
تورولوک بوبکلاریوز ارسا تریک بیات بوزغای ارڈی بتی قتریک
کونی یک یوزی کورسا توتلوغ بولور میان قاتیکر مهیا زوقی بولور
بلیرسا بوکون من کشی بولدوقوم سبب ایلیک اردی یولا کیم توقوم
بیات بیردی اردی اوقوش اوک یلیک توزوادکولوکا تکوردوم الیک
بیات بردی توفنی قموغ ادکوکا بودون اسیغنکا مهیوکی بودکوکا
سینی ماتیلادامدی ایلیک بوکون الیک بر قلیب یزسا بکلیک توکون
اوقیتمی مینی ایدتی امدی سنکا مینی بلنکوزایڈما ای ارسیک تونکا
بتیک انی ایلیک اوزالکین تیبت نکوسوزلادی ارسا کورکیلاوقیب
حیقاردی بتنک بردی الکین سوتوب بتیک الدی اودغوریش اختی تونوب
اوقیدی بتیک کلج سا قینلری اوزون ایورکریلیک بیریش ایلیک سوزون
اوقیمش ایلیک امدی کلکیل تیو قموغ ادکولوکی اتامیش سایو
بدوک ایش تروروکون بوایشلادمذکا نتک قیلغی ایغیل کنکا شریرمنکا
اوکدولیش جوانی اودغوریش قا

ینوت بیردی اوکدوملیش ایدی ایلیک — سینی سوزلایو شوک تورتمازتیلمک
تیلی تیراسا سوزدا ابتک جیقاد — سینی کوزکوکا اول کوزاجتی یقاد
کیم سقسا اویش کونکول اوزولاب — تیلین سوزدا اتی یوریر سوزاولاب
سقوتمیش تیلوتن بویتیغ اوقی — سقوک لوک یوزی اول کونکول توقلوقی

سعد

کونکول کیم نی سقسا کورور کوزدا اول — کوزون قحابقسا اوجار یوزدا اول
کونکول دانکوارسا ارزو تیلاکی — اغیراجسا برجا تیلین سوزدا اول
ینوت بردی اودعویش ایدی منکا — کینکاش برراغی نا اول ای توزکا
لغیرساق قداشم سنوکسا یقین — کینکاش بیراوتا کیلدقداش لیتحقین
سنسکدین قولورمن بوایش کاکینکاش — ملکیرلاسن بوکینکاش کاتنکاش
قداش سا سما توت تیلاسا اداش — اداش یا قداش لی ایلیکو توداش
لغیرساق سنوکسا بوکونجین منکا — نکوقیلغوا یغیل بوتارماسنکا

اوکدوملیش جوانی اودعویش قا

ینوت بردی اوکدوملیش ایدی یوسوز — ایتما منکاسن ایاقو تلغ اوزی
مینی ایدتی ایلیک اوقیتمحی سنکا — نکوتکینکاشورسا امدی منکا
برالیم تماکدا دین یوق سوزوم — تناک ایغوبرماتیوای یوزوم
سینکیرلاو لسام کوراسغی اوکوش — اونا سغی تیلارکا کینکا شماز اوقوش

نکوتہ اشتکسل بلکلک حکیل بلیکسز اشیتکیل یوبوز بیرا کیل
اوزاسغی تیلاد کا کینکاشما کوسوز سنکا اسغی بولماز ایاقو تلوغ اوز
کینکاش اول کشی کا کینکاش ای قداش اول از قیلسا اندا اوزکی اسغی تاش
اوزاسغی تیلا کلی اوزاولکی اوجون یراغلیغ نی تکسسز تروز تیر کوجون
نجا ایش کشی کا کینکا شکو کراک لونکول تیلامیش ایش نی قیلغو کراک
اوزونک کا بغیر ساق سنکا اوزاوزونک کشی کا اینانما کسلدی سوزوم
سنوک بیل سکو قیلغو ارسا بوایش تیلاما مینک دین بوایش کا کینکیش
سینی الغالی کلدیم اندین تورو ب کینکا بیوری برغیل امدی قوبوب
کشی لارا راتی مویان ادکولوک بوبرکا بلونماش مونو بلکولوک
اولوش کندا بیندا کی ادکونجا سنکا سوز لایدیم امدی ادراجا

بلیرسا بوسوزلارلونی سوزلایدیم
سنکا ادلو قولدوم بلیراول ایدیم

کشی دین قحارسانا قلدی کشی کشی کا قیلایت کشی لارایشی
مسلمان ایشی ایت مونکینکا یرا بیات بیرکا اوجماق کورا ورنونک تورا
کونکول تیل کونی تونقیلینجینک بوتون قایوکا تیلاسا بوریغل قوتون
کشی سین تیرکلک کشی لارا راشه کشی عیبی کورماوزونکنی کورا
مونکارمنکرا امدی بویتای بوکو اوقیغو مونی اوتروایش کا باغو

سعر

قایودا تیلاسا یورک ادکو توک — تونی اصلی قولما اوزونک اصلی قول
کتی ادکوسی کورّ اونیتماس اوزین — قایودا تیلاسا تیلارادکو یول
ارادکو کراک توتسا ادلوقلیغ — قایودا تیلاسا بلورمنک سقنج
بوادکو نجا یرّدا ادکو یولوز — اول ادکو یتوتی هم ادّکو بلور
سن ادکو قلنج توت ایسین بولماغیل — قایودا تیلاسا یورک قورقماغیل

باب اولدغورمیش اولدیلیسکا صانیبنک غیر برماکسوه

یتوتی بردی اولدغورمیش ایدی اوزوم — سوزونکنی اشیتی اشیتکل سوزوم
بودنیا اوزین کرسقتمیش سنکا — قوغ عیبی ازدام کورونمش سنکا
تانک ارّمازسینک دین مثلدا کلیر — قایونک سقوک بولسا عیبی اریر
سقیتمیش اوجوندنیا عیبی قوغ — سنکا بولمیش ازدام ای ایلدا اولوغ
نکوتی اشیتکل سقوتمش کیشی — سقوک کا سقوک عیبی ازّدام بشی
سقوک لوک نسانی بو اول ملکو لوک — سقوک عیبی ازّدام بولورای کولوک
اوزونک دنیا سقمش نشانی بو اول — قوغ عیبن ازدام کا توتمیش کونکول
نکوتنک اوکارسن بودنیا مذکا — انینک عیبی یانمز ایا بن سنکا
ایا یازدی ارسا بیات قیلادی — بودنیا توناک قیلدی ارکلکا یدی

تونا کا تانا ادزو تیلا رسا تیلا کا
تیلا کا اوجماق اتجرا بولور قوتی یولا کا

ایا اوجماق اتجرا تیدی کو راقتی
ایمغو قیلیندی بو دنیا اقتی

بیات پیر مبشی اول بویاک سقمیشی
تقی ارتوقی یوسقوب سلمیشی

کو تورسا بیات پیر اوزو ریش قولین
انکار دنیا پیر ماز ایتوب یولین

الی اد کو ازماز بو دنیا فانی
بیات دین پیر اتور بو دنیا انی

بیات من تسکوجی یه کشی دا خشی
اژون بلدی بردی اوشول ایتا ایشی

بایوسا بولور اول بو دون تقعابی
جیغای لیق بیلا اول کونلوک قیقابی

یالینک توغمیش ارکو دنیا لینک برغو اول
نلوک دنیا تیرماک بنا قو دغو اول

نلیک ارسیقا رسا ایا اولدا اجی
اوزونک ایکی کون لوک قونوق بولدا اجی

بلیرسا تنر بکلیک اولوم کا تردر
انوندی اولوم اوش اوزینکا کولدرور

قبوغ اجتی دنیا تقی بیر قبوغ
اولوم قبغی اجلو رکیر ور خلق قبوغ

اوزونک ایکی کونلوک اقینغا وجون
کورور دا کو یورما اوزونکی کوجون

یاسع دنیا ایرسال قوتی اژولور
نسکو بردی ارسا ینا ترکا لور

بیریک بکلانور کورتقی بن یکین
اوقیتو تروز تکما کوندا اونکین

کوروبرسا دنیا کولیکا سانی
ادارسا قحا رقحا ادارسینی

مونکار منکزارا مدی کو روبر یوسوز
مونونک معنی سی اوق ایا کونکلی توز

بو دنیا قحا رکیم ادارسا اینی
تلی قحسا اندین ادا رورسینی

ینا دین قاا وج لوک بودینا نکی یسا دینا دین یر یقا کورمویی
بزا نیب بودینا اوزین کورکیتور استمیش کلین تک کونکول یلکو تور
کونکول یرسا قورتغا بولور یرتوری یقا یینک توتار کوندا کسما زادریک
ینا قلقی ایرسال قیلینجی یا یغ بکی یرلا تورماز توکال اوج ایینغ
کیم ارسا کونکول بادی ارسا انکار یا قا قیلدی ایسین تیر یکلیک مونکار
ابدی قیز ترور بوتیر یکلیک کوبی یا قا ایشکا ایشلاتسا بولماز مونی
تیر یکلیک مون اول کورقوغ ادکوکا یا قا قیلما غیل سن انی ای بوکا
بواوج دا ادین بوق بودینا نکی حلال اول یا شبهت حرام اول اونکی
چلال قا سا قیش اول حرام قا بوقین قلی شبهت ارسا یما کرسقینمه
شقیتسا کیم دینا اخرسورا تی اثیتسا ارا ثیر لا تر کین ایرا تی
سیقینج یرلا ایکریب توکال سمر یتور سا قنج قدغو یرلا ینا یقر یتور
سیقینجین کورو بر سا اخرسا قنج سا قینجین تیر یلسا بولور کن سقینج
اوچی محنت ارسا تونی نعمت اول بشی نعت ارسا سونکی محنت اول
نکو تیراشیتکل سقیوق اول وغ ایراق تورای دینا تکو رمایولاوغ
سنینک بای لقینک کورچیغای لیتورور سنکا کیم چیغای بولسا بای لیتورور
سینی کیم یسا یرسا اخرا دین اوجونکی ذالیرسا قرا یرقتین
بوزولغو ترور بویتلیمیش لاینک بجیلغو ترور بویمیتمیش لاینک

بر یغلی تروز بو اژون ترک اوردن کلیکلی تروز اول اژون بو اولان
بر یغلی تروز کوندا سیندین برآن کلیکلی کلیر ترک سنکا اوز اولار
بر یغلی قا بیر مان بلیکلیک کونکول کلیکلی کا ایتنور او قوشلوغ امول
اولوموک بلیکلی سقینماز اوزون اولوروک کوزوکلی اقینماز اوزون
یوریغلی کیتی یولدا ایتماز اقین کوجوکلی کیتی ایقدا تونماز نکین
قونوق سا بودنیا سنکا بیر توشون توشون دا سا قنج تونما ارتوق اوزون
اتی قوتلوغ ارمان بودنیا نکی کیمنک بولسا ایقرار قلینجی نکی
بدل بولدی ابدال یتوردی یولی یقا بیردی زاهدی قاندهدی اولی
کورونماز تک اول کوز توزا تی سنکا بودنیا نکی اول سحیلمیش منکا
اوسا یوق بو نکلوق ایدی سوق کوزی قلی تورقا کیرماز بو نکلوق اوزی
نکو تیراشنکلی سقینمیش کیتی بودنیا اشیندین سقینمیش کیتی

سعر

توزا تی کورونماز نکین کوریتور بو انمیش کلین تک کونکول یلکو تور
کوزی سوق سرمسوز اوسا یوق اوزدنک منکین تا تینک یسا ایراق یولکتور
قوغ دنیا بیرکا یومیتسا بوتون اراتمینک یل تیریلسا قوتون
نکو اسغی اخر قرایر قوتی انینک توشنا کی اول اولوکلا توتی
کجی رمیش تیر یکلیک سنکا بولغا توش سکو قیلدینک ارسا یوتکلکا توش

اوشول کون اوکونسا اوچ اسنی بوق — نکو قیلدینکلار سایل کون تنوق

اژون تاتغی تر جا بو اوچ تنگ تروز — اوجاکو تاتغ لاری تب تنگ تروز

یماک اجماک اول کوز بو اوچ تا بیروی — تع بیر تش اول اقیتسا اری

اوجونجی اسانین تر بکلک قروز — بو اوچ تا بو بیر کر کرا لک تروز

بو اوچ نینگ سقینچ لاری تاتغ قوغ — اوین اوچ کا تکما زای ایلدا اولوغ

یماک اتجماک اول بیر تا تیغ ای قداش — یتوتی جیقا زدا یقوز ای اداش

بو تا تیغ نینگ اوچ ارناک بوغوز قا تروز — اینیک دگانا رو بر سا قا نینگ تولوز

قلی سینکلماسا اش تدوار تا توز — تدوار تاسا ازکو رایکلاب یتوز

ایک اول اشنوار کا اولوم توقاقی — اولوم دا تا تیغ یوق ایا ارساقی

تع بیر تا تیغ بو تش تا تغی اول — سوغوق سقا یونماق اینیک تغی اول

اننگ دا بسا کوزا اوغول قیز تروز — اوغول قیز بوکی برجا امکاک بولوز

نکو تر اشیتکیل بویت ایغوچی — تشی مم اوغول قیزا وزا زارکوچی

سعر

تش بیر لا صحبت ایدی کر تا تیغ — سوغوق سقا یونماق یتوتی قتیغ

تا تغ قدا ارسا تا تیغسین بیلا — سوچیک قدا ارسا سونکندا اچیغ

تر بکلک کا تا تغی بو ارسا قلی — تا تیغسین تروز دنیا محنت بولی

سوچیک بو تا تغ لیغ تر بکلک کونوم — تا تیغسین قیلور اخر اچیغ اولوم

بواج سنگ تورور دنیا تاتغی بوتون
بوديا يغى اول ات اوزيرى يغى
اوجوبخى يغى ياك بودين اوغريى
بولارردا انى سرب بويقلاق يغ
بيات انى ايسا تراريا ك سريبر
ات اوزنى سكوتك كيتارسا بولور
ايدى خشى ايمش بلكليك بوكو
مينى مونكا تكرورات اوزامكا تور
اثرون تيزكينورمن تلاكيم اولو
برارزومتورسا تقى بيرقولور
بسومازاوزوم بواتّ اوزنى اوتوب
بويقلاق اوسوغلوغ تروربوات اوز
بولاق سمريسا مونا رمم ازار
بوكال اثى ايت تك ات اوزكا يقين
قرين تودسا اثقا يوكورمازبولور
اوشاق اوغلان اوزلوك ات اوزمنكزاكى
قرين تودسا ات اوزبولورارماكو

بيوتى اشيشنك اى قلغى توزون
بوايكى يغى ينك يدغليغ اغى
تكورماسوتنكريى بولارينك ياسى
ات اوزدين تكيراول اوكوش اكاوغى
قودوبيرسادونياسينك دين قاليز
مكركيم اولوم توتسا اولسا قالور
ملكلك بوكولارسوزين تينكلاغو
ارا كولدورورون بوارايغلا تور
اراج تورورمن ارا توق تودو
تقى بيرى بولسا توكال بك بولور
بسابيرلعرساق ادم سن توتوب
سموز توتسا ارتوق بولور بويقوز
ادى سين جلاريركا اندين تزار
سموز بولسا بيلمازادى يحقين
اداسى تيلاكينجا برماس تورور
بوغوز توتسا بوكرورتلاراوزسكى
تيلاجا جاتيلاسا تيلاك برماكو

تركلك توكالى توكال اج كوزاول اينك دانادوسى خاتوش توزاول
برى سى يا دين اول برى كحتى تون يا دين قاتكرمى تركلك بوكون
اننك دانا دوقى تركلك خا تركلك كا بو تماسونايدم اجا
تش صحبتى ما بوادكلك اوتين اوجورماك اوجون اول بيرادساعتين
بوادتوغ نكوكا اوجورسا اوجاد كراك ارساكوركلوك يا كوركسوزتمك
بوغوزتاتى برحا قين تودماق اول قين تودسا ارتوق اسيغ قودماق اول
بوغوزتودسا حلوايا ارپا بيراول قالير برجا اربت تولوركيرگيول
شكرحلوايمكلى يا ارپا اويور كحاتودسا تنكرا ينا اج تروور
نكوتراشيتكيل سيغ توق حيغاى حيغاى ارسانكا كوزى كونكلى باى

سعر

شكر ليك يدينك سن اڤوز نعمتى قفوق بوريدم من اوزوم طاقتى
املكو تودوب كوركجا يتمز كجيب برمدى كلميش كونوم ساعتى
اڤونوغ نجا تيرسا اخرا ولوك ايكى بوزتكيرا ول سنكا بلكولوك
حيغاى باى ايكيكو اولوم دا ايكدين ينا توزبولورلا رقرا يرقتين
ايكى كونكلى ارتا تارا ڤاركا بولوب نلوك ارسيقارسا تركلك بولوب
اوزونك سوقلا نورسا بونك تركالى اولوم سوقلا نوركورسيتى تونغالى
تركلك بريركوندا سيندين قجار نقوزبو اولوم كورا ولونكدين بجار

سیز یکسیز اولور کورتیریک بولدای — قایو کون اولورکی یوق اولیر بلدای
کحک ارسا اومنورسا قالانکا — سقال بولسا اومنورا ورونک بولوقا
سقالینک اوزونک بولدی کلدی اولوم — اولومکا اسیغ قیلمازاوق یاتولوم
کوردوزدا اوزونک نی کویورما کوجون — اوزونک اوتقا اتما بودنیا اوجون
اجیغ سوقتنک اول کون بودنیا نکی — نجا ابجسا قالمازاولیمازانکی
قورقوغ قوم قالا اوختار بوسنکلوق اوزی — اوکوزکیرسا تودمازبوسوق اولوق کوزی
ساقیم ال بودنیا کوزونکدا اوجار — نجا اوزادارسا اول انجا قجار
انت اوزازوسورکان تیوغ قاتریک — کورونمازیغی قابوبیرمازکریک
انت اوزکا ایقا بیرسا اکمازبویون — اقیحی سقیح اول تیلاکی اویون
کجورمیش تیرمکلیک بریر بلکوسوز — نجا اول توقالمیش یمابلکوسوز
بوتلمیش کونونک باری قیلمایقا — اولومکا ایتینکیل تیوغ قا ایقا

نسکوتنر اشینکیل اولومش کیشی
قورغ بلغانوق دینسوزولمش کیشی

سعر

کجوردونک کجیکلی توتونکی تونونک — کجادموسیز مکلیک کلکلی کونونک
کجوردونک کجکلی اراییرتینیم — تیرمکلیک کاموجابدوتماونونک
بوتاولدی موندا تیرمکلیک یدیم — اولولدلاکا ایدیب نفس بوی یسیدیم

بوکون کندا اولوش قا اوقیرسامینج بلون قیلسا نفسیم یلوغلی قانی
ات اوزیر یغی اولانی سرب یغی قمغ یرّدا ایدمیش توزانی اغی
تیلا کینجا ایدما قتغلان تبران ات اوزا اولکی یرّ ماناوقوشلوغ اران
یوموندا یکراک ایوزاوتّ ادیک کونکول کا الینغیل ای اولکو تریک
بلیک قدری نی ما ملکلیک یبلیرّ بلیکسین کوهر تسا تاش یرلاسیر
نکوتیر اشیتکیل اوزین یمیش ادّ موا بوینی نجیب بلیک اوقیش ادّ
ات اوزکا بولون بولما یلکی اولوغ اتا اوز بلنا سا کورقولوردین یولوغ
ملکلیک تیسا بولما غای اولکشیک موا سی اولوقیلسا برّ حا ایشیک
اوقی شلوغ تیسا بولما غای اولا دیک ات اوز بولنی بولسا ای کونکلی تریک
ملکسین کیتی لارا اوّل اوّل ملکولوک ات اوزکا بیرورّ بولسا توّحی اولوک
اوقوش سوزیکتی لارا اول اولای قراش موا ارّزولارقا اوزین قیلسا بش
موتوقی بوسکلیغ ترورّ نواثرون موّنی ارّدامین ایدم اوقیلا اوزون

باب اولکدولیس لوک عورمس قادیسرا لعقل قرغاغ بولسا

بنوت بردی اوکدولیش ایدیکی بوسوز اشیتیم سن ایدینگ ایا قوتلوغ اوز
خاقان داغ ایرسا بودنیا حالی اجیغ قیلما اوزکا تریکلیک بولی
بوکینگ دنیا اوزکا کوجون قیلماتار یازوقلوغ قولینکا بیات فضلی بارّ

وهـ

عذابنی تلیم ارسا رحمت اوکوش
یارو قلوغ اوجون بولدی رحمت کوش

عداب قاتیغ قورقو اومونج رحمتی
تیوغ قیلدیتورا وزکا قول بولوقاتی

اژون بولدی برّحا اولوش کندو قولوبّ
تورووب تاغ قاکیرسا اغیر یوک یولوب

بزولغای اژون برّحا قالغای قورغ
ایا اوغلانی اوزّدا کسکای اودوغ

ایکی الف یرّاتی بوخلق قاقموغ
بریاتی اوجماق بیری یه تموغ

بنا برّحا ینکلوقّ بودنیا تیلاب
یوکورسا تونی برّحا کون کا اولاب

تیوغ قودسا دنیا تیلاسا قورغ
نما قالغای اردی بو اوجماق قورغ

بیات مردی قول قا ایکی کوز قولاق
بیری دنیا نفسا بیری عقبی باق

الکبیرّدی ایکی سوزنوبّ تونغوقا
بریدنیا قاتوب بیری عقبی قا

اداق بیردی ایکی یوریغو اوجون
باروماق کسا بیری باروماق کوجون

سما حشی ایمیش یوکو بیلکی کینک
اژون داجا قیقمش ایچ الکی کینک

ایا قول بولوغلی اوقوشلوغ اودوغ
اوسالب بولماسقلان توقغای یولوغ

تروتی بیات بوایکیکون اژونّ
موتی بلسا تقراتانی قول اوزون

ایا اوغلانی قابرکلیک بیات
اجیغلی تودوغلی توروتی بوات

اکن کاکدیم یا بوغوزقا یمی
کراک ای قداش بوتبرکلیک امی

بریکا مونک دین کیشی یوق قداش
اکن بوتکو تونهم قرین تویغواش

حلال دنیا بلسا یسا قرغانیب
جیغایی قا اولاسا اینک دین الیب

وقف

كتى اغوودتى بولماسا بو بوغوزنه
كتى اوكماسى اول بو اعروق بوغوز

بيات عدلينكا توتى قودقو يورى
ادمون فضيلتكا توتى تبنو يورى

بو ايكى ادا بولدى قول لوق يسلين
بو اول يول نيكلما بو قول لوق بولين

اندى لحتى سوز لادى يلك بركوچى
ملك سزكا اوت سقاريكر كوچى

سعر

بحا بيرا احوفى قانات سز قلين
بو ايكى اداتى بولوغ سز الين

بيات بولغى قيل اوزنك قول لوقة
اوجوب كيرسراى قا اداتين سلين

بحا خوف بو ايكى قانات سانى اول
بو ايكين اوجوغلى بلور كوكه كا يول

يا زوقوم اوكوش يتب اومونج كسما كو
تبوغقا اينا نيب تبوغ يا سما غو

تبوغ قيل تبوغ بولدى قول لوق قوغ
كمينك اتى قول بولسا قيلغ تبوغ

اغير تونسا يرلبغ اوجوز قيلسا اوز
اوجوز لوق دين اوتروا غير بولسا اوز

تبوغ قا اوزونك نى جيغاى بيل جيغاى
تبوغ قا جيغاى بيل يا زوقلار قا باى

كتى دا نقوزكى اوزونك بيلا اوزونك
مكرادكو بولغاى اوزونك كس سوزونك

مونو بيلمشيم نى ايو بيردم اوش
سوزوم ايش كا توتغيل يا رين كلكا توش

قلى تو تماسا سن بو ايمشلا يم
جواب قيل ينا بين اى ارسيكا يم

اوزون بولدى سوز لارسكى اسغى يوق
تقما ارزا تيب ادين اسغى بوق

اوزغورمش حوا بى اوكدولمش كا

الک بشقا اوردی کوراول غوریشا ساقیندی اوزون کیچ کوتورادیشا
ایورای قداش تکدی امکاک سنکا قداش لیق قلیب سوزلادینگ سن منکا
منکا ادکو ساقیب بوسوزسوزلادینگ مویان بیرسوتنکری ساقینجیم سدینگ
بقاکوردوم امدی بوایش تامنکا صلاحی کوردونماس ای سلکی کینکا
کونکول تبلامادی بوایش دین قحاد کونکول تبلامازایش کایقساخط
نا ادکو ملک بردی سلکی بدوک سقینمیش سقوکلادکا کونکلی سوزرک
قایوایش نی قیلماق تیلاسا اوزونک کونکول بیرلا اشنوکینکا شیکیل سوزونک
کشی کا کینکا شیکیل ایتبرحا سوز کونکول تبلاماسا یراق توغیل اوز
قمغ دا لغیر ساق سنکا اوزکونکول کونکول تبلامازایش کایقما اوغول
کونکول تبلاماسا قایوایش لادیک اسیغ بولمازاندا ای کونکلی تیریک
کونکول تبلامادی بوایش نی سقا اوزوم بندی امدی بوسوزدین ایقا
سنینگ دین قولورمن مونوعذرومی قودوبیرمینی ای کشی کودرومی
املک کا توسولغو یوق اردام لارم ناقیلقیم قیلینجیم ناسوزوم ساقیم
اوزوم دنیا دین قحشی کلدی بارد ینامن نیکوتک براین نارو
بیات تیغینکا بوا ولانمیش اوزومّ کشی تبغی قلماق براد موتوزوم
قودومیرکیل امدی مینی تکری کا دعاجی بولاین سنکا ادکوکا
ایکی اوزکورو شماک تیلاسا کوساب منکا کلماسن من براین تیلاب

منکا تاکسوا مکاکسن اینچین تریدی — املیک تبغی بسما بودون اسغی قیلدی
نیکونتر اشیتکیل تغرساق کیشی — یقین لیق قیلیغلی بو غساق کیشی
یومیتسا کونکول کوزیدی ساکشیدی — یقین بولدی ساقین تیلا میش ایشیدی
تیلاک کا بدیب ارسا نکا ونی یدیب — بلور اول تیلا کی بو قالما زادیب
تیلاک یئر لاما نکسا کیشی اوزولاب — ادیب بولدا قالما زتیلا کین تیلاب
تو محتشی ایمش سقیتمیش یرکیشی — وفا قاجا قمش سقوک لار باشی

سعر

یقین بولسا کونکلی یراق یر یقین — یقین لیق وفاسی کونکول کا یقین
توغار دین بتار قابر اودلاغ یر اول — وفا یئر لا بیلسا یقین لیق حقین
سوت بردی اوکدومیش ادی سوزدوم — اشینکیل اشیتیم سوزونکا ای توزدوم
تیلا کینکا بوادسا ای کونکلی سوزوک — کوجا ما زمگا امدی بو کونکلوم توزدوک
کیلدی سوزدوم سن تو ردا یرماقاک — املیک کا بتیک یبر یوزدوم قلیغلا کا
بتیک ایدتی املیک اوزا لکین بتیب — اوزونک بر ماسا سن بر ایتیب

بابا اودغورمش املیک کا سیک اوزمسر ایور

سوت بردی اودغورمش امدی بتیک — بتین کوزا جا ای بیلکا تا تیک
دوات قولدی کاغد کو تو ردی قلم — املیک کا بتیک بشلا دی سوز اولام

سات اتی بیرلا سوزوک یشلادی
تورونکاز ایلیدکان کورکان تیدک

اوکوش اوکدی بیرلا اتنا بو تیلین
قیلورمن یات قا ایین مهم بیلین

یغین یرّیاشیل کوک یرّاتی کوز ایکی
قرانکقو یروق مهم جیغای تونّ یایای

تورونی قلین بودّ یوسانسین تریک
تریلکو بیرورّ قودماز اجین بیریک

بیراول بیرایدیم کیم تورونی ایکی
ساقیش قا قیلماز اینک بیرلیکی

بیراول بارّسین یکسین قلی قیجا سین
کونکولدا ایراق توتغو اوخشاغ منکیز

اولوغلوغ انکارّ اول بدوکا کولر انکار
اوغان ارکلیک اول بیرقوغ دین سینکار

تورونی تومان مینگ یخلایتی قوتوغ
تیلامیش کا بیردی اولوغلوغ قاتوغ

قرانکقو تمگ سیگ یوورک اتی الحی
یرونی یشتی بیرلا ارکلیک کوچی

یاشیل کوک تورونی کوتوردی ادیز
کوز ایکی اتی سلدوز بزادی یدیز

توری یغین یریاشیل سقیتلا
اداسی سوزوک یکل اوزا اوقا اولا

ایسیک تومل یغیز مهم قورغ یا اولوک
یاریشتوردی خلق قا تکوردکا اولوک

تورونی تیلاک تنگ تیلامیش تیلاک
کراک بولمادی اندا ارقا یولاک

تیلاسا اغیرلا تبوغسوز قولوغ
تیلاسا اوجوزلا رتسولماز تبوغ

تیلامش تیلاکی تولون یولتیسا
یوریتورنا ارسا قصی سی کسا

اوکوش مینگ سلامیم تکورسا بی قا
اولادکو قولا توزکونی یولحی قا

املیک کادعاجی بتیدیم بتیک
سلامین اسا یلیک اوزا ای تا تیک

الملک یرلقامیش بتنک بیّر لاسوز — اوقیدیم بتیکین بروق بولدی کوز
اوکوش اد کو برلیغ تومان اوتا یک — منکا یرلقامیش قمغ سوز لاریک
یماوعدهٔ قیلمیش اوکوش اد کولوک — اغیر لیغ اجیغ هم بیکو کد کولوک
یوز بغلی بو ینکلیغ بو ارزو اوزا — یوز یرلار تیلا بو اژو نوغ کذا
تبوغسوز اوزوم تلسا اد کو اجیغ — قلی تیلا مازما بوک ولت قاتیغ
ولیکن بوسر قاج مونی یاراد ین — اوزوم برسا ما یاسی کلکای اد ین
اولاد کا بیری بو تبوغ بیلمازاوز — بریب تبنو ماسا یرا ماعا یوز
تورو یوق تو قیوق یماقیلق قیلیغ — تورو سوز تبوغی یرا ماس ارینج
ایکینجی جفا جی بو دنیا غ بیلیب — جفا قیلدیم اشنو جفا قیلغا تیب
بیات قاسیعیندیم اوزوک بکلادیم — بو دین یرلا ایمان کو دازسوایدیم
بوغوز قا اکن کا باریم یتکای اوکا — نراک اندا نار و منکا بولغا یوک
بوغوز قا یمیم جا اکن کا کدیم — منکا قیلمازا کسوک یرا تغا زایدیم
تورو تی ایگیدتی بو اودکا تکی — تع ما ایکیدّ کا بی ای بیلکا بکی
سنکا بیرّ دی دنیا اسیرکا مادکی — منکا بیّر ماکای مو بیر بکلی ایدی
قمغ اد کو اسین جیغای بای لقیم — بیات دین کو رورّ ما ای سلکا اقیم
بیات قبغی تو تو م قیلور ما تبوغ — قمغ خلق یو میتو ن بو اول حین قبوغ
سنکا یاسینک قبغو نکا من ما ریب — نکو نی تیلا ین تر بکلیک ایدیب

انکسکو بیات قول لاری مین توزوک بوقول لوق اچیندا قورمین توزوک
بوقول قول قاتولّ لوق یراغیز بولور تبوغمی قاتبسا اوجز لوق بولور
کشی ممنی بولسا مونداغ کراک بیات تبغی قیلسا اورونسا یوراک
اندک حشی امش سوز ولیش کونکول اشتنکیدای بیلکا اوقوشلوغ امول

سعد

اچیغلی تورغلی قاقیلما تبوغ سکولوک قیلورسا تبوغقا تبوغ
تبوز بیریاتقا ایدی بیر تورّ توتوز کوندوزون بول اچیغلیغ قبوغ
ای املک بوتورت حاجتیم قیلدروا سنکا تبنایین من املک یوزاوقا
تیرکلیک قولورمن اوزوم اولکوسوز یکیتلیک تیلارمن قریبولغوسوز
اسان توتمینی سن توحی ایک سیزین بایوتغیل حیغای قیلما غیلینک سیزین
بوتورت نینک منکا بیرسنکا تبنایین سقوک جان بولوغلاب اوزوم ایتایین
بونینک لارمنکا بیرساسن ای کولوک اوزوم قول بولایین سنکا بلکولوک
مونی بیرکوکا بیرکوجونک یتماسا نااردتوق لوقونک بارمنکا ای کسا
یکوالجکوارسا یکوم بارکید بیر تقماکراک بولسا بیرکای ایدیم
اغرلیغ اوجز لوق بیات دین تورور اولوم یاتیرکلیک مم اندین ایرور
مونی جین یلیکلی اوقوشلوغ کشی اویتسیغ بولورموای ایلیغ بیکشی
مینی بیریاتیم کوداز مشی تک کوداز وماکای سن ایا اصلی تک

سینی من کود از کو کراک مَن کجا
مینی اول کودا زور سوزایدم اجا

اوزونک تود ماغینحا منکاتا کازاش
مینی تود رُوب ایکدورا وزی یمازاش

اوتوکجی کراکسبز مونکادسا اوزوم
تلم تبرا مادین اشیتورسوزوم

قبوغجی تندوماز نا اول قیلغوجی
تکورماز منکا یبرکوقازکورکوجی

سنکا یازسامَن سَن کجورُماکاسَن
کجورکایی ایدم مینک یازوق قیلسامن

نکوبهراشمکل یازوقلوغ قولی
کونکول سرّی اجتی کورا وتتوردتیلی

ایاجین وقالیغ بغرساق اسدم
سینک دَاعرساق ادین بُلمادم

مونکادیش اوزوم کایبرورسابلاک
یقوزارقاسین قاسَن ادقا یولاک

ایکیم کاشفاسَا سَاقنج قاسَاقنج
مونکادسَاتیاجیم ایریکسَا اقنج

کقاجیم اقنجیم سَقینجیم قمُوغ
سقینجینک الجیندَا یرورای اولوغ

اوکوش قلدم امدی سَنکامَن یازوق
سینک رحمتینک دَا یویازوق ازاوق

کجورا ول یازوقوم سَنکا یاسی یوق
قینا مامینی سن سنکا اسغی یوق

یازوقوم تلم ادسا رحمت قابادّ
انی قیل منینک یبرلا سیندین یراد

اکرقیاسَا سَن یَرّاغلیغ گامَن
کجورسَا کجورکیل یراغلیغ سَاسَن

بیلیرسَا بیلیرمَاسینی یرادم
بیلیرمَا بیلیرسَا سَینی یرتیدیم

اوتونمَا اوتون لوق بیلا اوزاولیر
توزونمَا توزون لوک ماسیندین کلیر

اورونجاق تروربوسقوک جازروان
اورونجاق بنا یرکو تورماز بوجان

ای ایلیک بودنیا کیم لیک ترور — بر یکلیک کونینکا توکار القینور
نکو کا اینا نیب سا قینغو اوزون — نکو کا اقینغو سوجینیب اوزون
انا بردی ایش توش اتی یا اینی — انا بردی اوغلونک قیزینک کورقانی
اولو کلیک کورورسا اولوک سا تیریک — تیریک تما بر کون اشونکا یریک
اوسانما ای ایلیک اودیما اولون — اوزونکدا ایدیبن ادکوات ارقودون
یقا قیلدینک ارسا کورمیش کونونک — یقا قیلما باری کلسکلی تونونک
کما رکون اجیندا کرا کینک الین — کوحوتی کلیر اوش اتینکلی قلین
بوچا لیغ کورورسا منینک بوکوزوم — نکو تک بروغای سنکا بواوزوم
حفا لیغ اژون دین کوتورّدوم کونکول — وفا لیغ ایدیم کا سیغیندیم امول
قودوبیر ای ایلیک مینی سن منکا — دعا حی بولایین بویرد سنکا
نیکو کا تسو لغای سنکا بواوزوم — اوزونک کا اوزونک اوک توسولتوتیم
کشی دین تونکولدوم تونکول سن یما — کشی دین اسیغ توق سنکا یامنکا
من امدی بوقا لمیش تیریکلیک امدیب — بیا تیم سقیلحی تیلارما تیبیب
باری تب کراکسیز ادین ارتوقوم — بودنیا تونی کدا اونوک اولسوقوم
تونی یلکجا رتنک تیریکلیک کیبت — اوزوم بوزدی فرمان کویارمز اجیب
اکنی بوتی بوغزوم یما بولدی توق — تبان برسودنیا ادین اسیغ توق
نکو تمراشت بوغزی اکنی بوتون — بارم تیب قیسا ارب ولوریک قوتون

تع حشی ایمیش تیب بولمیش ارد ... تمی لیق اجیندا قوتی بولمیش ارد

سعد

بوغوز قایکو جا اژون کا ایمیم تب ... اکن کا کدیم جا نکیندا کدم تب
تمر یکلیک بلور جا یکوم نی بولور من ... کراک بولسا بیر کای منکا بیرا یدم تب
تسولماق اوجون اوندا ارسا ایلیک ... منینک دا تسولغو اوقوش یوق یلیک
قلی ایل ایشینکا تسولسو تیسا ... تسولغو یوق سوز ایدیم کسا
قلی ایش کودوکو بن تمر ارسا منکا ... مینک ثارا ایشی قیلغای قداشیم سنکا
ابانک ایلیک ادکو تمر ارسا مینی ... اوزونکا ادکو بولسو بن وتعای سینی
اژون کا اجا یقمیش تا تورلو کاران ... ایلیک دا یومیتمش تروریمنک تومان
نکو بولغا میندن ایلیک کا اسیغ ... اسیغ سبن اشینک قیلسا بولمار تا تیغ
اوزوم عدروی قولدوم امدی سنکا ... قودو بیرمینی سن سرّیلما منکا
تع مانکو سوز بودیمیش لقین ... قداشیم اشیتی او تونکای تیلین
توکا تی سوزن تودی بادی بتیک ... سونوب بیردی الدی قداشی تا تیک
ایودمن بتدم تیلا کیم سوزوم ... تیلن سوزلامیش سوز اشیتینک توزوم
تیلن ما او تونکیلا اشیتسون ایلیک ... قودو بیر سو میندن کیتا رسو ایلیک
یلاقی سوز التو رینو تی قولود ... ینوت سوز اشیتینک نکو رای اونود
نکو تمر اشتکیل اوج اوزدوخانی ... توزوا ایلکا ینکز اب سوز ایمش کونی

ملاخ تامون توق سوزين قما سا — تو توزمش سوزوك حين توكال سوزلا سا
تق مونداياكراك ايودتوزك خاني — مونا ماياالاخ سوزاييا كوني
يلاخ قابولمازا ولوم ياقين — اشيتمش سوزين جين تكورسا تلمن

ملاخ تيدوكوم بوايلجي تردر

بوايلجي سوزين ايسا اولما زقالور

اوكدوليش جوابنى اودعورمش قا

سوتبردي اوكدوليش ايدي سوزونك — اشيتيم نكو سوزلادي سوزاوزونك
بتيدينك بتيك كايونة بتيك — منكا بيربيرايتن اى ميلكا تاتيك
ولكن سين يكم بواول اي قداش — املك قلماغا كورسيني اوزكاتماش
بنا مومينى ايدغاي اركى املك — اوقغالى يندروايقلقى سيلك
بنا يندرو تركين مينى ايدغا اول — اكربرماسا سن كونكول قودغا اول

اودعورمش جوابنى اوكدوليش كا

سوتبردي اودعورمش ايدي قداش — بوسوزسوزلاماكيل كونكول بولغاباش
اوزوم برغوادماز بويردين نارو — اوزونك امكاتيب كلماينددوبارو
تلاب بلماغونك تيلاسا يوزتا — يورتماغوسوزسوزلاسا سن اوجون
سكوتسراشيت امدي سلكى قويوغ — سيناب سلكوجى ادكواسيز قموغ

سجع

تولوب بولماغونکدین قولما کوجون تیلاب بلماغونک تیلاماکوجون
یوریب تکماکو برکا برماید یاراغ قلی بردینک ارسااوزامکارکوجون
سنا ایدی اوغورمیش امدی یوریی ینا اثراکلماای ارسیک اوریی
اردو توردیی اوکدولمش ایدی سوزدم کسیلدی سینکدین براین اوزوم
قلاسی اوزاتی کوراوکدولمشیک توتوزدی تقسوزاومیش بیلمیشیک
اتنی موندی اوکدولمش اقرایتیب اثینکاکلیب توستی یتی تنیب
تشتی برکایندی یوزین کیزلادی قلنی منکزی کیش تکبولوب اورلادی
اژدون تورتی برکاکومورتکبولوغ کورورکون یومولدی اودیدی اولوغ
توشاک قولدی بتی کوراوکدولمش اودیدی برازراق کوتوردی باش
توغاردین یوتاقلاندی اوتتکیلین یرودی ینکی یوزاجارتکلین
قوباکلدی اوزلاب ستاملقانی اژدون منکزی بولدی اورونکادینی
یونوب قوشی قابردی اقدین تودوب املیکاکوروندی کیریب یولبولوب
انتی املیک اشنواوغورمیشمغ ینا ایدی سوزلاسوزونکنی بیشیغ
نکوسوزبویدی نابولدی ایشینک تیلاکینک بولورموکلیرموایشینک
بتکبردی اوکدولمش اشنوتودوب املیک الدی اجتی اوقدی قودوب
یوزی قیزدی اونکدی ینا کوکیریب ساقیندی بترانجااوزونکیدب
ایبوبوقداشینک ایریک سوزلامش انکارتورقوایدیتیم تیکاجیکنامش

موني يوق يوسونكا كوني سوزلايش
اوتوندي املیک کا اشتمش سوزين
ايودسون يوريدي قمغ تودلوکون
منينك سوزکا برجا ينوت قلدي سوز
کسا سوزلادي سوزکونکول يرماديي
اشيتي انمنك سوزلادين کورايلیک
تڭ ارزولادي قوميدي کونکول
کورو برسا حشي ايوزارينش
بک اول بوکونکول کورقمغ اوزقويي
قوميسا کونکول کورتلاسا بتلاک
ينا ايدي املیک اي اوکدوملش
اشيتما کوم اردي انمنك سوزلادين
اشيتيم کونکول کا سينغوزدومانى
منينك اونايلم دا تلاکيم بولوب

نکولاردي سوزلادتلسن سوزلايش منکا اينيل امدي اشيتمش اوريش

اول سوزايريک اول ايريک جوغلامش
تا سنکيڭ يوريدي قمغ توب توزين
اول ايدي من ايدرم اوتوشون اوکون
تڭ توتوم ارسا قتغ يومدي کوز
سنکو قلدرم ارسا برو کلمادي
سوزي اردين برجا اوتوش اوکيلیک
قوميسا کونکول اول کشي کا مونکا اول
کونکول بلنا سا بولدي ارکسيز کشي
بکي قنجا برسا اودو قول يولي
تلاک بولما عينجا اتاوزکا تونا ک
قدا شينك توکال اوک کشي ارميش
نا قلقي قلينجي نا بلکي بادين
قتيغلان تلاکا تکوريکل مينى
يراغسيز بولورملما سامن قولوب

اوکدوملش خواني املیکا

بودون دا تلوبک اي قلغ سيلیک
ينا ايدغاي املیک سنکا کلکاي اون

قود وبر ماکای اخرالتکای سینی اوزوم برغوارماز اونیتسومینی
تونکولتوردی ایدی بنا کلماتیب اوزوم برغوارماز کونکول تومانیب

املک حوالی اوکروملش کا

املک ایدی اوقتوم اشتیم سوزونک بوسوزلیش کا کیرماز یوباتما اوزونک
نکو بک بولور اول تللاکن بیتلاب انی بلماسا اول توحی ارزولاب
نا ارکلیک بولور اول بودون اولوغی یوریتماسا ایلدا اوزی برلیغی
بدوکلوک نشانی بو اول بلکولوک تللابیش تللاکدین بو بلسا اولوک
نکو ارزو قولسانا ارسا انی امی اول تللاکا تکو رسا اینی
بنا ما بو ارزو منکا بولدی ایک مونی املاماسا اوزونک بولغایبک
سکوتیر اشسکیل بو بیتیغ اوقی انینک معنی سی اوق ایکی کونکلوم توقی

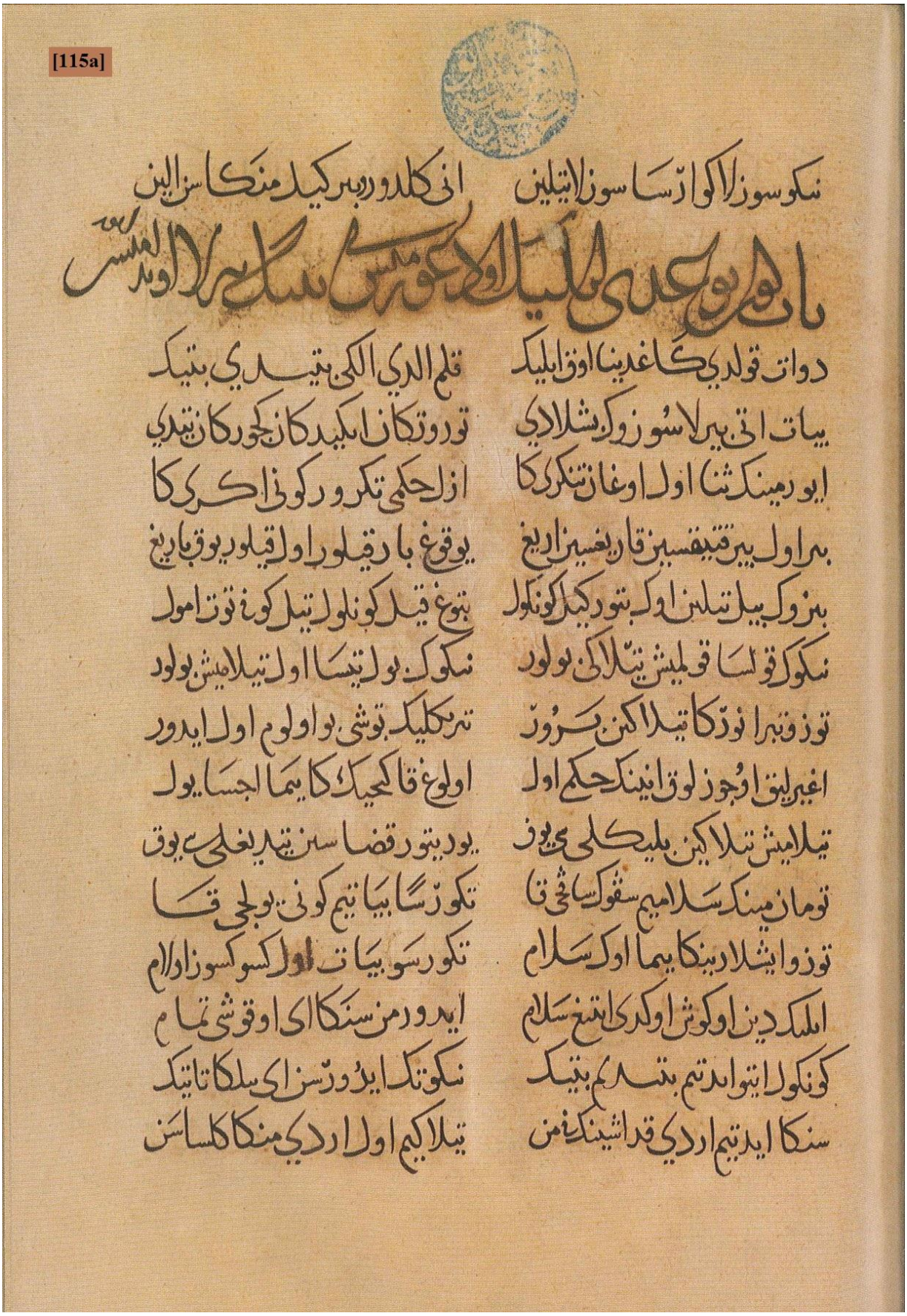
سعر

قموغ ایکا اوتی اول امی بلکولوک اول ایک املا کوحی قامی بلکولوک
قلی ارزو سیرلا کونکول ایکلاسا تللاک بلسا اونکلورایکی بلکولوک
بنا ایدی اوکروملش املک قوتی اژدون دا نکو بارا اینک یوقاوتی
املک اینی اسا بین تیریلسون اوزون سنکا من بولایین یلوغ بو اوزون
بوسوزمن اوتوندوم املیکا تللین اسیغ یوق بوکون اوزاوکونسا یلین
سکوتیر اشسکیل اوقوشلوغ سنکا سوزوک سا قوسوزلا ای ارسیک تونکا

تلن سوزلاماسا سوزاسغی تلیم اوکوندوردی سوزلادمینی بوتلیم
سوزوک سوزلاماسا سنکا قول بولور قلی سوزلاسا سن سینی قول قیلور
سوزوک سا قتو سوزلامیش اتا سیرین ایقاک سوزلامیش سوزاوکونجی یادین
سین بنمادم ارکی کوزاوغورمیشیغ اوقیب کلماکوسین ارارکی پشیغ
املک بیرتیلاسا تیلارگامن اوّل تسولغامنکا موندا تکماکونون
نخا توتوم ارسا انی من قاتیغ اول اخاتر اندی الاتی تاتیغ
تیلاکیم بواوق من بیلا بولسامن الک بیر قیلیب کر تبوغ قیلسامن
ینا بر غوارسا برابن اوزوم نکوایغوارسا ایابن سوزوم
املک ماینا بتن بتیک بیرسونی اوقیسون بتیک اول منکا بوتسونی
املک ایدی ایدتیم بتنک بیتن بولی بتیک کاجواب قلدی نثر تک تولی
ینا اوک نکوتنک بتین بتیک بتیک اوزینکا سن سنوک ایت ابتیک

اوکدولمیش جوابی املک کا

تنوق بردی اوکدولمش املیک قوتی نخا انداغ ایرسا بتیک مابتی
یلاقی نخا جین کدارسا امول بتیک بولماسا سوزکا بوتماز کونکول
تانیغلی کیشی کا تنوق اول بتیک تنوق بولسا حیله یوریماز ایتیک
املک ایدی اوزونک بوارسا قلی بتیک مابتین اجیب سوزبولی
بتیک مابتین مونوقی سوزون بتیک کا ایشانماقیغلان اوزون

نکو سوزلاکو ارسا سوزلاتیلین انی کلدور بیر کیدمنکا سن ایلن

باشلور یوز عدی لیکلیک اوقوش سگیرلاور لمسر

دواتی قولدی کاغدینا اوق ایلیک قلم الدی الکی بتیدی بتیک

بیات اتی بیرلا سوزوک یشلادی تودوتکانی ایکیدکان کچورکان بتیدی

ایو رمینک شنا اول اوغان تنکرکا ازل حکمی تکرور کونی اکرکا

بیر اول بیر قتیقسین قارینغسین اریغ یوقوغ بارقیلور اول قیلور یوق بارینغ

بیر وک بیل تیلسن اوک بتورکیل کونکول بتوغ قیل کونکول تیل کوز توتامول

نکوک قولسا قولمیش تیلاکی بولور نکوک بول تیسا اول تیلامیش بولور

توزوتیرا نوزکا تیلا کن برور تیرمکلیک بوشی بو اولوم اول ایدور

اغیر لیق اوجوز لوق اینک حکم اول اولوغ قاکحیک کایما اجسا یول

تیلامیش تیلاکین بلیکلی یوز یودیتور قضا سن تیدیغلی یوق

تومان مینک سلامیم سقوک سانچی قا تکورسا بیاتیم کونی بولجی قا

توزوایشلادینکا یما اوک سلام تکورسو بیات اول کسو کسوزاولام

املک دین اوکوش اوکدی اتنغ سلام ایدور من سنکا ای اوقوشی تمام

کونکول ایتوایدتیم بتدیم بتیک نکوتک ایدورسن ای سلکا تاتیک

سنکا ایدتیم اردی قداشینک فمن تیلاکیم اول اردی منکا کلساسن

اوزونک تبلاماديوق منکا کلماکینک منکا کلماکینک صم یوزوم کورماکینک
بتنک کاینوتی سوزینتمش اوزونکه تللن ماقلاشینک تکوردی سوزونک
اویقدم بتیکینک اوقولاری یوسنور سوزوم نی اشیتکیل قجوه ماغیلاوز
شکرگا اسوجیک ذاک سوزایتیم سنکا اغوذگا اجیغ کلدی تیغی منکا
اشیتکیل بنا اوک منینک سوزلاریم کونکول کا این ای بغیر ساقاریم
اوزونک قولاری ادسا بوزاهداتین اتینک بولاری زاهداوزونک تاغ قتین
کوجاقبرلا ایتینک یدیلدی کورا ندوک یلکو بولدونک کشی لارارا
تبوغ قلمیشینک برحا اتینک اوجون یقا قیلما غهل سن اوزامکا کوجون
بودون کوزی تکسا تبوغ قاقلی بوزولدی بوتبغونک یقیلدی اولی
ساتتیغی برحا کراک اوزتوکون اجیلماساحلق قابواورتوک بوکون
بیاتکین لادی کوزسقوکراک قولین بوقول لارارا خلق تنومازیلین
باروکل اولوش کندا جیندا تیربل سینی سلما سوخلق قتیل سم قاریل
حلال دنیا قرغانا وزونکه یتبور تکوراج یالینک قامم اوبراق بوتور
حلال دنیا بلسا رکشی ادکوسی بلورایکی اژون یلکو کدکوسی
بوسوزنی اشیتیب ای منکا کلماورک نکوتنراریغ بیلکا باغی ندوک

سعر

توشارارسادنیا قلی ادکوکا یرارایکی اژون یلکو کدکوکا

بلور دنیا مالین بیو بیلما سا
ساتقول لاردینکا تسول ای رکو
سینی من مسلمان تسوسی اوجون
باروکل تسو لغیل کتی کایرا
اوزاسغی تلاکلی کتی موبولسون
انی لیق اول ارماز اولاسا نکین
بعرساق اول ارماز اوزن بکلاسا
کشیکادکو تیرلار بوادکو کیم اول
ای کونکلی سوزوک ارای تلکی اوکوش
بوامش سوزوم جین ایرورمو کورا
اوزون سوزلاسا سوز ایرینجیک بولور
بوسوزتب قیلامدی ادین سوزلاما
تقی مانکوارسا قالمیش سوزوم،
توکاتی تشک توردی بادی قتیغ
کوتوردی تشک کوراوزاتمعاب
ینا ایدی املیک ای اوکدوملیشا
قتغلان بواغی نا ارسا یتقی

مساقیش تکدی اولکی اغین بودکوکا
کتی کا تسولوراریکا رتیکو
اوقیرمن بویرکا ای زاهد کوجون
تسولماز اولوکرا اول تنریکلارارا،
کتی اول بولوراسغی ایلکا تولور
انی اول بولوغ قیلسا ارکا جاینین
بغیرساق کتی اول کشیکلادلاسا
بوادکو کتی لار ایکینکا ام اول
بقاکوردیو سوزکا یتورکیلاوقوش
حین ارسا هوی بس باروکل توراا
اوقوش لوغ کتی لار سوزینا زقیلور
اوقوش قا بلیکا تلین اوزنا ما
قداشینک تکورکای توتوزدی اوزوم
قلیق تانی استی قوریتی حطیغ
سونوب الدی اوکدوملیشا املیک اولاب
بتیکبریما ای تلین بیلمیشا
انی قیل انی کندا اولوش قا اوقی

تیلاکی نا ارسا یوبرکا کلیب انی من برایر ایتسکین قلیب
ایلا ایب تروب حقتی اوکدولیشی یوریب کلدی اوکا اولادکوکتی
کلیب توشتی اولدوردی اوکا کیریب یدی احتی یتندی برالخا سریب
یوزین کیزلادی برکا رومی قیزی اژدون قرتیشی بولدی زنکی یوزی
قلیق بوتروتوتی قراقوش اونکی اژدن برجا بولدی قراقوش مونکی
توشاک قولدی یتی ساقیندی اوزون نکوسوزلاکوسی قداشی کوزون
اولیب بردی ارزاق اوذوندی بنا اوجوقیش کومورتک قرانلقو تونا
اوسن اوحتی قوبتی اداقین اوردو قراتون کوتوردی اتاکین کیرو
شیق قوبتی بردین کوتوردی اکین یروق یوزاجا رتک یوزی اورتوکین
قوبوب یوندی قلدی بناتنک نماز یمانوردی الخا دعا قلدی راز
اتین توتی تیرکین بتراوعلان بیلا تروب حیقتی اقدن سقوحون کولا
بریب تکدی ارسا قداش قایقن یراق توشتی اتدگا کودازدی حقین
یوریب بردی اقروتوقیدی قبوغ قداشی اوروتوردی یستی تبوغ
قبوغ احتی ترکین اولا اوتروحیقیب سلام قیلدی بتی کورالکین الیب
بنا کردی اوکدولیش الکین یوتوب اورون قیلدی توردا اغیرلاراوبوب
ایوزای قداشم نلوک امکادینک بنا اوق منکاسن تکین کلمادینک
کسا سوزلادم سوزاشیتینک انی نلوک امکا توردسن کرجا یومینی

سکونتی راشسکند ملک بر کوجی سینا ب ادکو اسین کشیک سلکوجی

سحر

کشی کا سیناغی بیرو ک کورساتب تلاکی بیلکو کا بر تلتن یورساتب
بقرالتونوغ ارکوروب بیلماسا الیب ازقنا بیرتا شیغ سورساتب
نوت بردی اوکدولمش ایدی قداش منکا بوشماغیلسن کونکول قلماباش
تبوغمی کوزاجسا بلکی نی کورور سکوایسا بکلارانی اوق قیلور
املک کا بتکتن تکوردوم سوزونک تلتن مانکوایدی ارسا اوزونک
سوزونک کا ینوت قیلدی ایدتی بینک حیقاردی بتیک بردی الکین تایتک
بتک الدی اوغورمش اختی توروب اوقدی بتیک نی ساقیندی کوروب
ایورای قداشیم ناالدی ایکینک مینی اخایولاق ادارتدی یکینک

باب اولاد ملس اوغلکو مدسر الاسخ مانیطرم قلمسس اسور

نوت بردی اوکدولمش ایدی تلتن ایورای قداشم اشیتت سن بیلتن
املک بینک تلاکی سنکا ادکو اول بوادکو اجندا تیلاراد کو یول
بیلورسا بویرگا یوطاعت تبوغ قیلورونک خاادکو اجغای قبوغ
ینا کندا اولوش کامن ایمیش لاریم خاتورلوک ادکو تروراری اریم
بقوزارمان امدی بودینا قوتن بلوب تیرلو بیلسا قوبورساتین

اوزونک عقبی قولسا ای زاهد بولور
موياز اد کو موندين الاسا بولور

يقوز تيسا بولماز بو دنيا سنکين
يسا بير سا خلق قا قزارتيب انکين

بما حشی ايمش اقی لار بش
اشبکلد مونی سن ای اد کو يکشی

قموغ ايکو لو لکا سنک اول بولجی سی
قموغ ايکو لو لکا سنک اول امجی سی

سنکی بولسا اينکلوق بولور اول بلمک
قموغ اد کو لو لکا اوزا تور ايلمک

بونک بر لا اينکلوق تيلاسا تيلاک
ياشيل کو کا يوقلار سنک اول کيروالاک

ح ارسا تلا اکمک کراک سنک تقادر
غازی ليق تيلاسا يما بو يرار

سنکی بولماسا ارايب بر کو کا
الک قيسغا بولدی قموغ اد کو کا

سنکو لوک قولدورسن بو اد کو لاريک
نلوک تينکلاماز سن بو اوتساوايک

تبوغ قانکو تک اينانسا بولسور
تبوندوم تيو بيلسا مقلس قالور

بيا تيغ تبوغ بير لا سلماز قولی
ايدی بخکا يوک بو تبوعجی بولی

خامينک تبوغسوز يا زوقلوغ قولی
احرتين کسا زدا اونکاردی بولی

سليرگا بيا تيم سقينجی قموغ
تبوغ طاعت انجرا تروراک اولوغ

بيلوماز گا امدی بو طاعت جينی
قايو طاعت ارکی او قولماز مونی

قلی موندا غ ارسا قموغ طاعتيغ
توکال قيلغو بولسا بو اميشلار يغ

بقا کوز بوسوز لار کيم ايدرم سنکا
بونکليغ ارورمو ايو سير منکا

قلی موندا غ ارسا کيم ايدرم بوسوز
تلين کونسوزوم توتايا کو کلی توز

وقف

سوا قابلون بولما کوندوز بولونک کشی کا قتیلغیل کوتورکیل قولونک

اولدعورمش جوابی ایلکسا اوکدولمش کا

یوتوب سردی اولدعورمش ایدی قداش مونکا دوردونکسا مدی اغوقیلدینکداش
بوتابن سن ایمش سوزدکیتینکلادیم ایلک کا بریب من تبوغ بشلادیم
تبوغ قاانک اشنو تورو بیلکواوز سما قلق قلینجی سوزکی سوزکا توز
کیرو مهم جیقا بیلسا اولدوروغ تروغ تبوغ بیلماسا اوتکا امکا رتوروغ
سکوتسراشسکک تبوغ قلغوچی سینا بیلمیشین ایدی ازراق اوچی

بعد

بوبکلارکا بتماق تیلاسا اوزونک کونکول تیلکونی توتکودازیکلکوزونک
تورو مهم توقوبیرلا اوکران تبوغ تبوغ بیلدینک ارسا یرادی یوزونک
کشی کا یرامازتروردیواوزوم توروتوقوبوق ناقلقیم سوزوم
سکوتک قیلورمابکینک کا تبوغ بیوملیش تروزکورمنکا بوتبوغ
سکوکا کوجادسامینی سن توتوب ایلک کا تبین تیب سوزوم اوتوب

اوکدولمش جوابی اولدعورمش قا

یوتوب سردی اوکدولمش ایدی بوسوز سما ادکوارمازایاکونکلی توز
سینینک دینکوتورکای ایلیک بوتورو کراک ارسا اولدورکراک توراورو

اولدعورمش جوابی اوکدولمش کا

نوت بردی اوکدوملش ایدی یومش ایدی یوسوز — ایدی لحشی ارمازایا بیلکا اوز

نکو تنگ یراشور سنکا یامنکا — تورو بیلماسا اوزیوریسا انکا

بوایل استکو یبغو بودون توزکوکا — بوبکلار تیکلدی اژون سوزکوکا

بوایل کون ایتیکلی بوبکلار ایتی — توردمم توقو یبرلا ایتی یکتی

انس اوترو بکلاز اوزانی الیک — اوقوش اوترو توتی بوریتی تلیک

لحشی ایدی ایمش اژون ایلحی سی — ملکلیک اوقوشلوغ بودون بشحی سی

اژون توتغوچی اژاوقوشلوغ کراک — بودون بسغوچی قاکراک کربوراک

بوایکی بولوب مم بسا توتغوچی — توزولدی اوقوشلوغ کراک بیلکوچی

انس اوترو بکلار بدوتودکوچین — یغی یوینی نجیب الیراوزاوچین

بیزامدی بواونکدی توروا وزسایز — نکو تنگ یراشور توزولسا بوایز

اوکدوملش جوابی اوددعوریش قا

نوت بردی اوکدوملش ایدی یومش — ای تنرسن اش ارمازبولورقیلسا ما

مونومن سلرغا بواونکدی تبوغ — ایاین سنکا من سن اوکران قموغ

کشی بیلماسا اوکرانور کوربیلیر — بلیب اوترو بنکلوق تیلاکا تکیر

موبکارمنکراب ایمش سلملکلی اجوق — بوسوزایشکا توتماسا ارکا اجوق

سعد

توغابیلکا بولمازکشی اوکرانور — توغوب سوزلامازتیل توردسوزلانور

كتي اوكرانيب اوترو بيلكا بولور بليك بيلكا اوترو تبوغ ايش اوندي
يتوت سردي اوك دعوه رمش امدي سينك تيلاكينك بيلير سا تيلاك يوق مينك
انى مونكقا دورسا بوكون سا مينى نيكوتك بولوراي يوتبغونك قاني
كونكول كا كيرور موسوزونك تينكلاين اوزوم اوكرانوده موسما تنكلاين

اوكدوملش جوابى اوك دعوه رمش

يتوت سردي اوكدوملش ايدي توكال كوني سوزلاديتك سوزايا ادكوفال
اوقوش قايير اقاردي اشتو بولونك كوني ليكدكا اوزدونك سن امدي اولونك
من امدي ايايين اشيتكيل اوكون سن اوكران نريلسوسنكا بوتوكون
قلى اوكرانوده رسا امدي اوزونك تيلين تسلدا ما امدي كيكيل سوزونك

باب الاوك ملش اوك دعوه مش قاكلاكا هوما وه سوره موسلسوره

ايكي تورلوك اول بوتبوغ حي يكتي تبوغ قيلسا ايتلوك بولشوراينتي
بيرى اوغلان اركان تبوغ قاكيرود تقي بين بيدوك بولسا اوترو قيلور
ايكي دا تلوادكورا كى اول اوك كيمك دا تبوغ قيلسا بيسا كونكول
خاما بوكون سوزسنكا ايسا اوز كيمك لاركا بشلاب ايايين بوسوز
سوزوك اورتا توتسا سوكي يك بولود قايوتك يك ارسا توني ايك بولور
بيشيغ ليغ تيلاسا يشورغوسوزوك بتونلوك تيلاسا تتورگواوزوك

تبوغ قا اجابن تسا ارقبوغ کحیک اوغلان ازکان قلینغو تبوغ
تورورمم توقو بیلسا توزسا یودیق کیرورمم حیقا بیلسا ایتسا قیلتق
تبوغ قا ایریک بولسا ارتا توزوب کونکول تیل کحک توتسا قوتی بولوب
یوموش قا ایریک بولسا یوکروتورو قولاق کوزینتی توتسا اشرکورو
اوزیندگا اولوغ قا تبوغ قلسا اوز تلین بکلاسا کرقینغ توتسا سوز
تبوغ غو اونکارسا بوینکلیغ کحیک بیکنکا یغودی اونکاردی کحیک
کیرورمم حیقا بولسا اندانارو اوتونسا اوتوک ساف تورو حاکیرو
کحک قوده بویرکا تکا تورجیسا نکوکا یرارین سحارتک بسا
تبوغ حی تا تیک ارسا قلتی بوتون اوتوک کا یرارو بوقو بارترک قوتون
انم ارسا ارسیک بولور اوزیاجی کونی ارسا قلتی بولور تمغاجی
قیلینجی اریغ ارسا کورکلوک یوزی ایدیشی قلوربک ای کونکلی یزی
بتیک بیلسا ساقیش اعنجی بولور اوقوش اوکدا ارسا بتیکی بولور
بولارده اقا یوقا اولانسا بواوز ایدی قورقوا نو تبوغ قیلغو اوز
نکوتیراشیتیکل تبوغ قیلغوچی تبوغ یتروب اوتروتیلاک قولغوچی

سعد

بوزاوتروتروروبولسا بکاکا اوزونک ایدی قورقوتورغیل کودازکیل کوزونک
قلینج ایت یودیق توزاوزونکی کودازکو کونکول تیل کونی توت قسوغیل سوزونک

تبوغ بیرلا ایتلور قبوغ تورلوک ایش
تبوغ بیرلا قشور سنکا ادکو ایش

تنکوادکو تولسا سنکا بو اوزونک
تبوغ قیل تبوغونک یراغای بوزونک

قلی یکا کا اوتروتروب بولسا سن
کوزونک یردا تو تغیل قولاق تو رداسن

املیک قرشو تو تسن اداقینک توزا
بو ائک الکینکی اورسول الکینک اوزا

قبوغ دگا کیرو ردا اونکون اشنو مانک
تلین یرلقا دّا او کونک بیرلا انک

اوتوک اوتو دارکان کونی تونالیک
ایکی تین بیلا شوک توزون بول سیلیک

قیاس بقما اندا سولون یا اونکون
اوزونک ایمانو تو داشیت سوزا وکون

سنکا سوزا ایتسا ایت سوزجینی
جواب بیرسا یرلیغ تکورکیل کونی

سوجیک ایتجا بوشلاغ یوریما یغا
یراغسین یقوزا ش تاقتغیل ایغا

اشتمش سوزوک سن اشیتما دکایت
کوزون کورمش ارسا کورونما دکایت

بونکلیغ تبونسا بوسامش بیکتش
قوتی کوندا ارتار کورا یتلورایشی

قایوسی ایرخیل بولورخیل بیتش
قایوسی اتّادغیر اوزا ایل بیتش

قایوسی املیمغا بولورسوزاجیت
قایوسی املیمغا بولورسوزاجیت

اولوغ لوق قایتلور توکال ارزوبیر
اولوغ لوق قایتلور توکال ارزوبیر

قایوقا اوکا لیک تکراوک بولوت
قایوکو کایوق لوق اوزا اتالور

قایوسی اینالح بک قایوجغری بک
قایوسی کوک ایرکان قایوجا قلی بک

قایوتقغو یوغروش بولورایل بکی
قایواتی تنکسز تولوزاوّ اوبکی

بویرکا تکی اول تبوغجی قودی
بوقودقا تکورسا تبوغجیغ بوبک
بوقودقا تکیب اوزتبونسا بسواد
قلی اورنا سا بوادتونارا سلی
امدی خشی امش اوقوشلوغ بوکو
تغ موندا یکراک توتوزدی بلیک
اوقوش سوزکتی لار بلیک ارتاتور
ملکسز کا بیرسا بکی قوراورون
اولوغلوق قاتکسا بکیلسز یکشی
کراک امدی بکلار تبوغجی قولین
قولوغ کدسینا غوقسلینجی نکی
لغرساق کراک قول بکینکا اجیر
نکوتراشتکل توروبیرکوجی
خاقول بدوسا قولاتی قولاوق
خابک کحکدارسا اتی بک اوک
ای بکلاراغیرلاب بدوک بولیش اد
اوجاشما بوبکلار بیلاسن بولوب

مونونک دانارویوق اغیرلیق قودی
اوتادی تبوغجیغ حقین اولکوتک
امدی کدتسولون بکی ارزوبیر
امدی اوک اولوغ ماش قلودبوقولی
تکم سیزکشی کا بوقودبیرماکو
ملکسین کا بیرما ایابکا الیک
ملکسزکشی لاربودون یغرتور
بکینکا یازیغلی مونی بیل بزون
ادیبشین سرای ایلجی یشی
ملکی تکینجا بدوتسا اولین
اوقوشی تکینجا تکورکواوبکی
انی اترو بکلار اجینسا تکیر
توروبیرلا بکلیک ایسیزا تکوجی
بدومیش بکینکا تبوغجی اولاوق
تبوغجی ایتندا بکا تی بک اوک
بسینما بکینک یبدوک توتا غیر
سوزین سوزلاما کلمکرکوروب

اولار قوت تروزلار ذ قوت الکی اوزون کویاراوت تروزلار کویوبکای اوزون
زمانه تروزلار زمانه بیلا یراشیق کراک ازسقونسا کولا
تغ حشی سوزلار سینا ب سلمش از تبوغ بیزلا قومیش تیلاک بولمیش از

سعر

کولا بقپسا بکلار سنکا اوزکو زون سقونما انکار سن کو قانما اوزون
تبوغقا تیانما کو تورما کو نکوک تبوغ تیکای اولیک تو کولسا توزون
کحک یا اولوغ توت ناجا قلوغ کولوک تبوغجی تبوغجی تروز بلکو لوک
قتیغلا نغو بک کا تبوغ یا زماسا تبوغجی بولیندگا اونکن ازماسا
نحا ما یقن تو تسا بکلار سینی اوزونکنی اونیتما یوریغل کونی
نحا ادکو تو تسا اوزونلر قورقو تور اشیمسینما کیلسن قیسا بقنو تور
ارا اوت بولور لارارا سقش بولور ارا ینغلا تورلارا کولدورور
بوان حنکا بولما زنقین قوشنی سی کویاراوت اقارسقش بوبکلار کوسی
کوزارسلان قا اوختارکو روتو رپابک اوکا تکسا یومشا ربولور تورقوتک
قلی سنو تکسا بسا ربش کسا ر تمورین تشارکو رسو روب قان ایجار
بوشا راود تا برما بکسنک کا یغوتر قلی بردینک ارسا اوجو زلوق انوق
اینتوقتا سوزلا اوقیدوقتا کیر سلامت تریلکیل توحی بولا غیر
تلیم سوزنی اشیتیبتن اشتما ذاتین کوزون کو رمیشینک نی یتو رکیل قتین

سنکا توتمراشتکل اوزوک توتنوزاد اول بندا کین یکلی اوتوک اوتنوزاد

سحر

کیرو توتیسا لاز اغیر لیق اوکوش جیقا توتیسا کوز یوزونکا کوکوش
اوزونکا توتونغیل سقونکا زکوزاد اوزین توتنوجی اراژون دا کشوش
اوج ایش تا یراق تورقتیغلا اوسا بری قلما یک لیک سوزا یدم کسا
تغ بیری یلغان بیری سوقلوق اول نواوج ایش اوجا کوتونی یوقلوق اول
تونکا ما کشیک سن اوشاق سوزلاما کونی سوزلا کیل سوزبا دین کیزلاما
اوزونکنغ اریغ توت قموغ دین سنکاد اریغ اول یوکلا اریغ تنگ سقاد
اوزونک قرشی قا کیرسا بقنو یوریی تینی کم اغیرلا اراغیرلا انی
کوقاز لانما الکینگ سلا کیرما کیک الک الشوتوتشو یما تورما غیل
اوزونک اواروزوزا رسا اوزاوزونک بیلن کشیک ستغا ما غیل سلیک لیک قیلین
قا قیرما سن اندا یاسودما قتنغ اوتونلوق یولور یوکیتا دورتا تینغ
ینا بغداش ایلما یانن یتما غیل اونون قتغوراسن قتنغ کولما کیک
ینا الما سرنکا قزادیشما یوتونک اوجوزلوق تکورکای الاتکای قوتونک
سنگ دگا اولوغ راق سوزین سوزلاسا سوزونک بزجا قودغوانی تنگلاسا
کونی سوزلا سلمش قیزارغا انگینگ سوزونک سوزلاما کیل مکراوزنیگینگ
احیب قرشی قا کیرما اوزنی توتون یراغسین یولورا وقا احیب کلی اوتون

بو اوچ تنگ تروداد کودا زماسا اوز بشین السیقا رتر ک اشیتا وشبو سوز
بیرک سے بو بکلا د سوزی تو تغو یک کودا زکو انی اوز سقوک جانی تک
انکنج یا زماسا ایلکا تو رسا کو نی اوزین کر کودا زسا بو بلغاق کو نی
اوجوج قرشی اتحرا کو نی تو تسا اوز براق تو تسا تنکسین یراغسن زاکوز
بو اوچ دا ابری نی قیلغلی رکشے خاما بدوک ارسا کسلور یشے
اداقین تو دوغلی ای قیلغ تو زون اوڈیک بو ما غینجا کو رونما اوزون
قلی اولدو رو دیو لسا اوز قو دیو لوب او قیب بشلاسا او تروکر کیل تو اوب
قحان سوز قتا دا رسا بکلا دینکا اوزا تما سوز و نکنی ای ارسیک تو نکا
ایتسا او تونکسل بلیر یک اوزونک سوزین کیسا قو لغیل اوزا تما سوزونک
قلی اشقا بکلا دا او قیسا سینی ادب بیر لا اش یے کرا وکران مو نی
اونک الکینک بیلاسن کو تورکل تیکو بیات اتی اشنوا یتمب یے یکو
کشے او تروقی اشقا سونما ایلیک اوزونک او تروقی یے ای ملغ سیلیک
بجاک ترتما اندا سونکو کیمدیما اشیغ ترتما غیل سن کشیک او ندا ما
تشے تک بما اش ای تو راق یقین سلیک بو لما ار توق تیشی تک سقین
خاما تو قار سا یکو یک ایشے بو بکلا دا شی اول اغیر لیق یشے
قایو تو رلو کایش کا تکوا رسا سن بعر سا ق لیقین تک بیلیر ارسا سن
ایدی حشی امش بلکلیک رکشے بو سوز تو تسا اسغی ساق التون تو شی

وقف

قلی تکسا بکلیک سنکا ملکولوک بلیکبیرلا ایشلا اشسک ای کولوک
قلی یقغوسکسز بولوارسا سن وفا قیلغا کوچ بلوارسا سن
ایانک تکسا امدی سوارکی سنکا ایتی بولا اوزغ تورای ارسیک تونکا
تکرارسا خیلیاسنکا اونا قاغ الکیزغومالین قلیبنج تولیوباغ
وزیرلیق تکیب بولسا الکینک اوزون تورواورما ایسین سیلیک بولا توزون
اوکالک تکرارسا اوکلانکو اول ینکیلسا بکی بوایو بیرسا یول
قلی کوکا اوق لوق تکرارسا کوز اوزین کرکودازکو توتی بادی قود
سوباشی یا ایلباشی بولسا اوزوند کونی یولدیته توت قولاقینک کوزونک
اوزونک بولسا حاجب اوروغ الماغو جیغای تولیتیم لارسوزین تینکلاغو
اغیلیق قاقیلسا اغی جی سیبی بوتون جین بولوبسن یوریغل کونی
بتکی ایلیمغا بولونسا اوزونک کونکول سرّی بک توت جیقادماسوزونک
بواولات قالمکمش تنوغ قلغوچی مونونک دانا روسی اولا ابرکوچی
بیرانخا سما بازیقا ایشیجلارنه توشاکی یاقوشی بما اشی لازم
بونکلیغ تنوغ دین بیراق بورسنکا اراژی بیرازاول کوزامکا ایسنکا
اغیرلاکشیک سزایا قوبتاجی اغیرلیق تیلاسانک اوزونکا توچی
اولوغ اولوغلا کوزاخرمتی سنکا کلکا دولت اولوغ لوق قوتی
سکوتیراشیتکیل اقوجغا سوزی اقوجغا سوزی توتسا اجلوبوزی

وقف

شعر

اولوغ حرمتی یاراتدوڭ داتورور — اولوغ کلسا قوبغیل اداقن اورور
یراشور اولوغ قاکیچیک حرمتی — اولوغ مایکیچیک کا قیلور اوق کورور
سوزن کستی اوکدوملیش ایدی مونو — بونکلیغ بولور بک تبوغجی اونو
من ایدم اشیتمک سن اوکراندینکلاول — نکوتک تبونغو توکال بیلادینک اول
بونکلیغ تروب قتلغو بکا تبوغ — تبوغ سینکسا اوتروا جاقوت قوغ
تسولغو تبوغ بو مونی بیلکو بتی — قلی بیلادینک ارسا اوزونک بک کاسب

باب مونغ اولی الیرا سکونک تریلکو اولی امور

ینوت سردی اودغورمش ایدی بوسوز — اشیتیم من ایدی ایا اوکواوڭ
تقبیر سوزوم بارایتغوسنکا — انی ما ایوبیرکیلک امدی منکا
اوزوم کندوکا کیرسا املک تیغنکا — بروتورغوکوندا اینک قیغندکا
نکوتک بوریقتن بیلنکو اداش — تیریکلیک اولا رینک بیلا اولقداش
اراتیرا اشکسیر قتلغو کراک — اولاد قایرا شی تیریلکو کراک
مونی ما ایوبیرمنکا سن بوکون — نکوتک قتلغوا وقایین اوکون

اوکدوملیش جوابی اوغورمش قا

ینوت سردی اوکدوملیش ایدی بوما — کراکلیک تروذ ای فداش اسا ما

مونی ماسنکا امدی اوکراتکو اول — سکوتک یوریغوا ایتی بیلکو اول
بر یکلیک اولادینمک بیلا اول قداش — قایوسین قداش توتقایوسین اداش
قبوغدا قی بیرلا یرا شغوکرا ک — قتیلغو کلیشکو برشغوکرا ک
سکوتیر اشیتکیل تبوغ قیلغوجی — توروبیرلا بشلاب قبوغ توزکوجی
نقن لیق تیلاسا اوزونک بک بیلا — قبوغدا قی بیرلا یقین لیق اولاه
اولوغلوق تباکی یتیب تیساس اوزون — اراتبیرلا خشی یوریای توزون
خاما یقن توتسا بکلا ایسینی — یراشغیلا راتبرلا توریغیل کونی
توکال اوج قوتو اول قبوغدا یکشی — بولادینمک بیلا اول تبر یکلیک ایشی
بولادلا سری اوزگا اولغونک تیرور — اوتوغ قاتبونسا اوزونک قوتی بلور
اولوغلا اولارنغ اغیرا سوزین — سینی اد کو توتغا یرو تغا یوزین
ایدی خشی ایمیش بلیک کلیک بوکو — بوکولار سوزکی ناوجوز توتماغو

شعر

کیحک کا اولوغ لوق اولوغ دین تکمز — اولوغ قاتبونسا کیحک قوتالیر
اولوغلار سوزین توتسا یومش قیلار بوکور — اولوغ سوزکی توتسا تیلاکا تکیر
اولوغ لار قوت اولکو رتلاسا قوتوغ — تبونغیل تبوغقا تروب قوت قموغ
تع بر سنکا تنک توش اولای قداش — بیراتسا یغی اول یغوتسا اداش
اشینکسم توشونک بوقتیلغو کشی — یتوت قابتوت قیل ایشینکا توشی

تغ بر سینک دا بسا اول کیجیک بولا رینک بیلا اول اجیغ یاجیک
بسیتما قتغلان کیجیک کا اوزوک تلین اوینا ماغیل تیدا توت سوزوک
تبوغ قیلسا بیرینک یازوق یلسا اود بقا ایدر ما بوشلاغ ایشین اینو تود
اداش قولداش ادگداش قلین توتر قتیل قلین بولسا قولداش اوکار تکما تیل
یغ قلما اوزکا کشیک بیلمادی یغ انی کشی لار سقیح سلمادی
لخا از یغی ادسا یاسی تسلیم یغی دا اسیغ با دتیب ایمان تیلیم
ملکو تنر اشیکلد ای کونکلی اوردغ یغی یاسی تکروب توقیمش بولدوغ

مع

بروک ادسا دشمن مینک اولیغ مینکن لدوستونک ادسا مرا اول ازلیقی
کشی دشمنیدن اسیغ قیلمادی قتلی قیلدی ادسا اوزی اوزلوقی
سنکو تک قیلسا سنکا قولداشینک سن اندراغ قیلینغیل سقونسو ایشینک
اوزونک کا تنکاشی توتو نغیل اداش تنکاش لیک تنکاشی بیلا اول تو داش
ایسیز ایش توتو نما یراق تو در تزا ایسیز اش ازیتو رسینی بول اوزا
اوزونک ادکو اتلغ بولا ایتسا ایسیز کا قیلما قیتغلان اوسا
سنغیر حوق نی کوردوم اوجار قاقدا تنکن بقیم ادسا ایکیکون قرا
قوغو قا قیلما زکورو تورتو غاق قرا قوش اوزونک قوش بیلا کدیراق
اوجاد قوش ایشین بیلدی توتی اوکور کشی سن قیلغو کشینک یغی اوردور

کشی یلغی توتی قوتی اوزا اوکدیرو نیلیر
تغ ینک کوردوم اوزا اوکدیرو بویرر
تکلوغ اشیکلد اکو اسیز بجو رمیش کشی ۵۵
سینا باد اکو اسیز بجو رمیش کشی ۵۵

ایکی تورلوک اول بویقتن لیق ایتی بوایکی اوجون دوست توتار اول کیتی
بترا کو توتار ایش کشبک تنکری لیک بوایش لیک اجیندا یوق اول اکری لیک
تقی بیر توتار ایش بودنیا اوجون بوایش لیک بو تومکاز بولور اول کوجون
قلی تنکری لیک ایش تو توتسا اوزونک یوکین بوداجیغ قیلما تومکا یوزونک
مونونک اسغی مونداتیلاما سرین بوایچینک بیات بیرکا اندایارین
ایانک دونیا اسغی اوجون ارسا ایش بوایش کا قتیلما قتیلسا ساکا شیش
نکو تیراشیتکیل اداش تومش ایر اداش اسغی یاسی سینا بیلیش ایر
اداشیغ اسیغ یاس اجیندا میسک بوایچرا اداق تیکسا بک توتسینا
اداش کونکلی بیلما دیلاسا اوزونک سورغیل سوزون سن بیما توک یوزونک
سقارسقما زین سن بیلا ایتسا سقوک راک نسکین قول اوقولغا بسا
قاشی تومکاسا اول بوایکی بریک بوحان بیرلا توز توتغاوشهوا یریک
اوزونجی کشی کا قتیلما ایرا اوزونجی تلیندا کو یاراوت کودا
اوزون دین قوبار اول اژون بلغاتی اوزونجی بشن کرای الکی اتی
سما اومدوجی بیرلا بولما یغوق سین یکسن سنکا بونغی بولغا یوق
قلی اومدوسی بولسا بو اومدوجی اتاغای سینی اول اینی یا انجی
قلی بلماسا اول اثورکای یوزین توغوب کورماد وک تکبیر اتاغای اژین
اداش قولداش ارداش توتوزاومدوسوز اتا نغیلا انکارسن تیریل قرغوسون

اداش قولداش اوزداش سقنغ قرغورا تسولور کشی کا اسیزاد کودا
سقوکلی اوکوش راک بتلاسا اوزونک توزاوتماک بتورکیل اجوق توزیوزونک
یوایکی قلنق قا اسیتنور سیکشی اسیزاد کودا یوقیلور قول ایتی
موبکار منکزا توسوزامش سوزیلیک یوسوزایش کا توتعیل ای قلنق سیلیک
سوال قلدی لقمان حکیم کابراد قایواش قلیب امراد قا تکاد
جواب یرلقادی حکیم معتبر هنراول منراول هنراول هنر

معر

توزاوتماک بتورکیل کی کا [illegible] یروق توق سوچک سوزیلا
کشیک قول قلیغلی یوایکی قیلیب ادن لماداخ سلونسا تیلا
ایکی تورلوک اول کورسماا ولیغی یغی یولسا ارکا یدیلدی اغی
بری تلری لیک اول یغی یولداجی یوکافر یغی لاریغی اول توجی
یغ یبر یغی لیق اسیغ یاس اوجون یولوریو یغی لیق قیلورا داوجون
یغیلاغو کافر یغین قاتیغ یلوغلان یوایش کا اتاوزقیلساتیغ
اسغ یاس اوجون یولسا امدک یغی انکار قوذاول اسغینک یراش اکاغی
یغی قا اسیغ قلسا یولدک یغوق یغی یاسی قیلغای کورا سغی انوق
قتیغلان یغینک نی یقین قتل یراش سلامت بر یکلک اسان یولغا باش
یغ دا اسیغ یوق بتورکیل یلیک اسیغ یولما زایش کا تکورما ایلیک

تبوغ اوز قیلمین قلما اوزکا یغی — یغی ایغ کشی کا قوبارمینگ جوغی
اداش توت کشی دا تلوسین کدین — یقوز بولسا ایش توشار کوبیر کیدین
ملوار تلاسا یقش توتغوقا — املی تورلوک اول بوتیلاک بولغوقا
بیری اصلی ادکوکے اوزومی — بولونسا اداش توتای ادکو زومی
یغ بیرسقوق میا تیغ بیلیر — کشی اول کشی لیک مونونگ دین کلیر
یقش ایتی بو ایکی کشی بیرلا توت — بولار دین سنگا تکا ادکو بیوت
اسیز کاجا قمش کشی دین بیرا — بونگا ایغ کشی لار قیلینجی قرا
قرا قا یغوما ای قیلقی اوزونگ — اوزونگ کا قرا ترک بوقا دکو رونگ
نا ادکو نلیک بیرد ی ملکا اوکا — زوبیرسا کوهر توکا رتکا وکا
اسیز کا قیلما ای ادکو کشی — اسیز بولغا قیلقینگ اول اسیز ایتی
یقوز قا یغوما ای اوزوم تلو — یقوز بولغا ایتینگ ایر ملکا تلو
یراغسیز کشی کا یورما یقا — یراغسیز سنگا کلکا توتغا یقا
اوکوش کوردوم ادکو اتا یمش کشی — اسیز کا قیلدی بوزولدی ایتی
تلم کوردوم ادکو کاسیز ایش اوجون — یولوغ قا املیندی بوقا رتی کوجون
بویکلادا تی اتی قرشی قرور — بوقرشی اجینکا کی قرشی قرور
تیز لیک بولور بوقبوغ دا اوکوش — تیز قیدا بولسا توتوش اول اوروش
سینگ دا اولوغ ونگ سینی تسا کای — اوجون بولغا اوزونگ اوکوز لا ریکای

همابتسا کای لار سنکا تنک توشونک — کورولماکا ادکونک توتماسا توشونک
سینکدگا کمکینک سنکا تبسولا — تلاماکای ادکونک تنرلنک بیلا
بونکلنغ اوحون قرشی قادیشی بولور — ایکیکوز قادیشیا بیری سی اولور
قتیغلان سن امدی ای کونکلوم کونی — کشیک تبسا ماکیک بورلغیل کونی
تنرلنک ایک اول بر اوتا نغو اوزون — همشی انی بیر سیزاد بو اوزون
بیات حکم اول برّحا اد کو ایسیز — بیات بیرسا تبساب تورماز تیز
سکو اسغی اوتروکشیک تبیاه اک — کشیک تبیا کوحی سونکی انکلاماک
اوغینجا قوغ قا اوزونک اد کو بولغا — سنکا اد کو بولغای سیزیک توتماغیل
سقنخ بولسا کیم کا اوزونک سغر — ساقنخ قدغو تکسا سما ساقنو بیر
ایتنک اد کو بولغا سینی سیف کلار — سنکا قتلاین تیب توزوایق کلار
یغی قلما اوزکا قتیغلان قداش — لحا بولغیل امدی قداشیا اداش
قلی بولسا امدی سنکا بیر یغی — اوسال بولماغیل سن انوق توتاغی
سکوتیر اشسکدیغیلا میش ار — یغی سی اوزالا الیک بولمیش ار

سحر

اوسانما یغی قا یقین توزماکیت — یغنخ سن اوسا ندورانی توزقایت
سینا ما یغنخ سن بدوک بیلا اولوغ — تیا قلنی یغ قا تمور قلقا نکایت
بوایش توش بوکی بولسیما کونکلی نی — سوزوم نی اونیتما کوداز یکلرونی

يغي بولماسا ايشينك اوكار جاينكا ياترميش يومشميش انوڭ مالينكا
احينكه تشينكه اداشينك بيلير بواڭ تاش بلكلي كشي نك البين
تيلاسا نكينك كاتكور كاي ايك تيلاسا يتور كاي جاينك قايلك
اوزونكه نكوتك كوراز سا اوزونك ايشينكه اني تك كوراز كس سوزونك
اداش توماق اسان كوراز مالي سرب يغي بولماق اسان سراشماق سرب
يغينك بولدي ارسا ات اوزجان كوراز يغي لتوب كتي لارقو تولماي قاز
انكي تورلوك ايركا قتلماييرا قتلاينك موبلاغاق قوبورغا كورا
بيرك سي اوزونجي بونكا قلمه انكي يوزلوك كشي اومدوجي
سماتوتماق بورجي كشيك سن اداش قتلماغاي اول كونكول قيلغاباش
اوزاسغي تيلادوست قايير ماكونكول اسيغ بولماسا بولدي دشمن كونكول
يقين لتوقلور توروسوتسا اوزون بولوب قولتغي قولما بولوبرسوزون
شفتحن تركلنك بلاين تيسا كشيك تبسا ماكيك قتغلان اوسا
يغ قول قلاين تبسا سن توكال توكوب ايدساڭ التون سونوب توزسقار
نكو قولسا بيرماايريك توزسوزونك يعنيغ يراتماق تيلاسا اوزونك
تركلنك اوزونين تيلادا رسا سن اتي بول توزاوتماك تتوراوسا سن
قيغ قاسقوتماك تيلاسا اوزونك كونكول تيل بيريكتورسوجيك توزسوزونك
اغرلغ بلاين تيسا سن اوزون اغرلاكتي سن اي قلقي توزون

توکال بای بولاین تسا بلکو لوک بارینکا تی بول کو تو ردونلا اولوک
کتی توتی اولماک تیلاسا اوزونک قلینج ادکو توتیک بروق توتن یوزونک
یونکلیغ بولور اول کتی اصلی سی کتی کا کتی لیک کتی بلکو سی
کتی اصلی سلماک تیلاسا اوزونک جندا کو رکیلا جیلغا سوزونک

اندی شنی امش یوبتا ایتوجی
سوزلن معنی بیرلا تا ق قیلغوچی

سه

کتی اصلی بیلماک تیلاسا رل تل قلنجی بواش کا تتوق
ملیج ادکو بولسا کونکول تیروب توتی اصلینکا بو تتوق اولا نوق
اوتون قا قتیلما ای اصلی اریغ بوزونک سوزی املتکای سینیک دین اریغ
نکو تیر اشکلک تو رولوک کتی اوتون دگا یبیرامیش او قوشلوغ بیتی
اوتون قا قتلما سیلیک بولامول توتوش اصلی برحا اوتون دین اوغول
بوشی بیرلا بولما یماکدیقین قلی بوشسا بوزغای تقن لیق حقین
کونکول سری اجماسوزونک قلماکا قلی احتینک ادسا اوزونک امکا کا
تقن لیق تیلاسا اوزونک اوستیکو کو تو رکیلا طمع نی تیر یلکیلا بوکو
قلی قولسا سن سوز بوریق بولغوسین ایتتوقتا سوزلا کونی بولسوجین
قلی قولسا سن توتی منکیزینک قزیلا کونی بول قو تولدونک سن ایخن تیریلا

اوروون اوق تيلاساڭ تيلينگ مم سوزونگ الگ قيسغا توتيل قو تولدى اوزونگ
بوزونگ توڭى سقلوغ توتاين تيسا تيلين سوزلاما سوزنى يلغان اوسا
قايو يردا دولت كوتورسا بش بولو بيرا انكار سن اى اد كوركتى
اوجاشما بو دولت بيلا سن يا يرا شما سا دولت اغو قيلغا اش
قورو غ سوزلاما سن كشيگ سوزلدا ... سوزلادا رما سما يكنا ما
تو بى يل تروروسوز كونكول اغريتا كونكول اغريسا اوسينى تقريتور
اوزونگ دگا اولوغ قاتيلين اوزا جا ... غ يردا ايريگ سوزلاما
اولوغ اغير لاكودا زحم ... سنگا كلكا يوقا قوتى
سنگا تنگ توشونگ بيرلا ... سعد قاريلغيل الش مم بريش
اغير لاسينى اول اغير لاساجين اوجوزلا اوجوزلاسا برما يقين
نكوتگ قيلينسا سن انداغ قيلين سوجيگ سوزلاسا سوزسوجيگ بولا تيلين
قوغ اد كوكا بول سن اد كوركتى اسين كا اسين بول اول اسيز توشى
امدى بختى امش تورو بيلمش ايرو تورو اونگدى بيرلا بولون توزمش اد

شعر

سينى سيز تيسا لار انى سز تيگيل تع اندا يگراك ينوت سوزلا كيل
قيا ينكقو سيندين قودى بولما غيل سينى سن تنكان فى انى سن تيگيل
بونكلغ بولور كورا راات صحبتى قتيلماق تيلاساى اول اوتى

ایو سردم امدی اشیتی اوزونک کونلوکا اینغیل اوزا تماسوزونک

اولدعورمش سوالی اولدوملش کا

سوت بردی اولدعورمش ایدی یوسوز اسیتیم من امدی ایا کونکلی توزّ
مونونک دا الدین ماتقی یا رسوزم ما ایو بیرای کورکلول یوزوم
بوکون یوادزوم کندا اولوش قا یریب یلغو بولدون قا بوقون قا یوریب
شکوتک بورغو اولا رینیک بیلا ونی ما ایو بیر منکا سوز اولا

اولدوملش جوابی اولدعورمش قا

سوت بردی اولدوملش ایدی کلیک تورحین آیا قلقی توزّ
لراک بولغوسوزنی ایتمنک مصلحا ایا بین شی تلک قولاق توز منکا

باب قراعام بودون برجا قلغ اونکی قسلغورالمی

قراعام بودون برجا قلغ اونکی ملکی اوقوشی قیلیغی شکی
قلغ سیز بولورلار قراعام بودون توزویوق توقویوق قسلمش اولدون
ولیکن بولار سیز سما بولماز ایش تلنلر دکوسوزلا انکار بولماز ایش
قراقلغ برجا بولور قب قرا قراقلما اوزنی کوداز وتورا
قراملغی ش سیز قلیغی ساسی ایشی کوزکی برجا قلیغی توشی
سما یکی بلورلار قرین تودغوسی بوغوزگا الدین توق اولار قدغوسی

نکونیرا شمکیل قرا قیلغ نی سینا ب سوزلا کوحی کیتی یرتینی

شعر

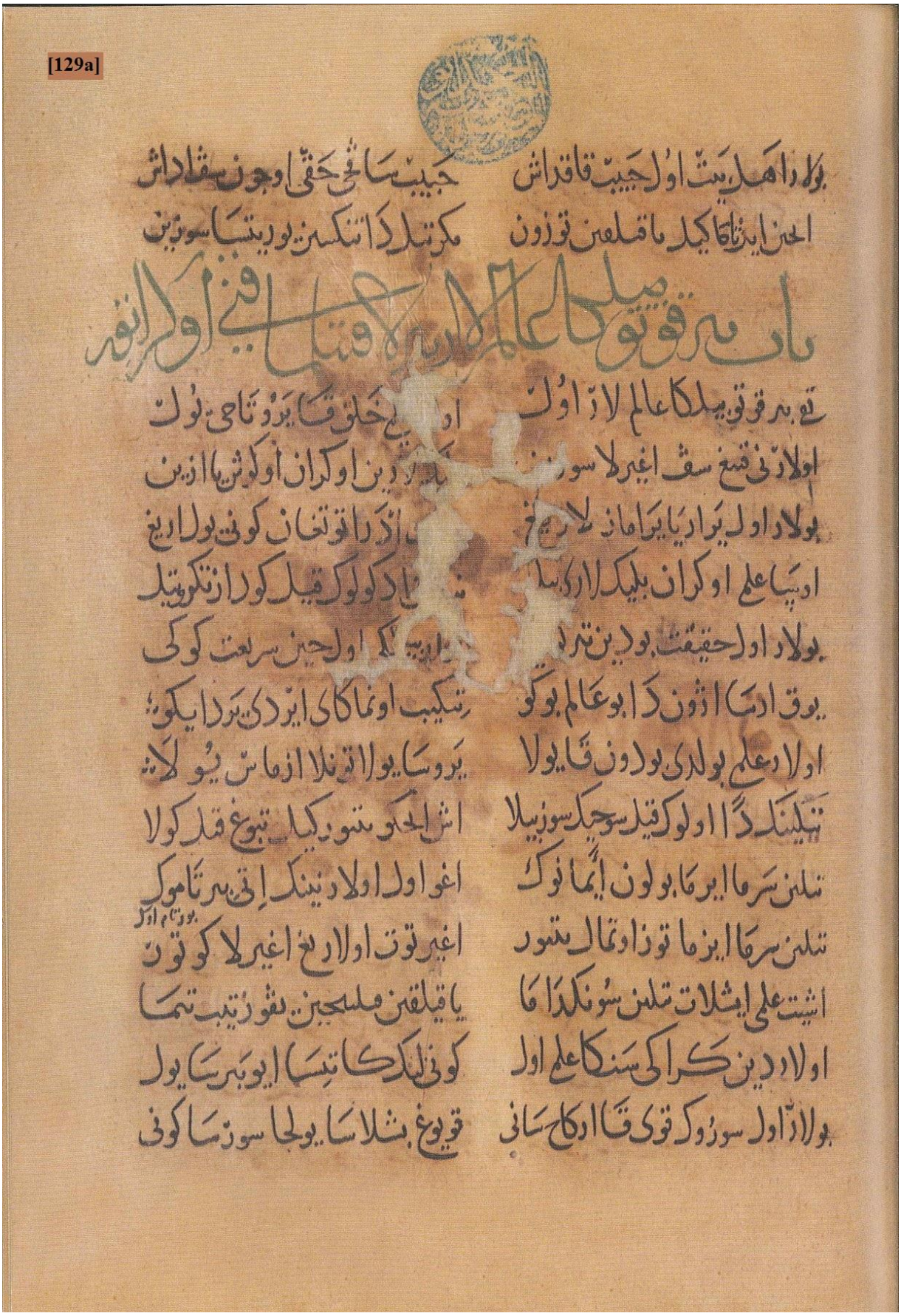
قرا قدغوسی برحا قرنی اوجون بودون تشبکی برحا بوغزی اوجون
تلیم خلقی لار اولدی بوبوغزی اوه قرا یرقیندا ایوزاوت اوجون
قرا قرنی تودسا یلی وش سیر ساتوتما سا بک اوزی ارک سوزار
اولار قامما اوک قیلای قراش بیرو بوزاولار قا بیکو الجکواش
تلیم سوزلا یومشاق نکو قولسا یه ایرکوز اینک اسفی بیرر
اوکوش سوزلامسا سوز سیرینلیکو زلامش سوز سوقی قالدرار
نکونیرا شمکیل اوز ش نوتوغلی بیلمک بیلمش ار

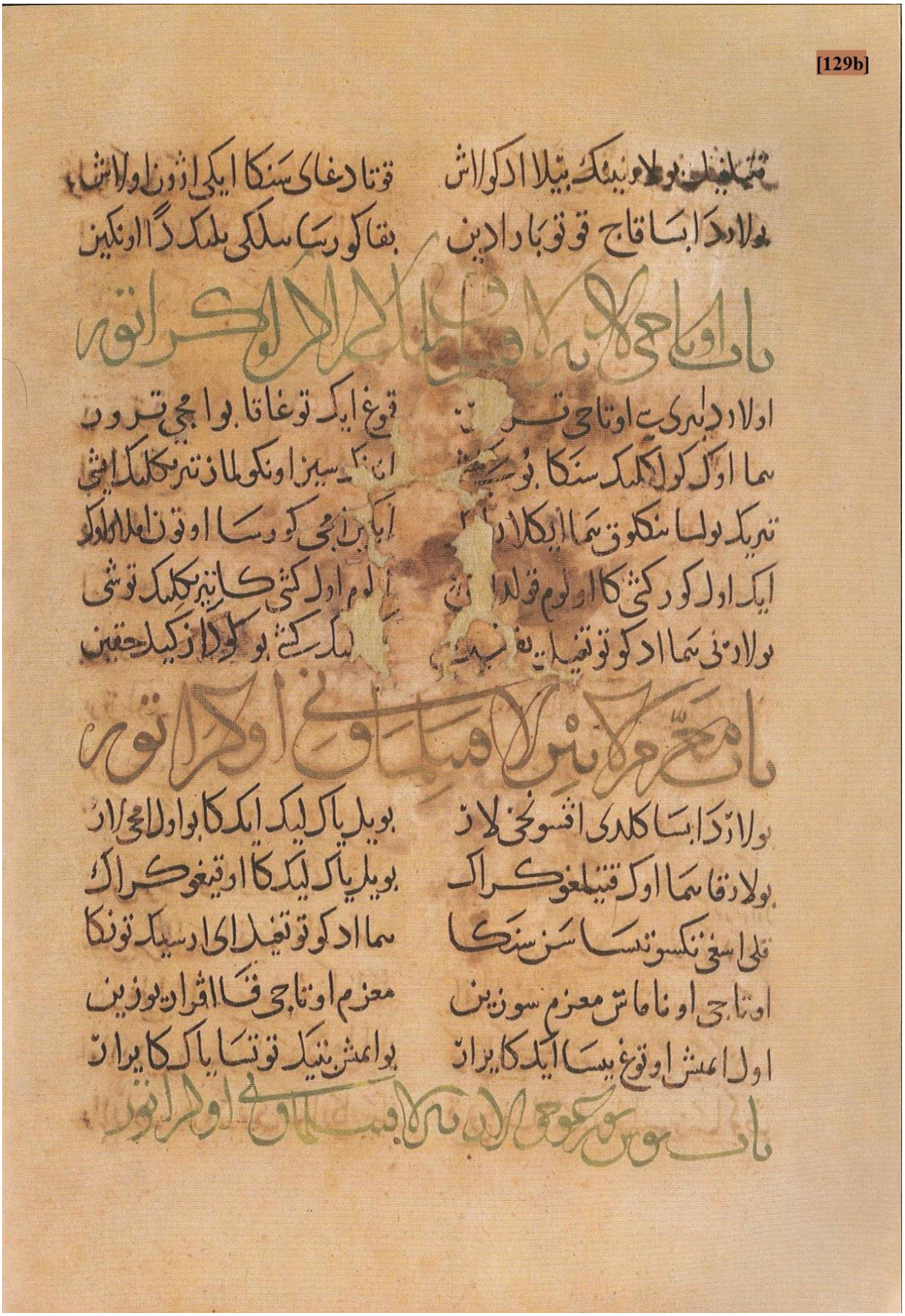
شعر

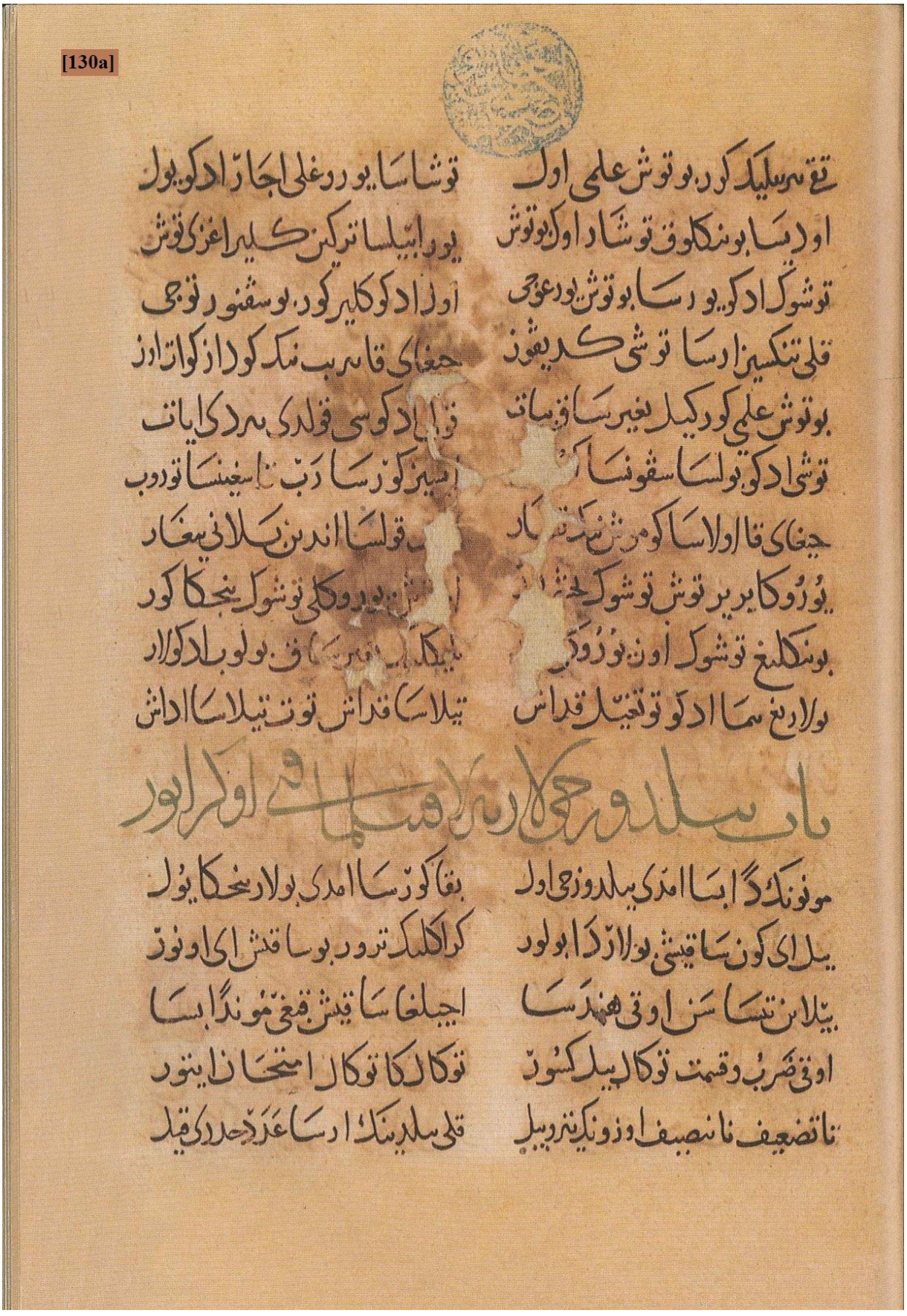
سوزوک برحا سوزیتیب حقارماتیلن کوزوسا قوسوزلا کراکن بیلمش
اوقوشلوغ نی کوزدوم کوزاق سوزلادی اوکوش سوزلادم تیب اوکوندی تلش

باب علوی الابیر الاسلام اوکرانور

ارات نگا اونکن بک کتی سندا ش قتیلغو کتی لار بو اول ای قراش
اولار نی بری سا قی اوزغی نروز بولار نی اغیر توتسا قوت قتی بولور
بولار یغ قتیغ سف کونکول دا بارو نکن اد کولوک قیدقیا تورکوزو

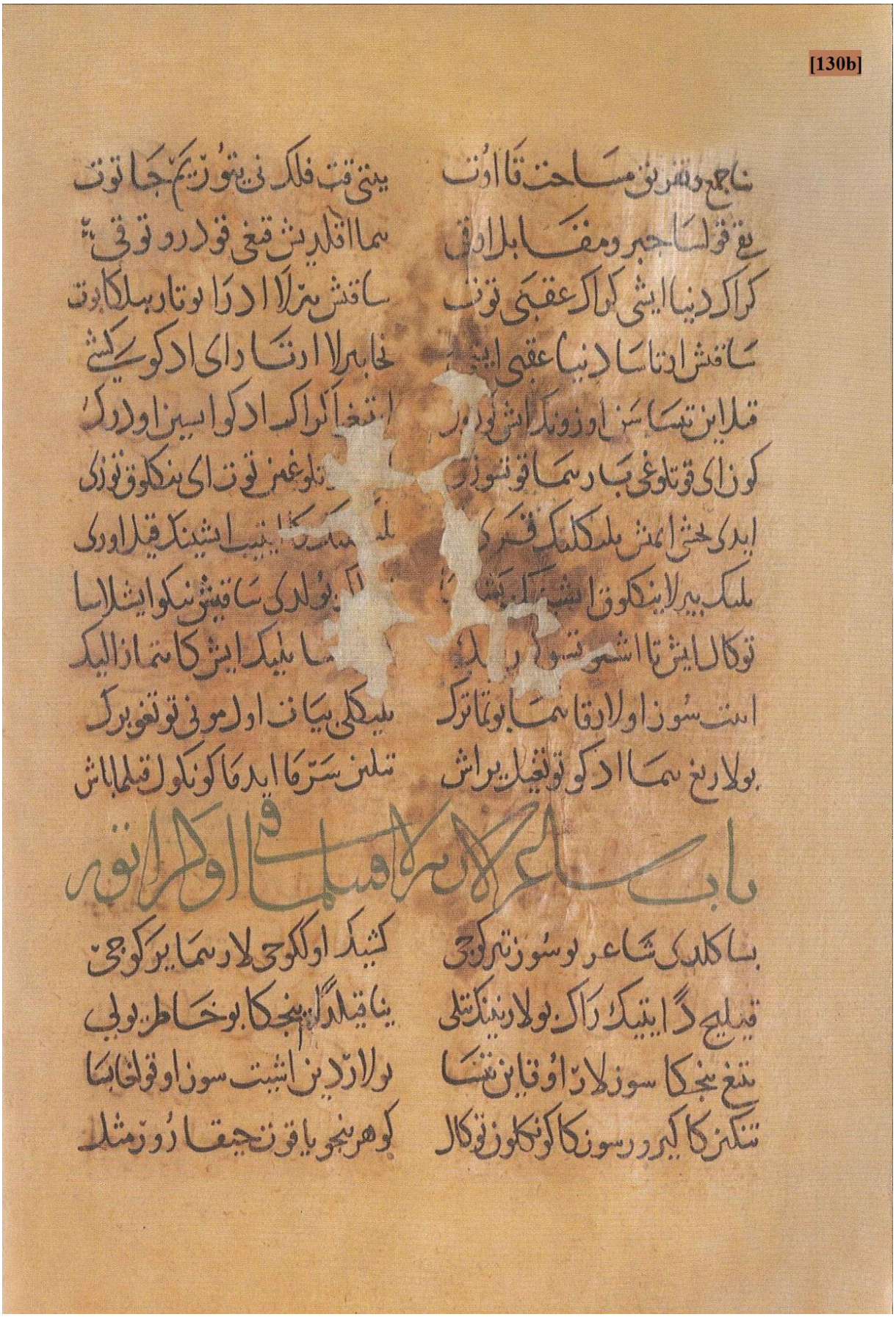

تقی سرسلیک کورمیو توش علمی اول — توشاسایور غلی اجازاد کویول
اولرسا بونکلوق توشاد اول بوتوش — یورایلسا ترکن کلیر اعزی توش
توشوک اد کویورسا بوتوش یودعوجی — اولاد کوکلیر کورمیو سقونور توجی
قلی تکسیز ارسا توشی کدیقوز — جغای قاسرب نمک کوداز کوازاد
بوتوش علمی کورکیل بغیرسا قوساق — قوایاد کوسی قولدی بردی ایات
توشی اد کویولسا سقونسا [illegible] — ایسیز کوزسا رب تاسغنسا تودوب
جیغای قااولاسا کومرش [illegible] — قولسا اندن یلانی یغاد
یورو کایریر توش توشوک [illegible] — [illegible] یورو کلی توشوک یخکا کود
بونکلیغ توشوک اون یورو [illegible] — [illegible] یولو باد کولاد
یولاریغ سما اد کو توتیل قداش — تیلاسا قداش توت تیلاسا داش

باب سلدوزحی کلار یولاسما سی اولکر اپور

مونونک دگابسا امدی یلدوزحی اول — بقا کوزسا امدی یولار یخکا یول
یل ای کون ساقیشی یولارزدا بولور — کراکلیک تروربوساقش ای اونوز
بیلان تیساسن اوتی هندسا — اجیلغاساقیش قغی موندگابسا
اوتی ضرب وقسمت توکال یلدکسور — توکال کا توکال امتحان ایتور
ناتضعیف نانصیف اوزونیک تردیل — قلی سلدیرنک ارسا عدد حدری قید

اولارڭا وكسالارڭا وكدى ايا كا بر — قلمى سوكسالارڭا تى اڭ تاب قالمير
اوسا اد كو توتغيل بولارنى تداش — بولارنينك تنلينكا ايلسنما اداش
قلمى اد كوا وكدى تلاسا اوزونك — لارنخ سقوندورگسيلدى سوزونك
نكو قولسا بركيل بولارقا توكالك — [illegible] تنلينلدين اوزونك ستغين ال

باب يعنى لارنڭ سنڭ اوكسلهور

تريغى تۇرۇرگودۇ تقى يمير — [illegible] تۇرۇرتۇتو
بولارنينك بيلاسن قتيلمه — [illegible] سن ساقلع سيرتيريل
قوغ تبرانوركا بولاردين آسى — [illegible] تابغ
تۇزۇتين توقغلى اجيب تولاغوچى — مونكار بولدى مونكلاغ تيريك بولغوچى
سنكا ماسن يكسز كراك تۇيكشى — انتلسا اين اوتروبوعزونك ايتى
بولارنينك بيلاما قتيلداى قلداش — ارنخ بولغا بوعزونك حلال بولغاداش
نكو تهراشدىكلدىڭ توق بيتى — قوغ تورلوك ايش دين سقنمش كيشى
كونى بول توتاين تيسا نخكا ايلك — بوغوزوغ ايتغواى قلقى سيليك
ڭ توق بولاين تسا بلكولوك — بوغوزقا اكين كاحلال پيراولوك
حعاى بولماين باى بولاين تيسا — ذنا قيلماهركز قتغلان اوسا
اغرلغ بلاين تسا سن اوزون — فساد قا قتلما اى قلقى توزون

فساد اول بوزوغلی توبوکیسلدیوبغ فساد اول بوزوغلی بوادکوایزیغ
فساد دین تراز اول بلونمش قتوا فساد تمدوروراول اولرنمش اوتوغ
اندکی حتی ایمش قتلینجی سنیلیک بلکدیرلا ابتکا یتورمش الیک

فساد تکرا تورمایوریمایغو دابولسا اوجوزلوق انوق
فساد بیرلا دولت تورمانغو ساتانک یوق تونا رجاوتوق
تن یغی کتمه لار بولوز الکی کیشی یشی زین بوتارکونکلی کیشی
قوغ تبرا نیکلی توزوسکه لی اشی اول اوجوغلی منکی
بولار قاقتیلغبک ساریدوردی حتی سوزلا اجوق توتن بوزونکی

باب سبعی کلدیرلا اسلماغی اولکا اتور

مونونکدا باسا سبغی تروز ستیغ بیرلا یتماز ایسبغی تروز
اژون تزکینور لادتر یلکو تیلاب اوکی کونکلی بوتر دیبات قا اولاب
اولار قاقتیلغبک کلیش مم برش نکو قولسا بیرکیلیش مم بیرش
اولار دا بولوز بو اژون اردوسی بودون کودکی اول دوم تلوادکوسی
توغار دین تنار قایوریب تزکینور تیلامش تیلا کینک سنکا کلدورور
تومان تواغی لار اژون تنکسوقی اولار دا بولورای للبک لبک اقی

اولاردین تقارسن تیلاما یتوب — یتوتی بیات یبرکا اد کو قونوت
بو اول ایلدا تورلوک قیلغ — سنکا توشسا ایش یا اولارقا اتی
تورو بیرا تشیدا یع — کا بولغا برجا کتی لار یقین
اوزونک بولغا ایکی ا — اد کو بولغا یدیلغای کوسی

باب [illegible] یتور

قلی اقلوک الماق تیلاسا — [illegible] کیتی قیلد کو زونک
کوکی اد کو بولسون اد — [illegible] یوق تیلا کیلا ریغ
اوسا اوقتری ال [illegible] — [illegible] دین ا یوزی کو رمادوک
سینی سقکا سیندگا اد ین بیلما کای — یراغسیز یا تکسیز تلیق کلما کای
اوزونک دگا قودی ال کتی السا سن — بدوک تورکا یقما بلون بولغا کن
نکو تیر اشمکلد سینا مش کتی — سینا مش کتی ینک یشیغ اول ایتی

شعر

کتی السا اوزگا قودی آل کونی — سقونکون کورکای سا اود لاکا کونی
یوزی کوزکی قولما قلنج اد کو قول — قلنج اد کو بولسا یروتغا سینی
کتی الما السا اوزونکا قودی — سن الغیل سقی یوق ادا زلاری
یوزی کوزکی قولما قلنج اد کو قول — قلنج اد کو بولسا توکال بولغا اول

[135a]

شعر

قلی بولسا سن یک بولوب نفا[illegible] کونکول تیل کیجیک توت اوزونکا یلوغ
اوزونکدین اونیتما[illegible] کمر قوت قاسما سلامت بولوغ
اثونک یرقینکی کدا[illegible] کا دولت اتی کسنک الک
اش الحکو تو[illegible] بولغای کلو یبرکا قوت
کیرتش کا یوا[illegible] تبر کن کرتش کا تقن
الم قا بیرم[illegible] اجوق بولغا یول
الک تا دله[illegible] کا ای ادسیک تونکا
سقا بینک اشیک[illegible] بئ کولا تیمانغا

اوحوز توتغا قولداش اش یاقداش اینک اغرینمدا کونکول بولغا باش
کتی ادکو سینکا قیلغیل قادیل کتی بولیکتی لا دارالا تیریل
اولوش لاردا توردما یا توتمانکیسنک اوکونکسارغ بولغا تیرانکیسنک
اولوغ بول قا توتما سن اثرق یقین بوقعای بولوغ سن مونی کرساقین
بکینک قوشنی قیلما یا یدغون اوکوز حصار قا یقین تورما ای کونکلی توز
بواج قوشنی لیتوزبن سنکا اسغی بوق اینک یاسی تکسا انکا اوسغی بوق
اثالماق تلاسانک اینیت قوشنی سین بیرالماق تلاسانک انتغیل ساقین
ایسیزکا قتیلما سلامت یوربی قتلنحک کونی توت کقتل تک کوری

سعز

وقف

[136b]

سیر یلسا کشی کونکلی کیتی تا تیغ — نقش لیق کسیلدی یبرادی اسیغ
نقش لیق تلاسا کوزکیل کونکول — کونکول سینسا اندین نقش لیق تونکول
اشیغ تنکلایوتی سما اش اوکوش — منکا موندا غ ایدی او قوشلاغ کوش
اوکوش یکلی لادینکا شی یک بولور — اشی یکلیک توتمی املیک بولور
بوغوزدین کرو رایک بوغوزغ کوزاز — اشیغ تنکلایوتی یکوا حکوا ز
بوایک توتاشکسیز کشک نقرتور — انی املاماسا اولوم یقرا تور
سما لحشی املش اوتاهی حکیم — حکیم لادسوزی نی یقوز تیکلی کیم

سعد

اولوم دین بومو شحی ایکا اول اشنوی — کشی ایکلادیمو اولوم قوشنی سیی
بلا محنتا ولایک اولوم توتماقی — اولوم دا تاتیغ یوقازوتحشی سی
کشی من سکوحی اپا اوغلا یغی — اسیک تومليغ بیلکوادرا انی
تدو ویلکوا شنو یراشیق بسا — تدوقا یراشماس نی قودغوا وسا
اسیک آرتا تر کین سوغوق اجی اوزا — سوغوق ادتا دارسا اسکین توزا
سکیت ارسا یاشینک یازارسا یلسنک — سوغوق اشکا توتغدایسا توزقاسک
یاشینک الیتمش ارسا اولونکارسا قیش — اسیک ایشکا توتغد سوغوق قلما ایش
قوزوغ تومليغ ارتسا اسیک اولا نوت — بوایکی انکار قیلغا اقرا یتوت
بواول تومليغ ارسا ایسیکین کوجا — اسیک ارسا تومليغ یبوتورا جا

باشنا یلسا قوزغا یجا آنوزاغ ارسا آلوز — آسا یلسا قوزغا یجا آنوزاغ ارسا آلوز

قلی سمدوی ارسا اردونک بلکولوک — اسیک لی سوغیق لی ارا بیر اولوک
بو سکلیغ کودازکیل تدرونک یغ کوتی — اسان بولغا انیجین تیر یکلیک کوتی
سکوتیر اشتکل اوتاجی سوزکی — مونونک معنی سی اوقتیر یلکیل قوزکی

شعر

اوزونک طبغی نی من ایا بین نورا — قزیل ساریغ لی اوزونک یغ قرا
بولار کا بری سی بیر نکا یغی — یغوسا یغی قا یغی ادرا ر اء
اوشلوغ کراک اوزتدوغ تکلاسا — یراشیق نا ارسا انی اوقیسا
کشی بیلغی بولا ادیرتی بو اولک — تدوقا یراشیق یسا ای اوغول
سکوتیر اشیتکیل بوکو کیین سقاک — اوقا بیر مونی سن تودوقا لما قاک
کشی قیر ق یشاب اوزتدوبلماسا — توکال بیلغی اول بو نجا سوزلاسا
سینا بوکو دوبلماسا ارسلیک — کشی کاسا ماغوا ئی ای سلیک
بشیندا کیبت ان بو یتی توزماسا — کونی سوز لامیش بولدی سلغی تیسا
اودا اولا کیبت بولماسا ابوکو — کشی تیب اتاماغو سلغی تکو
کودوبرسا لختی ایورا مجی لار — اشیغ ازیسا ارا سا ین کولار
اسانلیک تیلاسا کوا لکسین لیکن — ازا تلیغ اوتوغ بی تیریلای تکن
اوزا یغ لیک تیلاسا ارا ثکی اوزون — تیلا تلیغ ایتیک بی تیریلای توزون

باب اسفاوقماق هم وسن ایسون

قلي سن اوقين تيساسن كشيك — اوقيغيل وليكن كداستيل ايشاك
ايا تركي اڤ برق اريغ توت توشاك — توشا كبلداش الحكو سما كركراك
اريغ ايت اش الحكو تاشغ ليك سيليك — يسوا دز بير لاسو نوغلي ايك
اوقماسا اش سڤ موني بين بولور — اوقيسا كوروكلي بير يك بوز قيلور
اوسا اذكو ايتكيد سن اش سڤ اريغ — تورو ب قوسو بر سو كلكلي اريغ
اداشيغ قداشيغ بر اق يا يقين — توزوك اشقا اوندا كودا زكيد حقين
كلكلي سي كلكاي قلي كلماسا — كونكول قالماغاي كورا ينك دايسا
بوغوز اوڤكاسي بولسا يڤلاق بولور — اوجاب كد سورا دا ولسا اوتوروقالور
كورو بر توزوكا اش الحكو تيكور — كينيكميش يا دا رسا سما اش يتسور
كشي اش يسا سن اوزا الحكو توت — انى الجسا الحكو سما اوك انوت
قايودا ايكو بولسا الحكو كراك — سكو الحكو بير لا تكا شكو كراك
سكو بولسا الحكو انوق بولماسا — اغو بولدي سا قين اول اشني يسا
تيلاسا ڤقيغ بير تيلاسا ميراب — تيلاسا حلنكن تيلاسا جلاب
مونكد انا دوقي تكو بير كونكي — منكا سن ايتما ايتيغيل اوڤكي
اولوغلا ريسا اش توكا سا تكو — كحد لار كا بير كو اش الحكو سكو
توزوكا تكو راش كورو قودا ماغيل — سوكا بر ماسون لار اجين ايدماغيل

اش الحکو سسا لار نقل اورمش — قو روغ اول یمش اورسر الخا سیمش
یحیش تسل کرجونک تیسا بخیل اغی — اوسامش تری بیر کسیلسوجوغی
توکال بولدی اهری اش الحکو اشی — اجا بیر قبوغ تیدما برسا کشی
بو اشقا اوقغلی بولور تورت قوتو — برغلی یما تورت بولور ای بوتو
سرا کو سر براشقا اوندا سا لار — اش الحکو الحا رسر نکو سر سا لار
بنا اوزا یغینکا اوقیماس کشی — بشی بور نو بیر اقراینکا اوزا شی
تع سر کشی کورسا اسقا بر یر — اشن بیرا نی بندرو اشقا اوقر
یع بیر کشی اشقا برماز بولوب — کشیک ما ایشکا اوقیماز کو رو ب
اولوک اول مونی سن تریک کاسا ما — قتیلما مونکا رسن تریکلیک یما
یع سر قو تو اشقا برماز اوقیب — کشیک اشقا اندار تو قیم لار تو قب
اوکوش یکلی سنکلوق کو رایکیدبولور — سا ریغ منکرزی قو قداقا نی ایلبولور
مونکا رمنکزا تورکو راوتاج سوزی — تدن یلکوجی سلکی کونکلی بزی

سعر

بوغوزدین کرورایک کشی کا اشین — کشیک ایک قریتورتوکا ماز یاشین
بوغوزوغ کوداز توتی ایکسن بوزی — قیلورایک کشی تنک بوزی نسشین
بونکلیغ بولورکو راش الحکو اشی — اومعلی قابرسا یا کلسا رکشی
مونو سوز لادم سوز اشیتی اوزونک — مونی تب قیلامدی اوزا تماسوزونک

بو اول دنیا حالی بوزتی بولی کشی کا قتلماق تلاسا قلی

ای کو نکلوم یوزتی حسرت لقمن سوزوم معنی سی اوق بیما کدر ساقین

باب دنیا دن اوتوب آخرت یاره کاتب بولماق لسور

سوتی بردی اول غور مشی ایدی بوسوز اشیتم من امدی اشیت اثر اسوز

سن امش بو سوز لار کیم اول کرانسا بر اثر دن اخرا بلغا توکال ار زولار

ولکن تیر یکلیک یولور مو یکو مونی سلکی واشنوای تیلکا بو کو

کیتی مونجا امکاک تیلا قورغانیبت اوزون قالماز ارسا نراک نیک یغیب

بو دنیا تیلا یو بو کو رسا کشی یتو قالدی طاعت تبو غلار ایشی

بو کون سن منکا کلمیشینک دایاردر بقا کورتبوغ برحا قالدی تورر

تبوغ بر کشی کا قتلمش اوجون یاسی مونجا ارسا کو حاما اوجون

اولوش کندکا کیر سامینک بو اوزدم کشی بر لا بولغای اشم مم سوزوم

نیکو تکد قلور من بو طاعت تبوغ یبولغا منکا بو سینکا ردین قبوغ

کیحکد لیکد گایاندم قویدم بو کون بیات تبغی بر لا تسر یلدم او کون

نایندر و یمان بقا لیق تیا یر اد مومنکا ای اخر ساز اپا

نا اد کو یلیک بردی سلکی او کوز اشیتکیل مونی سن ایا کو کلی توز

سکت لیکد گا قلغیل قوی لیتوا یشی قویا بر بر کوچ متلماز کشی

سکیت لیک دگا یقراق یات تغی قیلـ
قوری لیق تا بولماز موني یرو بیلـ

کحک اوغلان ارکان قلنیخ ادکو توت
اولوغ لوغ قاتکسا اولیسور بولوت

تا ادکو بولور کور یرکلیک اولرون
اولوک السا اوزکا قوغ ادکولرون

تاتکسن بولور کور قرمش کشی
ماتا بولسا قیلسا یکیت لارائی

سکیت لیک اوحون بولدی دنیا نکی
یرکلیک توکاسا توکار نیک مونکی

یرکلیک اوچوقتی یرت یونکنیک
انوق کیم کا قوزغو کیلسا تینیک

توتا ن سن ایمش ایلیک تغی نی
توکار سلدیم اش توش بولدون قلوني

سکوا سغی اخرا ولورار سا اوزن
سنکا تکگو سی یوق مکرا یکی یوز

یومونجا استماک ازو تو ملماق
تیلاک ایکی بولدی ای اریسیک حرماق

یری دنیا مالین بدوسا اوزونک
تغ یرتور تن بولسا ایلدا سرونک

ادی اد کو اردی یوایکی ثلوب
اولوم تو تماسا قالسا منکو بولوب

اولوم الدی مندین یوایکی تا تغ
نراک امدی دنیا ای ملکی قاتغ

کشی قلوغی نیک بولور یلکو سی
کونینکا سکا دورانیک ادکو سی

قلی قوتسوز ارسا کشیک توکلیتور
قوری لیق اویندا قلنیخ ارتا تور

امدی لحسی ایمش بوکو ملکی کینک
اشیکلیک مونی سن ایا قین غوانک

سعر

کشی قوتلوغی اولخا اولغادو
بزوادکو بولسا اسیز لیک قودو

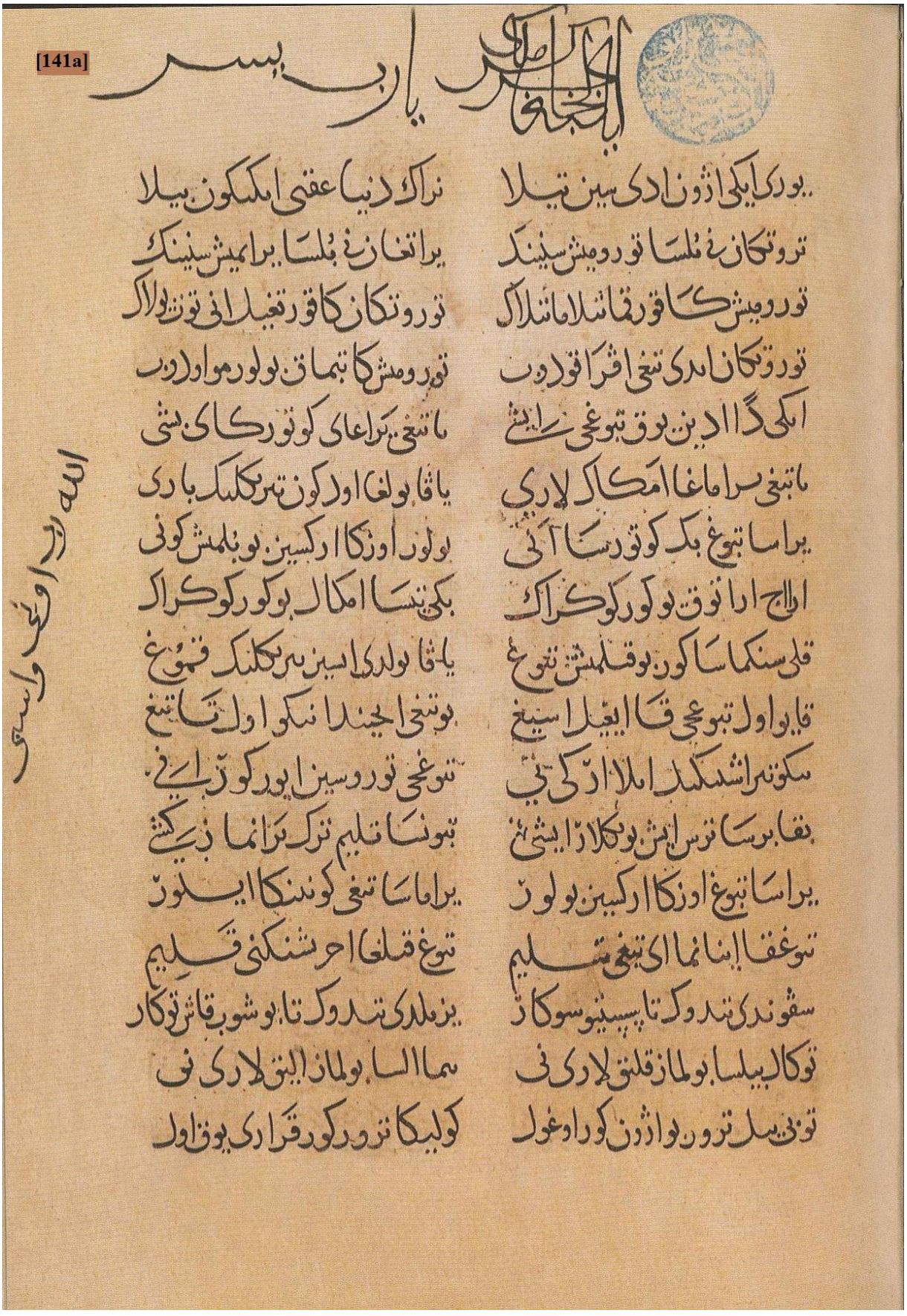

توکال بلکولوک سل کتی قوتسوزکی قوب بوکوورارساهوی سی اولار
قانی اول بودنیا تلاب توتغوجی اوزنکاتمورکندتورایبغوجی
قانی اول اوتونایت بودنیا بلوب یاشیل کوک کاسوندی قراقوش موبوب
قانی اول ساتمن تنکوجی اوتون تنکیزدا قودی امدتی تنکری توبون
قانی اول بودنیا نکن تیرکوجی نکی بیرلایردا قودی برغوجی
قانی اول توغاردین بتارقاتکن بوربایل توتوغلی بودنیا بکی
قانی اول تناقی یلان بولغوجی تنکیزیادیلیب اوتروبوبیلکوجی
قانی یاکپرکی قوش بوینکاوتاوزا اولوغ لوق قلغلی قلیچی توزا
قانی اول اولوک تیرکوروکلی رکتی اولوم کاتوتغ بولدی اخرایشی
قانی اول کتی دا اوزوزمش تلو قوقوزقالدی دنیا ایربلدی تولو
اولوم توتی التی بوسامش لاریغ سینی موقودوراولای قلغ ادیغ
بوسکلیغ تورو بواتون اونکدی سی کراک اونکدی سی توت کراک تونکدی سی
نقاکورکیل امدی یغن بوقودی نامکلیغ کشی کردی تولماز اوتی
احب کورسا اردینکقرایبرقتن نااوزوم تلولار تورا یخیقین
نامکلار تورلار قرایبربولوب نااسلکا بوکوسین دی برد اولوب
بکن قولدا اوزایبلوماس اوزوم حصاسغ بامسدا بحوماز اوزوم
ثاکورکوقازلار بیرایک ایکلاماز قرایبرکا کیردی قانی قبراماز

بونکلغ کشی لار توشاندی بریک یاسنمو قالرسا یامنمو قسریک
بودلغلی تورو غلی بوبرقن یکتی اولوغ بولدا اتماز کوراشیرورلتی
اوزوم دن کوتوردوم بوارزوسلاک قوروبیر یاتیم منکاتب بولاک
کشک قول قلغلی بوسوقلوق تررور کیتاردم بوسوقلوق کوزوم توق تررور
نکوبراشت دنیا قودمش یکتی یاسغ دنیا کاکونکلی تودمش کتی

سعد

اژون دا تلاکی بلوندی اوزوم حریص لیغ اوزیندین کیتاردی کوزوم
اوزوم قودی دنیا تلاک ارزوسین ملاکم توکادی کیلدی سوزوم
بودنیا الچی بیرقسر یغلاق تررور نیکو ایکیا موندا یا یرن اول اوناد
اوروغ اد کوا کسا اوناد اد کولوک اول اد کو بولور اول سکوکد کولوک
اوروغ ایسز اکسا ایسز اوک اونور اول ایسز بویون قایا یرنا غ بولور
بوکون قودعا غیتجا هوی ارزولاد ماریز بولغوا رماز اوزوم اد کولاد
سینی قودماز ادکان بولینا قود سنکا ارماز ادکان سز ایراشنو تود
انی قودماسا سن سینی قودغا اوق انکار تودماسا سن سنکا تودغا اوق
بولوب قالغوا رسا نراک بوا ژون سینی قودغوا رسا انی قودا ژون
مونی قود تلا اول ا ژونوغ تودوب اداژین تریل اندا منکو بولوب
یه موندا یکراک تلا ین تسا امکون ا ژونوغ تیلا ماوسا

الله رب العزة واسعى

ساقم اول کور وبرسا کور تو تور
توتاین تدوک تایتسار یوق بولور

کزیک حاکلر کور تودولت قورق
تازیک اول یاینغ میم بولور ترک قری

کراک بولماز امدی بو دنیا منکا
مادولت کزیکی کزیک ای تونکا

ادم یادی ایش تبت سقونکو سقمیح
انتک یرلیغی تب اقینغو اقمیح

سقول بولماسا تب ادم سقمیشی
نعم یاک ترور اوز یغلامیشی

تلاکم انتک دین اومینجیم انکار
سیغینغو ادم اول کو قانکوم انکار

تونوم قوی یونکی تبت سکوم اوپاش
توکال بولدی دنیا منکا ای قداش

سکونتر اشدکید یغیرسار سوزی
اونکو ردا تروغلی سمی یوق اوزی

شعر

اژدون دا ایلیندم اوزوم کا اونکی
ققوق سوکتی یم تبت تونوم قوی یونکی

شکر گاتا تنغ لنغ ققوق یوزمنکا
جل اول بوا اوزوم تونا غی ارتنکی

قرین تودغوجا یی قموغ یم الحیم
کراک اڈپا یورتوف تودر وغواجیم

تورواولما کوجا سکید ای قداش
سما اوزلا یوسن تروبک بولغاباش

تاتنغ سوزما تاتنغ قنی کدقتنغ
قاتنغ قاینوت اوزنی تنکسیر تتنغ

احنغ سوجیکاش لار یوغورتا تی اول
یوغورتا تی سورکان کتی سلقی اول

اغی جوزکرم تون کتی کدکوسی
اتاوزاورتکو تب قلای ارادکوسی

یوغوریر تودونسا ایکی کون یرسر
اکنکرسا یر تونا یکی یلد قالیر

بو ایکی اوجون من اوزوم قول قیلیب کیتتی قلماق یرلاری موسلیب
اد یزغرش تا موندین شری کاتکی توزو بر جا مونکاوغ تورور بر تکی
مکر بر بیات اول توکال مونکسوزون مونکوغ بیلدا حی اول یغیر ساق توزون
کونکول یبر بیات قا اولادم کونی تیلا کی بولوب من تیلا ذمزا نی
بارسی بولدی شکسین مینکا بلیکولوک کونکول بوتی بر لا رسلیم اولکولوک
بارینکا مقرما تیلا رما اوسوندی قایودا تیلا کو اوزوم یللوسوندی
ادم نی تیلا رما اوزوم اوسی یوق نشانی بلورما کوزو کلی سی یوق
تیلا توتی تیما تیلاب متکو یوق تیلاب بلما دم تیب یانین یتغو یوق
تیلا کلی اول یما ذ تیلا تیما غیلا تیلاب بلما دم تیب تیب تیما غیلا
تیلا کلی یوکور کو کراک تیما دی تیب یتغوچی لار تیلا ک بلما دی
تیلاب تیما داحی نا بلماس بولور تیب یتسا آزو تیلا ک کیم بلور
مینی اول تیلا دی انکا شنو سیقیب انی من تیلا ر بولدوم امدی ایقیب
مینی اشنو اول قولدی ازدی ازلا انین من قولور بولدوم امدی توکال
یو موندا غ ایدم نی قلی سقما ین تیلاب بلغو قا اوزقلی ایقما ین
مونکو ما یقیما منکا اول یرار بلا قدغو تکسا مینی اول یولار
مینی اول اودو ردی انکا شنو تیلاب انین اوز تیلا ر بولدی کو تکلین اولاب
مینی اول توزو تی یو اول حین سوزوم مینی اول ایکیدتی بدو دی اوزوم

تونکولروم یوخلق دین سیغیندم انکار — کودازکامینی اول قوغ دین سنکار
اثینغوم سقینکوم یولاکم توقوم — اول اولمرایدی تودغواحیم توقوم
اوزوم قالسا اینکلوزادم مادی تب — اوزوم سوزلاکوکا ادم اتی تب
نکوتراشدیکل سوزملش کشی — آدمی یلاحین توزولیش کشی

بعد

کونکول دا کی سرّیم اجادمن سنکا — بیلاک ارزو بیرلا اوجادمن سنکا
کوقانکو اثینغو سینغینغوایدیلمز — قوغ دین اوزولدوم قجادمن سنکا
اول اژدونّ قا اوزنونک یواژون تردور — مونی قودماغینجا انی کیم بلور
یوزاوتروکیتارکو بودنیا سلیب — اینن بلسا عقبی بلولغای ایب
یاینغ دنیا کرّوالک دا توتوب — سکوتک بولومنکو اژون یتوب
خط لیغ تروردنیا توشی اغوّ — اژلغتن بیلابرجا اتجکو بیکو
قودوسرکودنیا تلاکارزوسین — اینن بلسا عقبی اوروزادکوسین
حقیقت مونی بلدایی اوکدولیشیم — ایاین سنکامن اوزوم بیلیشیم
توتورتنک توکال قودماغینجاکشی — ادین تورت قیلوماس کشی اوزایشی
بودنیا ایشی قودماغینجا توکال — قیلومانوعقبی ایشین ای ایناک
کشی دگایراق بولماغینجا قداش — بیات تینغینکا تکسا بولماز داش
مونی ارزوبوینی سیماغینجا اوز — کونی لیک بولینکا کیروماز ات اوز

کونکول دین حقدار غوقموغ دنیا سین انکار اوتروکیر سا بیات سقلکی جین
تونا کم اول بولدینا مسلمان اوزا تونا کدا ارا ثقلما کونکلونک توزا
ات اوزا ولکی بیرما قتغلان اوسا اوزونک بولغا کونکای اینک دگا بسا
یاقا قلما غیلن بولحار اوزکونونک ینا بلغوارمان لحیکلی تونونک
لحار کون یاقا بولسا اوکنور کیدین تنریکلک یاقا قیلسا بلمازادین
نکو تیراشیت کورای بیلکی تنکین اوزی قوتی الحاق نا کونکلی ادین
اولوس دین اولوش قا کوجوکلی کیتی کوجین اونکدوزا ایدسا ایتا راوزا ایتی
کوجورما زدگا اشنوکوچ ایدسا اوزا کوجوب برسا استغی تروتوزکوزا
کراک ایدکوجونک نی کراک ایدماغید اوزونک کوجکو اخراوسال بولماغید
کراک ارسا بک بولکراک ارسا قول اوزون قالغوارمازاولوم توتی بول
کراک مینک بشاغید کراک اوزسیکز اوزونک اولکواد کوانتنک قولغیدایز
کراک ارسا بای بولکراک بوقوچغای تنریکلک نی بین بولحار سلکوزای
بشینک کولکا تکسا بدوکلوکرایتین ننت سغواورتونک قرایبر قتین
تنریکلک بلوب اریاقا قیلسا اول اوزین اوتقا اتی اوشول ایلتی اول
اسا بلک بلوب اریاقا قیلسا یاش بوکورکسوز تنریکلک بولوای قداش
مینک قدغومی سن بسا ای قداش سن اوزقدغونکی تو کون کوزدایاش
بودنیا ایتی باک توزاقی تورور توزاق قا املیمسینی برکیتور

بوکون کلدی دولت تیلاکما یوریرت — اینانما انکار سن بنا ترک سن بر

اوسانما اولوم کاسا قینما اوزون — تشوغ دین حقارتکه حقار اول سوزون

اوکوش مسنک اوسا لیغ اولوم بسمش اول — تلیم یومقی لاریغ اولوم یسمیش اول

سنکوتنی اثبت امدی کونکلی اودوغ — اولوم کا اوسال بولما تکا یوداوغ

سعد

اوکوش تیرنا یکه کورتر ادی اولوم — اولوموک سا قینسا اقار کوز یولوم

منین کوکسا کوحی مینی قالمادی — اسیغ قلمادی سوا تیکلک تولوم

اوسانما تیرنکلک بریر بلکو سوز — کحار اوشبو اول کون بنا ینغو سوز

اراثکا اقینما یاقا یولغا کون — یوقون قا اینانما یا بیغ اول اوتون

مدول من تکوجی نی یوزدی اولوم — اولوغ من تکوجی نی اودتی اولوم

اولوم یوزدی اوردو تلیم کندا اولوش — اولوم یوزدی قوشی سرای ایقا اوکوش

خایسنک تیریک اولدی تولوب یتود — یرنک کلکو مین نی کوراز یریتود

بقا کورا اولاریغ سن اجیغد کوزونک — یکنک قولگا ادرا بلیر مواوزونک

اولوغ لوق اولوم کا اسیغ قلمادی — اولوم دین قحنغلی کحک ملمادی

اغرسا قی لاریغ الاتی اولوم — ادین کیم ایتوکای اوتایم یا تولوم

اینانج سیز تورون یوجفا حی اژدون — یاسغ قیلقی ایرسال ملسحی ادتون

سنکوتنک کحورسا کحار ترک کونی — بریرادکو اسیز نا اکری کونی

توقوں ماکجارحم اجین ماکجاسن ‌ ‌ ‌ ناپاک کا قیلور یوزنا قول یای سحار
اراژی اوزامازنا امکاک لاری ‌ ‌ ‌ نراک موجا اوتروجوغی اون اوری
امدی حسی امش یوکوسلکی کینک ‌ ‌ ‌ قتلغی یوریتی بیلا کوتکلی تنک

سعد

ازادکوکا متکلوق اوتتوراورتن ‌ ‌ ‌ یاشیل کوک تاا وستون یوریتور سعد زینت
لخاکوزکوکوزلوک کوقانوراریک ‌ ‌ ‌ اولوم بختی کوکسین سجیتی کوزین
بواردی سنکاحین بغرساق لیقیم ‌ ‌ ‌ مونوسوزلاریم سنکا ای اقیم
کیم ادسا بوجا لیغ بلیراد ساجین ‌ ‌ ‌ انکار بولغوازمازنو دنیا یقین
متوردوم میکیت لیکیتلدی یاشیم ‌ ‌ ‌ بیاریکتی کا فوراشوندی یشیم
سیزیکسن اولوم کا انولغواودی ‌ ‌ ‌ بوکون دامادوای متکلوق کدی
اولوم قدغوسی توتی کیتی سقنخ ‌ ‌ ‌ اولوم گاکیدین ایش تکوتکاریخ
بوقدغوساقیح مرلا ارکاز اوزوم ‌ ‌ ‌ تکوتکا ابلیک کا بر برمن توزوم
ابلیک کامنلنک دین ایسیغ بولماغای ‌ ‌ ‌ تسولسوتیساهم تسوبولماغای
قلی اول اژون لوق تلاسامینی ‌ ‌ ‌ مینی بردی ساقین یوریسوکونی
اپا اوغلی نی امدی ارکلیک بیات ‌ ‌ ‌ تودونی ایکی ایش اوجون بردی ات
تموغ قایا اوجاق یکی بولغوقا ‌ ‌ ‌ اغیر لیق اوجون یا اوجون قیلغوقا

اغرلتی تلاسا ایوسردی بول — اوحوزلوق بولین ما سحا سردی اول
کراک امدی قول قا اوزی قول لوقین — توکال قلغو تلسا بیات توقتین
قلی تلسا توقتی بیات دین قولی — قبوغ ادکولوک کا اجلدی یولی
قتیغلا نغو اوتروبتوزکو تبوغ — توماز ادکولوک کا اجلغای قبوغ
بواردی موتوقی منینگ بیلمشیم — سنکا سوزلادم من ای ادکو ایشیم
سیلادکا منینگ دین اسیغ سوزلاگاک — اوزوم بگا کورو بوسوزوم ادکو راک
قلی عقلی قولسا یوریتی بوحال — قلی دنیا قولسا بلیرسا توکال
بولوسردی انقران کلوسردی قوت — سیکو قولسا ارزوکلویرکا توت
منینگ دا تکو بارادین ادکو ایش — سیلادکا اسیغ قیلسا ای ادکو ایش
قودوبرسو املگ مینی تنکری کا — دعاجی بولایین انکا رادکوکا
ملگ استورارسا ادنو بیلمیشیم — اشیتینگ ایوبیرسکو ایمیشیم
سوزوم نی تو تونگلا رقلی تو تماسا — یارین کلکای برحا بوکون تو تماسا
بوسوزلحتی ایمیش ای سلگی تنکین — مونی ایشکا تو تسا قینار تو رمینگین

شعر

بوکون بوسوزوم کو رسنکا توش بولور — یارین اندا کو رکل سنکا توش بولور
اوسانما قتیغلان سوزوم ایشکا توت — قلی تو تماسا سن مونو اوش بولور
املگ دین قولو بیرمینگ عدر دمی — یراغی نا ارسا اوتی قیل ایمی

سنکا تکدی امکاک کلوم بردو ینوتی بیات بیرسو کون یک سرد
اغر قلما کونکلونک منکا ای قداش یعن لنق الخندا مینی تومانش

اولدوملیش جوانی اوغورمش قا

ینوت بردی اوکدوملیش امدی تلتن اوزوم اوقتی امدی کونی لیک یولین
اشتیم سوزونک نی اوکون تنکلادم سوزوم کستیم امدی سوزوم یکلادم
کوینی سوزلادینک سوزیوتون لوک یوارا مونونک دا نما دوتی لخا اکری یول
سنینک دا تروحین منینک دا ایون اویون قالدی حق قا بردوم من یویون
براین من امدی اسان ادکو قال انلکو اژون لوق ایا ادکو فال
بیات بیرسو توفق سنکا کوچ قداش دعا دا اوینتما کونکول تومانش
مینی ما بیات دین قولوبر تورویت اجا بیرسو کونکلوم بیات اوغوروب
سوزین کستی قوتتی ادا قتن اوروز اسانلا اشتی اقکا یوزاوردی کوردو
اتمن موندی انقرا ایشنکا کلیب توشوب کردی توردی بر الخا نیب
سدی الحتی الخا ساقندی اوزون اشتمش سوزکی نی یشوردی اوزون
نشتی بادی یوزکا قرا یوز باغی اژون تولدی بوترو قرا یر توغی
کوژاک بردی دومی قزی اوتی یوز قراچ بولوغی اژون تولدی توز
توکال زنکی یوزی اوروندی قلنق اوجا تینتدی قودتی یولعلی یورتق

وفات

یوتوب قلدی تنغو نمازین توروب — توشاک قولدی بتی براغین کوروب
اولوب بردی اوزاق اولوندی یا — تولدین سقیلمش یقه سوقتا
تاکوردی اولکا رسقولمش تنتی — توغاردین حدان قومش اورا ارتوسی
ینا یتی الخا اوسی کلمادی — کزیک لیک کتی تنک کوزین یومادی
اوسوزبتی ساقتو براجا اولوغ — قلیق قریشی توتی کافور یولوغ
عمر بورکرا ارتک تونادی قلیق — ستا قوبتی بردین بدیلدی یوتق
تشق اورلادی بردا قوبتی توغی — تقاکلدی اشنو توراک توغی
توروب قوبتی یوندی کوراولدی — نمازین بتوردی اوتب سلمشا
قرابقتی بردین ستا قلقانی — توروب قوشی قابردی کیردی کونی
اشیتی املک کورانکار قلدی یول — بوکبردی املک کا قوشتوردی قول
املک املادی بردی اولدوغ اوزون — بوکتی اوزون قاسیلیک لیک توزون
براجا توروب سوزلابتی املیک — ایودسوز لاکلدورای ملقی سیلیک
نکوتر قداشینک نا بولدی اشینک — نا بولدی تلاکینک کلیر مواشینک

اولدوملش جرائی املک کا

نوت بردی اولدوملش ادی سوزی — نکوتک یودمش سوزی توب توزی
املکون ادالا یودمش سوزوک — اوتوندی املک کا قوغ توب توزوک

وقف

املک تورردی الحاسا قندکی اوزون — کونکول برتی یاشی یوقولدرکی کوزون
ایورا اول قراشینک کونی سوزلامش — سوزاول سوزتروریکیم اول ایمش تمش
بوکون بزقلورمیز اوزومیزکاکوچ — انکارماتقی کوچ قلورمیزمم اوچ
کحکلی تروربواژون قالغوسوز — بوقالمش تیرمکلیک بیملکوسوز
سزیکسزکلراوترومنکلواژون — اراژارسا امکاکاوزالماژاوزون
مکلیلیک اول اول ایدابلسا ایر — بولورادکواوزنی بولورادکوایر
اولدونمش تروراول قداشینک توکال — انی بیزاوقیماق امدی کدمحال
بزنک بواوزومیزهواقابولون — یاقالیق قااولاکجیب بردی کون
نکوتیراشیت امدی کونکلی تیریک — سنکانعزی سوزلاب بروراوزاریک
هوی نفس یغی اول قلی بلسا کوچ — توردکای سیزیکسیزسنکااسکی اوچ
هوی نفس تیریلسا اولور بوکونکول — کونکول اولسا طاعت قالورای اغول
بیزنک کونکلومیزاولدی بولغابوکون — هوی نفس ماقیلدی بویون کربوغون
اولوغ لوق بدوکلول بولولتّ کونی — اوزون تورغوارماس ای کونکلی کیچه
اراژی اژاول کورسا امکاکاوکوش — بش اغریغ تلم بارما قرغش سوکوش
امدی حشی ایمش بلمکلیک کتّی — اژونوغ سینامش بتسلمش یاشی

سعر

اولوغ لوق قاارتوق کوقانماکولا — اولوغ بولدونک ارسا بش اغریغ بیلا

شیخ قبدا ارسا سونکسندا بلا ارا ژقدا ارسا مینکا مکاک بیلا

الملک سوالی اولدوملش کا

ینا اندی ایلیک ای اوکدولیشیم تیلاکیم بواردی انی قولیشیم
سبب بولدی ارسا منکا ادکوکا تیریلکا مواردی کونکول ای بوکا
تراندی اونا ماش یاروکلکالی یا ایش توش قراش لار یوزین کورکالی
اول ایمش سوزوک کورسا برحاکونی کوجاسا سما بولماز امدی انی
سنکا ما اوکوش تکدی امکاک یویب تیلسن سوزلادینکدم یوکورلونکا ادب
کورالیم کورالیم سما ای اتی نکو اول اخر حال اولا اولاک تی
قراتوزاجندا تروکلکو ایش یروتوریروق کوزاما ادکو ایش
قوروغ لوغ تروز بوزمانه یاسی ارا اسغی تکروزارالایاسی
بیاش حکمینکا قودقموغ اشلاریک اولدی کلسا ایتلوراحارای تریک
ما یواش قلب بلماسا اول تاتغ قولدوسر کوالحان ای سلکی باتغ
بودینا نکی بوادارسا قحاز قولدوبیرسا اقراسنکا یولاجار
کورالیم بیرالحاسینا لیم انی نکوتک اخر حال زمانه کونی
ینا بولغابین نی تیلاکای توروب اوزی اوزنیکین قلغایتروکوروب
مونکارتکدی کستی سوزنی ذالک توروب حقتی اوکدوملش اقروسلک
سما لحتی قاج کون بوسوزکا ادین ساقندی الملک تقتی اونکدونکیدین

باب اوتوز اوچنچی ایلیک اولدوغ سوزلی اوچ یولی اوندلو اولماغلیش ایور

اوقیدی ینا بیر کون اوکدولیشیک — ایودقلغو بولدی سنکا بیراشیک
اوقدم قداشینک منکا کلمادی — اول ارزو تیلاک تیلاب تلمادی
کوتوردوم من اوشبو تیلامیش تیلاک — ادین بولدی امدی تیلاکا یولاک
یواول کودیوکون کتیلاکیم منینک — اوزوم من یوزی نی کوراین اینینک
انکا رمن برایین یاکلسو منکا — زیارت اوچونی ای قیز غوانکا
منکا توشیو بیر سوبراوت ساقایدیک — ینا ینسو قیلسو قیلورا یشلاریک
منکا اسغی تنکسوانکا دیاسی یوق — سوزولسوا اوزوم لین قوغ بلغانوق

اوکدولمش جوابی ایلیکا

نوت بیردی اوکدولمش امدی یوسوز — اوسوغ لوغ تروجین ایا قوتلوغ اوز
یواش قلغا ایلیک تیلاسا انی — اوقمن ینا بیر لقیاسا میسنی
بوایین یوسوزنی انکا رسوزلایین — ایلیک برماسومن انی کلدرایین
ینا بیرو تینک بر لقاسون ایلیک — اوقیب توسو کلسو سنکا اول سیلیک
ایلیک امدی امدی نراک یوتیک — بتیک دگا یوتون راک بتون سگا تایتک
بتیک یوتما کوتک کتکا بولور — سنینک دگا ادین لم یوتون راک بولور
سکونتی راشیت حتی یما بکی — قوغ اش اچیندا استاملش اوکی

سعد

یلاغ قا بو تسا بتیک ناکراک بتو نلوک بلو تسا اتیک ناکراک
سوزونکدی تلن ای تلی داشیت یقی سن بتیک سن اتیک ناکراک
بولخا ایش ارمازاغیر کلکو تک بو ایش دین ملنکلاب بیراق تورغونک
نراک مو نجا سوزکا بتیک یا اتیک بتون سگا بتیک سگا منکا ای تاتیک
منکا کلسو توشسو بنا برسو ترک کوجون تندما غامن انکا بیرلیم اراک
ایدورمن سینی کون بوحاجت اوجون اوتی اد کو بیرلا او قمسا کوجون
بارو کلماسای من برابن نارو یوزی نی کو راین بنا ین نارو

اوکدوملش جوابی املنکا

بتون بردی اوکدوملش ابدی تیلاک توکال بولغا بولسا بیات دین بولاک
اوزوم دین بنا اوک قتغلا انغا ما بوادزو تیلا کینک توکال قیلغا گا
املنک التونی اینچ اسان بولسونی بیات بیرکا برجا تیلاک قولسونی
توروب حقتی اتلاندی کلدی بنا توشوب کیردی اقاسوجولدی تونا
قزیل یوزانکی اونکدی بولدی سارغ اژون بولدی التون اونکی تک ارغ
بشتی تورتی یوزکا سارغ زعفران اوزین قلدی مینا اونکی تک جهان
قلنی بوترو توتی سقوک لار قاشی اژون بولدی زنکی جش قرتیشی
مدی الحتی یوندی بتوردی نماز توشاک قولدی بتی اولب بردی از
سارغ سندی واج ات اونون بیرادی بلینکلاب اودوندی اوسی کلمادی

اوسی بتی ارتوق اوزادی تونی ۔ کسوش بولدی ارزون یروغو کونی
تلنی یرتی کدیش قرا کونکا اکن ۔ اجلدی یروق یوزکو توردی اکین
کولا بقتی اوزلاب تلوقتن یوزیک ۔ یرودی بودنیا ایری هم توزی
ینا قوبتی یوندی تونا ندی توکال ۔ نماز قلدی اوزکا یوروب ادکو فال
انتن توتی موندی ییراوغلان بیلا ۔ قداشی تبا بردی سقنوکولا
بقا کورسا اینک اوسیکنکا ۔ توشوب کیردی اقروبو یب قغینکا
توقیدی قبوغ اقروا الکتن بوتوب ۔ توروب حقتی ترکن قداشی اوقوب
کوزون کوردی اریسا کوراکدوبیشیک ۔ ایورای قداشیم اوزاتینک ایشیک
نلوک امکا تورسن اوزونکنه کوجون ۔ نیکوکا قارشینک منکا بواوجون
یوری کلکیرایم منکا ای سوزونک ۔ نلوک اقراکلدینک بنا بواوزونک
توروب اقکا لردی بوایکی قداش ۔ قداشینکا زاهد الین توکدی قاش
کلیکلی قداشی ایوزای توزوم ۔ قاشینک توکا اشنواشتکلک سوزوم
سن ایمش سوزوک برحا اکسوک سوزون ۔ الملکا تکوردوم اوتوندوم اوزوم
اشیتی الملک سوز توکا اتنکلادی ۔ سوزونکنه اشیتی توروب تانکلادی
توروبردی امدی سینی ای قداش ۔ مونونک گاادین بر تیلاک توادی تاش
مینی سوزنجی امدتی بوایش کا بیتکا ۔ اتوت قیلما غیل سن مینی ای توزکا
قبوغ منکا کاحد اول منکی بلکولوک ۔ تنکیندا لجو رما ایشینک ای کولوک

نکوتمر اشتکل اوقوشلوغ تیلی قموغ سکا ینکزاغ. بو اول سوز اولی

شعر

تنکسدگا کجورما قموغ ایش بی سن قموغ سک تنکی بیرلا بولدی اسان
قموغ سکا ینکزاغ تنکی اول نکی تنکی بیرلا اشلا قموغ سکنی سان
ایلیک قودتی امدی اوزا قی تیلاک اوقیر بیرز یارت قا بولغیل بولاک
تربب سن انکا توش یا کلسو سنکا یوزونک کورسونی بیرای بیلکی کنکا
مونونک دایاسی یوق سنکا ای قداش بولو بیرمنکا سن ایا بغرسی باش
املک ما امدی اد کوسلطان تردی جیغای قا تقوز قا سقوکحان تردی

اول غورمش جوانی اوکرملش کا

یوق بردی اول غورمش ایدی یوسوز اوقوش قا یقن اول ایا کونکلی توز
مسلمان قداش قا مسلمان قداش زیارت قیلور اوقای کونکلی توداش
یوسوز کا اکلادم مرور من یوق زیارت قیلا ان انکا مرید بوکون
مونونک گا اوزا برمادیم من انکا اوزا سغی تیلا ردی میندن سنکا
انی قودتی توتی کونی لیک یولین کیرورمن کونی لیک کا کوندوم سلین
برا ین املک کا املک کلماسو منکا تکسو املک کا انکار تکماسو
املک ایدبکی اول تورون قا اولغ انکار قلغو حرمت اغر لیغ قموغ
یوریق تورسا اوترو کونیتسا سوزی اریتسا ایلینگا ایسیز لار ایزی

سکونتی راشیتکلک ای میلکی تنکین اوقوشلوغ امول کونکلی یوکساکلادین

سعر

رعیت قاواجب بکی یرلیغی اغیر توتسا اشتیب کیجک اولوغی
اغیرلاغو بکلاد اوزین مم سوزین کراک هندو یولسون کوموش یولوغی
اغیرلارگا امدی املک یرلیغین زیارت قیلورگا. تولورگا یقین
یوری بغید امدی املک کا شوزدم تکورکید کلورتیب مونوا وزدم
یروز دنیا یوزکا اشونسا اشوک من اوترو براین ای اسکی توشوک
کیم کورسا کوندوزمینی سوزلاکا اوزین اوتقا اتغامینی سوزلاکا
یوری برغید امدی سن اقراکوداز سنکا املکا گا اندا ایتماسن از
انک اشنو سنکا من توشاین یزیب بتک قلغوا ندین تیلاکم تورتیب
سقوندی کوراوکدوملیش امدی جواب امدی کورکلوک اول یوسماکدصواب
براین من امدی املک کا توروب اماین یوسوزلارسقونسواوقوب
مینینگ دگا ایسا سن یتورکید سوزونگ اومونج قیلمیش اولدتا یوتورکیداوزونگ
امکیا کوسوزی تنندی بیرسوزاوزا سقونجین توروب حقتی قاشین یزا
ینا اوق یوتوزدی ایورای قداش سوزونگ قیماکلکید ای کونکلی توداش
یشیق برکا ینسا یوزین کزلاسا کومورقیر تبشی دنیا یوزکا باسا
سینی کودکا گا اقراکلکدمنکا یراغی کوروب ایش قیلاین سنکا

اتنن موندی کلدی املک کا تو روب — توشوب کردی املک تبا یول قولوب
تکوردی ایلک کا اوقولمش سوزین — سقوندی ایلیک بزدی قاشن کوزین
ایودا دکو بولدی یوبیراش بری — سوزونک تکجین ارسا اول امش اردی
ینا ایدی ایلک نا اودتا کلیر — قیودا توشا رمن ایکارای بیلیر

اوکروملمش جوانی املک کا

سنوت مردی اولدوملمش ایدی کیحا — یروق دنیا منکزی تونا رساحجا
مینینک اثکا کلماک تروراول منکا — قحان کل تساسن کلیراول سنکا
املک ایدی امکاب یوکوردونکا اوکوش — بنوت بیرسو متکری اول امکا کا توش
بواردی مینینک بوایکم کا امی — سقوندوردی امدی مینینک کونکلومی
سن اقرا کوراز کیلسا استورمنکا — کتی برغا مندین اوقتمی سنکا
قراشینک نه الغیل منکا کل توروب — زیارت قیلاین بوزی نی کوروب
مونکا رمنکزا توامدی بیلکا سوزین — نکوتیراشتکیل بوتونی توزین

سعد

کتی کونکلی توشی تیلادا رزونی — اثیتورتیلاک بلغوقا رزونی
قلی بلسا ارزوتیلاکن توکال — کوکول کوتروراندا کسا رسوزی نه
املال تیب تروروحقتی اوکروملمشا — اثینکا کلب کردی قیلدی توسا
نشتن برکا ایندی بوزین کیزلادی — قرادب تومان توردی دنیا تودی

اژدن تول توبین کدی قاشین توکوب قلش یاک یوزی تک قرار دی اونکوب
قوغ تمرانور تیندی یومدی کوزی حوغی اون کیسلدی تمر بکلار سوزی
تورو با قروکلدی کوراولکدولشتا باروراردی کوراندا اودغورمشا
سلام قلدی اوتروالشتی ایلیک توروب اژکا کیردی بوایکی سلیک
اش الحکو حقاردی متورکی کوردو کشی امدنی املک تبا اوقیرو
اشیتی املک قیلدی مندروجواب اوقیدی اولارنغ یقین لیق اولاب
املکو توروب بردی املک تبا کوروالدی املک یوریندی قوبا

باب دوم عدل املک الی دعوت مشیرا کورو سمسر اسور

سلام قلدی املک انکا اشنو کوروب علیک بردی زاهد سلام قاتوروب
الکدلاشتی املک یوزاهد بیلا ایتی املک یزلو سقنو کولا
اودون قیلدی ارتوق اوزینکا یقین اعیرلادی اشرو نغرشاق لیقین
ایورامکا دینک سن ای اولاغورمشا یداغین بویرکا اوزرنک کلمیشا

اولاغورمش حوای املکا

سنوت بردی اولاغورمش امدی کوزدم سینی کوردی امکاک اونیتی اوزوم
اوزوم ارزولاب کلدی امدی سنکا نلوک تکلای امکاک ای املک منکا
کشی اوزسلا کن بوریسا بریب تکر ترک سلا کلکا بوقالما زاریب

سکونتی راشتکلد یوکا تقغوب — اوقوشن بیرلایدمش اژون قاکوسی
کونکول اردولا یراق بیرلغوق — بولور ترک تیلاکی بلورا ول انوق
کونکول بیرلا مانکسا کتی اردولاب — تکرا اردوقا ترک یغولوق اولاب
کونکول سوزقا یوبرکا مانکسا اداق — خایر یقن ارسا بولدی بیراق
اداقتن ور یغلی قا امکاک تکرّ — کونکول بیرلا مانکسا اول امکاک بیرّ
کونکول بیرلا کلدم سنکا ای املک — قحان تکا امکاک ستورکید سلیک
کونکول کمنی سقشیا تیلاسا یقین — خایر یراق ارسا بولدی یقین

املک سوالی اوزغورمش قا

املک امدی سوزگا انک اشنوسنکا — انتغوسوزوم باراپوبرمنکا
سلیرسگا سلام فضلی ارتوق اولوغ — کیم اشنوا شونسا اجاد یوبولوغ
بینی کوردونکا ارسا سلام قلملارمنک — بوفضلیغ مویانیغ قلی قولمادینک

اوزغورمش جوابی املک کا

سوت بیردی اوزغورمش ابدی سلام — بلیب قیلمادم من انک اشنوا ولام
سلام اول کیشی کا سلامت یولی — سلام قلدی ارسا اوزولدی اولی
سلام اول کیشی کا ایمن لیک امان — سلام قیلسا اوترو ایمن بولدی جان
مونکارمنکزا توکلدی امدی یوسون — اشتکلد یونی سن ایا کونکلی توز

سعد

امان بردی ارکا سلام قیلغوجی — سلامت بولوندی علیک الغوجی
سلام اول سلامت یکی شرینکا — سلامت لیق الدی بیون قیلغوجی
اولوغ لار کراک کیم کیجیک کا سلام — اشوندور رسا اوتروبولورایش تمام
کیجک بولسا ایمین اولوغ شرد ین — سلامت بولونسا اوموبخیر دین
مینینک دین املک کا جان تکا کا شر — کیجک گا کیجک دین نکو یاسی یاد
الک الکی برجا بودون قا اوزون — نکو قولسا قیلغای توکولسا یوزون
کوروبرقرابک کا قیلما ذسلام — بومعنی اوجون اول ای بیلکی تمام
مینی سن انک اشنو تبو غقا تیلاب — اوزونک کا اوقیدینک اوکوش اردوراب
بولوبیرمادیم من سوزونک توتمادیم — بوالجی اژون قا اوزون بولمادیم
انی قودتونک امدی زیارت اوجون — اوقیدینک مونوکلدیم امدی بوتون
تغ ایمانورادم امدی سنکا — سلامین امان بیردینک امدی منکا
بنا اشنوتی سوزکا ینغای تیتو — تغ قورقارادم سنکا ایمانو
توکار بوتوم امدی سنکا ملکولوک — منکا ادکو تکا کای سینسک دین اولوک

الملک حوالی اردغورمش قا

الملک امدی بکا کا امدی اوک یقوز — تلن سوزلامش دین بنا اینسا اوز
اولوغ لوق تماسون اول الکی اوزون — بنا رادسا تلدکا یورتمش سوزون
اژون قا الک بلماسون اول رکتی — تلی بلغان ارسا ملسی بوبتی

تنگ بگ بولوز اول بودون قا اولوغ تلی یلغان ارسا کورالکی قوروغ
تنی موندگا یکراک یلیگ سوزلامش سوزوک قیسا قیلور قخار قوزسملش
کشی دا انقوزدا تی یلغان تورور یقوزدا انقوز وعده قیغان ترور
امدی حشی امش کونی سوزلوکاد کونی سوزلوک ارکا بیات بیرسوتو

سعد

سوزی جین کراک بگ قیقسز کونی سوزیندگا یینیغلی تمسا ارانی
نلن سوزلامش سوزدا انماز اران سوزیندگا یینیغلی اشالارسانی

اودعورمش حوالی املگ کا

بیوت سردی اودغورمش امدی املگ بوادکو قلیق لارقا بلدی الگ
بیات ارتورو بیرسو املگ سنگا بوادکو قلیق لاربوادکو ننگا
بودون دا انقلوادل بونگلادا اوزی اوزی تنگ تلوتوتغو قیلقی سوزی
املگلگ املگ سردی موندا غ ایور بگ ادکو کونی بولسا بودنی یایور
سکوبیراشدنگلگ اوزونگ باشلیغ ار اژدونوغ کوریمش اوزون یاشلیغ ار
قلیغ ادکو توت ای اژدون توتغوچی کلنگلی تورور قوت بنا برغوچی
قتغلان اوزونگ کا قودون ادکوات وفا قلماغا قوت سینی قلغایات
اسیز قلماغیل ای الکی اوزون قمرغ ادکو لوک قیل قلنحن سوزون
اولوغ لوق بونگلگ یونا قزور سنگا مکرادکو لوک یوز اقوم ادتونگا

بوکون اد کو قرغان بودون بوکی بود یا دین اد کو کلکای کیب برسا اود
تونی بیل ترود بوتر مکلیک کونی اینانج سین ترود رقوت کورکای سینی

املیک اودغورمش قا جوابی

املیک ای دی اوقیغلای سلکی اولغ تلا کیم بو اول سیندگا اجغیل بولغ
سینی مونجا تکرو بو توب قولدوقوم بو اردی تیلا کیم منینک ای توقوم
منکا بیر کیل امدی بر اون ساتوایلک مکراد کو لوکا تیلکای الیک
کشی بارقلین بولد بوغوناغروتی کونی جین نغر ساقیوتی اول ای اتی
بو کلار بلور برجا اوزو تیلاک اوزی کونکلینکا سغقو بلمان بولاک
قیغ دا قلین تش دیمتی بودیر توسولور کشی بوتی منکا ای میلیر

موکار منکز ارامدی بو بت ای اتی
او قاین تساسن مونوتی اوتی

شعر

کیتی تبت بورغلی تلیم بارسانی کشی کا تسولغو تیلاساقانی
قیلور بر کشی مینک کشی مینک ایشین اوکوش مینک یومیتسا قلوماز انی
بنا ایدی املک ای اودغورمیشا بیات فضلی برجا اوزونک بلمشا
ایتینک قایرا تی قیلنجینک بوتون تلا کینک توکال بیرسو تکری قوتون
بیات بر مشبندین منکا قیل اولوک تیریلسو کونکول بولسو نفسیم اولوک

اوداغورمش جوابی املیگ کا

سنوت مردی اوداغورمش امدی ای بگ — قشیم نی کورر رسا کشی اوگوتگ
قلی ملدینگ ارسا الحیم ای بوکا — بوکون سورکای اردینگ مینی منگسوکا
منکا ات اورر ولدی بوزاهداتی — بو اتیم منکا بولدی طاعت بوتی
مینی ألقتاجی کورر بو اتیم تورور — بو اتم اوجون نفس منکا بگ بولور
کیبت کندبزادم کشی کورکوسیچی — اسیغ بوق کیبت تاستیغ بلکوسیچی
تشیین کورماکیل سن ای املیگ کشیگ — کشی بینگ الحین کوریشوت لوغ ایشگ
خاکورکلوک ارسا قاغون تشبوزی — بیدی بابدیزی یامنکزی توزی
الجیندا تاتسغ بولماسا اول قاغون — انی تشیین اتغو بولور ای سیغون
سیکوتمراشیت امدی کونکلی اوروغ — الجینگ یغ بزاتو تماتش سین بوروغ
قوغ منگ کوتورکوسی الجین بولور — انجی بولماسا تشیرا مازقالور

اوداغورمش املیگ کا جوابی

سنوت مردی املیگ ایورای سوزوک — الجینگ مم تشینگ مرلا برجا توزوک
اوروزنگ یوک بینی بودنیا قوردب — ایلینگدیم من امدی اغیر یوک بوردب
بودنیا اینی قیلدی مشغول مینی — بیات تبغینگا اوزتکومازقانی
منکا اون اریگ بیر توتونسواوزوم — قوتادسوسوزونگ جینسوزولسواوزوم

اوداغورمش جوابی املیگ کا

سنوت بردی اودغورمش ایدی مکا قوغ ادکولوک کاسن ادکون تکا
بیات قول لاریندا مینینگ دگایغوز ادین سلما کیدسن ای سلکی اوکوز
مینینگ دگایغوز داق بیاتیم قولی منوک گا ای ایلیگ تیلاسا قلی
سکوا سغی بولغا مینینگ سوزلادیم تسولغا موادکی سنکا اوت لادیم
مناگا ایدم دن اومونخ کما دم ماذوق بر لیقا غلی اولوق بر ادم

منکو تر اشیتکیل یا زوقلوغ قولی
یا زوقین بلیب عذری قولساقلی

سعر

یا زوقلوغ جفا لیغ قولونگ گا اوتون بقا کورسا بر حا یا زوتگا بوتون
سینینگ دگا ادین یوق سغینغوا یدیم یا زوقوغ نعیشلا بولا کیل قوتون
بنوت بردی املیگ ایوای اولوغ بوقلقینگ بودودی وادکو بولوغ
اوزونگ یغ یغوز داق یلیرینگ اوجوز بردوندا سن ادکو بولورسا کجوز
کوکول یتدا دتینگ ارمدی اوزونگ مینی اوتلا کدیر تسولسو سوزونگ
ای ادکو قیلتی لیغ بوتون ایشی حین منکا اوت اویک بر سعر ساق لیقین
بیات بردی بر حا سنکا ادکولوک وادکو بولین اج منکا ای کولوک
ای ادکو کتا اوتلا امدی منکا بنوت بر کا شکری یا رین لیق سنکا

باب اودغورمش ایلیگ کا سدیکی مثنوی ابور

نوتن بردی اوزعورمش ایدی ایلیک ساتدیرسو برحاتلاک کا ایلیک
توقماق قوینی دنیا کیمکی اژون . لحابک قرینتی قرنماز اوزون
سینی تک تلیم بک کورردی سقیب سنکا ماانوندی کورکای ایقیب
باماغیل موتکار سن حقیقت کونکول وماتلغوادماز حقیقت تونکول
مینینک دین نراک امدی اوتساژایک بواوزلاک اوتی تب سنکا ای تریک
سینینک دگا اوزاقی اژون توتغوچی قتی قنجا بردی قانی اول کوچی
اولارقنجا بردی کوردیر ساقین سنکا ماناروبرغواولکون یقین
سنکا تکدی امدی بوکلک قوری اوزون قالغوادماز اشبنیت بوری
اولارقانکو قالدی ارسا اسیغ بوکون سن انی قیل یا دین بل تاپیغ
سنکوکا اوکوندی اولوردا اولار سن اندین بیراق تورتیلا ادکولار
امدی تلشی امش ملکلک بوکو ملکلک بوکونک سوزی نیکو
اولوک نکوروکلی ماقالماز تیریک اولوم کا انون تونماقلینک ایریک
اولوموک ملکلی ای قلقی اوسال کحان بوتنر ملکلک اوزونک اولکی ال
اوسانیت بوریغلی ای ارزو قولی اولوم کا بسیقما کلیر الغالی
بقا کورکورمش کونونک نی بوکون توکال بولدی توش تک سا قینیغل اوکون
قلی قلدی ادسا اوزونک ادکولوک اسیغ قیلدینک اوزکا اجومنکولوک

یاقا قلدینگ ارسا تیرمکلیگ قلی اوکونج مرلاتون کوتاردیما اولی
تسلاب بلغوارماز سکیت لیگ کوجی ینا ینغوارماز سکیت لیگ کوجی
بوملمش اوروک بادی قلمایاقا اولوم کاانوغیدتیوغ قاایقا
ای املیگ بقاکورسینگ دگاوزا بگ اردی اتانگ ایلدگاارکتورکتوزا
حزینه حشم سوادی سی بولوب تیریلدی مرالخاتیلاکین بلوب
اولوم توتیغ اخر الاتانی اسیغ ملمادی اول بدومش اونی
اتانگ اولدی بردی سنگابیردی بند اتانگ بندی توتساشکز بولغاقند
موبکارمنکرادامدی اشیت امدی سوز اسیغ قیلغاتوتسا ایاا وزکاکوز

سحر

اتانگ اولدی ارسا قلی نااوردون سنگاامدوتی اول اغول کوراوردون
اولوم توتی بردم کلیراوش سنگا قتغلان کیدین ادکوایتنگ قولدون
اتاینگ اتاینگ اولومی توکال اوغول قیزقاینداول اوقوب اوزکاال
اتانگ نی اتانگ نی اولوم تودمادی سینی موقودوراول بتلسا اودی
اولادقاجفاقیلدی دنیاتیتیب سنگاموفاقیلغاقیلقین اتیبت
کشوس توتتیگ کراک ایش کاایدی اولانگ کتی کامویان اوزکاتیدی
کحارکون اجیندا کراکینگ ایلن کجورکاسینی اودایتکینگ قلین
اوزونگ بودتی موجاجا بودون بوکالای اولاغ توراوسان بولماسقتن بوری

تلسن اج بوری لار نجلری سنکا توبوغ کدکورازکیدای ایلچی تونکا
ایلینگ دایبرا کو کیجاقا لسااج انی سیندن ایتورسیاق کوزی اج
بولاتکو یارسا بوکون ای املک یروق لوق ادین قاتورورای سیلیک
تیرکلیک اوجوقسا یتیلسا یاشینگ نکوکا تسولغای سنکا بوکشینگ
اوزونک اوتقا اتماکتی لارا روون اوزونک نی کوبورماکورورداکوجون
اولوغ لوق بدوکلوک بوکلک قموغ قایین بواولوم کلسا اجپا قبورغ
کونی بولکونی لیک اوزا قیل تورو اوزون تورغا کلک ادا قین اورو
نا ادکو یلیک بیردی یلکی اولوغ بوسوزاش کا توتوب بوری بوولوغ
نکوتماک تیلاسا نک بوکلک اولی تورو بیرکو توتغو کونی لیک یولی
تغ بیراژونوغ توقاین تیسا کونی لیک نی توتغوسوزایدم کسا
ای بکمن تنکوجی بدوتماکونکول وفاسین تروردنیادولت تونکول
بودنیا قوتینکا اینا تماایسیغ اینا نج سین تروردکورقیلنچ یاسیغ
ای ایلیک بوقرشی بواوردواورون سنکا تکمیشی بر توشون اول اورون
سینگ دگا اوزاقی توشوب کجی لار بیربکمادی توشدگا اوردوکوحق لار
سنکا تکدی امدی بواوردواورون کوجونکی نی اوزدنگ دگا اوزا ایدبرون
بوکون موندا اتماقا بوقرشی سرای سینی قودماغای بوکجارکون یلای
اوزونک تنغواورنی کوراول بلکولوک انی ایتکواد کوتیلا ای کولوک

منینک تیب بیلیرسا بوقرشی بولکون حقیقت بقا کورسا ادمازاولکون
نکوتهراشتکدی بوقرشی سنکا بقا کورسا جین اوف ایورای تونکا

شعر

مونی سن ایورسن منینک تیب منینک نکوکا ایورسن نکوتک سنینک
سنینک دگا بساقی سنکا جیق تیور انوندی کوداز اوش منینک تیرمینک
تونا ک اول بودنیا ای دنیا بکی تونا ک انجرا بولما زساقیح دگا اونکی
تیلاما تونا ک تاسن ارتوق سقنیح سقنیح اصلی اوجاق تروروم اشنیح
بوارتارا داژیک اداژ توتماغید یاکیجکو سقینجینک سقنیح تماکید
نانکلیغ بورولت تورومانقاد تهریلمش نیکسنکنی توکال اول سحار
انی قیل توتاشی تهریلکو اورون بواژون نیکین قودانکا یوزاورون
اداژقوت تلاک ارزومیلکو تیلا بولمنکو اداژقولسا امکاک بیلا
بیات فضلینکا بهر بقا کورساتین لخاادکولوک قیلدی بتروبعین
قلن خلق اوزاقیلدی الکینکا اوزون تلاک ارزوبهردی بویرق تلسزدن
سنیک تکان اوزلوک بیات قولاوین سنکا قیلدی مونکلوغ کورورسا بایرین
مونونک شکری قیلغو بوکونای املیک بیات خلقینکا ادکو بولغید سلیک
کونی لیک اوجون شکری شکتی سینی کونی بول کونی لیک اوزاتورقانی
اوقوش یرلا ایشلا قموغ ایشلادیک هوی قابسیقما کونکول توت تیریک

نغرسا ق بولون برجا بورنونک اوزا
تورو قیل اولوغ قا کیجیک کا توزا

بودون قلقی تنکسین بولوب ارتاسا
کورو ایدما استکیل قیسا توزیسا

سکوتیرا اشیتکیل ای سلکی تنکریز
بلیک بیرلا ایشلاب قیزارتغیل سنیڭ

بوکون ادکو بولسون تیسا سن قتوغ
اوزونک ادکو بولغیل ای ایدا اولوغ

قتوغ بلغانوق سوز ایدی تیسا
اوزونک سوز کو بودتونک سوزلاکا بسا

بوکلادیش اول قنجا برسا بتی
اولا ولا بر بر برجا اولدیش یکشی

بودون ارتاسا انی بکلار توزادّ
قلی ارتاسا بکدانی کیم سوزار

سن اوز قیلقینک استکیل قلینجینک کونیت
بودون قیلقی ابتلوز سن اوزنی اقیت

یراغسیز نی اتماک تیلاسا اوزونک
یراغسیز قایقما کیسلدی سوزونک

او تون قا قتیلما قیادیز یرا
بوایکی قلیق دینّ بولوزار قرا

یراغسیز بقوزنک اوزونک قولماسا
یراغسیز نی قیلما سوزایدیم کسا

اراتزکا اقینما سن انجما سوجیک
تنکیز اول بوایکی انکار یوق کیجیک

قلیقینک کونی توت قیلینجینک سیلیک
اوقوش بولسو یولجیک کیسکا شینک بلیک

کونکول تلک کونی توت کورادرام اولوغ
اوزونک نی اوینتما ینیکلما یولوغ

کوتورما کونکول سن کوقازلانما کیک
ارات سوتلیم تیت کوکوزکرما کیک

لخاکورکوکوزلوک کوقانورادیک
اولوم یرکا کومدی اشوندی بریک

سما لحتی ایمش بلیکلیک بدوک
بلیک لیک سوزی توتسا توشاکراوک

تنبیه سعد

حزینم اوکوش کوقانمانکین حشم سوتلیم تیبت کوتورماکین
کوجینکا کوقانیب کوکوزکیرکوبی یوریتوماذکی برجیبون قاالین
بوشی بولما ایش تاسن اقکانغ اوزونک قیلاغین قلی کلسا اقکانک
ایقاک ایشلاما ایش مکردین ایشی ایقاک ایش تا اسغین بلومان کیشی
اجیغ بیرکو بولسا ایقیب ترک تکور قننن بیرکا اورسا امول لوق اولور
ایقاک قورغو بولما قلینجین سوزون سیر بنکیدسیر بنسا اتانور توزون
اقی بول بودون قا اولانک یشور سران بولسا نکلاراتین اتا نتور
ایریک سوزلاماکو اوزونک توتوبرک ایریک سوزکا تومليركشی لونکلی ترک
سوجیک سوزلا برجاکشی کاتیلن اجوق توت یوزونکنی یروق توت الین
بودون قاتلوسا تلوتوت قلینج کونی توت کونکول تنک کونی توت یورق
قرا ادکو بولسا اینک ادکوسی اوزمنکا بولوزای بودون بلکوسی
قلی ادکو بولسا بوبکلار قلینج قونغ ایدکا ادکو بولورمسنک سقلیج
ایانک بولسا بکلار قلنجی اسیز اسیزلار کوجایون یوزاد ادکوایز
اسیز بولما اتینک اسیز قلماغبد اسیزلارنی قسغیل بولیرماکبد
اسیز لنک اغواولسه بما بواغو اغوبکلی بولماز تریکلیک بیکو
اوقوشلوغ کیم ارسا انی توت نفس ملکلنک سوزک توتکو رازکیل حقین

بو تون جین کیتدی کو اتلیغ کشیگ — اوزونگ کا یقین تون انکار میرا ایشیگ
یو آلمی اژون قلغی ارسالیا یاغ — اوسال بولما سقلان یولی کرتیغ
یراتیب کودا تنیب کونکولوک الیر — کونکول بیرلا ارسا یوز اقرار بیریر
اولوموک اونتما سا قنج قسغا تونت — اولوم کا بسیقما ایا ایلکی قونت
اودیما بوغقلن یتلا ای املیگ — اسور ما بو بکلیگ بیلا ای سیلیگ
بوکونیکی اداژکا اقنما سقین — یارینقی اداژیگ تیلا کرتقین
سقونجی اوزون اول اداژی اوکوش — اداژ بولسا موندا غ کراک بولسا توش
اداژادکو قولسا یوریی ادکو بولد — اوکوش نعمت اتجرا یودی منکو بولد
نکو میرا شیتکلی ملیگ یلمش ادّ — بلیلیر لا ایلدا اغیر بولیش ایدی

سعد

بیان میرسا عزنی یوز اول غایتی — اوکوش رحمت اتجرا اوزونگ راحتی
قلی اوزکورا سا اوجون لوق انوق — اوجوز لوق فینی قا کیمینگ طاقی
ای املیگ اوتاجی سانی سا بوکون — بولدون برجا ایکلیگ سنکا موکلوغون
قایوسی کوتوریلش بولور کوچ ایریبنج — قایوسی جیغای لیغ بیلا ایرسا قنج
قایواج قایوسی بالینمش بولور — قایوقدغو میرلا اولینمیش بولور
سینگ دا اتروز کون بولا رینگ امی — اوتا غیلدا اروسیرلا بولیغلی قامی
قلی قلما سا سن امی سا اوتی — بولدون قا بولور سن تنر بکلیگ یوتی

سینینگ دینی اینتغایا دین بریبات جوابی انو تغیل اوزونگ کابرات
تریکلیگ کحاد ترک بوکلیگ قالور کراک لیگ سنگا ادگو اتینگ تزور
تزغلاغ تزور بو اژون ای ایلیگ سنگو اکسا اندا ایر بو الیگ
بوری ادگو لوگ قیلا کن اد لولوگ سنگا ادگو بولغا اجو منگگو لوگ
سنگو تیراشسگگ بوگو ایلحی بگ بوکلیگ اجیندا بلیر بولحی بگ
ایابگ بولوغلی بودون قا اولوغ کونگلول تیل کحیگ توتا اوزونگ کا یولوغ
ایاش بولوغلی ای اوستانگ الگ قتوغ ایش کا اشنوسن ایشلاتن گلگ
ملگ مرلا ایشلا قتوغ تورلوگ ایش ملگ دین کلمرا اول قتوغ کورکلوگ ایش
بریغلی تزور بو اژون قالغوسون اوزونگ ادگو لوگ قیلا یتتیب برغوسون
قالور دنیا اخر توغ غلی اولور اسیزاد گو ارسا گورانی قالور
اسیز کا متیلما گو بورکا اسیزین اتینگ ادگو بولسا قالیرادگو ایز
ای املگ قتغلان اوزوغ تورا اولاغ اوسا یوق کشی کا توقینوق بولوغ
بوکلیگ کوکی سق اوزوغ لوق تزور تغ مرا ژون قولسا موندین بولور
اوسا نما غیل اوسا بوکلیگ مربر اوسا یوق امگگو اژون دا اولیر
خصم قلما اوزکا سما توکا قان بو ایکی یازوق قا اولیر حیقسا جان
حرام قا قتلما گو دا زا اوز قتیغ حرام بیگلی اورنی تمغ اول متیغ
بغر ساق بولون برحا اینگلوق اوزا کشی یا بسی قولسا یودما ازا ...

بو ایکی یوزار قرشی اوردو تورا
اولوم کاتوغار تو توغولی یرکتی
اتین ایز قودورو اولوکلی یرکتی
اسیزاد کوارسا کورانی قالود
اوسانما اودتما سوغفلت قانی
فرشته بولوب قلغای اردی تبوغ
اوقا برغیل امدی ای کونکلی یزی

سعد

بوغفلت بیلا اوزبوقادوغ عجیب
بوغفلت اوسیندین کوزانیکل یارب
توزوکا تکورکیل یغیرساق یقینکا
بیان ایتغی اول یاذوق لوغ ایتی
سیغ یوق سوزی توتسا ایتلورامتی
بیا ایتغی یاراتوتغل امتی
ایتغاسینکا دین بیات یرکونا
ساقتش قاانوتغل حقتش یولیلا
قوتولغو برینک یاراموقتغل قانی
بویرکا قتملارا اسیزکا اوروں

اسیزلاراسیزلیک لاربن کیماسا — سن أشماقین برکا تونغیلیسا
املیک بولسا اسیزاژونغ بوزار — قیپسیغلی سی بولماسا یوریقی آزار
اغیرلاسن اد کوک تکوراد کولوک — بودون اد کو بولغای توزوای کولوک
اویون قا اشمیا اوزونکی کوراژ — اداژ کا سقونما کو نونک قالدیراژ
کونی لیک اوزا قیلتوردسن توردو — توردیبرلا سکلیک قروبایلاوردو
کوچی یتمیشینچی قتغلانسوا وز — یاقا قیلسا عذری قولوتورسوا وز
سکوتهراشیتکلی بودون شچی سی — توردوبیرلا ایلدا یدیغلی کوسی

سعد

ایابک قتغلان بوطاقت تسکی — توردوقیلبودون قاتکورکلاوتکی
قلی توشسا تقصیرینا عذری قول — تسلین کوندا توشه قلیتغیلیسکی
اوکوش قرناق اوزماسن التون کوموش — سکی بولسا یبرکیدا ولا کیدا وکوش
سینیکدگا قالغلی ماتوتسا اولوم — اوغول قیزا پیسیزلیک کا تولغا تولوم
قتغلان تربکلیک تامالا اشنوایدو — ساقتش تاقوتولغیلیمویان اوزکا تیدو
ایدی لحسنی امش بودون لادبکی — بودون دا بدوکی کیشدا یکی

سعد

ای قرناق اوروغلی اژدون تکلادی — اوزونکدگا ایکدین قودماقرناق بوردی
اداژ اداناغوقلعاسا تقش سنکا — اولوک تکماسوای اوروغ لوغ قریب

ایا بای بولوغلی بودون کاتکلو — قوقوزغیل بو بای لیق مویان الغولو
وفاسیز اژون قاکونکول باماغیلد — جفا قلغا اخر بولور ماکیلد
ایا بک بولوغلی بودون دگا بورون — بورون ایدبو بکلیک سن اتکیل اوردون
کوزی سوق ای ارتوق اوزون ساقورار — اولوم توتسا اخر بوتک اسغی یوق
اولوم توتسا اخر بوتک اسغی یوق — تورو قالغا مالینک سنکا تاتغی یوق
آش اژتکی ای املک اوکوش قیل تنوغ — سوزا ژسوزلا اوکران سن ارادم تنوغ
حعای تولشمیک بقا تورکورر — بولار یغ کودا ژسا بولور حین تورر
اوشا قی کیشک قلما اوزکا یقین — اوزون حین اوزونک دگا یراق توتسقین
بونکلیغ کشی اولکشی یاسلیغی — کشی یاسلیغین سن یغن بیلیغی
کشی سوقینکا بیرما ایلدا الیک — سیزیک تونما بورغا ایتلمش ایلیک
متغلان اوزونک فی تموغ دین بیرات — تنوغ ادکولوک قیل کودا ژکا بیات
بوکونکی کونونک دگا یارنقی کونونک — برواد کو بولسو یا رینقی تونونک
ادی خشی ایمش ملکلیک توزون — بتمش بو قیلغو اشینکنی سوزون

سعد

بوکون کا یارین سا رانتغو کونی — یارین قا ساقینسا یورغیل کونی
اوسا تما اوردغ تورا اوردما اوردون — اوزیر کوزا اوردغ توت اوینتسو اونی
بودین دالی دنیا دالی قوشی اولد — یغوشما زالکون بولی یارشی اولد
بودین دنیا بیرلا سرتما کی شرب — قوشما زالکیلون مونی بیلسا تب

بیرکی سی یغوسا مرکی سی تزار ایکی برلا توتسا کتی یول ازار
توتی یمل تروردنیا یغورسانی کلیر جوغلا بودا زاوجار ترل اونی
کلیر قوت قبوغقا قلتن بومدادور کونکول باسا یومقیغ ادین قایرور
بایودوم تیسا سن جیغای یولغوتر اغیر من تیسا سن اوجوز قیلغا بیر
اژون توقلوقی برحاج لیق تررور اداژی سقونچی کورامکاک ازور
ای املیک بونفسینک یغلاقتیغ تیلاکی نی بیرما یتورماقا تیغ
قوغ دگا اسیز راک یغی بوتوردر مونکارادکو قیلسا بو اسیز قیلور
وفاملسا یندورور بنوتی جفا جفا قیلسا اوتروقیلور بووفا
بو نفسینک اوجوزلا اغیر یولغاجان ملیک بک یولوب کوراوقوش یولغاخان
بودنیا یغی اول بونمسینک یغ بوامکی یغنک نی یدیغلیغ اغی
بوقوتقا کوقانیب کوتورما کونکول اینانما تربکلیک کا اردتوق تونکول
یدوکلوک اولوغ لوق بولحکو تررور بودولت اوتی برحا اوجکو تررور
سنکونیرا شسکیدای اصلی یدوک یغرساق سوزی توتسا اسغی کدوک

سعد

بوبکلیک بیلاسن کوتورما اکین کوکوزکو ما اردتوق اوزونک نی سقین
یرندی اژوتوغ سوروندی کا قود بیات بیرکا اندا بونعمت یکین
ای املیک کدا ودوم تیلا اچ کشیک اینک دگا بسا سربواچ کا ایشیک

بولاردا بیری قاضی یخکا اریغ — سغ بوق کراک تکسا خلق قا اسیغ
ایکنجی خلیفت کراک جین بتون — بودون بولسا اینج لیک تیر بلسا قوتون
اوچونجی کراک اوردوم کراک بو وزیر — بودون قاینیکو تکسا موندین تکیر
بو اوچ ایش دا بولسا کشی سی کونی — بودون اینج کا تکدی بر ودی کونی
اینتلکا املک مم بایوغا بودون — سنکا ارتغاادکو دعا اولسا اودون
بو اوچ ایش تا بولسا یراغسن کشی — یراغسن بولور برجا ایلکون انشی
مونکا رمنکزا توکلدی امدی سوزوم — اشدتکل مونی من زای کورکلوک بوزوم

سعد

بو یک کا وزیر اول تو توب یتکوچی — املی انی قبغی بو اول اینتکوچی
قلی تتروستسا بر وندوق وزیر — قبغ تتروبولدی اوزوم اینوچی
بودنیا انتکلیک بو ترکی سانی — بو رغلی بو نکلوق نخا بیرانی
بیزینگ دگا اوزاقی قو تو برغوچی — بیدی تودنی قاندی اولوب ستغوچی
اولوغ توی بقیب کو ریتو رلار کودو — اوقیر بیزنی برغو سیزیک سیز اولار
تغ بیر قوتو اول قو یندا قی لاردا — بیزینگ دگا بسا ترکی یکلی اولار
بو کون بیز کا تکدی بو ترکی بیمی — نخا بیز کا ارکی سکو کدکو می
اوقر لار اولوب ستغوچی لانادو — سورار لار قو یندا قی لار قو ریتو
بیری سی سورار کو ریری سی اوقیر — بو ایکی اراکیم ا راژکا تکیر

ای املک اوسا نماسا قیمانا اوزون — اوزون قالغوار ماذای قلقی توزون
حرام قاقتلما ای املک سقین — حرام قاقرار ورکو نکول بیل یقین
سقع بوق بولاین تنسا ای کولوک — حلال یی حلال دین کو تورکیل اولوک
نیکو تیراشمیکید حلال بیکلی ار — سقع بوق بشی حین حلال تنکلی ار
حلال بیکلی قیلمان بیات قایا ذوق — حلال یی حلال قیل یا رین لیق ازوق
کیمینک بوغزی اکنی یاراسا اریغ — اردمی اینیک دین ساذوقی اریغ
اریغلیق تلاسا اریتغید بوغوز — اریتسا بوغوز بولدی اسغینک اوکوز
اوزونکا اسغی قولما بودون اسغی قول — بودون اسغی اتجرا اوزونکا اسغی اول
نیکو تیراشیتکید اولوغ کندیکی — قوتوغ ایش اجیندا ایتو دیش اوکی

بسغر

قوت اول بک بودون قاقوتادغو کراک — قوتادسا بودون قوتی تودغو کراک
بویکلاد تکز تک قوتی بولجولوک — تکیز کا یغو غلی یا یوغو کراک
بویکلاد تاغ اول کانی التون کوموش — کوموش کان قزیغلی یا یورا اول اوکوش
اسیغ لیغ کراک بک کو دالکی اتی — اذون بودینکا تکسا اندین توتی
شیتی تک بروغید ای ایلجی بوکو — بودون بولسو سندین کو راحکی یکو
امانت بودوردی بیات بویتو نکا — کودا ذو امانت ایتغاسنکا
ای ایلیک بقا کورسن اوزکا کوزون — مراوزکا خانک قیرارسا اوزون

تنکرز دا ایکی کوهمز توکا ماز سنکا تبوت دا ایکی یاقوت یتوماز سنکا
یغیز یر قتیندا ائی التون کومش تیرارسا حزینه او رورسا اوکوش
بوتاغ لار قتیندا احقار کوهریغ قرب یتروماز لار سنکا ای اریغ
یغیز یر اوزالا او توکلی اثمن تریب سن تولولارسا قزناق اثمن
اوجوغلی بوریغلی سقلجرابا لیق قوتولماز سینسک دین ایاسر قلیق
اژدن تنزکینورایلدا ارقشن بویب اغی جز تینسک کیش تیرارسا ایلیب
قصب توزی دومی اژدن تانکشوتی سنکا کلسا تولماز اغی قزناقتی
کقل تازی بوکتل تاغی ارقوتی اقور تولدری تولماز بوسوقلوق تانی
تیریلدری تومان مینک تلوکوب تتیر یزی دا قلین بوندا قوردا ختین
یزی تاغ یر یک توب بوریر قوی سوروک یاقول کونک تبوغمی ای قلقی اوروک
یاقوزدا یوریغلی قلین کوب قوتوز یاتوزدا یوریغلی اودا سنکا کاراکوز
تیادا یوریغلی بوامغا تکا قوتولماز سینسک دین ای ارسیک کا
سیغون موناق ارسا سوقاق یا ائتی سنکا یم توکا ماس ای اداکو قلیق
تولان یا تاغی توت تقی کوک تکا توتوب کلدوروراز سنکا ای بوکا
بوری تیلکوا رسلان ادیغ یا تونکوز سینسک دین قوتولماز اوراژدا توز
قوغوتوزدا ای ارسا یا تورنا یوغاق یاتوی توت یا یوکریک یا تولیخ یاتاق
قلنچ دا اوجوغلی قراقوش بوری سینسک دین کومازایا کوک بوری

اوحاریغ اوجورماز سینگ قوشلاینگ — یورینغ یوریتماز کوراسرسکایتسنگ
اتالیغ اتاسیز قالیرینگلوزون — انالیغ اناسیز یولوراوکسوزون
یوموبجا اژون برجا یوترو سنکا — توکاماز توکارسگای کوجلوک توتکا
قوغ مرد یوغوزقا اکین کا یولوب — اژون برجا تیرد ینگ قودرسگا اولوب
سکواسغی اخرا اژون تیرد کونگ — اجل جان تیراد یواوزار یوکوکونگ
کورُوبرسا برجا یوسوقلوق تیرور — سوقون اجمیش اوزلار قجان توق یولور
سکوتیراشیتکلد کوزی توق کتی — یوکوزتوقلوقی اول یوبای لیق مشی
اژون یوترو بُلسا کوزی سوق توکال — انی بای تیسا یولماغای یومحال
جیغای تیب ایورلار قایو اول جیغای — کوزی سُوق جیغای اول نجا ارسا بای
کوزی سوق کتی کا بایوب اسغی یوق — سوقوغ یرلیقا غیدا یاکونکلی توق
کوزی سوق قا توتماز یودنیا یوتون — باری تب تیکوجی تیریلدی قوتون
کوزی سوق کتی سنکا تودماز کوزی — مکر یولماغیلنجا قرایرّ یوزی
یواردی الملک منلنگ یلمیشیم — سنکا سوزلادیم مَن سکواوقیشیم
موتوپسوزلادیم سوزاشیتی اوزونگ — یتا بقسا کونکلونگ اجیلغا کوزونگ
سوزدوم توتسا اسغی یا رین تکا اوک — قلی توتماسا سن سنکا یولغا یوک
سکوتیراشیتکلد اوقشلوغ تیلی — سنکا اوتلارامدی اشیتسا قلی

سعد

نصحت کشی کا قیلور اول تسوه — نصحت تیکو لا تیلاسا یسوه
قلی یونیکونی بیو یلما یسا — قیلما قوزمر کوما راون یسو
بوسوزلا راشیتی املیک تیغلادی — ایورای اوردومش کیتی دا کلری
منکلیک سگا امدی ای کونکلی اوزغ — بو کلیک منکا بولدی امدی بو دوغ
من امدی بلیندیم ایجلدی کوزوم — مینی اونقا اتمش منینک بو اوزوم
کونی لیک گا ازمش اوزوم ای اولوغ — ایو بردینک امدی کونی لیک بولوغ
دعا قیلّ ای اوزغورمش امدی منکا — بیات بیرسو توفیق کورادکو بینکا

اوزغورمش جوابی ایلیک کا

بیتون بردی اوزغورمش ای دی ای بیک — بیات بیرسو توفیق تیلا کینک کا تک
قتیغلان اوقوش بیرلا بسغیل هوی — موی قا بسیقسا بولور ایاقا
سینی النقاجی بو ات اوزقلقی برجا سنکا قنغ اول — ات اوزقلقی برجا سنکا قنغ اول
ایدی کیکلی دنیا تروں بو قوری — تلم بک کوردی بو قلقی قوری
تلم بک قرینتی سینی تک اریک — سینی ما اوزون تو تماغا بو تیریک
اولا بردی قالدی سنکا بو اوزون — یا قا قیلما اول کون کرا کینک کورون
اولوموک اونتما ای ایلیک اوزون — سیریک تو تما کلکا سنکا ترک اوزون
اوزونکی بنی اونیتما ای ایلیک ساقین — قلی اوزا اونیتسا تو بونکا یقین
بو امکی سنکینک کیم اونیتسا قلی — اینک دین بیرادی کونی لیک بولی

سکونتی اشتکلد اوزین سلمیش ادّ ماوی سن اوقوش قابلون قلمش ادّ

سعد

اولوموک اوینتما کورونک بودتونکاول اوزونکنی اینتما سنی بودتونکاول
منی دین قودومیش اوزونکمن تنسای اوزونکمن تنسای اوقوادّونکاول
بسوغ دا تروربوکورونماس اولوم حیقا توشسا هرکزا اوینتما ذاولوم
تیرمکا ادین هیچ یوزارسا قین تب اردی بواجیغ اولوم کا نقین
انندا ابسا کورنخا ایشلاذاول انی برجا کورکا اولوم اجسا بول
تب اردی بینا بواولومدا ابسا قرایرقندا اولوب اوبراسا
بوحالیغ بیلیرکا اوقوشلوغ کشی سکونکا اودیرانچ سنکیبراشی
سکوتی اشسکلد ملکبرکوجی ملکبیرلامت اولوغ توتقوجی
بدوک قوت بومنت ادمرتوت کونکول قودومبر بودنیا مونکدین تونکول
توناک اول بودنیا اتحی اوزیلان مونی قودبروزحین اژون قا اولان
سوزوک جان کا نی بوقوایرتوغی قوامرکاب اورتنورای قلقی اغی
بودنیا توناک اول فرانکقوقودوغ ملامحنت اول برجا موندا غ بودوغ
نا اینچ لیک تیلاسا توناک تا توروب نا اوزوقولورسا کونکول اوکا اوروب
قودومبر اقون جا قرا توبراقیغ اولوغ منکگوایلد قولنراک بوساقیغ
بوتوغ توزتومان دین اوروتزاوزونک سوزوک منکگوایلد قولسن اجیلک کوزونک

وقف

لخامینک یشاساسن اخراولوم — یتاراوک توتاراوک سینی ای کونوم
لخاارتساد ینیاش اغرینغ لاری — تغ ارتوق ارتاراای ارسیک اوزک
لخامینک مشاساتلاساتلاک — توکال اوک بولوماذبلونساتلاک
سکوتیراشسکلدای قیلقی اوینغ — بواولاک اوقی بیرلاکونکلی یالینغ

سعد

توکال امینک یشاساتیلاکن تمام — توکال اوک بلوماذکراکین تمام
تلاکن تلاکلی توکالین تیلادار — تلاکن توکاساتوکارجین تمام
سوزاسغی اول ارماذاوکوش سوزلاساسا — یاسوزنی تانکرقابااوکوش تانکلاسا
سوزاسغی اول اول کواشیتمش سوزوک — ایبایش کاتوتساونتساوزوک
اوکوش سوزلادم سوزاشیتینک توکال — سوزوم اش کاتوتیلاینک اسغال
تلم تیدنومادیم تلم سوزلادی — سوزوم اکسومادی سقی اکسودی
بیات بیرسوتوفیق سنکاای املیک — تموغ اداولوکاتکورکیدالیک
تلاکیرسوتنکریکوراذسوسینی — دعاداونیتماای املیک مینی
سوزین کستی قوتتی اداقین اوزو — املیک تیدنی ایدی اوزاولدورتیو
حقارادی بیکوالحکوتورلوکاشی — ایوراذقاتاتای ادکوبرکشی
الکسوندی اوزغورمش الدی بیکو — بیدی ایتحتی ازراق اول الحکو بیکو
الکترتی اشتین بمادی ادین — شکرقیلدی دبقاتادی ایتین

وقف

اورو تورردی اودغورمش ایدی سیلام — املک مایتوت بردی قیلدی قیام
تورروب جیقتی اودغورمش اندین بورسب — اودوجیقتی املک اوزا توبن یوب
اسانلاشتی املک سلا اولکورا — الکلاشتی قالدی املک قدغورا
توروب بردی اندین بناتاغ تبا — قداشی اودوبردی الکین اوبا
اثوردی قداشین کورا اودغورمیشا — اسانلاشتی بندی بوا اوکدومیشا
اثینکا کلیب کیردی کونکلی قوقوز — ساتمیح قدغومرلا اودمادی کوز
توغاردین یشیتمش کوتوردی اورو — اژون تولدی کافور سحاز تک تولو
یشتی قوینی کوکسین کوتوردی اورو — قوغوقیرتشی بولدی دینا تولو
قوشه یوزی تک یارودی اژون — قلیق بولدی کافور سحاز تک اورون
بناقوینی ترکن توشاکین توزوب — یونگدی یوکوندی کونکول توزاوروب
قونمکرتی اتلاندی اقدین کورا — بناقرشی قاکیردی اندین کورا
توشوب کردی قرشی اجینکا یوریب — اوقدی املک یوکوروندی کریب
امتی املک اشنوا اودغورمیشیغ — بجاقاملمشیغ مم بخان برمشیغ
بنا امدی املک ای اوکدومیشیم — اجیغ بولدی امدی منکا ییراشیم
نکوتک تریلکو یوکون دانادو — جوکوب بردی اکنیم قویوماس اورو
نراک اردی بکلیک یونکلوق یوکی — یوقدغوساتمیح اوزدی کونکلوم کوکی
اواتسین نولوماس بودون نشلاسا — یانکلیک ایشین نرجا بکا ایشلاسا

ادات توتسا شک سین کوراک تک تقاد — بونک بولماسا ادیبغلما زافکار
نکوتیراشتکلک بوسوبشلا زادر — تیرمکلک ادیب بکایشن اشلاراد

سعد

خزینه ادات بولدی بکلاره کوجی — بوالکی بیلاالیراوزاوجی
بوالکی بیلابکمدوکلوک بولور — بوایکی دمیتسابدوربکقاجی
ادات تیرکوکاکوردقلیم تک بربر — تک الماق قلاساکوروکوج تکیر
بیراکیم منتک مابیراوک بوبوغوز — تلوک موبخانکلوق بوکی بودماک اوز

ناراولکدوملسن ایلیکاایلک اشلوتوروشر ایتور

غوث بردی اوکدوملش ابدی املک — قمغ ایشکااونکدون بودیسوالملک
بیراغسین بودیتماتیلینک دایقوز — بیات تبلاماغای ای سلکی اونکور
بونکلک کوجون المادینک سن تلاب — بیات بردی فضلی بیلابلکولاب
اغیرلادی بردی بونکلک سنکا — موفونک شکری ملغیلای سلکی کینکا
کونکول توزاوزونک سوزبیات قاتیین — بودون قاتوروقیل یغرساق لقمن
بوانکغااوقوش بیرلابسغیلاوتوب — بونفسینک سلیک بیرلاسحیکلوتوب
نکوتیراشتکلک ملک بیرکوجی — ملک بیرلانفسیک هواغ بسغوجی

سعد

اتاوزتوزتیلاسا هوابونی سی هوا اولسا کونلوراتاوزاکری سی
قتیغلان موقابلون بولماغیل موی نفس ایلکون بودون اوغری سی
تلوک بولدی عاجزاوزونکای املک قموغ ادکو قیلغو کوجونک بادایلک
سکوکا موتکادورسامرخاقتیغ سکوکا قلورسامرمکلک اجیغ
خزینه قلیم بادارات سواوکوش قموغ ایشکا بولمی ملک بادا وقوش
ارات سقوندورخزینه اولا اولادین اوزونکا یمنک اوزتیلا
سکونمراشسکلک یعنی کوراد کوموش برسا التون بغیسین اوراد
قلی قولساسن توتمی اوستانکا املیک ارات سقوندوراوکا بیرادیک
ارات سقوندورتیلاکیل تلاک تلاک برجاکلکای یغی بونی اک
ارات کوبرقلین تون سقوندورسنا سقوکرجان سبرکای سنکا برکونا
بوکافراوجون کوداراتسوتولوم اولوب توشساکافردا بولماز اولوم
ارات سوسلایمخ بوکافریغیخ بیات دین تلاکوج سن ارقانکادیغ
اقمن برقین اورتاسیغیل برخانین انینکاوزنی مسجد جماعت قلین
بلون قلغیل اوغلین قیزین ماکونکن خزینه اورانداسن المیش سکسن
مسلمان لیق احکیل شریعت بیدی اینکبولغاادکواوزونک بولغاکد
مسلمان قایقماتکورماالک انینکخصمی تنکری توردای املک
مسلمان مسلمان بیلاادل قداش قداش قاقتیلسااولام ادکولاش

تورو سر بودون قارا ازقیلسونی سنکا ادکو بیرلا دعا قولسونی
بیان بیرکا اوتروسقنحن سنکا سینینگ بولغای ایکی اژون ای تونکا

اوکدوملش جوابی ایلمکا

ایلمک ایدی کو رکاوک ایو رسا بوسوز اوزوم مامونی اوتی تیلا رقلسا اوز
قانمق مونکا رتکو اشیم ای اژن مونی قلغو قاسن منکا یاریی سین
ایلا ایتکو بودون سوزکو اشنو توروب بواج تش توروغلی براغین کوروب
سقارسنگ سقوندورکو راجیغ سریب سینی سقماکوجی نه سوزکو سریب
مونونگ دگا انگ اشنو ایلا ایتکو کراک بواج تش کینت لادا ریتغو کراک
بودونغ تورو بیرلا توزکیل توکال سوزولسوکو رایلدا ایراغ سیز محال
قتی انچ ایلا ایتکو تکو ماس اوزوم اوکوش بولدی ایشلا دیتو ماذکو حوم

اوکدوملش جوابی ایلمکا

سوتسیزدی اوکدوملش ایدی ای بک اوزانما ایشینگ سن قموغ ایشکا تاک
بوکون قلماسا ایش یارین ایش بولور ایشینگ ایش اوزا بولسا ایرکلیب قالور
ایتا تورسوزا تورسو ایلا ایشلا دین بودون انچ کا تکلای اوزونکا یا دین
ایسین بولما ایسیز اسنکا یوریت ایسیز لادنی مرجا ایلینگ کا ادیت
کونی بول کونی قیل کونی توتی یوریتی ایسیز اکری کو نکای کو نیتکای قلتی
سکوتنی اشلسکل کونی کو نکلی توز کونکول تیل قیلنجی نحا قیلغی اوز

[164b]

سعد

اسیز کا قسلما یور یغد کوسیغ — کونی اکری بر لا کونی یاد کونی
کم ایسیز قیلیسا یولیندا یورغ — کونی کا کونی یول کونی لیک کونی
ای املیک اراتی دین سنکا جاره یوق — اراتی بیر لا بکلار سوزان قلغانوق
اراتی تورکو سغقوا جینغوا جیغ — حسغا یغ یایو تغو تودورغوا جیغ
تبغ دا یور یغلی ادمیغ قایو بیر — بتوغحی ادمیغ کیسیسا تورمازبیر
ای املیک تبوغحی یوقاج تورلوکاول — سجا ادرا تولغیدینکلما سویول
اولاردا مردسی تیلادیوزسقی — انکاریوزسقی قیلغوقانساقیقی
تقی بیر قوتوسی تیلادینک تقاد — ملوغ قیلسوحانیز تقاربیرانکار
تقی بیر تیلادینک یمایوزسقی — مم اتی تونتیلادکوریوزیساماقی
قلی الب الیم ادسا بیرکیل کوموش — قلیغ اوزسواجسوسنکا کندا اولوش
ملیکلیک اوقوشلوغ ادرسا بلیک — اغیرلا تکوزنک اوزا تغیل الیک
اسیزادسا کوحکای کوتورمانی — املیک بیرما املکا اولیتغاسینی
کوتورمایا تومایسیزاوکتامیک — اغوقیلغاشکسیزسنکا اوزامیک
نکوتیراشنکلیک یوکا یقغوسی — یایوسا بش اکمازیوروزیقغاسی
اسیزیک یایوتمای قلیقی اونود — اسیزلادیایوسا قیلیغ ارتاتور
الیک تاریقی یولسا ادکویمما — قیلیغ ارتاتورکورمونکادیبیورما

مونکا دسا ما ادکو قلنی لیغ یکتی — قلیغ ادتا تورمم اول ادکو توسی
اسیزیک اوجوزلا کونیتکا یودتی — اغیرلا غیلادلوک اولانکا قلیتی
یغرسافی کشیک توتا اوزونکا یقتی — اقوتسوزنی اوزکا یراق توتسقین
اسیغ لیغ قایو اول اسیغ سیرقا یونی — سزادرا سجا توت ای یلکا یوکو
سقادسقمازیک ما سجا توت اونکتی — سقرکا سقوک بول یغی قایلتی
یراق توت سقونحونک تیلاما زکشیک — سقونما انکا رسرما قیلغوا ایشیک
امینک خانت بیلا قتما غیلک — یرا غلیغ یرا غسین بیلا تو تما غیلک
سرایشنی انکگوکا ایما تلتی — ایشانکو بولور ایش قالور قلمادین
اشیک اش سلکلی کتی لارکا بیر — قیلو سلما سا ایش سنیب قدغو قیر
تیوغ قابولوب برما ادکا ایشیک — اوزونکا تسولغوا وجون توز کشیک
ایل اسغی تیلاما اوزا سغینک تیلا — کتی اسغینکا بقما تورما ایلا
کتی کونکلی کورما اول اسغی اوجون — ایل اسغی تیلا اوزنی تورما کوجون
سنکا کیم تسولور تسولغیلا انکار — تسولما زکشیک توت اوزونکدا سینکار
اسیغ لیغ کشیک سن اغیرلا یوتوت — اینک اسغی کلکا سنکا توزغا توت
سنکا قلغوا یشلا دیو اول ای ایلیک — مونی قلدینک ارسا سن اینک ایلیک
اینک ادکو یولغا قوتلغا اوزونک — سینک دگا کدین قالغا اینک سوزونک
بایوغا بودون ایل اینتلکا اوردون — لخا قولسا قرنا ق حرمنه اوردون

سکونترا شلکلدیغر ساق رکنی یعر ساق لیقی کوردسوزینکا توشی

سعر

قایوایلدیکی بولسا ادکوکونی بایودی اول بودنی توغدی کونی
بودون بای لیقی بلکا بای لیق تورور تلاسامونی توتن تلاسانی
اولوش کندا جیندا سن اوغریغ ارنت اوماک ارقیشیغ یولدا ایمن یورت
ایلاچ دا کیتارکیلدیوردون کجالرن تشیرتن ارتغیلقرا قچی یارین
اسیزیکتنی بیرلا قلقتن اقود اسیزکا اسیزلیکیراشورتکود
اسیزلیکیاجوغدا اودودا کراک یوریتی بولسا ادکوایاسرب یوراک
ادیزما یوایلیودنی قاجتورلوکاول مونی ادرا توتغیل اجوق بولسا یول
اولارتدا ایری سلکا عالم قورور یوعالم بیلا ارکا توتمف بولور
اغرلاب بولاریغ سکوایسا قیل شریعت یولی توتموبون سراکیل
بولارنینگ حقی تندما الحکوسکو بیروتورمونکادماسوایلحی یوکو
کونکول اینچ لیکی بیرلا اوکراتسولار یلیکسیزلاراندین ما اوکراتسولار
بولادگا بسا محتسب لاتورور بولادالکی کوجلوک کراک ای اونور
قسا توتسا قاسق ما قا بوشلاغیغ تولوتوتسا مرکت جماعت لاریغ
بسا تی قوتواول سنکا تبغوجی تندا توتماسا سن بواول قبغوجی
بولاریوک کوتورمادبولارینینگ یوکی سنکا یودکوتکسامونینگ امکاکی

بولاردگا بسا قالدی بودونگ قوا
بولاریغ تو رویر لا اد کو کورا

بوما اوچ قوتوا ول موني اورا توت
کوحاما کوجاسا بولورایلکا یوت

بولاردا مری سی بوبایلاد قرور
بودون کوچ لوکی اولای قلغی اوزور

بولاردگا بسا سی کورا ورتا کتی
براور تو قیلوماز توبای لارا ایتی

حیغای لاد تورور کو ربولاردگا بسا
بولاریغ کودا زکو قوغ دیزاوسا

یودورما کوبای لاریوکی اورتوغا
براور تو بوزولغا تو کالارتاغا

حیغای قایودورما کوا ورتا یوکی
حیغای اولکا اجین اوزولکا کوکی

حمایغ کودازیلسا اورتو بولور
براور تو بیرارتینسا بای لیق بولور

حیغای اورتو بولسا براور تو مایور
بایوسا براورتو املینگ بای تولور

املانتلورا راژکا تکری بولدوی
بایوسا براورتو املینگ بای تولون

دعا اورتاو اورتو سنگا اول اوزور

سکوتهراشیتکلد اوچ اوردوخانی
اتاادکو تلای اولو کلی قانی

کمسنگ ادکو انی بیلاحفسا جان
کسیلما زانسنگ انی ادکو دعان

اولوب کیم قالورا رسا ادکو دعا
ینابیرتهر یکلیگ بولورتو توغا

کراک بیراوزا توت کراک برقتن
جاشقسا اوزونگ کو ربوادکو اتن

اتاادکو کراک کورا وزاولکو تروز
اولورا وزانی قالسا منلکو تروز

دعیت حقی بادسینگ دا کوراوچ
بوحق نی اوتاکیل اوزون قلما کوچ

بری سی املینگ دا اریغ تو تکوش
عیادین کودازکیل ای سلکی اوکوش

تغ بر بولدون قاتورور بر کونی کوتورر ایکی دن کوجین کورانی
اوحولخی امن توتقوغ بولاریغ قرالخی سکادجی ارتغیلاریغ
اوتامش بولورسن رعیت حقی سن اوترو حقینک قولای املخ انی
رعیت اوزا اولسینک اوح حقینک تلاکو اولاردین سن اج قولجاقینک
بری برلیغینک غه اغرتوتسالار نکو ایسا تورکین انی قیلسالار
امکنخ تندماسالار خزینه حق اودینداتکورسای الکی انی
اوجونخی یغ قاینی بولسالار سقاریتک کیم ارسا انی سقسالار
اوتامش بولورسن اوزونک حق لارین اولارما اوتامش بولورا وزحقین
بونکلغ کراک بک بودیسا بولوغ رعیت اوش اندغ کراک ای اولوغ
بولدون بلسا اوترو بکی ادکوسین بکن بولسا اینخ لیک بورتسا کوسین
ای املک بواول بوقوتونک بلکولوک سنکا ایکی اژدون تکورکو اولوک
انینک دگا ایسا بیلکا عالم تورور بولدونقا ملک برسو بترو کوردوب
بنا الکی کوجلوک بولور محتسب اسیز لارنی بیغسو جماعت کیزیب
سا تغی کوداز سوامانت لارین قیلوتورسواوزلار نصحت لارین
تریغی تریغ قاایریک بولسونی سما یلغی جی امکدش اوکلیسونی
اراق قالدی امدی سنکا تیغوجی یغی قابوری قابول بورتوجی
سقوندوروبولاریغ اجین نیک بیلا کورو توراد بزاش کاقتما بولا

تسولور تنکنحا اغیرلا اجین — بایو تغیل بنکن سن بدونکیل کوجین
یغی قا بوری قا ایتنسو تولوم — اداش قا بولوب اون یغی قا اولوم
اجلغا محلکا قموغ ایشلادینگ — سوزولکا اتلکا قموغ ایش سینگ
سنکا بولغا ایکی اژون ادکوسی — بیاتم سقونجی اوزونگ بلغوسی
کونی لیگ بو اول کور کونی بول کونی — شلا اکا تکورکای کونی لیگ سینی
سینی تنکری سیقکای کونی لیگ اجون — کونی لیگ ادین قلما خلق لار اوجون
نکو تهر اشتکلک ای کونکلی بروق — مونونگ معنی سی کوندوسوزکا تتوق

سعر

کونی لیگ اوجون کوک اداقین تزور — یدملمش اوجون برکا اونتم اونور
یلما کونی تورکونکول توت کونی — کونی ایکی اژون کونی لیگ ملور
ای ایلیگ مونوقی اوزوم بیلیشین — اوتوندوم سنکا من اجین مم تشین
املکوا اژون لوغ اسیغ قلغوسوز — بوادی مونوقی ایوسردکاوز
بو اژون ارا اژی بیلا ادکوات — سنکا بولغا دنیا یا عقبی اولات
بو دنیا نکی برجا قالغوقرور — ایتنگ ادکو قلغیل اوزا ولکو تزور
ملک محشی سوزلا دمونکا رمنکزا تو — سوزی معنی سرلا افکا دینکزا تو

سعر

انتم ادکو بولسوا وزوم اولسونی — تیریک اولکو اخرا تیم قا لسونی

اوسا ادکو لوک قل ات آدکو تیلا
اوذونک منکگو اتین تیریک بولسونی

اشیتی املک سئوسئوندی قنغ
کونکول کوزیروتی بلوندی تاتنغ

اوکوش القتنو اوکدی اوکدوملیشیکد
ایورسوزلادینک سن اوذونک سلمیشک

بیات بیرسوتوفیق بوکون دانادو
سن ایمش بوسوزلار توتاین کودو

سئینک تکسوتحی منکا بردی رب
اوحادی تیلاسا تیلاک بیرکاتیب

بیات بیرسوار زوتیلا کینک توکال
توکال قلدینک اوذوم لیا ادکو فال

بوکون دانادوسن بغرساق لیقین
بسوت قلمنکا سن ای کونکلی یقین

بوتادگاسنکاجین اینا نوراوذوم
سوزونک اوزتمایندگا ای کورکاکول یوزوم

منکا کون ناکوتک بودمش کونوم
سئنسک گاکوردومن گا امدی مونوم

ایدی بحشی سوزلادکونکول املمش از
کونکول تیک بیریکیب یقین بولمش از

کونکول کیم کابوتسا انی کوزنکو توت
اوذونک کورکاسن تیب انی اذتروتوت

بغرساق کشی کوزکا کوزنکو بولور
انکا بقسا رقاشی سکنی توزکو بولور

کیمسنک کونکلی کیم کا یقین بولسا جین
امکا دیوتکو اوزکا یقین بولسا جین

بوتوملمش کشی کا انتغو سوزوک
توتوملمش کشی ایسا توتغو سوزوک

اشیتی کورادکدوملمش املک سوزین
سقوندی املال تیب بیروتی کوزین

سوزین کشی املک اوزی امردلوب
قوبوب حقتی اوکدوملمش اندین توردوب

املک اندانا دوکوراخ لیک قوردوب
املین اینی توزدی کورامکان بولدوب

ایسیرنک بیراتی کوراد کوک قموغ
اوزینکا بقن ملدی بردی اولغ

توزولدی بودون یم سوزولدی ایلی
تینیب اینچ کا تکدی سلاکون سلی

تاشدی برتکلیک ایدی اسغی بیلا
اداژن اشندی سقونجون کولا

املیک ما اغیرلادی اوکدولیشیک
اینماندی انکار بردی برجا ایشیک

یوردی بیراخا بو اوکدولیشیما
تنریلدی ساقنچ قدغو بیرلاتشا

اوزینکا بقا کوردی قلقن ایشن
تنریکلیک سکت لیک یا ثاقتلمشن

اجیلدی بروب کونکلی کوکسی کوزی
ارستماق تیلادی بوکونکلی توزی

ایوردمن بوردیم اوسالن کولا
تنریکلیک یا ثابولدی عقلت بیلا

تنریکلیک کوجی بردی میندن کیتیب
تیاق توتی الکیم بوترکن ایتیب

ماک اوکدولیس برتکلیک کاسی بوبه قلماز وا اوغرامیس اسور

اوکوندی ایوردی بردی اسیر کونوم
تنریکلیک توکادی قرار دور تونوم

ایوردمن بوردیم اوسالن کولا
کونوم نه کوردوم ساقالن بیلا

ملدی ارزو نعمت اوزوم اولایو
بریلدی یم اوتک ملو بیلمایو

برتکلیک اوقتی یغولدی اولوم
اولوم کا ایتیک بوتی یا اونکو بولوم

سچیم بولدی سنمکفور توسی شاشوت
سقال بولدی یا زتی کلف تکا دوت

اوتوز ایکی سقلیم اورونک بوخولاد
اوزولدی تبی کوز سچلدی بیراد

کوردرا ردی کوزلاد بوکون لوک بریک
تونا ردی کوروماز اوسینلا اریک

مراق اشتورا ردی قولاق توتسا ما
بولون بولدی الکن اوزوم املاما

قرا ردی قوزغون توسی تک بشیم
قوغو قوندی بسقا تتلدی یاشیم

اوزوم ینغی بولدی بیاتقا توروب
یاذوق لار قاعدی تتلاسا قولوب

اوزوم قودسا امدی تراغسز لار یغ
کونکول بلغانوق دین سوزولسا اریغ

اوزی توبه قلماق تتلادی توروب
بیات قاسیغیپسا یاذوقن قولوب

بیاسا قتوالدی ایوانقا یتن
انقا کلدک تایاس اول انی قیلماین

انک اشنوبوایش کا کینکا شکو کراک
براغسیزنی اوزدین کیشکو کراک

کینکاش بولا قلغو کراک ایش سلیب
اوکوندی کینکا شما کلی ایش تا اولیب

سکوتنی اشیتکلد کتتلدامی
قوغ قیلغوایش کا کینکاش اولامی

کینکا شکو کراک اوزنقن قا کینکاش
کینکاش بولا اینلور قوغ تورلوک ایش

کینکاش سا اونکا دورکتی اوزاشی
اوکونخ لوک بولورکن کینکا شما زکتی

براین من امدی قداشم تبا
کینکا بین انکا دمن بوایش اوپا

براغلیغ کورونسا قلاین بوایش
براغسز تسا قالسونی بوکینکاش

کتی اونا شک اوزسلوماز کوروب
ادن قا استغو کراک اوقتوروب

کینکا شیپا کینکو راول کتی کاسلک
کینکاش کا یلیک کرسا یتلورا یلک

سکوتنی اشیتکلد کینکا شور کتی
کینکا شن انتا راول کتی اوزاشی

سکوایش قیلور ونگ کشی کا کینکاش کینکا شمارلشی کا قتلمایر اش
قایوایش کا تکسا کینکاش اوتروقیلر تلامیش تلاک کا کینکاشن تنکاش
کحایتی ارتا توروب یوندی کور اتین توتی املیک تبابردی کوز
یوریب کیردی املیک تبایول قولوب اوزون بردی املیک اغیرلاکوروب
املیک کا اوتوندی ایردمن بوکون قداشم قابرغوم کلیراوزتوکون
قلمن برلقاسا یراین قاروو زیارت قیلاین مناین سارو
املیک ایدی برغیلمنینک دین سلام تکورکیل انکارسن ای ملکی تمام
اونسماسونی اول دعاداامینی بیات قااولادوقتاسرین کونی
بیات دین قولوبرسوبازون لایم دعابرلابولغاکورکا ایدیم
ایلاک تب تروت حیقتی اوکدوملشا اثینکا کلیب توشتی بزدی قاشا
اژون قرتشی بولدی التون اونکی یشتی زعفران قیلدی یاقوتا ونکی
قلتی توکدی قاشی تونا دتی یوزین توتوب بادی برجا کتی لادکوزین
نما قیلدی بتی توشاک کا کریب سراخا اودیدی اول اخا امریب
توشاک قیلدی بتی اودیدی اوزون یلنکلاب اودوندی اوزی یلنکوزون
یومولادی مندروا سکیلاکوزی اودوغ بتی ساقتوایر یکتی اوزی
بقاکوردی اونکدون قراقوش توغوب قوباکلدی یردین یلین تک یولوب
یرودی سایلدوزاد غیریلا تریلدی اران قراوزین یلکولا

سوکیچ قوبتی اودلاب قلنچ قامکیب — اونون سومیلدی سوری عبری اوقیب
کوتوردی تشن یقتی مشرق تبا — کوروراغدی بردین یوقاروقوبا
یوتاقلاندی بردگا یوقاروستا — قلنچ منکزی یوادی یلان تکاوتا
سقوک کوکجیرا رتک یرودی اژدن — ساقنخ قیسغا بولدی سقیح راداوزون
ینا توردی یوندی نمازین قیلیب — اتین موندی تاغ قایوزاودی حیقیب
تکب توشتی اقروتوقیدی قبوغ — قداشی قبوغ اجتی قودتی تبوغ
سلام قیلدی اوتروکوراوکدوملیشا — ینوت بیردی بندروبواوداغورمیشا
توروب کیردلار اشکا الشیب الیک — قداشی اینتی کوراجتی سلیک
ایودای قداشیم قلی کلدینگ اکی — سنکا توسغالی من تغ بولمازای
توشوک راک کوروردمن سینگ کونکلونکی — سارنغ راق کوروردمن تیریک منکزنکی
نیکوقدغوتکدی نادکی حالینگ — منکاسورلاکیلسوزسن اجغیل تیلنگ

اوکدوملیش جوابی اوداغورمش قا

سوت بیردی اوکدوملیش ایدی قداشی — اوقون اوردی اودلاکی اوتی قلدی باشی
اودا اودلاک یروتسا مرسا نزایک — کونکول اوملیش ارسا بولور تب تریک
اودیمیش بوکونکلوم اوزدم غفلتی — مینی اوداغورومردی اودلاکاوتی
کونکول کوزدی بیرلا یوروب تنکلادم — اوزوم یولدگا ازمیش بقت تنکلادم
تریکلیک اوجوقتی بوکوم اغرودی — یازوق دین اوزدم بولدی منغاودی

کشی تنغی مسلدی تیر یکلیک امدیب — سات تنغی قالدی اوسا ندم اولیب
کلوبردی دسا تیر یکلیک یرسب — یر یکلیک توکادی کور بودنیا قالیب
کحا راوش مونوقی تو کونکی کونوم — بلور مواوزوم یولیکلی تونوم
سحیم بولدی یازنی کلف تکا اوردی — سقال بولدی ستکفور توسی تیک شاسوت
انتسلکو کراک من یا رسنقی ایتیک — ایتلسا یا رسنقی ایشیم ای قاتیلیک
موکار منکزا تو کلدی امدی یوسوز — یوسورا ش کا تو تغلیا کو نکلی توز

سعد

یولحمش تیر یکلیک کا اوکتورا وزوم — کحا ارکی قالمیش کونوم ای توزوم
یا قا بردی اسیر نکت لیک کونی — یا قا بر ماسونی کلیکلی تونوم
یا رین یولغوا ش کا بوکون انت ایتیک — منیکا موندا غ امدی یلیکلیک تا تیک
بوکون انت اوسا نما بوتبغون ایتیک — بوکون انتسا ایتلور یا رسنقی ایتیک
یبدم الحتم اولتکیوردم یا قا — احبب سقسا تا بین مونی من ایقا
اوکوش ارزو نعمت بیوسمر دی — بوکون تو رغورا بین متلدی اولای
تلم یتی ایتحن تیلا الجا تورو — بوکون تو رسوا مدی ادا قتن اورو
خصم قلدم اوزکا قلین کوب کشیک — سقلح لوک قلا بین ایتا بین ایشیک
الیک تلا اوزا تیم کشی کا تلم — انیک عذری قولسو بوکون یو تلم
کشی ستغا یومن یوریدم اوکوش — اوزوک ستغا بین من ای اردا کشوش

سر یکلیک اوجون تیلادم اتون سر یکلیک اوکادی تر کلیوا تون

کراک گا ایدیم دین کو رامیش اوتون قمغ اوذیا زوق قا کو مولدی بوتون
بوکون توبه بر لایمان منا ادم دین بوعذروم قولاین منا
سنکو تراشیت تنکلا بلکی بتیغ سنکا اوتلادی امدی ای کونکلی قتیغ
اولوم دگا اوزاین اوزونکه بیغا اولوم توتسا اوکتو باسیغ قلماغا
اولوموک اونتما انون توبه قا اوسانما اولوم کلکا توتغایقا
سکنت لیک اوزندا یتورکیل تبوغ قوتی لیق متلسا بر پرکوچ قمغ
اولوم توتماز ارکان اوزوغ بولساقتی اولوم توتسا اسغی بلوما زنقتی
من امدی سنکا کلدیم اندین تورو ب بوایش کا کینکا ش برامدی کرکو درب
بغرساق قداشیم گا امدی منکا یراغی نکو اول ایو بیر تونکا

باب اودا غور مسلر اولدوملس کانسور سندرور

بنوت بردی اوزغورمش امدی قداش اشسکل سوزدم نی ای کونکلی توداش
امدی اد کونت نی قلمش اوزونکه بیات بر سوتوفق بروتسو کوزونکه
بیراوک تورلوک ارمان بوایش کا بلیک بوتا تورلوک ایش بادتکورکو ابلیک
اولارکا برمک بوایا ین اشیت براغی کوروب بیل سن اوتروایش ات
بوکون اندا تورماق سنکا ادکو راک بنا موندا تورماق منکا ادکو راک
سنکدین بوکون ایلکا اسغی اوکوش بوزلسا اسیغ بولغا قرغش سوکوش

الملک قیلدی ایلکا کورالیکنک اوزون قیلورسا قنوع ادکولوکنی توزون
بوکون اینی کاتکدی امتیلدی ایلی دعا سز لاتینما زرعیت تیلی

تنکوبراشیتکلد تسولورکتی
تسولورکتی اولکتی دانتی

سحر

کتی لارادا کورکتی اولی بولور اینک دین کتی لاراسیغ لارتولور
اسیغ سین کتی لارکتی کاتوری اسیغ لیغ کتی اسغی ایلکا تولور
نیت ادکوقیلسا کونکولدا کتی اژون دا اتلاکی امتلدی انتی
نیت ادکوقیلغان قاادکو بولور خاقیلماسا اولمویانین بوکور
امین لیک تورورایلکا اینی لیک اودور املک بودنی سیندین سقنی لوکتورور
تورواونکدی ادکواورولدی توکال اسیز سنی ایلدا قودوبجیلدال
بولارنی قودوب سن بارو کلساسن اول ایشلار بوزولغا اوکونی بلغاسن
بنا تکشورولکا بواونکدی تسورو بوزولغا ایلینک قالماغابیراورو
سینک اورنونکا بهراسیز اورناغا بولدونغ اولیتغا بهراینی ایدماغا
اسیز یولقا تزتغا ایلیک نی اسیز اسیز لارایشینی توزورقودغا ایز
سینک دین انتغا مونی بهر بیان بیات انتغی بارسما ادکوات
اسیز قلماغوم تورواورماغوم اسیز قیلوحی قا بولوبیرماکی

نکو تیراشتکل بوقلغی کویی سنکا اوتلادی کورا ونتماونی

سعر

اسیز کاقیلما توروادرماسن اسیز قلغ جی قابولوسیرماسن
اوزونک ادکولوک قیل توروادکواوز تیریلکی اژدن اسیزکورماسن
بیات سردی توقتی سنکا ادکوکا قوغ ادکولوکا سوبوب تلکوکا
نکوکا بوزارسابوادکولادیک سنکا یاسی تلکا ای کوتکلی تیریک
ایلاسغن بوزوب سن اوزاییغنکقوزدب تاادکوتلارسا بویرکا اودوب
منکاموندایکواکتدوکی اوزوم ایاین سنکامن ای کورکلوک بوزوم
اوزوم دنیادولت بولوب کورمادی تلاکا ارزولارقا بیلک بیرمادی
بودون برلاقتلیب بوریق توزمادم یابکلارسلامن قیلیق سلمادیم
اوزوم کورمادی بواژدن مالی نی تاادکواسیز بوکتی حالینی
بوحالیغ بیلرکانا وربرسامن امدی ارتاق اردی تبوغ قودسامن
کثی کورمادوک بولسا التون کوموش کورورب تلسا قلغی قیلورمنلنک سوکوش
نکوتیراشیت امدی سرتلاردیشی اژدن تیزکینکلی خطای ارقیشی
جیغای بن تیریلسا کتی تنک سوزنی بایوسا قودوربوقلیغ ادکوسین
جغای بای بولوب اول بایوسا قلی انلنک دین کتسا ترک کونی لنک بولی
بوقوت بلمادوق ارقلی تلسا قوت بروقلغی ارتاریقیلورالکا یوت

الدبلما دوق بولسا املکا ایلیک اوزا تورر بودون قا الک مم تلیک
سن امدی توکار دنیا دولت بیدینک کونکول ستنک ارزو مهوی بکلادینک
کوزونک تودتی کونکلونک یما امرولوب یورییرسا املیک بیر لاادکو بولوب
بوبرکا بیات فضلی ازدی سنکا قنوغ ادکو لوک بیردی قیزدی انکا

بابا لوبی لیک کا کوی لیک اسلیدا کسلیک فلما نی انتور

بوسر تودلوک اول کیم تقی بر سینی ایا بین اشیتنکدا اجاسن کونی
اونیتنک موادکی ازواور تولوب بواش اوترو تونک نا اسفی کوروب
بلیرسا اژون دگا بواوکدی اوکوش دفالیغ کشی کا بولورای کشوش
اوزون بولدی ارسا تودواونکدی سی کشی کا کشی لیک بولور بلکوسی
کشی ادکو لوک کا یتلوزادکو لوک بر ینکا یتوتی قیلورا وزا ولوک
کمنک اصلی بولسا اتادین ادیغ انینک دین کلیزادکو ایلکا اسیغ
انا اوغلی لیق سف النسا یشوت اوغول توغسا اندن بولور خلق قایوت
بقا کورسن امدی املک ادکو سین اوزونک بلدی نعت سکوکدکو سین
بواردام ملک یا اوقوش قا قنوغ سبب بولدی املک احلدی قنوغ
سینی ات اماغ بیر لاقلدی اولوغ سنکا ادکو لوکا اول اجتی قنوغ
اونیتنک موادکی بوادکولا ریک یتوتی قلما غوموای کونکلی تریک

ایریک سوز لادم من سوزوکی قراش ایرلما سریلما کونکول قیلما باش
کونی سوز ایریک اول کونکول کا اچغ سینکو رسا اینک اسغی بر کای تاتغ
ایریک سوزکا بو شما قلی تکسا سوز کونی سوز ایریک اول ایر یکلانما اوز
مونکار منکزا توکلدی امدی سوزوم اشتکلی مونی سز ای کورکلوک یوزوم

سعد

کونی سوز اچغ اول سینکو ریکلانی یا دین اسغی کلکا سوجیتکا سینی
کونی سوز کونکول کا کورا چغ ایریک ایریک سوز کونی اول کونی سوز قانی
سز اوغلان کیحک ارکان اولدی اتانک ملکدار دام اوستا بقیز ارنما دینکلانک
الک الدی کوریکلانکلمکدتی سینی انین بولدونک امدی کشی لارسانی
بوقول کونکا ات ادغیر بوبرسف قنوغ املکدین تکب اجتی دولت قنوغ
اوزونک بولدی نعمت قنوغ ادکولوک یدیلدی کاتینک ایلدی ابولدونک کولوک
برادموسنکا امدی بندرو تودوب اوزونک یونا تورسا یغ تک بولوب
تسولغو اودینداسز اندین قیب اونکن تورسا سا قالغا کونکلی اچیب
سنکا قلدی املک قنوغ ادکولوک ینوتی کراکسین موندرو کولوک
کشی اوکسا کورسا سینی القایو اتینک برسا ایلدی اوفالیغ تیو
نکو تنرا شیتکلی کشی ادکوسی کشی لیک بولور حین کشی بلکوسی
کشی لیک قلی ای ارکشی بولا اولوغ کشی موندا غ اوردی کشی لیک یولوغ

کشی بولکشی کا کشی لک قلغن کشی انی اوکری اوزونک کا ایلن
سنکا قلدری اد کو املک مینگ بنوت اول اد کو بنوتی سن اد کو انوت
بنو تلوغ کشی اول کشی اد کو سی کشی دا تاوسی بودون بلکو سی
کنجکار دینگ اوغلان املک سیز اوتون سینی اول بولادی قو بودی قوتون
بولوغ قیلا انکار امدی جاینگ تینگ اول بیتمادتون کون انی قیلا اینگ
اول اد کو بنوتی اول اد کو انوت سنکا مایتان بیرکا اد کو بنوت
نکو مراشد کلدای کو نکلی یقین کشی لک قلغلی تغرساق لیقین

سعر

کیمینگ سن اشین یساقلیغیل ایشین تغرساق لیوار تور حلال تی اشین
توزاوتماک حقی نی کودا یمادان نتوره مش کشی کا یولوغلار شین
تیلاک ملدونگ اوزو قوغ اد کو بول بوکون اد کو سیز لا انکار سن توسول
اغی کرتی حور براوزونگ اوزتی اوز مینی تنگسغوچی کو روب قمدی کوز
سن امدی ایلیک کا کرو راد کو انت کو روب سیز سوز شمن بو یون اکسو یات
تومان اوزو نعمت یندینگ انحلانیب بو یون یالبدو تونگ بوقا تک قیلیب
بوکوچ تو تغلامدی املک اشینگ کا دعا ارتسوادکو اوزون یاشینگ کا
اژون مالی تیردینگ اوزونگ بولدی ماک کقلمو ندونگ ارقون یماتازی تاک
املک کا بولوغ قیلغیل ایشلادی نگ تیلاکلادی بلسوقزیل قیلسوانگ

الملک تخت قاموسنو یوکون ایخر و نوب یغ سی سرّاو بسو یراق توبجو و نوب
اوزونک قلدرکی الکینک یوریتی قیلدی سوز سقار سقماز ارسا سنکا اجتی کوز
سن امدی دعا ارتورادکو اداش سینکنک بولسنو کلیکا اوزون بولسنو باش
کشی اصلی مونداغ قیلورادکو لوک اول ائی اژون دا قالیر منکو لوک
امدی لحشی امش یوتازکی تیلی کشی اصلی سلکو کا اجمیش بولی

سعد

کشی اصلینکا کوره تیلینی تنوف صلمیحی نا ارسا کورا صلی اولوق
کیمسنک اصلی ادکو قیلنجی اونکای اسیز اصلینکا کندقیلغی تنوف
الملک قلق اقورسا ای قیلغی سیلیک انی اقرایندورا یوسین بیلیک
قوغ ادکو لوک کا الملک بولدی بش بو ادکو ک قودوب سرّاوزونک قیلماش
کینکاش قیلدینک امدی اینانیب منکا اوزوم بلمشیم برجا ایدم سنکا
من امیشلادیم هم اوزونک بلمشینک بقیب تینکا یوکو راجیلغا ایشینک
سایقندکی کورا وکدوملش امدی قداش بو نکلنغ کرک ای کشی لیک کا بش
امدی لحشی امدینک بوسوزلا ر بوکون یزیلدی منکا بوتو کو ملش توکون
منکا اورتوک اردی بوسوزلا رنحا کوتوردونک بو اورتوک سن ایدینک اجا
اوزوم قودیغ امدی بوارزو تیلاک بیات اوق بولوبیر سوارقا یولاک
کودا زسوایدیم توتسو کونکلوم توزا نا قیلقم قلنجیم کونی لیک اوزا

دعا بیرلا یاری بسون قلمنکا اونتما مینی سن توزدوم سنکا
سوزین کشتی قوینتی ادا قتن اوزوب اسانلاشتی اتلاندی کلدی برو
اثینکا کلیب توشتی کردی سویب اش الحکو بیدی تندی الخا سریب
قودی ایدتی کسمایروق یوز تودی قلنچ قول توتی کسدتی تلن یادی
تیسنکه کشتی اونکی تودنه دنیا الحی نشتی یزدی تولغا اورکلوک بحی
اولیدی بر الخا سوجیک امر ولوب توشاک قولدی بتی بیراز اینجو روب
قلنچ قین کولارتکیر بشتی بشین اوزوندی بقا کوردی کوتروب بشین
اژون بوترو توتی اوزونکه قوش اونکی یشتی بش کوتوردی یوزاجتی منکی
یونوب تنکه نماز قلدی تاتی آشا تورو کلدی تیرکن کورا ولدوملیشا
توشوب کیردی املکه تبا روافا اتن موندی بوردی بیناقوشی قا
ایوراینج اسان یارموقلتی بشیغ ایتی املکه اندین اوغورمیشیغ
دعا اولیات دین بلاقا امان نکوتنر میتنی اوشکرورمو دعان
دعا بیرلا اوستماخ بلورمنکولوک دعا بیرلا نکلوق بلورادکولوک
اسیز بر قودی برغای اردی توغا اژون قایوق ادسا بوادکو دعا

اوکدوملش جوانی املکا

کونی برلیقادی ملکه بیرلا توز یتوت مردی اوکدوملش ایدی یوسوز
دعا بیرلا بیرنی قولورمونکلوغون قداشیم بوکون اندا اینکلوز لوقون

اوزی قدغوسی قوزغ بیرنی قولور — اینگ دگا اغیر ساق ادین کیم بولور
بیرینگ دگا اوسال داق ادین کیم بولور — یا زوق بیرنی قلور میز دعا اول قیلور
بوکون اول املک کا اغیر ساق لقمن — دعا اینلدا اکسماز نا کوفکلی یقین
اینگ دگا اغیر ساق تقی کیم بولور — اوزی قدغوسی قوزغ بیرنی قولور
بیرینگ دگا اوسال داق کیم ای املک — یا قا بولدی اول کون تکوماس الیک
اوزونگ اوزونعمت بلا سمز یتیب — اوا ژبیر لا اقتود اوزدمز یتیب
ات اوز اول کا اخر بیرکا قوزغ ملان — اوکونج تا ادین بوق حقیب برساجان
نکوا شکلد اوقوشلوغ سوزی — بوسوز ایش کا توتسا ثابت اول ای قوزی

بحر

ات اوز سمبرار سایلان قوزغ انوق — اوزونگ سقنوار سا کحکلی قونوق
توشونگ تنگ کحادر بوتیر بکلک بیریر — تیر بکلک کحار کا کون تنوق

یلدای

املک حوالی اولدوملش کا

نوت بردی املک ایوای بوکو — تنگ توتغو اوزنی نکو تنگ کوکو
سینگ دگا اغیر ساق ادین بوق منکا — اینا بیت ایشا نورگا امدی سنکا
من امدی ایغ انحرا یتورگا اوسال — اشیم برجا تشین ای ملکی توکال
کوزوم سا قولا تیم سا کورکیدا شیت — ناتنکسز کورونسا کورو ایدما ایت
منینگ دین کراک بولسا یاری سوت — منکا ای قلا این اول ایش کا من اوت

نوقلسونی اراتیر لاتلیندی بیلاه یاقاقیلمایینی سقوبخوم تیللاه
بودون دین براق توسوکوجکا ایلکد ملکسیز اسیز اولسوقالسون سلنکد
بایوسو بودون مم ایتملشوایلیم اینک شکری قیلسوم نینک یوتیلم

اولدوملشن جوانی ایلکدکا

یتوتیردی اوکدولیشوایدی ای بک بیاتیرسوتوفتی ایاادداایک
تیلاکیم بواولکورکراکیم بواول منکاایجیوتکری کوتی ادکوبول
اراثلاشوایلکتیرتلسوقوتون منکاتکشوامکانش اغرنغ بوتون
سنکاقلدم امدی اوزدم نی بولوغ سن انحن تیرلکدای ایلجی اولوغ
بیراوکحاجتم بارسنکدین بوکون رناقیلانی سن سقوبخون اوکون
بلیرساکیم توشابکلارنقتن کشی برجاسونکدارانینک بارپوقین
غمار
لخاماماینی ادکوتوشااوزونکد توبکاغجی توبکاساتوکولکابوزونکد
نکوتیراشلتکیدتوبکاالبارکد سلیبسوزلامشکوربوادنساڤایکد
انی اولبوکشی کوتکلی ارتاریدیر انی کدکودازکوای قسلقی قدیر
لخاکدارادساتوبکاغتنکلاماز اوزونجاراکیرساسزنواماز
لخاکدبکارساافوشلغاوغ توبکاغجی نقتن بولساتکرورلوغ
کونکولبکتروروبواتاوزقولاسیز اراسوزکاتوملیراراالاابسیز
کشی طبغی توردتاولقرشماتیلغ مرکوکلتورورمیرقیلوراونجوغی

بری انقسا بیرسی امول لوق تلاد — بری کولسا بیرسی سیغیت قا اولاد
سقنخ لوک تندوکتا ساقنخ کلدوردی — ساقنخ لیغ تسا بوسقنخ کلدوردی
مونکارامانورمن ای املیک قوتی — غم توتکاغلی توتکاسا بونکلوق ایتی
اغیر بولغاکونکلونک توتکولکا اوزونک — یاقا بولغا تبغوم اقورکا یوزونک
تلاکیم بوادمم اوتوکوم سنکا — مینی کیم توتکاسا انتغیل منکا
توتنکا تکوایرتا ارتوق ایبت — نکو تلکو ارارسا قلغیل ایقیب
سنکا کیم توتکاسا اشکلک سوزین — حنیین بلغانس کرایتب توب توزین
امدی حشی امش کشی ارتوبیتی — سوزوک تنکلا قیلما کونکول ارتوتی
تقی موندا ایکراک ایورا وشبوسون — مونی ایشکا توتغیل ایا ادکو اوزن
سوزوک بریجا تنکلا کراکی ع ال — کراکسز سوزوک سز بسا اقرا ایلک
اشیتکلک سوزوک ایرتا ایلغان حنیغ — جنغ اوزکا الغیل قبنا ت بلغا تیغ
بویلغان کشی بیرلا اوتارا ژون — کونی حین کشی توتای الکی اوزون

املیک جوانی اوکدوملش کا

سنوت مردی املیک ایورای کشی — دوا بولدی حاجت تلا کیلک توشی
کشی لیک سنکا مردی ارکلیک بیات — کونی تیل قلنی مم کونی بولدی ات
سلنک دین قحان کلکا اوزیق — اوزونک سوت بیلا کیردی ادکو قلیق
سینی سوزلا کوچی کشی لارمنکا — یتی تک تغ اول ای سلکی کینکا

قحان تنکلاغای من اولا رینگ سوزین اپانگ سوز لاسالار اوکوشیر ازین
منکوتگ بولور ایلدا ایلحی اولوغ اد یرماسا اد کواسیز بگ توغ
تنگ بگ بولور اول بودون ارکلیکی کونی اکری نی ادراتو تماز اونکلی
قحان بیر ایلین اول قوتادمش کونا سینامش کشیگ اول سینا سایینا
قلی ارزو بیر اول تو دوسر کوجی کونی یلغانغ ادراتو تماز توجی
بیات دین منکاجین عطاسا بوکون سنینگ دین بزیلدی توغ برگ توکون
توغ قلدینگ ارتوق لغرساز لیقین اوتادینگ منکاسن توزاو تماگ حقین
منگ دین کراگ امدی اد کو بیوت سنگا تگساسن بیر یکلیگ انوت
منکوتمراشتگلگ کشی اد کو سی کونی لیگ بیلا خلق قایدمش کوسی

سعد

کشی اد کو سی کیم کشی لار تیشی کشی لیگ قلمغلی کشی کاتوشی
کشی کا بیوت قیلگ کشی لیگ توشی بیوت لوغ اوجوزات اوروندی کشی

اوکدوملش جوابی املگ کا

بیوت بیردی اوکدوملش امدی املگ اداثلا نسوایلگا بیتور سوبلیگ
بیات بیر سوایلکی اژون اد کو سی اقاکلسوارزو تیلاگ اومدوسی
بولومیر سوا قران اونگای اقرولوب اودایبر سوا قران تیلاگجا بولوب
ای کونگلی کونی قلقی الحاق بوتون تیر یکلیگ اوزا بول تیریلدیگ قوتون

منکا تکدی سیندین قوغ ادکولوک اغرلیق بابای لیق سکوکدکولوک
منو قوردیادم من تیوغ قاقتیغ بیات مکرسوقوفتی ای سلکی بتیغ
بنا ایدی اوکدوملش املک قوتی اژون قابیات یدتی ادکواتی
ات ادکو تیلاکیکدساتمردک قوت قوتوغ بلدونک ارساکونکولادکوتوت
توی بک بولایین تسا بلکولوک بوتورت نکدکراک اوترونکسا اولوک
بیرک بیتدکونی بولسا قولی بتون امکنچی توردقیلسا ایلکا قوتون
اوجونی الکیرسا بولسا اتی تکورسا بوردون قاغرساتی لیقی
بوتورتینچ یتیم لکدکراک بولسا البت یغ بونی اکسا ایشن قلسا یرب
قایوبک بوتورت اش توکال قلماسا ایروک لوکیکرورایلکا اندغا بسا
بواول امدی بکلکد کوکی بلدیزی بواول ادکو بکلادیبور بقی ایزی
یورتی بوزماغیدسن بوایرنجا یورک بوارد کی سیندگا اوزاتی قوری
قایوبک بویول توتسا قودسا اونکن توزادیکلیکن اول اولوماس اونکن
اغیرتوت ای املک بواج تورلوکوک ایایرسنکا من منکا بوت کولوک
سری ابایتم قوچ یوراکلدارات قلنچ سرلا ایلکا تسولورتومان
امکنچی بوکوسلکا املجی کشی کینکاش کا تسولورایتارایلایشی
اوجونی تانک اوزتنک جن بولور کیریش مم حقنش بیلسا قرناق تولور
سجوتوت بولایغ سزادرا اونکی اغرلا اجیتیغ کوراسغی تیکی

تودوایتکو برغای قوغ اشلارنک املک ارتا برغای کینکوکا یرینک
اتنک ادکو بولغاجا ثقفا اوزونک اژون بودنی کورماک تلاساک یوزونک
سما حشی امش کشی بلکاسی کشی اولسا اولماز کورّات ادکوسی
نا ادکو بولور کورات ادکو بولوب اولوب یوسا برماز کورانی قالوب
تریک یتی کیم اولسا کورادکو اتن نجا تنسا اوبراب قرا ایرقتن
بر مکلک تیلاماات ادکو تیلاه اتنک ادکو بولسا تیرمک سا کولاه
تر مکلک قایو اول کورادکو قایو ایو بیرمنکا سن ای بیلکا بوکو
بوادکو تورور کور تر مکلک جینی تر مکلک تردر کورسا ادکوانی
کیم ادکو قلینج توتسا اولدی تریک کیم ایسیز قلنج توتسا اولدی تریک
کجا دنیا کجا ذبوادکو قلینج بوادکو قلنج بیرلا ادکو یوریتی
یاسخ دنیا سیندن اثورسا یوزی کراک بولغوادکو تورای قوزی
اثمنا بو دنیا بیلا ای ایلیک وفا قیلغوارمان تورکل یلیک
اویون سا قشی اول بو دنیا ایشی ادا قتن تلاسا بیرور یوز یشی
اویون قا قتیلما اوسا ای اونود اویون قا قتیلسا بویون باغلانور
کورو برسا حشی بتمیش بتیک اوینتما بوسوزنی ای کونکلی تاتیک

سعر

بو دنیا ایشی کور اویون اول اویون اویونقا قتیلما نراک بو اویون

اِدنکہ یرلیغی قبل اوزونکہ قول لوبقی — قلی قلماسا سن انوق تون بویون
مونوبقی ای املک اوزوم بیلمیشن — اوتوندوم سنکا من اجین مہم تشین
سوزدم توتسا توقبل قلی توتماسا — اوزونکہ کودکا شکیر منکا بوتماسا

املک جوانی اوکدوملش کا

املک ایدی توقیق قولوردمگا تورذب — بیبات دین بوانش کا کونکول ایوزا ورذب
تیلاسا بیات سرکا یاری سوت — منکا اوتلورارسا انی سن یروت
قشغلان قشرتی قوغ ایشکا بق — اوزغ بول قولاق کوزینی توتماسق
کوچونکہ یتمشین قبل ایمدی منکا — تنع قالسا یاری قبلا بن سنکا
سوزوکہ کسنی املک تلن تندکاول — تورذب حقنی اوکدوملش اقروا امول
اتنز موندی کلدی اقشکا ینا — توشوب کیردی اقشکا سوجولدی تونا
کحاینتی ایرتا ینا اتلانیب — تورذب قرشی قابردی اتدین انیب
قشغلان دی اوکدوملش اندا نادور — قوغ ایشنی قبلدی اداقتی اورور
بولدی اینچ کاتکدی اینیلدی اژدن — اراژلاندی املک اقشدی اوزدن
ایلی تولدی ادکودعا بیرلاسوز — اتی قالدی منکو بولوب یتمکو سوز
ناادکو تورکور بواد کو تورور — تورور مرلا بکلیک تورور اول اورور
بوسنکلیغ بکلرسا بودون تخی سی — منکلیک بولور بودنی ایلیرحای
بودون ما مطیع بولسا قلقی کونی — انسز اوتروبکلار بروتورکونی

بو یکلاد بان دین مسلط تورور — بودون اد کو بولسا بک اد کو بولور
اسیز قلسا بودینے بک اسیز قلور — اسیز کا اسیز قلسا اوتروقالور
بودینق توزسا بکلار توزون ایلسوزاد — قلنق توزسا بکلار توزون ایلسوزاد
مرا الخاسما لختی اول الاکون ای — اوشون کورکی کلدی بودون بولدی مای
تومان توزاردی ایجلدی تنکوق — توزولدی سوزولدی قونغ بلغانوق

شکر قلدی املک سانی قاشنا
تلیم اوکدی مرلا اوقدی تینا

باب اولاد عوم مس یکلمک بولور اولدوملس نی اوبدلاسسز اسور

بوکون لاردا ایرتون بوا وکدوملیشا — تودوب تنغا ایرار دی بستان بشا
قونغ دا اوزا ایتی بدوک اوندادی — کشی اندنی نفراق بقا کورتیدی
یوموشجی یقیب ایدی مرا ایرتردر — سوزوم بار توشاین تیو یول قولور
بنا ایدی مرغیلا انتغیل سوزی — نا ارملش ملکونه رکیم ارملش اوزی
بنا حقتی اوغلان ایتی سوزین — قیون کلمشین مم تلاکین اوزین
بوار ایدی اودغوزا ایدنی مینی — سوزوم بار قداشین کوراین مونی
اوقوب کیردی ایدی سکوا مشین — قداشی اینیک دین یوموش ایدمشین
قوباکلدی ترکن انکا رقیلدی یول — بوار کیردی اوتروسلام قیلدی اول

ایتی قایودین کلیر سا یتیو تیلا کینگ ناازکی سوزونگ ای یوکو
یوادگ یمنی ادتی اودغورمیشا سنکا ادتی کلیکل منکا بیرتوشا
اغیر بولدی کونکلی یتورا نحیقین تکبر توش انکار بیرای کونکلی یقین
جواب بیردی اوکدوملش ادی کلا منکو ادسا یکلیب برالیم منلا
اونامادی ایدی قداشینگ حالی یقوزراق ای ملکام کونادتگ بولی
من اشتوابرابن سینگ دین اوتا سن اغروا ودوکیل ای تیلقی توزا
قبوغ دین سا اقرایندی ایقا ایکیب قالدی اوکدوملش الکیراوتا
بودون اتکا کیردی امدی قدغولوغ سقنیخ کتی بولدی ساقتیحی اولوغ
یتوکیردی انجا اوسی کلمادی توتی بولدی بیلمتب بولمادی
منا تورد ی انجا بوادلدوردیا مسا ویخ آتا کلدی اونکدوردیا
کوزی یومدی ارسا اویماق تلاب اوسی اوچتی تردی اتنگ دین بیراب
حیحاک کلیکدا سندواج اونوسولدی اوتکلیک اشیتی کوتکول یلنکودی
انس موندی بردی قداشی نبا تکبر توشینی کوردی الیک بوزاوبلا
قداشی نی کوردی اوزاتویتود جوکامی توشا یمیش ینگ یستانور
امتی نو بولدی اوزدنگ ای قداش یسینی کوردوم امدی کونکول بولدی باش
ایودای قداشیم بولوم کونکا لیر اولوم توتماقی توتی اوزبرغالیر
سنگ بیر یوزدنگ نی کورابن تنو سنکا تکدی امکاک اوقلیم بارد

اوکدرملش جوالی اوزغورمش قا

یتوز نردی اوکدرملش ایدی یوسوز — تیریک بولسا نکلوق بویرایکز توغان
یغوز قلما کونکلونک یلینک بیغا — یازوق قا کفارت بولورایکز توغا
نکوتیراشبتکدیلدکلیک سوزکی — ملکذاول کیتادی بوکونکلوم یوندک

شعر

یازوق قا کفارت ایکاول کورسنکا — یازوق سوزیکتی کیم ایوبیتمنکا
کتی ایکلاسا برجاتوکلوریازوق — یازوق توکسا توتلورکتی ای تونکا
کتی برجایازوق قیلورازاوکوش — یازوق سوزکتی بولازون دراکشوش
ایکنکادکو بولغاسان بولغاسن — یازوقونکاریغاموبان بلغاسن
نلوکتیلدااکورکسوزیوریتورسامسوز — اولوردنکنایبلدینکایاکونکلی توز

اوزغورمش جوالی اولدرملش کا

یتوز نردی اولدغورمش ایدی سیبیت — یاماولوموک توشوم کایروزقیلدی رب
توشادم توشوم دیزاحلدی منکا — اولوردم اوقولدی منکا ای تونکا
بیات ادکو ایبیوریتسا قضا — یوریتورانی تسا توقلااوزا

اوتقوزا

اوکدرملش جوالی اوزغورمش قا

یتوز نردی اوکدی ملش ایدی یوسوز — سما ادکو ارماذایاکو نکلی توز
اولورادسا انکلاب کتی تکما ایک — کتی قاملغای اوزی نردا تریک

تریک سنکلوق اوغلی ایکلی ایکلارا اوک خانایکد اولوم بیرلا کسمازلوکوک
توشارا اوک کشی توش اولیسا یتسب انی بورغوچی لار بورارا اوزا یتیب
بوتوش علم سلکوکرا اک اشنوکد بورا بیلسا اوتروا مدی سا قنوکد
تلم تورلوک اوش امدی توش کا یورک انی سلکو برجا ای قلقی اورول
ملکسز کا امت توش امتما کیما بیلیرکا امت توش امتما کیما
کیما کی توشونک کا بورو کی ادیبن بنا کورسا کوندور کورکی ادبن
بوتوش علمینکا بقسا شرطی اوکوش مونی سلکو اشنو تورسا اوقوش
توشوک بورما کوارزکو نکوک جا کوروب یمایما غوتکما ارکا توروب
توشوک برجا توش تتلن بورما کو بوتوشونک بورو کی تلم ای بوکو
قوشونک بورما یورسا بلیکد برابور قیاس معنی بیرلا امدی یتروکور
کنی توش توشا سا یورک کا برمز بورا بیلما سا توشونک اسغی قالیر
نیکو نمراشتکلک ای سلکی تنکیز بوسوزلاش کا توتغیل قرازتغیل منکز

شعر

یورک کا بریر توش توشونک حشی بور توبی اصلی سلکیکد اوقوش بیرلا کوز
سکو یورسا توشنی انی تک بولور تقوز بورما توشنی سنکا قلغا تور
تلم توش بولور مم اتحم کا بریر براغسز بمش بولسا تنکسز کلیر
تع بیر توش اول کور بویلک فصلینکا بوطبعی کوجانیب سرورا صلینکا

بیل اولکی یازارسا کحک ارپا ارّ — قیزیل کورسا برحا یغمز کورسایر
انی قان کوجامش بولور بلکولوک — ایوبیر قان السون انکار اولکولوک
بیل اولکی یای ارسا توشاکلی یکنت — سار یغ ال توشاسایا کرّکوم اوکیب
سار یغی کوجامش بولورای نولو — اوزی یغ بوشوتغوتز یکسین بیکو
بیل اولکی کوزارسا ارسا اردوب — قراکورسا تاغ یاقودوغ کورسا اوت
بوسود اکوجانمش بولورای قداش — اوت الحکو مکسسین ارتغوداش
قشل ارسا ینا توش کورو کلی قرّی — اقارسقد توشاسایا برقاد تولی
کوجانمش بولورکورا ینک یلغمی — ایسیک نک یتنورکو اخورکو امی
تغ سری اضغاث واحلام بولور — بوتوش کایورو ک یوق ای قلقی اونور
کحاسا قتوشسا انی کورسا توش — انکارما یورو ک یوق اینک یغی توش
تغ سر توش اول کورسا یک دین بولور — توشاکلی انی کورسا سقفا یونور
ینا یسه سین کورسا توشتا کوزار — انکارما یورو ک یوق ای کونکلی کوزار
مونی برحا یلکو یتنورکو اوتوش — ادیر غوادلرکو انین یورسا توش
سکوتمز اشتکنک معبر الحکیم — انتغوکرا کک ایر توشاد ارسا کیم

شعر

بوتوش کورسا یورما بیلو سلمایو — تنک یورسا توشنی بولور انلایو
سا قنخ کورسا توشتا ینی سقنخ — سقنخ کورسا قدغو بولور بیغلاغو

بیراوک سنکا سنغ ارماز بوتوش کا یورک — مونی کرسا قینغوای کونکلی اورک
قراعام توشینکا یوروکی ادین — ادین بولدی بکلار توشی کوراونکن
سقیح کورسا توشتا اویونیا یوریک — سا قینغ قدغو بیرلا اجیلدی کزیک
سنا سغلاسا توشتا کورسا سا قینغ — ابرتی بیرلا افتوز بولور مینگ سقینغ
بینا توش یوروکی بوکورکو اینینگ — ادین قا بولور اسغی بولماز سینگ
کتی کا کورون بولور امدی توتوش — انکار نخشیغ ارسا یغوتورا وقوش
توش اول کورانی کورسا بکلمگ بولور — اول اوق توش نقد بیرنی ایکیلیگ قیلور
مونی سرحا بیلکو کراک ای قداش — انبز اوتروں یورسا توشوکای اداش
سکوا ول توشونگ سنکا ای اجا — انی من یورایین کوتا دراسجا

باب اودعو مرسن اولگدو ملسن کا یوسن کوکو ملسن اسم

یتوتی بیردی اودغورمش اخنی تلین — ایورسوزلایین من کونکولکا ایین
شتوکوزدوم املیگ اینگ یعناسی — یوزاد تروادر وغلوغ اد بزمم بینی
انکار اغدم امدی بیرار بعنه جا — بشینکا تکی بعنه سا دیم جا
بشینگ ایرانتی منکا سقد بیرور — الیرگا توکا توانچیب اوزقانور
اینگ دگا بسا اوجتوم تیکبب — اوزوم بیلکو سوز بولدی اولارسنکیب

اولکرولمیس کا اودعورمش توشینکا تعبیرلمسی ایتمور

شوتدہ بردکی اولکرولمش امدی یوتوش — امدی اد کوتوش اول کورا سنی اوکوش
تلوک اوزکا تنکسنی یورا رسا یوروک — یوروکلکا بیرتوش ای کوتکلی اوزوک
اغیش برجا توشدکا اغیرلیق بولور — اغاری تنکنجا اولوغ لوق بولور
لخا اغسا توش تا اغاروق قیبقی — اغیرلیق بولورکر بولور یوزسیغ
شتوقا اغاروتکا اغاراول قوتی — اولوغ لوق بیلا ایلکا یدلورانی
مولوق یوسوزکا تتوق کلدکی کور — توشوک بوروغوحی توش یوروبر قورقی تور

شعر

شتوتوش تا عزّ اول اعاری تنکی — مراد بعنده سایو اغیرلیق اونکی
لخا اغسا لخا اغیرلیق بولسور — اثون عالی قوتی قیبق بولوراوزاونکی
اد شیخ سقوغ سن البلخ تونکی — مرد یکلیک اوزون بولغاسلدیزکونک
اوجوبرکولکا اورلاب توکال اغدروقونک — تلاک بیرکا تنکریسکو قولدوقونک

یاراولدعورمش وسوسکا دیومولایتمور

شوتدہ بردکی اولدغورمش امدی توشوم — یوروکی یوارماز اشیم توشوم
اوزونکورمش ارسا یوتوش یانتیب — یوروکی اولاردکا یورسا یتب
سینکمتینک برجادینا تورور — یودینا تلاکلی یودینا بولور

منسنک یوادزدم قحتی دینا قولدب بومرّدکا ترورمن کورامکاک یولدوب
توکالی یورمادینک توشن یوردکی منکا اشیتکلک بوتوشمن یورایسنکا
ادیرسعنه لیغ من شتو کوردوکوم تیرمکلک تروراک قدراشن یوردوکوم
شتونونک شیننکا تکی یوقلادیم یشیم نی توکاتیم تیرمکلک بیدیم
یشیننکا اغیب من اول التی کلیبت یاشیبیردوکی سقمن اجتیم البتّه
اول التی تروردکوراتا لیغ لادیغ اتاسیز قلیغلی ای قلقی ادیغ
اول التی تروردکوراتسلمش لادیک بوزوغلی یورتماغلی جانلیغ تریک
ادشلیغ سقوغ من توکالاجمیشیم تیرمکلک کایوردونکاوزاتیلیاشیم
تیرمکلک بولورسقوسن ایمشمکاوکر یاریم اتجسا قالسایادیمی اوکر
ادشلیغ سقوغ اجتیم امدی توکال توکاتیم تیرمکلک اسانزادکوقالک
یاریم سقاجیب قودتوم ایرسایاریم یاریم قالغای ادی تیرمکلک لاریم
سکوتیراشسکلک اوقوشلوغ بوکو بلولارسوزکی سوزکا اولتوزتکو

سعد

ادشلیغ سقوغ توشتا اجسا یاریم توکادی تیرمکلک یادیمی یریم
قلی اجسا سوزنی توکال بوا جسا توکادی تیرمکلک قزیلدی قریم
بوقادروا وجوبیما وزدم تکدوکی یشیلدوکاوزلابتکبسنکدوکی
سوزوکجان تروراولبوکابدین جیب بیناینددی کلمازیرینکا اغیب

بیات توشتا ملکو ردی امدی منکا اولوم کا انو نغو کراک ای تونکا
بوتوش تونک بودرو کی بو منکلیغ تورور ادمنسغ بودارسگا منکا ای اونور
سزادکو قیلو رسگا منینک کونکلومی اولوم اوتروکلدی اوتی بوقاجی
بقاکو دیکید امدی ای کونکلی تریگ اولوم کوتکی قلدی بغر سرلاریگ
لخاقوشی اوردو بزا کلیگ سرایی اولوم بوزدی برجا تورو قالدی هاکی
لخاکورکو ثانور بدرو ک بکلاریگ اولوم یرکا سوقتی بقاکو رتریگ
لخاکوچ بیلا کلیگ بو ستیلش لاریغ اولوم توتی سحتی سراتی اریغ
تانگ ارماز اولوم تو غسا ینکلوق اولور قتوغ تین تو قیغلی اولوم کا تورور
تانکی بوتورورکو راولو کلی ازاوز اولو موک اونیتیب قودر یتلکا سوز
اوسا یوق مو ینکلوق سلوز اولکوسن اوزین دین کبتا رماز ارسالیتوا رسین
اولوم حق تورورکو رکیشی یوق ادین نکوارکی حالیم اولوم دگا کیدین
ساقنجم بواول ای کونکولداش اشیم اولوم دگا کیدین نتکری ایتسوا یشیم
بارکی نبت قیلیب من کجو ردوم کو نوم اراز امکاک ارتی یرو دی تونوم
الکد قیسغا تو تو م تقار تیر مادیم موی ارزولارقا کونکول بر مادیم
بوکون کا ساقیندیم اوزوم یوکلاین ینتماک تلادم یارزوقوم بادین
نکوتهراشسکلد سلیگ سرکوجی نغر ساقن بواون ساقزاریکیر کوجی

سعر

اوسا نما قتغلان بولونگ نیتت
بولونگ بنحکا قیلدگا اوزونکی کونیت

بوکون بنما امکا اشیبنگ نیتیں
کجارا امکا کیلدیں کوجارا اونیت

بنا ایدی ای جین بغرساق قداش
بریرگا اولوسن کلیرسا اداش

سنکا قاج ایغیر سوزا اوزوم سوزلاین
اونتما انی سن منینگ دگا کیلدین

تیریگ کا ایغیر ساق اوزوم بولسونی
اوزوم دگا کیلدین بوسوزوم قالسونی

سوزوم توت اوساک بولما غیدای قداش
اسیزکا تیر کلکدیا قاقیلما یاش

باب الحادی عشر مس اوکدرملس کا سدیر مسلسور

کونی بولیب ستورما کونی لیک بولین
بوبول ایلتکا اوزونلاک کا یتیلین

بغرساق بولون برحا تینلنغ اوزا
بنوغ قیلدیات قا کونکول تیلدوزا

ساقنغ قلسغا توتغلک تنوغ قلماوزون
انقاردا امول بولبوشاردا اوزون

اولوموکا اونتما ایتیلینگ قیلین
اوزونگ کا اونتما توبا اصلینگ یلین

قراغورما دنیا کا سوقلوق قلب
قالیر بوبریرسا اوکونجون اولیب

بیات حکم تبلانکو کلسا بولدی
بولدون قا اسیغ قیلدبولوبرسا اول

کونی سوزلا قولونگ توکا قیلا بوتون
بولور قولی یلغان کشی لارا اوتون

کولار بوزا سیگ سوزقلنغ ادکوتوت
بولیبرکا اوزلاک کلوبیرکا توت

اتی بولغیل الحاق توزا اوتمک بتور
کشی غیبی اجماس اوزتیگیل بتور

مهوی یسغیل اوقا نک کلمارسا یغ
اوزونکا سغی قولما بودون اسغی قول
تقادسنک بارین قبل اوزونک کا یولغ
کشی اوردومی کورکتی یولا ر
ایدک خشی ایمش کوراول دوم تکلو
اسیغ لغ کشی اول کشی اوردومی
کیلیک اتی کوراینکی نک قرور
تغ موندا یکراک ایودکوراوقوش
اقی تب ایورلارقا یواول اقی
اقی لغ اول ارماذاولاسا کوموش
اقیتسا اقی اربودون قا تقادر
ایکی نک تورد نیا اتی جانی
بوایکی یلوب مسنک تشاسا توکال
قرابکا تبسا بدوتورقوبا ر
اوزونک کوجکوا تنک سنسنک کوجکوزاول
کوجوکلی کشی اتمان اوردسرای
اوزونکنی یول اوتکون سایین ای قداش

اق اوزا کری یولقا بریوارسا یتغ
بودورمایوک املکا اوزونک یوکی یول
بودونغ سقوندورای سلکی اولوغ
سقوکجان یلوغلارسقنحسن تلار
ملکلیک اوقوشلوغ منکاسی تولو
بغرسا ق کشی اول بودون کوردومی
بغرسا ق بری بیراقی نک بیرور
اوقوش بولی توتسا اسیغ لارا اوکوش
اقی جان یولغلارا اوتارارحقی
اقی جانی خلق قا قیلورا اول یولوش
اقا بیغلوتیرلورانکارخلق اقادر
بری نک تقارا اول بری بوزسقی
اولوم توتسا لغرادین یولغوحال
اوزا یکوبارارسا حیکان برکقادر
کوجوتمی اولوم کلکوا خرکون اول
بودیغلی کشی یولدا قالمازیلای
سقنخ قیلما ارتوق بروق قلماقاش

کمکلی تروز بو اوزون قالغوسوز — اولوکلی تروز اوزکوئی بلکوسوز
انو یمیش تروز بو اولوم ترماقی — اوسایب یودیرز کایلاز ایرماقی
بو دنیا اش اول بیر بواش بیکلی بنک — اتی یی سنوک ای سقیم بوق مقلنک
تیلاک اوزوسوزماموانک نی یین — کیشیک سونکدا ماغیل تیلینک قیلاغین
نکو تیراشتنکیل ای کونکلی اوزوغ — بوسوزایش کاتوتیغل توقیماتوزوغ

سخن

تیلاک اوزوسوزماک ایدی کرتانیغ — تانغ انتغی یاریاریں لیق قتیغ
تانغ قاتاتنغسین سوچیک کاحیغ — اغش قاایتیش اول ادیزکا بتیغ
توکال قیز قلیغ ایغ تروز بو اوزون — سینی اوماسونی ای قلغی توزون
تلیم یلکا بیردی سینک تکزایک — کوزادی ایلیک تک تلیم بک لاریک
کوزاجتی سیلاد کا بوبردی ایلک — ابوسال بولما غیل سن ای قلغی سینلیک
نکو بردی اوسا ینا اوق البوو — خاتبردی اوسا جلد اول الور
خاکولسا اغرینا سختا تود — نجا اینسا اقرا بوزاوزاتا تود
قلغی حفا اول قلیغ اولوتون — بیروقلوقی اوزاق اوکتی توتون
بزاتور کتی کا اوزین کورکیتور — کونکول سردینک اوسا اوای بوکیتور
شکر سرلا ایکدور سردرکن افو — یا بیغ قوت قلسلیغ بو اول ای بولکو
نکو تیراشتنکیل سعی توق کتی — ساقینغیل ای دولت اوی سی کتی

قالیر دنیا قابیر ماسقلان کونکول — جفاجی تردد بوای قلغی امول
امدی حشتی امش کوزاو دروم تلو — ملکلک اوقوشلوغ خردی قولو
یابیغ قوت قاتکلیب متکلما یوریق — اناخ سن تروز قوت کوراقوار قلیق
کولیکا بیراوک بیردا اقورماز کونی — کولیکا بیراوک بیردا اقورماز کونی
دنیانک فی اوچوز تومابو دنیاغ اوچوز — اغیر قلغادنیانک ای سلکی اوکوز
اداژکا اقیما سقومما سقین — بیلغ یادی بیرلا بتوغ قیل اوقین
اسورمما سوددولت سینی ای قداش — أدیلدوقتا شکسین کوزونک تولغایاش
سکونیر اشسکلک بوبودون بیکی — سیناب سوزلامش سوزنی ملیب اوکی
کیم ادنا دولت اسورتسا کلیب — یغیر بزدا یولوبورایکی اولیب
اولوغ لوق قا اسروب کیم اخسوما ایکا — قرایر قیندا اقمین سرسا
سکیت لنک نابای لیق بوقوت اسروکی — سوچیکا سروکیندا بتاراک بکی
اسورلسا قلی بودنی بوزنی اتجیب — اودب قوتسا اگر اوراوسندگا کیب
بودولت اسورتسا ادین ادلومات — اولوم توماغینجا اودب اودلوماس
انتک بولدی قول قیلما بکلارا ایتی — اوزونک قول لوقی قیل ای ادلوکتی
تیلم قالغوارماز تنرتکلیک کوسیکی — اذ توتون یرغوارماز اولوغ لوق اونی
خاینک بیاسا اویزاولکو قروز — اولاشمش ات اوزلاراوزولکو تروز
موتکار منکرا دامدی اثبات بوسوزنک — کونکول کا الینجیل اقورما بوزونک

سحر

سن

تیلاک ارزو نعمت تو کال یاسن — تیر بکلیک سقین بلوب اجساسن
سونوب بو تسا الکیندا کرکوک کوزی — بشینک کوکا تکسا بنا یردا سن
کونی سوز لاین سوز سنکا ای قداش — نیکو کیز لاین مزای کونکلی تو داش
قلی سقما زاد ذکور بو دنیا نسکین — بو نعمت بلور بو ز قلنحن بنکین
اراذا ارزو نعمت بو قو دماق قبوغ — یاسغ دنیا بینی منکا بو قبوغ
بیات دین بیرا تور بو دنیا کشیک — تیدار ملدورا یدمان بو اد کو ایشیک
بو قو قنیخ اوجون ملکا دنیا قو دوب — اژن تنز کینو بو کرورا مکاک بو دوب
قایو تاغ دا یو کرورا و نکو رکا اقی — بیم اوت کو کی انجکو یغمور سقی
قایو سی بیابان کا یو کرو یا نکیب — بیات قابو قور قوسا قنحن سیریب
قایو سی اوزدوم کدتی بو کری اوجاغ — قیو یر کزار بو کوزی یاش سجاغ
قایو سی بیماز اش اوزین سیر نغور ور — قایو تو نلا نماز اداقین تو رور
بو نکلیغ یو یرلار اود و نمش کشی — اود کمش تر ور میز اوسا یوق بیشی
سن امدی کو دا زکیل اوز و نکا ای قداش — سینیک بولدی دنیا اور نک بولدی یاش
ملوک سن اوقوش بیرلا نفس بو یینی سی — بو اولکی بیلا ار یوقاد ر کو جون
مو نو قی تریر مگا بو کون اد یلیب — سینیک ما بولونک بو کلا اد کو قلیب

وهم

اسیز کا قسلما قلنج ادکوتوت — اسیز ایکی اژون قیلور اوزکا یوت
نکوتر اشیت کوکلی یشمش یکتی — اولوم دگا اوزا اشبن ایمش یکتی
اسیز کا یورا کلمک ایا یغرا غو — اسیز قیلما اسیز سمی اول اغو
ایا کنک یوریتی لیق بولدون ادکتای — اولوم بنکا لیر ترک اوتی قیل امی
ایا من تکوحی مسینی سق مینی — اولوم کا انو نغیل یانور کر سینی
اما اج کوزی سوق بودنیا قولی — اولوم سبو قلا انور کور سینی تو تعالی
ایورای قداشیم برر بر من مونکون — ایکی نک کا اد توق اجیر من بوکون
برری اول سات تغی میندن قالیر — ابکنچی ایدم یادی تلدگا بریر
بوکون یا یادین توت تو مولسا بوکوت — سیلا دینک دعا قا بولور من کاغ اوز
دعادا اونیتما مینی ای قداش — مینک دگا ایکدین سن کلیر سگا اولاش
مونوقی کوردرسگا مینک حالیمی — سنکا بولسو عبرت اوتی قیل امی
اولوم کلدی الترئبر برگا مونکون — سنکا کلکا مینک دین سگا سن اتون
بوکون اد ریلور گا مونکون اوز بریر — قفو شغوم قحان ادکی تنکری سیلیر
نکوتر اشدکدا اولوکلی یکتی — اولوردا اولیب برکا جلمش بیتی

سعد

اولیر من اوکونمون اقار کوز بولسوم — تا تغ لاد تا تغسین قیلور بو اولوم
اولوم گا ابسا کور ایکی بولکور اد — ایکی گا قایوا دکی مرغن بولوم

بنا اول ایورای اغرسا تی قداش منینک قدغو ماسن کونکول قیلما باش
اولیتما کونکول برتما مندا باسا کونکول بیس دعا قیل قتغلاز اوسا
سیغیت قیلما ارتوق صبر قیل اوزونک بو ایش نی بیات ایدتی کسکیل سوزونک
یورک سنغیل امدی بنا اوکا بستر سا قنخ قدغو بر لا اژون قیلما تار
کرا کلیک تو توزدوم سنکا برخا سوز اونتما سوزوم نی ایا کونکلی توز
ایلیک کا تکورکیل منینک دین سلام بو اخر سلام اول ای سلکی تمام

اوکدولمش حوالی اودغورمش قا

سوت بیردی اوکدولمش ایدی تو دوب نکو تک بر این سینی من قودوب
اغرایک سلاسن اوزونک نکو زون نکو تک قیلور سن ای کونکلی توزون
بنا ایدی اودغورمش ایدی یورک منینک قدغومی سن بنما ای اورک
ایدم یا دی تب اول اژینخواشیم کورو ایدماغا تکری ایتکای ایشیم
کیم ادکو تو تسا بیات اژلاسا قبوع ادکو بولدی انینک گا باسا
ایدی حسنی امش کونی سوزلوکاد ایشیک اشوو کورمش بتی کوزلوکاد
بیات کیم کا قیلسا عنایت بسوت انینک ایکی اژون انکار بولدی قوت
بیات فضلی کیم کا تلسا توکاد قلور ایکی اژون بولوزاد کوحاد
کیم قودتی اوسای ارسیکاودی کراک بولسونی ایت کراک کوک بورک
سوزین کسنی اودغورمش ایدی تراش یورک براسان تورکوزون توکایاش

تو روب قوجنی اوکدوملش اول غور مشیخ — او بوب یغلادی یرکا توکدی باشیخ
سغنت بیرلا حقنی کوراندین تو روب — اتین موندی کلدی یوزاقکا اوروب
تو شوب کیردی اقکا ساقنیحن تو کوک — سقونجی کیتب کوکلی قدغون اوکوک
نا موتکلوغ تورور کورسا سکلوق اوزی — سقونجی اول برجا قدغو توزی
تلاک بوحاکلسا سقنیخ کولدوردی — قلی قدغو کلسا ساقنیح سغلاتور
سقادین یلورکورسا سقنوکولا — قالیراد یلوردا بو قدغو بیلا
اوالا اقیتور سقونجون وصال — اوا یغلا تورکو رفیراقین توکال
سکوبارا زون دا فراق تاقتیخ — فراق قدغولاری تکیز دا بتیخ
تیر یکلار فراق بولسا تقشوریسا — تیلاب ایرتا شوبندا و تبشوریسا
قموغ دا قتیخ راق فراق بو اولوم — اولوم کا انتک بوق یا تو تماز تلوم
قموغ تک فراقی یقین یا سیراق — اولوم تک فراقی سراق یو فراق
موکار منکزا رامدی یو سع اوقی — اوقیسا اجابسر کا معنی تقی

سعد

قموغ دا قتیخ راق اولوم اول فراق — فراق لار توکاریاش کورو کلی فراق
تیر یکلار فراق قا اوموخ بار وصال — اولو کلی وصال دین سیر یک سیر یراق
بیدی ایجدی اوکدوملش ازا یخر و توب — نماز ین یتوردی ادا قین تو روب
شقو کا ایندی یوزین کیرلادی — قالیق قوشو کلدی ایزین ایرلادی

توشاک قولدی سنی اوسی کلمادی ساقنیخ قدغو مرلا کوزین یومادی
قوبوب حقی ایلکا یوقولدی باشی اژون منکزی بولدی جشن قرتیشی
ینایاندی اثکا توشاک کا کریب یتیب باردی بیرا زساقنیخین سریب
یوزین کیز لادی سیرکا رُوی قزی اژون منکزی بولدی یوزنکی یوزی
اوسی کلمادی توردی بقتی بنا کوراولکا رسقولمیش اوجوقمش تونا
کوزین کوکا تکدی بقا تواردی کیچ قراتون تونا ردی یارومادی هیچ
یاتیب باردی ارزاق اوزنکی توروب یاشیل کوکا بقتی یوقاروکوروب
توغاردین قراقوش قوبوب اورادی یغی اون کوتورمیش تک اوتیلدرادی
یتسکان کتوردی بنا بش اُردو تونکیتی بنا یلدریق ادغیرنا رو
اوان قرتیشی ایندی سیرکا یغوق یشش بش کوتوردی یوزاجتی یرُوق
بنا توردی یوندی ترانمدی اریغ نماز قیلدی وردین اوقیلدی اریغ
اژون قرتیشی بولدی التون اونکی یلین تک بولوب دنیا تزدی انکی
تونکزدی قسرکس اتی یغ توتوب بنا قوشی قایودی انقدین تروب
توشوب کردی قرشی قاتیرکین یوریب اوقدی الک کیردی کونکلین تریب
بقا کوردی الیک کوراوکدولیشک توشوک کوردی کونکلین اولیادکوکشیک
امتی ایلک امدی حالینک نااول ساقنیخ لیق کرورمًا الین دا توکون
نلوک آک بودودونک قزیل منکزنکی تیکو بیردی ارکی سنکا اوزاونکی

توقی قوت اقورماذی سیندین یوزین یابیغ دنیا دولت یرد توزکوزین
اونکای اقرولور امری اقوان سنکا تنلاکی حاتوغاذای کوزادلاکی توتکا
سنکا توکادم من یوقاشیم کوزوم کولاریوز توتارگاسقنج لوکاوزدم
ساکیم تکوردی یوقدغوساقنج نکواری حالینک سوزونکنا اینج
نکوقدغووقتی تزورای اوغول منکای بلاین ای قلغ امول
سنکاتکسااکاکیاقدغوساقنج منکاماقحان یولغااندااسقنج

اوکدوملش جوابی الملکا

سنوت بردی اوکدوملش احتی سوزین قداشی ایکی حالی نا ایردوکین
اوزی بیرمیشن هم تنک کورملشن ایوبیردی اوت ساقنکوایمیشین
کونکول برتی الملک یوقلدی یاشی ایورای دریغا اولادکوکشی
یغشلاسوتکری ایتنک جانی یغی قورقماسواندین انی قانی یغی
بنا ایدی حالی نکواولانک نکوتک قدوبکالدی کونکلونک یانک
انی کیم کدازورایکن کیم کورور اول ایکسرلانکلوزنکوتکبیور
نکول سیرمادینک اندااخاتوروب انی کیم کاقدونک یونکلیغ کوب

اوکدوملش جوابی الملکا

جواب بردی اوکدوملش ایدی یوسوز انکارسوزلادم من ای سلکی اونکوز
منی اقراسوردی سوزوم توتمادی سوزوم قدراکوردوم کوجوم یتمادی

اشیتی املک کلدی اقدین تورو ب — انکا رتعزت قلدی کونکلن اورو ب
املک ایدی اوکلان ای اوکدولیشا — دعا بیرلا استکید انکا رسن ایشا
ساتیر لنفاسو اولب اوغورمشیغ — کجورسو اننک دین یازوق قیلمشیغ
بوقدغوالحون بیرسوتنکری مویان — بیان دین سفیح بولتموغ دین امان
قتوغ بکلامش سا سمایول کسیب — یوزونک کین لامش سا تلن سوزنیب
سنسنک دین براماس بونکلغ قلیق — اوقوشلوغ یورمان بویولجا یوریق
سنکا کیم تکوردی منکا ای یولوچ — یاکیم اتکا لادی یاکیم قلدی اوچ
بیان حکم اردی قداشینک اوزا — یوریتی قضا سین سن اوزقلق توزا
سکوکا اولیر سا سنکو یوسغیت — بوقلق اد کوارماز مونی سن اغیت
توغولی اولورا ول اغیغلی ایلور — یوریغلی تنتورا ول بیریکلی الور
قداشینک اولوی سنکا بولسوبندّ — سیرینکیک مویان اوزشکو بولسوقندّ
اولورک کوروکلی تیریک قالغوچی — کراک بندتوتونسا قانی توتغوچی
اولوک بندی نی بق ایورکورمینی — اولوم توتی بردیم توتا راوش سینی
مونکارمنکزارامدی بوتسغ اوتی — اوقیبت کدکونکول کا النغیلیتغ

سعد

سنسنک دگا اوزاتی اولوکلی مینکا — بیروبندا یورا وشی منداکورمنکا
اوسانیبت بوردیم اوقیدم اوکوش — اولوم توتی بردیم کلیرا وش سنکا

ایتی ایلیک اقرا اوکدولیشیک — تنگ اولمشین حال نیکو بیلمشیک
او تونلری املیک کاینکو کورمشین — اولوزکا اوصیتّ ایتیب قودمشین
تورُوب رکوهٔ بیّر لاتیا قن ایلیب — ایلیک اوترو اوردی قومارو قتلیب
ایورا اوش قدر اشیم منکا قودمشی — بو اردی نکی اوش تورو قالمیشی
املیک کاکو تورسو قومارو سرین — قوتا لرغا بوکون هم تسولغا یارین
املیک سوندی الدی تیاق الکینکا — ایوردیو قومارو قوتا دسومنکا
سن الغیل بورکوهٔ قدر اشینگ اوزین — مونونگ برلا اوش کورتیلا سایوزین
سونوب الدی رکوهٔ کودا وکدولیشا — کونکول برتی کوزگا یوقولدی یاشا
املیک امدی کورکیل یوعبرت بوکون — برمنکا تبّ امدی ساقینسا اوکون
اول اندا غ تیریلدی توکادی اژون — تقی قالدی ایتیبّ ای قلقی توزون
نکو تبر اشلتکل قلسی سیلیک — اوقوش برلا ایش کا بتورمش الیک
اوکوش برلسا ارتما زبرد نیا نکی — لخاما ازار پیّا یتا راوز تنکی
بو دنیا مُونی مینگ سرا ولاردای — نکو تنگ کورسا کجا رادیے
اوکوش لوک نا اسخی اولوم گا ایکدین — انی یکلی سقنو رسینگ گا ادین
قدر اشنگ قودوبّ قحتی دنیا نکن — اوروم کدتی ارپا یدی اوزنکین
کورردی بر یکلیک تورو اولمادی — انوق یکلی لارکا نیکن تودمادی
قیتیغلا اندی تونکون یتیتی یوکی — کجیبّ بردی اندین اژون امکا کی

اول ایتی ایشن کورقو تولدی بوکون بیزینک ایشنا ارکی بزیلماس توکون
املک اوتلادی کورمینک ادکوسوزدن کونکول مم قرن اوردی اوتلا باوردن
ینا ترشی قابردی املک توزوب توشوب کردی اثکاسا قلیغ بولوب
ساقنیخ قبلدی قاج کون بو اوکدولمشا کوردی بوقدغو یزیلدی قاشا
اونیتی بوقدغوسا قنیخ بما بیلدی الجنی کولدی سقوندی بنا
امدی حبشی امش لودون بشلادار ملک بیرلا ایلکون ایشن ایشلادار

شعر

خاقدغوسا قنیخ سینی ملنا سا ینا اوق کولادکون خایغلاسا
اژدونا ونکدی سی بوتلیم گاهادو اسیزادکوارتادخا یلاسا
ساقنیخن کوردی کورا وکدولمشا تبوغ قابقا توردی ایتی ایشا
حرص لیتن بیلا اول تبوغ بشلادی کحاتنکدا بردی ایشن ایشلادی
اوقدی املک بیرکون اوکدولمشکه ایتی بودون حالی ایلکون ایشکه
ایورایلد حالی نا بودون حالی نا نکوتنک کحارامدی اولاکونا
منکاکون قولاق سا ایشیم نی قبوغ سینکدین تیلارگا اجابیر قبوغ
سنکاتکدی قاج کون بوقدغوسا قنیخ تیکومادینک ایشکا ایشینکنا ارینخ

اولدولمش جوابی املکا

ینوق کردی اوکدولمش ایدی ایکه بودون حالی ادکودعا ارتغونک

خاقادکو قوبتی یوسلکا یوکو
یوکون کور خاقا توغمادوق تک یولوب
ناتورلوک ناسنکلیغ کشی قوبتی کور
اسکلیک سرای اوردوقوشی قودوب
اوده برمو اونی یوق یاتیمازتینی
اولار برحامو تکلیغ یوکون ادکو کا
اوکونون توراکور ایچقلایو
سات بردی بزکا یوکون یوکونوک
بیات بر سوتوقش یوکون دانادو
تلین بردی القش کورادکدملشا
اژدن قالماسونی سنسنک سزقورغ
سکوارسا ارزوتیلاکسنک قبوغ
سکوارسا ارزوتیلاکسنک یقی
سقونوزاشحن تریلکدارزون
دیبناسنسنک تکگیلارا اولوب
سکوقیلغوتنکری یودینا ایشی
خاقاولسایوللاذسبنی تک اولوک

تیلاب بلمادی اراتریکلیک بیکو
قرابرقمندایتولارا اولوب
نعیم مراولارنغ سدی اونی کور
یعنی برتوشانیپ یتولارکودوب
سکوارکی حالی سلکلی قانی
الکلاری نماز بیکوکرکوکا
کوساب ادکولوک نی مینک ارزوبیو
یاشاقیلسا یولمان یوسلمش اورک
قبوغ ادکولوکا ای ادکو تورد
ایورای یوکوبک اوزون کیچ یاشا
بیات کسماسونی سنسنک دین اورغ
اجابرسوتنکری سنکا اول قبوغ
توکالبرسوتنکری سنکا ای اقی
اراژتکلخاای قلقی توزون
قرابردایتساسونکوکی اولوب
یومنکلیغ تورومیش ای ایلخی باشی
اوزونک ادکولاردین ایلیندی اولوک

وقف

کوآل اول کراک کچ یشیا غیدا اوزون
آتنگ ادکو سرلا یدیلدی سوزون

سقا ینگ اوکوش بولسو سیقماز لار ینگ
سحیلسو بیرا ارین کنگ سوبرینگ

براو بتی تروپ حسفتی کسنی سوزین
اتین موندی اوردی ایشنکا یوزین

کلب توشتی کردی اشنکا یوریب
سدی الحتی بتی سرانحا سرب

بنا قوبتی ادتا اشن بشلادی
ایو سردی کوردی اوزی اشلادی

کونکول تلد کونی توتی توزدی یوریق
قوغ اکری لار کوندی ایتی قلنق

انتلدی اژون ارتی ادکو دعا
قوتادتی کونی کوتلا ادکو دعا

اولار بردی قالدی اول ادکو انی
یتیب برغوارمان انی حرمتی

کورو برغیل امدی یوشکلیغ کشی
کشی موبولور دوفرشته ایشی

کشی ارادی ارسا اولار نا اوزون
تنکو اول ایو سن بوکون کی یودون

قلی یز کشی ارسا مین ای بوکی
اولار ینگ سیز یکسز فرشته تنکو

اولار ینگ ملیحی نا قبلقی سوزی
اشیشت قوتادغو اول ادکو ایدی

اوتوشلاغ اوقادا اول ملکلک ملیز
اولورا وزبودنیا سیز یکسز قالیر

بولمشی بوادرکون یاقا قلمادین
تنوغ قلغو تکماس موتنگ دگا ادین

موتنگ دگا اولوغ بندتقی نا بولور
سنگ دگا اوزا قی اولورکوز کورور

قالیر قرشی اوردو سرای لار قوغ
انی بندتوتوماز بواوزای اولوغ

خاقوشی اوردو نجا برک تورا
اولوم بوزدی قلدی قرا ایرکورکا

خاکند اولوشن باغ خاک ایلک لاریک
قوروغ قودیغی کور بو اولوم ای تیریک

قالیر ترشی اوردوسرای پاکسنکا
البرسن توتارسن بوبندتب منکا

قلن سوادکسی اژونی قانی
سوسی قودنی بولدی قرایرسانی

قانی اول سوف ایلچی ایلیم ازتدی
ادکوشایل کوجادی مکوسلمادی

قانی اول کوجاکلی کشی لاریرین
قولاج یرایندی بتورانیچقتن

قانی اول مسلمان قانی توکوجی
نلوک کردی یرکا قانی اول کوجی

قانی اول کشیک ستغاغوجی یرکشی
نلوک بولدی ستغاغ قرایر توشی

قانی اول توتوشوکلی دنیا اوجون
تورو قالدی دنیا اول اولدی کوجون

قانی اول تیریکلی تقار قودمادین
ایکی یوز الاتی تیلاماز ادین

قانی اول اوکوشیرتلاکلی یرکشی
قرایر توکادی ایتلدی ایشی

بوبندکلیغ تروردنیا حالی قوغ
اوقوشیرلاکورکیل اجلغا قوغ

اراژلادی امکاک سقونجی سافنج
اغدی اوجوزلوق اقتنجی ایرنیچ

نکوکلسا بودکیل سرانیچقلاما
اراژارسا ارتارنا امکاکیما

اشتکلدنکوتر ملک بیرکوجی

سعر

ای نعمت ایدی سی شکر قلیکیل
ای محنت ادی سی صبور قیلاکیل

صبور قلسا محنت بولور نعمتینک
شکر قلسا نعمت قالارتا رتنکل

کورو براى تلكا بو كونكى اوروك — اونكن بولدى برحا قوغ ايش كوروك
ملك لك اوجوز بولدى توتنوراوزين — اوقوشلوغ اغين بولدى اجماز سوزين
تلم بولدى ايلدا بو تقلاق سكشى — يقاش بولدى ستغاغ كوتورماز تشى
بورون بوز بوغوجى نماز قودغوجى — كورا رسيك اتاندى بورتور كوجى
فساد فسق ادى سى اتاندى اران — بور اجماز كشى اتى بولدى سران
نماز روزه بيرلا بورنغلى سكشى — منافق اتاندى اى ابلحى بشى
حلال سنى برجا حرام اوستادى — حرام بيكلى كونكلى قرا ليرتودى
حلال اتى قالدى كوروكلى سى بوق — حرام قارما بولدى تودغلى سى بوق
قانى بوحرامبغ حرام تدكوجى — حرامبغ قودب سرحلال سكوجى
سقى بوق تكوجى كيم اولجين كونى — كونى لك كونى بار بيروتور كونى
حرام بيرلا ارتوق قرارادى كونكول — حلال يقدا بولغو تيلاب اى اوغول
موكار منكرا توكلدى امدى بوسوز — موني حشى تدنكلا ايا كونكلى توز

سعد

حرام بيرلا كوبكلوم قوا بولدى كز — ملك اشكا توتماس اوزدم بوزدا بير
اتى اوزاكلو سرماز موى بلنادى — بتوغ قاتكوماز اوزدم احتى سر
اژون ملقى برحا ادين بولدى كود — كشى كونكلى تلدا اونكن بولدى كوز
وفا كتى خلق تاجفا ادستادى — تلاب بيرا ينا نغو كشى قالمادى

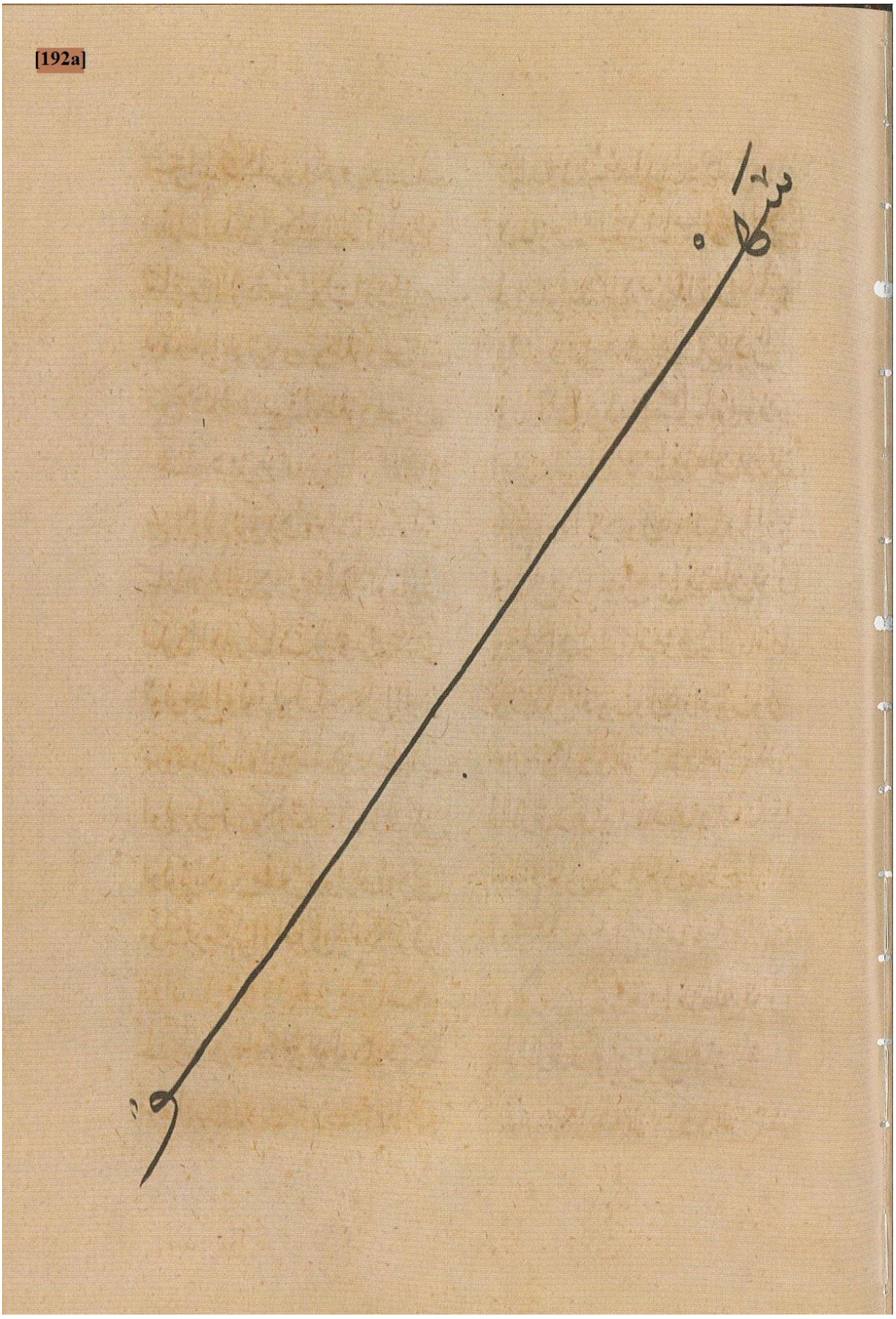

وفاکتی خلق تاحقا اوردی ایسز — اینا نعوتیا نعوکتی بولدی قینز
نفس لنی یغوق اوق برانی قداش — یغرسا ق لیقین قودتی ادکو اداش
کحکدا ادب یوق اولوغ دا الملک — اوتون لاراوکوش بولدی ستی سلیک
نفس لنی نجا بولدی برماق اوجون — قانی ایش قلیغلی کونی حق اوجون
امانت اتی بار قانی قلدا جی — نصحت سوزی بار قانی توتاجی
قانی امر معروف قلیغلی کشی — قانی نهی ومنکر تندیغلی کشی
ستیغ جی کوتوردی امانت لارین — بواوزلارکو توردی نصحت لارین
بلکلیک کونی سوزلایوماز سوزین — یتتی دگا اقوت کتی اورتماس یوزین
کونی بردی کلدی نجا اکری لیک — قانی قالمادی برکشی تنکری لیک
کتی برجا برماق قولی بولدی لار — کوموش کیم دگا ادسایوبون بردی لار
سکوتنی راشکد سقیوب کتی — کونکول کا الین سزای ادکو نتی

بیت

قانی برکونی لیک قلیغلی قانی — قانی تنکری لیک ایش بوزغلی قانی
اژدون برجا بوترو توکار ادتادی — کوروب تنکلا اجی قانی برمونی
مسلمان قاریشتی اجین اتی بشوز — توکار اینچ کا تنکری بوکا فر بتوز
قبوش قارما بولدی مسلمان تنکی — قانی ادرا توتا نجرا میغ اونکی
فساد فتنه اونی کورا ولدیتما زکجا — قانی علم وقران اونی ازحجا

حاشیه لوب اردی یو مسجد لاداز قالمن یولدی مسجد حاجتلاری

کونکول لار قنغ بولدی تنل یومشادی کونی لیک اوزی بردی قالدی بلدی
اتالیق قیلور کوراتا قا اوغول اوغول بک بولوب کوراتا بولدی قل
بر کلیک قیسالدی اوزادی ساقیح بروارتی سوقلوق قورادی سقیح
جیغای تول بتمک سویورقا غلی یوق اژون تکشورولدی تانکیر قا غلی یوق
ادگ لحتی امش یوکو یلکی کینک اژو نوغ سیناغلی اقی الکی کینک

سعد

اژون بولدی اخر تورو ارتادی اسیز لادیک ادگو کورو ارتادی
اوقوشلوغ اوقار اول بلدکلیک سلیر بیلدای کون کونتکا بروارتادی
اوغول قیز کیشتی اتا حرمتی سوکوش بولدی ارکا اژو جغا اتی
قوغ تکشورولدی تورو اونکدی لار قرالی او رونکلی بیر اوکن بولدی لار
یوبرجا اولوغ کون نشانی تررود نشانی کورونسا کلیکلی کلور
کودار سوا وغان تنکری امانیمیز کوتورسو یوقتنه بلا اسیز ایر
بیلالتمیش ایکی اردی تورت یوز بیلا بتیبو توکا تیم یوسوز اولکو لا
اوکوم تمشی سوز بتدم توکال اوقغلی اوقوغلی اوزونکاولکی ال
قایو تورلوک ارسایور یقتنک بولونک ایوبردم ازراق یکو تیکد اولونک
یواولدین یولحم بودنیا یولی یوبولحا یوری یولدگا ازما اونکی
قلی دنیا قولسایولی اوش او نو اپانک عقبی قولسا ایزی اوش مونو

اوزونک قول لوقی قیل سات برکا کوج
قاوسن تیلاسا تیلا قلما اوج

الهی اوزوم یوسوزوک تشلادی
تیلاکم نا اردی بیلرسا امدی

تیلاما دم اوزکا کوجا قادکوات
کشی اسغی قولدرم اوزارسا یایات

اوقغلی اوقیسا مینی اوش کوروب
دعا قلغا موتیب منکا بیر توروب

تیلاکم یوارد کی اومونجوم یواوف
اوقغلی منکا بیر دعا امدغا اوق

تلیم سوزلادی سوزتتدی الملک
اولوریوالملک تیلای قلقی سیلیک

الک تیل نشانی مونیو یتیک
سنکا قودتوم امدی تیب ای تانتک

اونتما مینی ای اوقغلی تیریک
اوزوم دنیا قودسا توشا نسا یرک

ایامنکو موکسوزایدیم سا اولوغ
سنوک برلقا غیل یومونکاوغ قولوغ

کوراملش قول اردیم یازوقوم تلیم
یزدن برلقا غیل سنوک سا امدیم

قولونک قا امدیم سا قولاتی قولاوق
ایدم سا توزون سا امدی لیق قیلاوق

قولونک قا امدیم سا منکا ای غفور
مینی برلقا غیل یازوقوم کجور

سما برلقا غیل قیوغ مومنسیغ
توغاردین بتارقا تکی ای اریغ

اوتوزمّا اوتوزدین اوتوزلوق کلیر
توزون سا یازوقوم کجورای بلیر

یبا ردین یبا راوق مدیر اول امدی
بلیدین کلیر اول اربغبر نیدی

اومونجوم سنوک سا منکا ای اومنیغ
اومنیغ کسما کای من سنکا ای اومنیغ

یازوقولوغ قولونک قا قلنیغ جفا
وفا لیغ ایدم سا منکا قیل وفا

حفادین حفا اوق کلیرای ایدیم وفادا اوفادین ادین سلمادم
توزو یولقا غیل قموغ مومنیخ یازوقوم اولارقا بغشلا اریخ
تومان مینگ سلامیم تکورسانی قا اولادکوقولاتوزکونی یولی ق
توزو توورت اشتنکا منتگ دین سلام تکورای بیاتیم توتاشی اولام

یا سکت لیگ احسن اوجعالیقدی اسور

یورتغلی یولیت تگ سکت لیگ نی ایدتیم تونی ملکارتگ بر یگلیگ توتاتیم
اسیزم یکت لیگ اسیزم یکت لیگ توتاسلمادم من سینی ترک قتتیم
یناکلگیگ امدی یکت لیگ منگ کاسن ایادا توتاین اغی جوز توشاتیم
اسیزیوکت لیگ قانی قیا بردی یتلاب بلمادم من نحاماتلایم
بر یگلیگ کاتاتغی سوجیگ جان سقوحی یکت لیگ تگ ادکو یوزارمش استیم
کحگ لیگ تاتغی سکت لیگ اراژی بیتوردوم من امدی توتاردا کوراتم
قوریلیق دگا قوریوف کونی توردوم ارسا یاقالیق قا اسیزتر یگلیگ نی ایدتیم
اسرکاب اجیر من سنگا ای سکت لیگ قتغ کودکومی سن بیراتیگ بیراتیم
تمام ارغوان تگ قیزمنگزم اردی بوکون زعفران اورغن انگ داتر تتم
بیاوسیغ قراش قاکا قوراشودوم تولون تگ تلویوزقا یوقالایتیم
بروق یازتگ اردیم تومان توجاگلگ خزان موتوشوتوم قموغنی توریتیم

قاینک تک بوردم اردی اوزتک کونی توز
یاتک اکری بولدی اکلدم تونکتم

یاقا قلدیم اسین بیرلا کلیک اقتمحن
اوکونج بیرلا کوزگا قاینیاش اقتم

کیمک لیک کوردوم سکت لیک بتوردم
کونوم جلبلادم اوزدم نی جوکتیم

سماک الحماک ارسایدم الحتم اوزتک
تنلاک سورماک ارسا توماق توغ تورتیم

لحاقوشقا اتقا اقندم سقیندیم
اوجار قوش تک ارقون اغیم دا کورایم

اداش قولداشیم قاسقولجان تکاردیم
یغیم بولدی ارسا توسون تک سوجتم

سراسوکتوم امدی لحا ینکلوقوغ من
یازون سوز قایرلمغ الیک تنلاوزاتم

کوکوز کوردیم الجایغی سنجمش ارتک
کوقاز تک کوراریب قیاتک قدرتیم

احبب یتمش ارتک اوریب اولوکلدم
اوزدم یولدا ازملش بیات قاایادتیم

بیات تبغی قالدی رکتی تبغی قلدم
اژون تنکرا یوکوراوزدم نی کوراتیم

تنلاک اردی بیرلا یوکوردوم لحامن
قوتورملش بوری تک اژون یاولیتیم

کشیک توتوم الدم کوجون برماقتن من
کیمک سردم ایردم کیم ماجتم

منکاد یوم ایسا نلوک قلدینک انداغ
نکوتنلداغیم بارا ثوق قاتوشیقتم

قاتوتلقا قلقی بولور موتدا انترو
کجارکون کا اثینیب تربکلیک اندتیم

سقنج کحتی امکاک سماکحکای اردی
یاقا بولدی کون ای اوکونج کا بسقتم

توتاین یارکسری یا قیصرجا بولدوم
یاشداد وعادنک تغ اوماقاتم

اژون یوتروتوتوم سکندر توتارحا
توکال نوح یاشین من یاشادیم یاشاتیم

اوزوم حیدارسایشن تک قتلنغ ایغ ... یارسنم لایومن اژون دا حاثیقتم
یا عیسی بولوب کوکا اغدم تقی من ... یا نوشتن دوان تک تورو توزیورتتم
یا کنجم توکال بولدی قارون تکی تک ... یا اصحاب دس تک تمور کندتو قیتیم
تکواسغی اخرینیش یرکا بولدی، ... تورو قالدی دنیا ایکی یوزالاتیم
یا اینک کلدیم اردی یا اینک کرکیرکا ... تلوک دنیا کا اوزنی مولخا اسیتیم
کحاردنیا کحتی توتی یلکحا رتک ... کحاردنیا قا اوزاوسالین سیتیم
برتکلیک کا اسغی قانی ادکو قتلقم ... یکیت لیک تا تراغ قا یوبرکا الکتیم
تکواکتیم ارسا انی اورغو اخر ... تکواوردوم ارسا انن اوزسوتتم
سکت لیک نی ایدتم قوری لیق قاتکدم ... ینا بیغبل امدی تکوسوزلغتتم
اوزون تونلا ایتما ادی کا تبون سن ... اودون یغلا تتما یازوق قا بسیتیم
یلان قوتتی قونکون بیمی اوزا ایکیتلا ایو ... بو نعمت بیلا من تکو کا ایکدتتم
ایا اوسریق اوزسن اودون یغلا ایتما ... بیات قا تبوغ قیلک یوق ارسا بوقا تیم
قوری لیق قثوردی یکت لیک ییرادی ... تا تنغ بردی برغواوردیول کو بیتیم
ادی کحکی دنیا اوکوش ارد کخلقیغ ... قا یوسندگا مامن نا مولخا سقتتم
یارب اوزغوروبیر مینی ای ادم سن ... سورا ایدمکا غبل من کو تکو لنی ادیتیم
سنوک سگا یازوق برلیقا غلی ایدم یر ... سویورقا مینی سن یازوقوم اونیتیم

باب

اودکال امرتاوی دوسرا رحفا سی لسور

تو دالی برا تی اژدنوغ کزاتی — وفالیغ کیم ارکی اژون دا تیلاب دی
کتی قیز لیقی بولدی قندا تیلا کو — تلاب بولغی ارسام تلا بوکو راب دی
قنوغ ارزو بلدوم کتی بلما دم من — قلی بلسام ارزون یوزینکا بقای دی
وفا قحطی بولدی حفا تولدی دنیا — وفا کیم دا ارکی من ازراق قولای دی
ایانک بولسا من بیر وفالیغ اقتا — اکن کا بودا تی کوزوم کا اودای دی
قلی بلما سامن وفا بیر لا سنکلوف — کدیکدا تا غی بیر لا تر بکلیک قیلای دی
بیکوم اوت کوکی بولسو لغمو رسقی تب — ادیز قوم تو نا تی تغار تون کرای دی
یا وحشی بولوب من بیابان دا بوکروة — کتی دگا یرا تی اژون دا یتنا تی
تغ بولما زارسا اژون بر حاقو لتوم — اوکوز تکا قا یبی تونی تک تو غالی
امدم مونکقا تکدم وفا سیز تو شتوم — وفالیغ کیم ارکی سقوک جان بیرا لی
انی قالدی سنکلوف کتی ملقی بردی — بوقلق قحطا بردی اودومن برا تی
نغر ساق کتی یوق اژون دا تیلا دم — نغیر سیز قا کونکلوم سنکو تک اولا لی
کیم اوزکا کوز تک نقش تو توم ارسا — نغی حقتی یاک تک یا کیک نا قلا لی
کیم سقو روم ارسا سقوک جان جا تو توم — جفا کلدی اندین کیم مت سقا یی
کتی کونکلی سلکو تنوق اردی تلا سوز — کونکول تبل الا بولدی کیم کا بوتا یی
بوکون موندا مینجا کیم اش قیلا الی — یا کیم کا بوتا یی کیمی دوست تو تا لی

کونکول کیم کابیر کومونکوم کیم کا ایغو مونکا دتیم من امدکی بیرا دزاق ایایی
اداش قولداشیم دا اوموح سلمادیم من قداش قتلقی یاف تک نیکو تکا احایی
ایانک اندقا ایوسا امین لیک بتونلوک بواندتو تغوجی کیم انی اراتایی
توزاوتماک حقی تبت کودار یکلی یارمو کوموش کوهرالتون بیلامن قالایی
قانی قوشنی اشنی سقشنخ قدرغوقا ایش قتوغرم بیرایی من اقدیر جیقایی
اداش قولداشیم تیبت اینانخ بولداجی کیم انی یک قیلیب من اوزوم قول قتلایی
کشی بلمادیم من مونکادورقا یلنکوز سا قتحن سزادقا سقونخون کولایی
تلوک ارتمادی خلق نیکو اونکدی قوزنی قایواودکا توشتوم یاقیدا توراتی
ازدتلقا موندوزمو بولدیوم یاموندوم نیکوسوزلادیم من ایوبیراوقایی
یاسودا کوحادیب منکیم اردتادی اول کوزوم کاموکوزنوداوزوم جراحایی
منکا اوق موتوشتی یونکلیغ کشی لار ازومن تتروکشی من ینایی
اسنزم اسیزیم قانی اول کشی لار وفا اتی قودی اژون دا اوکایی
بوکون کودسا اردی بواونکدی توروقلق اولار قودمش ارسا سقونخ لوک بولایی
یوق ارسا ایوبیرسواونکدی توروقلق توزون تورکا کجسوا وتونوغ سورایی
قتوغ ادکو بردی توروا ونکدی الیتی کشی سونکی قالدی نا ادکو تلایی
یونوز سن یورغلی کشی ارسا برجا قوشتده موارادی اولار نا بیلایی
اولار بردی قالدیم بولار ینیک بیلامن نیکوتک یوریبی نا قلعن بیرایی

لخا سوز لاسا من توکا ماذ تقی سوز بو مونجا تب امدی سوزونکا برای
منکا موندگا امکرا کادین بلما دم من اولوش کند قودای کشتی گا ایرای
اتیم سلما سون لار مینی کودما سوزلاد تیلاب بلما سون لار سوزدم نی کسای
جاد ان تکذ نکا رلاد حیبون تک سوراراد کو پاک نک اورارلار قا یوسین اورایی
اولیندم من امدی کا دتون لار قا توشتوم اوکونج بیر لا تون کون لخا یوک بورای
جفا جوری باری مکا تکما سونی اوتون بیفا لاردین سینکا ردین برای
الهی روزی قدسقول سا قتی یوزین بیما تورت ایشی بلنک یوزی نی کورای

باب کتاب ادکشی سی فصل اولوغ حمایل اللہ سکا بنک بدور

بلنک بیلا اوزونکا اورون قدتورا سلنک بلسا اوزکا ایدی برکتورا
بلنک سین بورا کتیل نیکو کا یرا ٓن بلنک بیر لاسف تک قنوغ قا یرا
لخا بلدینک ارسا تقی بیلا تیلا بلنک لی تکر کورتلاک کا سورا
بلر من تیسا سن بلنک دین بیراق بلنک سیز کا ساندینک بلنکلی ارا
بلنک بیر تنکر اول اوجی یوق تونی لخا سف کو تورکای سمور کو کسورا
بو سلکینک بیلا اوزیشینک تز کنور بیلو مان اوزونکنی ادزونک دایرا
بلنک بیلکشی بولیدو تیکلا اوزونک یا بیلفی اتا نعیلکشتی گا بیرا
بلنک کلنک بیر بلما زسا قینحین تو کوک بلنک سیز سقو لخون کو لار قتغورا

ای سلکا کشا لدینک بلیک سین بودیر بلیک سین کشا لسا کشا ینینک بورا

الیک سوندوم اوش من بلیک نی تیلابر سوزوک سوزکا تیزدیم شاشوردوم اورا

کیک تاغی کوردوم بوتو رکجا سزوک انی اقرتو توم یقوردوم ارا

سیقادم سقیتیم کونکول بردی ترک تاقی ها بلینکلادیبر ارد ایبرا

سونوب تو تمشیم جاادادم سروک کلوبردی اوتروبیبادی بورا

کونی سوزلادیم سوزایربک مم اجیغ کونی سوزنی بودکانا وقوشلوغ ارا

اوقوغلی قاارتوق اغیر کلمادسوز اوزوم عذری قولدوم اجامم یورا

کونی سوزدگا تشتین سوزوک سوزتیما کونی اکری فرقی اودونکیلا قرا

یلا التمش ایکی اردی توزت یوزیلا بوسوزسوزلادیم من توتوبجان سورا

توکال اون سکیز ای دا ایدیم بوسوز اولوردوم ادیردیم سوزاقدیبتیرا

یادم توحاک تکیدی کین بورا ر اوتوندوم من اسنوتوکاتم تورا

سوزوک کیم توکا تورلحا سوزلاسا اقاتنما زارتادیولاقلارا

ای یوسف کراک سوزنی سوزاکونی کراک سین سوزوک کیرلا یقلغا قورا

اوکوش سوزکا یلقادیونکلوزایرا اوکوش سوزلادینک سوزسقی یارماد

اینانخ سین اژون قلقی ایرسال یاسغ اوتوشلوغ اوزیندین بیراق تورتیرا

سن امدی بوشتونک بودنیاکا برک قتغلان کونکول موندین اوزکیلبورا

امین بولمادنیاکا ارتوق امین بیاق قاسیغ نغیل قتغ یلقارا

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI SOYADI: Pınar VURSUN

DOĞUM YERİ – YILI: İstanbul - 1975

ADRES: Ümraniye Erkut Soyak Anadolu Lisesi – Yenişehir / Soyak İSTANBUL

TELEFON: 0 505 514 83 58

E-POSTA: pinarvursun@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2008-2015 Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Doktora Programı

2005-2008 Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı

1993-1997 Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programı

1986-1993 İzmit İmam-Hatip Lisesi

1981-1986 İzmit Leyla Atakan İlkokulu

Yabancı Dil: İngilizce

İŞ YAŞAMI

1998-1999 Erzincan Nevzat Ayaz Fen Lisesi TDE Öğretmeni

1999-2001 Erzincan Milli Piyango Anadolu Öğretmen Lisesi TDE Öğretmeni

2001-2006 Kenan Evren (İstanbul) Anadolu Lisesi TDE Öğretmeni

2006-------- Ümraniye Erkut Soyak Anadolu Lisesi TDE Öğretmeni